

בעזה"י

באר יעקב

עבודה שביל

מדרשים, ביאורים, משלים סיפורים,
השקפה ומוסר סביב ספר ויקרא

נלקט ונערך בע"ה ע"י:

יעקב בן לאאמור"ר יצחק ז"ל יעקב

מחה"ס: שערי נחמה, שער האמונה, באר יעקב (ע"ת והמועדים)
באר יעקב (על הש"ס), מעגל השנה, מעגל החיים, עושה שלום
מעשי אבות (בראשית), סימן לבנים (שמות)

ב"ב, שנת ה'תשע"ח

© כל הזכויות שמורות

אולם מותר לצלם ולהעתיק חלקים מהספר, ובלבד שיהיה לזיכוי הרבים שלא למטרות רווח.

כשם שאי אפשר לבר בלא תבן, כך אי אפשר לספר בלא טעות, על כן אבקש מאת הקוראים, אם ימצאו טעות או כל הערה או הארה אשמח לקבלם.

כתובת המחבר:

גני גד 7 ב"ב

03-6190018

גרפיקה, עימוד והכנה לדפוס:

י. יעקב

052-7657859

y6190018@gmail.com

נר ה' נשמת אפרים

ספר זה מוקדש לע"נ

אבי מורי

יצחק בן לולו ז"ל

נלב"ע ביום כ"ה באייר תש"ע

חמותי מרת ביאטריס בת שרה ע"ה

והדודים היקרים:

יוסף חיים בן לולו ז"ל

ורחמים בן חיה יהודית ז"ל

תנצב"ה

הסכמת ראש הישיבה הרה"ג רבי משה יפרח שליט"א ונשיא הישיבה הגאון הגדול רבי שמעון בעדני שליט"א

ישיבת שערי תשובה וחיים
YESHIVAT SHAARE TESHOUVA VEHAIM

רח' גיבורי ישראל 6 רמת אלחנן, בני ברק ת.ד. 2747 מיקוד 51100 מנ" 5742877, 5742877, 03-5742876 פקס. 03-5742876
6 Gibore Israel, Ramat Elhanan, Bnei Brak p.o.b 2747 Tel. 03-5742877, 5742711

ח' באלול תשע"ו

בס"ד

מכתב הסכמה

הריני להמליץ בזה עבור תלמיד ישיבתנו שכיום לומד במסגרת הכולל של ישיבתנו, הרב **יעקב יעקב הי"ו**, ובס"ד עם העמל היגיעה והשקידה מיום שנכנס לישיבה ועד היום גדל לאילן רבירבי וקנה שם טוב בישיבה, ובמיוחד בחלק של ומקרבן לתורה, שמשפיע מיראתו וחכמתו לתלמידי הישיבה, וידיו רב לו בזיכוי הרבים ע"י מסירת שיעורים ודרשות וזכה לחבר כמה חיבורים נאים בעניינים שונים.

ועתה הראני גליונות מספרו השישי "**סימן לבנים**" על חומש שמות וסיפור יציאת מצרים, אשר בו ליקט, ערך והביא ביאורים נפלאים בטוב טעם ודעת, עפ"י מדרשי חז"ל ורבותינו מפרשי התורה. ובטוחני שרבים יהנו מהמאמרים ויתחזקו מהם בתורה ואמונה ויראת שמים טהורה.

ולא נותר לי אלא לברכו שיזכה שמעיינותיו יפוצו חוצה להרבות כבוד שמים, ויזכה להוסיף עוד כהנה וכהנה חיבורים יקרים לכבודה של תורה, ויגדיל תורה ויאדירה, ויעלה ברום המעלות בתורה ויר"ש טהורה.

בברכה, ידידו ומוקירו

אלה יפרח
משה יפרח
ראש הישיבה

הנני מודיע לך כי ראיתי בידך את
וכה מפורטות הן. ענין זה
וינן, מניין מקורן של ילקב אצל רבינו
ר"ב גאון. גאון יא. שמש בראשון (כ"א)
וי"ל בזה א. המורה לר"ב. גאון א. ג' ב' ג'
מג"ן

שמעון בעדני

ישיבת שערי תשובה וחיים
רחוב גבורי ישראל 6, בני ברק
ת.ד. 2747 מיקוד 51100 רמת אלחנן
03-5742711, 5742877
פקס: 03-5742876

הסכמת הגאון הגדול הרב יצחק יוסף שליט"א ראשון לציון, הרב הראשי לישראל, מחה"ס ילקוט יוסף

Yitzhak Yosef
Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of the Great Rabbinical Court

יצחק יוסף
ראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

בס"ד, ג' ניסן תשע"ה
ה"פ/822-ע"ה

דברי ברכה

הובא לפני ספר "שערי נחמה" פרקי אמונה ונחמה, וספר "באר יעקב" על הש"ס, מעשה ידיו של היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, יראת ה' היא אוצרו, ועליו יציץ נזרו, שמן תורק שמו, כבוד שם תפארתו, כה"ר יעקב יעקב שליט"א.

ראיתי את אשר עשה בעט סופר מהיר, ללקט דברי אמונה וחיזוק הלכות ודרשות לבית אבלים, וגם דברי עידוד ונחמה, ובפרט לציבור שאינו מקפיד לשמור תורה ומצוות כראוי, ובדבריו מחזקם ומעודדם ומקרבים לאבינו שבשמים בשעה שלבם פתוח וקשוב לשמוע את דברי ה', כתב וסידר הדברים בסדר נכון, ובס"ד זכה והוציא בעבר את ספרו שערי נחמה באלפי עותקים ונתקבל ברצון, ועתה מוציאו במהדורה חדשה מורחבת ומתוקנת לזיכוי הרבים, אשריו ואשרי חלקו שזכות שמזכה את הרבים תלויה בו, איישר חיליה לאורייתא.

וברכתי למחבר נר"ו שיה"ר שחפץ ה' בידו יצלח, להגדיל תורה ולהאדירה, להמשיך ולשקוד על דלתות תורתנו הקדושה, ולזכות, בכריאות גופא ונהורא מעליא.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

ברכת הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
רב שכונת רמת אלחנן ב"ב וראש כולל בית דוד חולון

RABBI YITCHAK SILBERSTEIN
Rabbi of Ramat Elchanan
Bnei Brak

יצחק זילברשטיין
רב שכונת רמת אלחנן
בני ברק

בס"ד, יום ה' אב תשע"ו

האני זכור לך ואתה זכור לי
על שפתי ראויים שיהיו
עמך וישראל

הסכמת ראש הכולל הרה"ג רבי שלום יפרח שליט"א
מחבר סדרת הספרים "מנחת שלום" על הש"ס

כולל אברכים "מנחת שלום"

שע"י ישיבת שערי תשובה וחיים

רח' ניסיוני ישראל 6 רמת אלחנן, בני ברק ת.ד. 2747 מיקוד 51100. טל. 5742877, 03-5742711, פקס. 03-5742876

ט' באלול תשע"ו

בס"ד

הסכמה

הנה ראיתי גליונות מהספר "סימן לבנים" אשר ערך וליקט האי גברא רבה ויקירא, תלמידי היקר מזכה הרבים הרב יעקב יעקב שליט"א, בו הביא בשפה ברורה ביאורים, משלים, סיפורים וחידושים נפלאים על ספר שמות וסיפור יציאת מצרים, המביאים לידי אמונה ויראת שמים טהורה, ובטוחני שרבים יתחזקו ויהנו מספר זה.

והנני לברכו שימשיך לעלות במעלות התורה והיראה כפי שאיפותיו הנעלות, ויזכה להרבות כבוד תורה וכבוד שמים מתוך בריאות איתנה ונהורא מעליא, אכי"ר.

החותם לכבודה של תורה

יפרח שלום

הסכמת הרה"ג רבי מרדכי בונים זילברברג שליט"א

מרא דאתרא דשיכון ה' בני ברק ת"ו

Rabbi Mordechai Bunim Zilberberg
Rabbi of Shikun Hey
Bnei Brak
TEL. 03-5740398

הרב מרדכי בונים זילברברג
רב שיכון ה'
בני ברק
טלפון: 03-5740398

י"ג א"י תש"פ

ד"ס 3

הסכמה

הביא לפני האברך המופלג בתורה ויר"ש טהורה, מזכה
הרבים, הרב הגאון ר' יעקב יעקב שליט"א, מחשובי
תושבי שכונתנו, תכריך כתביו על 'מעשי אבות'
המשלב בזה מדרשים, משלים, סיפורים, השקפה
ומוסר המביאים את האדם ליראת שמים ואהבת השם,

וכבר אתמתי גברא בספריו הקודמים "שערי נחמה",
"באר יעקב" עה"ת ועוד, וספר נוסף זה הוא תוספת
גדולה לחינוך הדת והאמונה התמימה,

ואברכהו שזיכה עוד ועוד בזיוכי הרבים, בהרצאת תורת
ואמונה בכלל ישראל

ב"מ אכ"ב י"ג א"י תש"פ
י"ג א"י תש"פ

הסכמת הרה"ג רבי יצחק פרץ שליט"א

ר"מ בישיבת 'שערי תשובה וחיים'

שלחו מתם: איזהו בן העולם הבא? ענוותן ושפל ברך, שייף עייל שייף ונפיק, וגריס באורייתא תדירא, ולא מחזיק טיבותא לנפשיה.

האברך היקר הרה"ג ר' יעקב יעקב שליט"א, שבהיותו בישיבה עלה ונתעלה, עליו נאמר מאמר חז"ל "איזהו בן העוה"ב וכו'". הענוה שלו, יחסו החם לכל אחד, הארת הפנים וה"גריס באורייתא תדירא", זכה וזיכה את הרבים בספריו היקרים ועליו נאמר: "חֲזִיתִי אִישׁ מְהִיר בְּמִלְאֲקָתוֹ לְפָנַי מְלָכִים וְתִנְצֵב", מלאכת שמים, לקרב את ישראל לאבינו שבשמים בדברים המחזקים לכל אחד ואחד.

יכול אני להעיד בעז"ה שהמחבר ר' יעקב היקר עליו נאמר "נאה דורש ונאה מקיים", בבין אדם לחברו, בשבירת המידות, בקרוב רחוקים, במידת הסבלנות, בחינוך ילדיו, איש חסד ממדרגה ראשונה, ת"ח למדן המתיעץ על כל דבר, ולכן ראוי לכל בית ישראל שיקנו ספר קדוש זה וכל יתר ספרי המחבר ויביאו אוצר לביתם. עברתי על הדברים ב"ה והכל חיזוק והתעוררות ואהבת ה'.

ולא נצרכא אלא לברכה, וזיכה שיפוצו מעיינותיו חוצה ולהגדיל תורה ולהאדירה ויהיה לו נחת מיוצאי חלציו, ויקוים בו הפסוק: "והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועליו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח", "אשרי איש ירא את ה'" - זה המחבר, "במצותיו חפץ מאוד" - זה המחבר, וזיכה ל"גיבור בארץ יהיה זרעו" - גבורה רוחנית, "דור ישרים יבורך, הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד".

ממני מוקירו

שהוא תלמידו בן

יצחק פרץ
ר"מ בישיבה

תוכן עניינים

<p>81 ..... קודש קדשים</p> <p>84 ..... שלמי תודה</p> <p>91 ..... מעט המחזיק את המרובה</p> <p>95 ..... מלמד שלא שינו</p> <p>99 ..... שמיני</p> <p>99 ..... שמחה בהצלחת חבירו</p> <p>103 ..... הנהגה ניסית</p> <p>106 ..... כוחה של בושה</p> <p>109 ..... מיתת נדב ואביהו</p> <p>116 ..... בקרובי אקדש</p> <p>118 ..... כח השתיקה</p> <p>123 ..... יין ושכר</p> <p>126 ..... מאכלות אסורות</p> <p>128 ..... הזהרו מן הצבועין</p> <p>130 ..... טמטום הלב</p> <p>133 ..... שמירה מן השמים</p> <p>135 ..... עבירה גוררת עבירה</p> <p>138 ..... תזריע</p> <p>138 ..... טהרת המשפחה</p> <p>142 ..... ברית מילה</p> <p>149 ..... נגע צרעת</p> <p>153 ..... אתם קרויים אדם</p> <p>154 ..... השמחה בנגעי הצרעת</p> <p>156 ..... כח הדיבור</p> <p>161 ..... לשון הרע - דבר נורא</p> <p>167 ..... בושה והכנעה</p> <p>169 ..... מדה כנגד מדה</p> <p>172 ..... צרות עין</p> <p>174 ..... הפך הנגע לעונג</p> <p>175 ..... מצורע</p> <p>175 ..... לשון הרע</p> <p>179 ..... אין אדם רואה נגעי עצמו</p> <p>182 ..... טהרת המצורע</p>	<p>1 פתח דבר</p> <p>5 ויקרא</p> <p>5 ..... אין מקרה בעולם כלל</p> <p>8 ..... ענווה</p> <p>10 ..... קרבן אדם</p> <p>11 ..... תשובה</p> <p>15 ..... הכנעה</p> <p>23 ..... הרצון שמסתתר עמוק בלב</p> <p>28 ..... יקריבנו לרצונו</p> <p>30 ..... ביטול הרצונות</p> <p>31 ..... לא נראה זבוב</p> <p>34 ..... אחד המרבה ואחד הממעט</p> <p>37 ..... מנחת עני</p> <p>38 ..... כבוד העני</p> <p>40 ..... שאור ודבש</p> <p>44 ..... מלח ברית</p> <p>48 ..... הקרבן רק על חטא בשגגה</p> <p>49 ..... חסד ה' עם יהודי תמים</p> <p>..... גם על חטא בלי כוונה יש</p> <p>51 ..... תביעה</p> <p>52 ..... כוחה של בושה</p> <p>55 ..... חטא בשוגג</p> <p>57 ..... חומרת ספק עבירה</p> <p>58 ..... הדרך אל היושר</p> <p>62 ..... חומרת הגזל</p> <p>64 פרשת צו</p> <p>64 ..... זהירות מיצר הרע</p> <p>68 ..... טהרת המחשבה</p> <p>70 ..... לימוד תורת הקרבנות</p> <p>73 ..... הוא העולה</p> <p>74 ..... בעלי גאווה</p> <p>76 ..... הצלחה בלימוד התורה</p> <p>79 ..... מודה ועוזב ירוחם</p>
--	--

303	לחיות על קידוש השם	184	שפלות וענווה
304	למות על קידוש השם	188	גאווה
308	קדושה וקדיש	192	גילוח שיער המצורע
314	שבת	193	זקן עבות
318	ספירת העומר	194	גמילות חסדים
321	ראש השנה	199	מעלת היסורים
324	לחם הפנים	203	הכל לטובה
325	בהר	210	ממצוות לא מפסידים
325	שמיטה והר סיני?	212	אחרי מות
326	ארץ ישראל	212	אמירה ודיבור
331	שמיטה	217	הכהן הגדול ביום הכיפורים
333	פירות שביעית	221	יקרה היא מפנינים
335	איסור אונאה	224	שני השעירים
338	שכר דירה	226	השוכן אתם בתוך טומאתם
339	בטחון והשתדלות	229	תשובה
344	וציויתי את ברכתי	239	ערכן של מצוות
349	לה' הארץ ומלואה	244	קדושים
352	תמיכה רגשית	244	ביד כל אחד להיות קדוש
356	נשך ותרביית	246	מהי קדושה?
359	שמירת השבת	250	שלושה שותפים
361	מורא מקדש ובית הכנסת	252	אמונה תמימה
365	בחוקותי	254	לא לגנוב
365	מ"ב פירושים	256	לא לרמות
367	עמל התורה	260	על מי חסה התורה?
372	סיפורים על עמל התורה	261	משפט צדק
375	התורה - פצצת אטום	265	לדון לכף זכות
378	גשם בחסד	271	איסור רכילות
379	הדרך אל האושר	274	שנאת חינם
380	גדול השלום	277	מצות תוכחה
382	שלום ושלווה	280	איסור נקמה ונטירה
384	מצילנו מידם	283	אהבת ישראל
387	הקב"ה אינו רוצה להעניש	288	אמור
389	החטא והעונש	288	חינוך הילדים
392	להפוך את הקללה	291	איסור גרושה לכהן
393	אין מקרה	292	זריזות במצוות
402	ארץ ישראל לעם ישראל	293	מצוות ועבירות
404	הבטחה אלוקית	299	חילול השם
407	לא להחליף מצוות בעבירות	301	שני קצוות
410	הכל לטובה		

פְּתַח דְּבַר

חומש ויקרא, הנקרא גם 'תורת כהנים', עוסק ברובו בעבודת הקרבנות במשכן ובמקדש. ואמרו חז"ל: "על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה (עבודת הקרבנות) ועל גמילות חסדים" (אבות א, ב).

וכתב רבינו יונה: הקב"ה בחר בישראל מכל האומות, ואת ארץ ישראל מכל הארצות, ובחר בירושלים מכל ארץ ישראל, ובחר בבית הבחירה בשביל העבודה שכתוב בה "רצון" שנאמר: "לרצונו לפני ה'" (ויקרא א, ג). הנה לך כי מפני העבודה נברא כל העולם כולו, אך בחטאינו חרב מקדש ובוטלה העבודה, והתפילה עכשיו במקומה כמו שאמרו חז"ל: "ולעובדו בכל לבבכם" - איזו היא עבודה שבלב? הוי אומר זו תפילה את"ד.

וכן אמר הנביא: "וּנְשַׁלְמָה פְּרִים שְׁפָתֵינוּ" (הושע יד, ג), ופירש רש"י: "פרים שהיה לנו להקריב לפניך, נשלם אותם בריצוי דברי שפתינו", הרי שהתפילה עולה לרצון במקום הקרבנות. ובמדרש תנחומא (פרשת וירא) כתוב: אמר להן הקב"ה לישראל: הוּוּ זְהִירִין בַּתְּפִילָה שֶׁאֵין מִידָה אַחֲרֵת יִפָּה הַיְמִנָה וְהִיא גְדוּלָה מִכָּל הַקְּרִבָּנוֹת שֶׁנֶּאֱמַר "לְמָה לִּי רֹב זְבַחֲכֶם... לֹא תוֹסִיפוּ הַבִּיא מִנַּחַת שׁוּא קִטּוֹרֶת... גַּם כִּי תִרְבוּ תְּפִילָה אֵינְנִי שׁוֹמְעִי" (ישעיה א, טו), **מכלל שהתפילה גדולה מן הקרבנות**, עכ"ל המדרש.

בזמן שביית המקדש היה קיים, הקרבן היה מביא את האדם להיות קרוב אל ה' יתברך, וכיום שבעוונותינו בית המקדש חרב ואין לנו אפשרות להביא קרבנות, אנו יכולים להתקרב אל ה' באמצעות התפילה שנאמר: "קְרוֹב ה' לְכָל קֹרְאֵיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאֵהוּ בְּאֵמֶת" (תהלים קמח, יח). באמצעות התפילה אנו יכולים לשוחח עם בורא עולם, לשפוך לפניו את מה שעל לבנו וכן לבקש ממנו כמו בן המבקש מאביו.

בספר אור לצינון (זכרון הדסה) מובא שחסד גדול עושה עמנו הקב"ה שנותן לנו את האפשרות לבקש ממנו כל דבר. ולא כמדת בשר ודם שהשרים וכ"ש המלכים שיש להם לשכה ומזכיר וכל מכתב ובקשה עוברים ביקורת תחת ידו של המזכיר, וכל דבר שנראה לו חיוני מגיש לפני השר. ואת השאר זורק. ואילו מלך מלכי המלכים הקב"ה, כל מה שהאדם חפץ מבקש ממנו. ולמרות שהאדם הוא עפר ואפר רימה ותולעה, בכל זאת נותן לו בורא עולם את הזכות לבקש. זו ההרגשה שצריכה להיות לאדם לפני שעומד להתפלל.

הקשה המבי"ט זצ"ל בספרו "בית אלוקים": לשם מה מתפללים וחוזרים ומתפללים בכל יום תפילות שחוזרות על עצמן, וכי זה כבוד לבוא למלך ולבקש את אותו דבר מאות ואלפי פעמים? ועוד קשה וכי אין הקב"ה יודע את צרכיו של כל אדם? א"כ מה הצורך לחזור ולבקש ולהזכיר דברים שידועים לפניו?

וכתב לבאר שמטרת המצוות בכלל והתפילה בפרט היא הדביקות בבורא יתברך. בבחינת "ולדבקה בו". הקשר הפנימי בין נפש היהודי לבין הקב"ה נוצר ע"י הפה והלשון, שהם כלי השכל שנתן הקב"ה לאדם להודות לו, להללו ולעבוד אותו בהם.

וכיוון שתפילה היא דביקות בה', כמה שירבה האדם בתפילה לבוראו, כך משובח הוא יותר. ולכן לתפילה אין זמן מסוים אלא מצוותה ביום ובלילה, כמו שנאמר: "כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו בכל קוראינו אליו" (דברים ד, ז).

ולפי זה מובן שאין זו הטרדה מצד האדם לבקש ולחזור על אותה תפילה במשך מאות ואף אלפי פעמים, כי נחת רוח גדולה יש לה' יתברך בזה שאין אנו מסיחים דעתנו ממנו, ואנו מגלים תלות מוחלטת בו ומשרישים יסוד זה בקרבנו שהכל ממנו יתברך. ועוד שהתפילה אינה רק אמצעי בשביל להשיג דברים אלא גם מטרה בפני עצמה - **עבודת הלב**.

ספר זה מוקדש לזכרו ולעילוי נשמתו של אבי מורי, היקר באדם, הי"ה **יצחק** בן יעקב ולולו **יעקב** ז"ל, אשר כל ימיו זכה להרבות במעשי צדקה וחסד בגופו ובממונו. היה אוהב תורה ותומך תורה, קבע עתים לתורה וקיים מצוות במסירות. הוא זכה לחיות באמונה תמימה ונפטר מן העולם מתוך ייסורים קשים במוצש"ק, כ"ה באייר ה'תש"ע. יה"ר שהקב"ה ירחם עליו, יזכור לו מעשיו הטובים ויגמול לו חסדים טובים, לפתוח לו שערי חסד ורחמים. שיזכה להתענג על ה', ליהנות מזיו שכינתו, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, וילווה אליו השלום ועל משכבו יבוא שלום ונשמתו תהיה צרורה בצרור החיים ויעמוד לגורלו לקץ הימין, נפשו בטוב תלין וזרעו יירש ארץ. אכ"ר.

חוב קדוש עלי, להודות ולהכיר טובה מרובה לבאר ששתיתי ממנה מים חיים, ישיבת "**שערי תשובה וחיים**" בראשות מורנו ראש הישיבה הרה"ג ר' **משה יפרח** שליט"א. וכן ראש הכולל הרה"ג ר' **שלום יפרח** שליט"א, מחבר הספרים "**מנחת שלום**" על הש"ס, שזכיתי ללמוד ולשמוע מהם רבות בתורה, מוסר ועצה. יה"ר שהקב"ה יזכה אותם להמשיך להעמיד תלמידים ולהרביץ תורה, ללמוד וללמד מתוך בריאות איתנה ונהורא מעליא. אכ"ר.

כאן המקום להודות לכל מי שסייע, תמך ועזר ע"מ שספר זה יצא לאור עולם: לקב"ה בורא העולם על כל החסדים, הנסים והטובות שעשה ועושה עמדי, לרבנים הגאונים ר' **יהודה מקסימוב** שליט"א ור' **נסים דיין** שליט"א על העצות המועילות. לכל התורמים, ולכל הידידים היקרים שעזרו בהגהת הספר. תודה מיוחדת לידידי הרב **יעקב יהודה הי"ו** והרב **אוריאל בטט** הי"ו על שהקדישו מזמנם, עברו על הספר, הגיהו באופן מקצועי והעירו הערות מחוכמות. וכן לכל ידידי אברכי הכולל על העידוד, היעוץ, ההארות, וההערות החשובות. יה"ר שיזכו לשפע של ברכה והצלחה ושהקב"ה ימלא כל משאלות לבם לטובה.

ברכות שמים מעל לאמי מורתני, **שרה יעקב** תחי', על כל העזרה, התמיכה והחסדים הרבים שעשתה ועושה עמדי, הי' ימלא כל משאלות לבה לטובה ושתזכה לאריכות ימים בטוב ובנעימים,

שתרווה רוב נחת מילדיה ויוצאי חלציה ותחזה באור פני מלך המשיח שיבוא בקרוב, אמן.

ובזאת אבוא לברך בברכה מיוחדת ממקור הברכות את חמי היקר, איש החסד, ר' **שאל רוקח** הי"ו על כל העזרה והתמיכה, ועל התרומה הנכבדה להוצאת ספר זה. ה' ית' יברכהו וישמרהו מכל דבר רע, ויזכה לשפע של ברכה והצלחה ברונחיות ובגשמיות, וירוה נחת מכל יוצאי חלציו מתוך בריאות איתנה.

ולסיום, את ברכתי ותודתי אני חייב לנוות ביתי, אשת חיל עטרת בעלה, רעייתי הצנועה והנאווה **שרה** תחיי, אשר עושה לילות כימים, בעול הפרנסה ובמלאכת הבית, כדי שאוכל לישב באהלה של תורה, ללמוד וללמד. ה' ימלא כל משאלות לבה לטובה וזכות התורה תעמוד לה שתזכה לשפע של ברכה והצלחה ובריאות איתנה ושנזכה לגדל כל בנינו לתורה ולמצוות, ליראת שמים, לחופה ולמעשים טובים, מתוך נחת ושמחה.

ואחתום בתפילה מעומקא דליבא לריבון העולמים: יה"ר שלא תצא תקלה מתחת ידי, שאזכה לכוון לאמיתתה של תורה ויהיו כל מעשינו לשם שמים, וכשם שזכיתי להוציא לאור עולם בס"ד את הספרים "שערי נחמה" (לבתי אבליס), "שער האמונה", "באר יעקב" (עה"ת ומועדים, ש"ס, דרשות), "מעשי אבות" (על אבות האומה וחומש בראשית), "סימן לבנים" (על סיפור יציאת מצרים וחומש שמות), "עושה שלום" (פרקי הדרכה לנישואין מוצלחים ושלום בית), וספרי זה "עבודה שבלב", כן אזכה להוציא ספרים נוספים בע"ה, להגדיל תורה ולהאדירה, אכ"ר.

הצב"י יעקב יעקב ס"ט

אין מקרה בעולם כלל

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד לֵאמֹר

טעמים רבים נאמרו בטעם כתיבת אות א' שבמילה "ויקרא" כשהיא קטנה, ומעיד בעל 'סדר הדורות' שראה בספר מגלה עמוקות שביאר זאת ב- 1000 אופנים!

באור נפלא ומחזק מאד לחייו של כל יהודי, כתב בעל הטורים: משה רבינו לא רצה לכתוב אלא 'ויקר' מלשון מקרה כמו שכתוב בבלעם, לומר בזה שלא היה ראוי שידבר אתו ה' אלא נגלה אליו דרך מקרה, ואמר לו הקב"ה שיכתוב גם את האות 'א', ומפני ענותנותו של משה רבנו, כתב את ה'א' כשהיא קטנה.

בדבריו אלו של הקב"ה למשה, יש יסוד נפלא לכל החיים, אמת ונכון שהקב"ה רצה להראות בזה למשה שהוא ראוי להתגלותו אליו, אבל גם גילה בזה, שאין מקרה בעולם! אלא הכל בהשגחה פרטית מאת הבורא יתברך בכל צעד ושעל! וכמו שהובא בספרים הקדושים על הפסוק "מקרה הוא בלתי טהור הוא כי לא טהור" (שמואל כ, כו) - המחשבה שדרכי העולם "מקרה הוא" - "לא טהור" - היא מחשבה לא טהורה ושגויה, כי הכל מאתו יתברך, ומכיון שהכל ממנו במילא גם הכל לטובה, כי כל מה שה' עושה הכל לטובה!

יהודי בשם רודולף ורבה עבד כרשם במחנה המוות אושוויץ, עבודה זו אפשרה לו לנוע בחופשיות מסוימת בשטח המחנה. הייתה לו, עקב כך, אפשרות לעקוב אחר אופן ההשמדה ואחרי מספר האנשים שהגיעו לאושוויץ. כמו כן נודע לו מידע רב ערך על תוכניות הגרמנים והדבר יצר אצלו דחף חזק להימלט מהמחנה כדי לפרסם זאת בעולם ולהזהיר את אחיו היהודים. הוא הכיר במחנה את אלפרד ועזר והשניים הוגיעו את מוחם בניסיון למצוא דרך לבריחה מהמחנה, המחשבה היחידה

בראשם היתה כיצד יוכלו לברוח מהמחנה כדי לפרסם את השואה הנוראה המתרחשת במזרח אירופה.

הם נאלצו ללמוד מניסיונם המר של אסירים אומללים שניסו לברוח לפנייהם. ניסיונות הבריחה כמעט ולא הצליחו אף פעם, בשל השמירה ההדוקה והאכזרית שהייתה על המחנה, וכן בשביל הצורך לעבור קילומטרים רבים בקרב האוכלוסיה העוינת ללא יכולת להסוות את עצמם ולהתחזות לאזרחים מקומיים, מה גם שמעבם הפיזי היה ירוד בשל הרעב הנורא והעבודה הקשה.

ב-7 באפריל 1944 תפסו שני קציני אס.אס את רודולף כשסיגריות בכיסו, השניים פקדו עליו להתייזב הערב בבוקר מס' 11, בלוק העונשים הנורא, ממנו לא יצא אף אדם כשהוא בחיים. רודולף החליט שאם הם באמת רוצים לנסות ולברוח, עכשיו זהו הזמן! והתחבא יחד עם אלפרד וצלר מתחת לערימת עצים גדולה שהביאו הנאצים עבור המשלוחים של יהודי הונגריה.

הערב ירד, והמחנה התארגן למסדר קפדני כבכל יום. כאשר הבחינו שרודולף ואלפרד נעדרים נשמעה אזעקה בכל רחבי המחנה והחלו חיפושים קדחתניים, על ידי קצינים, חיילים ואסירים. הגרמנים נעזרו גם בכלבים שאומנו היטב, אבל השניים למדו כיצד לטשטש את הריח באופן שהכלבים לא יוכלו למצוא אותם, הם עירבו טבק עם נפט ופיזרו סביבם. שעות של חיפושים חלפו, הכלבים עברו ליד מקום מחבואם עשרות פעמים ולא הצליחו לחוש בנוכחותם. מצב רוחם השתפר והם בהחלט חשבו שישנם סיכויים לבריחה. הם תכננו להמתין בחשאי שלושה ימים מתחת לשכבות העצים ואז ליצאת מתחת לגדרות בחסות הלילה, משום שלאחר שלושה ימים נפסקים החיפושים בתוך המחנה.

יומיים וחצי הם שרדו וסבלו קשות מהרעב והקור, חולשה קשה תקפה אותם והפחד הציק להם. אבל התקווה נתנה להם כוח. בעהרי היום השלישי כאשר נותרו ארבע שעות לסיום החיפושים, שמעו השניים שני

חיילים גרמנים משוחחים ליד מקום מחבואם, כשאחד אומר לשני: 'אולי הם מתחבאים מתחת לערימת העצים הזאת? בא נבדוק אם הם כאן'. שני הגרמנים התחילו לחפש והסירו עוד ועוד שכבות עצים מעל רודולף ואלפרד, רק שלוש שכבות נותרו לגילוי שני האסירים. הגרמנים הורידו גם את השכבה השנייה ואלפרד ורודולף הנואשים התכוננו לגילויים ולמותם הקרב, כשהחיילים הגרמנים סיימו לפרק גם את השכבה השנייה, ונותרה ביניהם שכבת עצים אחת בלבד. הם החלו למשוך את הקרשים של השכבה האחרונה, כשלתע התחוללה מהומה גדולה בעידו השני של המחנה ונשמעו צעקות: 'תפסנו אותם!'

שני החיילים הגרמנים קפצו מעל ערמת העצים ורצו לעבר אזעקת השווא שהצילה את חייהם של רודולף ואלפרד. בלילה, שעות ספורות לאחר סיומו של מסדר הערב החליטו אלפרד ורודולף שזהו הזמן המתאים ביותר לבריחה. כשלתע התעוררה בעיה, שאותה לא צפו מראש – הקרשים שהיו מעליהם, היו כבדים והם לא הצליחו להזיז אותם מחמת חולשתם הרבה. הייאוש והתסכול עמדו להשתלט עליהם, לאחר שלושה ימים ללא אוכל, כמעט ללא שינה, לאחר שניצלו באורח פלאי מגילוי וממוות. נותר רק צעד אחד, אבל הוא בלתי אפשרי!

הם החליטו לנסות שוב בכוחותיהם האחרונים. התאמצו בכוח הרוח, כשהגוף החלש כבר לא היה מסוגל. המחשבה על הרצון לצאת החוצה ולהודיע לעולם על הטבח הנוראי שמתבצע באשוויץ, מילא את כל ישותם. לאחר מאמץ כמעט על אנושי, הם הצליחו להזיז את הקרשים עד שנפתח להם פתח ליציאה. תשושים ומבולבלים, מאושרים ומלאי חששות, יצאו השניים בחשאי ממתחם המחנה.

המצב היה רחוק מלהיות פשוט. חיילי אס.אס פטרלו באזור והאוכלוסייה המקומית הייתה עוינת ברובה. השגחה אלוקית מופלאה הפגישה אותם עם אשה שהייתה ממתנגדי הנאצים, ולא רק שהיא לא הסגירה אותם כפי שהיו עושים אחרים ללא הנד עפעף, היא אף נתנה להם אוכל ומחסה, והפגישה אותם עם אנשי המחתרת שהובילו אותם

לקהילה יהודית בז'לינה צ'כוסלובקיה. ב-25 לאפריל 1944 נכתב בז'לינה 'דו"ח ורבה - וצלר'. המסמך המפורסם שכלל 32 עמודים תיאר בפרוטרוט את ההשמדה ההמונית באושוויץ. היה זה המסמך המפורט ביותר אודות אושוויץ שהגיע לידי בעלות הברית והוכתר כאמין. המסמך הביא לראשונה, בהבנת היקף ההשמדה האיומה של יהודי אירופה ולהצלה ישירה של אלפי יהודים בבודפשט שהיו אמורים להישלח אל מותם. לדעת היסטוריונים, שום פעולה של אדם פרטי בכל מלחמת העולם השנייה לא העילה כל כך הרבה יהודים, כמו הרעון הנחוש של רודולף ורבה ואלפרד זצלר להודיע לעולם על זוועותיו של אושוויץ.

ורבה ווצלר, בזמן שהגרמנים הסירו את שכבות העצים, מן הסתם חשבו שהרע מכל הולך להגיע, אולם הקב"ה, יודע התעלומות, ידע שאין סיכוי שהם יצליחו לצאת משסבכוחות עצמם, לכן דאג לשלוח אליהם את שני החיילים שיעזרו להם, ובכך הם הצליחו להינצל מגיא המוות ולהציל גם אחרים. במקרה זה אכן התגלה לבסוף הטוב שבתוך הרע, אולם במקרים רבים אין רואים זאת, ושם צריכים אמונה.

ענווה

• בתחילת דברינו הבאנו את דעת הטור שמשה רבינו, מתוך ענותנותו הגדולה, רצה לכתוב "ויקר" מלשון מקרה, אך ה' לא הסכים לזה והכריח אותו לכתוב "ויקרא", משום כבודם של ישראל, ומשה כתב "ויקרא" בא' זעירה. אולם עדיין קשה, מדוע ה' לא הכריח אותו גם לכתוב "ויקרא" עם אות א' רגילה?

ומתרצים שמשה רבינו כתב "ויקרא" עם א' זעירה, וה' הסכים אתו, כי יש בזה רמז שצריך האדם לנהוג בשפלות וענווה.

נאמר במדרש שמשה רבינו זכה לכך שה' יתברך בכבודו ובעצמו יקרא לו, מתוך שהקטין את עצמו וברח מן השררה באומרו: "לא איש דברים אנוכיי" (שמות ד, י). דבר זה רמוז באות א' הקטנה (ומספרה

בגימטריה - אחד, שהוא המספר הקטן ביותר), לרמז שאדם צריך להקטין את עצמו, ואז גם יזכה ל"אלף", מלשון: "ואאלפך חכמה", שהתורה תתקיים בו, כי התורה מתקיימת רק במי שדעתו שפלה.

למעשה כל המילה "ויקרא" רומזת לכך: האות ו' היא כפופה, לרמז שאדם צריך להשפיל את עצמו, והאותיות "יקר", הן אותיות "ריק", שרומז שעל האדם להרגיש עצמו כריק וחסר, אפס גמור, כלום, גורנישט...

כתב ה'אורחות צדיקים': הענווה היא סולם לעלות לדרכי הקדוש ברוך הוא, שנאמר: "ידרך ענוים במשפט, וילמד ענוים דרכו". וממנו יגיע להשיג יראת השם ברוך הוא, שנאמר: "עקב ענווה יראת ה'". השכינה שורה על הענווים, שנאמר: "מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח". הקדוש ברוך הוא היטה שכינתו על הר סיני וירד למטה, והניח כל ההרים הגבוהים. וכתיב: "הקיצו ורננו שכני עפר, כי טל אורות טלך" - מי שנעשה שכן לעפר בחייו בעולם הזה, יחיה לעולם הבא. וכתיב: "כי רם ה' ושפל יראה". ומי שמשים לבו כבשר, תפילתו נשמעת, דכתיב: "יבוא כל בשר להשתחוות לפני, אמר ה'", וכתיב: "שומע תפילה עדיך כל בשר יבואו".

אמר רבי יהושע בן לוי: כמה גדולים נמוכי רוח לפני הקדוש ברוך הוא. שבזמן שבית המקדש קיים, אדם מקריב עולה - שכר עולה בידו, מנחה - שכר מנחה בידו. אבל מי שדעתו שפלה, מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב כל הקורבנות כולם, שנאמר: "זבחי אלהים רוח נשברה". ולא עוד אלא שאין תפילתו נמאסת, שנאמר: "לב נשבר ונדכה, אלהים לא תבזה" (סוטה ה:).

קרבן אדם

אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קֶרְבָן לַיהוָה (א, ב)

בזמן שבית המקדש היה קיים, כאשר אדם היה חוטא, היה מביא קרבן, מתוודה עליו, שב בתשובה והיה זוכה לכפרה. בכדי שהקרבן יהיה לרצון לפני ה' יתברך צריך שהבהמה תהיה כשרה ותמימה בלי שום מום. קרבן שיש בו מום פסול מלעלות על גבי המזבח.

מרון הרב שך זצ"ל אמר פעם: כל קרבן חייב להיות תמים, אולם ישנו קרבן אחד שהוא כשר על אף היותו בעל מום... קרבן אשר אין שום מום היכול לפוסלו מלעלות לרצון לפני ה' יתברך. אדם שעומד לפני ה' יתברך בהכנעה, בלב נדכה ורוח נשברה, המקריב את רוחו השבורה לזבח לה', זהו הזבח הנרצה לפני הקב"ה, וגם אם מצב גופו אינו תמים והוא בעל מום, מחוסר יד או רגל או חולה, אבל עצמותו תמימה ושלימה - הרי הוא האדם הראוי לעלות על רצון מזבחו יתברך.

לא שלמות גופו של האדם היא הקובעת את איכות ה"לרצון לפני ה'", כי גם אדם נכה ומשותק או חסר איברים בגופו יכול לזכות שדווקא בו יבחר ה' יתברך, הקב"ה יחפוץ בו ובתפילתו יותר מהאדם השלם בגופו.

קרבן זה, על אף היותו בעל חסרון בגופו, תמים ושלם הוא במהותו והוא הנרצה לפני ה', ועליו הכתוב אומר: "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'". ולא עוד אלא שאדם שנחסר בגופו, שנעשה בעל מום, ובאו עליו יסורים וקבלם באהבה, נחשב לו כי הקריב בזה לפני ה' קרבן מעצמותו.

ועוד, שהיסורים ממרקי עוונותיו של האדם, ואם באו עליו יסורים והוא מקבלם באהבה, בזכות זה נעשית נשמתו טהורה ותמימה במידה הרצויה לעלות לרצון על מזבח ה' ית'. ולכן אם נחסר משהו מהגוף אשר פוסל בהמה מלעלות למזבח, את האדם אינו פוסל, ואדרבה כמה שיש בו יותר מומים בגופו הריהו קרבן יותר נעלה ורצוי לפני ה', כי הוא זך ונקי בהזדככו ביסורים הממרקין.

תשובה

אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָן לַיהוָה (א, ב)

שאלו לחכמה חוטא מהו עונשו? אמרה להם: 'חטאים תִּרְדְּף רָעָה' (משלי יג, כא). שאלו לנבואה החוטא מהו עונשו? אמרה להם: 'הַנֶּפֶשׁ הַחַטָּאת הִיא תָמוּת' (יחזקאל יח, ד). שאלו לתורה חוטא מה עונשו? אמרה להם: יביא אשם ויתכפר לו. שאלו לקב"ה חוטא מהו עונשו? אמר להם יעשה תשובה ויתכפר לו, היינו דכתיב 'טוֹב וַיֵּשֶׁר ה' עַל כֵּן יוֹרֵה חַטָּאִים בְּדַרְךְךָ' (תהלים כה, ח) יורה לחטאים דרך לעשות תשובה. (פסיקתא כ"ד)

לכאורה קשה איך יתכן שהתורה והקב"ה אינם עונים את אותה התשובה, הלא התורה היא מאת ה' נותן התורה ואיך יתכן שיהיו חלוקים?

עונה על כך המגיד מדובנא במשל למלך ששלח מסר לכל ראשי המחוזות בממלכתו, אחד מהם לא הבין את המסר וביקש הבהרה. המלך נענה ושלח לו הסבר מה היתה כוונתו.

וכן לעניינינו, כאשר התורה אמרה שעל החוטא להביא קרבן ויתכפר לו, בא הקב"ה והסביר ביתר ביאור שהבאת הקרבן מטרתה שיעשה תשובה ויתכפר לו. וכן כתב הרמב"ם (בתחילת הל' תשובה): "וכן בעלי חטאות ואשמות בעת שמביאין קרבנותיהן על שגגתן או על זדונן אין מתכפר להן בקרבנם **עד שיעשו תשובה**". ולפי זה אין כאן שני דברים שונים אלא הסבר וביאור, שהקרבן עניינו תשובה. הקב"ה שכל העולם שלו, אינו צריך לקרבן, אלא שהאדם צריך את הקרבן כדי לבטא את הכנתו לפני קונו.

ביתו המפואר של מרדכי היה נטוע בלב אחוזה רחבת ידיים, טובלת בעצים ובערוגות פרחים. רבים קינאו בעושרו העצום של מרדכי, אבל הוא ואשתו היו עצובים ונכאי רוח. שנים רבות חלפו מאז חתונתם ועד

שנפקדו בפרי בטן, אולם גם לאחר שנולד בנם יחידם, גד, הם לא שבעו ממנו רוב נחת.

מאז ילדותו היה גד מפונק ותובעני, וכשלא קיבל את מבוקשו, פרץ בערצות קולניות שהוריו לא יכלו לעמוד בפניהן. אביו חש כי חינוכו של בנו קלוקל, אך לא היה מסוגל לסרב לדרישותיו. השנים חלפו והילד הפך לנער, והתנהגותו רק הלכה ונעשתה גרועה יותר. הוא החציף פניו כלפי הוריו והתייחס אליהם באופן מחפיר. אמו לא עמדה בעצר הגדול, ונפטרה בגיל צעיר. גם אביו, מרדכי, ניסה לדבר על לבו ולשפר את דרכיו של בנו, אך לשווא.

הנער הפך לאיש רע מעללים. הוא התחבר לפושעים ופוחזים, ושיתף פעולה במעשי ההוללות והנוכלות שלהם. לבו של אביו שצפה במעשיו הרעים נשבר בקרבו, הזיקנה קפצה עליו וגם הוא מת בדמי ימיו.

אבלו של גד היה מהול בשמחה, משום שכפן יחיד ידע כי יזכה לכל עושרו של אביו. האחוזה והבית עצמם היו שווים הזן רב, ובנוסף לזה היו לאביו כספים רבים ונכסים יקרי ערך.

אולם תקוותיו של הבן נגוזו כאשר עורך דינו של אביו הגיש לו מעטפה חתומה ובה צוואה שכללה דף אחד שבו נכתב:

גד בני היקר!

שנים רבות חיכינו, אני ואמך, לבואך. כאשר נולדת לא פסקנו להודות לבורא עולם, אולם לצערי הרב, ואולי גם באשמתי, הפכת לאדם שהתביישנו כי הוא בנו.

אינני רוצה להוריש לך את עושרי, כי ברור לי שתשתמש בו לרעה. החלטתי אפוא לתת לך רק סכום כסף מסוים לצרכי מחייתך, וכן רשות חד-פעמית להיכנס אל האחוזה פעם אחת, ביום השנה הראשון לאחר פטירתך. בלב כואב, אביך.

מוחו ולבו של גד היו כה אטומים, עד שהמכתב לא הזיז שריר בפניו. סכום הכסף שאביו השאיר לו היה משמעותי, והוא לקח אותו והחל לחגוג עם חבריו. הוא ערך מסיבות ונשפים, אך לאחר כמה חודשים נגמר הכסף. הוא החל ללוות סכומים גדולים מידידיו, אך לא הצליח להחזיר להם עד שהללו חדלו להיענות לבקשותיו. גד החל לפנות לאנשי השוק האפור ולווה כספים בריביות גבוהות מאוד. הוא התכוון להרוויח כסף בהימורים ובמשחקי מזל, אולם, שם כמוכן רק הפסיד יותר, וחובותיו הלכו ותפחו מיום ליום. נושיו הרבים החלו לרדוף אותו ולרדת לחייו, ואיימו לפגוע בו אם לא ישיב את כספם.

גד המתין בכיליון עיניים ליום השנה לפטירת אביו, שבו יוכל להיכנס אל האחווה ולהוציא ממנה כספים וחפצי ערך. כאשר היום הזה הגיע, התקבעו סביב האחווה גם אנשי השוק האפור ושאר הנושים, והמתינו מחוץ לשערים. הם הבהירו לגד בעזרה שאינה משתמעת לשתי פנים שאם יצא בידיים ריקות, הם לא יותירו בגופו עצם אחת שלימה...

כאשר גד נכנס פנימה, גילה לחרדתו שהבית כולו ריק. הוא עבר מחדר לחדר כשהמציאות המרה טופחת על פניו. אביו רוקן את האחווה לחלוטין ולא הותיר בה אפילו אגורה שחוקה אחת. מעבר לחומות שמע גד את כל הנושים ואנשי השוק האפור ממתנינים לו. הוא ידע כי אם יצא החוצה – אחת דתו למות. גד רץ כאחוז טירוף מחדר לחדר, אובד עצות וחש כחיה שנפלה למלכודת.

החדר האחרון שאליו נכנס היה חדר הלימוד של אביו. גד מצא בו רק שולחן ריק ועליו פתק אחד מקופל:

גד, בני היקר!

אינני נביא, אך אני מתאר לעצמי את הסיטואציה שבה אתה נמצא כעת. בעלי חובות רבים זועמים ממתנינים לך בחוץ כדי לקבל את כספם, ואין לך מה לתת להם. בתור אב אוהב אתן לך עצה: עדיף לך למות בשלווה,

מאשר לצאת אל רודפיך שיתעללו בך באכזריות וימיתו אותך בייסורים מרים.

הכנתי לך במרפסת חבל תלייה ואת נוסח הווידוי שאותו אומר יהודי לפני מותו. התוודה והתחרט על כל מעשיך, ועדיף כי תהרוג את עצמך מאשר שאחרים יעשו זאת. אני מחכה לפגוש אותך פה, בעולם הבא... אבא.

דמעותיו של גד הרטיבו את הפתק. רק עכשיו הוא קלט את גודל המצוקה שאליה נקלע, כיצד מעושר אגדי שיכול היה לרשת מאביו הפך לאדם חסר כל שמותו טוב מחייו. גד החל לקרוא את נוסח הווידוי והתייפח בקולי קולות. רגשי צער ויגון הציפו את לבו, והוא התחרט באמת ובתמים על כל חטאיו.

כשסיים את הווידוי, עלה על הכסא שאביו הכין, הכניס את ראשו בחבל התלייה, וקפץ... אך לאחר שנייה הוא מצא את עצמו מתגלגל על הרצפה. החבל נקרע ומשך אחריו פתק נוסף שאביו הכין:

בני היקר!

עתה, לאחר שהבנת את חומרת מעשיך, וכשיש לך רצון בן ואמיתי לחזור למוטב, אגלה לך שכל המסמכים המקנים לך את נכסי מצויים במחבוא בעליית הגג. שם גם תמצא כסף רב ואבנים יקרות שהשארתי לך.

החזר את חובותיך, ותחיייה חיי יושר ואמת.

באהבה, אבא!

כל אדם, בכל מצב, יכול להשתנות ולהשתפר, ולא משנה לאיזו דיוטא תחתונה הוא הגיע. כל עוד האדם חי, יש לו את היכולת להיטיב את מעשיו ולחזור בתשובה. כל זמן שהנר דולק אפשר לתקן!

הכנעה

דָּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם
 קָרְבָן לַה' מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבֶּקָר וּמִן הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֶת
 קָרְבַּנְכֶם, אִם עֹלָה קָרְבָנוּ מִן הַבֶּקָר זָכָר תְּמִים יִקְרִיבֶנּוּ
 אֵל פֶּתוּז אֹהֶל מוֹעֵד יִקְרִיב אֹתוֹ לְרֹצְנוֹ לִפְנֵי ה', וְסִמֵּךְ יָדוֹ
 עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו (א, ב-ד)

למה נאמר "אדם"? לומר לך, מה אדם הראשון לא
 הקריב מן הגזל, שהכל היה שלו, אף אתם לא תקריבו
 מן הגזל. (רש"י)

על דרשה זו יש כמה קושיות: הרי קרבן אדם המתחרט על
 מעשיו, ורוצה לחזור בתשובה, אי"כ מה צריך להזהיר שלא יביא מן
 הגזל, וכי יעלה על הדעת שירצה להביא קרבן גזול ובכך להוסיף
 חטא על פשע? ועוד, האיסור להביא קרבן גזול נכתב באופן מפורש
 בפסוק: "כִּי אֲנִי ה' אֹהֵב מְשֻׁפָּט שֵׁנָא גְזֹל בְּעוֹלָה" (ישעיה סא, ח), וא"כ
 מדוע חז"ל צריכים ללמוד זאת מהפסוק: "אדם כי יקריב מכם",
 שהוא אינו מפורש, ומדוע למדו זאת מאדם הראשון אשר עליו לא
 נאמר באופן מפורש בתורה שהקריב קרבן, ולא הביאו ראיה מקין
 והבל, שאף הם לא הביאו מן הגזל, שהכל היה שלהם, ועליהם כתוב
 במפורש בתורה שהביאו קרבן?

אפשר ליישב עפ"י הרמב"ן שכתב על מטרת הקרבן: "כדי שיחשוב
 אדם בעשותו כל אלה, כי חטא לאלקיו בגופו ובנפשו, וראוי לו
 שישפך דמו וישרף גופו, לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכפר
 הקרבן הזה, שיהא דמו תחת דמו נפש תחת נפש". כלומר, בשעה
 שאדם רואה את קרבנו נשחט, ונקרב על גבי המזבח, צריך הוא
 לחשוב שכך היה ראוי להיעשות בגופו שלו מפני חטאיו, ובחסדי ה'
 יתברך, הוקרבה הבהמה תחתיו. כך ישבר לבו בקרבו ויכנע לפני ה',
 יחזור בתשובה ולא ישוב לכסלה עוד.

זוג חורים ישבו בסלון המפואר והביטו אחד בשני ללא מילים. השקט
 עמד באוויר עד ששעון האורלוגין עלעל 12 עלצולים והפר את הדממה.

'שוב הוא מסתובב עם חבורת הפרחחים של השכונה', אמרה אמו של נלסון לבעלה כשהדאגה ניכרת בפניה. זו לא הייתה הפעם הראשונה ואפילו לא העשירית שהם מחכים עד שעות הלילה המאוחרות ונלסון מתעכב מלהגיע. היא ניסתה לשחזר לעצמה מתי הכול התחיל, אבל לא הצליחה לשים את האצבע על הנקודה שגרמה לבן התפנוקים שלה, ששום דבר לא חסר לו להתחבר ל'חבורת הזבל' כפי שנהג בעלה לכנות את חבריו החדשים.

זה לא התחיל ביום אחד אלא בהדרגה: באחד הימים נלסון הביא הביתה חבר שמהרגע הראשון לא מצא חן בעיניה. כמות העגילים שהייתה על פניו יכלה לפרנס כל סוחר מתכות, ואמו של נלסון רמזה לו שה'יצור' הזה ממש לא מתאים לו. אבל נלסון התעקש לא להבין ולא להקשיב, ועם הזמן נודע לה שאלו חבריו החדשים של בנה. היו אלו חבורת צעירים שנפלטו מכל בתי הספר בעיר והרחוב קיבל אותם בזרועות פתוחות.

הם הרגישו אובדי עצות. ההשקעה של נלסון בלימודים הלכה ופחתה והם ידעו שבקרוב מאוד הדברים יצאו משליטה וחלילה יעברו לשליטת רשויות החוק והמשטרה, הוריו של נלסון הרגישו שהגלישה של נלסון בנם אל עולם הפשע קרובה מתמיד.

זו הייתה שעת ערב מאוחרת ולשם שינוי נלסון שהה בבית לאחר שבאותו ערב נחגגה מסיבת יום ההולדת של אחותו הצעירה. הוא היה שקוע בשיחת טלפון קולנית תוך כדי שבובי, עובד הניקיון, מסדר את הבית משאריות המסיבה. ולפתע נשמעו נקישות חזקות על הדלת, נקישות שתוך שניות ספורות הפכו למהלומות של ממש. נלסון קם מבוהל ממקומו, הוא היה נראה אובד עצות. אביו שהיה בקומה העליונה שפט למטה חיזור כסיד והם נגשו יחד אל הדלת. 'זה משטרה', לחש האב לבנו לאחר שהביט במצלמות. המהלומות לא פסקו לרגע ולא הייתה ברירה והם פתחו את הדלת.

בפתח עמדו שלשה שוטרים גברתנים שתרו בעיניהם הבולשות אחר משוהו, הם לא חיכו להזמנה ונכנסו פנימה. בובי עובד הניקיון, שכנראה ידע את מי הם מחפשים, ניסה להסתתר במטבחון הקטן, אבל מהר מאוד הם גילו אותו. בובי לא ויתר וניסה להימלט מהם אבל השלושה היו חזקים ממנו. הם תפסו אותו בחזקה ואזקו את ידיו ורגליו. אחד השוטרים גם הוסיף לו בעיטה הגונה שהבהירה לו שהעסק רציני ולא כדאי לו לשחק משחקים מיותרים.

נלסון הביט בתדהמה במתרחש לנגד עיניו. השוטרים אחזו בבובי בחזקה ודחפו אותו אל הניידת שהמתינה בחוץ. הם סגרו את הדלתות הכבדות ונכנסו לשבת משני צדיו. נלסון עוד הספיק להעיף מבט אחרון בפניו של בובי שהיה נראה שבור ורעוץ ונלסון ממש ריחם עליו. הוא לא הספיק לחשוב עוד הרבה כשהטלפון הנייד שבכיסו צלצל, נלסון היסס אם לענות אך ענה לבסוף 'היי נלסון', בקע מעבר לקו קולו של אחד מחבריו החדשים. 'אתה מגיע בערב לכיכר העיר?'

'אממ... אני לא כל כך מרגיש טוב', ענה נלסון מה שבאמת היה נכון לאחר המאורעות האחרונים. 'טוב, אני מקווה שאתה לא שוכח אותנו', אמר החבר וצחק. 'כן, כן', השיב נלסון וניתק את השיחה. הוא נכנס אל ביתו והרהר במעצרו האלים של בובי. 'אם אמשיך להסתובב עם חבורת הפושעים הזאת מהר מאוד זה יהיה גורלי...', חשב לעצמו נלסון ובלבו גמלה ההחלטה: 'זהו, אני סיימתי את הקשר עם 'חבורת הזבל' הזאת', אמר לעצמו בהחלטה של רגע. הוא ידע שזוהי החלטה קשה אבל אמיצה וזהו הדבר הנכון שעליו לעשות כרגע.

חלפה חצי שנה. נלסון כבר כמעט שכח את חבריו המפוקפקים וחזר לחבריו לספסל הלימודים בתיכון היוקרתי שבו למד.

באחת משעות הבוקר של חופשת הקיץ, טייל נלסון עם חברו על שפת הים. לפתע נעצר המום ליד אחד מבתי הקפה הפזורים על רצועת החוף. על יד אחד מהשולחנות ישב בובי עובד המשק בביתם עד לא מזמן

ולצדו לא פחות ולא יותר אחד השוטרים שהשתתפו במעצר האלים. אמנם הוא היה לבוש בבגדים אזרחיים אבל לנלסון לא היה ספק שמדובר בשוטר שבעט בבובי באותו ערב אומלל. ככל שהתקרב אליהם יותר הוא היה בטוח יותר באבחנתו. 'מה קורה כאן?!', חשב לעצמו והחליט שהוא חייב לברר זאת: 'שלום בובי', אמר נלסון ללא הקדמות מיותרות. 'שלום נלסון, מה שלומך?', הגיש לו בובי יד ענקית שכמעט ומחצה את ידו. 'אולי תסביר לי מה קורה כאן?', אמר נלסון שלא יכול היה עוד לכבוש את סקרנותו, והצביע על השוטר שלידו.

'שאני אספר או אתה?', פנה בובי ליושב לצדו. 'תספר אתה', ענה לו האיש. 'ובכן, תשמע נלסון', הוא אמר בקול צופן סוד, 'כל מה שראית באותו ערב היה בעצם... העגה'. נלסון היה עכשיו ממש בהלם, אבל בובי המשיך: 'ההורים שלך שבאותה תקופה ניסו לנתק אותך מחברת הפרחחים שאליהם התחברת, לא ממש הצליחו בכך עד שבמוחו של אביך עלה רעיון הזוי אבל גאוני. הוא החליט שאם תראה בעצמך לאן יכולים להגיע כשלא עוצרים בזמן את ההדרדרות, זה הדבר היחיד שיוכל להציל אותך. כך בעזרת כמה מחבריו המתנדבים במטרה המקומית אורגנה ההעגה שאפילו אנחנו הופתענו עד כמה היא נראתה אמיתית למתבונן מן הצד. כבר באותו ערב עדכן אותי אביך שאכן השיג את מבוקשו ואני שכבר ברחוב הסמוך ירדתי מן הניידת ליד ביתי, שמחתי על כך מאוד...' סיים בובי את דבריו.

נלסון היה כל כך נרגש שלא הצליח להוציא הגה מפיו. 'אז, אז... אתה היית בעצם הקרבן כדי להציל אותי', הוא אמר לבובי וחיבק אותו. 'כן, כן', אמר לו בובי בחיוך. 'אני הייתי הקרבן - קרבן ההצלה...'
(הרב מיכאל ראם)

אדם שחטא צריך להביא קרבן ולצפות בתהליך ההקרבה החל מהשחיטה ועד לשריפתו על גבי המזבת. תז"ל לימדו אותנו שהמטרה במעשה הקרבן היא לגרום לחוטא לשוב בתשובה. המקריב יכיר בעובדה שהוא זה שהיה צריך לעבור את התהליך

העובר לנגד עיניו, כמו הבהמה המוקרבת, ואז יתעורר בלבו לשפר את מעשיו ולתקן את דרכיו ולצעוד אל דרך חדשה.

• כאשר אדם נכנע בענווה לפני ה', ומקיים את המצוות בלי מחשבת גאווה, נחשב לו כאילו הקריב נפשו לה' בכל רגע ורגע. על האדם להגיע למדרגה כזאת שכל כולו יהיה נקרב לפני ה' יתברך, ויגיע לזה ע"י שכל מעשיו יהיו לשם שמים, מתוך הכנעה.

אדם חזר מחתונה בשעה שתיים בלילה, קרא קריאת שמע שעל המיטה והתחיל להירדם. פתאום הוא התעורר מקול בכי התינוק הרעב. אחרי שהכין ונתן לו 'מטרנה', ניסה שוב לישון, ואז, בתו העירה אותו ואמרה: "אבא אני צמאה". הוא קם מהמיטה, הכין לה לשתות, חזר לישון ואז התינוק שוב בכה כי רצה מוצץ. אחרי חצי שעה, צלצל השעון המעורר כי כבר היה צריך לקום לתפילה... אם הוא מתגבר כארי וקם לתפילה למרות העייפות הגדולה וראשו הכואב, הרי שזו מסירות נפש גדולה, וזה נחשב כאילו שהוא הקריב את עצמו לפני ה' יתברך.

ולא עוד אלא שחז"ל אומרים, שכל הזובח את יצרו ומתוודה, מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב קרבן. וכן אמרו, בזמן שבית המקדש קיים אדם מקריב עולה - שכר עולה בידו, מנחה - שכר מנחה בידו, **וכל מי שמשפיל את עצמו ומכניע את יצרו, מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב כל הקורבנות שנאמר: "זבחי אלקים רוח נשברה, לב נשבר ונדכה אלוקים לא תבזה"**. היצר הרע בכל יום ויום מתגבר על האדם ומבקש להורגו, ואדם כזה המוסר נפשו ומתגבר עליו במסירות נפש, הרי שנחשב כאילו הקריב את עצמו לפני ה' יתברך, ולכן נאמר: "אדם כי יקריב מכס", שיקריב את עצמו. ונאמר: "מי שעושה תשובה, מעלין עליו כאילו עלה לירושלים ובנה בית המקדש ומזבח, והקריב כל הקורבנות שבתורה, שנאמר: "זבחי אלהים רוח נשברה".

עפ"י דברים אלו אפשר להסביר מה הכוונה "שלא יביא מן הגזל". כאשר אדם בא לבית המקדש להקריב קרבן, צריך הוא לבוא בהכנעה, ואם לתפילה שהיא כנגד הקורבנות צריך הכנה, כל שכן שבכדי להביא קרבן לרצון ה' יתברך, צריך האדם להכנה גדולה,

וע"י הכנה ראויה אפשר להגיע להכנעה לפני ה'. מי שאינו מתכוון כראוי בהבאת קרבנו, נחשב לו כביכול שהוא גוזל את דעת המקום, וקרבנו דומה לקרבן הבא מן הגזל, כי לא בא להקריב בלב שלם מתוך כניעה ולבו לא נשבר בקרבנו. ההכנה לפני הקרבת הקרבן היא לשוב בתשובה שלמה לפני ה' יתברך.

לכן הביאו חז"ל ראייה דווקא מקרבנו של אדם הראשון אע"פ שאינו כתוב במפורש בתורה, כי אדם הראשון לאחר חטא עץ הדעת, התחרט על מעשיו ועשה תשובה מתוך הכנעה גדולה, התוודה על חטאו ואף ציער את עצמו ופרש מאשתו מאה ושלושים שנה. ונמצא שאע"פ שהביא קרבן בהמה, הוא גם הקריב את עצמו ע"י התשובה שעשה, ולא היה זה קרבן מן הגזל, שהרי נכנע לפני ה' (אבל בקרבן קין והבל לא מציינו הכנעה, שהיה זה קרבן תודה).

במחזור הנאן של סין העתיקה שלטה קיסרות שושלת שאנג שהכריזה על מרד בקיסר זו משושלת ג'ואו ששלט על רוב שטחי המדינה העצומה. לאחר שהמלך זו כבש את השליטה במדינה מאת שליטי שאנג, הוקצו מחוזות שבהם עדיין שלטה שושלת שאנג ותושביהם העבירו מס מדי שנה לקיסר. לאחר כמה שנים פקעה סבלנותם של שליטי שאנג, והם החליטו כי אינם מעבירים יותר את המס הגבוה הנדרש מהם. חמתו של המלך זו גאתה והוא החליט ללמד לקח את הסוררים.

'לא די שנתתי להם עצמאות ומרחב מחיה משלהם, והם עדיין באים ומורדים בי?!', אמר בזעם, וגייס צבא של עשרת אלפי חיילים כדי לכבוש את העיר אניאנג. העיר נבנתה בנקודה אסטרטגית והמשימה לא הייתה קלה, אך מפקד הכוחות, צ'אן, החליט לרכז את חייליו מול פני העיר ולהסתער באחת על חומותיה. הוא הזירה לחייליו כי אם לא יצליחו לפרוץ את שערי העיר, יטילו עליה מצור ממושך עד שתושביה יכנעו. החיילים אכן ניסו במשך שבועות לפרוץ את שערי העיר הכבדים והחומות הגבוהות אך ללא הצלחה, ולכן הטילו מצור הדוק סביב העיר. ליד כל היציאות האפשריות נפרשו פלוגות חיילים ששמרו היטב לבל

יעליח איש לצאת מאניאנג, במשך חודשיים צרו החיילים על העיר אך שליטיה העקשנים של שאנג לא נכנעו.

מצב המצור המתמשך הרגיו את הקיסר וזו עוד יותר והוא הכריז: 'כאשר אכנס בראש כוחותיי לאניאנג, אנהג עם תושביה במלוא חומרת הדין!'

עד מהרה נפוצו דבריו של הקיסר וזו לכל עבר, והגיעו אף לאזניהם של אנשי העיר הנצורה. הם פחדו עד מאוד שהדבר אכן יקרה ונלחמו בחירוף נפש. עדיף היה להם למות במלחמה מאשר להיכנע, ואם דינם נחרץ כבר למוות כמורדים במלכות, לפחות ימותו בכבוד!

ההתנגדות החזקה של תושבי העיר נמשכה, וצבא הקיסר מצא עד מהרה שההתנגדות המחודשת של תושבי העיר מקשה עליו עוד יותר. החיילים ביצעו מאות ניסיונות להסתער על העיר ולכבוש אותה, אך ללא הצלחה. הקיסר וזו התהלך זועף ועצבני וכינס את כל מפקדי המטות להתייעצות דחופה בנושא.

לאחר שעה ארוכה שבה לא נראה כל מוצא, קם על רגליו הגנרל צ'יאנג לי ופנה אל הקיסר: 'ברשות הוד מעלתך, יש לי עצה שתגרום לתושבי העיר להיכנע בפניך. למרות מעשה המרד, תן להם ארכה בת שלושה ימים לחשוב מחדש על מעשיהם. במשך הימים הללו, תאפשר לתושבי העיר להצטייד במים ובמזון. ותראה כי את מעשה המרד לא עשו מתוך כוונה ברורה למרוד בשליטתך, אלא מחוסר מחשבה על תוצאות מעשיהם. אני מאמין, כי ברגע שיפתחו שערי העיר ואנשיה יראו כי נתן להם הוד מלכותו אפשרות להתחרט על מעשיהם, סמוך ובטוח אני כי יבואו לפניך מלאי חרטה ויחזרו בהם ממעשיהם...'

חשב הקיסר וזו על הדברים וראה כי הצדק עם הגנרל הקשיש. הוא נתן הוראה לחייליו להתרחק ממקורות המים של העיר ומהמטעים שסביבה, ולאפשר לתושביה לגשת ולהצטייד במים ובמזון.

'לאנשי העיר אשר יביעו חרטה על מעשה המרד הטיפשי של שושלת שאנג לא יאונה כל רע', הכריז הקיסר וו, 'איני חפץ להעניש את העיר ותושביה, אלא רק בהכרתם בשליטתי כקיסר של הריבונות הסינית על כל חלקיה...'

שלושה ימים לאחר מכן, עשו שליטי שושלת שאנג את החשבון בינם לבין עצמם והחליטו להיכנע לשליטתו של הקיסר וו. הם פתחו את שערי העיר לרווחה וביקשו את סליחתו של הקיסר, הביעו חרטה על מעשה המרד הנואל ושילמו את המס כמו בכל שנה. הקיסר ועבאו נכנסו אל העיר כמנצחים...

לאחר יציאת מצרים ובנית המשכן, נתן הקב"ה לעם ישראל את המתנה הטובה ביותר - הקרבת הקרבנות. כאשר אדם מקריב קרבן הוא מכפר על חטאו וה' יתברך סולח לו על עוונו. הקרבת הקרבן אינה עוד מוצא של כבוד, אלא שהקב"ה ברחמיו נתן לנו את האפשרות לכפר על העוון על ידי החרטה והקרבת הקרבן. הקב"ה אומר לנו: 'חִי אָנִי נְאֻם ה' אִם אֶחְפָּץ בְּמוֹת הַרְשָׁע כִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדְרָכּוֹ וְחָיָה' (יחזקאל לג, יא).

חז"ל מלמדים אותנו כי על האדם להרהר בתשובה בשעת הקרבת הקרבן ולשים את עצמו כביכול במקום הקרבן. הקב"ה אינו חפץ בעונש על המעשים אלא בחרטה האמיתית והכנה והתשובה שבעקבותיה, וברגע שאנחנו מכניעים את עצמנו לפניו ומתחרטים באמת על מעשינו הרעים, עוונותינו נמחלים והתשובה מתקבלת. (שלום לעם)

הרצון שמסתתר עמוק בלב

אם עלה קרבנו מן הבקר זכר תמים יקריבנו אל פתחו
אהל מועד יקריב אתו לרצנו לפני ה' (א, ג)

מדובר כאן ביהודי שחטא בשגגה, וכדי להזדכות ולהיטהר - הוא נדרש להביא קרבן לכפרה. רוכש היהודי כבש בריא בשר, ועולה לירושלים לבית המקדש, להקריב את קרבנו. אך כדי שהקרבן יתקבל ברצון, ישנו תנאי חשוב וקריטי: על הקרבן להיות מוקרב ברצון, בחשק, מתוך רצון אמיתי וכנה לכפר את חטאו בקרבנו, ולשוב להתקרב לבורא עולם.

אך מה נעשה אם אדם אינו מבין את חשיבות הענין ואינו רוצה להקריב קרבנו? מה נעשה אם יהודי אינו רוצה בקרבן, ואם נכפה עליו להביאו יביאנו בלי חשק ורצון?

באים חז"ל ופותרים את הבעיה: כופים אותו עד שיאמר שהוא רוצה להקריב, מכריחים אותו לרצות!

אך איך זה יתכן? איך זה פותר את הבעיה? במקום להכריח אותו להקריב מרצון - מכריחים אותו לומר שהוא רוצה להקריב. אבל האם לזה ייקרא רצון וחשק? האם כשכופים על יהודי לעשות משהו, וכופים עליו גם לומר שהוא רוצה לעשות את זה, האם בכך הופכים אותו לרוצה בקרבנו? הרי הוא לא רוצה, אלא שכופים עליו לומר שהוא רוצה?

את התשובה לכך חושף הרמב"ם (גירושין ב, כ): "מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש, בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני ויכתוב הגט והוא גט כשר... כי מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו".

בדברים אלו מגלה לנו הרמב"ם את הנקודה הפנימית העמוקה ביותר, הטמונה וספונה עמוק בלבו של כל יהודי: כל יהודי הוא טוב, ורוצה להיות טוב. הניצוץ הפנימי שבו רוצה ומשתוקק לעשות רצון קונו, החלק המהותי ביותר בלבו באמת שואף וחפץ לעשות רצון ה', בעומק עמקי לבו הוא באמת באמת רוצה לקיים מצוות, לעשות נחת רוח לאביו שבשמים.

אלא שמעל רצונו העמוק הזה, הצטברו להן שכבות של אבק: תירוצי היצר, מאוויים שליליים, הרגלים לא נכונים ועוד. הם אלה המעכבים את גילוי הרצון האמיתי, הם המעיבים על לבו הבורע לעשות רצון קונו והם המסיטים את הרצון האמיתי למחוזות הלא נכונים. הרצון האמיתי - נותר טהור וזך, שואף לעשות רצון ה', וכל מטרת הכפייה היא לגלות את הרצון האמיתי!

לפעמים, יכול האדם בכוחות עצמו, להתגבר על נסיונותיו, להסיט מעליו את האבק, לקלף את אותן שכבות המונעות ממנו לעשות את רצון ה'. הוא רק צריך לתת לרצונו הפנימי את התנופה הנכונה, לתת לו לשלוט, לתת לו להוביל את מעשיו. אך פעמים שהאדם אינו מצליח בכוחות עצמו, ולכן הוא זקוק לתמיכה חיזונית לשוב ולהבעיר בלבו את הרצון היהודי, ויש לתת לו את הכוחות והכלים לעשות טוב כפי רצונו האמיתי הטמון בעומק לבו!

דומה הדבר ליהלום שנפל לטיט, התלכלך מאוד, והטיט אף התקשה עליו ומכסה אותו מכל כיוון. האם אין כאן יהלום? בוודאי שיש! האם היהלום אינו נוצץ, זך ומאיר כברק? בוודאי שכן! אלא שהטיט היבש והמכוער מכסה עליו, מכער את יופיו, מחשיך את זיוו ותוארו. הטובה הגדולה ביותר שניתן לעשות לאותו יהלום, היא לשייף אותו, לנקות אותו, לקלף אותו משכבות הטיט, עד שייחשף היופי, יצוץ הברק של היהלום, הנקי והזך והמאיר כל כך! כאן מתברר מה ייחודיותו של לב יהודי.

בלב יהודי - תמיד בוערת להבת רצון עוצמתית, שאיפה וחשק לעשות טוב, לקיים רצון בוראו, לעשות נחת רוח ליוצרו. כל יהודי, בכל מצב ובכל מקום, יש בו את הניצוץ הזה, לא משנה מה עברו או מה עתידו, מה גילו או מה מקומו - תמיד יבער בו אותו ניצוץ. צריך רק להבעיר, להדליק את אותו ניצוץ, להעניק חיות לאותה גחלת

שתהפוך לאש בוערת, המובילה את המעשים. ככל שנהיה יותר מודעים לרצון הזה, ככל שנפנים יותר שהוא פועם בליבנו - יקל עלינו לתת לניצוץ את התנופה, לתת לו להוביל אותנו לקיים את הרצון האמיתי שלנו: לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו לעד!

היה זה בעיצומה של מלחמת העולם השנייה. אירופה בערה בתמרות עשן, רבבות יהודים נשלחו למשרפות מדי יום, חיות האדם הנאציות לא ידעו גבול. ברי המזל מבין היהודים נשלחו למחנות ריכוז לעבודה בפרך, כל עוד היה בכוחם לשרת את מכונת המלחמה הנאצית, ומי שנכשל במשימותיו – ידע כי קרב הרגע בו יעלה על כבשן קידוש ה'...

על כל קבוצת עובדים במחנות הריכוז, פיקד 'קאפו', שהיה אסיר מבין האסירים אך הוטל עליו לפקד על קבוצה מהם. מעשה שטן הצליח, ובחלק גדול מהמקרים היו אנשי הקאפו יהודים שבגדו באחייהם בשרם, והצטרפו לחילות הרשע הנאצים במאבקם נגד היהודים. וכך היה גם במחנה הריכוז נשוא סיפורנו, בו פיקד ברשעות ובאכזריות 'קאפו' אכזר במיוחד, שהכל תמחו איך יתכן שהוא יהודי, כאשר אכזריותו היתה לשם דבר, ורשעותו עברה כל גבול.

בין היהודים ששהו במחנה, שהה גם רב חשוב מחסידי סאטמר, שגלה למחנה מעיר מכורתו בהונגריה, ונרדף עד צוואר בידי הקאפו האכזרי, שנהנה להתעלל ביהודי של צורה שחן רוחני שרוי על פניו ההדורות. באחד הימים, קם הקאפו במצעב רוח מרושע במיוחד, וכל אותו היום עמד ופיקח על מלאכתו של אותו רב אומלל, כשהוא מפליא בו את מכותיו ללא רחם. כאילו אין עוד אסירים במחנה, התמקד הקאפו באותו יום ברב היהודי, ורדף אותו בכל עת ורגע...

לאורך היום כולו, עבד הרב היהודי בעבודות הפרך, בלי לנוח אף לא לשנייה. כל אותה עת רכן מעליו הקאפו, ובכל פעם שעצר להפוגה של רגע – הצליף בו באלה.

יום העבודה הארוך הסתיים רק בשעת ערב, והרב יהודי נפל על דרגשו חבול ומוכה, תשוש ונטול כל כח, מהיום החריג והמחריר שערב עליו, כשעבד בלי הפסקה במאמץ רב וספג חבטות מרושעות כל העת...

אך הניח את ראשו על הדרגש, ביקש הרב להתחזק במשהו, ומחשבותיו נשאוהו אל הימים הטובים שלפני המלחמה, בהיותו אצל הרה"ק רבי וואל מסאטמאר זצ"ל, בימי שלווח ורגיעה. בעיני רוחו ראה את רבו, ונזכר בניגון יפה שהיה הרבי משורר בהתרגשות גדולה, וכשעיניו עצומות למחצה החל לזמזם את אותו ניגון חרישית...

הוא שכב על הדרגש מחוסר כוחות, וחש כי רק הניגון הזה מחזיק אותו בחיים, מטעין אותו באנרגיה לשרוד את התופת. הוא חלילה לא מעז לשיר בקול, הוא ידע ששירה מרגשת אינה חלק מהוויי החיים במחנה הריכוז, ולכן רק זימזם לו בלחש. לפתע שמע רחש על ידו, ומיהר לפקוח את עיניו בבהלה: על יד הדרגש, עמד לא אחר מאשר הקאפו האכזר, רודפו משעות הבוקר המוקדמות! בשניות הראשונות, חלפו במוחו כל תסריטי האימה האפשריים. הקאפו החליט לא להניח לו, ורדף אותו גם לכאן, לשעות המנוחה המועטות.

הוא עצם את עיניו וציפה לחבטה הגונה, מכה אנושה או אגרוף עז. בוודאי לא יעבור הקאפו בשתיקה על מעשה נלוז כזה, לשורר ניגון התעוררות בתוך התופת... להפתעתו, שניה ועוד שניה חולפת, והוא לא מרגיש כל מכה או הצלפה. בחשש רב שב ופקח את עיניו, והנה עדיין עומד הקאפו על ידו, אך מבטו מרוכך מהרגיל, והוא נראה רועד קלות.

בקול שקט פנה אליו הקאפו, ושאל מהיכן הוא מכיר את הניגון הזה.

עדיין חושש ומאויים, השיב הרב כי את הניגון היה משורר רבו, בזמני חיזוק והתעוררות. את הניגון הביא עמו מבית חמיו...

לא הצליח הרב לסיים את המשפט, ולנגד עיניו הנדהמות פרץ הקאפו בבכי תמרורים נרגש. בין התייפחויותיו סיפר, כי בהיותו ילד צעיר לפני שפרק עול תורה ומצוות, הסתופף בצל הגה"צ מפלאנטש זי"ע, וזכה

לשמוע את הניגון הזה בעילו. עתה, מששב ועלה הניגון בראשו, הציפו אותו זכרונות מימי עלומיו, ורגשותיו גאו עד לבלי קץ.

דקות ארוכות עמד הקאפו והתייפח, לפני שפנה לחדרו ועזב את הרב, בלי לגעת בו לרעה כמובן. אך מאותו יום, כבר לא היה הקאפו אותו אכזר מוכר, משהו בו השתנה והתהפך מן הקצה אל הקצה.

הוא החל לבוא מאוחר למשמרתו, ולפקד על אסיריו בעצלות מופגנת, ממש כדי ליצאת ידי חובתו ותו לא. הוא הפסיק להכות ולהתאכזר, יותר לא הצליף ביהודים ולא גער בהם, משהו בתוכו התכנס והתכווץ, והוא הפך לשקט ומופנם בתוך עצמו.

כל אסירי המחנה, היו המומים מהשינוי המפתיע, לא האמינו למראה עיניהם. האיש שהיכה בהם ללא רחם, רדה בהם ורדף אותם עד צוואר, ולפתע חל בו שינוי שכזה! נראה כי רוח אחרת השתלטה עליו, משהו חדש החל להפעיל אותו והוא לא נוגע באיש לרעה ואינו מפיל חיתתו, אלא מסתובב שקט ומופנם בחוסר מעש, עד שכעבור כמה שבועות, נפל ה'קאפו' מתוך הרהורי תשובה ונפטר.

סיפור זה, המופיע בספר 'נס ההצלה' מפי הרב גיבור המעשה, מחדד לעינינו עד כמה בכל אחד מאתנו, גם מי שנראה הרחוק ביותר, פועם אותו ניצוץ יהודי מרגש, גם בנשמתו נמצאת אותה נקודה פנימית - מהותית, הכוספת אל בוראה ואינה משלימה עם ההתרחקות ממקורה העליון.

כל שעלינו לעשות - בליבנו ובלב יהודים נוספים, הוא להבעיר את אותו ניצוץ, להפוך את הגחלת הזו לשלהבת מאירה. לפעמים נדרש לכך ניגון מרגש, פעמים מעשה טוב ואצילי או דוגמא אישית מופתית. משהו שיש בו כדי להבעיר את אותו ניצוץ, משהו שיחזיר את כולנו לחיק אבינו שבשמים.

רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעכב - שאור שבעיסה'. הכל חפצים לעשות רצונך, בכולנו טמון הרצון והחשק להיות יראי השם וחושבי שמו. הבה נכפה את עצמנו לעשות רצון ה', עד שנזעק בכל לב ונשמא: 'רוצה אני!'. (הרב קובלסקי שליט"א)

יקריבנו לרצונו

אם עלה קרבנו מן הבקר זכר תמים יקריבנו אל פתחו
אהל מועד יקריב אתו לרצונו לפני ה' (א, ג)

במדרש (ויק"ר ג, ה) מובא מעשה בשור אחד שרצו להביאו לקרבן על גבי המזבח, ובשום פנים ואופן לא היה מוכן לבוא. היה שם עני אחד שהיו ברשותו עשבים הגורמים לעיטוש, הגישם לשור, השור התעטש ונפלטה ממנו המחט. לאחר מכן הלך השור בשמחה לשחיטה. התברר שהמחט עמדה בתוך פיו ואם היו שוחטים אותו היתה גורמת לו לטריפה.

לפי זה אפשר לפרש את הפסוק כך: 'זכר תמים יקריבנו', אבל איך נדע אם הוא תמים וראוי לעלות על מזבח ה'! התשובה לכך היא: 'אל פתח אהל מועד יקריב אתו לרצונו' - אם השור בא ברצון, סימן שהוא תמים.

הנביא מוכיח את עם ישראל באומרו: "ידע שור קנהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן" (ישעיה א, ג).

במדרש מסופר על חסיד אחד שהיה לו שור שאתו עבד כל ששת ימי המעשה וביום שבת קודש שבת כפי שציוותה עלינו התורה: "ויום השביעי שבת לה' אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה... ושורך וחמורך" (דברים ה, יד). התהפך עליו הגלגל, נעשה עני ומכר את שורו לנכרי כשהגיע יום שבת קודש שבת השור כפי שנהג בבית החסיד. הנכרי שלא ידע מכך אילץ את השור לעבוד והשור התעקש ולא רצה לחרוש ביום השבת, הנכרי הכה אותו מכות נמרצות ועל אף מכותיו הנמרצות התעקש השור ולא היה מוכן לזוז ממקומו.

בא הנכרי אל החסיד בטענה של מקח טעות: 'שור עובד קניתי ולא שור שובת'. ניגש החסיד אל השור ולחש באזנו: 'דע לך שאינך עוד ברשותי אלא נתון אתה ברשותו של הנכרי ומעתה עליך לעבוד בשבת, כי רק היהודי מצווה על שביתת בהמתו בשבת ואילו הנכרי אינו מצווה'. מיד

קם השור מרבעו לחרוש בשדה. בראות הנכרי פלא זה שאל את היהודי: 'מה לחשת לשור באוזנו?', ענה היהודי: 'אמרת לך שמכרתי אותך לגוי שאינו מצווה על שבייתת בהמתו'. כיון שראה הנכרי כך הלך ונתגיייר ולמד תורה עד שנקרא רבי וקראו לו רבי יוחנן בן תורתא (אוצר המדרשים מדרש עשרת הדברות).

כיוצא בזה מסופר במדרש (במ"ר כג, ט): בשעה שאמר אליהו לעובדי הבעל בחר הכרמל: 'בחרו לכם הפר האחד ועשו ראשונה כי אתם הרבים', אמר להם: 'בחרו שני פרים תאומים מאם אחת הגדלים על מרעה אחד, והטילו עליהם גורלות אחד לשם ואחד לשם הבעל'. בחרו להם הפר האחד ופרו של אליהו מיד נמשך אחריו, ואילו הפר שעלה לשם הבעל לא רצה לבוא. נתקבעו כל נביאי הבעל ונביאי האשרה ולא יכלו להזיז את רגלו, עד שפתח אליהו ואמר לו: 'לך עמהם'.

השיב הפר ואמר לו לעיני כל העם: 'אני וחברי יצאנו מבטן אחת מפרה אחת וגדלנו במרעה אחד, הוא עלה בחלקו של מקום ושמו של הקדוש ברוך הוא מתקדש עליו, ואילו אני עליתי בחלק הבעל להכעיס את בוראי'. אמר לו אליהו: 'פר, פר, אל תירא! לך עמהם ואל ימצאו עליה, שכשם ששמו של הקדוש ברוך הוא מתקדש על אותו שעמי, כך מתקדש גם עליך'. אמר לו: 'וכך אתה מיעצני? שבועה איני זו מכאן עד שתמסרני בידם' שנאמר: 'ויקחו את הפר אשר נתן להם'.

כמו כן מסופר בגמ' על חמורו של רבי פינחס בן יאיר שסירב לאכול מן השעורים מכיון שלא הופרשו ממנו מעשרות (חולין ז).

כל זה מרומז בפסוק: "ידע שור קונהו" - יש שור היודע את קונהו, כגון אותו שור שלא רצה להיות קורבן לע"ז, וכן שורו של אותו חסיד שלא רצה לעבוד בשבת. "וחמור אבוס בעליו" - יש חמור היודע את אבוס בעליו וממאן לאכול תבואה שלא הופרש ממנה מעשר, כגון חמורו של רבי פינחס בן יאיר. ואילו אתם עמי הגעתם לשפל המדרגה: "ישראל לא ידע עמי לא התבונן", וגרועים אתם מהשור והחמור (צוארי של).

ביטול הרצונות

יִקְרִיב אֶתוֹ לְרַצְנוֹ לִפְנֵי ה' (א, ג)

המגיד ממעזריטש היה דורש על פסוק זה שצריך האדם להקריב את רצונו, שעיקר הכוונה בקרבן, שמבטל האדם את רצונותיו ואת זה יקריב לעבודת הבורא, כך שכל כוחותיו הרוחניים והגופניים יהיו מסורים מעתה רק לרצון הבורא יתברך.

בקריאת שמע יש ציווי: "וְיִקְרֵב אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ" (דברים ו, ה), וצריך להבין מהו "בכל נפשך"? מצינו בתורה שהמילה 'נפשי' פירושה 'רצון', שנאמר: "אם יש את נפשכם לקבור את מתי מלפני" (בראשית כג, ח), ורש"י פירש נפשכם - רצונכם. א"כ, לפ"ז בציווי התורה "ואהבת את ה' אלהיך... **בכל נפשך**", הכוונה **בכל רצונך**, שלפעמים צריך האדם להקריב את רצונותיו, וכמו שאמרו חז"ל: "בטל רצונך מפני רצונו" (אבות ד, ב).

מספרים על נפוליאון, המצביא הגדול, שפעם אחת באמצע הלילה התעורר מתוך צימאון עז. הוא רצה לקום מהמיטה החמה וללכת לשתות, אולם לפתע החל להרהר: אם אקום לשתות הריני הופך לעבד לרצונותי, שהרי אני טורח לקום ולספק את הרצון לקום ולשתות, לכן לא אקום ולא אשתה!

הוא נותר במקומו מרוצה ומלא סיפוק, אולם אז חדרה אליו מחשבה נוספת: אולי מה שאיני קם כעת ללכת לשתות אין זה אלא מחמת עצלות? אם כן, הלא ברגעים אלו הופך אני עבד למדת העצלות שבי!

נפוליון קם והלך אל עבר חבית המים, ואז חזר למיטתו בלי לשתות כלום! (מעיינות נצח)

זוהי דוגמא טובה לביטול וזביחת הרצונות, אולם נפוליאון לא עשה זאת אלא אך ורק לצורך עצמו. זביחת הרצון הרצויה היא כאשר האדם מבטל וזובח את רצונו למען קונו.

לא נראה זבוב

וְהִקְרַב וְהִכְרַעִים יְרוּחַץ בְּמַיִם וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל
וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ עֲלֶיהָ הוּא אִשֶׁת רִיחַ נִיזוּזוֹ כֹּהֵ' (א, ג)

...ולא נראה זבוב בבית המטבחיים. (אבות ה, ה)

בבית המקדש היו מקריבים פרים וכבשים, פושטים את עורם, מנתחים את בשרם, ובכל זאת היה נס ולא נראה זבוב בבית המטבחיים.

הרב שלמה בורשטיין זצ"ל לפני השואה הנוראה למד בישיבת מיר בליטא. הוא סיפר שאחד האישים הבולטים בישיבה היה יהודי בשם ר' חייקל, שדאג מדי יום ביומו להביא אוכל לבני הישיבה, כדי שיהיה להם כוח ללמוד. הוא היה משכים מדי בוקר, מתדפק על דלתי המאפיות השונות בברנוביץ, ומבקש מבעלי המקום שיתרמו כמה לחמים ודברי מאפה עבור בני הישיבה.

הוא עשה זאת בשמחה מרובה, וכשהגיע למאפיות ושטח את בקשתו בעניין הלחמים, עשה זאת בניגון מיוחד, ובעלי המאפיות אכן נעתרו לדבריו, והניחו בסלו לחמים שהועברו מיד לחדר האוכל של הישיבה. לאחר מכן היה עובר בין האטלויזים של העיר, ומבקש שיתנו לו בשר להאכיל את בני הישיבה. ואכן, מדי יום, הצליח להאכיל את בני הישיבה בברנוביץ ולהשביע את נפשם, ואלה ישבו ולמדו בהתמדה עצומה.

הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד, העריך מאוד את כל מה שעושה ר' חייקל עבור בני הישיבה, ופעם אמר לו שברצונו להעניק לו מתנה יפה ומכובדת בעבור הסיוע הרב שהוא מגיש לישיבה.

והנה, כששאל אותו ר' אלחנן מה הוא רוצה לקבל, השיב ר' חייקל ואמר: "אף פעם לא חשבת לקבל משהו, ומעולם לא עשיתי את מעשי על מנת לקבל פרס, אבל אם בכל אופן שואלים אותי מה אני רוצה

לקבל, הייתי מבקש שראש הישיבה יגיד פעם אחת בשבוע את שיעורו הקבוע בין כותלי ביתי".

יעזון שכותלי ביתו של ר' חייקל, שימשו כבר כחדר האוכל של בני הישיבה המבוגרים, כשאחד החדרים הועמד לרשות בני הישיבה בסעודותיהם. עתה ביקש בעל הבית שרבי אלחנן יאמר את שיעורו בין כותלי הבית, ונימק את בקשתו באומרו: 'אם אני לא זכיתי להיות תלמיד חכם, וקול התורה לא נשמע בביתי, אזי לפחות הייתי מעוניין שפעם אחת בשבוע יישמע בביתי קול התורה על ידי ראש הישיבה'.

ר' אלחנן הסכים לבקשה זו, ואכן מדי שבוע אמר את שיעורו בביתו של ר' חייקל. הרב בורשטיין מעיד שלמרות שלא הבין את דבריו של ר' אלחנן, ישב ר' חייקל במשך כל השיעור בפה פעור, והיה מרותק לדבריו של ראש הישיבה.

אחת התופעות הייחודיות שהתרחשו בביתו של ר' חייקל, ושעברה מפה לאוזן בכל רחבי ברנוביץ, דיברה על כך שלמרות המאכלים המרובים שהגישו ר' חייקל ואשתו לבני הישיבה בביתם הפרטי, לא נכנס זבוב אחד לחדר האוכל. הייתה זו תופעה של פלא, כיוון שזבובים רבים עמדו בפתח החדר, וכאילו ביקשו להיכנס פנימה אך לא נכנסו... משהו עצר בעדם...

הרבה אנשים הגיעו כדי להתבונן בפלא הפלאים הזה שנראה בביתו של ר' חייקל. גם הרב בורשטיין עצמו סיפר שכאשר התקבל לישיבה, והחל לאכול אף הוא בביתו של ר' חייקל, עמד נדהם למול התופעה שלא היה לה אח ורע באף מקום אחר. למאכלים שהוגשו היה ריח נעים וטוב, והזבובים אכן נמשכו אל הריחות, אבל נעצרו בפתחו של חדר האוכל, ולא נכנסו פנימה.

משהתבקש רבי אלחנן להתבטא בעניין, לא הגיב מאומה, רק אמר: 'אני מקווה שיתנו לי הזדמנות בעולם העליון פעם אחת להציץ אל ההיכל המובטח לר' חייקל'.

פעם, כאשר התבונן הרב בורשטיין בתופעת הזבובים, שחזרה על עצמה מדי יום ביומו, הבחין שהוא איננו לבד. בצדו השני של החלון עמד יהודי נוסף, בשם מר דרייצ'ין, שהיה עשיר גדול, והתפרסם גם בדעותיו הכפרניות. מר דרייצ'ין היה היחיד מבין יהודי ברנוביץ' שלא פקד את בית הכנסת אפילו ביום הכיפורים, ובימי היארצייט של הוריו לא אמר קדיש.

שמעה של התופעה המרתקת בדבר הזבובים, הגיעה גם לאוזניו, והנה עכשיו הוא עומד כאן ועופה בהם. כיוון שהיה אפיקורס, והבין שהציבור מייחס את הסיבה שהזבובים נכנסים, בגלל הקדושה האופפת את הבית, בו מתגוררים בני זוג שמכבדים את התורה, ואוהבים אותה אהבת נפש. דרייצ'ין רצה 'להוכיח' שאין הדברים כך.

הרב בורשטיין סיפר שדרייצ'ין ניסה לדחוף את הזבובים בכוח אל תוך חדר האוכל שבו סעדו בני הישיבה... הוא נאבק ונלחם עם הזבובים, וניסה 'להפעיל עליהם כוח', ולהחדירם בעל-כרחם אל תוך החדר, אבל הזבובים לא צייתו לו כמוזבזב...

לא עברו כמה ימים וברנוביץ' חלפה שמועה שדרייצ'ין חזר בתשובה שלימה. מקורביו ובני ביתו סיפרו שהוא התבטא לאמר, שאם אדם כמו ר' חייקל שאיננו ת"ח מסוגל לשנות את הטבע, הרי שהתורה הקדושה שניתנה לנו מסיני היא אכן קדושה וטהורה, ואני רוצה לחסות בעילה. (נדר בשנחאי)

למדנו מכאן על כוחו הסגולי של כל יהודי באשר הוא! הקב"ה דורש מן האדם למצות את כוחותיו, בתחומים שהוא שייך אליהם, ולא מעבר לזה. ואם הוא עושה את מה שמוטל עליו, בשמחה ובחיבה, ומתוך אהבת השי"ת, יכול הוא לזכות לדברים שלמעלה מגדר הטבע.

אחד המרבה ואחד הממעט

עֲלֶה הוּא אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לָהּ (א, יז)

נאמר בעוף 'ריח ניחוח', ונאמר בבהמה 'ריח ניחוח',
לומר לך אחד המרבה ואחד הממעט, ובלבד שיכוין
את לבו לשמים (רש"י)

מסופר על האר"י הקדוש שהיה מרבה לשבח את תלמידו ר' חיים
ויטאל (המהר"ח"ו), על גודל מעלתו ומעלת נשמתו. המהר"ח"ו תמה על
זה וכך כתב בספרו (שער הגלגולים אות ל"ח): פעם אחת שאלתי למורי
ז"ל, איך היה אומר לי שנפשי היתה כ"כ מעולה כנז"ל, והרי הקטן
שבדורות הראשונים, היה צדיק וחסיד, שאין אני מגיע לעקבו?

ואמר לי, דע לך, כי אין גדולת הנפש תלויה כפי מעשה האדם, רק
כפי הזמן והדור ההוא. **כי מעשה קטן מאוד בדור הזה שקול כמו
כמה מצוות גדולות שבדורות אחרים**, כי בדורות אלו הקליפה גוברת
מאוד מאוד לאין קץ, מש"כ בדורות ראשונים...

וכתב רבי יהודה החסיד (ספר חסידים תתקמ"ה): "...לפי שאצל הקדוש
ברוך הוא לב שאינם פקחים בדורות אחרונים כלב פקחים שהיו
בדורות ראשונים".

מעשה ביהודי שהגיע ל'חפץ חיים' זצ"ל כדי לקבל ממנו ברכה על
הפרנסה. הרב שאל אותו לעיסוקו, וזה השיב שהוא סוחר תבואה, אולם
יש הרבה תחרות בתחום ולכן נאלץ להוריד מהמחיר ולמכור ברווח
פעוט, וגם אז הקונים בודקים את איכות התבואה, ואם היא לא באיכות
מעולה, לפעמים הוא נאלץ למכור במחיר הפסד. החפץ חיים בירך את
הסוחר שיזכה לכלכל את בני ביתו ברווח ובקלות, ושתהיה לו ברכה
בכל מעשי ידיו.

כעבור כמה חודשים, פרצה מלחמת העולם הראשונה. בעיצומה של המלחמה, פגש החפץ חיים באותו סוחר ושאל אותו לשלומו. הסוחר השיב: "ברוך ה', בזכות הברכה של הרב זכיתי להתברך בפרנסה, ועכשיו אני מוכר בקלות וברווחים גדולים". החפץ חיים השתומם ושאל: "כיצד זה יתכן?! הרי לפני המלחמה, כאשר היה שפע, היית עני ולא הצלחת למכור תבואה, ואילו עכשיו בזמן מלחמה, כשהכל יקר, הנך מצליח למכור ברווח?!"

הסוחר השיב: "דווקא בגלל זה אני מרוויח – כל זמן שהיה שפע בעולם, היתה תחרות בין הסוחרים, והייתי חייב להשיג תבואה מאיכות מעולה, ולמכור בזול כדי שיקנו ממני וגם אז היו האנשים מתווכחים ומנסים להוריד מהמחיר. אבל עכשיו כשיש מחסור גדול בתבואה, אנשים מוכנים לשלם כל מחיר על תבואה, אפילו אם היא באיכות ירודה".

התבונן החפץ חיים בדבר ואמר – כל זמן שהיה בעולם שפע רוחני: היו הרבה צדיקים גדולים, יראי שמים ותלמידי חכמים, שהיו מדקדקים מאוד במצוות, אז לא כל מצוה שיהודי היה עושה הייתה מתקבלת בקלות בשמים, וגם אם היתה מתקבלת, לא היתה שווה הרבה. אולם כעת, כאשר אנו נמצאים במצב של "בצורת" ומלחמה רוחנית, כאשר הכפירה חוגגת, והרבה יהודים נסחפים אחרי ההבל ומשתמדים ח"ו, כל מצוה שיהודי עושה, ולו הקטנה ביותר, ערכה רב מאוד...

דברים אלו נכונים במיוחד לימינו, דור המלא פיתויים, גירוים וניסיונות קשים מכל עבר ופינה, ובשל כך אפשר היום בקלות להיחשב "צדיק". כי אם בעבר כדי לזכות לתואר "צדיק" היה דרוש להרבה מסירות נפש, ביטול החומר ויגיעת בשר, הרי שבימינו מסירות נפש על שמירת התורה והמצוות בעוז ובגבורה מפני המלעיגים והמלגלים היא חשובה למאוד. כי כיום אנו בניסיונות בגדר של "מחטיאו", וגדול המחטיאו יותר מההורגו, ואם פעם היו לעם ישראל ניסיונות של הריגה, שחיטה ושריפה על קידוש ה', קטנים המה ביחס לניסיונות דורנו, שהנם בגדר "מחטיאו" שהוא גדול מניסיון של ההורגו.

בארגון ערכים החליטו פעם לעשות סמינר לנערים מבתים חרדיים שפרקו עול ונפלו לדיוטא התחתונה. בסוף אחת ההרצאות שעסקה בנושא הגאולה, אחד הבחורים קם וביקש לשאול שאלה. הרשות ניתנה וכך הוא שאל:

"אם בדור של אברהם אבינו הצדיק לא בא משיח, וגם לא בדורו של משה רבינו, ולא בדורו של דוד המלך... א"כ למה שיבוא משיח דווקא בדור שלנו, ובפרט שרשע כמוני נמצא בו?"

בדרך כלל על שאלות מהסוג הזה עונים שהגאולה היא תהליך שצריך לבנות, בדורות הראשונים חפרו את היסודות, אח"כ יצקו את הבטון, בדורות האחרונים עשו את הטיח ובדור שלנו נשאר רק העבע וה"פינישים". אולם המרצה לא ענה לו כך, אלא שאל את הבחור אם הוא יודע מה זה טאבלט. הבחור אמר בוודאי, יש לי מכשיר כזה. הרב המשיך לשאול: "האם אתה מחובר לאינטרנט?", הבחור השיב: "בטח, אינטרנט לא מסונן...", שאל הרב: "האם אתה נכנס לפעמים לאתרי זימה ותועבה?". "כן", ענה הבחור. ואז הרב זרק את ה'פצצה': "האם פעם אתה רצית להיכנס לכזה אתר, וברגע האחרון תפסת את עצמך ונמעת?". הבחור ענה: "כן, אפילו יותר מפעם אחת".

אמר להם הרב: "צדיקים שלי! אתם חושבים שנסיונות כאלו היו לאברהם אבינו, למשה רבינו או לדוד המלך?! האם היה להם אינטרנט פרוץ?! אם רק תצליחו להתגבר על היצר הרע, ולשוב לתורה ולמצוות, אתם בשמים חשובים לא פחות מאברהם אבינו וכל הצדיקים שבדורות הראשונים, וראויה הגאולה לבוא על ידכם".

מנחת עני

וּנְפֹשׁ כִּי תִקְרִיב קָרְבָּן מִנְזוּחַ לַיהוָה סֹלֶת יִהְיֶה קָרְבָּנוֹ וַיִּצַק עָלֶיהָ
שֶׁמֶן וַיִּתֵּן עָלֶיהָ לְבֹנֶה (ב, א)

לא נאמר 'נפש' בכל קרבנות נדבה אלא במנחה (סולת). מי דרכו להתנדב מנחה? עני. אמר הקב"ה, מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו. (רש"י)

הדברים אלו מפליאים ביותר: העני הזה מביא קצת סולת, רואה את העשירים שהקריבו כבשים או עיזים, ואומר בלבו 'מה הסולת שלי שווה? אולי בכלל לא יקבלו את מנחתי'. ואולי גם העשיר שהביא כבש חושב 'הקורבן שלי הרבה יותר חשוב'. אבל התורה אומרת על העני הזה שמביא סולת, כאילו פשט את צווארו על גבי המזבח לכבוד בורא עולם.

מעשה באשה אחת שהביאה קומץ של סולת והיה כהן מבזה אותה ואומר: "ראו מה הן מקריבות, מה בזה להקריב?" אמרו לו לאותו הכהן בחלום: "אל תבזה אותה, שהרי את נפשה הקריבה לפני".

מעשה באגריפס המלך שביקש להקריב ביום אחד אלף עולות. שלח ואמר לכהן גדול: "אל יקריב אדם היום חוץ ממני". בא עני אחד ובידו שני תורים, אמר לכהן: "הקרב את אלו", אמר לו: "המלך ציווני ואמר לי אל יקריב אדם חוץ ממני היום". אמר לו: "אדוני כהן גדול, ארבעה אני עד בכל יום ואני מקריב שניים ומתפרנס משניים, אם אין אתה מקריבם, אתה חותך פרנסתי...", נטלן הכהן והקריבם.

בלילה אמרו לאגריפס בחלום: "קרבן של עני קדמך". שלח ואמר לכהן גדול לא כך ציוויתך אל יקריב אדם חוץ ממני היום? אמר לו: "אדוני, המלך בא עני אחד ובידו שני תורים וכו'...", אמר לו המלך: "יפה עשית כל מה שעשית!" (ויק"ר ג, ה).

• נצטוינו להלך בדרכיו של הקב"ה, ולכן עלינו ללמוד מהנהגת ה' יתברך כיצד הוא מחשיב ומעריך את המעלות של האדם, ואף שבא אליו במנחת סולת רואה הוא בכך כאילו הקריב את נפשו. כך צריכה

להיות הסתכלותנו על זולתנו, להעריך את מעט הטוב של הזולת ובכך לראות בו כמושלם, ולא להסתכל על החסר עדיין בשלמותו. "הנגלות לנו", אולם "הנסתרות לה' אלקינו". אנו מסתכלים על הנגלות, אדם המצליח והמשגשג בחכמה ובגאונות ובצדקות הוא בלבד הראוי לשבח אצלנו, ואילו הדל במעשיו ובחכמתו אינו נחשב בעינינו לכלום, ואילו אצל הקב"ה ההסתכלות היא בכלל לא בכמות אלא במדת ההתאמצות וההשתדלות, וכן למדתנו תורה שזו תהא הסתכלותנו להחשיב כל אחד ואחד ולאהוב כל אחד ואחד, על אף שרואים אנו בו חסרון שלמות כעני, אולם אם יש באמתחתו סולת יש לראותו כמוסר נפש ולאהבו ולכבדו על כך.

כבוד העני

פְּתוּת אֹתָהּ פְּתִים וַיִּצְקֶתָ עָלֶיהָ שֶׁמֶן מִנְזוֹה הוּא (ו, ב)

מלמד שכופל אחת לשנים ושנים לארבעה ומבדיל.
(תורת כהנים)

במנחת העני מדבר הכתוב, ויש לשאול מדוע הצריכה התורה דוקא במנחת העני לפתות אותה לפתיתים? מה המעלה שיש בזה?

הגר"א בקשט זצ"ל ביאר שהתורה חסה על כבודו של העני. שמביא לקרבנו מנחת סולת וקצת שמן, לעומת העשיר שמביא פרים ועולות, ובודאי מרגיש העני עליבות מסויימת בהקריבו מנחה כחושה. לכך חסה התורה על כבודו וציוותה לפתות את מנחתו לפיתים ובכך תיִקָּא מנחתו רבה וגדולה, והמחבת בו נעשית המנחה יהיה מלא וגדוש, וירום לבבו בהקריבו קרבן לפני ה'.

יסוד גדול וחשוב עד מאד מלמדת אותנו התורה בזה, שיש לדאוג לעני שיהיה לו כדי מחסורו, אבל בזה לא די, יש גם לדאוג שירגיש מכובד, לעשות תחבולות שלא ירגיש העני בזוי ושפל בנתינה זו, אלא אדרבא לרומם אותו בנתינה לתת לו תחושה שהוא בכלל הנותן ואנחנו המקבלים - כי זו האמת, זוהי פסגת מעלת הצדקה!

לפני למעלה ממאה שנים, הפציעה ברוסיה תנועת 'הקומוניזם', שדגלה ב'ביטול הקניינים' של כל האזרחים ויצירת חברה של אנשים שלכולם יהיה מעמד וממון שווה. בדרכס האכזרית, כדי להשליט את דעתם והשקפתם, הרגו וטבחו במליוני אנשים עד שהצליחו להשתלט על כל האדמות ונכסי האומה הרוסית, לדכא עד עפר את כל נתיניהם שיהיו משעובדים לדרכס ולחלק את כל אוצרות המדינה ונכסיה שווה בשווה לכל האזרחים, רק שלפי שיטתם היו אנשים 'שווים יותר' והיו 'שווים פחות', והחלוקה היתה בהתאם. כמובן שמתנגדים רבים קמו לתנועה זו.

מעשה היה שניגש קומניסט אחד לגר"י אברמסקי זצ"ל ושאלו: 'מה אתם כל כך מתנגדים לקומוניזם, הרי גם אצלכם בתורה כתוב שיש לתת מעשר וצדקה ועוד כהנה וכהנה מצוות על מנת להחיות את העניים והחלשים, א"כ מדוע אפוא מתנגדים אתם לשיטת השוויון בין עניים לעשירים הנחוגה אצלנו?'

ענה לו הרב תשובה נחרצת: 'התורה הקדושה מחנכת את היהודי לרעות שהעני יהיה שווה אליו! כלומר שישתדל לעשותו עשיר ונכבד כמוהו! אבל אתם כל שאיפתכם היא שכולם יהיו עניים וכך תוכלו אתם אנשי השלטון לרדות בהם ולעושקם! מפני הקומוניסט חפו.

צדקה אינה לעזור לעני בעניותו, אלא לעזור לעני לצאת מעניותו, לרומם אותו ולדאוג לו לצאת ממצבו – זוהי פסגת מצות הצדקה!

שאור ודבש

כָּל הַמֵּצוּזָה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַיהוָה לֹא תַעֲשֶׂה זֶמֶן כִּי כָל שְׂאֹר
וְכָל דָּבֵשׁ לֹא תִקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשָּׁה לַיהוָה (ב, יא)

מדוע אין להביא קרבן משאור או דבש?

אומרים חכמי המוסר, שהקב"ה ציווה להקריב קרבנות כדי לשבור את לב האדם שיכנע ויחזור בתשובה, אך השאור והדבש הם היפך מזה, שכן דרך השאור לתפוח ולהחמיץ ולעלות מעלה מעלה, וכן הדבש כשמרתיחים אותו על גבי האש הוא עולה למעלה יותר משאר משקים (החינוך). וכן רומז השאור ליצה"ר כשם שהשאור גורם לבצק שיתפח ויחמיץ, אף יצה"ר מחטיא וגורם לאדם שיתגאה ויחמיץ, וכשם שהדבש מתוק, אף יצה"ר ממתיק את התאוה על האדם. ולכן נאסרו ב' מינים אלו להקטרה (רבינו בחיי).

ובעלי המוסר אומרים שהשאור והדבש הם שני קצוות, הן בהרכבם החמרי והן בטיבם ובטעמם, דבר זה בא לרמוז לאדם להתרחק מהקצוות ומהקיצוניות ובעבודת ה' יש ללכת "בדרך המלך" בדרך הממוצעת הקרויה בפי הרמב"ם "שביל הזהב" להתרחק מהשאור שהוא חמיצות יתר ומן הדבש שהוא מתיקות יתר.

- תני בר קפרא אילו היה נותן בה קורטוב של דבש אין אדם יכול לעמוד מפני ריחה, ולמה אין מערבין בה דבש? מפני שהתורה אמרה 'כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' (ברייתא הנאמרת לפני התפילה)

לכאורה קשה, מה חידש בר קפרא בדבריו, וכי מעניין אותנו מה היה אילו היו מוסיפין בה דבש כאשר התורה אוסרת זאת בפירוש?

אלא שהוא בא ללמד אותנו כלל חשוב: לפעמים אדם נוטה להתחכם ולומר: "אני אעשה מצוה זו טוב יותר", ובכך הוא מתיר לעצמו לחרוג מהגבלות שקבעה התורה, ומתוך שיבוא להחמיר היכן שלא צריך, יבוא גם להקל בדברים אחרים.

לאדם כזה אומרים: דע לך שאין דבר שעושה נחת רוח לפני הקב"ה יותר מהקטורת, ואנו יודעים בברור שאם יתנו בה קורטוב של דבש לא יוכל אף אדם לעמוד מפני ריחה, ואעפ"כ אנו מנועים מלערב בה דבש מפני שהתורה אמרה. א"כ חובתנו לקיים את דבר ה' בדיוק כפי שציווה מבלי לסטות ממנו ומבלי לערב בו שיקולים של שכל אנוש.

שמעו של הרוקח הזקן חוראש חותאם יצא לתהילה בכל מחוז קשמיר שבין הודו לפקיסטאן. מאות אנשים עם מחלות שונות ומשונות היו מגיעים לכפרו ומשתרכים לפני דלת ביתו, בבקשה שירקח עבורם את אחת מתרופותיו הפלאיות. ייחודו של חותאם היה באבחון הקולע של המחלה, ובהתאמת התרופה שהייתה מרפאה כל דלקת ומפיגה כל כאב תוך זמן קצר ביותר.

באותו בוקר היה חוראש חותאם עסוק עד מאוד. הוא כרע על ברכיו בחצר האחורית של ביתו, ועסק בהכנת משחה לחולה שסבל מנפיחות ברגלו. חותאם עירב כמה אבקות מצמחי מרפא שהוא קטף בהרים וכתש בעצמו, והשרה את התערובת במים חמימים שבהם צפו כמה עלים סגולים. אט אט החלו האבקות להתערב ולהתמזג בתוך קערית החרס, והוא המשיך לערבב אותן בלי הפסקה בעזרת ענף קטן ומחודד בקצהו.

מדי פעם העיף חותאם מבט מודאג אל הרחוב הראשי של הכפר. בכל רגע אמורה הייתה להגיע כרכרה כדי לקחת אותו לביתו המפואר של פקיד הממשלה האחראי על המחוז. הפקיד לקה בדלקת חמורה בשתי עיניו, והוא שלח להודיע לרוקח המפורסם שהוא מזמין אותו לביתו כדי שימצא תרופה למחלתו.

'מה אעשה?', חשב חותאם בלבו. 'הרי ברגע שהכרכרה תגיע אהיה חייב לעלות אליה, אך מצד שני המשחה הזו, נגד הנפיחות ברגל, עדיין לא מוכנה. צריך להשאיר אותה בקערית החרס עוד שלוש שעות, ורק אז להוסיף לה את האבקה הסודית המיוחדת העשויה מפרחים אדומים'.

באותו רגע נכנס לחצר טיאל, נכדו האהוב של חותאם. 'שלום סבא', בירך אותו הנכד, 'האם אתה צריך עזרה?'

'אכן, נכדי, אשמח מאוד אם תוכל לעזור לי', אמר הרוקח הזקן, 'אני חייב לעזוב את הכפר ולחזור רק בשעת לילה מאוחרת, אבל בעוד שלוש שעות צריך להוסיף לנוזל הזה אבקת פרחים אדומים. אני מטיל עליך את המשימה הזו. בעוד שלוש שעות בדיוק, עליך להוסיף כפית אחת של אבקה מתוך כד החרסינה שעומד על המדף העליון בחדרי'.

'בשמחה רבה', אמר טיאל, ולבו נמלא גאווה על שסבו נתן בו אמון מלא. בעיני רוחו כבר ראה את עצמו רוקח מפורסם, שחולים רבים מכל רחבי המחוז מגיעים אליו והכסף זורם לכיסיו בלי הפסקה...

כמה דקות לאחר מכן הגיעה הכרכרה מבית המושל ולקחה את הרוקח הזקן. טיאל המתין שלוש שעות ואז הלך לחדרו של סבו, והוריד מהמדף בזהירות את כד החרסינה שהכיל את אבקת הפרחים האדומים. הוא נטל ממנה כפית אחת בדיוק, פיזר אותה על הנוזל שבקעריית, והחל לערבב במרץ.

התערובת בקעריית החלה לקבל גוון אדמדם חיוור, אך הוסיפה להיות נוזלית וסירבה להתקשות ולהפוך למשחה. 'כנראה זה לא מספיק', חשב טיאל בלבו. 'כנראה שסבי הזקן לא דייק בכמויות, וצריך להוסיף עוד מעט מהאבקה.' טיאל נטל עוד חצי כפית מאבקת הפרחים האדומים, והוסיף לקעריית החרס. עכשיו היא באמת הפכה לסמיכה ועבעה הפך אדום בוהק.

לפנות ערב הגיע האיש בעל הרגל הנפוחה לביתו של חותאם. טיאל נטל את המשחה שסבו הכין בעזרתו, ומרח אותה על רגלו של האיש. הוא אמר לו שתוך שעתיים הרגל תהיה בריאה, ואם בכל זאת תישאר מעט נפיחות, עליו לחזור בבוקר כדי למרוח עוד מעט מהמשחה.

אבל למחרת בבוקר הגיע האיש לביתו של חותאם כשבניו נושאים אותו בידיהם והם רותחים מרוב זעם: 'תראה מה עשית לאבא שלנו', צעקו על הרוקח. 'נתת לו תרופה כדי להוריד את הנפיחות, אבל היא רק החמירה את המצב, ועכשיו כל הרגל מלאה כוויות ושלפוחיות'.

חוראש חותאם הציץ רגע ברגלו של האיש ואמר לבני ביתו בכעס: 'קיראו מיד לטיאול!'

נכדו של הרוקח הגיע עד מהרה.

'מה עשית עם המשחה שנתתי לך?', שאל סבו בזעם.

'עשיתי מה שאמרת לי. הוספתי לאחר שלוש שעות מאבקת הפרחים'.

'כמה הוספת מהאבקה?', שאל חותאם.

'בתחילה הוספתי כפית, כפי שאמרת, אבל זה לא היה מספיק, אז הוספתי עוד חצי כפית'.

'ובכן, ראה מה עוללת', כעס הסבא והראה לנכדו את רגלו של החולה, 'בגללך האיש הזה יכול להיות נכה לכל ימי חייו. המשחה שמרחת לו עשתה לו כוויות בכל הרגל, ומי יודע אם אצליח לרפא אותו בחזרה'.

'אבל סבא, הכוונה שלי הייתה טובה', בכה טיאול, 'אני ראיתי שזה לא מספיק, אז הוספתי עוד אבקה כדי שהמשחה תהיה סמיכה...'

'אין כזה דבר 'כוונות טובות' (גם אדם שמכה את חבירו עם נבוט בראשו בגלל שראה זבוב על מצחו - יש לו כוונות טובות), ענה רוקח הזקן, 'טעות אחת קטנה, אפילו מכוונות טובות, יכולה לגרום לנזק בלתי הפיך'. (שלום לעם)

לפעמים שכלו של האדם עומד לו לרועץ, כשהתורה מגדירה כיצד יש לקיים את המצוה, אסור לאדם לערב את שכלו אפילו אם כוונתו להוסיף ולהחמיר. על כך "לא תוסיפו ולא תגרעו", כי מי שמשנה ממצוות התורה ומוסיף, סופו גם לגרוע.

מלח ברית היסורים

וְכָל קָרְבָּן מִנְזוֹתֶיךָ בְּמִלּוֹז תִּמְלֹז וְלֹא תִשְׁבִּית מִלּוֹז בְּרִית
אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְזוֹתֶיךָ עַל כָּל קָרְבָּנֶךָ תִּתְקַרֵּב מִלּוֹז (ב, יג)

אמר רבי שמעון בן לקיש נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין, נאמר ברית במלח דכתיב: 'ולא תשבית מלח ברית', ונאמר ברית ביסורין דכתיב 'אלה דברי הברית', מה ברית האמור במלח מלח ממתקת את הבשר, אף ברית האמור ביסורין יסורין ממרקין כל עוונותיו של אדם. (ברכות ה.)

במדרש (ב"ר ט, ח) נאמר: "אמר רב הונא 'הנה טוב מאוד', זו מדת הטוב, 'הנה טוב מאוד', זו מדת יסורין, וכי מדת יסורין טובה מאוד?! אתמהא, אלא שעל ידה הבריות באים לחיי העולם הבא, וכן שלמה אומר 'ודרך חיים תוכחת מוסר', אמרת צא וראה איזו דרך מביאה את האדם לחיי העולם הבא הוי אומר זו מדת יסורין". חז"ל אמרו שהיסורים טובים כי בכוחם לכפר על העוונות ולהביא את האדם נקי וזך לחיי העוה"ב.

ה'שומר אמונים' כתב (מאמר השגחה פרטית פ"ו): כל יסורים שסובל האדם בעולם הזה, אפילו יסורים קלים, מנקים ממנו ע"י זה מיסורי העולם הבא בלי שיעור וגבול, כנגד כל כאב קטן, נפטר מעונשים גדולים ורבים בגיהנם, ובפרט אם מאמין בהשגחה עליונה ויש לו דעת לקבל אותם באהבה מאת ה' ואינו מהרהר אחר מדותיו. ואילו היה האדם מבין ורואה זאת, היה רוקד מתוך שמחה על החסד הגדול שהקב"ה מיטיב עמו, והוא כמו אם הרוחצת את בנה התינוק שאינו מבין בטובה שעושה עמו אמו, על כן צועק ובוכה, ואילו היה מבין את הטובה והחסד שאמו עושה עמו, היה מנשקה ומחבבה מרוב שמחה ואושר.

וכתב ה'פלא יועץ': כמה מיני יסורין הם, וכולם אהובים, כולם חביבים, שאם ישב אדם כל ימיו בשלווה, אין מתכפר לו מעוונותיו כלום, אבל יסורין ממרקין עוונותיו של אדם, וצריך לקבלם באהבה,

ביודעו ומכירו תועלת שבהם, שמכפרים עוונותיו, והתועלת היותר גדולה, שמנקה ומטהר את אשר פגם למעלה ועושה נחת רוח ליוצרו.

הנה כי כן האיש הירא מעבירות שבידו, יקל לו ויערב לו כל מיני יסורין לתקן את אשר עיוות ולטהר את אשר פגם באהבתו את קונו. ואם היה באפשרות והיה הדין נותן, היו מאבדים עצמם לדעת, ומוסרים נפשם למיתה בשביל לתקן את אשר עיוותו ולטהר את אשר פגמו.

והנה יש יסורין בידי שמים מינים ממינים שונים, קשים ורכים, שנפרעים מן האדם לדעתו ושלא לדעתו. ומאחר שעל כל פנים הוא צריך לסבול אפילו על כורחו ושלא בטובתו, טוב לגבר כי ישא עול ולא יקוץ בתוכחות, ויקבלם באהבה ובשמחה ובטוב לבב, כי גדולה מעלת השמח ביסורין ומקבלם מאהבה, כמבואר בדברי חז"ל: "מה אשם לדעת, אף יסורין לדעת". ועוד אמרו, ואם קבלם מאהבה מה שכרו יראה זרע, יאריך ימים, וחפץ ה' בידו יצלח.

ועל כל מין צער שארע לו יהא רגיל לומר: "גם זו לטובה" ו"כל דעבד רחמנא לטב עביד". ולא יהא ככסילים שבועטים וכועסים, ואם נופלים או נכשלים אומרים דברי חרופין וגידופין. אוי להם שיורשים פעמיים גיהנום, שיגיעים ביסורין לריק ומוסיפין על חטאתם פשע.

אבל המקבלים הכל בטוב לב, אחריתם תהיה טובה, כי כל מה שנראה לאדם רעה, אלקים חשבה לטובה, אלא לפעמים הם נסתרות לה' ופעמים סוף שהן נגלות לנו, ועל דרך שפירשו חז"ל (מדה לא). באחד שנתחב לו קוץ ברגלו, ולא היה יכול לירד בספינה, והתחיל לקלל את יומו, ולסוף שמע שנשברה הספינה וכולם טבעו, ואז התחיל לשורר, "אודך ה' כי אנפת בי". וידוע שמעט יסורין שסובל ומקבל באהבה בעולם הזה, מנכה הרבה מן העולם הבא.

ואל יחשוב אדם, שדי לו והותר במה שסובל, ונקה האיש מעוון, כי יאמין שהוא חייב הרבה מאוד על שעובר מדי יום ויום, בין בשוגג בין ברצון. עכ"ת"ד.

מסופר על הגר"ז ברזורמן זצ"ל, שבסוף ימיו סבל יסורים קשים ונוראיים. יום אחד שמעוהו תלמידיו אומר בתפילתו: "רבוננו של עולם,

מודה אני לך על היסורים הקשים שאתה מביא עלי, שאלמלי היסורים אי אפשר לעמוד בפני בית דין של מעלה". שאלוהו התלמידים והרי בגמרא (ברכות ה:) מסופר על כמה אמוראים שכאשר היו חולים ובאו עליהם יסורים הם אמרו "לא הם ולא שכרם", וביקשו שישתלקו מהם היסורים, וכך היה... א"כ מדוע הרב כל כך שמח ומודה לה' על יסוריו הקשים?

אמר להם הרב: האמוראיים הקדושים שלא היה להם שום עוון לא היו יסוריהם לכפרת עוונות אלא יסורי אהבה בכדי להגדיל את שכרם לעוה"ב, הם היו יכולים להרשות לעצמם "לוקסוס" כזה, אך אני לא... יהודי צריך לשמוח ביסוריו משום שהם מאת ה' יתברך וכל מה שה' עושה הכל לטובה.

מעשה ביהודי שבא אל המגיד ממעזריטש זי"ע (מורס ורבים של רבי זושא ורבי אלימלך) ושאל אותו: "רבי, כיצד ניתן לברך על הרעה, כשם שמברכים על הטובה?"

אמר לו המגיד: "אני לא יכול לענות לך, סע לעיירה אניפולי, שם תמצא יהודי בשם ר' זושא, תשאל אותו וממנו תקבל תשובה על שאלתך איך מברכים על הרעה כשם שמברכים על הטובה".

הגיע היהודי לאניפולי, חיפש וחיפש ולבסוף מצא את ר' זושא בביתו הדל והדולף, בית עלוב, ריקן, ומט ליפול, ובני הבית חולים ומיוסרים. הוא פונה אל ר' זושא ואומר לו כי המגיד ממעזריטש שלח אותו לשאול: "כיצד מברכים על הרעה כשם שמברכים על הטובה?"

השיב לו ר' זושא בפליאה: "אתה בטוח שהרב שלח אותך אלי? אולי יש איזה זושא אחר באניפולי, איני חושב שהוא שלח אותך אלי... אני לא יכול לענות לך תשובה... אני חושב שזו טעות, אני לא הכתובת".

שאל אותו היהודי: "מדוע אינך יכול לענות?"

אומר לו ר' זושא: "אני אגיד לך את האמת, איך אני יכול להשיב לך על כך אם מעולם לא היה לי רע בחיים?!"

שמע את זה היהודי, חזר למגיד ממעזריטש ואמר לו: "זה טעות, הוא אמר שהוא לא הכתובת... הוא לא יכול להשיב".

"הוא לא השיב לך?!"

"לא, הוא אמר שאינו יכול להשיב".

שואל אותו המגיד ממזריטש: "אבל מה הוא בכל זאת אמר לך?"

ענה לו היהודי: "הוא אמר שהוא לא יכול להשיב כי אף פעם לא היה לו רע בחיים".

אמר לו המגיד ממעזריטש: "שוטה שכמותך, הוא לא יכול היה להשיב משום שאף פעם לא היה לו רע בחיים?! ראית את ביתו?! ראית את סבלו?! ובכל זאת, אף פעם לא היה לו רע בחיים – הנה התשובה".

רבי זושא ש"אף פעם לא היה לו רע בחיים", הוא בירך על הרעה כשם שמברכים על הטובה, כי לא היה לו רע, כי בכל מצב הוא אמר והרגיש ש"גם זה לטובה". וכשיהודי אומר "גם זו לטובה", אז הכל טוב.

עלינו לדעת כי השגחת הקב"ה על כל ברואיו היא בהשגחה פרטית לפרטי פרטים, ובפרט על בני האדם. כל פרט ופרט בהשגחה פרטית לפי צורך גלגולה ותיקונה של אותה נשמה. וחייב אדם להסכים בלבו למצבו, ולדעת שזהו תיקונו, וזהו הטוב עבורו, ורק זה מה שיביאהו לתכליתו הנרצית והנדרשת ממנו.

הקרבן רק על חטא בשגגה

נֶפֶשׁ כִּי תִזְוָא בְּשִׁגְגָה... (ד, ב)

הבאת קרבן כפרה שייכת רק על חטא הנעשה בשגגה, אדם שעשה עבירה במזיד אינו מביא קרבן (מלבד מקרים נדירים שמביא אשם). וצריך להבין מדוע.

בכדי להבין דבר זה עלינו קודם להביא את דברי הרמב"ן ז"ל שכתב בטעם הבאת הקרבנות, שבאמת מן הראוי היה שתינטל נפש החוטא, והקרבת הבהמה באה כנתינת נפש הבהמה תחת נפשו של החוטא.

ולכאורה קשה, שהרי נפש האדם נעלה ונשגבת יותר מנפש הבהמה, והיאך נפש הבהמה יכולה להיות במקום נפש האדם?

אלא שחטא הנעשה בשוגג לא היה מצד ה'נפש השכלית' של האדם, אלא רק מצד ה'נפש הבהמית' שבו, על כן יש אפשרות בכח הבהמה לכפר ולהיות תחת הנפש הבהמית של החוטא. אבל יהודי שחטא במזיד, הרי ששיתף בחטאו גם את מחשבת לבו, ועשה זאת ב"נפש השכלית", ולכן אין יכולת האדם להתכפר בנפש בהמה.

אולם הקב"ה עשה עמנו חסד עצום ונתן לנו אפשרות של כפרה, סליחה ומחילה, גם על החטאים החמורים ביותר אף שנעשו בפשע ובזדון, וזאת באפשרות התשובה שיתוודה ויתחרט ויצטער על מעשיו, ויקבל עליו קבלה אמיתית וגמורה שלא יכשל שוב באותו עוון, ונדבר על כך בס"ד בהרחבה בפרשת אחרי מות (עמוד 229).

• המגיד מדובנא, אמר על פסוק זה, שאם אדם חטא בשוגג זהו אות ששגג בשאר מצוות ה', שלא עשה את כולן כראוי ולכן ה' לא שמרו מלחטוא. וזה גם הפירוש של מה שאומרים חז"ל שיתוודה בערב יום הכיפורים: "מודה אני, כל רע שעשיתי לפניך, בדרך רע הייתי עומד".

משל לאחד שהיה קונה גניבות מיד הגנבים והגזלנים, והיה עומד במקום שהגנבים מצויים שם, כדי שאם יגנבו סחורה יהיה הוא הראשון שיקדים ויקנה מהם.

פעם עמד וחיכה במקום ההוא, אך לרוע מזלו באו שודדים ובזזו כל אשר לו...

אז עמד והתוודה: "מי גרם לי כל זאת? מה שעמדתי על דרך רע, לכן עלתה לי הרעה הזאת".

הנמשל: כבר נאמר: "כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים", בתנאי ש"למען לא ישלחו הצדיקים בעוללתה ידיהם", כלומר, שלא יתערב זר במעשיהם הטובים שאם הם שומרים את המצוות בשלמותן, אז ממילא תהיה להם סייעתא דשמיא שלא יחטאו בשוגג.

דבר זה רמוז גם בפסוק: "גַּם בְּלֹא דַעַת נִפְּשׁ לֹא טוֹב" (משלי יט, ב), וכתב האלשיך: "כאשר יחטא איש 'בלי דעת', הוא הוראה שינפש לא טוב, כי הלא אם נפשו היתה טהורה לא היתה באה שגגה על ידו, אך אין זאת רק שחלאת איזה עון נדבק בה, שינפש לא טוב, ועל כן אין הקב"ה מונע תקלה מלבוא על ידו".

חסד ה' עם יהודי תמים

וְהוֹצִיא אֶת כָּל הַכֹּהֵן אֶל מִזְבֵּיחַ לְמִזְבֵּיחַ אֶל מְקוֹם טְהוֹר
 אֶל שַׁפְּרָה הַדְּשֵׁן וְשָׂרָף אֹתוֹ עַל עֵצִים בְּאֵשׁ עַל שַׁפְּרָה
 הַדְּשֵׁן וְשָׂרָף (ד, יב)

פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שחיטתן בצפון
וכו' אלו ואלו נשרפין בבית הדשן. (זבחים ה:)

משניות אלו נאמרות כל בוקר באמירת הקרבנות, במשנת איזהו מקומן. הבן איש חי (עוד יוסף חי, פרי' מטות) הביא על כך מעשה מעניין:

שמעתי מספרים באחד תם עם הארץ שאינו יודע לקרוא ולכתוב ואינו יודע להתפלל, וחננו ה' יתברך בעושר וברבוי בנים, וכולם עומדים לפניו בליל שבת ומברך אותם, והוא אינו יודע אפילו פסוק אחד של ברכות לברכם בו.

בבית הכנסת בעירו היה חזן אחד שיש לו קול ערב, והיה קורא בקול רם פרק 'איזוהו מקומן' בניגון ובמתון, ובכל הלכה עשה ניגון חשוב בסיומה, ובסיום הלכה של אלו ואלו נשרפין בבית הדשן היה אומר סיום זה בקול רם ונעים ביותר, והיה דרכו להאריך בניגון חמש תיבות אלו יותר משאר סיום ההלכות.

ואתו יהודי עם הארץ שאינו יודע פירוש המילות חשב למה באלו החמש תיבות מאריך בהן החזן יותר ועושה ניגון מיוחד? אלא ודאי שאלו החמש תיבות ברכות גדולות הן, ומברך בהן את כל הקהל, ולכך מגביה קול בהן להשמיען לציבור.

ובחושבו תיבות אלו הן ברכות, בכל ליל שבת היה מניח ידיו על ראש בנו והיה קורא על כל אחד ואחד את המשפט: "אלו ואלו נשרפין בבית הדשן".

פעם אחת נודמן שביליל שבת אחד נתאכסן בביתו של יהודי זה תלמיד חכם, וראה את מנהגו שהוא אומר על ראש כל אחד ואחד: "אלו ואלו נשרפים בבית הדשן", וחרד החכם חרדה גדולה וצעק ואמר לו: "מה אתה עושה עם בניך לקללם בליל שבת ותביאם לשריפה בבית הדשן?!"

והנה בליל שבת אמרו לאותו חכם בחלום: לא טוב עשית שביטלת אותו ממנהגו, כי הוא אומר לפי תומו, והקב"ה שאוהב אותו, לוקח אותיות של חמש מילים אלו ועושה מהן צירופים אחרים של ברכות, כי ה' יתברך יתקנם בחסדו.

ועל כיוצא בדבר זה נאמר "ודגלו עלי אהבה" (שה"ש ב, ד), אע"פ שמדלג אותיות או תיבות שבזה תשתנה משמעות הדברים ותתהפך מטוב לרע, עם כל זה הם אהבה שיהיו נשלמים ונתקנים (מד"ר שם).

גם על חטא בלי כוונה יש תביעה

**וְאִם נִפְּשׁ אִזְוֹת תְּנוּטָא בְּשִׁנְנָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֵׂתָהּ אִזְוֹת
מִמִּצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְאִשָּׁם (ד, כז)**

בניגוד למה שמקובל לחשוב, שיש על האדם תביעה רק על טעויות שעשה באופן מודע, מפסוק זה רואים שגם אם אדם עשה מעשה בשוגג - הוא חוטא ואשם. ועליו לשוב בתשובה ולהביא קרבן כדי שיתכפר לו החטא ויזכה למחילה וסליחה.

אנשים רבים מזלזלים בכל מיני חטאים מתוך מחשבה שזה לא נורא כי אין הם מתכוונים לעשות רע, והם רק שוגגים כי הם לא יודעים. אבל עלינו להפנים את מה שאומרים שוטרי התנועה: "אי ידיעת החוק אינה פוטרת מעונש". חוקי התורה קיימים בעולם בין אם נלמד אותם או לא. וכמו שאם אדם יעבור עבירת תנועה, וכשיעצור אותו שוטר, יצטדק ויאמר שלא ידע שהוא עשה עבירה בגלל שהוא אינו מכיר את חוקי התנועה, משום שמעולם לא למד תאוריה (את התאוריה הוא עבר רק בגלל שניחש את התשובות הנכונות במבחן), הרי שתירוץ זה לא יעזור לו, אלא להיפך אם יודע שהוא לא יודע את חוקי התנועה, עונשו יהיה חמור יותר וישללו ממנו את רשיון הנהיגה...

כך גם חוקי התורה שניתנו לנו מאת בורא עולם שהוא היצרן, והתורה היא "ספר הוראות היצרן", ולא יועיל תירוץ שלא ידע שהדבר אסור, כי הרי היה עליו ללמוד תורה.

זה ברור שכאשר אדם מזיק את חברו בשוגג, עליו לשלם, משום שעל האדם להיזהר, לשים לב, ללמוד ולבדוק כל דבר לעומקו כך שלא יעשה נזקים, לא נזקים גשמיים ולא נזקים רוחניים. חז"ל לימדו אותנו שעלינו להיזהר ולחשוב היטב על הפעולות שלנו. החכם עיניו בראשו, סוף מעשה במחשבה תחילה, איזהו חכם? הרואה את הנולד...

אם בחוקי התנועה כך, כל שכן שגם בחוקי התורה. אדם צריך לעשות כל מה שהוא יכול כדי לשמור על מצוות תורה. אף אחד לא יוכל לבוא בטענה שהוא לא ידע כיצד לקיים את המצוה או שהוא לא ידע שיש איסור כזה. כי אז ישאלו אותו "למה לא למדת?".

חשוב לציין שאמנם כל אדם מוכרח לעשות השתדלות מירבית כדי להימנע מחטאים, אבל עם כל הרצון הטוב, לכולנו יש לפעמים נפילות, לכן התורה מאפשרת לנו לכפר על השגיאות שלנו באמצעות הקרבנות.

היום לצערנו אין לנו בית מקדש כדי להקריב קרבנות, אבל התשובה שאדם עושה, התפילה ולימוד התורה באים במקום הקרבנות. לאחר שאדם חוטא רובצת עליו אשמה. אם הוא יתעלם ממה שקרה ויתנהג כאילו לא קרה כלום והכל בסדר, אז האשמה תישאר. אבל אם אותו אדם יעשה תשובה, יבקש סליחה מהקב"ה ויקבל על עצמו סייגים שיעזרו לו להימנע מלהגיע לאותו חטא בעתיד, אז בוודאי שהשם יתברך יסלח לו ויכופר לו.

כוחה של בושה

וְהִבִּיא קָרְבָּנוּ שְׁעִירַת עֲזִים תְּמִימָה נְקֵבָה עַל זֹטָאתוֹ
 אֲשֶׁר זֹטָא... וְכֹפֵר עָלָיו הַכֹּהֵן וְנִסְלָחוּ לוֹ (ד, כח-לא)
 וְאִם כִּבְשׁ יִבִּיא קָרְבָּנוּ לְזֹטָאת נְקֵבָה תְּמִימָה יִבִּיאָנָה...
 וְכֹפֵר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל זֹטָאתוֹ אֲשֶׁר זֹטָא וְנִסְלָחוּ לוֹ (לב-לה)

על המביא כבש נאמר: "וכיפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא", ולפי"ז משמע שמכפר רק על אותו החטא שעליו מביא את הקרבן, ואילו על המביא שעירת עיזים נאמר: "וכיפר עליו הכהן ונסלח לו", מלשון זו משמע שמכפר לא רק על חטא זה, אלא על כל חטאיו, ויש לשאול מדוע?

אפשר לבאר על פי דברי הגמרא (סוטה לב:): "אמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: מפני מה תיקנו תפלה בלחש? שלא לבייש את עוברי עבירה, שהרי לא חילק הכתוב מקום בין חטאת לעולה. ולא! והא איכא דמים דם חטאת למעלה ודם עולה למטה (שכל אחד מהם מזים במקום אחר במזבח), התם כהן הוא דידע (בזה רק הכהן יודע), והאיכא חטאת נקבה עולה זכר, התם מיכסיא באליה (ואין הדבר ניכר), תינח כבשה, שעירה מאי איכא למימר (הרי לעז אין זנב)? התם איהו דקא מיכסיף נפשיה (שם הוא גורם בושה לעצמו) דאיבעי ליה לאיתויי (שיכול היה

להביא) כבשה, וקא מיייתי שעירה (והוא בחר להביא עז), חטאת דעבודת כוכבים דלא סגי דלאו שעירה (שם חייב להביא דווקא עז) מאי איכא למימר? התם ניכסיף וניזיל כי היכי דנכפר ליה (שם כדאי שיתבייש כדי שהקב"ה יסלח לו).

למדנו מכאן שהבאת שעירת עיזים לקרבן גורמת בושה, כי כולם מבינים שהביא קרבן חטאת. ובגמרא (ברכות יב:) אמרו: "כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו מוחלין לו על כל עוונותיו".

ולפי"ז מובן החילוק שבין הפסוקים: אם בוחר החוטא להביא כבשה, אין בכך בושה כי יכולים לחשוב שמביא זכר לעולת נדבה, לכן אין בכך בכדי לכפר יותר מחטא זה שלשמו בא קרבן זה, אולם כאשר בוחר החוטא להביא שעירת עיזים, שם ברור הדבר שהוא מביא קרבן על חטא, והוא מתבייש בכך, בכוחה של אותה בושה לכפר לו על כל חטאיו.

והנה כבר כתבנו לעיל במעלת הייסורים, שאם כבר נגזרו על האדם ייסורים, הטוב ביותר עבורו אלו יסורים של בושות ועלבונות, שמצד אחד הצער שבהן הוא רב ביותר, אך מצד שני אינם פוגעים ממשית באדם.

והרמ"ק כתב (תומר דבורה פ"ב) מה הם היסורין היותר טובים שבעולם שלא יטרידוהו מעבודת ה'! אין חביב בכולם מאלו שיחרפוהו ויבזוהו ויגדפוהו, שהרי לא ימנעו ממנו כוחו ואונו בחולאים, ולא ימנעו אכילתו ומלבושו, ולא ימנעו חייו וחיי בניו במיתה. אם כן ממש יחפוץ בהם ויאמר מה לי להתענות להסתגף בשקים ובמלקיות המחלשים כחי מעבודת ה' ואני לוקח אותם בידי, יותר טוב אסתגף בבזיון בני אדם וחרפתם לי, ולא יסור כוחי ולא יחלש. ובזה כשיבואו העלבונות עליו ישמח בהם, ואדרבה יחפץ בהם.

בכפר אחד, לא הרחק מהעיר לומז'ה, אחד התושבים היה שרוי במשך שלוש יממות בלי הכרה, בין חיים למוות. אח"כ נעשה לו נס, הוא חזר להכרתו והבריא ממחלתו, והדבר היה לפלא גדול.

כאשר שמע על כך הגרי"ל דיסקין זצ"ל, הוא ביקש לבקר אותו ולשמוע מה בפיו, מה ראה באותו זמן ומדוע חזר לחיים? אותו כפרי, שהיה

יהודי פשוט, סיפר שבאותם ימים שהיה מחוסר הכרה, נשמתו עלתה השמימה, שם התחילו לשקול בפלס המאזנים את כל מעשיו בעולם הזה, המצוות והעבירות. המצוות היו מועטות מאוד לעומת העבירות המרובות שהכריעו את הכף לרעתו. לפתע הגיחו מלאכים לבנים עם חבילה כבדה, וכאשר שמו אותה על כף המצוות היא הכריעה לזכות. ואז הוא התעורר וחזר לחיים.

הרב ביקש ממנו לספר לו על חייו, וגילה שמדובר ביהודי פשוט, בור ועם הארץ שאינו יודע להתפלל ולברך, ולא טעם מאודו טעם של חיים יהודיים. באחת השנים, שמע יהודים המדברים על מצות הסוכה, הוא החל להתעניין כיצד מקיימים את המצוה, והחליט שגם הוא יקיים השנה את המצוה היקרה. הוא קנה קרשים מתאימים והחל לעסוק בהקמת הסוכה.

הוא מדד את הקרשים לפי גובהו, כדי שיוכל להכנס בקלות לסוכה. כאשר הוא נשכב על אחת הקורות כדי לסמן בה את גובהו, עברו שם חבורת צעירים לצים, הם הבחינו בו, מיהרו אליו, הרימו אותו יחד עם הקורות ונשארו אותו ברחובות העיר כמו שנושאים מת לקבורה.

הוא קיבל את כל הבזיונות והיסורים באהבה ונשא אותם בלב שקט. לבסוף, כאשר הגדישו את סאת העלבונות, הם החזירוהו למקומו, והוא לא איבד את עשתונותו ומיהר לשוב למלאכתו, עד אשר הקים את הסוכה.

אמר הרב: כעת הכל מובן, כאשר נשמתו של יהודי זה עלתה למעלה, ושקלו במאזנים את כל מעשיו, סאת הבזיונות והיסורים שספג עבור מצות סוכה הם שהכריעו את הכף והוסיפו לו שנות חיים.

חטא בשוגג

וְאִם נִפְשׁוּ כִּי תִזְוָטָא וְעָשְׂתָהּ אִזּוֹת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְלֹא יָדַע וְאִשָּׁם וְנִשְׂא עוֹנוֹ (ה, יז)

כשהיה רבי עקיבא מגיע לפסוק זה היה בוכה, ומה מי שנתכוין לאכול שומן ועלה בידו חלב אמרה תורה 'ולא ידע ואשם ונשא עונו', מי שנתכוין לאכול חלב ועלה בידו חלב על אחת כמה וכמה, איסי בן יהודה אומר 'ולא ידע ואשם ונשא עונו', על דבר זה ידוּו כל

הדווים. (קדושין פא:)

על מה ידוּו כל הדוויים? על כך שאדם עתיד לתת דין וחשבון על כל מה שעשה בלא יודעין!

אדם מגיע לביתו לאחר יום עבודה ארוך ומתיש, הוא עייף ורעב וניגש לאכול ארוחת ערב. הוא בטוח שהבשר המוגש לו כשר למהדרין, אולם אח"כ מתברר שאולי אכל חֵלֵב, יש לו ספק שמא אכל חֵלֵב בשוגג. מה עליו לעשות? בפסוק זה התורה מחדשת לנו שעליו להביא קרבן אשם תלוי כדי "להגן עליו מפני הייסורים", לעכב אותם מלבוא עליו על כך שאכל בלא זהירות קפדנית לברר מה הוא מכניס אל תוך פיו. אם הוא היה נזהר כראוי לא היה מגיע לבית הספק! על חוסר תשומת לב זה צריך הוא לכפרה! (לקח טוב)

אפשר להמשיך זאת לאקרובט בקרקס המהלך על חבל דק. כל פעולה לא זהירה, הסרת תשומת לב וחוסר ריכוז, עלול האקרובט למצוא את עצמו צונח לתהום. ואין הבדל אם חוסר הזהירות שלו היה בשוגג או במזיד, בשני המקרים התוצאה תהיה שווה. כך גם היהודי שהולך בעולם הזה על חבל דק ואם לא יזהר מספיק הוא עלול ליפול בפח העבירה. עבירה ולו הקטנה ביותר מזיקה לנפשו של האדם ולכל העולם כולו.

כאשר קורה לאדם דבר כל שהוא, בין טוב ובין רע, ואפילו מבלי שהתכוון ומבלי ידיעה - לא סתם קרה הדבר. אם התגלגל דבר על

ידך, טוב או רע, ודאי שיש סיבה וטעם לדבר. לא במקרה נזדמנה לידך מצוה פלונית, ולא לחנם שלחת את ידך בשבת למתג החשמל והדלקת את האור מבלי להתכוון. היה דבר שקדם לכך וגרם לך להגיע לאותו הענין. וזהו עומק מאמר חז"ל: "מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה" (אבות ד, ב). אם התגלגלה לידך מצוה מבלי שתתכוון וודאי הדבר שלפני כן עשית מצוה אחרת שגררה את זו, וכן להיפך אם נכשלת בעבירה ח"ו ואפילו באונס או בשוגג דע לך כי לא סתם התגלגל הדבר לידך, אלא עבירה קודמת שבידך היא זו שגררה לידך עברה נוספת.

הגרי"ל חסמן זצ"ל כתב בספרו (אור יהל ח"ג) על השפעת העבירה: רגילים אנו לחשוב שענין העונש על אכילת איסור הוא רק דרך סגולית מפני שחטא בזה. אך האמת היא שכשם שכאשר אדם אוכל דברים מקולקלים הוא נעשה חולה מכח הטבע הגשמי ומתייסר ביסורים, כך ישנו טבע רוחני באדם הגורם לכך שהחטאים יזיקו לחוטא.

וזה מה שאמרו חז"ל ש"עבירה גוררת עבירה", "גוררת" מלשון גורר תיאבון. כלומר, שהעבירה מולידה באדם טבע רע להתאוות לדבר עבירה. ומכאן תשובה לרבים המתפלאים מדוע קשה להם לעשות הטוב והישר, אע"פ שרצונם לעשות כן, את"ד.

לכן, מחובתו של האדם להיזהר מכל עבירה קטנה ביותר, היות ועבירה אחת קטנה, יכולה למשוך את האדם לידי שפלות נוראית וסטייה מכל דרך ה'.

חומרת ספק עבירה

וְאִם נִפְּשׁ כִּי תִזְוָּטָא וְעָשְׂתָה אֶזְזֹת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְלֹא יָדַע וְאִשָּׁם וְנִשְׂא עֹנֹו (ה, יז)

...קרבנו הראשון אשם שיגן עליו מן האשמה אשר הוא שמם בה, והשני חטאת שהוא מכפר שגגותיו, וטעם **אשם תלוי** מפני שבעליו סבור שאין עליו עונש **כי לא נודע שחטא מפני זה החמיר עליו הכתוב בספקו יותר מודאו**. (רמב"ן)

כאשר אדם עובר עבירה בשוגג עליו להביא קרבן חטאת שאין קצבה לדמיו (ויכול להביא אפילו חטאת בת דנקא שהוא שישית הדינר), וכאשר הוא מסופק עם עבר עבירה מי שהיו לפניו שתי חתיכות בשר, אחת שומן ואחת חֶלֶב, ואכל בשוגג אחת מהן ואינו יודע איזו מהן אכל, עליו להביא קרבן אשם תלוי לכפרתו בשווי שני סלעים (שמונה דינרים).

והסיבה שהתורה החמירה יותר באשם תלוי שהוא ספק עבירה, משום שאין הוא מתחרט ומצטער כל כך, שהרי זה רק ספק והדבר קל בעיניו (ועוד שקרבן זה אינו מכפר עליו כפרה גמורה אלא "תלויה", וכאשר יתברר לו שחטא יצטרך להביא קרבן נוסף (חטאת), כמו שמביא על שאר עבירות שיש עליהן (כרת).

וכתב הרמ"א בהלכות ראש השנה (תר"ג, א): "וספק עבירה צריך יותר תשובה מעבירה ודאי, כי יותר מתחרט כשיודע שעשה משאינו יודע, ולכן קרבן אשם תלוי הוצרך להיות יותר ביוקר מחטאת". ואם כך הדבר על 'ספק חטא', קל וחומר ל'יודאי חטא', שאם אינו מתחרט עליו יש עליו תביעה גדולה.

הדרך אל היושר

נִפְשׁ כִּי תִזְזָטָּ וּמַעֲלָה מֵעַל בְּה' וְכוֹזֵשׁ בְּעַמִּיתוֹ בְּפִקְדוֹן אִו
 בְּתִשׁוּמֹת יָד אִו בְּגִזְלֹ אִו עָשִׂק אֶת עַמִּיתוֹ, אִו מָצָא אַבְדָּה
 וְכוֹזֵשׁ בְּה' וְנִשְׁבַּע עַל שֶׁקֶר, עַל אֲזוּת מִכֹּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאָדָם
 לְזִטָּא בְּהֵנָה (ה, כא-כב)

כפל הלשון, להורות כי הוא חוטא להקב"ה ולבעל
 דינו, ולמדך כאן כי מי שיש בידו גזל וחטא בו לחבירו
 גם להקב"ה חוטא (רבינו בחיי)

היושר האישי צריך להיות הקו המנחה את חיי האדם בכל תהפוכות
 חייו. לעיתים יש לנו הזדמנויות שונות המעמידות אותנו בנסיגות,
 אך עלינו לדעת לעבוד על מידת היושר עד שתהיה טבועה בקרבנו.
 מי שלא יישר את מידותיו, יכול ליפול בפח שטומן לנו היצר, ועלול
 לעגל פינות עבור ריווחתו האישית על חשבון זולתו. יושר אמיתי
 אפשר לרכוש רק באמצעות האמונה שה' יתברך צופה ומשגיח, וכמו
 שאמרו חז"ל: "הסתכל בשלושה דברים ואי אתה בא לידי עבירה
 דע מה למעלה ממך, עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר
 נכתבין" (אבות ב, א). אף אחד לא יעז לבצע עבירה או מעשה לא ישר,
 אם יודע שמצלמים אותו ואח"כ יתפרסם הדבר.

השופט רי'צ'רד בראון התפרסם כאחד הכישרונות המזהירים במגדל השן
 המשפטי וכאישיות מוסרית יוצאת דופן. במשפטיו הוא זיהה במהירות
 היכן נמצא העדק, ולא נח ולא שקט עד שהוציא אותו לאור.

יום אחד, השופט רי'צ'רד מסר הרצאה מיוחדת בפקולטה למשפטים
 באוניברסיטת ייל. הרצאתו עסקה כולה באתיקה משפטית, וגרפה
 אחריה תשואות הערצה סוערות. אח"כ יצא לחניון האוניברסיטה ופנה
 בצעדים מהירים אל מכוניתו. הוא מיהר לבית המשפט הפדראלי שם
 ציפה לו דיון חשוב, אלא שדווקא באותו יום היתה התנועה עמוסה.
 לאחר חצי שעה של נסיעה, מכוניתו עוד השתרכה בשדרה המובילה

לבית המשפט, והייתה רחוקה מאוד מהכניסה לחניון. טורי רכבים ארוכים השתרכו לאורך השדרה בגלל משאית תקועה. ריצ'רד הביט בשעונו ונוכח לדעת שנותרו לו רק עוד עשר דקות לפתיחת הדיון. באותו רגע החליט לוותר על החנייה הנוחה בחניון התת קרקעי של בית המשפט, ולחפש לעצמו חנייה ברחוב.

באורח פלא, התפנה עבורו לאחר כמה דקות מקום חנייה. משאית קירור קטנה שחנתה בין שתי מכוניות, זוה מעט לאחור ואפשרה לו להיכנס ולהחנות את רכבו. השופט יצא מהמכונית בזריזות והרים את תיקו מהמושב, כשלתע הבחין בשקית בד זרוקה על המדרכה סמוך לדלת מכוניתו. הוא עצר רגע, הביט אינסטינקטיבית ימינה ושמאלה, הרים את השקית ותחב אותה אל תיקו. לאחר מכן, הרהר לעצמו, כאשר יגיע ללשכתו, יתפנה לעיין בשקית ולראות למי שייכת תכולתה.

שלוש שעות מאוחר יותר, כאשר סיים את הדיון, הסתגר השופט ריצ'רד בלשכתו והוציא בסקרנות את השקית מתיקו. היא הייתה כבדה למדי. 'מעניין שלא הבחנתי בכך קודם לכן', הרהר ופתח אותה בזהירות.

כאשר הוא פתח את השקית, נעצרה נשימתו. היו בתוכה שלושה יהלומים גדולים ועוד שתי אבני חן מרשימות.

'איזו מציאה! מה עליי לעשות עם השקית הזאת?!' הרהר בתדהמה. במחשבה ראשונה עלה בדעתו להודיע על כך למשטרה, כי ללא ספק האדם שאיבד את השקית מחפש אותה, אך במחשבה שנייה גבר בתוכו הקול הקורא לו להשאיר אצלו את היהלומים היקרים. איש לא היה בסביבה כאשר מצא את השקית, ואם ימכור את תכולתה, הכסף יעזור לו בהחלט לשפץ את ביתו הפרטי ולבנות עוד שני חדרים נוספים שהוא רוצה לבנות מזמן. הסערה בנפשו טלטלה אותו מרגע לרגע, אך הוא דחף את השקית בחזרה אל תיקו, בבית כבר יחשוב מה לעשות עם האבידה.

אך גם בבית לא העזו לשבת ולהחליט מה לעשות עם היהלומים, 'נראה כיצד יתקדמו העניינים', הרהר לעצמו, 'אם אשמע על אדם שאבדה לו השקית, אחזיר לו אותה מיד...', והשאיר את השקית בכספת שבחדר עבודתו.

שבוע ימים חלף. יום אחד, בשעת צהריים מאוחרת, צלצל הטלפון בלשכתו של השופט: 'הלו, כבוד השופט בראון?' שמע ריצ'רד קול מוכר. 'מדבר אנדי ליין בעל חנות התכשיטים שבשדרה ממול בית המשפט, סליחה שאני מטריד אותך, אבל לפני כשבוע אבדה לי שקית בד שבתוכה יהלומים ואבני חן נדירים, בדקתי עם רשות החנייה אלו מכוניות חנו באזור באותו יום, וכך הגעתי אליך, אולי הבחנת במקרה בשקית בד זרוקה ברחוב?'

שקט השתרר לרגע מצדו השני של הקו. ריצ'רד הכיר היטב את אנדי שנודע כסוחר ישר דרך. 'לא מגיע לו להפסיד כזה דבר', חשב לעצמו, אך כיצד יוכל להודות על האמת ולומר שמצא את היהלומים היקרים? העובדה שהוא מצא את האבידה לפני שבוע ולא הודיע על כך למשטרה, דבר מעין זה, יכולה ללא ספק לפגוע בשמו הטוב.

'לא ידידי', אמר השופט, 'לא הבחנתי בשום דבר הדומה לשקית שאבדה לך...'

צמרמורת של אי נעימות חלפה בגבו כאשר הניח את השפופרת על כנה. אמנם איש לא ראה אותו מרים את שקית הבד, אך אם הדבר יודע כעת יפגע הדבר במעמדו.

לאחר יומיים צלצל שוב הטלפון. 'סליחה כבוד השופט, זה שוב אנדי מחמנות התכשיטים. עשיתי כמה ברורים והתברר כי איבדתי את היהלומים באזור המכונית שלך. אולי יש לך איזשהו רמז או סימן שיעזור לי להגיע אל מוצא האבידה?! אם לא אמצא את היהלומים, אגיע במהירות אל סף פשיטת רגל...'

'לא, לא ראייתי כלום', השיב השופט באדישות וטרק את הטלפון. לאחר שעה קלה נשמעו נקישות על הדלת ואל החדר נכנסו שוטר בלוויית אשה בלתי מוכרת.

'במה העניין?!' שאל השופט. הוא היה בטוח שהשוטר בא, כמו תמיד, לקבל חתימה על צו חיפוש בבתי חשודים.

'אפשר להראות לך משהו אדוני השופט?' שאל השוטר, ריצ'רד הנחן בראשו קלות. האשה שליוותה את השוטר הוציאה מתיקה מחשב נייד והקרינה בו סרטון...

לתדהמתו הרבה של השופט, הוא ראה את עצמו יוצא ממכוניתו, מתכופף ומכניס לתיקו את שקית הברד החומה ונעלם בזריזות לעבר בית המשפט. השופט כמעט והתעלף. הוא הרגיש את גרונו ניחר והדם אזל מפניו, הוא חש כיצד הבושה בוערת בפניו.

'אני עיתונאית, שמי ג'ן הולנדר', הציגה האשה את עצמה. 'אני עורכת בדיקה על מסריותם של אישי ציבור ידועים כמוך. במשאית הקירור שפינתה עבורך את החניה, הוטמנה מצלמה נסתרת שהסריטה את יושרך... חיכינו שבוע ימים לראות אם תודיע על האבידה וגם בדקנו לראות האם תודה במציאה. צר לי לבשר לך אדוני השופט שאתה אינך טוב יותר מן העבריינים אותם אתה שופט...'

כאשר האדם נפטר מן העולם, ועולה לפני בית דין של מעלה, מראים לו ולכל קרוביו שכבר נפטרו, את כל מה שעבר עליו במשך כל חייו (כמו בסרט) והוא לא יכול להכחיש, והבושה גדולה. אם היה יודע זאת היה מתנהג אחרת. סוף מעשה במחשבה תחילה.

חומרת הגזל

וְהָשִׁיב אֶת הַגְּזֹלָה אֲשֶׁר גָּזַל (ה, כג)

הגזול דבר מחברו ולא החזירו לו עד כלות ימיהם, מוכרחים שניהם, הגזלן והנגזל, לחזור בגלגול כדי להשיב את הגזלה. (בשם הגר"א)

יש בתורה מצוות רבות שנאמרו בלשון ציווי כגון: "כבד את אביך ואת אמך", ולגבי קבלת משכון על הלוואה מיהודי עני נאמר: "הֲשִׁב תְּשִׁיב לוֹ אֶת הָעֵבוֹט" וכד', ואילו כאן נאמר בלשון "והשיב" שהוא לשון עתיד, ולכאורה היה צריך לומר גם כאן לשון ציווי כגון: "הֲשִׁב את הגזלה אשר גזלת", א"כ צריך להבין מדוע התורה כתבה כאן בלשון עתיד? ולענ"ד כוונת הכתוב שמלבד שיש ציווי על הגזלן להשיב את הגזילה, רומזת התורה שהגזלן ישיב את הגזילה בעל כרחו, ואם לא יעשה זאת מרצון בגלגול הזה, יצטרך לשוב בגלגול בכדי להחזיר, ולא כדאי לשוב בגלגול (כמו שמביא החיי אדם (ח"א כלל ה' אות א)) מעשה באדם צדיק שנפטר ובגלל שהיתה לו עבירה נגמר דינו או לבוא לגיהנם או לחזור ולבוא בגלגול, ובחר בגיהנם מבגלגול).

מעשה מופלא עם הרה"ק ר' יעקב ישראל מהורונסטייפל זצ"ל שהפליג בספינה בכדי להשתתף בשמחת נשואי נישואיו. באמצע הדרך, כשירד הלילה, יצא לפתע מתאו אל הסיפון ושאל את החסידים: "מי מכם זוכר את פלוני בן פלוני?", רבים מתוך הקהל השיבו: "בוודאי זוכרים, הלא שבק חיים רק לפני שנים אחדות". כאן הוסיף הרבי ודיבר כאילו לעצמו: "לא מצא לו מקום אחר לבוא אלי, כי אם דווקא פה בספינה?".

באותו רגע נפלה אימה גדולה על החסידים, הם הבינו שהרבי מתעסק עכשיו בתיקון נשמה מעולם האמת.

הרבי שאל את הנוכחים: "האם יהודי כשר היה?", וכולם השיבו: "בוודאי כשר היה, אחד משלנו". מיד שב הרבי על עקבותיו וירד בדומיה אל ירכתי הספינה.

עם שחר הגיעו אל החוף, שם ציפו לבואם אלפי יהודים שהתאספו מכל הסביבה להקביל את פני הצדיק ולהשתתף בשמחתו. בתוכם היו כמה וכמה עגלונים שישבו על-גבי מרכבות וכרכרות שנקשרו לסוסים משובחים וכל אחד מהם חפץ לזכות באושר הגדול להסיע את הרבי.

הרבי בחר בעגלון פשוט ותמים, ותוך כדי נסיעה אמר לו שמבקש ממנו שיתן לו את אחד מסוסיו במתנה, כשאצבעו מורה על הסוס החרוץ ביותר מן הרתומים לעגלה. היהודי השתומם ונדהם מן המשאלה המוזרה הזאת, איכה ימסור לרבי את הסוס שמשרתו באמונה ומושך בעגלה יותר טוב מכל הסוסים האחרים שלו, הרי בלעדיו ישאר חדל-אונים ועלול לקפח את פרנסתו? החריש העגלון ולא השיב דבר. בינתיים נעצר לפרש קמעא סמוך לביתו שנמצא על אם הדרך.

הרבי הבין שהעגלון אינו מוכן למכור לו את סוסו, ולכן ביקש ממנו להתארח בביתו, לזאת הסכים העגלון. הם נכנסו הביתה והרבי התחיל לדבר עמו על אותו נפטר פלוני ששאל אודותיו אמש מפי החסידים. נזכר העגלון שהיה זה שותפו לעבודה, וכי נשאר חייב לו סכום כסף שלא הספיק לפרוע. לבקשת הרבי חיפש ומצא בבית שטר חוב בחתימת המנוח על סכום זה. מיד ביקש מן העגלון: "תנהו לי במתנה", העגלון הסכים כי ידע שלא יוכל לגבות את הסכום, וברגע שהרבי קיבל את שטר החוב קרעו לגזרים.

באותו רגע נשמע מבחוץ קול הברה שהסוס צנח לארץ ללא רוח חיים. עיניו של העגלון התמים חשכו: בשל מה באה עליו הצרה הגדולה הזאת?

אולם הרבי פייסו בדברי נחומים: "בגלל הסכום שנשאר חייב לך, לא מצאה נפשו מנוח ונאלץ להתגלגל ולעבוד אותך בנאמנות, למשוך בעגלה. עכשיו שוויתרת על השטר בא על תיקונו...". והוסיף הרבי שבשכר זאת יברכו באריכות ימים, ואכן כך היה שאותו העגלון הפליג בזקנתו וחי כמאה ושמונה שנים (מעשה דומה מובא בספר שבחי הבעל שם טוב).

פרשת צו

זהירות מיצר הרע

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא
העלה על מוקדה על המזבוח כל הלילה עד הבקר ואש
המזבוח תיקר בו (ו, ב)

אין צו אלא לשון זרח מיד ולדורות. אמר ר' שמעון
ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס
(רש"י)

לכאורה קשה: וכי יעלה על הדעת שבגלל חסרון כיס אהרון הכהן
ובניו הצדיקים לא יעשו אחת ממצוות התורה כראוי! ובכלל איזה
חסרון כיס יש כאן? הרי אין להם הפסד מהקרבת העולה, אלא רק
מניעת רווח.

לענ"ד אפשר ליישב, שיש כאן ציווי לכהנים שיזהרו מאוד בהקרבת
הקורבנות שלא יפסלו חלילה את הקרבן ויגרמו לבעלים חסרון כיס,
כי אם יפסל יצטרך להביא קרבן אחר.

בספרים הקדושים הובא הסבר על דרך הדרך הדרש: מצינו
שלאיברים רבים יש "כיס", כלומר, כיסוי השומר על האדם
מלחטוא באותם איברים: לעיניים ישנם עפעפיים, כדי שאם רואה
מראה אסור, יוכל מיד לעצום את עיניו. לאוזן יש תנוך, כדי שיוכל
לסתום אוזניו ולא לשמוע דברים אסורים. ללשון יש שיניים
ושפתיים, כדי שלא לדבר לשון הרע. ואילו ללב אין כיסוי, יש לו
"חסרון כיס", ועל כן אמרו חז"ל: "בכל יום ויום אין אדם ניצול
מהרהורי עבירה".

עפ"י זה אפשר לומר, שיש כאן רמז לאדם שיזהר להכניע את היצר
הרע היושב על הלב, וכמו שאמרו חז"ל: "לעולם ירגיז אדם יצר טוב
על יצר הרע", והיינו על ידי שיעסוק בתורה כמו שאמרו: "בראתי

יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין". קרבן עולה מכפר על הרהורי הלב, ולכן כאן הוא המקום לזרז את האדם בזה.

עלינו להיזהר מאוד שלא לתת שום פתח ליצר הרע.

מיסטר קולינס היה סוחר יהלומים עשיר שעסקיו היו חובקי עולם. הוא היה מכור לעבודתו ועסק בה מבוקר עד ערב, מעולם לא התחתן, והתגורר לבדו בחווילה מפוארת באזור היקר ביותר של העיר. בוב, קצין מארינס לשעבר, היה ממונה על הבטחון ושומר על הבית המפואר כל אימת שבעליו היה נוסע לנסיעת עסקים. מיסטר קולינס לא הרשה לבוב להיכנס לבית, אלא הקים עבורו ביתן בחצר, שבו היה שוהה כל שעות היממה, מפטרל סביב הבית ומטפל בכל הדרוש טיפול. בכל נסיעה היה מיסטר קולינס משאיר לבוב מספרי טלפון כדי שיוכל להשיגו בכל שעות היממה במקרה חירום.

את מרבית היהלומים היה מיסטר קולינס מחזיק במפעל שלו, אך את היהלומים היקרים והנדירים ביותר החזיק בביתו, בכספת פלדה חזקה ומשוכללת שהזמין במפעל מיוחד.

יום אחד מיסטר קולינס קרא לבוב ואמר לו: 'הפעם אני טס למדינה בעולם השלישי, ושם לא יהיה לי טלפון זמין.'

'יש איזה הוראות מיוחדות, בוס?', שאל בוב.

'בהחלט', אמר מיסטר קולינס, 'אף אחד לא נכנס לבית בהיעדרי!'

'אין בעיה', השיב בוב, ומיסטר קולינס נסע לדרכו בלב שקט.

לאחר יומיים עצרה משאית בפתח החצר. הנהג ומוביל נוסף הורידו מארגז המטען של המשאית ספת עור מרשימה, והניחו אותה על המדרכה. אחד המובילים נקש על השער, ובוב ניגש אליו.

'הבאנו את הספה', אמר המוביל.

'איזו ספה?' שאל בוב.

'האין זה ביתו של מיסטר קולינס?' שאל בתמיהה.

'זה הבית', אישר בוב.

'אז הבאנו את הספה שהזמנתם'.

'אני רק שומר פה. על איזו ספה מדובר?', שאל בוב.

'זו ספה של מעצב העל טוני קנטוני', הסביר המוביל השני, 'מיסטר קולינס הזמין אותה לפני חמישה חודשים, ועכשיו היא מוכנה. אפשר להכניס אותה?'

מיסטר קולינס לא אמר לי שעריכה להגיע ספה, ואסור לי להכניס אף אחד לבית', אמר בוב.

'אה, אין בעיה', אמרו שני המובילים. 'אנשים מחכים בתור לאספקת הספות של קנטוני במשך חודשים. אם אתה לא מעוניין לקבל את הספה, יהיו רבים שישמחו. בוא רק תחתום שסירבת להכניס אותנו, ואתם חוזרים לסוף התור – זאת אומרת שהספה תסופק לכם בעוד חצי שנה'.

בוב לא ידע מה לעשות. מצד אחד מיסטר קולינס הזהיר לא להכניס אף אחד, אך מצד שני הוא יכעס מאוד אם לא יקבל את הספה היוקרתית שכנראה חשובה לו מאוד.

הוא הביט בשני המובילים. שירותו העבאי לימד אותו שתמיד צריך לחשוש ולחשוש, אך השניים לבשו חולצות דקות ולא הסתירו שום נשק. הוא בדק ליתר ביטחון שהאקדח שלו ברשותו, וקיבל החלטה.

'אוקיי, בואו תכניסו את הספה', אמר, 'אבל בזריזות'. אחרי עשר דקות כבר נחה הספה במקומה בסלון הבית, ושני המובילים נפרדו מבוב.

בוב בכל זאת לא היה רגוע, וחשש מתגובתו של מיסטר קולינס כאשר הלה יגלה את הספה. הוא הרי הורה לא להכניס אף אחד, אז מדוע הוא אפשר למובילים להיכנס?

למרבה הפתעתו של בוב, הגיעה המשאית גם למחרת עם שני המובילים.

'מה קרה?' שאל בוב.

'נפלה כאן טעות', אמר הנהג והראה לבוב את הדפים שבידיו. 'ההזמנה שלכם היא לספה שחזרה, ובטעות סיפקנו לכם ספה לבנה. ניאלץ לקחת את הספה ולהביא לכם בעוד שבועיים את הספה הנכונה'.

בוב שמח ואפשר למובילים להוציא את הספה מהבית. כך לא יישארו עקבות לכך שהוא הפר את ההוראות, והכול יעבור בשלום.

לאחר שבוע וחצי אכן חזר מיסטר קולינס מנסיעתו, שמח ומרוצה. הוא עשה עסקים טובים ורכש סחורה מעולה במחירים זולים. הוא ניגש לכספת, ולפתע פרצה מפיו זעקת שבר. הכספת הייתה פתוחה וכל היהלומים שבה נעלמו. כאחוז טירוף הוא רץ אל בוב שכבר עשה הכנות לחזור לביתו, ושאל בפנים מאיימות: 'מי נכנס לבית בהיעדריי?'

'אף אחד', הצטדק בוב, 'רק המובילים של הספה שהזמנת אצל קנטוני, אבל אחר כך הם לקחו אותה'.

'לא הזמנתי שום ספה אצל קנטוני', עוזח מיסטר קולינס.

עד מהרה הסתבר מה אירע: בתוך הספה הסתתר פורץ כספות מקצועי. לאחר שהמובילים הכניסו את הספה הביתה הוא יצא מתוכה וטיפל בנחת במשך שעות ארוכות במנעול הכספת עד שפרץ אותו. הוא הוציא את כל היהלומים, ונכנס בחזרה אל תוך חלל הספה. למחרת, כשהמובילים לקחו את הספה, הם פשוט הוציאו בחסותו של בוב את כל רכושו של מיסטר קולינס ונסעו לדרכם. (שלום לעם)

היצר הרע מנסה להכשיל אותנו ללא הרף. הוא לא נח וכל הזמן מחפש דרכים יצירתיות כדי לפתות אותנו. חכמים לימדונו שעל מנת להישמר מהחטא, יש לעשות סייגים וגדרות כדי שלא ניתן לו אפילו דריסת רגל אצלנו, אבל הבעיה מתחילה כשאנו מרגישים בטוחים ומרשים לעצמנו להיכנס לאזור הסכנה. חשוב שנזכור כי אם נתנים ליצר הרע להיכנס, הוא כבר ימצא דרכים להכניס אתו הפתעות לא נעימות...

טהרת המחשבה

זאת תורת העֵלָה הוא העֵלָה על מוקְדָה (ו, ב)

לכאורה קשה, מדוע פתחה התורה את פרשת הקרבנות בקרבן עולה שבא על המחשבה (הרהור עבירה), ולא פתחה בקרבן חטאת הבא על מעשה עבירה, והרי לכאורה המעשה חמור יותר, ומן הראוי היה להקדימו.

קושיה זו שייכת רק לפי תפיסתנו המעוותת, אבל לפי אמיתה של תורה אמרו חז"ל: "הרהורי עבירה קשים מעבירה" (יומא כט.), וכתב הרמב"ם (מורה נבוכים ג, ח) שיש בזה ענין נפלא מאוד, כי כשחוטא האדם בפועל בגופו, אמנם ימרה פי ה', מצד המקרים הנמשכים אחר חומריותו, ומ"מ לא המרה אלא רק מצד בהמיותו, אבל המחשבה היא מסגולות האדם בחלק הכי נכבד שבו, וכשהוא מהרהר בעבירה נמצא שחטא בשכלו שהוא חלק הנכבד שבו, ואינו דומה חטאו של מי שעבר ושיעבד עבד סכל, כחטאו של מי שהעביד שר נכבד וחשוב (ובהלכות תשובה ו, ג) כתב שעל עבירות שיש בהן מעשה יכול לשוב בנקל אבל על הרהורי עבירה קשה לשוב מפני שהרגיל עצמו בהן ואין לו מעצור).

ולכאורה קשה שהרי כאן נאמר: "הרהורי עבירה קשים מעבירה", ואילו במקום אחר (קידושין מ.) אמרו: "מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה חוץ מעבודה זרה", ואפשר ליישב עפ"י דברי הרמב"ן שפירש הרהורי עבירה קשין מעבירה - אחר מעשה העבירה, שכיון שעשה העבירה כבר ועוד הוא מהרהר בה, בזה קשה לענין עונש הנפש מעבירה עצמה, אבל קודם מעשה העבירה אין עונשו קשה ואינו נענש כלל שהרי אמרו חז"ל: מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה ואינו נענש עליה.

אולם הראשונים חלקו עליו ואמרו שבודאי יש עונש על הרהור בלא מעשה כלל, שהרי בהרהוריו הרעים הוא מטמא את נפשו השכלית ופוגם בעולמות העליונים. ובפרט שיש על כך ציווי מפורש בתורה שנאמר: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" (במדבר טו, לט), ודרשו חכמים: "אחרי עיניכם" - זה הרהור עבירה.

וראיתי שמיישבים שאין כאן סתירה כי מה שאמרו שאין הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה הכוונה על הרהורים הבאים על האדם בעל כרחו ומנסה לסלקם, ואילו מה שאמרו שהרהורי עבירה קשים יותר מגוף העבירה הכוונה להרהורי עבירה שהאדם מביא אותם על עצמו.

עד כמה חשובה שמירת המחשבה ניתן ללמוד מהמעשה הבא:

כאשר נפטר המקובל האלקי רבי משה קודבירו (הרמ"ק) זצ"ל, האר"י הקדוש הלך ללוותו בדרכו האחרונה, והצטרפו אליו תלמידיו הגדולים. לפתע פנה האר"י אל הסובבים אותו ושאל: "מי מכם רואה כאן איזה דבר מיוחד?"

מכל הנוכחים רק בחור צעיר כבן חמש-עשרה ניגש אל האר"י הק' ואמר לו "אני רואה!"

שאל אותו הרב: "מה הנך רואה?"

השיב הבחור: "אני רואה עמוד של אש סביב מיטת הרמ"ק".

האר"י הק' התפעל מאוד מהבחור הזה שלמרות גילו הצעיר זוכה לראות מראות רוחניים כה נשגבים, ואמר לו: "בני! מוזמן אתה לבוא אל ביתי, תהיה לי כבן, אלמד אותך תורה ותהיה חתן לבתי!"

למחרת, משהגיע הבחור אל הרב, הביט בו האר"י הק' וראה ברוח קודשו שבאותו לילה נטמא מחמת מקרה לילה.

נזף בו הרב ואמר: "את המדרגה הגבוהה לה זכית, אתה כבר איבדת, צא מביתי, איני רוצה שוב לראותך, אינך ראוי להיות תלמידי".

ממעשה זה, אומר ה'לב אליהו', אנו רואים מה יכולה לגרום מחשבה אחת שאיננה טהורה! איזה עולם נפלא איבד אותו בחור, כמה אור אלוקי ניטל ממנו... קודם החטא היה בדרגה נפלאה, ראה עמוד של אש, מה שלא זכו לראות שאר גורי האר"י, והרב רצה לקחתו כבן, ללמד אותו תורה ואף לתת לו את בתו, אין לדעת למה יכול היה אותו בחור להגיע, אולם הוא איבד הכל בלילה אחד, והכל בגלל פגם המחשבה.

לימוד תורת הקרבנות

זאת תורת העֶלָה הוא העֶלָה על מוקְדָה (ו, ב)

"אמר רבי יצחק, מאי דכתיב: 'זאת תורת החטאת
זאת תורת האשם?' כל העוסק בתורת חטאת
כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם
כאילו הקריב אשם". (מנחות קי.)

אמר אברהם: "רבנו של עולם, שמא ישראל חוטאין
לפניך אתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה?",
אמר לו: "לאו" וכו'... אמר לפניו: "רבנו של עולם,
תינח בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית
המקדש קיים מה תהא עליהם?", אמר לו: "כבר
תקנתי להם סדר קרבנות, בזמן שקוראין בהן
לפני מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני ואני
מוחל להם על כל עונותיהם" (תענית כז:).

עפ"י זה כתבו הטור והשולחן ערוך (או"ח א') שטוב לומר בכל יום
פרשת הקורבנות, כגון פרשת עולה, מנחה, שלמים, חטאת ואשם,
וכשיסיים פרשת העולה יאמר: "רבון העולמים יהי רצון מלפניך
שיהא זה חשוב ומקובל לפניך כאילו הקרבתי עולה בזמנה", וכן
יאמר בפרשת המנחה והשלמים והאשם.

בשו"ת "בית אפרים" (בהקדמה) מובא טעם לדבר זה: רבים הם דיני
הקורבנות וקשים להבנה, בכדי להקריב קרבן, יש ללמוד היטב את
כל דיני הקרבן. לימוד זה הוא מתיש ומייגע, אך אם לא ילמד מנין
ידע את תורת הקורבנות, אופן הקרבנות ודרך אכילתם? נמצא א"כ,
שאדם זה העוסק בדיני הקורבנות, לומד זאת בכדי לדעת כיצד ואיך
להתנהג כאשר יביא קרבן. לימוד זה הוא בכלל מעשה ההקרבה,
שאם לא ילמד לא ידע.

סדרי לימוד קבועים בכמה מסכתות בש"ס ובמקצועות מגוונים בשולחן
ערוך, היו לו לאדמו"ר הגרי"ר מבעלזא זי"ע עם בניו נכדיו. סדרים

אלו היו מתחילים בשעות צפירי בוקר מוקדמות ונמשכים על פני כל היום.

חשיבות רבה הקדיש האדמו"ר עבור הסדרים ועבור הקביעות ללימוד כיתד שלא תימוט. אף בשנות הנהגתו כאשר תכפו עליו טרדות צורכי הרבים, הקפיד מאוד על כל סדריו שחלילה לא יחסר בהם המזג.

בוקר אחד הפתיע הרב את בנו (הגה"ק רבי מרדכי מבילגורייא זצ"ל) ונכדו (רבי ישעיהו זושא זצ"ל), בבשרו להם שמעתה רצונו ללמוד עמם שיעור במסכתות של סדר קדשים.

לפליאתם על השינוי שהפציע בפתע פתאום, גילה הרבי את אוננם לפשר הדבר:

"חלום מעניין חלמתי בעלותי על יצועי בלילה הקודם", סיפר הרבי, "בחלומי, והנה עומד אני בבית המקדש. הגאולה כבר הגיעה ובית המקדש של אש ירד כבר מן השמים. השעה כשרה להתחיל ולהקריב קרבנות לפני המקום שאמר ונעשה רצונו. העבודה החלה ולפתע שומע אני שמכבדים אותי ב'הפשט וניתוח'..."

"לשמחתי הבנתי מיד במה דברים אמורים, זכרתי שאכן עבודה זו של הפשט וניתוח כשרה בזר, ויכול אני בעצמי לקיים אותה. תארו לעצמכם אפוא, הפטיר הרבי, כיצד הייתי נראה ואלו פנים היו לי אילולא הייתי זוכר הלכה פשוטה זו שהפשט וניתוח כשרים בזר, משכך, חשקה נפשי להשקיע כוחות בלימוד חשוב זה" – הפטיר הרב בערגה ובכיסופין בבחינת 'מתי יבוא לידי ואקיימנה'.

בזמן הזה שאין לנו קורבנות, בכל זאת יש לעסוק בלימוד עניינם, שהלימוד הוא תחילת המעשה, ורק מי שלומד ויודע בידו להקריב. א"כ, אף שבפועל אינו יכול להקריב, שהרי בית המקדש עדיין לא נבנה, מ"מ אם למד ויודע, הרי הוא נחשב אנוס על עצם מעשה ההקרבה, ועל כך אמרו חז"ל: "חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה" (שבת סג.).

בזמן שבית המקדש היה קיים, הקורבנות היו מכפרים רק על עבירות שנעשו בשוגג, אולם מי שעשה עבירות במזיד, לא היה מביא קרבן, כי לא היה כח בקרבן לכפר על זדונות. אם נתבונן במדרש הנ"ל נבחין בדיוק מעניין: אברהם אבינו, בבקשתו אומר: "שמא יחטאו", שזה לשון שוגג, ואילו הקב"ה אומר ש"מוחל להם על כל עוונותיהם", שזה לשון מזיד. ומכאן שהקב"ה הבטיח שבאמירת הקורבנות, לא רק השגגות מתכפרים, אלא אף עברות שבמזיד.

ונראה שהטעם לזה, שעם ישראל בשורשו ובעצמותו טוב הוא, מחלק אלוה ממעל, אי"כ גם כאשר מזדמן להם חטא, אף אם הוא במזיד, הוא יחשב לשוגג, כיוון שעוונותיהם של ישראל אינם בעצמותם, אלא רק במקרה, ובפרט בהיותנו במצב של גלות ובהסתר פנים, בריבוי הייסורים והצרות, כל העוונות בוודאי לשגגות יחשבו.

למעשה, הדרשה: "כאילו הקריב עולה", לא נאמרה רק על לימוד ענייני הקורבנות בלבד, אלא אף בכל לימוד תורה מתוך עמל ויגיעה: "כל העוסק בתורה, כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם."

בתחילת הפרשה הבאנו את פירוש רש"י שכתב: "אין צו אלא לשון זרוז מיד ולדורות", והיה מקום לשאול מה שייך לומר על הקרבנות ציווי לדורות, והרי מקריבים קרבנות רק בזמן שבית המקדש היה קיים. אולם לפי דרשת חז"ל הנ"ל שמי שעוסק בתורת חטאת נחשב לו כאילו הקריב חטאת וכן בשאר הקרבנות, נראה שכוונת הכתוב לזרוז גם על לימוד התורה ששייך בכל הדורות ובפרט על לימוד הקרבנות (ובמיוחד באופן שיש בו חסרון כיס, וכמו שאמרו חז"ל במסכת אבות: "רבי מאיר אומר: הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה", וכן: "עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי").

הוא העולה

זאת תורת העֹלָה הַיְהוּא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה (ו, ב)

כי בעבור שמעשי בני אדם נגמרים במחשבה ובדבור ובמעשה ציוה השם כי כאשר יחטא יביא קרבן ויסמוך ידיו עליו כנגד המעשה, ויתודה בפיו כנגד הדיבור, וישרוף באש הקרב והכליות שהם כלי המחשבה והתאוה, והכרעים כנגד ידיו ורגליו של אדם העושים כל מלאכתו, ויזרוק הדם על המזבח כנגד דמו בנפשו, כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלהיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו, לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכיפר הקרבן הזה שיהא דמו תחת דמו נפש תחת

נפש (רמב"ן א, ט)

בפסוק זה הקרי והכתיב שונים, כתוב "הוא העולה", וקוראים "היא העולה" (אמנם מצינו במקומות רבים בתורה שכתוב "הוא" וקוראים "היא", אך גם מצינו שנכתב "היא" 161 פעמים בתנ"ך), מה רמוז בזה?

ביאר ה'צמח צדיק' עפ"י דברי הרמב"ן הנ"ל שעיקר כוונת הקרבן שיחשוב האדם כאילו הוא הנשחט וכאילו הוא שנשרף, וע"י שחושב שכל מה שעושים לבהמה שמביא לקרבן, למעשה היה צריך לעשות לו, ואם כן בכח אותה מחשבה שחושב שהוא העולה, נחשב לו כאילו הקריב את עצמו לעולה ומוחלין לו עוונותיו.

בעלי גאווה

זאת תורת העֲלָהּ הַזֶּה הַיּוֹם הַזֶּה עַל מוֹקְדָה (ו, ב)

כל מי שמתגאה אינו נידון אלא באש שנאמר 'היא העולה על מוקדה'. (ילקו"ש רמז ת"פ)

בספרי המוסר מובא, שלעתיד לבוא, לאחר כל העונשים שיקבל האדם בגיהנם, ישאר שמו בפי כולם בעוון שהיה רגיל לעשותו (אפילו שכבר אותו עוון נמחק לו באש הגיהנם). אך כל זה רק לגבי שאר עבירות, אולם בעל גאווה, לא רק שיקרא שמו גאוותן, אלא שגם שם ימשיך להתגאות ולהיות גאוותן. את עוון הגאווה אי אפשר למחוק, על כן אין מקום למתגאה אלא רק באש הגיהנם.

חירם, מלך צור, סייע לשלמה המע"ה לבנות את בית המקדש ושלח לו עבדים וארזים, ומחמת זה היה מתגאה מאוד ועשה עצמו אלוה, וכך מסופר במדרש (ילקו"ש יחזקאל שסז, כח) :

חירם מלך צור היה גאה ומתגאה עד מאוד, מה עשה? נכנס לים ועשה לו ארבעים עמודים של ברזל מרובעים ארוכים, שיעורם שווה והעמידם זה כנגד זה, ועשה שבעה רקיעים וכסא וחיות ורעמים וזיקים וברקים וכו'.

אמר הקב"ה ליחזקאל: "בן אדם, אמור לחירם מלך צור מה אתה מתגאה? ילוד אשה אתה", אמר לפניו: "רבונו של עולם, היאך אני הולך אצלו והוא תלוי באוויר?", באותה שעה הביא הקב"ה רוח והעלהו אצל חירם. כיון שראה חירם ליחזקאל נבהל ונודעזע, אמר לו: "מי העלך לכאן?", אמר לו: "הקב"ה, וכך ציווני: לך אמור לו למה אתה מתגאה? ילוד אשה אתה", אמר לו: "ילוד אשה אני, אלא שאני חי וקיים לעולם, מה הקב"ה מושבו בלב ימים - אף אני מושבי בלב ימים, מה הקב"ה בשבעה רקיעים - אף אני כן, ולא עוד אלא כמה מלכים מתו ואני קיים, וכן אחד ועשרים מלכים ממלכי בית דוד, ואחד ועשרים ממלכי ישראל, וחמישים נביאים, ועשרה כהנים גדולים, קברתי כולם ואני חי, הרי אל אני, אני מושב אלהים ישבתי בלב ימים", אמר לו יחזקאל: "והרי עמדו גדולים ממך ולא עשו כמעשיך".

למה היה חירם דומה? לעבד שעשה לבוש לאדונו, כל זמן שהיה הלבוש על אדונו העבד רואה והיה מתגאה עשיתי זה הלבוש לאדוני, אמר האדון אני קורע הלבוש ולא יהיה העבד מתגאה עלי - כך חירם היה מתגאה על ידי ששלח ארזים לבית המקדש, אמר הקב"ה הריני מחריב את ביתי שלא יהיה חירם מתגאה עלי, שנאמר פתח לבנון דלתיך ותאכל אש בארזיך, ומה היה סופו? הביא הקדוש ברוך הוא עליו נבוכדנאצר והורידו מכסאו, והיה חותך בשרו כשתי אצבעות בכל יום, ומטבילם בחומץ ומאכילן, עד שמת מיתה משונה, ואותן הפלטין מה נעשה בהם? קרע הקב"ה את הארץ וגזום לצדיקים לעתיד לבוא.

ובהמשך המדרש נאמר: שלושה עשר הם שלא טעמו טעם מיתה, אלו הם: חנוך, ואליעזר עבד אברהם, ומתושלח, וחירם מלך צור, ועבד מלך הכושי, ובתיה בת פרעה, וסרח בת אשר, ושלושה בני קרח, ואליהו ז"ל, ומשיח, ור' יהושע בן לוי. תשעה נכנסו בחיים לגן עדן חנוך, אליהו ז"ל, ומשיח, ואליעזר, ועבד מלך הכושי, וחירם מלך צור, ויעבץ בן בנו של ר' יהודה הנשיא, וסרח בת אשר, ובתיה בת פרעה, ויש אומרים הוצא חירם והכנס תחתיו את ר' יהושע בן לוי.

ודברי המדרש הללו תמוהים הם עד מאוד, שהרי בתחילתו אומר שחירם מת מיתה משונה ע"י נבוכדנצר ואילו בסופו אומר שנכנס חי לגן עדן בלי לטעום טעם מיתה, כיצד מתיישבים הדברים?

בספר 'מדרש האתמרי' (לבעל השבט מוסר) מובא לזה יישוב עפ"י מדרש אחר שאומר: "חירם נכנס חי לגן עדן בעבור שנתן ארזים לבית המקדש, ושם בגן עדן היה מתגאה וגרשו הקב"ה משם".

ולפי זה צריך לומר שחירם מלך צור אכן נכנס חי לגן עדן בעבור שנתן ארזים לבית המקדש, אולם כשהיה שם הוא התגאה והקב"ה גרש אותו משם, ולאחר שחירם גורש מגן עדן עשה עצמו אלוה, והקב"ה הביא עליו את נבוכדנצר מלך בבל שהמית אותו במיתה משונה.

הרי לנו עד כמה גרועה מדת הגאווה שאם אדם מרגיל את עצמו כאן בעולם הזה להתגאות, הוא ימשיך להתגאות גם בעולם הבא, ושם לא תהיה לו על כך תקנה, על כן צריך האדם לעבוד על עצמו כאן בעולם הזה ולהבין שאין לו בכלל על מה להתגאות כי כל מה שיש לו (עושר חכמה וכד') הכל מאת ה' יתברך.

הצלחה בלימוד התורה

אִשׁ תְּמִיד תִּנְקַד עַל הַמְּזִבָּח לֹא תִכְבֶּה (ו, ו)

בפסוק זה רמוז כיצד אפשר להצליח בלימוד התורה: **אש תמיד**, מלשון התמדה, שצריכים להתמיד בלימוד לחזור ולשנן וללמוד ברצף. אם ניקח קומקום חשמלי כדי להרתיח בו מים, ונפעיל אותו במשך דקה ונכבה לשתי דקות, נפעיל לשתי דקות ונכבה לחמש דקות... באופן כזה המים לעולם לא יגיעו לרתיחה. כדי שהמים ירתחו יש להפעיל את הקומקום ברצף, ללא הפסקה. כך גם בלימוד התורה, וכמו שכתב "החזון איש": **"התמידות בלימוד היא סוד הקדושה"**.

דבר נוסף הוא **התפילה**, על כל דבר צריך להתפלל ובמיוחד על הצלחה בלימוד התורה, כמו שמצינו במשנה: "רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפלה קצרה. אמרו לו: "מה מקום לתפלה זו?", אמר להם: "בכניסתי אני מתפלל שלא יארע דבר תקלה על ידי, וביציאתי אני נותן הודאה על חלקי".

"**אש תמיד**" של התורה "**תוקד על המזבח**", המזבח רומז לקורבנות, והתפילה במקום הקורבנות, כמו שנאמר: "ונשלמה פרים שפתינו". אם מתמיד ומתפלל על לימוד התורה, מובטח לו שאש תורתו "**לא תכבה**", אלא תשאר בקרבו תמיד.

היה זה בירושלים של פעם, בתקופה בה פרצה מגיפה של מחלת עיניים קשה, רוב החולים במחלה זו התעוורו ולא היתה תרופה למחלתם. היה אז ילד בן עשר, יתום מאביו, בשם בצלאל ז'ולטי, שאמו האלמנה גידלה אותו לבדה במסירות עילאית. כבר אז נכרו בו כישרונותיו העצומים, ואהבתו לתורה לא ידעה גבולות. הוא ניצל כל רגע ללימוד תורה, ואכן עלה ונתעלה. מכריו ניבאו לו גדולות, ועיפיות רבות ציפתה ממנו אמו, היא חשה תחושת שליחות כי הנה היא מגדלת בביתה את גאון הדור הבא.

בלבה פנימה התפללה אמו כל העת שרק לא תפגע בבצלאל שלה מחלת העיניים, הרי הוא משתמש עמן לערכים כ"כ נעלים, כל עתידו תלוי

בעיניו, אולם בורא עולם רצה אחרת. יום אחד בעלאל הקטן חוזר לביתו מהחדר, ובפיו בשורה מפחידה: "אמא! כואבות לי מאוד העיניים", האם אמרה בלבה: "אשר יגורתי בא", אבל מי יתן ואולי זהו כאב שיחלוף, נקווה שלא מדובר במחלת העיניים הקשה, וכמו כל אם יהודייה נשאה תפילה לבורא העולמים שהכאב יחלוף כלעומת שבא.

למחרת חוזר בעלאל מהחדר, ועיניו נפוחות מאוד. ראתה זאת אמו ומיד נבהלה להביאו אל הרופא, בדק אותו הרופא ופניו לא בישרו טובות, בעער רב הוא סיפר לאם המודאגת שבנה היקר חלה במחלת העיניים הקשה, אין הרבה מה לעשות וככל הנראה הוא עומד להתעוור בימים הקרובים, ואכן כך היה, בעלאל זולטי הילד המוכשר אשר ניצל עד עתה את כל רגעיו ללימוד התורה נתעוור.

אמו האלמנה לא ידעה את נפשה מרוב צער, כל חלומותיה על גדלות בנה נגוזו, איך יוכל עתה ללמוד את התורה הקדושה אותה כה אהב? הרי לא הספיק ללמוד ממנה כי אם מעט. בערתה הגדולה החליטה האם שהיא הולכת לתפוס את אומנות אמותינו הקדושות, הלא היא התפילה, וללכת לבכות אצל 'רחל אמנו'. לתפילה זו לקחה את בנה בעלאל, ובהיותו כבר עיוור שמה אותו בעגלת תינוק, וכך הלכה מהעיר העתיקה בירושלים עד לקבר רחל מרחק הליכה של כשלוש שעות. בהגיעה לקבר רחל פרצה בזעקות שבר לקב"ה שיחוס וירחם על ילדה הקט ויחזיר לו את מאור עיניו, שהרי כל חפצו ונפשו הוא להמשיך לעסוק בתורתו הקדושה.

אל תפילותיה של האם הצטרף הילד בעלאל ובזעקות שבר מעמקי נפשו ביקש מריבון העולמים 'והאר עיני בתורתך', וכך אמר הילד: 'רבוננו של עולם, אני רוצה לבקש ממך בקשה, ואני רוצה שרחל אמנו תקשיב ותשמע אף היא את בקשתי, אני מוכן להקריב את מאור עיני, ולוותר שלא אראה לעולם את אימי היקרה שאני כה אוהב, אני מוכן אף לוותר ולא לראות יותר את חבריי, גם את המאכלים אשר אוכל מהיום והלאה מסכים אני שלא לראות, את כל העולם היפה שבראת - אני מוכן

להקריב ולא לראותו לעולם, אבל על דבר אחד אינני מוכן לוותר, אני רוצה לראות את תורתך הקדושה, אני בסך הכל ילד קטן שלא הספיק ללמוד הרבה, רק כמה פרקים במשניות ובגמרא, תורתך הקדושה גדולה ורחבה היא, אני רוצה להמשיך ללמוד אותה ולשם כך חייב אני את מאור עיני חזרה'.

כך אמר בעלאל הקטן ואח"כ מירר בבכי קורע לב. לימים סיפרה אמו שדמעותיו של הילד יצרו מעין נחל ארוך שזרם עד למעבת קבורתה של רחל אמנו, וכך תוך כדי בכיות רמות נרדם הילד על העגלה שנשאה אותו לקבר רחל, ואמו החזירה אותו לביתם כשהוא עדיין ישן שינה עמוקה.

למחרת בבוקר מתעורר בעלאל, והוא מבקש מאמו ללכת לחדר. אמו התפלאה מאוד: "איך תלך ילדי החמוד, הרי אינך רואה דבר?", ענה לה בעלאל הקטן: "אמא ברוך ה' רואה אני היטב, וכבר חשקה נפשי ללכת לחדר". הבינה האם שנעשה כאן נס ותפילותיהם שבקעו מעומק לבם הטהור נשמעו לפני כסא הכבוד, אך מתוך כוונה לשמור על בריאות בנה ביקשה ממנו שבמקום ללכת ללמוד תורה יבוא איתה אל הרופא כדי שיבדוק שאכן המחלה נעלמה והיא לא תשוב אליו עוד, אך הילד התעקש שלא ללכת אל הרופא, אלא רצונו היה עז ללכת לתלמוד תורה, וכך הסביר לאמו: "קיבלתי במתנה מאת הקב"ה את מאור עיני בחזרה, אינני יודע כמה זמן אני עוד אזכה לראות, לכן חייב אני לנצל כל רגע ורגע ללימוד התורה הקדושה, כי מי יודע כמה זמן עוד אראה", וכך גם בימים הבאים התעקש הילד שלא לבזבז זמן כדי ללכת להיבדק אצל הרופא.

ברבות הימים גדל הילד ונהיה הגאון רבי בעלאל ז'ולטי, רבה של ירושלים. שמו הלך לפניו, והתפרסם בקרב רבים בבהירות תלמודו, עומק סברותיו ופלאי התמדתו, כאשר היו באים אל אמו ומשבחים אותו בפני אמו, היתה אומרת להם: 'אינכם יודעים כמה דמעות עלו לו לר' בעלאל כדי להגיע להיכן שהגיע'.

מודה ועוזב ירוחם

וְזָאת תּוֹרַת הָאֲשֵׁם קִדְּשׁ קִדְּשִׁים הוּא (ז, א)

אם יחשוב האדם בלבו כי זך ונקי הוא מחטא, הרי לעולם לא יבוא לפשפש במעשיו ולעשות תשובה. לכן לעולם יראה אדם את עצמו "אשם", ואם כך יעשה, בוודאי יבוא לפשפש במעשיו וינקה את עצמו מחטאיו, וישוב אל ה', אדם העושה כן "קודש קדשים הוא", לפי שכל ימיו בתשובה ומעשים טובים. (נועם המצוות)

אלא שבמציאות נוהגים הבריות בדרך הפוכה, אדם חוטא לה' וחוזר וחוטא, ואעפ"כ הוא מחשיב את עצמו זכאי וצדיק. וכך כאשר הקב"ה מענישו על מעשיו, בא החוטא בטרוניא כלפי ה' ית'. על כך אמר שלמה המלך ע"ה: "אֲנִלֶּת אָדָם תִּסְלֹף דְּרָכּוֹ וְעַל ה' יִזְעַף לְבוֹ" (משלי יב, כג), ופירש רש"י (תענית ט): "כשאדם חוטא מסלף דרכו, שבאים עליו פגעים ועל ה' יזעף לבו, שכועס ואומר: מפני מה ארע לי פגע זה?".

ואף ירמיה הנביא רמז להתנהגות זו של החוטאים באומרו: "הִנְנִי נִשְׁפָּט אוֹתָךְ עַל אֲמַרְךָ לֹא חָטָאתִי" (ירמיה ב, לה), כי לכאורה היה לו לומר "הנני שופט אותך", מדוע אמר "הנני נשפט אותך"? אלא מאחר שמדובר כאן באדם שאומר "לא חטאתי", הלה כביכול שופט את הקב"ה, ובא בטרוניא על כך שהענישו, וא"כ גם הקב"ה כביכול נשפט בדיון זה.

כללו של דבר, צריך אדם לראות את עצמו תמיד חייב ואשם, וכך לא יבוא בטרוניות כלפי שמיא. (ומתוק האור)

להודות על האמת ולומר: "אתה צודק, אני טעיתי!", זו משימה קשה מאוד. אדם בדרך כלל "קרוב" כלפי עצמו, ותמיד אוהב להצדיק את מעשיו בכל מיני תירוצים שונים ומשונים.

גאווה זו, המביאה את האדם להתעקש ולעמוד על שלו, היא מידה רעה מאוד. אדם לפעמים מוכן למות, ואף להמית את כל בניו, ובלבד שלא להודות על האמת, ולהצדיק את דרכו, ובשום אופן הוא לא ישבור את גאוותו לומר: "טעיתי! ה' הצדיק ואני הרשע!"

לפנינו כמה דוגמאות מהתנ"ך, שימחישו לנו היטב, לאיזה 'תהום' יכול האדם להתדרדר, כשיש לו את הגאווה הזו שלא מניחה לו להודות על האמת:

* **אדם הראשון** - היתה לו אפשרות להיפטר מהעונש הקשה של מיתה לדורות כשהקב"ה תבע ממנו להודות על העבירה שעשה, ושאלו: "הֲמִן הַעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לִבְלֹתִי אֶכֶל מִמֶּנּוּ אֶכְלֹתִי?" (בראשית ב, יא), אם רק היה מודה על האמת ואומר: "חטאתי!", הקב"ה היה מוחל לו.

אולם אדם הראשון לא היה מסוגל להודות בחטאו, והעדיף לתרץ תירוצים ולהאשים את אשתו שהיא גרמה לו לחטוא. ובגלל זה, הוא וצאצאיו נקנסו למיתה לדורי דורות, וגם נטרד וגורש מגן עדן!

אדם הראשון היה יציר כפיו של הקב"ה, ובכל זאת היה קשה לו להודות על האמת ולהאשים את עצמו, ואם בארזים נפלה שלהבת מה נאמר אנחנו...

* **שאול המלך** - בספר שמואל א' (פרק ט"ו) שמואל הנביא מצווה על המלך שאול בשם ה': "לֵךְ וְהִפִּיתָה אֶת עֲמֶלְךָ וְהִחַרְמְתָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לֹא תִחַמַּל עָלָיו, וְהִמַּתָּה מֵאִישׁ עַד אִשָּׁה מֵעַלְל וְעַד יוֹנֵק מִשׁוֹר וְעַד שָׂה מִגְּמֶל וְעַד חֲמֹר", אולם שאול המלך אינו עושה בדיוק כפי הציווי: "וַיִּתְּפֹשׂ אֶת אֶגְגֵּי מֶלֶךְ עֲמֶלְךָ חַי וְאֵת כָּל הָעַם הַחֲרִים לְפִי חָרֵב, וַיִּחַמַּל שְׂאוּל וְהָעָם עַל אֶגְגֵּי וְעַל מֵיטֵב הַצֹּאן", ובעקבות כך: "וַיָּבֵא שְׂמוּאֵל אֶל שְׂאוּל, וַיֹּאמֶר לוֹ שְׂאוּל בְּרוּךְ אַתָּה ה' הַקִּיַּמְתִּי אֶת דְּבַר ה', וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל, וַיְמַה קוֹל הַצֹּאן הַזֶּה בְּאֲזְנֵי וְקוֹל הַבָּקָר אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁמֵעַ? וַיֹּאמֶר שְׂאוּל, מֵעֲמֶלְקֵי הַבִּיאוּם אֲשֶׁר חִמַּל הָעָם עַל מֵיטֵב הַצֹּאן וְהַבָּקָר, לְמַעַן זָבַח לְה' אֱלֹהֶיךָ וְאֵת הַיֹּתֵר הַחֲרַמְנוּ".

שאול המלך חושב שהוא עשה את רצון ה', ומתרץ כל מיני תירוצים מדוע השאיר את אגג ואת הצאן והרכוש. אולם שמואל אומר לו: "לָמָּה לֹא שֹׁמַעַתְּ בְּקוֹל ה' וַתַּעַט אֶל הַשָּׁלָל, וַתַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי ה'". ובעקבות כך נפסקה ממנו המלוכה והועברה לדוד המלך ולזרעו. ואמרו בגמרא (יומא כב.): ששאול נכשל רק בעבירה אחת, ועלתה לו - שנענש על כך במיתה ובאובדן מלכותו, ואילו דוד נכשל בשתיים ולא עלתה לו - לא איבד את מלכותו. וכתבו המפרשים ששאול נענש בגלל שבמקום להודות על האמת ולומר שהוא נכשל החל לתרץ תירוצים

כדי להצדיק את דרכו, ואילו דוד המלך, ברגע שהוכיחו אותו, מיד אמר "חטאתי", הודה על האמת ושב בתשובה שלמה.

* **חיאל בית האלי** - בתחילת ספר מלכים מסופר עליו, שלמרות שידע על קללת יהושע בן נון שמי שיבנה את יריחו יקבור את כל בניו בחייו: 'בבכורו יסדנה ובצעירו יציב דלתיה' (יהושע ו, כו), ובכל זאת אמר: "לי זה לא יקרה" ובנה את יריחו. ואכן קללת הנביא התחילה להתקיים, ברגע שהתחיל ביסודות, מת אבירם בנו הבכור, הוא אמר שזה רק מקרה, קם מהשבעה, והמשיך לבנות את העיר, מת לו בן נוסף, הוא שוב אומר שזה רק מקרה וממשיך לבנות עד שקללת יהושע התקיימה במלואה ומתו כל בניו, וגם אז הוא אמר שהכל מקרה...

חיאל בית האלי היה מוכן להיות אב שכול ולאבד את כל בניו בחייו ובלבד שלא יודה על האמת ויאמר: "חטאתי! טעית! הנביא יהושע צדק!"

בעל תשובה - קודש קדשים

וְזֹאת תִּזְכֹּרַת הָאֱשֵׁם קֹדֶשׁ קְדָשִׁים הוּא (ו, א)

והנה קרא את האשם 'קודש קדשים' וכן קרא את החטאת, בהיות שניהם באים על חטא, והשלמים שאינם באים על חטא היו קדשים קלים, לפי שרמז בזה מעלת בעלי התשובה שלא ידמה בעצמו שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים מפני העוונות והחטאות אשר עשו. (אברבנאל)

כתב היכלי יקר' כי החטאת והאשם הבאים על חטא נקראים "קודש קדשים", מפני שהצדיק הגמור שלא חטא נקרא "קודש", ואילו החוטא השב בתשובה נקרא "קודש קדשים", וכמו שאמרו (ברכות לד:): **במקום שבעלי תשובה עומדים, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד.**

והסביר זאת היהודי הקדוש מפשיסחא זצ"ל, כי צדיק גמור, כזה שרואה את עצמו 'גמור' ומושלם - הוא נמוך בדרגתו מבעל תשובה, שהרי לבו נשבר ונדכה והוא רואה את עצמו חסר, ונאמר: "זְבַחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשַׁבְּרָה לִבְ נִשְׁבֵּר וְנִדְכָּה אֱלֹהִים לֹא תִבְּרָה" (תהלים נא, יט).

עד כמה גדולה מעלת האדם השב בתשובה ימחיש לנו המשל הבא: פעם היה מלך אחד שרצה לבחון שלושה מנתיניו. הוא הגיש לפניהם שלושה בקבוקי יין ואמר להם: 'הריני נותן לכל אחד מכם בקבוק יין מיוחד ומשובח במינו שאין כמוהו. אני מצווה עליכם לשמור עליו ולא לשתות ממנו'.

הנתין הראשון הניח את בקבוק היין בתוך כספת ושמר עליו מכל משמר.

הנתין השני התפתה ופתח את הבקבוק רק כדי להריח, אולם ריח היין היה כה טוב ומפתה, והוא חשב בלבו שאם הוא יטעם רק מעט מהיין הנפלא הזה מסתמא אף אחד לא ישים לב, הוא טעם מעט מיין אבל אז הרגיש שאינו יכול לעמוד בטעמו המיוחד והוא שתה עוד ועוד והתענג על היין, אמנם לפתע נזכר שהיין של המלך והוא צריך להחזיר לו את הבקבוק שלם לכשיתבקש לכך. הוא התעשת מיד, סגר את הבקבוק, הניח אותו בחדרי חדרים, נעל את הדלת, ובכה בכי גדול שעבר על ציווי המלך.

הנתין השלישי גם הוא התפתה ופתח את הבקבוק, ורק מריחו השתכר ונפשו חשקה ביין. גם הוא רצה לטעום רק קצת, אולם לאחר שטעם הוא התחיל לשתות והתענג כל כך על היין וגם כשזכר שהיין שייך למלך שנתן לו את היין למשמרת, הוא המשיך לשתות מרוב תאוותו ונרדם בשכרותו.

לאחר חודש ציווה המלך על שלושת נתיניו להגיע אליו עם בקבוקי היין. כל אחד מהם עמד עם בקבוק לפניו, האחד מלא, השני חצי מלא והשלישי ריק לחלוטין. הנתין הראשון שלא נגע כלל ביין זכה לתיבה מלאה מטבעות זהב. הנתין השלישי שתה את כל היין

"זכה" לעמוד מול כיתת יורים. הנתין השני ששתה חצי בקבוק עמד מבוויש עם פנים נפולות ורועד מפחד המלך, אולם המלך אמר לו: "אותך אני רוצה שתהיה שר בארמון שלי, תמה האיש ואמר מדוע?! הרי אני לא עמדתי בפיתוי ושתיתי חצי בקבוק יין, כיצד יתכן שהאדם הראשון שעמד בנסיון ולא שתה כלל מהיין קיבל רק פרס כספי, ואילו אני ששתיתי חצי מהיין אהיה שר לפניך?!"

ענה לו המלך: "הנתין הראשון באמת כל הכבוד לו שלא נגע ביין, אולם מאחר ולא טעם מהיין לא היו לו יצרים, התלהבות ותשוקה לשתות ממנו, אבל אתה, ששתיית מהיין וטעמת מהטעם הטוב והמשובח, ובכל זאת התגברת ועצרת, והכל עשית לכבודי, לך מגיע הכבוד האמיתי.

והנמשל ברור, הנתין הראשון מייצג את האנשים שהם שומרי תורה ומצוות מלידה, להם אכן מגיע שכר אבל אמרו חז"ל: "לפום צערא אגרא", שהשכר הוא לפי לגודל הנסיון, ומכיון שהנסיון שלהם לא היה גדול שכרם בהתאם.

האדם השלישי במשל מייצג את האנשים שאינם שומרים תורה ומצוות שרודפים אחרי תאוות והנאות העולם הזה ולא מתחשבים כלל במלך, להם מגיע עונש.

האדם השני במשל מייצג את החוזרים בתשובה, שהם טעמו מתענוגי העולם הזה, אבל הם הצליחו לעצור ובשביל ה' יתברך עזבו את הכל וחזרו בתשובה שלימה, להם מגיע שכר עצום בעולם הבא.

אדם שזוכה לחזור בתשובה הופך את כל עולמו מן הקצה אל הקצה, כמו שכותב הרמב"ם (הלכות תשובה ז, ה): "אמש היה זה שנואי לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד". ואפילו כל ימיו עשה עבירות ותועבות ולבסוף אפילו בשעותיו האחרונות שב בתשובה שלימה והתחרט על שעבר וקיבל על העתיד, הרי הוא כתינוק שנולד.

אדם שהשכיל לעשות תשובה מאהבה, זוכה לכך שכל עבירותיו והפכות למצוות. אם כן, אדם שעשה תשובה, זוכה למצוות ברמה

כזו שלא זוכה לה שום צדיק, שהרי כמה מצוות שיעשה, לא יגיעו לשיעור העבירות שהרשע עשה, וכל אותן עבירות נהפכות למצוות.

רבי לוי יצחק מברדיטשוב, סגורם של ישראל, פגש פעם רשע שהיה עובר עבירות על מנת להכעיס. פנה אליו רבי לוי יצחק ואמר לו: "דע לך שאני מקנא בך!" תמה הכופר ואמר: במה יש לרבי לקנא בי?!"

השיב לו הרב: "הרי לכל יהודי יש סיכוי ותקווה לחזור בתשובה שלימה. כשאתה תחזור בתשובה וכל העבירות שלך יהפכו לזכויות, מי יוכל להתחרות אתך בדרגה הגבוהה אליה תגיע, יש לך אופציה לשכר כה גבוה, מה שאין לי ולאחרים שלא חטאו כל כך הרבה..."

שלמי תודה

אִם עַל תְּוֹדָה יִקְרִיבֵנוּ וְהִקְרִיב עַל וְבוֹז הַתְּוֹדָה זֹלָת
מִצֹּת בְּלוּלָת בְּשֶׁמֶן וְרִקְיָקִי מִצֹּת מִשְׁזוּזִים בְּשֶׁמֶן וְסִלָּת
מִרְבֶּכֶת זֹלָת בְּלוּלָת בְּשֶׁמֶן (ו, יב)

אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדברות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא, שהם צריכין להודות שכתוב בהן: 'יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם, ויזבחו זבחי תודה' - אם על אחת מאלה נדר, שלמים הללו שלמי תודה הן, וטעונות לחם האמור בענין, ואינן נאכלין אלא ליום ולילה. (רש"י)

ה'כתב סופר' כתב שבדרך כלל רגילים העולם להודות רק על נס שנעשה להם ועל החלצם מצרה, אולם צריכים להודות לא רק על ההצלה אלא גם על עצם היותם בצרה, כי כל מה שהי' עושה הכל לטובה. וא"כ ברור שגם הצרה עצמה היתה טובה עבורם.

לפי זה מתבארים גם דברי המדרש (ויק"ר ט, ב) על הפסוק: "לִבְּחַ תְּוֹדָה יִכְבְּדֶנְךָ" (תהלים נ, כג) - אמר ר' הונא בשם ר' אחא יכבדני אין כתיב

כאן אלא יכבדנני - כבוד אחר כבוד. והיינו שכיון שיש להודות גם על הצרה, צריך המקריב קרבן תודה להביא את קרבנו לא רק על נס ההצלה אלא אף על הצרה שקדמה לה, לכן נאמר "זובח תודה יכבדנני", עם נ' כפולה, להורות שעליו לכבד את ה' בכפליים, כבוד אחר כבוד, ולהודות לו גם על הרע וגם על הטוב, כי הכל לטובה.

על פי היסוד הנ"ל מתבאר גם מה שאנו אומרים בתפילת שמונה עשרה: "וְכָל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה". אנשי כנסת הגדולה שתיקנו את נוסח התפילה דייקו לומר "כל החיים", והיינו שלא רק על החיים הטובים המאושרים אנו צריכים להודות לבורא יתברך, אלא כל החיים אנו צריכים להודות, אפילו כאשר לא טוב לנו ואנו סובלים ומרגישים רע, וזאת משום שהכל מאת ה' יתברך וכל מה שה' עושה הכל לטובה.

נאמר בגמרא (פסחים ג.): "לא כהעולם הזה העולם הבא, העולם הזה על בשורות טובות אומר 'הטוב והמטיב' ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת, לעולם הבא כולו הטוב והמטיב".

זה פשוט וברור שבעולם הבא לא יהיו צרות, אבל באותם ימים יסובב כביכול הקב"ה כל אדם לאחוריו, ויצווה עליו להתבונן במשברים וביסורים, בשעות הקשות וברגעי האימה שעברו עליו, ויוכיח לו שהכל היה לטובה, ומה שנחשב 'בזמן אמת' כאירוע טראגי ומר, לפתע יתברר שגם הוא היה אך ורק לטובה. לכן בעולם הבא ירצו להחליף את הברכה שבירכו בעולם הזה "דיין האמת" לברכת "הטוב והמטיב", וזה הפירוש לעולם הבא כולו הטוב והמטיב.

דבר נוסף, על האדם להודות על עצם החיים, וכמו שנאמר: "מה יתאוון אדם חיי" (איכה ג, לט), באשר הוא חי עליו לשמוח ולהודות על עצם זה שהוא חי ולא להתלונן, גם אם חיי מלאים סבל ויסורים. משל לאדם שזכה בהגרלה במליונים, והודיעוהו שנשברה לו צלחת פשוטה, וכי יחוש איזה צער בהודעה זו כך צריך האדם להרגיש ולשמוח בעצם זה שהוא חי, כי החיים הם הזכיה הגדולה ביותר, ומה לא יתן אדם שנגזר עליו למות בכדי להמשיך לחיות ולכן גם אם יש לו איזה צער, אין זה אמור לגרוע משמחת החיים שלו.

על האדם לחוש רגשי הכרת הטוב לה' יתברך על כל נשימה ונשימה, ועל אשר נתן לו עיניים לראות, אזניים לשמוע, רגליים להלך, ידיים לעשות בהן מלאכות שונות.

מגיל צעיר גדל דניאל בבית סבתו, ואת הוריו זכר אך בקושי. דניאל היה בן שלוש כאשר הוריו נהרגו בתאונת דרכים מחרידה, וסבתו נותרה הנפש הקרובה היחידה בעולמו המרוסק. לא בקלות אישרו העובדים הסוציאליים לסבתא הקשישה לאסוף לביתה את היתום הפעוט... 'רק לפני כמה חודשים איבדת את בעלך, ועכשיו את בנך וכלתך', אמרו לה, 'כיצד תוכלי להתמודד עם גידולו של ילד קטן שמצריך כוחות רבים כל כך?'

אבל הסבתא עמדה על דעתה ואמרה: 'אין לי זמן לחשוב על מה שאיבדתי. עלי להתרכז במה שנותר לי', ואכן קיבלה לידיה את דניאל. היא לקחה אותו יד ביד לגן הילדים, הלכה לאספות ההורים בבית הספר, עודדה אותו בלימודים בתיכון, חיכתה לו עם תבשיל חם כשחזר מהצבא והתרגשה יחד אתו כאשר התקבל ללימודי רפואה באוניברסיטה.

שנתיים נוספות חלפו, ומצב בריאותה של הסבתא הלך והתדרדר. היא לא היתה יכולה להמשיך לגור בבית ללא עזרה צמודה והשגחה רפואית מתמדת. בעצה אחת עם דניאל, החליטה הסבתא לעבור לבית אבות שבו תזכה לטיפול מסור.

לפני שהסבתא עברה לבית האבות, הגיע דניאל לעזור באריות חפציה ובגדיה. 'אני רוצה לקחת איתי גם את הפסנתר', ביקשה הסבתא. בפינת הסלון עמד מאז ומתמיד פסנתר שחור וגדול ממדים, שעליו ניצבו תמונות הוריו של דניאל. דניאל ידע שעד התאונה הפליאה סבתו בנגינה, אך מאותו יום מר היא לא הרימה את מכסה הפסנתר ולא פרטה על קלידיו אפילו פעם אחת.

'את רוצה לקחת את הפסנתר?', תמה דניאל, 'אבל את לא משתמשת בו, סבתא?'

'אני בהחלט משתמשת בו', השיבה הסבתא.

דניאל רצה לומר: 'להניח תמונות על פסנתר, זה לא נקרא להשתמש בו', אבל עצר בעצמו ולא אמר דבר. אם לסבתו האהובה חשוב להעביר

את כלי הנגינה לחדרה שבבית האבות, הוא יעשה זאת. זה בוודאי יקל עליה את המעבר לסביבה החדשה.

חודשים אחדים לאחר שהסבתא עברה לבית האבות, היא נחלשה עד שבקושי יכלה לרדת ממיטתה. באותה תקופה מצא דניאל את בחירת לבו ועמד להינשא לה. כאשר הגיע להציגה בפני סבתו, התלהבה כלתו מכלי הנגינה. היא היתה פסנתרנית מחוננת והבחינה מיד כלי יקר ביותר, אך דניאל הזהיר אותה מראש שלא לפתוח את הפסנתר ולא לנסות לנגן עליו, משום שזה עניין רגיש אצל סבתו.

הסבתא הספיקה להשתתף בחתונתו של דניאל, ולאחר כמה שבועות נפטרה. דניאל לא היה חייב על פי ההלכה לשבת 'שבעה' משום שלא היה בנה, אך הוא ורעייתו הצעירה שהו בחדרה שבבית האבות וקיבלו ביקורי תנחומים מידידיהם ומידידי המשפחה.

יום אחד פתחה רעייתו של דניאל את הפסנתר, וניסתה להקיש על הקלידים. שום צליל לא בקע מכלי הנגינה. היא נקשה חזק יותר, ועכשיו בקע קול חלוש ועמום.

'צריך להזמין מכוון פסנתרים', אמרה לדניאל, 'שנים לא ניגנו על הפסנתר הזה.' תוך כדי הדברים היא פתחה את המכסה העליון של כלי הנגינה והביטה פנימה, וקריאת הפתעה פרצה מפיה: 'דניאל, בוא תראה!'

דניאל מיהר והתקרב, והציץ פנימה. הפסנתר היה מלא פתקאות קטנות, מקופלות היטב, שנקרעו ממחברות ישנות, פנקסים קטנים, ניירות אריזה חומים, קבלות וחשבונות, פתקים של מכולת וכל דבר שניתן לכתוב עליו.

'מה זה צריך להיות?', שאל דניאל בפליאה. הוא הכניס את ידו ושלף את אחד הפתקים. הוא זיהה מיד את כתב ידו הרועד של סבתו. 'תודה אלוקים על הנס שעשית לי - שדניאל התחתן עם בחורה כל כך מוצלחת', קרא. הוא פתח פתק נוסף וקרא: 'תודה אלוקים על הנס הקטן

שעשית לי – ביקשתי שדניאל יבוא לבקר והוא הגיע'. דניאל הנרגש החל להוציא את הפתקים הרבים ומדי פעם פתח אחד מהם וקרא בו: 'תודה אלוקים על הנס הקטן שעשית לי חשבתי שהמקרר התקלקל, התפללתי שזה לא יקרה ועכשיו הכול בסדר'. 'תודה אלוקים, על שילד נחמד עזר לי לסחוב את סלי הקניות הכבדים עד הבית'. 'תודה אלוקים שהעוגה שהכנתי לקראת האורחים הצליחה כל כך'. 'תודה אלוקים על שהיה לי כסף לשלם את חשבון החשמל'...

השעות חלפו, דניאל ואשתו אחוזי ההתרגשות המשיכו לקרוא בפתקי ההודיה הרבים שכתבה סבתו לאורך כל השנים. כל דבר טוב שאירע לה היה נס – וגם בדברים הרעים היא מצאה תמיד צדדים טובים.

השטיח כבר היה מלא בערימות של פתקאות והפסנתר היה ריק כמעט לחלוטין. דניאל שלח יד למעמקי הפסנתר והוציא את הפתק האחרון שבו היה כתוב: 'אלוקים, לקחת אליך את בעלי, את בני וכלתי, אבל הצלת את נכדי דניאל, אני כל כך מודה לך על הנס שעשית לי. עכשיו יש לי סיבה לחיות'...

אחת ממטרות התפילה היא להזכיר לנו כל הזמן מי נותן לנו את שפע מתנות החינם שזכינו בהן: חכמה, בריאות, מזון, כוח ועוד ועוד. כאשר אנו מבקשים מהקב"ה את צרכינו, אנו זוכרים ומזכירים לעצמנו שהכול מגיע מידו הגדולה והפתוחה, ומי שחי בקשר מתמיד כזה עם בורא עולם, חייו מלאים רוגע ושלווה, והוא יחוש את עזרת השם על כל צעד ושעל.

לעיתים נוטים אנו לקבל את הטוב הסובב אותנו כמובן מאליו, ואין אנו מייחסים לו חשיבות מיוחדת, ובטח שלא טורחים להודות עליו. רק כשמגיע מצב שהעניינים משתבשים ויוצאים משליטה, ואז לפתע הכול מסתדר, מעריכים בדיעבד את הטוב והשפע שמורעף עלינו ממרום בכל שעה, בכל רגע ובכל זמן.

מעשה ביהודי כפרי שהגיע אל רב הכפר וסיפר לו על מצבו הדחוק, שיש לו ששה ילדים בלי עין הרע, וברוך ה' אוכל לא חסר כי הוא מגדל בגינתו ירקות, וכן יש לו עז ופרה חולבת, ארבע תרנגולות המטילות

ביצים אורגניות, והוא גם עושה שירותי הסעות עם סוסו הנאמן, אך ביתו הקטן עם שני החדרים אינו מספיק להם. במחלקת ההנדסה של הכפר לא מאשרים לו להרחיב את ביתו, וכסף לקניית בית אחר גדול יותר אין לו, והוא לא יודע מה לעשות...

הרב סילסל את פאותיו הארוכות, חיך חיך רחב ואמר ליהודי: "הבנתי שיש לך עז, ידוע שעז מביאה מזל טוב לבית, אני מציע לך להכניס את העז לתוך ביתך, חוזר אלי בעוד שלושה ימים וספר לי מה קורה".

היהודי יצא מהרב שמח ומאושר, הוא הכניס את עזיזה העז השובבה אל תוך ביתו הקטן, ואכן הרגיש שינוי עצום במצב, אולם השינוי להפתעתו היה לרעה ולא לטובה. הוא חזר אל רבו אחרי יומיים בלבד וסיפר לו שהוא אינו יכול יותר, מאז שהוא הכניס את העז לתוך ביתו המצב נעשה בלתי נסבל. העז משתוללת בבית, פועה בקולי קולות ואוכלת את הכיסויים של הספות...

הרב אמר ליהודי שכנראה לעז משעמם להיות בבית לבד ולכן היא עדיין לא מביאה מזל טוב, "עליך להכניס אל תוך ביתך גם את הפרה כדי שתארח חברה לעז הבודדה".

היהודי שאמנת חכמים פיעמה בלבו, שמע מיד בעצת הרב והכניס את פרתו אל תוך ביתו. הפרה געתה והעז פעתה וקולותיהן השתלבו בעורה נפלאה עם צרחותיו של התינוק ויצרו הרמוניה מושלמת, אך משום מה האיש ואשתו לא נהנו מהקולות המתוקים ואף סבלו מכך, מה גם שהפרה לא ידעה היכן השירותים ועשתה את צרכיה במרכז הסלון על השטיח הפרסי. היהודי לא המתין וכבר באותו יום חזר אל רבו, ואמר לו: "כבוד הרב, איני יכול יותר, המצב בלתי נסבל בעליל".

הרב ליטף, את זקנו ואמר ליהודי: "אני מציע לך שבנוסף לעז והפרה תכניס לבית גם את התרנגולות, בטוחני שהן יכניסו לבית שמחת חיים".

היהודי סיפר לאשתו הצדקנית את מה שהורה לו הרב לעשות, ובלי להתמהמה היא נכנסה ללול, לקחה שתי תרנגולות והכניסה אותן לתוך

הבית, גם הבעל לקח שתי תרנגולות והכניסן אל תוך הבית, ואכן היה שם "שמח".

אנשי הבית הבינו שלא קל לגור בתוך גן חיות... התרנגולים השתוללו, קיפצו, ניקרו ועזרו לעזו להרוס את הבית. לאחר שלוש שעות של סבל וכאב ראש, חזר היהודי אל הרב וסיפר לו עד כמה קשה עכשיו המצב, "כבוד הרב, אם עד עכשיו חשבתי שהמצב רע, כעת המצב איום ונורא, איני יכול יותר לסבול, זהו עול ממש גדול... איני יודע מה לעשות, העז והפרה על השטיח עושות ואת אשתי איני מצליח לרעות... זה כמו ללכת על ביצים, התחלתי לדבר בחרוזים, טוב שאין לי גם ברווזים".

הרב סילסל בפאותיו, ליטף את זקנו ואמר ליהודי: "כמדומני שאמרת שיש לך גם סוס... ", "לאאאאאא!!!!!!", קרא האיש בבהלה, "רק אל תגיד לי להכניס לבית גם את הסוס, טוב שאין לי גם חמוס, כל ביתי מלא ברפש, זה כבר גובל בפיקוח נפש...".

הרב חייך אל היהודי ואמר לו: "טוב, אם כך אתה מרגיש, אני מציע לך כעת להוציא את כל בעלי החיים מהבית ולהחזירם למקומם, ובעזרת ה' תיוושע".

היהודי חזר בשמחה לביתו וסיפר לאשתו שהרב אמר להם להוציא מהבית את כל בעלי החיים. הם הוציאו את העז, הפרה והתרנגולות, ונשארו עם שישה ילדים והרבה בלאגן. הם סידרו את כל הבלאגן ופתאום גילו שיש להם הרבה מקום (למרות הצפיפות), שקט מבורך (למרות הצעקות מהמריבות של ילדיהם הצווחניים) וטוב להם.

למחרת, לאחר התפילה, היהודי ניגש אל הרב ואמר לו תודה מעומקא דליבא. הרב אמר ליהודי: "אל תודה לי, עליך להודות לה' הטוב שכל הזמן עשה לך רק טוב, אני רק גרמתי לך לראות עד כמה טוב לך, כי אין האור ניכר אלא מתוך החושך".

מעט המחזיק את המרובה

וְאֵת כָּל הָעֵדָה הִקְהֵל אֶל פְּתוּחַ אֹהֶל מוֹעֵד (ח, ג)

זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה.
(רש"י)

חצר המשכן לפני פתח אהל מועד היתה בגודל חמישים על חמישים אמה שהם אלפיים וחמש מאות אמות מרובעות (כשש מאות ועשרים מטר מרובה). מנין הגברים מישראל מעל גיל שישים יחד עם הלוויים היה כשש מאות עשרים וחמישה אלף איש.

בפרקי אבות (ה, ה) נאמר שכאשר עם ישראל היו במקדש הם עמדו צפופים והשתחוו רווחים, וכל הנכנס לעזרה היה זקוק לשטח של ד' אמות, א"כ עלינו להכפיל את מספר האנשים כפול ארבע:

$2500000 = 4 \times 625000$, נמצא שחצר אהל מועד התרחבה וגדלה לשטח של שני מיליון וחמש מאות אלף אמות מרובעות, דהיינו בדיוק פי אלף!

ועל כך ברך משה את עם ישראל ביום בו הוקם המשכן: "ה' אֶלֶּהִי אֲבוֹתֵכֶם יִסֹּף עֲלֵיכֶם כְּכֹס אֶלְף פְּעָמִים" (דברים א, יא). (עפ"י פנים יפות)

אולם עלינו להבין מפני מה הקב"ה ציווה להקהיל את כל העדה דווקא פתח אהל מועד, וכי לא היה ניתן להקהיל אותם במקום אחר מרווח ונוח יותר להקהל בו?

אלא שהקב"ה רצה ללמד את עם ישראל ולהרגיל אותם להסתפקות במועט. כאשר אדם מסתפק במועט אין הוא דוחק את רגלי חבריו, אז גם מובטח לו שיעשה לו נס והמועט יחזיק את המרובה.

וזה מה שאמרה התורה: "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעֵדָה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוְּהָ ה' לַעֲשׂוֹת" (ח, ה) - הלימוד החשוב שיש לאדם ללמוד מכאן הוא ההסתפקות במועט. (חתם סופר)

מעשה באדם שהיה יושב לו להנאתו על שפת הנהר עם דלי וחכה ומנסה לדוג דגים. פגש אותו עשיר אחד ואמר לו: "מדוע כבודו דג עם חכה אחד אחד? אתה יכול לקנות רשת גדולה שבאמצעותה אפשר לעוד

בפעם אחת מאות דגים גדולים וטובים". אמר לו הדייג: "ומה בכך?", אמר לו העשיר: "בכל פעם תצוד מאות דגים, תוכל להביא פועלים, לקנות סירות דייג, ובכך להגדיל את התפוקה במאות אחוזים".

"ואז מה?", שאל הדייג, אמר לו העשיר: "אז תוכל להכפיל רכושך, תוכל לקנות בתים יפים, מכוניות שרד וצי של אניות סחר". שאל אותו הדייג בקוצר רוח: "ואם באמת אעשה כך, מה יצא לי מזה?", אמר לו העשיר: "אז כשתהיה מספיק עשיר, תוכל לבוא לכאן, לפרוס שמשיה ולדוג דגים בחכה כאוות נפשך...", אמר לו הדייג: "וכעת מה אני עושה?! וכי אני לא דג דגים להנאתי? בשביל מה כל כאב הראש הזה... פועלים, סירות, רשתות, בתים, ארמונות? מה לא טוב לי עכשיו?!".

לענ"ד אפשר לומר עוד שנעשה להם נס זה שהחזיק המעט את המרובה בזכות האחדות והאהבה שהיתה ביניהם. וכמו שנאמר בגמרא (סנהדרין ז): "כי רחימתין הוה עזיזא אפותיא דספסירא שכיבן, השתא דלא עזיזא רחימתין פוריא בר שיתין גרמידי לא סגי לך" (תרגום - בעת שהאהבה ביני לבין אשתי היתה עזה, היה לנו מקום לשכב אפילו על מקום צר כרוחב של סייף, כעת שאין אהבתנו עזה מיטה ברוחב שישים אמות אינה מספיקה לנו).

וכתב הרה"ק ממודז'יץ (דברי ישראל - כללי אורייתא אות ו) שעל דרך זו אפשר ליישב את מה שאמרו חז"ל (אבות ה, ה): "מעולם לא אמר אדם לחבירו צר לי המקום שאלין בירושלים", שלכאורה יש לדקדק מהו הלשון 'שלא אמר צר לי', והיה צריך לומר 'מעולם לא היה צר המקום'. אלא מחמת אהבת המקום ואהבת החברים שהיתה שם, שבאמת המקום היה צר ודחוק, ובכל זאת לא אמר אדם צר לי המקום, היינו שלא היה מפריע לו כלל הדוחק והלחץ, כי המטרה המשותפת לקיים את מצוות החג איחדה אותם וגברה על הכל.

מעשה בזמן המנדט הבריטי, שהיו יהודים שביקשו לעלות לירושלים לשפוך את לבם בתפילה בכותל המערבי, אולם באותה תקופה היה מחסור באוטובוסים, ורק פעמיים ביום היתה נסיעה מתל אביב לירושלים.

בתחנת האוטובוס עמדו בצפיפות מאות אנשים והמתינו לאוטובוס שיקח אותם למחוז הפצם. האוטובוס הגיע, הנהג פתח את הדלת והאנשים החלו להכנס. לאט לאט האוטובוס התמלא והתחנה החלה להתרוקן. הנהג הסתכל לאחור ונדהם מכמות האנשים שהאוטובוס יכול היה להכיל. הוא ידע שהוא מעלה נוסעים הרבה מעבר למותר ואם יתפס הוא עתיד לתת על כך את הדין, אבל הוא גם ידע שלא יצליח להוציא אותם מהאוטובוס ולכן העדיף להעלים עין ולנסוע.

האוטובוס קירטע ובקושי נסע, אולם הצליח להגיע בשלום לירושלים, שם עצר אותו שוטר תנועה אנגלי המום וביקש מכולם לצאת מהאוטובוס. האנשים יצאו מאוטובוס אחד אחד, והשוטר מנה שלוש מאות שבעים וארבעה אנשים. האנשים שהורדו מהאוטובוס הלכו ברגל לכותל המערבי, ואילו הנהג נאלץ להעלות את השוטר אל האוטובוס ולנסוע עמו אל תחנת המשטרה, שם השופט התורן יערוך לו משפט מהיר והוא יקבל את עונשו.

בימים ההם, שלא כמו בזמן הזה, אמנם היו צריכים להמתין הרבה לאוטובוס אך לא למשפט, לכן השופט מיד קיבל את השוטר והנהג. השוטר טען שהנהג הזה העלה לאוטובוס שלו שלוש מאות שבעים וארבעה אנשים, במקום חמישים, דבר שכמובן נוגד את החוק ומסכן את הציבור.

השופט שאל את הנהג מה יש לו לומר להגנתו, הנהג אמר: "כבוד השופט, אולי באמת העלתי נוסעים מעט יותר מהמותר, אך השוטר הזה ממש מגזים, הכיעד זה יתכן שלאוטובוס המיועד לחמישים אנשים יעלו אליו שלוש מאות שבעים וארבעה אנשים?! לפי דעתי זו טעות, ואם אין נתונים מדויקים, כמה נוסעים העלתי מעל המותר, לא ניתן להביא אותי למשפט".

השופט אמר אני מכיר את השוטר הזה שהוא אדם טוב ומציאותי ולא מתאים לו להיטפל סתם לאנשים ולהעליל עליהם עלילות...

אמר הנהג: "כבוד השופט, אני מציע שנעשה נסיון, האוטובוס שלי חונה כאן בחוץ, בואו נקרא לאנשים ונראה כמה אנשים יכולים להכנס לתוכו". השופט הסכים, וכולם ירדו אל החנייה.

השוטר הכניס אל תוך האוטובוס אנשים רבים עד שכבר לא היה מקום כלל, כאשר הם ירדו הם נספרו, וכולם ראו שהאוטובוס אינו יכול להכיל יותר ממאה ועשרה אנשים. כולם עלו חזרה אל אולם בית המשפט, ושם השופט קבע שהחשוד זכאי מחוסר ראיות.

לאחר פסק הדין, השופט קרא הצידה לנהג ואמר לו: אני לא מבין מה קורה כאן, השוטר הזה הוא באמת מציאותי ואמין, איך הוא ראה ומנה בתוך האוטובוס למעלה משלוש מאות אנשים, ואני אכן מאמין לו, ואילו אנו ראינו בעליל שהאוטובוס אינו יכול להכיל יותר ממאה ועשרה אנשים?

אמר לו הנהג: "אתם העלתם לאוטובוס אנשים שכלל לא רצו לעלות לשם, הם רצו להמשיך בשגרת חייהם, אך אתם הכרחתם אותם לעלות לאוטובוס בדוחק, הם לא רצו לעמוד בצפיפות וכל אחד מהם השתדל לשמור על מרחב פנוי ולא התחשבו האחד בשני, לכן לא היה מקום להכניס עוד אנשים. לעומת זאת האנשים שאני העלתי לאוטובוס, להם היתה מטרה אחת – להגיע לירושלים בכל מחיר, והם היו מוכנים לעשות הכל כדי להשיג את מטרתם, מי שזכה לשבת על הספסל היה מוכן שיהיו עוד אנשים על אותו הספסל, הוא גם היה מוכן שישבו אנשים נוספים על הרצפה מתחת לספסל, ואף היה מוכן שישבו עליו אנשים, העיקר להגיע לירושלים. לכן היה אפשרי להכניס אל האוטובוס כל כך הרבה אנשים.

כאשר יש אהבה ואחדות ומטרה אחת, האחד עוזר ומסייע לשני, ואז גם יש יותר מקום, ולא מרגישים צער ודוחק, ואם אכן מגיעים לכך, אז הם ראויים הם לנס שיחזיק המעט את המרובה.

מלמד שלא שינו

וַיַּעַשׂ אֱהָרֹן וּבָנָיו אֶת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' בְּיַד מֹשֶׁה

(ת, לו)

להגיד שבחן שלא הטו ימין ושמאל (רש"י)

שבח זה של אהרן חוזר ונשנה בדברי רש"י בתחילת פרשת בהעלותך: "ויעש כן אהרן" - 'מגיד שבחו שלא שינה', ולכאורה קשה, מה השבח לאהרן לומר עליו שלא שינה ממצוות ה'?

הגר"י ניימן זצ"ל כתב ליישב על פי מה שאמר ירמיה הנביא: "לא יִשְׁבְּתִי בְּסוֹד מְשַׁחֲקִים וְאֶעֱלֶה מִפְּנֵי יְדָד בְּדָד וְשִׁבְתִּי" (טו, יז), הרי גם כאן יש לתמוה מה מקום יש לירמיהו להשתבח בזה שלא הלך לשחק במשחקי קלפים בכל מיני מקומות מפוקפקים, וכי לרב הרב עובדיה זצ"ל או שאר הרבנים, שמעולם לא פקדו מקומות כאלו, יש בזה מעלה? הרי אין להם רצון כלל ללכת לשם, ומעולם לא היו צריכים לכבוש את יצרם בזה.

אלא שזה עצמו שבחו של הצדיק - אין לו את אותו היצר הרע שיש לאיש הפשוט. זאת משום שמלחמה מתמדת ועיקשת ביצר הרע גרמה לביטול השפעתו הרעה בזה (ובאמת שגם לצדיק יש יצר הרע, אך הוא על דברים אחרים לגמרי, ויש דברים שלצדיק זה נחשב כעבירה ואילו לנו הקטנים אותו מעשה יכול להיחשב כמצוה). אם הצדיק לא היה עובד על עצמו ונלחם בכל כוחו ביצר הרע, היה נשאר גם הוא במדרגת האדם הפשוט, גם לו היה יצר הרע ללכת לבית המשתה ולשחק בקלפים. אבל עכשיו אחרי שהצדיק עבד על עצמו ועקר יצר זה מלבו מגיע לו שכר על כך שלא נשאר אדם פשוט. וזה היה שבחו של ירמיה הנביא - שלא היה לו יצר הרע כפי שיש לאדם הפשוט משום שעבד על עצמו.

וזה גם השבח של אהרן הצדיק שלא שינה, שהרי הוא עבד על עצמו עד כדי כך שהגיע למצב של ביטול הבחירה בנושא זה של שינוי קל ממצוות ה'. (לקח טוב)

● הגרב"מ אזרחי שליט"א, כתב לבאר שבודאי לא היה חשש שאהרן יחסיר ממה שמוטל עליו או מכל אשר ציווה ה'. הדאגה היתה דווקא בכיוון ההפוך - שמא יוסיף בעינו הטובה ודעתו הרחבה

יותר על הנדרש, שמא דבקותו בעבודת ה' תגרום לו להביא לעבודת הקודש מעשים נוספים שהם בגדר הידור אותם לא ציווה ה', וכאן הסכנה גדולה.

אולם אהרן הכהן על אף ידיעותיו וכשרונותיו ודבקותו בה', אעפ"כ לא שינה, כי תמיד עמד מול עיניו רצון הבורא בלבד. דבר זה מעיד על התבטלות מלאה ומוחלטת מצד אהרן שהיה כפוף ומשועבד באופן מוחלט לרצון ה' יתברך.

לפנינו מעשה הממחיש עד כמה מסוכן לשנות גם אם הכוונה טובה ולהחמיר:

השעה הייתה שעת לילה מאוחרת, המחנה הענק באודסה היה שקט לחלוטין ורק קולות הצרערים הפרו את הדממה. לפתע נשמע פיצוץ עז שהרעיד את המחנה ולא הותיר מקום לספיקות - מחסן התחמושת הענק החל לבעור והפך תוך מספר דקות למדורה ענקית שנראתה היטב בכל האזור. מדי מספר דקות נשמעו פיצוצים נוספים שאחריהם עלו הלהבות אל על עד שהגיעו לגבהים עצומים.

ברחבי המחנה נשמעה אזעקה עולה ויורדת וכוחות הכיבוי וההצלה החלו לזרום למקום במהירות, מנסים להציל את מה שמסביב למחסן התחמושת. שעות ארוכות הלהבות המשיכו לבעור וכוחות הכיבוי הרבים נלחמו כאריות כדי שהאש לא תתפשט לכל מרחב המחנה. רק כשהבוקר התחיל להאיר הצליחו כוחות הכיבוי להשתלט על האש, והתוודעו לממדי ההרס: ממחסן התחמושת הענק לא נותר זכר ורק בנס לא היו פגיעות בנפש.

כבר באותו יום התכנסו אנשי הקצונה הבכירה בעבא האוקראיני והוקמה ועדת חקירה שהחלה לחקור את נסיבות המקרה ולמנות את הלקחים שניתן להפיק לעתיד כדי שלא ישנו מקרים דומים בקרב כוחות העבא.

בראשות הוועדה הועמד תת אלוף אלכסיי זבורוב. אלכסיי היה מפקד קשוח ובקרב פקודיו ידעו כולם שאם הוא חותר אל מטרה מסוימת

מעטים הסיכויים שהוא לא יגיע אליה. הוא היה נחוש מאוד ודווקא בגלל תכונות אלו הוחלט להטיל עליו את המשימה הכבדה.

כבר למחרת פשטו על המחנה חוקרי שריפות ותאונות, שניסו לדלות כל בדל מידע שיוביל אותם אל המחדל שהוביל לשריפת הענק. במקביל לכך נבדקו היטב כל נוהלי האבטחה, ונבדק האם מולאו הוראות הבטיחות. החוקרים לא ויתרו והפכו כל אבן בדרך לפתרון התעלומה. הימים עברו ועדיין לא נראה באופק פתרון לחידת השריפה הגדולה. תא"ל אלכסיי לא ויתר והורה לשלוח מאות חיילים שיסרקו כל פינה בין ההריסות. עשרות המשאיות שפינו את הפסולת נעצרו ביציאה ותכולתן נבדקה ע"י החיילים.

לאחר מספר ימים של מאמץ נתגלה קצה חוט, או ליתר דיוק בדל סיגריה שנמצא בין הררי הפיח והאפר. היה ברור שנעשה כאן מעשה בניגוד להנחיות הבטיחות. העישון בקרבת מחסן התחמושת היה אסור בתכלית, ובשלטים הרבים המזהירים על כך צויין שהדבר יכול לגרום למעצר ארוך נגד המעשן המפר את הכללים.

אבל, אם חשבו חברי הוועדה שפתרון התעלומה נמצא כבר ממש מעבר לדלת מהר מאוד הם התבדו, לא היה להם מושג כיצד החיילים האחראים על שמירת המתקן הפרו את ההוראות ברגל גסה. זו הייתה שעת צהריים, ותא"ל אלכסיי ישב במשרדו מדוכדך. בעוד יומיים הוא צריך להגיש את מסקנות הוועדה שבראשה הוא עומד ועדיין אין לו מה לומר לממונים שמעליו. לפתע הוא קם ממקומו שבחדר הממוזג והחליט לצאת החוצה כדי לבדוק בעצמו. אולי הוא יצליח לגלות בחושיו החדים משהו שאחרים לא השכילו לקלוט.

הוא הסתובב בין הררי הברזל והפיח וניסה לדלות מהם מידע. לפתע צדה עינו שלט פח גדול שהיה מוטל עקום, משהו בכיתוב שעל השלט היה נראה לו מוזר אבל הוא לא ידע להסביר מה בדיוק. לקחו לו מספר שניות לקלוט מה קורה כאן ולפתע כל התמונה הייתה ברורה לחלוטין... שלוש שנים קודם לכן:

דימיטרי יגוז'נייב ישב בביתן השמירה שבכניסה למחסן התחמושת. הייתה זו שעת ערב שקטה והחיילים סעדו באותה שעה את ארוחת הערב, המקום היה שקט מאוד לאחר ההמולה הרבה והתנועה התזזיתית שאפיינה את מחנה הענק.

דימיטרי ישב בביתן השמירה ונמנם, אבל אזניו היו כרויות לכל רחש. בשעות כאלו הוא אהב להתרפק על סיפורים מהעבר. באותו יום הוא נזכר בסיפור הטראגי של סבו שאותו לא זכה להכיר שנהרג מפיעוץ במיכל הגז שמתחת לבניין מגוריו, לאחר שאחד השכנים עישן בקרבת המיכל הדליק והבניין כולו עלה באש.

דימיטרי הביט מסביבו בשלטים המזהירים מפני סכנת העישון בקרבת מחסן התחמושת הענק. על השלט נכתב: 'אסור לעשן במרחק 7 מטרים מהמתקן'.

לפתע החליט דימיטרי שהדבר אינו מוצא חן בעיניו: 'שבעה מטרים זה ממש לא מספיק לסכנה כל כך גדולה', חשב לעצמו. אבל הוא לא הסתפק במחשבות. כבר למחרת בעיצומה של משמרת הלילה הוא הסתובב עם שופרת צבע קטנה ובמקצועיות הוסיף את הספרה אפס לשלטי האזהרה.

ימים וחודשים חלפו, חיילים חדשים הגיעו למחנה וכשהגיעו התחילו לגחך על האזהרה המחמירה כל כך. 'טוב שלא כתבו שעריך להרחיק עד קיוב כדי להדליק סיגריות', אמר אחד החיילים. ועם הזמן נפרצה חומת האזהרה והחיילים החלו לעשן בקרבת מחסן התחמושת.

תת אלוף אלכסיי הביט בשלט שבידיו וגרד את האפס הנוסף. רק עינו החדה הצליחה לקלוט את השינוי שנעשה בשלט, רק אז הוא הבין שמי שניסה להוסיף על האזהרות החמורות גרם לבסוף לשריפה הענקית של מחסן התחמושת... (הרב מיכאל ראם)

ועל כך נאמר: כל המוסיף גורע!

שמחה בהצלחת חבירו

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְקָהֳנֵי
יִשְׂרָאֵל (ט, א)

בחנוכת המשכן משה רבינו ע"ה שימש בכהונה גדולה במשך שבעה ימים, וביום השמיני קרא לאהרן ולבניו ומשח אותם לכהונה.

ולכאורה קשה, מדוע נאמר כאן "קרא משה לאהרן ולבניו" ולא נאמר "אמר משה לאהרן ולבניו"? מדוע הם לא היו לידו, וכי לא ידעו שהגיע זמנם לשמש בעבודת המשכן?

מפרשי התורה כתבו שבאמת משה ואהרן לא ידעו שביום זה אמור משה רבנו למסור את הכהונה הגדולה לאחיו אהרן, ולכן הם לא עמדו בסמוך זה לזה. אבל יש בזה גם חידוש נוסף: בפרשת שמות ראינו שאהרן שמח בלבו כאשר שמע שאחיו משה התמנה להיות מנהיג על עם ישראל, וזאת למרות שמשה לא היה במצרים במשך עשרות שנים, ואהרן היה המנהיג ונשא את עול העם כל אותן שנים, בכל זאת הוא מסר ברצון את "מושכות ההנהגה" לידי אחיו משה, ולא רק שלא התנגד לכך, אלא אף שמח בכל לבו בשמחת אחיו שזכה לכך.

כמו כן גם כאן, משה רבינו היה כהן גדול במשך שבעה ימים, וכעת באופן מפתיע בלי שום סיבה הנראית לעין בשר ודם, אומר לו הקב"ה להעביר את הכהונה הגדולה (בה כל כך חשק) לאחיו אהרן, ובכל זאת משה רבינו עושה זאת בשמחה ובטוב לבב, וזה רמוז במילים "קרא משה", שהרי אין "ויקרא" אלא לשון חיבה (כמו שמצינו בתחילת החומש), והיינו שמשה רבינו לא העביר את הדברים באופן סתמי, אלא קרא לו מתוך אהבה וחיבה ושמח שמחה גדולה על התמנותו לתפקיד מרומם זה. (ומתוך האור)

לא כל אחד מצליח לשמוח בהצלחת חברו, ובמיוחד אם חושב שהצלחת האחר פוגעת בו, אולם אם רק יפנים שהכל משמים לפי התכנית של בורא עולם שיודע טוב יותר מכולם כיצד לנהל את העולם, לא רק שלא יפסיד אלא אף ירוויח מכך.

מיסטר וולף הלמן התחיל את דרכו בחנות קטנה בה מכר גלידות לעוברים ושבים וממתקים לילדים. עם השנים התרחבה החנות, מיסטר הלמן רכש מספר חנויות צמודות ולאחר שיפוץ נרחב הן הפכו לחנות אחת גדולה. הוא החל להשקיע באותה תקופה באספקת גלידות למרכולים, ורכש מקפיאי ענק כדי לאחסן את כמויות הגלידות שהיה משווק כסיטונאי. בגלל העובדה שהיו ברשותו מקפיאים ענקיים, שלא היו תמיד בשימוש אלא רק בעונות הקיץ הלוהטות, הוא החליט להשכיר את המקפיאים הריקים לכל מיני חברות שהיו צריכות מקומות אחסון למזון מוקפא. זה התחיל עם מאפייה סמוכה שהכינה כמות גדולה של בצק עלים ופנתה אליו בבקשה לאחסן אצלו את הסחורה, והמשיך עם חנות לשיווק מצרי מזון קפואים שרכשה כמות גדולה מידי ונאלצה למצוא פתרון מהיר.

במשך תקופה קצרה, הלכו והתרחבו עסקי ההקפאה ומיסטר הלמן רכש עוד מקפיאי ענק והחל להשקיע באחסנת מזון קפוא. לאחר שנתיים זנח את עסקי הגלידות והשקיע יותר בתחום האחסון, כך שתוך מספר שנים הפך לחברה ענקית בתחום והעסק הלך והתבסס. עשרות שנים הייתה קיימת החנות 'הלמן הקפאה' והיא רכשה לעצמה מוניטין. עם הזמן הצטרפו לעסק בניו של מיסטר הלמן כדי לעזור לאביהם בניהולה השוטף של החנות.

באחד הימים הבחינו הבנים כי מעבר לכביש החלו לערוך שיפוצים במספר חנויות סמוכות. הפועלים שברו את הקירות המפרידים בין החנויות, והפכו אותן לחנות אחת ענקית. סקרנותם של הבנים התעוררה והם החליטו לבדוק מהו העסק שהולך להיפתח בחנות החדשה. בירור קצר שנעשה על ידי אחד הבנים עם הפועלים, העלה כי ממש מולם

הולך ומוקם לא פחות מאשר... מחסן הקפאה בסדר גודל עצום. הבן הנסער רץ מיד אל החנות תוך כדי שהוא מזעיק את כל האחים. 'אנו חייבים לעצור את פתיחת החנות הזאת מיד', הכריז נסער כשהוא מספר להם על התגלית המאיימת. 'כל העסק שאבא בנה בעשר אצבעותיו עומד בפני סכנה! הם הולכים לבנות שם מקפואים ענקיים ומודרניים, אם לא נעשה עכשיו משהו, עוד מעט יהיה מאוחר מידי'.

בשונה מהאחים הנסערים היה נראה שהאבא דווקא רגוע לחלוטין: 'אני מבקש מכולכם להירגע', אמר האב, 'אין צורך לעשות כלום בנידון, הכול יסתדר בסוף על הצד הטוב ביותר'.

'אם אבא אומר שהעניינים יסתדרו, הוא כנראה יודע מה הוא אומר', סיכמו ביניהם הילדים והמשיכו בענייניהם. חודשיים עברו, העבודות בחנות ממול המשיכו במרץ, אבל מיסטר הלמן לא נקף אצבע. ואז, באחד הבקרים התקיים לעיניהם טקס מרשים ומתקשר שבו נפתחה החנות החדשה תחת השם: 'אלסקה - הקפאת מזון'.

הבנים ההמומים, שנוכחו לראות שאביהם לא עשה דבר, התכנסו בשנית להתייעצות דחופה במשרדי החנות, כשהם מנסים להבין את מעשיו של אביהם, או יותר נכון את חוסר המעש שלו... ופנו אליו: 'אבא, החנות החדשה שנפתחה מולנו יכולה להוריד את העסק שלך לטמיון, אתה חייב לטפל בזה ברצינות!'.

האב הרהר לרגע בדברים ואמר: 'בני היקרים אתם צודקים, הגיע הזמן לעשות משהו בנידון', הוא קם ממקומו, לבש את חליפתו, יצא מהחנות בהליכה נחושה וחצה את הכביש לעבר החנות החדשה. הוא ניגש אל הפקיד שישב מעבר לדלפק, וביקש לדבר עם מנהל החנות. הפקיד קם ממקומו וליווה אותו אל עבר המשרד הראשי בו ישב המנהל.

'שלום לך', פנה אל המנהל שזיהה אותו מיד וחשש מהבאות, 'אני מר הלמן מחנות ההקפאה ממול, יש לנו ניסיון רב בהקפאת מוצרים שונים,

ומכיוון שאתם חדשים בתחום הייתי רוצה לגלות לך כמה סודות מקצועיים, לפני שייגרמו לכם נזקים בלתי הפיכים'.

מנהל החנות הביט בו בתדהמה ולא ידע בתחילה האם הוא חומד לצון או שהוא מנסה לתת לו מידע שגוי כדי לנסות להפיל אותו בפח, אבל עד מהרה החל מיסטר הלמן לפרוס בפניו את ידיעותיו הרבות בנושאי ההקפאה, תוך כדי שהוא מפרט לו מהי הטמפרטורה הרצויה לסוגים השונים של הקפואים. לאחר שעה ארוכה, יצא מיסטר הלמן מן החנות לא לפני שהוא הכריז בפני המנהל החדש: 'דלתי פתוחה בפניך בכל עת, בכל בעיה שאתה נתקל עמה אתה מוזמן להיכנס אלי'.

הימים חלפו והמציאות הראתה שיש מקום בשוק לשתי החברות גם יחד, שני העסקים שגשגו והבנים נרגעו מזעמם כשהם בטוחים שאביהם טיפל בנושא על הצד הטוב ביותר.

החורף שהגיע היה מהסוערים ביותר שידעה העיר ניו יורק, רוחות סוערות עקרו עצים ממקומם, ובשלב מסוים מערך החשמל קרס וגרם לאפילה בחלקים נרחבים מהעיר במשך ארבעה ימים, וגם במפעל של 'הלמן הקפאה' פסק החשמל לזרום. הבנים הביטו סביבם אובדי עצות, אם זרם החשמל לא יחזור לעבוד בחנות, המקפיאים יחלו להפשיר בזה אחר זה, והנזק הצפוי יכול להסתכם במיליוני דולרים.

לא חלפו מספר דקות ועשרה פועלים של 'אלסקה הקפאת מזון' הדפקו על פתח החנות. 'החשמל אצלנו עובד כסדרו', אמרו הפועלים, 'והבוס שלנו שלח אותנו לומר לכם שיש המון מקום במקפיאים שלנו עבור כל הסחורה הנמצאת אצלכם'. המלאכה נמשכה כמה שעות, ובסופה שכנה כל הסחורה לבטח בתוך המקפיאים של 'אלסקה' במשך ארבעת הימים הבאים. מפעלי 'הלמן הקפאה' ניצלו מנזק כספי כבד שהיה יכול לגרום להם לפשוט את הרגל... (שלום לעם)

הנהגה ניסית

וַיֹּאמֶר בְּמִשָּׁה זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' תַּעֲשׂוּ וַיֵּרָא אֲלֵיכֶם
כְּבוֹד ה' (ט, ו)

הקב"ה מנהיג את העולם תחת שתי הנהגות - הנהגה ניסית והנהגה טבעית. כאשר בני ישראל עושים את רצון ה' יתברך ומתנהגים כראוי - הם זוכים להנהגה ניסית, אולם כאשר אין הם מתנהגים כיאה לבניו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, אין הם ראויים להנהגה ניסית, והקב"ה מתנהג עמם בהנהגה טבעית.

שתי ההנהגות הללו רמוזות בשיר השירים: "מִשְׁגִּיחַ מִן הַחֲלָנוֹת, מְצִיץ מִן הַחֲרָפִים" (ב, ט). ההנהגה הניסית היא כעין השגחה מבעד לחלון, כאשר האם עומדת ליד החלון וצופה על בנה הנמצא בחצר, כשם שהאם יכולה לראות את בנה ולהשגיח עליו, כך גם הבן רואה את אמו דרך החלון והוא מבין שהיא שומרת עליו. אולם ההנהגה הטבעית היא כמציץ מן החרכים, כגון מי שדופק בדלת, בעל הבית יכול לראות אותו, אך הוא אינו יכול לראות את בעל הבית. כך כביכול הקב"ה משגיח עלינו, אך אין אנו רואים אותו, כי הוא מסתיר את מעשיו בדרך הטבע. אולם עלינו להאמין שאין שום מקרה בעולם כלל, כי המילה "מקרה" בהיפוך אותיות: "ה' רקס", וכן: "רק מה".

ההנהגה הטבעית מכונה בתורה "הסתר פנים", והיא באה כתוצאה ישירה מהחטאים והעבירות, כמו שנאמר: "וְאֶנְכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פְּנֵי בְיּוֹם הַהוּא עַל כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה" (דברים לא, יח). על דרך ההנהגה הטבעית הקב"ה פועל בשם "אלקים", שפירושו מנהיג ובעל הכוחות שבטבע, על כן שם "אלהים" בגימטריה הוא 86 כמו "הטבע", שם זה מורה גם על מידת הדין.

לעומת זאת כאשר עם ישראל עושים את רצון ה' הם זוכים להנהגה מוחשית על טבעית תחת שם הוי"ה המורה על מדת הרחמים, ועל נסים גלויים גדולים ועצומים כמו שהיה ביציאת מצרים ובמתן תורה.

דבר זה רמוז בפסוק שלנו: בכדי לזכות להנהגה גלויה וניסית תחת שם הוי"ה בבחינת "וַיִּרְא אֱלֹהִים כְּבוֹד ה'", צריכים לקיים את תחילת הפסוק: "זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צָוָה ה' תַּעֲשׂוּ" - יש לעשות בדיוק את מה שאמר ה' בלי פשרות! (עפ"י הבן איש חי)

לפני כמאתיים וחמישים שנה, אי שם במזרח אירופה, היה יהודי ישר וירא שמים בשם ר' קאפיל. יום אחד, לפני פסח, אשתו הבחינה בדאגה על פניו, היא ידעה כי בעלה רכש ביריד עשרות חביות של יין שרף בכל כספו, היתה זו הזדמנות חד פעמית לגרוף רווח עצום בתוך זמן קצר והוא קפץ עליה. מרתפיו היו גדושים בחביות, הוא תיכנן למוכרן לאחר הפסח ובכסף שירוויח קיווה לחתן את בנותיו עם חתנים תלמידי חכמים.

יום אחד לפני חג הפסח חשה אשתו שמהו מעיק עליו: "האם אתה חש שלא בטוב?", שאלה אותו. ר' קאפיל השיב: "אני מרגיש מעוין ברוך ה', אבל משהו מאוד משונה מתרחש כאן... ביקרתי היום בביתו של סטפן הגוי, אליו אני פונה בכל שנה כדי למכור לו את החמץ שלנו, אבל השנה משום מה הוא סירב בתוקף, פניתו גם לבוריס, לאלכסנדר, לניקולאי ולכל הגויים שאני מכיר כאן בעיירה, וכולם התחמקו ממני. אני חושש שכל גוי העיירה התארגנו ביניהם שלא לקנות ממני את החמץ, כי הם יודעים שיש ברשותי חביות של יין שרף השווה הון עתק, וכיהודי שומר מצוות אהיה מוכרח להפקיר אותן כדי שלא לעבור על איסור 'לא יראה לך חמץ' בפסח, וכך יוכלו הם לזכות מן ההפקר בכל החביות".

האשה לא האמינה למשמע אוזניה, היא ניסתה לעזור ולדבר עם כמה נשים נוכריות שהיא הכירה אך קונה לחמץ לא נמצא... ר' קאפיל ואשתו הבינו כי בפסח הזה הם עתידים להיות נקיים מנכסיהם. ר' קאפיל ניסה להרגיע ולעודד את אשתו השבורה ואמר לה: "נסיון גדול התגלגל לפתחנו, אם נעמוד בו ונפקיר את כל החמץ שלנו כולל כל עשרות חביות היי"ש מתוך שמחה אמיתית של קיום רצון הבורא יתברך, נוכיח לקב"ה

שאנו אוהבים אותו בכל מאודנו". ר' קאפיל נאה דורש ונאה מקיים, שכר פועלים בערב פסח לפני זמן שריפת חמץ וציווה עליהם להעמיס את כל חביות היי"ש על גבי עגלות ולפרוק אותן על שפת הנהר. הפועלים עשו כמצות בעל הבית וצלילות נסתרות שעקבו אחרי הנעשה חיככו ידיהם זו בזו בהנאה גדולה...

ר' קאפיל שרף את כל החמץ שנותר לו בביתו ואמר את נוסח הביטול: "כָּל חֲמִירָא דְאִיבָא בְּרִשּׁוֹתַי... לְבָטִיל וְלִהְיוּ הַפֶּקֶר כְּעֶפְרָא דְאַרְעָא" מתוך שמחה עצומה שזכה לקיים את מצות ביעור חמץ בדיוק כמו שציווה התורה הקדושה. ימי החג עברו על בני המשפחה מתוך אושר ושמחה בלי שום מחשבה ודאגה על העתיד.

במוצאי החג ר' קאפיל רצה ללכת אל הנהר לראות מה נעשה עם החביות. בנותיו אמרו שאין סיכוי למצוא אותן לאחר המזימה הנפשעת של גויי העיירה, אולם אשת ר' קאפיל אמרה מתוך סקרנות שלכל הפחות כדאי ללכת לשם ולראות מה נעשה. כל בני המשפחה פסעו לאיטם אל הנהר וכשהגיעו לשם מצאו את כל החביות ולידן חבורת גויים זועפים. סטפן ניגש לר' קאפיל ואמר לו בתמיהה: "תגיד לי, מה החכמה לבער כך את החמץ?!"

ר' קאפיל היה המום, "מה קרה?", הוא שאל, וסטפן החל לספר: "אנחנו תיכננו שאף אחד שלא יקנה ממך את החמץ, כך אתה תפקיר את כל החביות, אנו נזכה בהן ונהיה עשירים, אבל אתה... מה פתאום שלחת אותנו לכאן? האם ככה מפקירים יהודים את החמץ שלהם?!", בוריס סיפר לר' קאפיל ההמום על השומר החמוש שפיטרל סביב החביות במשך שבעה ימים עשרים וארבע שעות ביממה בלי לאכול או לישון ולא איפשר לאף אחד להתקרב אליהן, משום מה כעת השומר נעלם... אכן ה' שלח שומר מן השמים והיה הדבר לאות ולמופת להשגחת ה' יתברך על שומרי מצוותיו. ר' קאפיל הצליח למכור את כל החביות ובכסף שהרוויח זכה לחתן את כל בנותיו. בתו הבכורה זכתה והיתה אמו של החוזה הקדוש מלובלין.

כוחה של בושה

וַיֹּאמֶר מִשֵּׁה אֶל אֶהְרֶן קָרֵב אֶל הַמִּזְבֵּיחַ... (ט, ז)

היה אהרן בוש וירא לגשת, אמר לו משה: למה אתה בוש? לכן נבחרת. (רש"י)

אמרו חז"ל: 'כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו מוחלין לו על כל עוונותיו' (ברכות יב:), ולא רק עבירה זו נמחלת, אלא הכל נמחל. ולפי זה צריך לומר שאהרן הכהן שהתבייש על חלקו בחטא העגל, חשב שהוא אינו ראוי להיות כהן גדול, ומשה שראה עד כמה אהרן מתבייש, אמר לו שבזכות הבושה שלו מחטא העגל, נמחל לו עוון זה ולכן הוא נבחר.

כתב הגה"צ רבי אליהו דסלר זצ"ל (מכתב מאליהו ח"א עמ' 253): והנה מחילת החטא, היינו שהנפש נתקנת מטומאת אותו חטא, ומוחלין לו על כל עוונותיו, הרי הוא שהאדם כולו נתקן, וסרה ממנו טומאת כל עוונותיו, וכל זה בשביל שנתבייש מחטא אחד בלבד. המתבייש מפני העבירה שעבר, מתבייש שעבר על רצון בוראו, וא"כ כבר יש לו קצת השגה בערך רצון הבורא, וערך העבירה שהיא נגד רצונו יתברך, וערך פחיתות האדם, אשר הוא הנבזה המעיז נגד בוראו וכו'.

וכתב המהר"ל - (נתיב התשובה ריש פ"ה) כאשר האדם מתבייש מן החטא, מורה שהוא מסלק עצמו מן החטא לגמרי, שכל בושה שהוא מתבייש מהדבר מרחיק עצמו ממנו, לא כן עז פנים שהוא מתעצם בחטא ואין הסרה לחטא כאשר החטא מתעצם בו וכו'.

מכאן למדנו עד כמה גדולה התשובה עם הבושה, כשאדם מתבייש מחטאו הוא מתחרט בכל מעמקי לבבו, ומבקש את תיקונו ושמח בו, אפילו אם התיקון הוא מיתתו אין המיתה נחשבת לו לכלום לעומת תיקונו לחיי נצח. והוא כמו החולה ששמח להשיג את הרופא המומחה אשר יעשה לו את הניתוח הקשה כדי לרפאותו. לכל הפחות את אותן העבירות שיודעים אנו להתבייש קצת בהן, לא ניתן להבריחן מנגד עיננו, נתבונן בהן ונזכה לפחות לתחילת תשובה. את"ד.

מספרים על האר"י הקדוש שפעם הגיע אליו יהודי רשע, שעבר על עבירות קשות ורבות. האר"י הקדוש מיד ראה ברוח הקודש מי העומד מולו, והחל לספר לו על עבירות שעשה והוכיח אותו בחומרה. אותו אדם נדהם, והחל נתקף בהרהורי תשובה וחרטה על מעשיו הרעים.

הוא התחיל לבכות כמו תינוק וביקש מהרב שיתן תיקון לנשמתו האומללה. הרב חשב מעט ואמר: "יהודי יקר, אין ברירה, מיתתך היא כפרתך, אני מציע לך לחזור כעת לביתך, לעשות חשבון נפש, ללכת לישון אחרי ווידוי וקבלת מלכות שמים, ובבוקר תגיע לכאן לתפילה שחרית, ולאחר התפילה נעשה לך מיתת בית דין בשריפה.

אותו אדם קיבל את הדברים בלב שלם ובלי להרהר אחרי הרב הקדוש. ואכן השכם בבוקר הגיע אל בית הכנסת של האר"י, התפלל עם הציבור בכוונה ובדמעות שליש ולאחר התפילה ניגש אל הרב ואמר: "הריני מוכן ומזומן למות כעת לכפרת עוונותי".

הרב חייד אליו ואמר: "עליך כעת לומר את הווידוי!", ואכן אותו אדם אמר ווידוי ארוך ומפורט תוך כדי שהוא מתחרט, מצטער ומתבייש על חטאיו ועוונותיו.

לאחר מכן הושיבוהו על כסא, קשרו את ידיו ואת רגליו וכיסו את עיניו. אמרו לו להרים את ראשו למעלה ולפתוח את פיו כי כעת הולכים לשפוך לשם עופרת רותחת...

אותו אדם הרים את ראשו ופתח את פיו לרווחה... האר"י הקדוש ניגש אליו ושפך לו אל תוך פיו נוזל מזהב... אותו אדם בלע את הנוזל והוריד את ראשו. הוציאו מעליו את כיסוי העיניים, ואז הוא אמר: "זה לא היה עופרת רותחת, אלא דבש... אנא כבוד הרב, אני מתחנן, בצע בי מיתת בית דין כדי שתהיה לי כפרה על עוונותי..."

אמר לו הרב, בימינו אין לנו סנהדרין ואין אנו יכולים לבצע מיתת בית דין, אבל דע לך שהבושה והחרטה הכנה שלך על עוונותיך בכוחן לכפר על עוונותיך לא פחות מאשר מיתת בית דין.

הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר, י"ז) כתב לבאר, שהיות והעונש אינו אלא כדי להוכיח את האדם, להעמידו על טעותו, ולעוררו להתחרט על מעשיו, לכן אם האדם מעצמו כבר התבייש בעבירה והתנחם עליה, הרי שכבר הגיע בכוחות עצמו לתכלית ההכרה בטעותו ושוב אינו זקוק לעונש, ולכן מוחלין לו על עוונותיו.

מטבעו של האדם שאין הוא אוהב להודות על טעות שעשה, תמיד ינסה להצדיק את מעשיו בכל דרך אפשרית, ואפילו שבתוך תוכו יודע הוא שטעה, ושטענותיו הן טענות שווא ושקר, עם כל זאת ישכנע את עצמו שהוא בסדר.

דבר זה אנו מוצאים בענין האשה הסוטה המובאת אל שערי בית המקדש לבודקה במים המאררים, שבטרם היו מתחילים בבדיקתה, היו מעלים אותה לבית הדין הגדול שבירושלים, שם היו עורכים מסע שכנועים ארוך ומתיש לנסות לשכנע אותה בכל מיני פיתויים ואיומים שתודה על מעשיה. ולמרות הכל היו נשים שאע"פ שידעו שחטאו, וידעו מה הולך לקרות להן, בכל זאת טענו שלא חטאו והן הלכו לשתות מהמים המאררים.

והדבר תמוה - אשה זו עומדת לשתות ממי הסוטה, מה שכרוך בהשפלה ובביזיון גדול, ואם אכן חטאה סופה למות בצורה איומה ונוראה.

הרי לנו שלפעמים אדם מוכן להפסיד, לסבול, ואפילו למות, ובלבד שלא להודות באשמה! ומכאן נשכיל אף אנו לקנות מעלה נפלאה זו של מודה על האמת, ובכך נקשט את נפשנו בקישוטי המדות הישרות והמתוקנות הראויות לבניו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

מיתת נדב ואביהו

וַיִּקְוּוּ בְנֵי אֶהְרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מִזֹּזְתָתוֹ וַיִּתְּנוּ בָהֶן
אֵשׁ וַיִּשְׂימוּ עָלֶיהָ קְטֹרֶת וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר
לֹא צִוָּה אֹתָם, וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ
לִפְנֵי ה' (י, א-ב)

נדב ואביהווא בני אהרון הכהן היו חכמים וצדיקים, הם היו אבות בתי דין וזכו לעלות עם משה, אהרון ושבעים מזקני ישראל על הר סיני כמו שמצינו בפרשת משפטים שם נאמר עליהם: "וַיִּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת רַגְלֵיוּ כָּמַעַשָׂה לִבְנֵי הַסִּפֵּיר וַיִּכְעָצְעוּ הַשָּׁמַיִם לְטָהֵר" (שמות כד, י).

ביום השמיני לחנוכת המשכן נמשחו אהרון וארבעת בניו לכהונה. והנה, בשיא השמחה, כאשר נדב ואביהווא באו להקריב קטורת, פתאום: "ותצא אש מלפני ה', ותאכל אותם וימותו לפני ה'". ונשאלת השאלה, על מה ולמה? אם בגלל שהקריבו אש זרה, ודאי שלא היה זה במזיד, אלא בשוגג, וא"כ למה נתחייבו מיתה? ואם אכן נתחייבו מיתה, הרי ה' הוא "אֵל רַחוּם וְחַנוּן אַרְךָ אַפַּיִם וְרַב חַסֵּד וְאֶמֶת", א"כ מדוע ה' העניש אותם דווקא כעת בשיא השמחה?

על פי דברי רבותינו המקובלים כל עניין מיתת בני אהרון, דווקא באופן הזה, ובזמן הזה הוא תיקון גדול לכמה עניינים. בכדי להבין זאת עלינו קודם להביא את אחד מיסודות האמונה היהודית: על הקב"ה נאמר: "הַצּוֹר תְּמִים פָּעָלוּ כִּי כָל דְּרָכָיו מְשֻׁפָּט אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עוֹל צַדִּיק וְיִשָּׁר הוּא" (דברים לב, ד). ולכאורה קשה, מה שבח הוא למשפטי ה' יתברך שאין בהם עוול, וכי במשפטי בני אדם מותר שיהיה עוול?

ביאר זאת הגה"צ רבי יצחק בלאזר זצ"ל כך: משפטי בני אדם, אף שנעשו על פי הדין והיושר, לא יתכן שלא יהיה בהם שום עוול ועיוות הדין, כי אין בכוחו של בשר ודם לכוון במדויק את גודל החטא ועומקו, ובוודאי שאין באפשרותו למדוד את מידת העונש

המדוייקת המגיעה לחוטא, אלא שבשר ודם אומד כפי יכולתו את החטא ועונשו, ועל פי אומדנו קובע וגוזר את הדין.

זאת ועוד על הפסוק: "מִשְׁפָּטֵי ה' אָמַת צָדְקוֹ יַחְדָּו" (תהלים יט, ו), חכמי המוסר פירשו, כי במשפט בשר ודם נלקח בחשבון רק שיעור הצער והכאב של החוטא עצמו, ואף שבהכרח בעונשו את החוטא נגרם צער וסבל גם לסובבים אותו, אם זה לבני משפחתו או לידידיו ומכריו, הרי אין באפשרותו של בשר ודם להתחשב בכך בגוזרו את עונשו של העבריין. נמצא אפוא, שבכל עונש שניתן ע"י בשר ודם, בוודאי נענשים וסובלים גם אלו הנקיים מכל חטא ואשמה.

אבל להבדיל, משפטי ה' אינם כן, כל פרט ופרט נלקח בחשבון - אין צער, ולו גם הקטן ביותר, הנגרם לאדם בדרך מקרה. עונשו של החוטא, כמו גם של הסובבים אותו, נמדד בדיוק מופלא. אם עלול להיגרם צער או בושה לאדם שאינו ראוי מצד עצמו לעונש זה, הרי לא יענש החוטא כלל וכלל. לכך כיון הכתוב באומר: "מִשְׁפָּטֵי ה' אָמַת צָדְקוֹ יַחְדָּו".

עפ"י דברים אלו אפשר להבין שעצם מיתת בני אהרון באופן כזה, היתה "סגירת מעגל" בכמה עניינים, וכעונש ותיקון, תוך חשבון מדוייק, לאהרון, לבניו ולכל עם ישראל.

עונש ותיקון לנדב ואביהוא: למרות שנדב ואביהוא היו צדיקים גמורים, בכל זאת מונים חז"ל כמה חטאים אשר עליהם הם נתחייבו מיתה: "על שנכנסו שתויי יין, ועל שנכנסו בלא רחיצת ידים ורגלים, ועל שנכנסו מחוסרי בגדים, ומה היו חסירין? אמר ר' לוי מעיל היו חסירין, ועל ידי שלא היו להם בנים, ועל ידי שלא היו להם נשים. ועוד, שהיו משה ואהרן מהלכין תחילה, ונדב ואביהוא הולכין אחריהם, והיו אומרים: "מתי ימותו שני זקנים אלו, ואנו נוהגים בשררה על הצבור תחתיהם". ועוד "ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו", מכאן שהיו ראויין להשלחת יד, שנאמר: "ויחזו את האלהים", מלמד שהגיסו את לבם וזנו עיניהם מן השכינה" (תנחומא אחרי מות ו').

ולכאורה קשה, שהרי כל מה שהזכירו חז"ל במדרש אינו כתוב כלל במקרא, ואילו ממה שכן כתוב במפורש: "וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי ה' אֱשֶׁר זָרַח אֶשֶׁר לֹא צָנָה אֹתָם", חז"ל לכאורה מתעלמים. ובכלל, כיצד אפשר

לומר על נדב ואביהוא שהיו צדיקים גדולים והיו שקולים כנגד משה ואהרון (כמו שהביא רש"י בהמשך שאמר משה לאהרון: "רואה אני שהם גדולים ממני וממד"י), שעשו כאלו עבירות? וגם מה שאמרו שהיו חסרים מעיל, לכאורה קשה, כי אדרבה, אם הם היו לובשים מעיל היו מתחייבים מיתה לפי שלא היו כהנים גדולים, א"כ מה כוונת חז"ל בזה?

ונראה ליישב שמה שזנו עיניהם מן השכינה, לא נשאו נשים ודיברו על משה ועל אהרון, מתי ירשו את מקומם, לא היה זה אלא רק מתוך רוב חשקם ותאוותם להתקרב לבורא יתברך, שרצו להיות כמו משה רבינו שמדבר באופן ישיר עם ה' יתברך. ולכן כמו משה שפרש מאשתו, הם לא רצו לישא נשים ולכן לא הולידו בנים. הם ידעו בעצמם שהם צדיקים גדולים ורצו לזכות למעלה גדולה בעבודת ה', אולם למעשה דבר זה הביא אותם לגאווה, כי כאשר יש מעלה ללא הכנה ראויה של ענווה ויראת ה', עלולים לטעות בה. חז"ל מגלים שהיתה להם כוונה נוספת (עמוק בתוך לבם) במה שלא נשאו נשים: "היו אומרים: אחי אבינו מלך, אבינו כהן גדול, אחי אמנו נשיא, אנחנו סגני כהונה, איזו אשה הוגנת לנו?" (ויק"ר כ, ט), מכאן רואים, שהשורש האמתי היה הגאווה שהיתה בלבם.

במעשה הקטורת היתה להם הזדמנות לעשות תשובה ולתקן את מעשיהם ואת גאוותם, בכך שיבטלו דעתם וישאלו את משה ואהרון כיצד להקריב את הקטורת. אולם הם לא נטלו עצה ונכנסו "שתויי יין", שזהו בלבול המחשבה. ולא רחצו ידיהם ורגליהם, שלא עשו תשובה. הם היו "חסרים בחינת המעיל" - שהמעיל מכפר על מה שבקול (לשון הרע), והם לא עשו תשובה על מה שדיברו על משה ועל אהרון.

הם חשבו בלבם שהם גדולים יותר ממשה ואהרון, ולכן לא התייעצו אתם, הם עשו כהבנתם ובכך נכשלו בהלכה, והביאו אש הדיוט למזבח וזה נחשב לאש זרה, כי האש היתה צריכה לרדת מן השמים. חז"ל אומרים לנו מהו השורש והגורם לכך שהביאו אש זרה, והוא הגסת דעתם, שהיתה בהם גאווה ולא התייעצו עם משה ועם אהרון. מכאן יש ללמוד עד כמה צריך האדם להזהר ולהתבטל בפני רבותיו.

נראה שבמילים "אש זרה" רמוזים החטאים שמנו חז"ל: א - אשה, שלא היו נשואים, אמירה (שדיברו על משה ואהרון), ש - שתויי יין,

ז - זרע, שלא היו להם בנים, זנו עיניהם מן השכינה, ר - רחיצת ידים ורגלים, ה - הגיסו את לבם.

כמובן שכל הדברים הללו הם בגדר של עבירה דקה מן הדקה, אך בהתאם למדרגתם, הקב"ה דקדק אתם כחוט השערה, ונתחייבו מיתה כדי לכפר על אותו עוון של אש זרה, ולא נידונו כשוגגים, כי היה להם לשאול את משה ואת אהרון כיצד עליהם לנהוג.

סגירת מעגל עם אהרן: נאמר במדרש (ויק"ר י, ד-ה) שמיתת שני בני אהרון, היתה עבורו כעונש ותיקון על חלקו בחטא העגל. אהרון הכהן, בכך ששמע לעם ועשה את עגל הזהב, גרם לערבוב שמחתו של הקב"ה ביום שמחתו, שבאותו יום שעבדו לעגל, היו צריכים לקבל את לוחות הברית. אולם הקב"ה, בוחן כליות ולב, ידע שכוונתו היתה טהורה, ועשה זאת מתוך אהבתו הגדולה לעם ישראל, שחשש שירצו להורגו, ובכך לא תהיה להם תקומה ח"ו. ולכן הקריב את עצמו, ואת העולם הבא שלו, כדי לנסות להשהות אותם עד שיבוא משה, אך מכל מקום שמחתו של הקב"ה עורבבה ע"י מעשה זה.

נמצא שמצד אחד לאהרון מגיע שכר על אהבתו והקרבתו לעם ישראל, והדבר המתאים ביותר הוא שאהרון יבחר להיות כהן גדול, השליח ציבור של עם ישראל, ויקריב את קורבנותיהם. אולם עבור ביטול השמחה של הקב"ה ביום שמחת לבו, ראוי הוא שאהרון יענש אף הוא בביטול שמחתו שלו, ביום שמחת לבו. לכן ביום שנמשח להיות כהן גדול, לשרת בקודש, שזהו ללא ספק יום שמחת לבו, נענש בכך שמתו לו שני בניו (למעשה על אהרון היתה גזירה שימותו כל בניו, אולם משה רבינו התפלל עליו שנאמר: "וַיִּבְאֶהְרֹן הַתְּאֵנָף ה' מֵאֵד לְהַשְׁמִידוֹ וְאֶתְפַּלֵּל גַּם בְּעַד אֶהְרֹן בְּעַת הַהִיא", ותפילה עושה מחצה, לכן מתו לו נדב ואביהו אך אלעזר ואיתמר נשארו).

סגירת מעגל עם כלל ישראל: בספר שער הגלגולים מובא שנדב ואביהוא היו שקולים כנגד כל עם ישראל והיו כוללים בנשמתם את כל נשמות עם ישראל, כאשר עם ישראל חטאו בחטא העגל הם גרמו לשריפה בעולמות העליונים ובנפש אדם הראשון, על כך הם היו צריכים להיענש במדה כנגד מדה ולשלם "בשריפה", לכן נאמר: "...וְעַל כָּל הַעֲדָה יִקְצָף וְאֶחֱיֶכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכוּ אֶת הַשְּׂרִיפָה אֲשֶׁר שָׂרַף ה'", הקב"ה לקח את נדב ואביהוא שהיו כנגד כלל ישראל והעניש אותם בשריפה, ובכך שבני ישראל בכו עליהם היה להם

תיקון על חטא העגל, וכמו שאמרו חז"ל: "אמר רבי חייא בר בא: בני אהרן באחד בניסן מתו, ולמה הוא מזכיר מיתתן ביום הכיפורים? ללמדך שכשם שיום הכיפורים מכפר על ישראל, כך מיתתן של צדיקים מכפרת על ישראל" (ירושלמי יומא לח). וכן אמרו: "כל הבוכה על אדם כשר מוחלין לו על כל עונותיו" (שבת קה, ב). ויש בזה גם תיקון נוסף, שבכך שעם ישראל יבכו, יתאבלו ויצטערו על מות שני בני אהרון, יש תיקון גם על מה ששמחו בחטא העגל.

הקב"ה מנהיג את עולמו בצורה נפלאה כדי שכל פרט בבריאה יבוא אל תיקונו. לפנינו סיפור אמיתי הממחיש זאת בצורה מעוררת השתאות.

בסיומה של מלחמת העולם השנייה מצא ברנרד לזין את עצמו כערער בודד בערבה. ללא משפחה, ללא חברים, אחד ממשפחה ושנים מעיר. הוא חווה על בשרו את מאורעות השואה הקשים, את מחנות המוות ועבודות הפרך, וכשהסתיימו ימי הזוועות של המלחמה הארוכה, הוא נטש את יהדותו והפנה עורף לאמונת אבותיו. הוא פגש אשה במחנות הפליטים שעברה מסלול ייסורים דומה לשלו, והם החליטו להקים את ביתם בברזיל הרחוקה ללא שום קשר ושויכות לדתם ולעם היהודי. במשך השנים נולדו לבני הזוג שלושה ילדים שלפי מה שחינכו אותם הוריהם, לא ידעו דבר על יהדותם. ברנרד ואשתו גידלו אותם כברזילאים לכל דבר, ובאחד הימים פנה ברנרד לבנו הבכור ואמר לו: 'השבוע ימלאו לך שלוש עשרה שנים, ואני רוצה שנחגוג את היום הזה באופן מיוחד. אנו נצא לשדרת החנויות הגדולה בעיר, שם תבחר לך מתנה ככל שתחפוץ, לא משנה מה המחיר...'

הבן ששמח על מזלו הטוב, לא שאל שאלות מיותרות ויצא עם האב לשדרה הגדולה. הם ביקרו בחנויות שונות ומעניינות, האב הצביע על משחקים שונים ומוצרי חשמל, אך הבן סירב והרגיש שהוא לא מוצא את 'המתנה' שלו. בדרכם חלפו על פני חנות של יודאיקה – שהיו בה גם חפצי אמונת יהודיים עתיקים, והבן ביקש מאביו להיכנס. בחוסר רצון ניאות ברנרד להיכנס פנימה, והשנים התבוננו בתצוגה של גביעי

הקידוש, מגילות אסתר, ובשמים להבדלה. אלא שאז עדה את עיני הבן חנוכיית עץ יפהפייה שניצבה על מדף גבוה. זו הייתה מנורה מרשימה, עשויה מעץ עתיק, מגולפת ביד אמן עם פיתוחים שונים. יופייה של המנורה הפעים את רוחו של הנער והוא ביקש מאביו כי ירכוש אותה עבורו. ברנרד נבהל מהבקשה המוזרה של בנו שגדל כגוי, וניסה לגרום לו 'לרדת' ממנה: 'זו מנורה ישנה של זקנים, בוא נלך לאחת מחנויות המשחקים הגדולות שם נמצא משהו שמתאים לגילך'. אך הבן הודיע בעקשנות שהוא מעוניין דווקא במנורה הזאת, והזכיר לאביו כי הבטיח לו שירכוש עבורו מה שירצה.

האב משך בכתפו ושאל את המוכר למחירה של המנורה. אלא שלהפתעתו האיש נענע בראשו והודיע לו שאינה מוצגת למכירה. 'המנורה לא כל כך עתיקה', אמר האיש: 'אבל הסיפור שלה הופך אותה למיוחדת. היא נוצרה על ידי אמן עץ יהודי, שהיה במחנות ההשמדה של הנאצים באירופה, שתחת עינם הבולשת של החיות הגרמניות הצליח לאסוף גרוטאות עץ ישנות, לגלף אותם ביד אוהבת ולבנות מהם מנורה יפה שבאמצעותה יוכל להדליק נרות חנוכה ולחזק מאות יהודים בגיא ההריגה. המנורה שרדה את כל מאורעות השואה והתגלגלה אליי, הערך שלה גדול עבורי ומשום כך אינני מוכר אותה...'

הבן ששמע את סיפורו של המוכר, משך את שרוולו של אביו, והודיע לו כי לאחר הדברים האלו, הוא חפץ רק במנורה הזאת ולא בשום מתנה אחרת. האב המתוסכל החליט 'לזרוק' מחיר חסר היגיון, ולשמע את תגובתו של המוכר. ואמנם כאשר שמע המוכר את הסכום העצום שהוצע, ניאות להיפרד מן המנורה, עטף אותה בעדינות והעסקה נחתמה. הילד המאושר הציב את המנורה בחדרו, וכל אימת שהיה חוזר מהלימודים היה משחק בה, מראה אותה לחבריו ומתגאה בה. למרות שכנער 'גוי' לא היה לו כל מושג מה משמעותה של המנורה, הוא הרגיש שהיא מיוחדת במיוחד עבורו.

שבועות ספורים לאחר רכישת המנורה, שב הנער לביתו כהרגלו ושיחק עם המנורה המיוחדת. אלא שהפעם המשחק גבה מחיר: המנורה החליקה מידיו ונשברה לרסיסים. הילד פרץ בבכי קורע לב, והוריו שנזעקו למקום ניסו לנחם אותו: 'זו מנורה מעץ', אמר האב, 'ניתן אולי להרכיב אותה מחדש בעזרת דבק עץ מיוחד'. הבן ניגב את דמעותיו והשנים התיישבו על הרצפה והחלו לאסוף את פסות העץ כדי לנסות להדביק אותם יחדיו. עוד הם עובדים והנה מאחד החלקים נשר פתק קטן. הבן העביר את הפתק שהיה כתוב בשפה זרה לאביו וזה קרא בה את הדברים הבאים, שהיו כתובים בעברית.

'את המנורה הזו בניתי במסירות נפש עצומה ותחת תלאות איומות, ואינני יודע אם אזכה להחליק בה אפילו נר אחד... כל יום שעובר גובה את חייהם של המונים פה, ואיש אינו יודע אם יזכה לראות את יום המחר. אבקש ממי שימצא מנורה זו, שידליק בה נרות לעילוי נשמתו ולעילוי נשמת משפחתי שאיש מהם לא נותר. שלמה לוי'.

האב סיים לקרוא את הפתק ולמרבה חרדתם של בני משפחתו נפל ארצה מתעלף. הם ניסו להעיר אותו אך הוא התעלף שוב ושוב, רק לאחר שרופא הוזעק למקום וניתנה לו תרופת הרגעה, סיפר להם ברנרד כי יוצר החנוכייה אינו אלא אביו, שנרצח בשואה יחד עם כל בני משפחתו.

הילדים ששמעו לראשונה בחייהם כי הוריהם יהודים ניצולי שואה, הרגישו שהמנורה הזאת נשלחה אליהם כמסר מן השמים. הם החליטו לנסות ולהכיר מחדש את עמם ואת דתם. בני המשפחה העתיקו את מקום מגוריהם אל אזור שבו שכנה קהילה יהודית גדולה. עם הזמן הם התקרבו בחזרה לצור מחצבתם עד ששבו באופן מלא ליהדותם....

בקרובי אקדש

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֹן הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' לֵאמֹר בְּקִרְבֵי
אֶקְדֹשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶכְבֹּד וַיִּדְּם אֶהֱרֹן (י, ג)

אמר לו משה לאהרן, אהרן אחי יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום והייתי סבור או בי או בך, עכשיו אני רואה שהם גדולים ממני וממך, ובמה יודע איפוא שהם גדולים? אלא ודאי שכך ביאור הענין שהקב"ה אוחז בשני קצוות, הקצה האחד הוא שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים יותר מבזולתם, הקצה השני שמענישם אפילו על שגיאה קטנה, וכל זה כדי שילמדו מהם קל וחומר... זהו ענין קידוש ה' כי מאז יראו את ה' קדושיו, זהו שאמר 'בקרובי אקדש', במי שהוא קרוב אלי יותר מזולתו, בו אקדש, כי על ידו 'על פני כל העם אכבד' יגיע המוסר לכולם. (כלי יקר)

הקב"ה נוהג בחומרה עם הצדיקים הדבקים בו, מקפיד מאוד על מעשיהם ומדקדק עמם בתכלית הדקדוק, וכמו שדרשו חז"ל על הפסוק: "אֵשׁ לְפָנָיו תֹּאכַל וְסִבִּיבָיו נִשְׁעָרָה מְאֹד" (תהלים נ, ג), מלמד שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם סביביו כחוט השערה (יבמות קכא:).

השפת אמת (פרשת במדבר) כתב: לא כמידת הקדוש ברוך הוא מידת בשר ודם. מלך בשר ודם ככל שמתקרבים אליו יותר, רואים בו שהוא בשר ודם ואין בו יותר משאר בני אדם. אבל על ה' יתברך נאמר: "ה' אלקים חיים ומלך עולם" (ירמיה, י, י) וכל המתקרב אליו יותר, רואה ביותר גדלותו וממילא נכנע אליו. וחל עליו יראת ה' טהורה. ולכן מדקדק עמו יותר.

כל אדם נתבע לפי הכרתו, זאת הסיבה להבדל בין דינו של הצדיק לבין שאר בני אדם. כיון שמדרגתו הרוחנית של הצדיק גבוהה יותר, גם עונשיו חמורים יותר.

ההכרה הנעלה היא: "שְׁוִיתִי ה' לְגִדִי תְמִיד". כנגד זה ישנה מדרגה נחותה יותר של: "וַתְּהִי יְרֵאָתְךָ אֵתִי מִצֹּת אֲנָשִׁים מִלְפָּנֶיךָ". המרחק בין חיובי האדם הגדול אשר גדולת הבורא יתברך היא תמיד לנגד עיניו, לבין האנשים הפשוטים נעדרי דעת והכרה ושימת לב הוא גדול מאוד.

באותה מידה גדול המרחק גם בגודל החטא והפשע של האנשים משתי הדרגות הנזכרות. האדם הקטן שכל מעשיו נעשים מכח ההרגל ובלא מחשבה, גם העבירות שלו מתבצעות באופן של "עבירת אנשים מלומדה". אך לא כן האדם הגדול, שכל מעשיו מכוונים וגדולת ה' תדיר לנגד עיניו. כיון שיודע ומרגיש את גודל חובתו - מדקדקים עמו כחוט השערה.

דוגמא לגודל הדקדוק שמדקדק הקב"ה עם סביביו מצינו ברדת אברהם אבינו מצרימה מפני הרעב, וכן על מה שאמר על אשתו "אחותי היא", כתב הרמב"ן: "ודע כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה שהביא את אשתו הצדקת במכשול עוון מפני פחדו פן יהרג. והיה לו לבטוח בה' שיציל אותו ואת אשתו וכל אשר לו, כי יש באלוקים כח לעזור ולהציל. גם ביציאתו מן הארץ מפני הרעב - עוון הוא אשר חטא. כי האלקים ברעב יפדנו ממוות, ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה, במקום המשפט שמה הרשע והחטא".

רבי אלחנן וסרמן הי"ד, לפני שהוצא להורג באכזריות בידי הנאצים הארורים, דיבר בשקט וברצינות וכיוון בדיבורו אל קהל היהודים שצעדו עמו בדרכם האחרונה. קולו לא השתנה במאומה, ארשת פניו הביעה את הרצינות הרגילה. אפילו בדיבורו לא הרגישו נימה אישית. לא ניסה אף להיפרד מבנו ר' נפתלי. הוא דיבר לכולם, לכלל ישראל, וכך אמר להם: במרומים, כנראה מחשיבים אותנו לצדיקים, כי נבחרנו לכפר בגופותינו על כלל ישראל... הזמן קצר, הדרך למבצר התשיעי (מקום הטבח) קרובה. עלינו לדעת כי קורבנותנו יהיו לרצון יותר ע"י התשובה... שלא תעלה במחשבתנו איזושהי מחשבת פסול שהיא פוסלת כפיגול את הקורבן. אנו נקיים עתה את המצוה הגדולה ביותר, למסור נפשנו וגופנו על קידוש השם (מתוך ההקדמה לספר קובץ שיעורים).

כח השתיקה

וידם אהרן (י, א)

'וידם אהרן' - קיבל שכר על שתיקתו. ומה שכר קבל?
שנתייחד עמו הדיבור, שנאמרה לו לבדו פרשת שתויי
י". (רש"י)

אהרן הכהן שמע את הטרגדיה האיומה בפטירת שני בניו האהובים
והוא שתק, הוא קיבל את היסורים ואת גזירת הבורא באהבה! לא
תמה ולא טען, לא שאל ולא הקשה, אלא שתק וקיבל הכל באהבה.
לכן זכה אהרן לשכר כה גדול שנתייחד עמו הדיבור.

אם נתבונן בפסוק נראה שלא כתוב שאהרן "שתק", אלא "וידום
אהרן", וצריך להבין מדוע אמרה התורה את שתיקתו של אהרן
בלשון דממה?

הגאון מאוסטרובצה זצ"ל כתב לבאר שבבריאה יש ארבע דרגות:
מדבר, חי, צומח ודומם. האדם שהוא בדרגת 'מדבר', אם פוגעים בו,
הרי שהוא משיב ופוגע במי שפגע בו באמצעות דיבור. החי, אם
פוגעים בו, אמנם אינו יכול לדבר, אולם הוא יכול לברוח מהפוגע או
להשיב בתקיפה. הצומח אינו יכול לדבר, לתקוף ואף לא לברוח,
אולם גם בו הפגיעה ניכרת (ודבר זה הוכח מדעית, באמצעות אלקטרודות שהיו
מחוברות לצמח, ובכל פעם שבאו לחתוך ממנו עלה או ענף הוא "שידר" אותות מצוקה).

אולם בניגוד לשלושה הקודמים, הדומם הוא היחיד שלא משנה מה
יעשו לו וכמה יפגעו בו, לא יראו עליו שום שינוי. על כן נאמר "וידום
אהרן" - שהיה כדומם, וגם לאחר ששמע את הבשורה הקשה שמתו
לו שני בניו האוביו ביום אחד, לא ראו עליו מאומה! על פניו לא היה
שום סימן של עצב, ולכן קיבל שכר גדול על שתיקתו.

זו דרגה מאוד גבוהה של קבלת הדין באהבה ובשמחה, להאמין עד
הסוף שכל מה שהקב"ה עושה הוא לטובה, ולברך על הרעה כשם
שמברכים על הטובה.

לאדמו"ר הדברי חיים מצאנז זצ"ל היה בן שנפטר בגיל צעיר לימים, בהיותו בן שבע שנים בלבד. הלווייתו התקיימה בשעת בוקר מוקדמת, ועוד בטרם תפילת שחרית כאשר חזר מההלוויה אמר הרבי את הדברים הבאים:

"בדרך העולם כשאדם הולך ברחוב ומישהו טופח לו על הגב טפיחה חזקה, מסתובב האיש לראות מי המכה, אם הוא רואה שזה שונאו מיד הוא כועס וזועק, אבל כאשר הוא רואה שזה אוהבו משכבר הימים הוא מחייך אליו ושמה על טפיחתו, כי סוף סוף חבירו הוא. כן הנידון במכה שקיבלתי בפטירת בני..."

קיבלתי היום מכה איומה בגב, מכה כואבת ומכאיבה עד מאוד, אך כאשר התבוננתי ממי קבלתי מכה זו אמרתי לעצמי - הרי הבורא יתברך היכני, הבורא שאני כל כך אוהבו! אם כך בוודאי אקבל זאת באהבה ובשמחה!"

כשנפטר בנו של החפץ חיים רבי אברהם בגיל צעיר לימים, כבן עשרים ושלוש שנים, הגיעו אנשים רבים לנחמו. שום אנחה לא נשמעה מפיו ושום דמעה לא זלגה מעינו, לבאים לנחמו אמר: "ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם" - עתה ידעתי כי יהודי אני!

והוסיף וסיפר החפץ חיים למנחמים הרבים מעשה נורא ומזעזע אשר קרה בימי האופל האיומים של האינקוויזיציה: בתקופת האינקוויזיציה בספרד בשנת רנ"ב שחטו הרשעים צמאי הדם לעיני אם צדקנית את שני ילדיה האהובים והיקרים, אשת החיל נשאה אז עיניה למרום ובלב מחושל לחשה תפילה: "ריבונו של עולם אמנם מאז ומעולם אהבתיך, אך כל עוד היו לי ילדי היקרים והחביבים היה לבי חלוק לשנים, עוד נתבצר שם מקום לאהבה גם לילדי היקרים, ואילו עתה לאחר שילדי כבר אינם, הפך לבי כולו קן לאהבתי הלוהטת אותך, עתה אוכל לקיים באמת מצוה זו של ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך!"

ואז הכריז החפץ חיים בהתלהבות: "רבונו של עולם, את האהבה שאהבתי עד עתה את בני, הריני מוסר מעתה לך!"

● נאמר: "וידום אהרן", ומשמע שהיה לו מה לומר, אך לבסוף לא אמר. נשאלת השאלה, מה היה לו לומר ומדוע לא אמר?

מתרץ זאת הרב מאיר רוברמן זצ"ל שאהרון יכול היה לטעון לקב"ה: "הרי אמרת עלי: 'וראך ושמח בלבוי' (כלומר, שתמיד יהיה בשמחה), ועכשיו במקום לשמוח, אתה ממית את שני בני?" ונשאלת השאלה, מדוע אכן לא טען כך?

צריך לומר ששתק מחמת שקיבל את היסורים של מיתת בניו באהבה, וזאת משום שהבין שכל מה שה' עושה הכל לטובה, גם אם אנו לא מבינים, ואין להרהר אחר מידותיו של הקב"ה. וכיון שידע זאת, היה יכול גם לקיים את הדין: "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה" (ברכות נד.), וכמו שפירשו חז"ל: "לא נצרכה אלא לקבולינהו בשמחה" (רש"י - לברך על מידת פורענות בלבב שלם), כלומר, כשם שמברך על הטובה את ברכת 'הטוב והמטיב' בשמחה, כך חייב גם לברך על הרעה את ברכת 'ברוך דיין האמת' בשמחה.

לכן גם אהרון לא טען את מה שיכול היה לטעון, כי למעשה גם אחרי שמתו לו שני בניו, עדיין התקיים בו "ושמח בלבוי". וראה לכך שבאותה שעה היה אהרן באמת בשמחה, שהרי מיד אחר כך נתייחד עמו הדיבור והוא זכה לנבואה, ואמרו חז"ל שאין השכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות אלא מתוך שמחה של מצוה (שבת ל:).

ומכאן על האדם ללמוד מוסר, שיתיירא מהקב"ה, יקבל יסוריו באהבה ובשמחה, וידע שהכל לטובתו, כי כל מה שה' עושה, הכל (גם מה שנראה רע) הוא לטובה.

בכל דבר אפשר לראות את השחור ואת הרע, אולם אפשר גם לראות את הטוב, הכל תלוי בהסתכלות של האדם וכמו שרואים מהסיפור הבא:

השריף קולוני היה ידוע בקרב כל תושבי העיירה כרואה שחורות, כל סיטואציה אותה ניתן היה לפרש לטובה או לרעה, תמיד היה מכריע לרעה ובהתאם לכך היה גוזר עונשים קשים על התושבים החשודים. השריף יכול היה להמשיך בתחזיותיו השחורות במשך שנים, אלא שהכל השתנה כשיום אחד נשלח אל השריף שוטר צעיר בשם כריסטופר

ברטלי, השוטר נשלח לאזור על מנת לסייע לשריף לפקח על העיירה שאליה התווספו תושבים רבים בשנה האחרונה.

כריסטופר היה בחור צעיר וחייכן שראה רק טוב מסביבו, הוא הסתכל על החיים דרך משקפיים ורודים, וראה בכל קושי שעמד בפניו אתגר מרתק שאותו הוא יעבור בהצלחה. לשריף הוותיק היה קשה מאוד להתרגל לרעיונות החדשניים של כריסטופר. 'אתה תמים חביבי', אמר לו, 'חכה עד שתראה את החיים האמיתיים, אין לך מושג עד כמה הם אכזריים'. אבל כריסטופר היה עונה: 'הכל תלוי רק בהשקפה שלך, אם תחשוב טוב תראה מסביבך רק טוב, ואם תחשוב רע כל היום תראה את כל אלו שמסביבך כאנשים רעים...'

כמעט מדי יום הם נפגשו בסיטואציות שונות ולא פשוטות, ותמיד השריף היה מניע את ראשו לצדדים באי שביעות רצון וממלמל 'העולם הולך ומדרדר...'. כריסטופר לעומתו היה מוצא את נקודות האור, ואת מחצית הכוס המלאה.

באחד הימים כאשר הם ערכו אימונים בשליפת נשק, נשמט אקדח טעון מידיו של כריסטופר על הארץ, לאחר מכן נשמעה ירייה, צווחה נשמעה מפיו של השריף תוך כדי שהוא לופת את ידו. הכדור שנפלט פגע בזרת שלו וקטע חלק ממנה. כריסטופר מיד רץ לעזור לשותפו וחסם את הדם, אך השריף רק מלמל כשעיניו עצומות: 'אתה חסר אחריות! היאך אתה שומט אקדח טעון?!' כריסטופר התנצל ואמר: 'אני בטוח שגם זה יהיה לטובה'.

המילים הללו הרתיחו את דמו של השריף והוא אמר: 'תדע לך שהחוק קובע שפליטת כדור שפגעה בזולת עונשה שנת מאסר! אני לא חשבתי להשית עליך את העונש הזה, אבל אם אתה אומר שגם זה לטובה, אז אתה מוזמן לשבת בכלא כדי לדעת האם זה לטובה'.

השוטר הצעיר לא האמין לדברי שותפו הוותיק, אבל למחרת היום הוא כבר מוצא את עצמו יושב בבית הסוהר. חודש ימים חלף מאז ומספר תלונות מוזרות הגיעו אל השריף, לאורך הכביש הראשי המוביל אל העיירה נצפתה תופעה מטרידה, מדי כמה ימים ניתן היה לראות כל

מיני בעלי חיים מתים שנמצאו תלויים על גבי תמרורים ופנסי רחוב. השריף החליט לבדוק את העניין ויצא מהעיירה לנסיעה לאורך הכביש. כ-15 ק"מ לאחר תחילת הנסיעה הוא הבחין לפתע בחתול מת התלוי על תמרור בצד הדרך. הוא עצר את מכוניתו והחל לבדוק את הסביבה, ואז שם לב לשביל עפר היורד אל בקעה סמוכה ומשני צדדיו תלויים עוד מספר בעלי חיים. במשך חמש דקות הוא הלך לאורכו של השביל, ולפתע הוא מצא את עצמו מוקף באנשים רעולי פנים האוחזים נשק בידיהם, ולא נותר לו אלא להניח את נשקו ולהיגרר בעיניים מכוסות אחרי האנשים המסתוריים.

כאשר פקח את עיניו הוא מצא את עצמו במערה עליה היו ציורי קיר של כוכבים מחומשים ועוד כל מיני צורות מוזרות. האנשים סיפרו לו שהם שייכים לכת השטן, והם מקריבים לו בעלי חיים 'כעת אנו עומדים להרוג אותך למען אותה מטרה!'. ראש החבורה החל לבדוק היטב את השריף המבועת ואז לפתע הוא שם לב שהזרת שלו קטועה. 'חברים יש לו מום או אפשר להקריב אותו', אמר לשאר המשתתפים, ולשריף הוא אמר: 'אנחנו נבדוק מה לעשות אתך מאוחר יותר'.

בלילה השריף הצליח להימלט מן המערה, והדבר הראשון שהוא עשה זה לרוץ לבית הסוחר לשחרר את ידידו. הוא סיפר לו את כל מה שעבר עליו ביממה האחרונה ולבסוף אמר: 'צדקת ידידי, הפגיעה בזרת באמת הייתה לטובה! אבל שום דבר טוב לא קרה בגלל המאסר שלך...'

'גם זה לטובה אדוני', אמר כריסטופר בחיוך, 'אם לא הייתי במאסר, הייתי נעצר יחד אתך במהלך הסיור על ידי בני הכת, ולי כפי שאתה יודע לא חסרה זרת...'

כל אדם צריך ללמוד כיצד לראות רק את הטוב שבכל מצב, ובכל אדם. גם מצבים קשים מציבים בפני האדם אתגרים שמהם הוא יוכל לצאת מחושל יותר, ומוכן לחיים. כאשר אדם מאמין שכל מה שה' עושה הכל לטובה, ממילא קל לו יותר להתגבר על כל הייסורים ומכשולי החיים.

יין ושכר

יֵין וְשֵׁכָר אֶל תִּשְׁתֶּה אֹתָהּ וּבְנִיךָ אֶתְךָ בְּבִאָכֶם אֶל אֱהֹל
מוֹעֵד וְלֹא תִמְתּוּ (י, ט)

שלא להכנס שתוי במקדש, וכן שלא להורות, כלומר
שלא לדון בדבר מדיני התורה בעוד שיהא האדם
שיכור... שורש המצוה ידוע, שאין ראוי להתעסק
בדברים היקרים בתכלית היוקר כמו ענייני המקדש
ודברי התורה אלא רק בעת שיהיה האדם מיושב
בדעתו ומכוון בכל מעשיו. (חינוך קנ"ב)

על בני אהרן נאמר: 'וּתְצַא אִשׁ מִלִּפְנֵי ה' וּתֹאכַל
אוֹתָם', ואין אנו יודעים מפני מה מתו, אלא ממה
שציווה את אהרן ואמר לו: 'יֵין וְשֵׁכָר אֶל תִּשְׁתֶּה', אנו
יודעין מתוך כך שלא מתו אלא מפני היין, לכך חבבו
הכתוב לאהרן ויחד אליו הדבור בפני עצמו, שנאמר:
'יֵין וְשֵׁכָר אֶל תִּשְׁתֶּה'. (ויק"ר יב, א)

מתוך דברי המדרש שבני אהרן מתו מפני היין, משמע שהיין הוא
דבר פסול ושליילי, וכן מצינו גם עם נח שנאמר: 'יִיָּשֶׁת מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר
וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלָה', וחז"ל גינהו על כך מאוד, וגם בנות לוט
שהשקוהו יין ובעקבות כך: "וַיִּתְהַרְיֶן שְׁתֵּי בָנוֹת לוֹט מֵאֲבִיהֶן" ...
אולם לעומת זאת מצינו בחז"ל גם כמה מעלות גדולות וטובות שיש
ביין כגון: "אין שמחה אלא ביין" (פסחים קט.), "חמרא פקחין" (יומא
עו: כלומר שהיין פותח את מעיינות החכמה), וכן תיקנו לקדש את השבת על
היין (פסחים קיג.), ועוד אמרו שמי ששתה יין בסעודה, והביאו לו יין
אחר טוב מהראשון, צריך לברך עליו 'ברוך הטוב והמטיב' (ברכות
נט:).

א"כ קשה, האם היין טוב או רע לאדם?

התשובה לכך היא שהיין יכול להיות טוב ויכול להיות רע, הכל לפי
הזמן והמקום והאדם השותה. וכן אמר רבי אילעאי: בשלשה
דברים אדם ניכר: בכוסו, בכיסו ובכעסו (עירובין סה:).

ג'קי היה יהודי אמיד ועתיר נכסים. בת יחידה היתה לג'קי ולרעייתו, בשם רוחמה, אותה רצו לשדך עם אחד הבחורים המובחרים והמוצלחים בעיר. ואמנם כאשר הגיעה הבת לגיל המתאים, החל האב לחפש עבורה חתן ראוי מקרב המשפחות המכובדות ביותר בעיר.

נקל אפוא לשער את הפתעתו העצומה של ג'קי ואשתו כאשר הודיעה להם בתם בערב אחד כי היא כבר בחרה את חתנה המיועד ואין כל צורך לחפש לה אחר.

'מי הוא החתן המאושר?', שאלו ההורים במתח.

'עמוס ברדוגו', ענתה רוחמה, 'מהשכונה הסמוכה'.

'עמוס ברדוגו?!', קרא ג'קי בתדהמה, 'הרי הוא נחשב לעברין בכיר בשכונה, וכבר נעצר פעמיים על אלימות וחבלה חמורה. איך עלה בדעתך להתחתן עם טיפוס מושחת כזה!'

'אתה טועה אבא', ענתה הבת. 'רבים טועים בעמוס, אך למעשה הוא בחור טוב והגון, יש לו לב זהב'.

עולמם של ג'קי ורעייתו חרב עליהם. הוא הבין כי בדרכי שכנוע והגיון, לא יצליח להניא את בתו העקשנית מהחלטתה. הוא פנה אפוא לידידיו וביקש מהם עצה. אחד מחבריו הפקחים אמר לו: 'ראה ג'קי, אולי עמוס הוא אכן בחור טוב? כדי להכיר את אופיו של אדם לעומק יש לבחון אותו בשעות רגישות, כמו בשעת משתה וסעודה, בשעת כעס וכן הלאה. עצתי לך, שתודיע לבתך כי אתה אכן מסכים לשידוך, ובינתיים הכן סעודת אירוסין מפוארת, שם תוכל לתהות היטב על קנקנו של החתן המיועד'.

קיבל ג'קי את עצתו של הידיד ובישר לבתו כי נעתר לבקשתה והוא אף מוכן לערוך סעודת אירוסין מפוארת, שבסיומה ישברו צלחת אירוסין כמנהג. רוחמה המאושרת מיהרה להיפגש עם עמוס, הפעירה בו להגיע בלבוש מכובד, להתנהג כיאות, לברך על האוכל, ולכבד את הקרואים.

בליל האירוסין הגיע עמוס לבית חורי הכלה כשהוא חנוט בחליפה מצוחצחת, מלא חיוכים, נימוסין ורצון טוב. הוא לחץ את ידיו של ג'קי בחמימות ובירך את אמה של הכלה. ג'קי ניגש לארון מוסתר ושלב משם בקבוק וויסקי משובח. 'הבה ונשתה לכבוד השמחה', קרא לעמוס. עמוס נענה בשמחה, בירך בכוונה מעושה על המשקה ושתה את הכוסית בלגימה אחת. אחרי הכוסית הראשונה הגיעה עוד כוסית ואחריה עוד אחת, עד שבתוך זמן קצר סיים עמוס את הבקבוק כולו...

כעת כבר היה עמוס שיכור לחלוטין, ובעד מתנדנד דידה לעבר שולחן הכיבודים. בלי גינונים מיותרים תפס מלא חופניו פיסות מזון והחל לדחוף לפיו וללעוס בגסות. אחד מן הקרואים ניסה להעיר לו, כי יש עלחות וסכו"ם בפינת השולחן, ובכלל יש להמתין לפתיחת הסעודה. אלא שעמוס דחף אותו בגסות, קילל אותו ושפך עליו את המשקה שהיה בידו. האנשים במקום נחלצו לעזרתו של האיש המתקף ומהומה פרצה במקום.

הרעש הגיע במהירות אל עזרת הנשים, והכלה הבינה כי ידיו של חתנה ה'תכשיט' במעל. היא יצאה אל מחוץ לאולם וביקשה שיקראו לעמוס במהירות. כשעמוס יצא, התחננה רוחמה לפניו כי ירגע ויחזור להעמיד פנים כי הוא בחור הגון. היא ניסתה להסביר לו כי אם ימשיך בהשתוללותו, יבטל אביה את השידוך, ולא יתן להם פרוטה מרכושן.

פניו של עמוס האדימו והוא צעק: 'מה אכפת לי מאביך, וכי בגלל שהוא עשיר אני צריך לחשוש ממנו?', בכעסו הרב החל לצעוק על ארוסתו המיועדת. האנשים ששמעו את הצעקות יצאו וניסו לרסן אותו, אך עמוס החל להכותם. הארוסה שניסתה לעצור את ההשתוללות, ספגה אף היא מכות נאמנות, עד שהיא עווצה בכל כוחה: 'אבא, אבא, תציל אותי. הוא שובר לי את הידיים'.

ג'קי הגיע במהירות, הביט במחזה וחייך בשביעות רצון. 'לא נורא', אמר לבתו, 'שישברו לך הידיים ואפילו הרגליים. תמיד נוכל לחבוש אותם בגבס, ואת תרפאי. העיקר שעלחת האירוסין עדיין לא נשברה'.

מאכלות אסורות

זאת הזויה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ,
כל מפרסת פרסה ושסעת שסע פרסת מעלת גרה
בבהמה אתה תאכלו (יא, ב-ג)

נצטוינו לבדוק סימני בהמה וחיה כשנרצה לאכול מהם, והם: מעלת גרה ושוסעת שסע, שנאמר: 'זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ...'.
(חינוך קני"ג)

כתב הספורנו: ואסר את המאכלים המטמאים את הנפש במדות ובמושכלות, כאומרו: 'ונטמתם בס', וכאומרו: 'אל תשקצו את נפשותיכם', וכאומרו: 'ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים, והתקדשתם והייתם קדושים', פירוש נצחיים, מתדמים לבורא יתברך, כאומרו 'כי קדוש אני'.

נפש היהודי קדושה, עדינה ורגישה, חלק אלוה ממעל שנאמר: "וַיִּפַּח בְּאַפֵּיוּ נְשֵׁמַת חַיִּים", ו'כל דנפח מדיליה (מעצמו) נפח' - כאשר אדם מנפח בלון הוא מנפחו מתוך עצמו, ויש בבלון חלק ממנו, כך גם נפש היהודי שיש בה כביכול חלק מה' יתברך. כל דבר שהתורה אסרה לנו לאכול פוגע, מזיק ומשחית את נפש היהודי העדינה.

אחד מסיפורי הילדים המפורסמים הוא "הנסיכה והעדשה", שם מסופר על נסיכה שהלכה לאיבוד. כאשר הגיעה למקום יישוב היא סיפרה שהיא הנסיכה, והיא מבקשת שיחזירוה לארמון... אבל אף אחד לא האמין לה שהיא נסיכה משום שבגדיה היו קרועים ובלויים, עד שהגיעה לבית אחד, שם החליטו לבדוק אותה. הם נתנו לה לאכול ארוחת ערב והכינו לה חדר ללון בו. הם הכינו לה מיטה עם עשרה מזרונים נוחים מאוד, אך מתחתם הניחו עדשה קטנה (או אפונה). הנסיכה הלכה לישון ובבוקר קמה מאוד עייפה. שאלו אותה מדוע היא כה עייפה? והיא ענתה שלא ישנה טוב... אמנם המיטה היתה נוחה, אבל

היה שם משהו שהציק לה והפריע לה לישון. שמע זאת בעל הבית, אמר לכולם שכעת הוא יודע בוודאות שזאת הנסיכה ומיהר להחזיר אותה לאביה המלך וקיבל פרס גדול.

עם ישראל בני מלכים הם, בניו של מלך מלכי המלכים הקב"ה שנאמר: "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם" (דברים יד, א). בן מלך מתנהג אחרת משאר פשוטי העם, מלבושו שונה ומכובד וגם לא כל דבר עולה על שולחן מלכים. משא"כ אומות העולם עליהם נאמר: "בְּשָׂר חֲמוּרִים בְּשָׂרָם וְזָרְמֹת סוּסִים זָרְמָתָם" (יחזקאל כג, כ).

במדרש (תנחומא שמיני י) נאמר: ר' תנחום בן חנילאי אמר התיר להם (לגויים) את האסורים את השקצים ואת הרמשים, למה הדבר דומה? לרופא שהלך לבקר שני חולים, ראה אחד מהן שהיה בסכנה, אמר לבני ביתו תנו לו לאכול כל מה שהוא מבקש, ראה את האחר שהיה חוזר לחיים, אמר לבני ביתו כך וכך מאכל יאכל, כך וכך מאכל לא יאכל.

אמרו לו לרופא מה ראית בין זה לזה, שדווקא לזה שהוא בסכנה אמרת יאכל כל מה שהוא מבקש, ואילו זה שהוא לחיים אמרת לו כך וכך יאכל כך וכך לא יאכל? אמר להם הרופא: זה שראיתי שאין לו סיכוי והוא הולך למיתה, אמרתי תנו לו שהרי אין לו רפואה, לפחות שיהנה מהמאכלים שאוהב לפני מיתתו, אבל זה שיש תקנה למחלתו, עליו לאכול דברים בריאים כדי להתחזק ולהבריא ולשמור את עצמו ממאכלים מזיקים.

כך הקב"ה התיר לגוים עובדי כוכבים שקצים ורמשים ואת כל העבירות לפי שהם הולכים לגיהנם, אבל לישראל שהם לחיי גן עדן, אמר להם 'אל תשקצו את נפשותיכם' (יא מג), 'והייתם קדושים כי קדוש אני' (יא מד), את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו, למה? לפי שהם חיים, שנאמר: 'ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום' (דברים ד, ד).

הזהרו מן הצבועין

אך את זה לא תאכלו מִמֵּעַלֵי הַגֶּרֶה וּמִמִּפְרֵסֵי הַפְּרֶסֶה
 אֶת הַגָּמֶל... וְאֶת הַזּוֹזִיר כִּי מִפְרֵסֵי פְּרֶסֶה הוּא וְשֵׁסֶע
 שֵׁסֶע פְּרֶסֶה וְהוּא גֶּרֶה לֹא יֵגֵר טָמֵא הוּא לָכֶם (יא, ד-ז)

והוא גרה לא יגר. כלומר לא יקבץ מאכלו אף על פי
 שהוא הולך ועובר באשפה וחרר ויושב ומראה טלפיו,

כלומר **ראו שיש בי סימני טהרה**. (פסיקתא)

החזיר נחשב לסמל הטומאה, אע"פ שיש לו מקצת סימני טהרה,
 שהרי הוא שוסע שסע ומפריס פרסה כבהמה טהורה, ורק חסר לו
 סימן טהרה אחד של מעלה גרה, א"כ מדוע דוקא החזיר הוא סמל
 הטומאה?

התשובה לכך, ששאר החיות והבהמות הטמאות, אין הן מנסות
 להציג את עצמן כטהורות, לכן כולם יודעים שהן טמאות, אבל
 החזיר צבוע, הוא מטעה את בני האדם ומראה את עצמו כאילו הוא
 טהור, ממנו צריכים להיזהר ביותר.

כמו כן הרשעים, יש רשעים שאינם מנסים להציג את עצמם
 כצדיקים, כולם יודעים שהם רשעים ומתרחקים מהם. אבל ישנם
 רשעים ארורים המראים את עצמם כצדיקים, ובאים באיצטלא של
 רבנים עם זקן, אבל הם חוטאים ומחטיאים את הרבים, מהם
 צריכים להיזהר ביותר. במשך כל הדורות עיקר הנזקים נגרמו בגלל
 אנשים שהטעו את הציבור בצדקותם המדומה: משיח השקר
 שבתאי צבי וה"רב" משה מנדלסון שכלפי חוץ היה יהודי חרדי
 ותלמיד חכם, אך גרם נזק רב בספריו והשקפותיו הפסולות והוא
 זכה לכינוי המפוקפק "אבי תנועת ההשכלה", בעקבותיו החלו
 יהודים רבים להתבולל ולהיטמע בעמים (ארבעה מתוך ששת ילדיו התנצרו).

וכן המשכילים (שלפני שהראו את פרצופם האמיתי ניסו לקבל הסכמות מרבנים)
 ו'הרבנים' הרפורמים שיותר מהמיליונים שאבדו לעם ישראל
 בשואה האיומה, איבדנו בגלל התבוללות שנעשתה בעידוד הרבנים
 הרפורמים, וכן ישנם גם מסיונרים הנראים כחרדים עם ציצית זקן
 ופאות המטיפים לנצרות, ועוד כל מיני 'רבנים' כמו הרב 'בא לי',

והרב 'נוח לוי, שאמנם יש להם תעודת רבנות, אך הם עושים מה שבא להם כדי 'לרצות את דעת הקהלי' נגד רצון ה' ונגד השקפת התורה המקובלת על כל רב שיראת ה' היא אוצרו... כנראה שכאשר יבוא משיח צדקנו במהרה בימינו, הוא יבוא רכוב על תמור לבן ומכונת גילוח בידו, כדי לגלות את פרצופם האמיתי של כל הצבועים.

המלך ינאי אמר פעם לאשתו: 'אל תתיראי מן הפרושין ולא ממי שאינן פרושין אלא מן הצבועין שדומין לפרושין שמעשיהן כמעשה זמרי ומבקשין שכר כפנחס' (סוטה כב:).

מעשה באדם שנטה למות, קרא לבנו יחידו ואמר לו: "אני מצווה עליך שני דברים: היזהר מהצבועים, ואל תישבע אפילו על האמת". ונפטר האב לבית עולמו. הבן הקפיד מאוד על הצוואה מאביו, ולימים השתדך והקים בית בישראל. ביום מן הימים שאל את אשתו אם היא רוצה לצאת איתו קצת לטיול בעיר, אבל האשה אמרה שהיא לא רוצה לצאת, שמא תגרום מכשול לבני אדם שיסתכלו בה, ולכן היא מעדיפה להישאר בבית. גם בביתה היא הייתה מכסה את עצמה יתר על המידה, גם בשרוולים ארוכים, ונהגה בעניעות יתירה.

במוחו של האיש, שזכר את צוואת אביו שאמר לו להיזהר מן הצבועים, נדלקה נורה אדומה, ואמר לאשתו שהוא עריך ללכת לכמה שבועות מחוץ לעיר לאיזה עניין דחוף. אשתו הכינה לו צדה לדרך והם נפרדו לשלום. הלך האיש מביתו, ובאמצע הלילה חזר לבית בשקט, פתח את הדלת וגילה שאשתו נמצאת בבית עם גוי. ביקשה האשה מהגוי להרוג את בעלה, אבל הבעל הצליח לברוח משם מהר. הוא רץ עד שכלו כוחותיו, התיישב על ספסל ברחוב ונרדם.

באותו לילה נגב מארמון המלוכה האוצר של המלך, שהיה מלא בכסף וזהב. יצאו שוטרים לחפש ולחקור אחר הגנב. כשראו את האיש הישן באמצע הרחוב עצרו אותו מיד ולקחו אותו לתחנת המשטרה לחקירה על הגניבה. אמרו לו שאם הוא ישבע שאינו הגנב – ישוחרר לביתו. אבל הוא סירב להישבע. לכן פסקו את דינו שהוא הגנב, והגונב מהמלך דינו למיתה בתלייה.

בדרך לגרדום ליוו את היהודי הכומר המקומי וחבר מרעיו, ובאמצע הדרך אמר הכומר לכולם להיזהר לא לעבור בשביל מסוים כיוון שיש שם נמלים ואסור לדרוך עליהן כי נאמר בתורה 'ורחמיו על כל מעשיו'. כששמע היהודי את דברי הכומר, אמר לשוטר: 'תעשה לי טובה, תיקח אותי למלך ואני אגלה לו מי השותף שלי לגניבה מאוצר המלך'.

מיד פנו כולם לארמון המלוכה, והכניסו את היהודי אל המלך. אמר היהודי למלך: 'אני והכומר גבנו ביחד את האוצר'. מיד הלכו שוטרים לביתו של הכומר ומצאו שם את האוצר. שאל המלך את היהודי: 'מה לך ולכומר?', סיפר לו היהודי על צוואת אביו ועל מה שעשתה לו אשתו, ושבאמת אין לו שום קשר לגניבה ולכומר הרשע, אלא שאחרי ששמע אותו אומר דברי עביעות – הבין הכל. המלך לקח את היהודי החכם ליועצו האישי, העניש את האשה הצבועה והגוי שניסה להרוג את היהודי, והכל בא על מקומו בשלום.

טמטום הלב

אֵל תִּשְׁקְצוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשְּׂרִיץ הַשְּׂרִיץ וְלֹא
תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם (יא, מג)

ונטמתם בם - תנא דבי ר' ישמעאל, עבירה מטמטמת
לבו של אדם, שנאמר ולא תטמאו בהם ונטמתם בם,
אל תקרי ונטמאתם אלא ונטמטם (יומא לט).

כתב האברבנאל: איסור המאכלים שאסרה התורה, כבר חשבו רבים מהמפרשים שהוא מפני בריאות הגוף ורפואתו, וחלילה לי מלהאמין כן לפי שאם כן היה ספר תורת האלהים במדרגת ספר קטן מספרי הרפואה הקצרים בדבריהם וטעמיהם, ואין זה דרך תורת האלהים ועומק כוונותיה. וגם שענינו הרואות האומות האוכלים בשר החזיר השקץ והעכבר ושאר העופות והבהמות והדגים הטמאים, חיים כולם היום חזקים כראי מוצק ואין עייף ואין כושל בהם. גם כי יש בריות אחרות שהיזקן מפורסם כאפעה נחש שרף

ועקרב, ולא נזכרו כאן בכלל האסורות. וגם יש מהעשבים והצמחים מזיקים מאוד וממיתים בארסיותם ולא אסרה התורה אכילתם.

וכל זה מורה שלא באה התורה האלקית לרפאות את הגופות ולבקש בריאותם אלא לבקש בריאות הנפש ולרפאות תחלואיה ולכן אסרה המאכלים לפי שהיו מתעבים ומשקצים את הנפש הטהורה המשכלת ומולידות במזג האנושי אטימות וקלקול התאוות, בעשותם באדם רוע מזג אשר ממנו תתהווה רוח הטומאה המטמאת את הדעות והמעשים, ומגרש רוח הטהרה והקדושה... ומפני זה אמר ה' יתברך: 'אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השרץ ולא תטמאו בהם', כי בזה היה ענין האטימות והטומאה. ולא קראם הכתוב מזיקים ולא מחליאים כי אם 'טמאים' ו'תועבה', להורות שהיה טעם איסורם מפאת הנפש ולא מפאת הגוף ובריאותו, את"ד.

וכתב המסילת ישרים (פרק י"א): המיקל בעניין אכילת איסור במקום שאמרו להחמיר, אינו אלא משחית לנפשו. וכך אמרו בספרא (שמיני יב, ג): 'לא תטמאו בהם ונטמאתם בס', אם מטמאים אתם בס, סופכם ליטמא בס, והיינו, כי המאכלות האסורות מכניסים טומאה בלבם ובנפשו של אדם עד שקדושתו של המקום ברוך הוא מסתלקת ומתרחקת ממנו. והוא מה שאמרו בש"ס גם כן 'ונטמאתם בס', אל תיקרי 'ונטמאתם', אלא 'ונטמטם', שהעבירה מטממת לבו של אדם, כי מסלקת ממנו הדיעה האמיתית ורוח השכל שהקב"ה נותן לחסידים, כמו שאמר הכתוב 'כי ה' יתן חכמה' (משלי ב, ו), והנה הוא נשאר בהמי וחומרי משוקע בגסות העולם הזה. והמאכלות האסורות יתירות בזה על כל האיסורין, כיוון שהם נכנסים בגופו של האדם ממש ונעשים בשר מבשרו. עכ"ל.

כאשר אנו עוברים על איסורים, אנו גורמים לעצמנו נזק, אך מעבר לזה אנו גם מטמטמים את לבנו. הלב הופך לאטום יותר עם כל עבירה, ובעיקר אם אוכלים מאכלים אסורים ולא כשרים. כאשר הלב נאטם, קשה מאוד להתחבר לצד הקדושה והטוב. הדבר דומה לכייס מומחה, שבהתחלה היה גונב מאנשים בגלל שלא היה לו מה לאכול, הוא לא רצה לעשות זאת אבל הרגיש שאין לו ברירה, כך היה בהתחלה, אבל אחרי פעמים רבות שגנב מאנשים, מרוב ההרגל כבר אינו מרגיש שהוא עושה משהו לא בסדר, והגניבה נראית לו מותרת ואין בה כל רע.

אדם עם לב אטום צריך להתאמץ הרבה יותר כדי להרגיש בלבו את הטוב והקדושה. הוא יכול לשמוע שיעורי תורה מחזקים ולקבל מוסר מאנשים מבלי להרגיש דבר. הוא יכול להבין אולי את הדברים, אך אין לו כל חיבור אליהם שהרי לבו אטום. כדי להתגבר על כך, יש להימנע מעבירות שונות, ובעיקר לשים לב שלא להכניס שום מאכל טמא לגוף. אדם שיקפיד על אכילת מאכלים כשרים בלבד, ובמיוחד עם כשרות מהודרת, יצליח לפתוח את לבו, כך שהוא יוכל להרגיש את הקדושה ולהתחבר אליה.

אל הגה"צ רבי חיים קניבסקי שליט"א, יום אחד הגיע פרופסור למתמטיקה, כבן תשעים שנה, יהודי חרדי וירא שמים. הוא סיפר לרב בפנים כבושות שהוא אינו מצליח להבין דף גמרא, ולמרות שהוא ניסה עשרות שנים ללכת לשיעורי גמרא וללמוד גמרא עם חברותא, לעולם לא הצליח להבין אפילו גמרות פשוטות. ואע"פ שאין הוא טיפש, שהרי הוא פרופסור גדול במתמטיקה שמבין מצויין נוסחאות מסובכות, בכל זאת אין הוא מצליח להבין כלום, כאילו המוח הגדול שלו נסתם.

הגר"ח קניבסקי אמר לזקן שכנראה מתישהו הוא הכניס לפיו איזה מאכל אסור. הפרופסור ניסה להיזכר... הוא חשב שבעצם מאמצע כיתה ד' התחיל אצלו 'טמטום המוח'... ואז הוא נזכר שכשהיה ילד בן תשע, שיחק בביתו של שכנו הגוי, שם בישלו בשר עם ריח מאוד מיוחד ומגרה, הוא לא עמד בפיתוי וכאשר הזמינו אותו לאכול, הוא טעם מהבשר הטרף... "מאז נסתתמו כל מעיינות הדעת שלי ולא יכולתי להבין את הגמרא הקדושה", סיפר הישיש בבכייה, ושאל את הרב מה עליו לעשות כדי לתקן את החטא ההוא שנעשה לפני למעלה משמונים שנה.

הרב הציע לו שיעום יום אחד כדי להקיא מתוכו את אכילת בשר הטריפה. הפרופסור טען שקשה לו מאוד לעשות כן, ואפילו את יום הכיפורים אין הוא יכול לעום באופן מושלם מחמת גילו המבוגר ומעב בריאותו... הגר"ח אמר לו שבכל זאת ינסה לעום...

השומר על עצמו זוכה לשמירה מן השמים

וְהִתְקַדְּשִׁיתֶם וְהֵייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי (יא, מד)

והתקדשתם - תנו רבנן 'והתקדשתם והייתם קדושים', אדם מקדש עצמו מעט - מקדשין אותו הרבה, מלמטה - מקדשין אותו מלמעלה, בעוה"ז - מקדשין אותו לעוה"ב. (יומא לט.)

הנצי"ב מוולוז'ין ביאר שאם אדם אינו רוצה להיכשל במאכלות אסורות, אף לא בשוגג, עליו לעשות מצידו את המקסימום כדי שלא להיכשל בזה במה שתלוי בו, ואז יזכה לסייעתא דשמיא מיוחדת, אם הוא שומר על עצמו בגדר "והתקדשתם", אז זוכה ל"והייתם קדושים", והקב"ה ישמור עליו שלא יכשל גם בשוגג.

מעשה בשני סוחרים יהודים שהיו צריכים להפליג בספינה לרגל עסקיהם. היתה תקלה בספינה והם נאלצו לעגון בספרד במשך שלושה ימים עד לתיקון התקלה. באותה תקופה בספרד שלטו חוקי האינקוויזיציה, וכל יהודי שהיה נתפס מקיים מצוות, אחת דתו היתה לעלות על המוקד. לכן היה עליהם להסתיר את דבר יהדותם.

כל אחד מהסוחרים נאלץ להתארח אצל משפחה אחרת עד שיוכל לעלות שוב לספינה. כאשר אחד מהם קיבל מנת בשר מאת מארחו, בהבינו שיהיה עליו להתגעל כעת במאכלות אסורות, השתנו פניו מצער ומעוגמת נפש. בעל הבית הבחין בכך ולחש לו באוזנו: "אני מבין שיהודי אתה, אבל אל תדאג גם אנחנו יהודים, אמנם כלפי חוץ אנו נראים כגויים מחמת פיקוח נפש אבל אנוסים אנו ומשתדלים להקפיד על מצוה קלה כבחמורה, כך שאין לך מה לדאוג על כשרות המזון".

לעומת זאת היהודי השני התארח אצל משפחת גויים למהדרין, שם בליט ברירה נאלץ לאכול ממה שהוגש לו כדי שלא להסגיר את היותו יהודי.

כעבור שלושה ימים הספינה תוקנה ושני הסוחרים עלו והפליגו לדרכם. בהיותם בדרך החליפו ביניהם רשמים מהחוויות האחרונות שעברו עליהם. האחד סיפר בעצר רב על התגעלותו, בלית ברירה, במאכלות אסורות, ואילו השני שח לו אודות ההשגחה המופלאה שזכה להתארח אצל משפחת יהודים אנוסים, כך יכול היה להישמר מאכילת מאכלות אסורים.

כאשר הגיעו למחוז חפצם, אותו יהודי שהתארח אצל הגויים, הלך לרב העיר לשאול מדוע חבירו זכה לכזה נס להתארח אצל משפחה יהודית, ואילו הוא לא זכה לכך ונאלץ לאכול מאכלים אסורים?

השיב לו הרב בשאלה: "האם קרה לך פעם שלא נזהרת בכשרות ואכלת מאכל אסור?"

"מעולם לא!" השיב הסוחר בנחרצות כשחלחלה נשמעת בקולו.

"לא יתכן", אמר הרב בביטחון, "נסה להיזכר..."

הסוחר היהודי העביר את קורות חייו לנגד עיניו, ואז נזכר... היה זה בהיותו צעיר לימים, זמן קצר לאחר נישואיו. הוא קנה מהשוחט עוף שהיתה שאלה על כשרותו, הוא לקח את העוף לרב, והרב התחבט בשאלה... אולי יש מקום להתיר, אבל מצד שני אין הנדון דומה למקרה המדובר בפוסקים... לבסוף הרב לא הצליח להגיע להכרעה בדבר כשרות העוף, אבל אותו יהודי החליט שהעוף כשר ונתנו לאשתו שתכין ממנו סעודה לכבוד שבת.

"כעת נודע הדבר", הגיב הרב למשמע הדברים, "רק מי ששומר על עצמו ככל יכולתו זוכה לשמירה מיוחדת מן השמים שלא יכשל באיסור אפילו בשוגג או באונס".

עבירה גוררת עבירה

אֵל תִּשְׁקְצוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשְּׂרָץ הַשְּׂרָץ וְלֹא
 תִּטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם... וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם
 בְּכָל הַשְּׂרָץ הָרְמִישׁ עַל הָאָרֶץ (יא, מד)

בא ליטמא פותחין לו, בא ליטהר מסייעים אותו.
 (שבת קד.)

ונטמתם בם - תנו רבנן, ולא תטמאו בהם ונטמתם
 בם, אדם מטמא עצמו מעט מטמאין אותו הרבה,
 מטמא עצמו מלמטה מטמאין אותו מלמעלה, מטמא
 עצמו בעוה"ז מטמאין אותו בעולם הבא. (יומא לט.)

עשיית מצוה מזככת ומטהרת את האדם העושה אותה, לעומת זאת
 עשיית עבירה מטמאת את נשמת האדם העובר ומטמטמת ואוטמת
 את לבו מכל דבר שבקדושה.

אמרו חז"ל (אבות ד, ב) הוי רץ למצוה קלה כבחמורה, ובורח מן
 העבירה, שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה. ולכאורה קשה
 מדוע לא אמרו לברוח מעבירה קלה כבחמורה כמו שאמרו לגבי
 מצוה? אלא שאין כזה דבר "עבירה קלה", משום שכל עבירה היא
 חמורה ומחריבה ופוגמת בעולמות העליונים, ועוד שמתוך העבירה
 ה"קלה" סופו להגיע לידי עבירה חמורה.

וכן אמרו חז"ל: כך אומנותו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך
 ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו לך עבוד עבודה זרה והולך
 ועובד (שבת קה:), כי דרכו של היצר לבוא לאדם בדברים שנראים לו
 קטנים, ולאחר שרואה שהאדם נשמע לו מוסיף הוא עוד עבירה, ואם
 גם לזה האדם נשמע, אזי רואה היצר שיש לו "קליינט" טוב, ובסופו
 של דבר מביא את האדם אל העבירות החמורות ביותר.

מעשה במלך, שגזר על יהודי אחד לעשות אחת משלש עבירות, או
 זנות, או לאכול מאכל אסור, או שישתה יין של גוים שהוא אסור משום
 יין נסך מדברי סופרים, אותו אדם בחר באיסור שתיית יין בחושבו שזו

העבירה הקלה ביותר, מפני שאינה כתובה בתורה אלא רבנן גזרו שלא לשנות יין של גויים, אבל אמרו חז"ל שעבירה קלה גוררת אחריה עבירה חמורה, וסופו של דבר היה ששתה את היין ונשתכר, ואכל מאכלות אסורות, ולבסוף גם נכשל בזנות (ילקוט מעם לועז).

כתב הגר"א דסלר זצ"ל: הבחירות הרעות מגרשות את יצר הטוב ממקומו, וכשיוסיף לעשות מן הרע שהוא יעשנו בלי בחירה, כי אין עוד אחיזה ליצר הטוב במקום ההוא. וזה מה שאמרו חז"ל: עבירה גוררת עבירה, וכן: כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו, כלומר - נעשתה לו כהיתר.

בכדי להבין מה כוחו של "חטא קטן", הבה נתבונן במעשה הבא: לפני שנים רבות בעיר פאס שבמרוקו התגורר גביר עשיר שלהנאתו עסק בעידוד והצליח ללכוד חיות רבות, ביניהן חיות טרף, אותן היה מעביר לידי גן החיות המלכותי של מרוקו.

פעם אחת הצליח הגביר ללכוד גור אריות קטן וחביב, אבל שלא כבפעמים הקודמות, הוא החליט להשאירו בביתו ולגדלו. כאשר כבר הפך הכפיר ליצור מסוכן, קנה הגביר חבל עבה, קשר אותו לצוואר האריה מן הצד האחד, ואת הקצה השני של החבל קשר על סורגי הברזל של גדר האבנים שהקיפה את חצרו.

באחד הימים הגיעו לפאס שני סוחרים מעיר רחוקה, הם רכשו בדים וכלים בעיר וקשרו את סחורתם לעגלתם הגדולה. בעודם נוסעים בדרך נקרע אחד החבלים שהחזיק את סחורתם. לפתע הבחין אחד הסוחרים בחבל עבה הקשור לסורגים התקועים להם בגדר אבנים, הוא שלף את אולרו מכיסו ופנה לחתוך את החבל, צעק לו חברו הסוחר השני: 'עצור אל תחתוך, זה גזל גמור, אני מוכן לנסוע למרכז העיר ולרכוש שם חבלים עבורנו, אל תיקח חבל שאיננו שייך לך'. אך הסוחר הראשון היה

עקשן וגם תירוץ היה לו מן המוכן: 'נכון שזה גזל, אבל מדובר בחבל ישן וחסר שימוש'.

הוויכוח הזה נמשך דקות ארוכות אך לשווא, לבסוף הסוחר העיקש אמר לידידו: 'אכן כדברייך מדובר בעבירה, אבל זה חטא קטן ולא משמעותי, אתה סתם עושה מזה עסק יותר מדי גדול'. אמר ועשה, הוא חתך את החבל באיטיות והחל למשוך אותו לעברו. בעודו מושך חזר הסוחר השני והתיישב על מושב העגלה בצער גדול.

הסוחר הראשון המשיך למשוך בחבל, עד שלפתע בצבץ ראשו של האריה מבין הסורגים, הביט האריה בסוחר ההמום, והבין שהוא בעצם חופשי לעצמו. נותר ניתור ענק, חלף מעל הגדר האבנים ונחת ארצה... כשהביט הסוחר שעל העגלה לדעת מה פשר הרעש שבסמוך, לא נותר לו אלא לגלות שמחברו לא נותר אלא גל עצמות.

הרי לנו מה חטא קטן יכול לגרום לאדם בעולם הזה, עד כדי מיתה, ולעולם הבא מלפפתו והולכת לפניו ליום הדין שנאמר 'לפתו ארחות דרכם יעלו בתוהו ויאבדו' (סוטה ג:). וה' יתברך יצילנו אף מן החטא הקטן ביותר אכ"ר. (מנחת שלום)

טהרת המשפחה

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
אֲשֶׁה פִי תִזְרִיעַ וַיִּלְדוּהָ זָכָר וְטִמְאָהּ שִׁבְעַת יָמִים פִּימִי
נִדְתָּ דְרוֹתָהּ תִּטְמָא (יב, א-ב)

בכדי להבין את עניין טהרת המשפחה, נפתח בסיפור משעשע:

מדענים לחקר ההתנהגות האינטלקטואלית עשו ניסוי בקרב שני שבטים פרימיטיביים באפריקה. הם החליטו להכניס מקרר אמריקאי משוכלל למרכז הכפר, באישון לילה, ולצפות מרחוק באמצעות מצלמות נסתרות כיצד יגיבו הילידים המקומיים לנוכח הממצא החדש.

בשבט "קוקו לוקו" השכים קום אחד הילידים כדי להוציא את הטיגריס שלו לטיול, בדרך הוא ראה עב"ם (עצם בלתי מזוהה), תיבה ענקית בעבע חום, עשויה מחומר בלתי מוכר. הוא בודק בעינו, והטיגריס מרחרח ובודק באפו, ממשש, מנסה להזיז ולבסוף מגיע למסקנה שבתוך התיבה מונח משהו חשוב וכבד (כנראה מתנה משמים בגלל שאנחנו, בני שבט "קוקו לוקו" מאוד נחמדים).

הוא קורא לראש השבט המכובד, בעל הנוצה האדומה והעצם באף. ראש השבט בודק את הממצא לעיני עשרות סקרנים (ולעיני המדענים שנמצאים הרחק משם ורואים הכל דרך מסך ענק). הוא מיקש על הקופסא, מבקש שיביאו לו סכין גדולה ומצליח לפתוח את האריזה לקול מחיאות כפיים סוערות. לעיני כולם נגלה חפץ מלבני גדול. ראש השבט מסתובב סביב החפץ, בוחן ומתבונן, הוא מושך בחוזקה באחת הבליטות, ולפתע נפתחת הדלת, ושוב – מחיאות כפיים סוערות מצד הקהל.

הם רואים בפנים מדפים ומגירה. ראש השבט פותח את המגירה ומוציא משם חוברת. הוא מדפדף, מעביר לידי נתיניו וכולם נהנים מאוד מהתמונות המדויקות.

ראש השבט חושב: "מה אפשר לעשות במתנה? מעניין למה זה משמש? מהי התועלת שיכולה לצמוח מזה?"

ואז עולה במוחו רעיון גאוני. במקום שכל החפצים והבגדים שלו יהיו מפוזרים על רצפת הצריף, אפשר לסדרם על המדפים. איזה רעיון נפלא... ושוב מחיאות כפיים סוערות, כמה חכם ראש השבט...

בשבט "בונה בטטה", הסיפור חזר על עצמו. גם שם ראש השבט פתח את האריזה לקול מחיאות כפיים. אולם לאחר שמצא את החוברת, החל להתבונן ולחשוב, סקר את החלקים והשווה אותם למה שמצויר בחוברת. הוא ראה חוט חשמל, והבין שזה צריך להתחבר לחורים בקיר. לכן קדח חורים בקיר הצריף, הכניס את התקע וכלום לא קרה.

הוא הבין שמשחו אמור להתרחש כאשר מכניסים את התקע, ואם לא קורה כלום, סימן שהחורים שקדח בקיר אינם מתאימים. בסוף הוא הבין שהוא לא מבין, ולכן שלח שני נציגים עם החוברת לעיירה הרחוקה, אולי שם מבינים. בעיירה שלחו את הנציגים לעיר הגדולה, שם הסבירו להם על המצאת החשמל...

בסופו של דבר הם חזרו לכפר עם גנרטור וטכנאי שחיבר את המקרר לחשמל. ראש השבט הבין שהמקרר שומר על טריות המזון. אפשר לקרר או להקפיא ומעתה לא צריך לצוד בכל יום.

למעשה, שני המנהיגים הפיקו תועלת מהמוצר, אך ברור, שההנאה והתועלת הגדולה ביותר מכל מוצר מופקת כאשר משתמשים בו לפי הוראות היצרן ולצורך התכלית (נאף אחד לא קונה יאכטה מפוארת כדי להשתמש בה כבמחסן).

ללא ספק ה"מוצר" המורכב ביותר בבריאה הוא האדם, וזה לא יתכן שלמקרה פשוט יש הוראות יצור, ואילו לאדם המורכב אין. אך למעשה גם לאדם יש "ספר הוראות יצור", וספר זה הוא התורה הקדושה, אותה קיבלנו מבורא עולם יוצר האדם. במצות טהרת המשפחה תורת ישראל מציגה בפני האדם מערכת הוראות ברורה שתכליתה איזון בין הצרכים המרכיבים את הקשר הזוגי. אם רק נשכיל לפעול לפיהם, אזי נצליח למצות את מירב הקשר הזוגי ולשמר אותו לאורך ימים ושנים רבות.

לאחרונה נעשו מחקרים מדעיים בנושא מצות טהרת המשפחה היהודית, בהם קבעו מדענים בוודאות שבני זוג המנהלים את חייהם על פי כללי ההלכה היהודית בנושא זה, זוכים ליתרונות של אושר במשפחה, בריאות האשה והגבר, סיפוק הדדי בכל מרחבי הקשר הזוגי וילדים מוכשרים ורגועים יותר.

רופאה בריטית בשם דר' סטופס ערכה מחקר מקיף בנושא זה וכתבה על כך ספר בשם "נישואים של אהבה", ושם היא כותבת: "ההלכה היהודית בעניין טהרת המשפחה מבטאת דרך חיים מתקדמת ביותר... זוגות המנהלים את חייהם לאור עקרונות אלה, מובטחים שחיי הנישואים שלהם יהיו מאושרים".

שמירת טהרת המשפחה היא זכות נפלאה העומדת למקיימיה, ומוסיפה להם שפע טובה וברכה ושכר עצום ורב לעולם הבא. אולם יש אשר זכות המצוה עומדת להם גם בעולם הזה, כפי שאומר החפץ חיים זצ"ל (טהרת ישראל): "ידוע שמכל מצוה נברא מלאך מליץ טוב אחד. אם כן, כמה מאות מלאכים קדושים יש לה, לאשה השומרת על טהרת המשפחה, שימליצו טוב עבורה בעולם הזה, שלא תמות חס ושלוש על ידי חבלי לידה, וכן להצילה מכל פגעי הזמן", ואכן ישנם עובדות וסיפורים מדהימים אודות ישועות וניסים אשר התרחשו בעקבות שמירה על "טהרת משפחה":

מעשה בזוג מבאר שבע, שבמשך 17 שנות נישואיהם לא זכו לילדים. הם הלכו לרופאים, למגידי עתידות, וניסו סגולות שונות – ולא נושעו. סיפרו להם אודות המקובל רבי מרדכי שרעבי זצ"ל, שעקרות רבות נפקדו בזכות תפילתו. האשה והבעל ביטלו את הדברים במחי יד, אולם לאחר זמן שיכנע אותם אברך מבאר שבע לעלות לירושלים אל הרב.

אמר להם הרב: נעשה לכם תיקון, ובעזרת ה' אני מבטיחכם כי בעוד עשרה חודשים תהיו הורים לתאומים, אך תנאו אחד קודם לכל, והוא – שתקפידו על שמירת טהרת המשפחה ועניעות האשה.

בני הזוג חזרו לבאר שבע ובעידודו של ידידם האברך החלו בלימוד ובקיום הלכות טהרת המשפחה, האשה אף שמרה על צניעות לבושה. ולאחר כחודש ימים התעברה האשה. משראו בני הזוג כי ברכת הצדיק מתקיימת בפועל לגד עיניהם, התמידו בקיום המצוות וחזרו בתשובה.

כעבור עשרה חודשים מיום בואם אל הרב, ילדה האשה בלידה רגילה וקלה תאומים, וזאת לפליאתם של הרופאים שאצלם ביקרו בני הזוג במשך שנים. בהגיע היום השמיני ללידה, ערכו את הברית בישיבה של הרב שרעבי, וכיבדו את הצדיק בסנדקאות. הצדיק הרעוף על הילדים ברכות שמים, ולהורים איחול לגדל את ילדיהם מתוך נחת ושלווה.

יש לציין שמצוה זו של טהרת המשפחה, אינה רק זכות אלא גם חובה. זוג שאינם מקיימים מצוה זו עוברים בכל פעם על איסור "כרת", שהוא אחד מהאיסורים החמורים ביותר בתורה.

נאמר בגמרא: "איש ואשה שזכו שכינה ביניהם, לא זכו - אש אוכלתם" (סוטה יז.). אהבת האיש והאשה היא כמו אש. אש יכולה להיות חיובית וטובה - מחממת, מאירה, מבשלת, מניעה מכונות וכלי תחבורה. העולם אינו יכול להתקיים בלי אש! אולם האש יכולה גם להיות הרסנית עד מאוד - שורפת וגורמת סכנות ונזקים כבדים. במה הדבר תלוי? בשליטה! אש ששולטים עליה היא אש חיובית, אך אש שאין עליה שליטה היא אש הרסנית.

מצנת "טהרת המשפחה" דורשת שליטה בין בני הזוג, ודווקא שליטה זו גורמת שאהבתם תהיה חיובית מאד. אם לא - זו פשוט אהבה עצמית, אהבה הרסנית, "אהבה" שאיננה אלא התפרקות היצר, הנאה גופנית רגעית, שאינה קשורה כלל עם אישיותו של בן הזוג. להיפך: זה קשור לא פעם באי התחשבות באשה, ולעתים גם בחוסר אחריות כלפיה!

כאשר האיש והאשה מכניסים את שמו של ה' [יה] ביניהם, אז הם זוכים לאושר. אך אם הם חיים ללא הנחיות הבורא יתברך, נשאר רק ה"אש", חלילה.

ברית מילה

אֵשֶׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שְׁבַעַת יָמִים כִּימֵי נִדָּת
דֹּתָהּ תִטְמָא, וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשָׂר עַרְלָתוֹ (יב, ג)

בכדי לבאר פסוק זה, יש להקדים ולשאול כמה שאלות:

א. מה הקשר בין טומאת היולדת, טומאת הנידה וברית המילה?

ב. מדוע הקב"ה ברא את האדם ערל? לכאורה יכול היה לברוא את האדם מהול מבטן אמו, ולא היה צריך לצוות על המילה. כיצד יתכן שהקב"ה יברא את האדם בלתי מתוקן, ויצטרך לתיקון מעשי ידי אדם?

ג. בפרשת לך לך כבר נאמר: "וַיִּבֶן שְׁמֹנֶת יָמִים יִמּוֹל לְכֶם כָּל זָכָר לְדֹרֹתֵיכֶם", א"כ מדוע חזר לצוות על זה גם כאן?

מפרשי התורה כתבו שאדם הראשון נברא בצלם אלקים, מהול וזך, בלי ערלה שהיא מכח הטומאה, עד שמלאכי השרת כמעט טעו בו ורצו לומר לפניו קדוש.

כאשר הנחש החטיא את חוה, הטיל בה זוהמה, שהיא קללה של טומאה. מהפסוק: "אֶל הָאִשָּׁה אָמַר ה'רְבָּה אֲרַבָּה עֲצָבוֹנָךְ וְהִרְבִּיךְ", דרשו חז"ל, שהאשה נענשה להיות בעצבון, בטומאה ובנידה. "בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָנִים", זו טומאת הלידה (צרור המור). מה שנענשה בדמים הוא מידה כנגד מידה, היא גרמה למיתה בעולם שהיא בגדר של שפיכות דמים וטומאה (טומאת מת), שנאמר: "בַּיּוֹם אֲכַלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת", ולכן נענשה בטומאה של דמים.

אדם הראשון שלא המתין, ואכל מהפרי קודם זמנו (לפי המקובלים הפרי היה צריך להיות מותר באכילה במוצאי השבת), שהוא בבחינת ערלה, נענש גם בכך שנוצרה בו ערלה, לזאת רמזו חז"ל באומרם (סנהדרין לח:): "אדם הראשון מושך בערלתו היה".

בעניין חטא עץ הדעת, חטאה של חוה היה חמור ועמוק יותר מאשר חטאו של אדם הראשון, שהיה חיצוני ועקיף שלא ידע שאוכל מהפרי האסור. לכן חוה נענשה בטומאה פנימית חזקה, שלא ניתן להסירה לצמיחות (שחוזרת ונטמאת), ואילו אדם נענש בטומאת הערלה, שהיא חיצונית וניתן להסירה ע"י כריתת הערלה.

לפי זה הקב"ה באמת ברא את האדם מתוקן בלא ערלה, אולם חטאו גרם לטומאה וזה בא לידי ביטוי בערלה. ומכיוון שהאדם חטא, עליו דווקא מוטל להסיר את הערלה שהיא תוצאה של החטא. באדם הראשון היו תלויות כל הנפשות אשר עתידות לצאת ממנו, וכאשר חטא כולן טעמו טעם חטא ועליהן להריק תחלואיהן. הקב"ה נתן לעם ישראל תורה ומצוות שמטרתן לצרף ולנקות את הליכלוך שדבק בנפש האדם מחמת החטא הקדמון. כל מצוות "לא תעשה" נועדו כדי להסיר תחלואי הנפש, וכל מצוות "עשה" נועדו כדי להאיר את בחינת הנפש, כיוון שבעצם החטא הקדמון הוחשכו מאורי הנפש.

הקשר בין טומאת הלידה לטומאת הערלה הוא, ששניהם תוצאה של החטא הקדמון, ומכיוון שחווה היתה הגורם לחטאו של אדם, לכן גם התיקון של הסרת הערלה, תלוי בטומאת הלידה. "עובר ירך אמו", וכאשר הוא יוצא מן הרחם אף הוא נטמא בטומאת הלידה. המילה, דהיינו הסרת הערלה, היא גילוי שם ה' באדם, לכן צריך להמתין עד שיעברו עליו שבעה נקיים וביום השמיני ימול.

ובאשר לכפילות עם פרשת לך לך, בפרשתנו נאמר: "וביום השמיני ימול בשר ערלתו", ובא ללמד שיש למול ביום השמיני גם אם הוא חל ביום שבת קודש, כי מילה דוחה שבת. אם היה כתוב רק בפרשת לך לך, לא היינו יכולים ללמוד זאת, כי שם (קודם מתן תורה) עדיין לא נצטוו על השבת, ומה ששמרו שבת, היה זה בגדר חסידות בלבד והיה ברור שמילה שהיא חיוב גמור, דוחה שבת. החידוש בפרשתנו, שגם לאחר מתן תורה, ואנו מצווים על שמירת שבת, מילה דוחה שבת.

שם בפרשת לך לך, מצינו קשר מיוחד בין מצוות המילה לבין ירושת הארץ שנאמר: "והקמת את בריתי ביני ובינך וביני וברעך אחרית לך לדרתם לברית עולם להיות לך לאלהים ולרעך אחרית לך וברית עולם ויהייתם לך לאלהים. ויאמר אלהים אל אברהם ואתה את בריתי תשמור אתה ורעך אחרית לדרתם. זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם וביני ורעך אחרית המול לכם כל זכר" (בראשית יז, ז-י).

וכן הוא במדרש: "אם מקיימין בניך את המילה הן נכנסים לארץ ואם לאו אין נכנסים לארץ וכו'... כתיב: 'וזה הדבר אשר מל יהושע', דבר אמר להם יהושע ומלך, אמר להם: מה אתם סבורין, שאתם

כנסין לארץ ערלים!! כך אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו ונתתי לך ולזרעך אחרִיך וגו'... " (בראשית רבה מו).

לפי זה כל גאולת עם ישראל וכניסתם לארץ, הכל תלוי במצות ברית המילה, וכן הוא במדרש: "כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה". זה שאמר הכתוב: "הבט לברית כי מלאו מחשכי ארץ נאות חמס". הבט לברית, אעפ"י שאין לישראל מעשים טובים, הקדוש ברוך הוא גואלן בזכות המילה (אגדת בראשית פרק י"ז).

וכן הוא גם בנביא: "גַם אֶת־בְּדַם בְּרִיתְךָ שִׁלַּחְתִּי אֶסְרִיךָ מִבּוֹר אֵין מִיָּם בּוֹ" (זכריה ט, יא). וכתב על זה הרמב"ן (כתבי הרמב"ן, שה"ש ה'): "רמז בכאן על עקבות משיח, שיהיה הדור כולו חייב, ותשתכח תורה מישראל, ותרבה החוצפה והעזות, כדכתיב: 'מבור אין מיס בו', ולא ישאר בידם, רק זכות מצות מילה". כלומר, יש כאן נבואה מדהימה, שעתידיים להיות בלא תורה ובלא מצוות, לא שבת, לא פסח, לא כשרות, לא כיפור... אך דבר אחד בלבד הם אכן ישמרו, והוא מצות ברית מילה. ואכן ראינו שבזמן העליה מאירופה לארץ ישראל, הגיעו יהודים רבים שלא שמרו תורה ומצוות, ועברו על כל התורה כולה, אולם ברית מילה כולם עשו.

ולכאורה הדבר תמוה, כיצד יתכן שדווקא מצות ברית המילה, שהיא לכאורה אכזרית מאוד, לחתוך עם סכין בבשר החי לתינוק חסר ישע, ולפי ההגיון זו אולי המצוה האחרונה שיהודי כופר, שאינו מאמין, ירצה לקיים, ולמעשה דווקא מצוה זאת כולם מקיימים!?

והתירוץ לזה עפ"י הנאמר בגמרא (שבת קל): תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר: "כל מצוה שמסרו ישראל עצמן עליהם למיתה בשעת גזרת המלכות, כגון עבודת כוכבים ומילה עדיין היא מוחזקת בידם, וכל מצוה שלא מסרו ישראל עצמן עליה למיתה בשעת גזרת המלכות, כגון תפילין עדיין היא מרופה בידם".

ומצינו במדרש שאכן, בכל הדורות, יהודים מסרו נפשם על מצות ברית המילה: "רבי נתן אומר, לאוהבי ולשומרי מצוותי, אלו ישראל שהם יושבין בארץ ישראל ונותנין נפשם על המצוות. מה לך יוצא ליהרג? על שמלתי את בני וכו'..." (מכילתא דרבי ישמעאל יתרו, פרשה ו').

אחד מעובדי מחנות הכפייה בשואה מספר כי יום אחד שמע זעקות כאב נוראות שכמותן לא שמע מעולם. נתברר כי באותו יום נערכה

סלקציה של תינוקות שנשלחו להשמדה. "המשכנו בעבודתנו כשעינינו דומעות, ופתאום שומע אני קול אשה יהודיה: "תנו לי סכין", חשבת שהיא רוצה ליטול את נפשה. אמרתי לה: "מה את ממהרת כל כך לעולם האמת...", החייל הגרמני אמר לפתע: "כלב, מה אמרת לאשה זו?", ודרש ממני תשובה. עניתי לו: "האשה ביקשה אולר, והסברתי לה כי אסור לה ליטול את חייה".

האשה בחנה בעיניים קודרות את הגרמני, מבטה רותק לכיס מעילו, ממנו בעבץ אולר. "תן לי את האולר", התחננה האשה, והגרמני ונתן לה את האולר בחיוך מרושע.

היא גחנה והרימה חבילה של סחבות. בין הסחבות, נח תינוק רך, האשה נטלה את האולר, בירכה ברכת המילה, ומלה את הילד, אח"כ אמרה: "ריבונו של עולם, נתת לי ילד בריא ויפה, ואני מחזירה לך יהודי כשר..." ("סיפורים על השואה" י. אליהב).

ונשאלת השאלה, מנין היו ליהודים אלו, ולעוד רבים אחרים, כאלו כוחות נפש, למסור את עצמם ונפשם על מצות המילה?

כפי הנראה, כוחות אלו של מסירות נפש על מצות מילה, הם ירושה לנו מאבותינו יוצאי מצרים. בני ישראל היו צריכים לקחת את העבודה הזרה של המצרים, שהיא הטלה, לשוחטו מול עיניהם, למרוח את דמו על המזוזות, לצלות אותו, כך שריחו נודף למרחוק ולאכול אותו.

ולא עוד, אלא שהיו צריכים אף למול את עצמם, והרי ידוע שמי שנימול נחלש ועלול להגיע למצב של סכנה, ומחללים עליו את השבת, וכך גם יכלו שמעון ולוי להרוג את כל בני שכס. עם ישראל נצטוו למול קודם עשיית הפסח, והיו יכולים לטעון: "זה מסוכן לקיים מצוות מילה דווקא עכשיו, שהרי יכולים המצריים להורגנו על שאנחנו שוחטים את אלוהיהם, ולא יהיה בידינו לעמוד כנגדם בגלל חולשת המילה".

כל זה הכניס את בני ישראל לשאלה של התגרות במצריים ופיקוח נפש ובכל זאת נאמר: "וַיִּלְכוּ וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת

מִנְשָׁה וְאֶהָרֹן כִּן עָשׂוּ, הָרִי שֶׁהֵיוּ מוֹכֲנִים לִסְכַּן אֶת עֲצָמָם, וְקִיִּמוּ אֶת צִוּוֵי ה' בְּלֹא שׂוֹם חֲשֹׁבוֹנוֹת, מִתּוֹךְ מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ.

וּמִנֵּין הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאֵלוֹ כּוֹחוֹת שֶׁל מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ?

מאברהם אבינו!

כֹּאשֶׁר אֲבֵרָהֻם אֲבִינוֹ נִצְטוּוּהַ עַל הַמִּילָה, הוּא הִיָּה בֶן תִּשְׁעִים וְתִשְׁעֵים שָׁנָה, זָקֵן, חֹלֵשׁ וְתִשְׁוֹשׁ. וּבִכֹּל זֹאת, בְּלִי לַעֲשׂוֹת חֲשֹׁבוֹנוֹת, וּבְלִי לְהַסִּס, תּוֹךְ כְּדִי מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ עֲצוּמָה, הוּא מֵל אֶת עֲצָמוֹ, כְּמוֹ שְׁנֵאֵמַר: "וְאֶבְרָהָם בֶּן תִּשְׁעִים וְתִשְׁעֵים שָׁנָה בָּהֵמְלוֹ בָּשָׂר עָרְלָתוֹ". "מַעֲשֵׂה אֲבוֹת סִימָן לִבְנֵים", אֵינן סִפְק שְׁמַעֲשֵׂה גְדוֹל זֶה, תְּדַר לְגַנִּים שֶׁל בְּנָיו וְצִאֲצֵאֵיו, וְנָתַן לָהֶם אֶת הַכַּח לְקִיִּים בְּרוֹב עוֹז וְתַעֲצוּמוֹת, אֲפִילוֹ מִתּוֹךְ מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ אֶת מִצּוֹת בְּרִית הַמִּילָה.

הַפְּחָד וְהָאִימָה שֶׁרָרוּ בְּרַחוּבוֹת קוֹרְדוּבָה. אֲנָשִׁים מִיעֲטוֹ לְהַסְתּוֹבֵב בְּרַחוּבוֹת, נִמְנְעוּ מִלִּיצוֹר קִשְׁרִים עִם הַסּוֹבְבִים וְהַסְתַּגְרוּ בְּבִתְיָהֶם. הַחַיִּים בְּעַל שְׁלֹטוֹן הָאִימָם שֶׁל הָאִינְקוּוִיזִיצִיָּה, הִפְכוּ אֶת הַמְּקוֹם לְעִיר רְפָאִים. הַמַּלְכִים הַקְּתוּלִים הָאֲדוּקִים שֶׁבְּרַעֲוֹנָם לְהִלְחֵם בְּפוֹשְׁעִים וּבְכוֹפְרִים הִקִּימוּ אֶת הָאִינְקוּוִיזִיצִיָּה הַיְדוּעָה לְשִׁמְצָה, שֶׁאֲנָשִׂיהָ לֹא בָחֲלוּ בְּשִׁטּוֹת עֵינָיוּם אֲכֹזְרִיּוֹת בִּיּוֹתֵר בְּשִׁבִיל לְהַעֲנִישׁ אֶת הַחוֹטָאִים לְדַת הַנְּצִרוֹת. אֵלוֹ שֶׁנִּתְפַּסּוּ וְשֶׁפָּר עֲלֵיהֶם גּוֹרֵם, אֵלֶּה שֶׁהִצְלִיחוּ לְשִׁרֹד אֶת עֵינָיוּם הַתּוֹפֵת, וְלַחְזוֹר מִמֵּרְתָּפִי הָאִינְקוּוִיזִיצִיָּה סִפְרוּ עַל שֶׁבַע מְדוּרֵי גִיְהִינוּם שֶׁבָּהֶם מַעֲנִים אֶת הַנִּתְפַּסִּים הָאוֹמְלִלִים.

לְתוֹךְ הַמַּעֲצִיאוֹת הַמְּבַעִיתָהּ הַזֹּאת נוֹלַד עֲמֵנוּאֵל אוֹ בְּשֵׁם הַמוֹסוּוָה מְנוּאֵל, יֶלֶד יְהוּדִי עִם גְּאוּוָה יְהוּדִית בּוֹעֵרֵת. הוּא נוֹלַד לְתוֹךְ מִשְׁפַּחַת אֲנוּסִים שֶׁנִּקְרָעָה בֵּין רַעֲוֹנָם לְהַמְשִׁיךְ לְשִׁמּוֹר עַל גַּחֲלַת יְהוּדוּתָם בְּסִתֵּר לְבִין חֲשֵׁם הַמוֹצֵק לְסִיִּים אֶת חַיִּיהֶם בְּעוֹרָה הַנּוֹרָאָה בִּיּוֹתֵר שֶׁהַשְׁכַּל יִכּוֹל לְדַמִּיִן.

כְּבֵר בְּגִיל צַעִיר 'זֹכָה' עֲמֵנוּאֵל לְרֵאוֹת מְקֻרָב אֶת אֲכֹזְרִיּוֹתָם שֶׁל אֲנָשִׁי הָאִינְקוּוִיזִיצִיָּה. הִיָּה זֶה כֹּאשֶׁר הוֹזְמָנָה מִשְׁפַּחַתוֹ עִם עוֹד כְּמָה מְכָרִים קְרוּבִים לְחַגִּיגַת בֵּר הַמַּעֲוָה שֶׁל חֲבֵרוֹ הַטוֹב פְּרַנְדוֹ. הוּא יָדַע הֵיטֵב שֶׁבְּנֵי מִשְׁפַּחַתוֹ שֶׁל פְּרַנְדוֹ עִמְלוּ בְּמִשְׁךְ חוֹדְשִׁים רַעֲוִפִים עַל בְּנִיּוֹת מְקוֹם הַהַסּוּוָאָה שֶׁבּוֹ תִיעַרְךְ חַגִּיגַת בֵּר הַמַּעֲוָה. אוֹלָם, מִיד לְאַחַר הַנַּחַת הַתְּפִילִין

נשמעו על דלת המרתף דפיקות חזקות ובעיטות גסות בדלת, היו אלה הלמות מגפיהם של אנשי האינקוויזיציה. הם צעקו: 'לפתוח את הדלת מיד!'. פניו של האב אלברטו נהפכו ללבן, ואמו התעלפה במקום. אנריקו אחיו הגדול של פרננדו דחף במהירות את שני החברים מהכניסה האחורית של המרתף, ובכך הציל את חייהם. אנשי האינקוויזיציה לקחו את שני ההורים ל'חקירה' במרתפים הידועים לשמצה, שממנה הם חזרו שבורים ורצועים ועם צלקות בגוף ובנפש.

באותו יום גורלי, גמלה בלבו של עמנואל ההחלטה: הוא לא יתן לאינקוויזיציה לשבור את רוחו ויהי מה, הוא יישאר יהודי נאמן לעמו בכל מחיר. הוא הקפיד על קיום המצוות ככל שהתאפשר וחיכה בקוצר רוח ליום שבו יוכל לעזוב את אדמת ספרד הארורה.

כעבור חמש שנים, פגש עמנואל את ז'אן שניהל מניין מחתרתי מתחת לאפס של מלשיני האינקוויזיציה. השניים חברו לקבוצת אנוסים שתכננו לברוח מספרד. באותה תקופה הציע לו ז'אן שראה בו חתן ראוי, לשאת את בתו אנדריאה לאשה. עמנואל ואנדריאה נפגשו והחליטו להתחתן כדת משה וישראל עם מניין משתתפים, למרות הסכנה המוחשית. השניים התחתנו בשעה טובה, והקימו את ביתם. במשך שנה שלמה חיכו חברי הקבוצה להפלגה מחתרתית להולנד, הדיבורים והתכניות הפכו לתכנית מפורטת ומסודרת. אבל לבס של עמנואל ואנדריאה פרפר מדאגה, בן נולד להם לפני ימים ספורים. כיצד יוכלו לטלטל עמם תינוק בין שבוע בהפלגה המסוכנת? וכיצד יוכלו לעשות לו ברית מילה?

ראש הקבוצה הבחיר לעמנואל שהוא מאוד מצטער, למרות ההערכה הרבה שהם רוחשים לז'אן אביה של אנדריאה ולעמנואל עצמו, הקבוצה לא תוכל לחכות לתינוק הקטן עד שיתאושש מהלידה כי סביר להניח שלא יוכל לשרוד את הנסיעה מיד אחרי ברית המילה. ההודעה נפלה על בני הזוג כרעם ביום בהיר, משמעות הדבר הייתה ברורה לחלוטין: או ברית מילה בזמן לתינוק, או שהם הולכים לאבד את הסיכוי היחיד שלהם לחופש. עמנואל ניגש בדמעות לראש הקבוצה ואמר: 'אנחנו נעשה את הברית במועד, וה' יעזור שנצליח לברוח מאדמת ספרד בקרוב'.

ביום הבריחה, מיד עם הנץ החמה, אָרגנו עמנואל ואנדריאה את הברית. הם התאספו במקום מסתור שהוכן מראש, והמוהל ניגש למול את הילד. מספר דקות לאחר סיום הברית בעוד התינוק בוכה נשמעו נקישות חזקות בדלת: 'לפתוח מיד!' נשמעה ההוראה מעבר לדלת. המראות הקשים מבר המצווה של פרננדו צפו לעמנואל בראש. האם זהו הסוף? שאל את עצמו, הוא הרגיש את הרעד מחלחל כזרם בעצמותיו. הדלת נפתחה בבעיטה ובפתח ניצב אינקוויזיטור מאיים עטוי בגלימה שחורה. ליבם של הנוכחים ענח באימה למראה האיש. היה זה דייגו לואיס, יהודי מומר שהצטרף לאינקוויזיציה כדי להוכיח קבל עם ועדה שהוא נאמן לדת הנוצרית. הוא הביט בנוכחים במבט של שמחה לאיד ואמר: 'נתפסתם יהודים! היכן המוהל?'

עמנואל הרגיש איך נשימתו נעצרת וזיעה קרה שוטפת אותו, אנדריאה התיישבה על הכיסא בחולשה כשתינוקה הבוכה בידה, יהודי קשיש מהנוכחים הצביע על עצמו שהוא המוהל. להפתעת כולם יצא האינקוויזיטור החוצה, וכעבור רגע נכנסה פנימה אשה עטופה בגלימה ארוכה כשבידיה תינוק, דייגו פנה אל המוהל בקול רועד: 'מהר, זהו בני. האם אתה יכול למול אותו בשבילי?'

הנוכחים הביטו במחזה וסירבו להאמין, ואילו דייגו המשיך: 'הבטחתי לאבי, רגע לפני שנרצח על ידי הכנסייה, שעל אף שאחיה את חיי כאנוס בגלל אימת האינקוויזיציה, אעשה הכול בשביל למול את בני. בזכותכם קיימתי את נדרי, כבר כמה חודשים שאני עוקב אחרי קבוצת הבריחה שלכם. לצערי הרב, חלקם נתפסו עוד לפני שהצליחו לעלות על הספינה. אבל אני מייגע לכם לצאת הלילה בחצות כשהירח במלואו, בשעה זו עושים חבריי האינקוויזיטורים חילופי משמרות וערנותם פוחתת. גם אני אצטרף אליכם כדי שאוכל לחיות את חיי כיהודי בגלוי ולא כאנוס בסתר'. כעבור אחת עשרה שעות היו עמנואל ואנדריאה, עם ילדם, על הסירה בדרך לעתידם החדש... (שלום לכם)

נגע צרעת

וַיִּדְבַר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאָל אֶהֱרֹן לֵאמֹר, אָדָם כִּי יְהִיָּה בְּעוֹר
בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפְּנוֹת אוֹ בַּהֲרַת וְהָיָה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֹגַע
צָרַעַת וְהוּבֵא אֶל אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אֲזוּד מִבְּנֵי
הַכֹּהֲנִים... (יג, א-ב)

בפרשתנו מתוארים סוגי נגעים שונים שעלולים להופיע בגוף האדם. כאשר מופיע נגע כזה, דרושה בדיקה של הכהן והוא מחליט אם הנגע טמא או טהור. ולכאורה קשה, אילו היה לנו נגע כלשהו בעור, מן הסתם היינו הולכים לרופא עור מומחה, שהוא המבין במחלות עור, והוא יכול לתת לנו טיפול ראוי. אי"כ מדוע ללכת אל הכהן שבכלל לא קיבל הסמכה לרפואה? ובכלל, מה אשם אותו אדם שקיבל נגע בעור שצריך לומר עליו שהוא טמא מבחינה רוחנית?

התשובה לכך היא שהצרעת אינה מחלה רגילה, אלא היא מהווה סימן ואיתות משמים שאדם זה עשה מעשים רעים ועליו לחזור בתשובה.

כיון שהצרעת היא מחלה רוחנית, מי שמאבחן אותה אינו רופא אלא כהן. מי שראה בעצמו את אחד מסימני הצרעת, צריך ללכת לכהן הבקי בהלכות אלו, והכהן קובע האם זו צרעת או לא. לפעמים גם אין הכרעה ברורה, אלא יש להמתין שבוע ולבדוק פעם נוספת. מה על המצורע לעשות?

מי שהכהן קבע שהוא מצורע, צריך לצאת אל מחוץ לעיר ולגור שם לבדו עד שיתרפא מעצמו. בכל התקופה הזו הוא נחשב טמא, ועליו להתבונן במעשיו ולחזור בתשובה. הבדידות והניתוק מהחברה היא 'מידה כנגד מידה' לחטא לשון הרע (עליו באה הצרעת), שגם הוא גורם להפריד בין אנשים.

כאשר סימני הצרעת נעלמים, על המצורע לעבור תהליך של טהרה המתואר בתחילת פרשת 'מצורע', להביא כמה קרבנות לבית המקדש, ולאחר מכן הוא יכול לשוב לביתו.

הצרעת שעליה מדברת התורה, ככל הנראה אינה דומה לשום מחלת עור הידועה בימינו, וגם לא למחלה הקרויה היום 'צרעת' (Lepra).

גם הצורך לצאת אל מחוץ למחנה, אינו קשור למניעת הידבקות, שכן במקרים מסוימים מתירים למצורע לבוא בין הבריות. לכן הדעה המקובלת היא שלצרעת של התורה אין שום גורם גופני, אלא זו מחלה רוחנית בלבד. במילים אחרות - אין הנגעים מחלה, אלא תופעה ניסית שמטרתה לזעזע את האדם ולאותת לו כי סטה מדרך התורה!

פרשת המצורע מלמדת אותנו בין היתר שהקב"ה מדבר אתנו. חז"ל מלמדים אותנו שנגע הצרעת מגיע על לשון הרע. ניתן לראות זאת במעשה מרים הנביאה שדיברה על משה רבינו ובעקבות כך הפכה למצורעת. רואים מכאן שכאשר האדם פוגם במשהו רוחני (דיבור לשון הרע), הוא מקבל איתותים גשמיים (נגעים בגופו). לכן ברור שבמקרה כזה רופא לא יוכל לעזור, משום שהוא מטפל בסימפטומים הגשמיים בלבד. כאשר אדם חולה, כאוב ויש חוס גבוה, הוא לוקח אקמול, אבל בכך לא פותר את גוף הבעיה, אלא רק את הסימפטומים שמעיקים עליו. הסימפטומים של המחלה הם לא דברים רעים, אלא פשוט מעידים ומאותתים לנו על קיום מחלה שצריכה טיפול בשורשה. החוס עצמו הוא חלק מההתמודדות של הגוף עם הווירוס או החיידק ואם נוריד אותו, אז אולי לא נרגיש את הבעיה, אבל היא עדיין תישאר.

רופא עור אולי יוכל להעלים את הסימנים החיצוניים של הצרעת וכך הנגע יעלם, אבל השורש הרוחני שממנו הוא הגיע ישאר ללא טיפול. לכן דווקא הכהן שמשמל את הרוחניות צריך לראות את הנגע ולהחליט אם הוא טהור או טמא, משום שצריך לבחון את השורש הרוחני שממנו אותו נגע הגיע. הקב"ה לא רוצה שנעלים את הנגע בדרכים גשמיות, אילו היה רוצה להעלים את הנגע הוא היה עושה זאת בעצמו שלא היה מביא אותו מלכתחילה. הקב"ה רוצה שנתבונן מה לא בסדר בדרך שלנו, ומה הפגם הרוחני אותו עלינו לתקן.

הבה נתבונן, אדם מגיע לרופא וטוען שהוא חש כאב בראשו. הרופא עורך מספר בדיקות ולאחריהן מספר למטופל על ממצאיו. לצערנו, זה לא היה כאב ראש רגיל, הוא הודיע לו שבראשו התגלה גידול ממאיר והוא חלה, לא עלינו, במחלה הנוראה. אך עם זאת, לשמחתו הם גילו זאת בשלב מוקדם וישנם אחוזי הצלחה גבוהים מאוד

לטיפולים. אם אותו מטופל יאמר לרופא: "לא תודה. אני לא מעוניין בטיפולים למחלה, היא לא מפריעה לי כרגע, אני רק רוצה שתתן לי כדור שיפסיק את כאב הראש". ברור לנו שאותו אדם קיבל החלטה טיפשית ולא טובה.

אם נתבונן על עצמנו, נגלה שגם אנו לפעמים מקבלים החלטות בצורה כזו. לא פעם הקב"ה שולח לנו איתותים שונים כדי לשנות את דרכנו. אם זה בבעיות בשלום בית, זיווג, פרנסה, בריאות או דברים דומים נוספים, או אם זה בעיות קטנות כמו יום עבודה לא מוצלח, מישהו העליב אותנו, פקקים בדרך או כל דבר אחר. כל בעיה שיש לנו, קטנה או גדולה, היא סימן ישיר מבורא עולם. הקב"ה רואה את התמונה הגדולה, הוא יודע מה הכי טוב לנשמתנו ואיך להשיג את המטרות שלנו בכדי להגיע לתכלית.

אותה התכלית היא הסיבה שלשמה הגענו לעולם. היא הרבה יותר חשובה מהבעיות הגשמיות שאנו נתקלים בהן. ובכל זאת, כמעט כולם מגיבים כמו אותו אדם אצל הרופא ובמקום להגיד תודה לבורא שגילה לנו שיש משהו לא בסדר בשורשים וכעת נתפנה לטפל בבעיה, אנו פשוט רוצים להיפטר מהסימפטומים ולהעלים את הבעיות.

כאשר אנו שמים לב לבעיות בפרנסה, כנראה שישנו משהו פגום בשורש. אולי צריך להקפיד יותר על מעשרות, אולי זלזלנו בכסף, אולי אנו משתמשים בו למטרות לא טובות. כאשר ישנן בעיות בשלום הבית, כדאי לפשפש במעשים שלנו, אולי לא שמרנו על העיניים או על הצניעות שלנו, אולי זלזלנו בכבוד הבורא וכך בן או בת הזוג מזלזלים בנו, אולי גרמנו למחלוקת בין בני זוג שאנו מכירים וכו'. הבורא יתברך נוהג עמנו במידה כנגד מידה, כך שאם אנו מרגישים בעיות בתחום מסוים, כנראה שגם אנחנו לא בסדר בתחום הזה.

מעשה באחד מגדולי הדורות שמעולם לא הלך לרופא, הוא ידע שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, ואין יסורים בלא עוון, לכן אם היה מרגיש איזה כאב באחד מאבריו, היה רואה בכך איתות משמים שבאותו אבר חטא ועליו לשוב בתשובה.

יום אחד היה הרב חולה מאוד וביקש מבניו שיזעיקו אליו את הרופא. הרופא הגיע ובדק את הרב, הרב שאל את הרופא מה אבחנתו, הרופא הסביר לרב מה מחלתו, כתב לו מרשם והלך לו לדרכו.

הרב לקח את המרשם, קימט אותו לעזרת כדור, והשליך אותו לפח האשפה. בנו של הרב התפלא ואמר: אבא, הרי אתה תמיד סרבת לפנות לרופא, מדוע הפעם אמרת לנו לקרוא לרופא? ואם באמת היית צריך רופא, מדוע זרקת את המרשם לפח?

אמר לו הרב: אין אני נוהג ללכת לרופא משום שאני יודע מה עלי לתקן, אך הפעם הרגשתי כאבים עזים בכל גופי ולא ידעתי מה שורש הבעיה, איזה איבר בגופי חולה ומקרין כאבים על שאר האיברים, לכן הפעם פניתי לרופא. אבל כעת אחרי שבדק ואיבחן את שורש הבעיה, שוב איני צריך מרשם כי כעת אני יודע מה עלי לתקן.

כאשר מגיעות אלינו בעיות שונות, צריך לזכור שהן באות לטובתנו. כמו אותו כאב ראש שבא לומר לאדם החולה שמשוהו לא בסדר וצריך לעצור ולבדוק את העניינים. כדי לפתור את הבעיות, כדאי ללכת לשורשן הרוחני. להבין מה הסיבה הרוחנית שבגללה הקב"ה הביא לנו את הבעיות הגשמיות. הרי שום בעיה לא הגיעה מעצמה. הכל מתוך חשבונות שמים מדויקים. כאשר נפתור את שורש הבעיה הרוחנית, הבעיה הגשמית תעלם כבר מעצמה, כי לא יהיה בה עוד צורך. אם נטפל רק בסימפטומים, אז אולי נוכל לחזור לשלווה שלנו לכמה רגעים, כמו אותו אדם שלוקח כדור לכאב ראש. אבל כאשר שורש הבעיה עדיין קיים, זה אומר שבעיות דומות יצוצו להן בקרוב, כמו כאב ראש שיחזור לאדם לאחר שתפוג השפעת האקמול. לכן תמיד מרגישים שהצרות מגיעות בצרורות. גם אם כל הבעיות החיצוניות יעלמו, עדיין לא פתרנו את שורש הבעיה.

הבעיות שלנו בחיים הן בסך הכל מנגנון קטן שעוזר לנו להגיע אל הדרך הנכונה לכיוון התכלית. אם נעלים את הבעיות או נטשטש אותן, זה יהיה כמו לשבור את המחווניים בתא הטייס כדי לא לדעת שאנו מתרסקים או לזרוק את השעון כדי לא לדעת שאנו מאחרים. במקום זה, כדאי לטפל בשורש הבעיה, וכך נזכה להגיע לתכלית שלנו ונפתור את הבעיות השונות בצורה שלימה. (מהפרשה לחיינו)

אתם קרויים אדם

**אָדָם כִּי יִהְיֶה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפּוֹזוֹת אוֹ בְּהֶרֶת
וְיִהְיֶה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנִגַּע צָרְעַת... (יג, ב)**

רשב"י אומר: קברי עובדי כוכבים אינן מטמאין באהל שנאמר: 'וְאֵתָן צְאֲנֵי צֶאֱן מִרְעִיתִי אָדָם אִתָּם', אתם קרויין אדם ואין העובדי כוכבים קרויין אדם (יבמות סא).

האור החיים הקדוש כתב לדייק מהמילה 'אדם' שבפסוק, שרק מי שקרוי אדם, כלומר יהודי, מטמא בנגעים ואין הגויים מטמאים בנגעים. אך א"כ יש לשאול, וכי יש מעלה בגויים שהם אינם מטמאים בנגעים ואילו אנו כן? ועוד קשה, שהרי אמרו חז"ל (ערכין טז.) שהצרעת באה על עוון לשון הרע, ואומות העולם שחיים הם על לשון הרע, מדוע הם אינם נטמאים בנגעים?

אלא מבאר אוה"ח הק': "אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת", כלומר אתם שקרואים אדם, אצלכם הנגעים יהיו רק בעור הבשר - כלפי חוץ בלבד, ולא בבשר עצמו, אולם אצל אומות העולם, הנפש עצמה היא בחינת צרעת וכל עצמותם טומאה, ולא יוסיף כלום מה שגם בחיצוניות שלהם יהיו מנוגעים.

הסבר נוסף מצינו בספר 'אפיריון', שכתב לבאר שנשמותיהם של עם ישראל הם חלק אלוה ממעל, חצובות הן ממקום אחד, האחדות והשלמות אצלן בגדר חיוב, ולשון הרע והמחלוקת מזיקה להם לאהבה ואחוה שלום ורעות. מה שאין כן אומות העולם, אין האחדות והשלום חיוב אצלם, ולכן לשון הרע אינו מזיק בהם כלל, ועל כן אין בהם נגעים כשהם מדברים לשון הרע ורכילות האחד על זולתו.

וזה גם הטעם שדווקא עם ישראל קרואים אדם ואין אומות העולם נקראים אדם, כי שם 'אדם' נאמר רק בלשון יחיד ואין לו לשון רבים כמו איש - אנשים, וזה מורה על האחדות והשלמות השייכים רק בעם ישראל, משא"כ באומות העולם שמפורדים ואין בהם אחדות כלל, אינם נקראים בשם 'אדם'.

על כן אומרת לנו התורה: אתם שנקראים 'אדם', ראוי לכם השלום והאחדות, ועל כן כאשר ידבר אחד על זולתו לשון הרע ורכילות, יגרום בזה פירוד ומחלוקת, וייהיה בעור בשרו שאת או ספחת, ומה תקנתו? והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים' שיש בהם מידת השלום וילמד מדרכיהם ויתכפר לו. (אוצרות התורה)

השמחה בנגעי הצרעת

אָדָם כִּי יִהְיֶה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפּוֹת אוֹ בַּהֲרַת
וְהָיָה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֹגַע צָרְעָת... וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת הַנֹּגַע
בְּעוֹר הַבָּשָׂר (יג, ב-א)

בכל מקום שנאמר 'ויהי' - משמש צרה. 'ויהי' - שמחה (ב"ר מב, א)

מאחר ש"ויהי" הוא לשון שמחה, א"כ קשה מה פשר השמחה הגדולה על כך שאדם מוצא את עצמו לוקה בצרעת, ובפרט שכעת עליו להתחיל בתהליך החלמה ארוך ומייגע מתוך בושה וכלימה?

אלא שעצם קבלת הצרעת מוכיחה לאדם שמטפלים בו, שעדיין לא אבדה תקוה ממנו והקב"ה מצפה ממנו לשוב בתשובה שלימה.

משל לשני אנשים שהגיעו לבית החולים. האחד ננזף ע"י הרופאים על כך שהוא מעשן ואוכל מאכלים עשירים בשומן וסוכר, והחלו לטפל בו בתרופות ובדיאטה מיוחדת, ואילו לשני הורו הרופאים לצאת לגינה ולהמשיך לאכול 'ג'אנק פוד' ולעשן כמו קטר של רכבת קיטור...

ברור לכולם שהחולה שהחל לקבל טיפול הוא במצב טוב בהרבה מהחולה השני, שהרי החולה שאמרו לו לאכול ולעשן גרם לצוות הרפואי ייאוש מוחלט לרפואתו, ואין הם רואים טעם לענות אותו באחרית ימיו כשאין כל סיכוי שיחלים. רק החולה הראשון שעדיין יש תקוה לשיפור מצבו זוכה לטיפול. כך גם המצורע שמח על כך כשהוא רואה שמן השמים שוקדים על תקנתו, ויש לו עדיין תקווה להתרצות לפני בוראו, כשכל הייסורים שניתנו לו נועדו לכפר על מעשיו בעבר ולהשיבו למוטב.

על דרך זו מבאר רבי זלמן מלאדי זצ"ל את דברי דוד המע"ה: "שָׁרִים רְדַפְנֵי חֲנָם וּמִדְּבָרָךְ פָּחַד לְבִי, שֶׁשׁ אֶנְכִי עַל אִמְרַתְךָ כְּמוֹצֵא שְׁלָל רָב" (תהלים קיט, קסא-קסב). דוד המלך אומר: רבונו של עולם, שרים רודפים אותי, אך בעיני זה בגדר "חינם" - רדיפתם כלל אינה מפחידה אותי, כי אם "ה' לי לא אִירָא, מִה יַעֲשֶׂה לִי אָדָם" (תהלים קיח, ו). אם הקב"ה נמצא עמי אין בכח אנוש להרע לי!

אבל, רבונו של עולם, "מִדְּבָרָךְ פָּחַד לְבִי", אם הם רודפים אותי, הרי באמת זה לא הם, אלא אתה הוא שהורית להם לנהוג כך, וממך הנני מפחד! אך אחרי הכל, אם אתה אמרת להם לרדוף אחרי, הרי זה סימן שאתה מטפל בי, מתייחס אלי באופן אישי, ולכן "שֶׁשׁ אֶנְכִי עַל אִמְרַתְךָ כְּמוֹצֵא שְׁלָל רָב". (ומתוק האור)

דבר נוסף, כלל הוא בידינו: "כל הגדול מחבירו מתייסר ונענש יותר מחבירו", זאת משום שהחביב יותר לפני המקום מקבל התראות משמים בדמות ייסורים, כדי שלא ירדם בתרדמת המוות, ואין לך מיתה גדולה מאשר להשאר בחטא ועוון, לזכות גדולה זו אינו זוכה אלא רק המעולה והנבחר בחמלת ה' עליו.

וכך גם בעניין הנגעים וכמו שכתב הרמב"ן: בהיות ישראל שלמים לה' יהיה רוח השם עליהם תמיד להעמיד גופם ובגדיהם ובתייהם במראה טוב, וכאשר יקרה באחד מהם חטא ועון יתהווה כיעור בבשרו או בבגדו או בביתו, להראות כי השם סר מעליו.

מדבריו למדנו שבכדי לקבל נגע צרעת, שהוא דבר למעלה מדרך הטבע, צריכים זכות גדולה ביותר. א"כ מבואר - שהקב"ה מביא על האדם ייסורים, רק אם ראוי הוא לזכות בהם, כי רק החביבים לפני ה' זוכים להתראות משמים בדמות ייסורים למען החזירם למוטב. ממילא, יש למתייסר לשמוח - כי חביב הוא לפני ה'. ועליו לשוב מדרכו הרעה לדרך הישר בתקנו מעשיו.

דבר זה רמוז בפסוק: 'וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע בְּעוֹר הַבְּשָׂרִי - ראשי תיבות אהב"ה. כי הנגעים הם סימן אהבה, שה' יתברך אוהב את ישראל, לכן אם יחטאו לפניו פוקד אותם בנגעים כדי שיחזרו בתשובה והם יסורים של אהבה. לא רק נגעים אלא כל מיני יסורים או גלות וכיו"ב הכל מתוך אהבה...

כח הדיבור

**וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּנֶע בְּעוֹר הַבָּשָׂר... נִנְעַ צַרְעַת הוּא
וְרָאָהּ הַכֹּהֵן וְטִמָּא אֹתוֹ (יג, ג)**

וטימא אתו - יאמר לו טמא אתה. (רש"י)

מכאן רואים אנו מהו כח הדיבור, שהרי כל זמן שהכהן לא אמר לו "טמא אתה", אע"פ שהיה שם נגע, אותו אדם עדיין היה טהור, ורק כאשר הוציא הכהן מפיו את המילה "טמא", רק אז נטמא המצורע.

הגה"צ רבי ירוחם ממיר זצ"ל כתב בספרו 'דעת תורה' על כח הדיבור: סוד ונפלאות דיבור האדם, נורא עד מאוד, הלא הוא כל מעלתו ויתרונו על הבהמה, ויהי האדם לנפש חיה' (בראשית ב, ז), ותרגם אונקלוס: 'לרוח ממללא'. הנה כל ענין הדיבור הוא מנשמת חיים אשר נפח באפיו, ומדיליה נפח, חלק אלוה, להבין ולהשכיל, והכל בכח הדיבור. והנה זה המדבר לשון הרע, הלא גדול עווננו מאוד, וחומר אף יותר מג' עבירות, כלשון התוספתא: 'ולשון הרע כנגד כולם'.

לפי זה מתבאר כי חייב האדם להיזהר בדיבורו, שהרי כל מהות האדם היא בהיותו 'מְדַבֵּר', ואם פוגם בדיבורו נחשב הוא כבהמה, שהרי ירד מדרגת 'מדבר', ואף נחשב הוא כמת אשר איבד את עיקר חיותו.

הדיבור הוא כח רב עוצמה, שבאמצעותו יכול האדם להועיל אך גם להשחית, וכבר אמר שלמה המלך, החכם מכל האדם: "מִנְתָּ וְחַיִּים בְּיַד לְשׁוֹן" (משלי יח, כא). בכח הדיבור לבנות ולהעצים אך גם להרוס ולהחריב, באמצעותו אפשר לברוא עולמות אך גם אפשר להחריבם.

באמצעות הדיבור האיש מקדש את האשה להיותה אשתו ולאוסרה על כל העולם, וכן הוא יכול להקדיש חפצים או בע"ח לבית המקדש ולהופכם מדבר גשמי למשהו רוחני שמי שמשתמש בהם מועיל בקדשי שמים.

באמצעות הדיבור אפשר לעבור על עבירות חמורות שבין אדם לחבירו כמו לשון הרע, עליו אמרו שהוא קשה יותר מגילוי עריות, שפיכות דמים ועבודה זרה, ובגלל לשון הרע נחרב בית המקדש (גיטין נה:), וכמו כן, העלבה ופגיעה רגשית בזולת, שעל כך אמרו: "כל המלבין פני חבירו ברבים כאילו שופך דמים" (ב"מ נח:), וכן: "המלבין פני חבירו ברבים אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא" (סנהדרין ט.ו.). ומצד שני באמצעות הדיבור אפשר לעשות מצוות רבות של עשיית שלום וחסד.

עד כמה גדול כוחו של הדיבור ומה רבה השפעתו, אפשר לראות בניסוי מדעי פשוט אותו כל אחד יכול לערוך בביתו. תומר רביאב, סטודנט לכימיה באוניברסיטת בר אילן, ערך ניסוי בזרעים של שעועית, והנה תיאורו:

לקחתי שלוש צלחות ובכל אחת הנחתי פולי שעועית על מצע של צמר גפן. השקיתי כל צלחת במשך שבועיים, אך באופן שונה: את הצלחת הראשונה השקיתי במי ברז רגילים בלא שום דיבור ומחשבה מיוחדת. את הצלחת השנייה השקיתי תוך כדי אמירת קללות שהצמח לא יגדל. ואת הצלחת השלישית השקיתי תוך כדי אמירת מזמורי תהלים ומחשבות של הודיה לקב"ה על המים בעולמנו, או לאחר אמירת ברכת שהכל נהיה בדברו.

לאחר שבועיים ראיתי הבדלים עצומים בין שלושת הצלחות: בצלחת הראשונה גדלו נבטים של שעועית באורך של כשלושה ס"מ. בצלחת השנייה פולי השעועית כלל לא נבטו, ואילו בקבוצה השלישית גדלו הנבטים עד לגודל של כעשרים ס"מ (כל אחד יכול לערוך ניסוי זה בביתו).

ואם כך משפיע הדיבור על צמחים, כל שכן וקל וחומר שמשפיע הרבה יותר על בני אדם.

הסיפור הבא התרחש בשכונת 'סטמפורד היל' בלונדון, בשעה 23:30 בלילה. העיר הפעילה והשוקקת חיים נכנסת אט אט לתרדמת הלילה. במנן ערבית האחרון התפלל ר' יצחק, מנכבדי הקהילה וגביריה, אחרי התפילה השתהה קלות, ויצא לעבר רכבו ההדור הממתין בחניון

האחורי. מאחורי הרכב, המתינו לו שלושה גברתנים בריאי בשר וגבוהי קומה, ששמו עליו עין מזמן. הם זינקו עליו בהפתעה מוחלטת, טפחו בעוצמה על כתפו, וזווחו לעברו באנגלית: 'אתה רוצה לתת לנו את הכסף בחיים או אחרי המוות? באיזו דרך אתה בוחר?', שאלוהו בשאגות אימים.

ר' יצחק עמד נדהם, המום, מבולבל, אבל בעיקר – לפתה אותו חרדה עצומה. הוא רואה את המוות מול עיניו, וככל שהוא מביט לעדדים – אין נפש חיה בסביבה, איש לא ישמע גם אם יצעק. בלית ברירה הוא מתחיל לחשב את חשבון נפשו, יודע שרק יד שמימית יכולה להציל את חייו, ובדרך הטבע – אבד כל סיכוי.

הוא נושא עיניים מתחננות לשמים, ובשבריר שנייה מנסה לא לאבד את העשתונות. בקול הרגוע ביותר שהוא מצליח לגייס, הוא פונה לראש החבורה: 'אתה נראה לי אדם הגון, לא אחד שירעץ באמצע הלילה סתם. תגיד, בשביל מה אתה צריך כסף? כמה אתה צריך? ואתן לך ככל שתבקש'.

הגברתן הגבוה נראה מופתע, הוא ציפה לצעקות או אובדן עשתונות, בהלה או בריחה. ולפתע הנשדד מתחיל לשוחח עמו.

הוא מיהר להגיב בצחוק פרוע: 'אני רוצה לשתות, ונגמר לי הכסף. אני צריך כסף לקנות בקבוק!'. 'אם זו הבעיה', אמר ר' יצחק, 'בוא ואפתור לך אותה כמה עולה בקבוק?', 'חמש יורו', הגיב הגוי, ור' יצחק השיבו: 'אני נותן לך 10. סגרנו? אדם הגון כמוד, למחל לו להסתבך ברעף? קח כסף, תשתה כאוות נפשך!', הושיט ר' יצחק שטר של 10 יורו, והגוי, פשוט כך, לקח והלך, כשאחריו פוסעים שני חבריו.

ר' יצחק נשא עיניים לשמים, במבט מודה ומוקיר. חסד הבורא לא עזבו עתה, הן ראה בעיניו נס גלוי. הוא התניע את רכבו בידיים רועדות, ובמשך דקות ארוכות עוד רטט לבו. בקושי רב הצליח ר' יצחק לעצום עין באותו לילה, כשלבנו מיטלטל בין רגשות הפחד והאימה, לרגשות ההודאה לנוכח הנס. אלא שכמידי יום, בשעה חמש בבוקר, כבר עלצל

השעון המעורר להחישו למניין בהנץ החמה. עיניו היו טרוטות מעייפות, רושם האירוע המבעית טרם חלף ממנו, אך הוא מיהר לבית הכנסת לתפילת שחרית. הוא שב והחנה את רכבו ממש סמוך למקום ההתרחשות אמש, וכשהוא צועד לעבר בית הכנסת, גילה לחרדתו את אותו גברתן גבוה, עומד וממתין לו שוב.

לרגע שבה החרדה ולפתה את לבו, 'מי יודע מה יהיה עכשיו?', הרהר בבעתה, והחל לוחש שוב 'שמע ישראל' במתח גואה. אלא שלגד עיניו המופתעות, ניגש אליו הגברתן והושיט לו חמש יורו, באומרו: 'אמרת לי אתמול לתת לי חמש יורו, כדמי עלות בקבוק', הסביר כמתנצל, 'אבל נתת לי עשר יורו. מגיעים לך חמש יורו עודף'.

ר' יצחק עמד מופתע, המום, הלום רעם. לכזו התפתחות לא ציפה. שהשודד מאמש יבוא להשיב לו כסף?! כיצד זה יתכן?! לאחר רגע התאושש ר' יצחק מההלם והאלם שאחזו בו, ניגש לגוי ולחץ את ידו.

'איננו מכירים משום מקום', פתח ר' יצחק, 'ובכל זאת נפגשנו פעמיים בשש השעות האחרונות. בפעמיים הללו היתה נפשי נתונה בידך, בפעם הראשונה איימת ליטול אותה ממני ובפעם השנייה אתה מחזיר לי כסף?! אני מבולבל לחלוטין, אולי תסביר לי מה הולך פה?'

הגבוה צחק שוב, והשיב בפשטות: 'תראה, אני סטודנט, ואם לומר זאת בעדינות, לא כל כך הולך לי בלימודים, אני יותר מדי נחשל ונכשל, וכל סביבתי בזה לי על כך. המצב הוביל לכך שהתמכרתי לטיפה המרה, כל ערב אני צריך את הבקבוק שישכיח ממני את תלאות חיי וכשלונותי הרצופים, אלא שאני כל כך לא יוצלח עד שקשה לי גם להשיג את המימון לזה. בלית ברירה, אימצתי את דרך השוד. כל ערב אני תופס קרבן ומוציא ממנו כסף, לפעמים באומים, לפעמים במכות, בכל דרך אפשרית. הרי מישהו צריך לממן את הבקבוק שלי, לא? אמש זה היית אתה, והאמן לי שברגע אחד הייתי יכול לסיים את חיידך, ולצאת עם הכסף שבארנקך העמוס. אלא שאז שמעתי פתאום משהו שלא שמעתי מעולם. אתה אמרת לי, מילים שנכנסו בלבי בעוצמה רבה: 'אתה נראה לי אדם הגון, לא מתאים לך'.

שנים אני מחכה שמישהו יגיד לי מילים כאלו, שנים! כל היום אני שומע כמה אני לא יוצלח, לא מוכשר, לא הגון, לא ישר, חסר סיכוי, פושע נתעב. פתאום, באמצע הלילה, סתם מישהו, שדוד פוטנציאלי, בא ואומר לי שאני אדם הגון? שמעשים מזוויעים לא מתאימים לי? אתה יודע מה עשית לי באותו רגע, עם שמונה המילים הללו? לראשונה, החיוך הגדול שלו נעלם, נימת עצב השתררה בקולו, ועיניו לבשו לחלוצית אנושית: 'באותו רגע החלטתי לא לנגוע בך לרעה. לקחתי את 10 היורו והלכתי לדרכי, ואחרי שקניתי את הבקבוק ונתרתי לי 5 יורו, החלטתי להשיבם אליך. מי שנתן לי מילה טובה שהחיתה את נפשי, אינני יכול להזיק ולהרע לו. לו היה לי להשיב לך את חמשת היורו האחרים, גם אותם הייתי מחזיר לך!'.
הגברתן מחה דמעה לא אופיינית, נשא רגליו והלך. רק ר' יצחק נותר עומד המום, מסומר למקומו. הוא עבט עצמו להאמין שאינו הזזה, וכששב לבית הכנסת סיפר את סיפור הצלת חייו.

מדהים! לא ייאמן מה יכולות כמה מילים לעשות, איזה שינויים הן יכולות לחולל. ר' יצחק אפילו לא הרגיש שהוא עושה משהו מיוחד, יתכן אפילו שבאותם רגעי חרדה אפילו לא שם לב אלו מילים יצאו מפיו. אבל המילים הללו היו מילים טובות, ואלו הצילו את חייו והגנו עליו מפני הברנש האלים המאיים! כמה מילים שהפיהו חיים חדשים בסטודנט האכזר, כמה מילים שהצילו את חייו של ר' יצחק. כי מילים יכולות לחולל שינוי, לבצע מהפך בנפש.

ברוב המקרים, לעולם לא נדע איך המילים שלנו יחוללו שינוי בנפשו של השומע, איזה תמורות הן מחוללות בנפשו, מאיזו דיוטא הן יכולות לרומם ולאלו הישגים הן יכולות להוביל.

כי אדם השומע כמה מילים טובות - חש לפתע מוערך, זה מעניק טעם לחייו, זה הופך אותו לאיכותי הרבה יותר! הבה נחפש את כל אלו שסביבנו, שהרי כולם זקוקים למילה טובה. הבה נעניק אותה מכל הלב, הבה ניתן אותה בשמחה. הבה נציל חיים של אנשים, בפינו ובמילותינו לעשותו! (פניני פרשת השבוע)

לשון הרע - דבר נורא

נָגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם (יג, ט)

אמר ר' יוסי בן זימרא כל המספר לשון הרע נגעים באים עליו (ערכין טו):

'לשון הרע' הוא דיבור שלילי על אדם אחר. לדוגמה: 'שמעון הוא טיפשי', 'יואב חושב רק על עצמו', 'ראיתי את דני אוכל במסעדה לא כשרה', 'בחנות של גבי מוכרים סחורה גרועה במחיר יקר'... וכדומה.

גם דיבור שאינו שלילי, אך הוא עלול לגרום לנזק או צער לאדם שמדברים עליו, נחשב לשון הרע. לדוגמה: 'חיים הפסיד את כל כספו במשבר הכלכלי' - משפט זה אינו אומר שום דבר רע על חיים עצמו, אך הוא עלול לגרום לכך שאנשים לא ירצו לעשות עמו עסקים.

דיבורים רעים גורמים לנזקים חמורים מאוד. הם יכולים לפגוע באדם לא פחות ממכות בגופו או מנזק כספי. הם גורמים לעלבון, שנאה וריחוק בין אנשים, והורסים את האהבה, האחוה והאחדות. חז"ל הפליגו מאוד בחומרת העבירה של לשון הרע, ואמרו שניצחון או חלילה הפסד של עם ישראל במלחמות, תלוי בעיקר במידת האהבה והאחדות שבעם ובהימנעות מלשון הרע.

יש להדגיש שאיסור לשון הרע הוא גם כשהדברים הנאמרים הם אמיתיים. האם אנו היינו רוצים שיספרו על המגרעות שלנו, גם אם הן אמיתיות? אמנם, ברור שאם דברי הגנאי הם שקריים האיסור הוא חמור עוד יותר, ונקרא 'הוצאת שם רע', אך מ"מ אסור לשמוע לשון הרע אף אם הדברים נכונים.

חומרת חטא לשון הרע היא גדולה ועצומה, שכן באמצעות אמירה כביכול פעוטה, שהאדם האומר אינו מייחס לה חשיבות, ולעיתים אף מסיח את דעתו ממנה כעבור רגעים אחדים ומותיר אותה בתהום השכחה, עלולים להגרם נזקים עצומים בעולם כולו.

הגמרא (ערכין טו): אומרת שלשון הרע נמשל לחץ שנאמר: "חץ שחוט לשונם", מה חץ יורה והורג, כך לשון הרע הורג בני אדם למרחוק.

אומר החפץ חיים זצ"ל: אדם מישראל יושב בביתו ומספר לשון הרע או מתלוצץ על חבירו, ובכח טומאת חטא זה קם לו גוי שפל בארץ מרחקים והורג שם ח"ו יהודי אחר!

אמרו חז"ל (שם), אמר רב חסדא, אמר מר עוקבא: כל המספר לשון הרע, אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם. נמצא שהמדבר לשון הרע הקב"ה הולך ממנו, ואז גם הנשמה הולכת לה לדרכה, לכן נאמר: 'מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב', אזי 'נצור לשונך מרע', אז השכינה תדור עמך, ואז גם הנשמה צריכה להיות עמך ותחיה.

בזהר הקדוש (תזריע מו): נאמר: בא ראה, בכל זמן שאדם הולך בדרכי אמות, ופיו ולשונו מדברים דברים קדושים, בתפלה ובתורה, הנשמה היא נדבקת בו, הוא אהוב של רבונו... ובזמן שהוא מסטה את דרכיו, ושפתותיו ולשונו מדברים דבורים רעים, השכינה מסתלקת ממנו, והנשמה הקדושה עוברת ממנו ולא נדבקת בו. ומצד של הנחש הרע הקשה מתעוררת רוח אחת שמשוטטת ואוכלת בעולם, שאין שורה אלא במקום שקדשה עליונה הסתלקה משם. ואותם דבורים עולים למקום הנחש הרע, שהכל חוזר למקומו. ובשעה שמעלים, הכל מכריזים ואומרים: הסתלקו מסביבו של הדבור הרע של פלוני! פנו מקום לדרכו של הנחש הקשה!

ועוד נאמר שם (שמות רסה.): "יש רוח אחת, שעומדת על כל אותם בעלי לשון הרע, ומתי שמתעוררים בני אדם בלשון הרע, או אדם אחד שמתעורר בלשון הרע, אז מתעוררת אותה הרוח רעה הטמאה שלמעלה, הנקראת סכסוכא, והיא שורה על אותה התעוררות של הלשון הרע, שפתחו בה בני אדם, והיא עולה למעלה וגורמת בזו ההתעוררות של לשון הרע מות וחרב והרג בעולם.

אוי לאותם שמעוררים לאותו צד הרע, ולא שומרים פיהם ולשוונם ולא חוששים על זה ולא יודעים שבהתעוררות שלמטה תלוייה ההתעוררות שלמעלה, בין לטוב בין לרע וכו', וככל מקטרגים לעורר לאותו נחש הגדול, שיהא מקטרג על העולם, והכל בשביל אותה ההתעוררות של לשון הרע, פשנמצאת ההתעוררות שלו למטה".

והחפץ חיים בספרו שמירת הלשון (ש' הזכירה פ"ב) כתב: "כלל הוא בכל העניינים, מדה כנגד מדה. ולכן כמו שהאדם כובש את עצמו ובולם

פיו מְלַדְבֵּר דְבָרֵי גְנוּת עַל חֲבֵרוֹ וּלְעוֹרֵר מְדַנִּים עָלָיו, כֵּן לְמַעַלְהָ אֵין הַמְקַטְרֵג יָכוֹל לִפְתַּח פִּיּוֹ לְדַבֵּר קְטָגוֹרָא. לֹא כֵן אִם נִמְצָא, חֹס וְשָׁלוֹם, דְּלִטּוֹרָא בְּיִשְׂרָאֵל מְלַמְטָה, לְבַד מֵה שְׁמַעוֹרֵר בְּזָה לְמַעַלְהָ הַבַּעַל דְּלִטּוֹרָא עַל עַצְמוֹ קְטָגוֹרָא עֵבּוֹר עֲוֹנוֹתָיו, הוּא מְעוֹרֵר כֹּחַ הַקְּטָגוֹרָא עַל כָּלל יִשְׂרָאֵל, שְׁעַל יְדֵי זֶה בָּא הַשֵּׁטָן וּמְקַטְרֵג עַל יִשְׂרָאֵל עֵבּוֹר עֲוֹנוֹתֵיהֶם וְתוֹבֵעַ דִּין עֲלֵיהֶם וְכַבֵּיכּוֹל מְכַרַח לְהַעֲנִישָׁם עֵבּוֹר זֶה, וּמִי גָרַם כָּל זֶה? הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע מְלַמְטָה".

אם ישראל עושים עבירות בלא לשון הרע, נבראים מלאכים מקטרגים בלא פה, שלא יכולים לומר לשון הרע ולהלשין, אבל כאשר אומרים לשון הרע, אותם מלאכים מקבלים פה, ומקטרגים.

אמרו חז"ל (ב"ב קסה.): רוב בגזל ומיעוט בעריות **וכולם באבק לשון הרע**. כמעט ואין אדם שאינו נכשל בעוון חמור זה של לשון הרע. בדרך כלל אדם אינו נכשל בזה מתוך רוע, אלא בגלל חוסר שימת לב.

בית הכנסת בניו יורק היה מלא מפה לפה באנשים שהגיעו במיוחד לשמוע את דרשתו של הדרשן המפורסם מירושלים. על הספסלים לא נותר מקום אחד פנוי, ואנשים רבים נוספים צבאו על חלונות בית הכנסת כדי ליהנות מדבריו של האורח, שנודע בכל העולם בכושר הדיבור הנפלא שלו. רב הקהילה כבר ישב במקומו, בקדמת בית הכנסת, ולידו בניו ושאר ראשי הקהילה.

הדרשן המפורסם לא איכזב, ודרשתו ריתקה את הקהל הגדול. הוא אמר חידושי תורה נפלאים ותיבל את דבריו במשלים מעניינים. שלושת רבעי השעה של הדרשה חלפה ביעף, מבלי שהמאזינים הרגישו כיצד הזמן עובר.

לאחר התפילה, עברו מתפללים רבים על פניו של הדרשן כדי להודות לו ולחצו את ידו בחום. הדרשן נהנה מהמחמאות שהורעפו על ראשו, אבל הוא הבחין שבאחת הפינות של בית הכנסת קבוצת אנשים מתלחשים ומסתודדים, כשהם שולחים לכיוונו מבטים מוזרים. הדרשן ראה שאחד מקבוצת המסתודדים ניגש אל מיסטר הולצמן, המארח שלו,

שאצלו הוא אמר לסעוד את סעודות השבת, ולוחש משהו על אוזנו. מיסטר הולצמן נדהם מהדברים שנלחשו על אוזנו. הוא שלח מרחוק מבט מאשים אל הדרשן, והסיט את עיניו כשהבחין שהאורח רואה אותו.

הדרשן הבין שמשוהו מתרחש, והוא החליט לגשת ולברר את העניין. הוא עזב את כל האנשים שהתגודדו סביבו, וצעד ישירות לכיוון מיסטר הולצמן. 'יש איזו בעיה?', שאל, 'האם משהו לא בסדר?'

מיסטר הולצמן, המארח, התמלא מבוכה ומלמל משהו, אבל האיש שליידו היה יותר אמיץ ואמר בהתרסה: 'לא נעים לי, אדוני, הדרשה הייתה מאוד יפה, אבל המעשים שלך כנראה לא תואמים את מה שאתה אומר. נודע לנו שהשתתפת בשוד גדול של ספרי תורה עתיקים בירושלים.'

הדרשן חשב שהוא מתעלף במקום. הוא השתתף בשוד של ספרי תורה עתיקים בירושלים? מאיפה צעה האשמה כבדה כזו?

'מי... מי אמר לך דבר כזה?', גמגם בפנים חיוורות, 'זה לא היה ולא נברא.'

האיש לא התבלבל. 'טד מרקוביץ אמר לי את זה בפירוש', אמר.

'טד מרקוביץ?' שאל הדרשן בקול אומלל, 'מי זה טד מרקוביץ?'

'הנה טד מרקוביץ', הצביע האיש על יהודי כבן שישים שעמד בפניה השנייה של בית הכנסת, והדרשן מיהר לעברו. 'אדון מרקוביץ', שאל אותו בקול מבוייש, 'האם אתה אמרת שאני השתתפתי בשוד גדול של ספרי תורה עתיקים בירושלים?'

מרקוביץ היה מעט נבוך מול הפנייה הישירה, אבל שמח להעמיד את הדרשן המתחזה על מקומו: 'לא אמרתי שוד גדול', אמר, 'אבל בפירוש אמרתי שאתה גנבת ספר תורה עתיק בירושלים.'

'למה אתה אומר עלי דבר שקרי כזה?', זעק הדרשן.

'אלי כהן אמר לי', אמר מרקוביץ' בעזות פנים, 'ואם יש לך בעיות, תפנה אליו'.

הדרשן מיהר לחפש את אלי כהן, שהיה כבר קרוב ליציאה מבית הכנסת. 'אדוני', אחז הדרשן בשרוולו, 'אתה אמרת למישהו שאני גנבתי ספר תורה עתיק בירושלים?'

'אה, אתה הדרשן המהולל', חייך אלי כהן בלגלוג. 'אז ככה: לא אמרתי ספר תורה, ולא שזה היה בירושלים – אמרתי רק ששמעתי שנתפסת פעם בגניבת ספר עתיק'.

'איפה? מתי? לא גנבתי אף פעם שום ספר לא עתיק ולא חדש', צווח הדרשן. 'זו סתם עלילה'.

'עלילה?', אמר אלי כהן בפנים כועסות, 'אתה מאשים את הבן של הרב שהוא מעליל עליך עלילות?'
'הבן של הרב? נדהם הדרשן.

'כן, כן', אמר אלי כהן. 'במו אזוני שמעתי מהבן של הרב שאתה גנבת ספר עתיק. אם יש לך בעיות, תלך אליו'.

הבן של הרב אכן אישר שהוא אמר את זה לאלי כהן, וכשהדרשן האומלל ביקש לדעת מאיפה הוא שמע דבר כזה, הפתיע אותו בנו של הרב: 'שמעתי את זה במו אזוני מאבא שלי!'

לדרשן לא נותרה ברירה, והוא ניגש אל רב הקהילה בפנים מושפלות. 'כבוד הרב', שאל, 'האם הרב אמר לבן שלו שתפסו אותי בגניבת ספר עתיק?'

הרב נראה לרגע נדהם לחלוטין. הוא חשב רגע ארוך, ואז התפשטה על פניו הבעת הבנה וחמלה. 'חס וחלילה', אמר לדרשן, 'אני אמרתי לבן

שלי שהדרשה שלך כל כך נפלאה, עד שנראה כאילו 'גנבת' אותה מאיזה ספר עתיק של אחד מגדולי המגידים. חס וחלילה שאני אומר עליך שאתה גנב, אני רק ביקשתי להחמיא לך ולדרשה הנפלאה שלך...'
 למחרת עלה הדרשן לבימה וסיפר לכולם את הסיפור... 'עלינו ללמוד מכך את כוחה של כל מילה', אמר לקהל הנרגש. 'כל אחד הוסיף על הסיפור של השני רק מילה אחת. רק פרט קטן אחד, אבל בסופו של דבר זה גרם שמחמאה של הרב נהפכה להאשמת שווא כבדה. עלינו ללמוד מכאן את כוחה העצום של כל מילה, ולהיזהר שבעתים בלשוננו'.

את עוון לשון הרע, שהוא כה חמור ונורא, ואנו כה נכשלים בו קשה מאוד לתקן.

יהודי שהיה רגיל מאוד בלשון הרע, הגיע פעם לאדמו"ר צדיק, וביקש תיקון לעוון זה. אמר לו הרב לשחוט תרנגול ולמרוט לו את הנוצות. את בשר העוף לחלק לעניים ואת הנוצות לפזר ברוח. אותו אדם עשה בדיוק מה שהרב אמר וחזר לשאול אם בזה נגמר ה"תיקון". ענה לו הרב שעכשיו רק מתחילים את התיקון. הרב ציווה עליו ללכת ולאסוף את כל הנוצות שפוזרו. נבהל היהודי ושאל כיצד יכול הוא לאסוף את הנוצות שכבר התפזרו ברוח! ענה לו הרב: "נוצות שפוזרו לפני שעה אין אתה יכול לאסוף, לשון הרע של שנים אתה חושב לתקן על רגל אחת?!..."

מכל האמור רואים אנו כמה חמור הוא עוון לשון הרע, אשר מעורר את השטן לקטרג על עם ישראל, וכמה מפסיד מי שנכשל בזה. הדרך להינצל מזה העוון היא ע"י לימוד הלכות שמירת הלשון, וספרי המוסר המעוררים על זה, וכאשר יעסוק האדם בזה תהיה לו מודעות, וילמד להיזהר מלספר ומלשמוע לשון הרע ורכילות.

בושה והכנעה

**וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה כִסְתָהּ הַצָּרַעַת אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ וְטָהַר
אֶת הַנֶּגַע כְּלוֹ הַפֶּךָ לְבֵן טָהוֹר הוּא (יג, יג)**

יש לתמוה - אם צרעת סימן טומאה היא, מדוע כאשר הנגע כולו הפך לבן וכסתה הצרעת את כל בשרו טהור הוא? הרי אדרבה, לכאורה היה צריך להיות טמא בטומאה חמורה כיון שכל גופו מוכה בנגע.

החפץ חיים כתב שעניין ישיבת המצורע בדד מחוץ למחנה היא כדי שישיתו שם לבדו תביא אותו לידי הרהור תשובה על חטאו הגדול, ולבבו יכנע.

אך דבר זה נצרך לו רק כל זמן שעדיין לא הפך כל בשרו לצרעת, אלא הנגע נראה בזעיר פה ושם, אז עדיין עלול המצורע לחשוב שמא מקרה הוא בלתי טהור, ויכבד לבו ולא ישוב מחטאו. על כן במצב זה מצווה התורה להענישו ולשולחו מחוץ לשלוש מחנות, כדי שהשילוח והישיבה בבדידות, בצרוף הצרעת החלקית, יועילו לטהרו מחטאיו, וישכיל להבין כי מאת ה' היתה זאת לו.

אבל כאשר פשתה הצרעת בכל גופו, ומכף רגל ועד ראש כולו נגע צרעת, כבר נשבר לבו בקרבו, עד כדי כך שכבר אינו זקוק לאותו שילוח מחוץ לשלוש המחנות.

אדם כזה שלקה בכל גופו, כבר לא יהין לחשוב שאולי מקרה הוא, אלא יכנע בכל לבו לפני ה' יתברך. על כן אמרה התורה: "כולו הפך לבן - טהור הוא", כלומר אינו זקוק עוד לעונש אחר, אלא הכנעתו היא כפרתו.

הגר"ש לוינשטיין שליט"א הרחיב את הדברים והסביר כך: כאשר אדם מבחין בשתי שערות לבנות הצומחות על הנגע שלו, הוא יכול לכסות את הפגם מעין רואים. הוא אינו צריך להוריד את מפלס הגאווה שלו, אלא די לו בכך שיוריד את שרוול חולצתו.

אך כל זה טוב רק אם רוצה הוא להתעלם מהבעיה שלו, אולם אם הוא רוצה לתקן את הבעיה מהשורש, ולתקן את מדת הגאווה וגסות

הרוח שבו, חובה עליו להפסיק להתעלם מן המציאות ולקרוא לכהן שיראה ויבדוק את נגעו.

כשמגיע הכהן לבינתו של המצורע, מתאספים בחוץ כל הילדים ומתווכחים אם הכהן אכן יטמא את הנגע או יטהר אותו... כעבור דקות אחדות נפתרת התעלומה: הכהן יוצא מהבית ומכריז בקול: "טמא, טמא", ויוצא עם המצורע מן העיר... כל ילדי השכונה רצים אחריו ומלווים אותו בשירי גנאי וירקות רקובים מעופפים... תוך דקות אחדות יודעת כל העיר את החדשה הטרייה...

לאחר כל ה'כבוד' הזה, צריך המצורע לעמוד מחוץ למחנה, וכשהוא מבחין באדם שעובר שם עליו לצעוק לעברו: "אני מצורע, אני טמא... אנא תתפלל עלי!", וכך כל באי העיר מתעדכנים גם הם במצבו.

יש להניח שלאחר 'טיפול' מעין זה, לא נותר עוד כלום מגסות הרוח של אותו מצורע...

לכן אומרת התורה "וְיִצְא הַכֹּהֵן אֶל מַחוּץ לַמִּחֲנֶה וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנִּיחַ נֶרְפָא נֶגַע הַצָּרַעַת מִן הַצָּרוּעַ" (יד, ג). לאחר שהחוטא עשה תשובה וקיבל את עונשו, דואג הקב"ה לתת לו כבוד גדול תחת אותו בזיון, והכהן יצא לקראתו ומשלים את תהליך טהרתו וכפרתו.

כך הדבר במי שבנגעו שתי שערות בלבד. אולם אדם כזה שנגעו כולו הפך לבן, אדם כזה אינו יכול להסתיר מאומה, כולם יודעים שהוא דיבר לשון הרע ולכן נענש על כך בצרעת, ומכיון שהוא כבר מתבייש מן הסביבה והוריד את אפו וגאוותו, כבר אין צורך לגרום לו לבזיון נוסף, שהרי מטרת הצרעת הושגה.

לענ"ד חידושו זה של החפץ חיים זצ"ל רמוז בגוף הפסוק: אם "כולו הפך לבן" - כלומר "המצורע" הפך כולו לבן, היינו שהוא מתבייש בחטאו (כמו שאמר בגמרא (ב"מ נח:). על המלבין פני חבירו ברבים כאילו שופך דמו דאזיל סומקא ואתי חוורא - שמסתלק ממנו כל הצבע האדום מעל פניו ונעשה לבן מחמת הבושה), ואמרו חז"ל (ברכות יב:): "כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו מוחלין לו על כל עוונותיו". ולכן "טהור הוא".

מדה כנגד מדה

וְהַצְרוּעַ אֲשֶׁר בּוֹ הִנֵּנּוּ בְּגִדָיו יִהְיוּ פָרָמִים וְרֵאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל שִׁפְסָם יַעֲטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא, כָּל יְמֵי אֲשֶׁר הִנֵּנּוּ בּוֹ יְטָמֵא טָמֵא הוּא בְּדָרַד יֵשֵׁב מִזְזוּן לַמְּזוּנָה מוֹשְׁבֹו" (יג, מה-מו)

דבר ברור וידוע הוא, שה' יתברך נוהג אתנו תמיד במדה כנגד מדה, העונש מגיע לאדם בדיוק בהתאם לחטאו, ובאותו איבר שחטא מקבל החוטא את עונשו. אם כן קשה, מדוע לשונו של המצורע שדיבר לשון הרע, לא תקבל עונש? למה עונשו לשבת בדד?

רבי יוסף חיים, 'הבן איש חי', ענה על כך במשל: היו מלך שהיה לו שר יהודי חכם וטוב לב. פעם אחת נסעו המלך והשר ביחד במרכבה. בדרך הם עברו ליד בית של גוי ששונא את היהודים, כשראה את השר היהודי החל לשיר שירי גנאי על היהודים וקילל וגידף את השר היהודי. שמע זאת המלך וציווה את שרו היהודי: "הענש את הטיפש הזה בכך שתכרות לו את לשונו הרעה!"

לאחר שהמלך הלך, ניגש היהודי בסבר פנים יפות לגוי, הביא לו מתנות יקרות וחשובות ועשה עמו טובות בקביעות, עד שלבסוף הגוי הזה הבין שטעה והפך מאויב לאוהב.

בהזדמנות נוספת שוב עברו המלך והשר ליד הגוי הזה, ושוב הגוי החל לשיר ולדבר על השר היהודי...

המלך שמע זאת וכעס על השר היהודי: "הרי אמרתי לך לכרות לו את לשונו, הכיצד יתכן שאתה לא הקשבת לי? מדוע לא עשית זאת?"

ענה לו היהודי – "אדוני המלך, הקשב למה שהוא שר, הוא שר הפעם שירי שבח על היהודים, והוא משבח ומהלל אותי... אני לא עברתי על רצון המלך, אלא כרתתי לו את לשונו הרעה והשתלתי לו לשון טובה". המלך הבין את חכמתו של שרו היהודי ומאז כיבד אותו ביותר.

כך אומר גם הקב"ה: אני לא רוצה שלמצורע בכלל לא תהיה לשון אלא שישתמש בה לדברים טובים, משום זה עונשו הוא לצאת מחוץ למחנה כדי שיוכל להיות עם עצמו לבד ולחשוב על כך שלשון הרע שהיה מרבה לדבר גרמה לו את ה"גלות" הזו, ואז יחליפה בלשון הטוב כלפי אחרים.

מצורע זה, אשר דיבר לשון הרע, מוכיח במעשיו כי הוא שם לב לחסרונות של אחרים ולכן הוא מדבר בגנותם. משום כך מענישים אותו ואומרים לו לשבת בדד, עליו לעשות כעת חשבון נפש ולהתבונן על חסרונותיו שלו עצמו. גם שאר האנשים שיראו אותו מסכן וגלמוד יושב בדד מחוץ לעיר, יבינו שאף לו יש חסרונות והם הרבה יותר גדולים ממה שהוא ראה באחרים.

מעשה ביהודי עני שהתארח עם החסידים אצל האדמו"ר מקוצק זצ"ל ליל ראש השנה. מנהגם היה שכל אחד מביא עמו את סעודתו. אותו יהודי לא היה לו כסף לקנות דגים ולכן הביא עמו אגוזים (שבניגוד להיום פעם היו זולים מאוד), רק שהיתה בעיה קטנה שהרי בראש השנה נוהגים שלא לאכול אגוזים משום ש'אגוז' בגימטריא כמו 'חטא' (עם הכולל).

אותו יהודי ניסה להסתיר את האגוזים ולאכול מהם בלי שהחסידים האחרים יראו. אולם אחד היושבים לידו בשולחן הבחין בכך והחל לצעוק עליו בקולי קולות: "תגיד לי, אתה לא מתבייש?! אתה אוכל אגוזים בראש השנה?! וכי אינך יודע שאגוז זה בגימטריא חטא?!".

כל יושבי השולחן הפנו את מבטם לעבר אותו יהודי עני שנעשה לבן כסיד וכבש את פניו בקרקע...

ואז נשמע קולו הרועם של הרבי שאמר לאותו יהודי שצעק ובייש את היהודי העני: "מה אתה צועק עליו? וכי אינך יודע שגם 'חטא' בגימטריא זה 'חטא'?! ההקפדה שלא לאכול אגוזים בראש השנה היא בסך הכל מנהג שאינו מחייב, אבל מי שמלבין פני חבירו ברבים הרי הוא שופך דמים ואין לו חלק לעולם הבא! זהו חטא ממש ולא רק גימטריא!".

אמרו חז"ל (ערכין טו): מה נשתנה מצורע שאמרה תורה: 'בדד ישב מחוץ למחנה מושבו?' הוא הבדיל בין איש לאשתו ובין איש לרעהו, לפיכך אמרה התורה 'בדד ישב'.

הוסיף על כך הגר"ז סורוצקין זצ"ל וביאר את טעמו של עונש הבדידות: המספר לשון הרע שונא את הבריות. נדמה לו שראובן מקפח את פרנסתו, ושמעון לא נהג בו בכבוד, ולפיכך הוא מרבה לספר בגנותו של ראובן בפני שמעון, ובגנותו של שמעון בפני ראובן. ומשנאת הפרט הוא עובר לשנאת הכלל, ונדמה לו שכל העולם כולו לא נברא אלא בשבילו, וכל באי עולם גוזלים וחומסים את השייך לו. לכן היה רוצה שכל בני האדם ימותו במגיפה רעה, ואז יוכל לחיות לבדו בשלום ובשלווה...

האמת היא כי ברנש כזה היה ראוי למות בעצמו במגיפה, כשם שמתו המרגלים מוציאי דיבת הארץ, אלא שמן השמים ריחמו עליו והחליפו את עונשו בצרעת שהיא קשה כמוות, כי מצורע נחשב כמת (נדרים טז): לכן כדי לרפא אותו ממחלת הנפש שלו אמרה התורה: "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו". כלומר בקשתו תתקבל, ויטעם האיש הזה את טעמה של הבדידות, אז בוודאי יתגעגע אל חברת האנשים שמהם פרש, ויקבל על עצמו לרצות את חבריו.

שיבתו של הצרוע בדד מחוץ למחנה, מובדל אף משאר הטמאים, תלמד אותו לאהוב כל אדם ולחלוק עמו את פרוסת לחמו. שכן כאשר הוא צועק: "טמא, טמא" להודיע צערו לרבים, כדי שיבקשו עליו רחמים, הלא ישים אל לבו שהוא פונה עתה אל אותם ה'רבים' שהרבה לגנותם ולכנותם בשם רעים וחוטאים, ואילו עתה הוא מצפה מהם שיתפללו עליו ותקובל תפילתם לפני המקום. כל זה ביא לכך שישים אל לבו לשוב בתשובה ולראות את הטוב שבכל אחד, ולא את חסרונותיו (ומתוק האור).

צרות עין

**וְרָאָה הַכֹּהֵן אֲזוּרֵי הַכִּפָּיִס אֶת הַנִּגְעַת וְהֵנִיחַ לֹא הֶפֶךְ הַנִּגְעַת
אֶת עֵינָיו וְהֵנִיחַ לֹא פָשִׁיהַ טָמֵא הוּא (יג, נה)**

אמר רבי יוחנן על שבעה דברים נגעים באין: על לשון הרע ועל שפיכות דמים ועל שבועת שוא ועל גילוי עריות ועל גסות הרוח ועל הגזל **ועל צרות העין**.
(ערכין טז.)

אחת הסיבות שעל האדם באה צרעת היא משום שהוא צר עין ועינו רעה בהצלחת הזולת. דבר זה רמוז במילה צרעת שהיא משורש צ.ר.ע. **צר ע'**. אדם שלוקה במידה רעה זו לעולם אינו שמח, תמיד מתאוה לשולחנם של אחרים, אך גם ממה שיש לו אינו נהנה, מפני שתמיד שואף לקבל ולהשיג יותר ממה שיש בידו, אך אינו משיג מאומה.

פעם היה כלב שהלך על שפת הנהר כשחתיכת בשר נמצאת בפיו. בראותו את בבואתו בתוך המים, חשב שבמים נמצא כלב אחר שבפיו יש חתיכת בשר גדולה יותר משלו, לכן הפיל את הבשר שהיה לו בפיו, וקפץ לעבר הכלב השני, כדי לחטוף לו את החתיכה הגדולה.

התוצאה היתה, שהחתיכה שהיתה לו בפיו אבדה במים, והחתיכה השנייה לא היתה קיימת כלל, ולא רק שלא קבל את מה שרצה, אלא גם איבד את מה שהיה בידו.

זהו סופו של מי שיש לו עין רעה בממונם ורכושם של אחרים.

פעם בא יהודי תמים אל הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל, ושפך שיחו לפניו: לפני כחודש ימים הייתי מהלך ברחובה של העיר ומצאתי ארנק מלא כסף, באתי לביתי פתחתי את הארנק ומצאתי בו סך אלף רובל.

למחרת קראתי בעיתון מודעה מאת הנסיך הפולני שאבד לו ארנק ובתוכו כסף רב, ומי שימצא ויחזירנה לו, יטול מאה רובל בשכרו.

מיד הלכתי אל הנסיך והחזרתי לו את אבידתו.

הנסיך מנה את השטרות, ופתאום התמלא אף וחמה, והתחיל לצעוק עלי: "יהודי גנב, אלפים רובל היו בארנק, ואתה מחזיר לי אלף בלבד?!", והתחיל לחרף ולגדרף אותי, ותבע אותי למשפט, ומי יודע איזה תוצאות יהיו למשפט כזה בו הנסיך המכובד תובע יהודי פשוט... יואיל נא כבוד הרב לתת לי עצה לחלצני מן הצרה שבאה עלי.

הרב עודד אותי וביקש ממנו שעורך הדין שאמור לייצג אותי במשפט יבוא אליו, כדי להורות לו מה לטעון ומה לעשות בכדי לזכות במשפט.

כשהגיע יום המשפט, עמד הנסיך וטען בפני השופטים שאבד לו ארנק ובו אלפים רובל, והיהודי הזה שמצא את האבידה, החזיר לו מתוכו אלף רובל בלבד. היהודי טען לעומתו שמצא את הארנק ובתוכו היו אלף רובל בלבד, ואת מה שמצא הוא החזיר בלי לקחת אף רובל אחד לעצמו.

עורך הדין התחיל להצדיק את היהודי, שאדם שמחזיר אבידה אינו חשוד לקחת חלק ממנה, שהרי יכול היה לקחת את כולה ואיש לא היה יודע מכך, לכן ברור הדבר כשמש שהיהודי הישר הזה החזיר את האבידה בדיוק כפי שמצאה. בתוך דבריו פנה עורך הדין אל הנסיך ושאל אותו: "האם אדוני יכול להשבע שבארנק האבוד היו אלפים רובל? הנסיך השיב: "כן", ובתוך כך קפץ ונשבע שאבדו בארנק אלפים רובל.

פנה עורך הדין אל השופטים ואמר: "רבותי! אי אפשר לפקפק בשבועתו של הנסיך הנכבד, אבל שבועתו זו מעידה כי האבידה שנמצאה אינה שלו, חזקה על מי שמחזיר אבידה שאדם כשר הוא, אדם גנב או רמאי, אינו משיב אבדה כלל, ואם נמצאו בארנק רק אלף רובל, הדבר ברור כי הארנק שמצא היהודי אבד לאדם אחר ואינו של הנסיך, אני דורש מהנסיך שיחזיר את האבידה למי שמצאה, שהרי לפי החוק הפולני מספר 3465 המוצא אבידה ולא נמצאו בעליה תוך חמישים יום הרי היא שייכת למוצא.

פני הנסיך הסמיקו. השופטים כנראה הבינו כי הוא נשבע לשקר, אבל כדי שלא להאשים את הנסיך בשבועת שקר, הם קיבלו את טענת עורך הדין, והוציאו פסק דין כי הארנק שבו אלף רובל יוחזר ליהודי המוצא. רואים אנו שמי שלא שמח במה שיש בידו, וחפץ לזכות בממון של אחרים, לא רק שמה שרצה לקבל אינו מקבל, אלא אף מה שיש בידו נלקח ממנו. (אבות ישראל)

צרות עין באה ממחשבה עצמית - אותו אדם חושב רק על עצמו, מחשיב את עצמו ומטפח את עצמו, הכל מסתובב סביב עצמו, ממילא הצלחת הזולת מפריעה לטיפוח יישותו, הקנאה מולידה שנאה, ה"יש" שלו נלחץ בראותו את חבירו מצליח ונדמה לו שמהו נגרע מהתדמית שלו, וזו רעה חולה המנתקת את האדם ממציות החיים. אדם שמקנא הוא תמיד במצב של חסר, הוא חושב כל הזמן מה חסר לו ממה שיש לשני... לכן תמיד רע לו.

הפך הנגע לעונג

וְרָאָה הַכֹּהֵן אֲזוּרֵי הַכִּפָּיִם אֶת הַנֶּגַע וְהֵינָה לֹא הֶפֶךְ הַנֶּגַע
אֶת עֵינָיו וְהֵנִיַּע לֹא פְשֵׁה טָמֵא הוּא (יג, נה)

כאשר אדם שב בתשובה ונטהר מצרעתו, 'הופך הנגע את עינו', והאות עין שבסוף המילה 'נגע', באה לתחילת המילה ואז הנגע הופך לענג. (עפ"י גן רוה)

לעיל ראינו שאחת הסיבות להופעת נגע הצרעת היא צרות עין. הפסוק שלנו מדבר על אדם שעדיין לא שב בתשובה הוא עדיין צר עין, ועינו רעה. הוא "לא הפך את עינו" מעין רעה לעין טובה, ולכן "טמא הוא".

לשון הרע

וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמִּצְרָע
בְּיוֹם טְהַרְתּוֹ וְהוֹבֵא אֶל הַכֹּהֵן (יד, א-ב)

...בזה ידע ויוכיח הוכחה ברורה **שלא בא לו הנגע**
אלא לצד שדיבר לשון הרע, והוא אומר 'זאת
תהיה תורת המצורע' - תורת מוציא שם רע. (אזה"ח)

מעשה שהיה באוטובוס בו ישבו שתי בנות סמינר ודיברו לשון הרע
על אחת מחברותיהן שהתארסה בליל אמש. השתיים דיברו ודיברו,
וגינו את הכלה בכל כינויי הגנאי האפשריים, ומסקנת הדברים היתה
שצריך לרחם על החתן האומלל שהתארס עמה, שאינו יודע איזו אשה
רעה הוא לקח...

והנה אשה שישבה באוטובוס בכסא שלפניהן, לפתע הסתובבה אליהן
ואמרה: "אני מאוד מודה לכן על הדברים ששמעתי זה עתה". הבנות
מאוד הופתעו, ולא הבינו על מה רומזים דבריה. ואותה אשה המשיכה
וסיפרה להן שהחתן ה'אומלל' שהתארס אתמול עם אותה בת עליה הן
דיברו, הוא לא אחר מאשר בנה. "לכן אני צריכה להודות לשתיכן על
הדברים, כי מיד אלך אל בני, אספר לו את כל מה ששמעתי מכן,
ואשכנע אותו לבטל את השידוך במהירות האפשרית".

שתי הבנות פתאום הבינו את גודל הרע שעשו, עד כדי כך שבגללן
עלולה לבוא צרה שכזו על חברתן הכלה, שהחתן יעזוב את השידוך. הן
הצטערו ואמרו לאם החתן: "גברת, אל תקחי את הדברים כל כך
ברצינות, אנו הגזמנו מעט, הכלה אינה כל כך גרועה כמו שזה נשמע,
לא התכוונו שבנך יעזוב את השידוך".

אבל אותה אשה לא השתכנעה ממה ששמעה מהן כעת, ואמרה להן שדווקא השיחה הקודמת שהיתה כ'מסיח לפי תומו', נשמעת לה אמיתית יותר מההתנצלות הנוכחית, ולכן עליה לשכנע את בנה לעזוב את השידוך הזה.

אותן בנות הבינו כעת את חומרת מעשיהן והחלו לפרוץ בבכי... הגברת שישבה בכסא שלפניהן, אמרה להן שאם הן ישתדלו מעתה לשמור על לשונן שלא לדבר לשון הרע, היא תשקול שוב את הדברים ולא תבטל את השידוך...

אותן בנות שכבר הבינו מה יכולה לגרום לשון הרע, הבטיחו שמעתה הן ילמדו הלכות לשון הרע וישתדלו לקיימן. ואז אמרה להן אותה אשה: "איני באמת אמו של החתן, אך עשיתי זאת כדי ללמד אתכן שיעור בהלכות לשון הרע". (עלינו לשבח)

● בספר 'חובות הלבבות' (שער הכניעה ספ"ז) כתב, שהמדבר לשון הרע יוצא נקי מכל נכסיו הרוחניים ומאבדם. לעתיד לבוא ליום הדין, מראים מצוות להרבה בני אדם שלא עשו אותן המצוות, ויאמרו: "הלא לא עשינו כל זה". ושיבו להם: "אותם שסיפרו עליכם רע, הם עשו אלו המצוות, ונוטלים אותן מהם ונותנים לכם". וכן לרשעים מראים עבירות שלא עשו, וכשיאמרו: "הלא לא עשינו", ישיבו להם: "אלו העבירות שעשו כל אותם אנשים שסיפרתם עליהם לשון הרע, ונטלו מהם ונתווספו עליכם".

המלאך המגיד, אמר למרן ה"בית יוסף": "וגם בענין הקמות אשר קמו נגדך, אין להרהר, כי הם לא יזיקוך אלא הועילו, כי מי שאומר לשון הרע על חברו, מנכין לו מזכיותיו ונותנים וכו' הוא אמת ויציב, ואילו היו יודעים בני אדם דבר זה, היו שמחים כשהיו שומעים שאומרים רע עליהם, כאילו נותנים להם מתנת כסף או זהב".

ומעשה באחד מן החכמים שסיפרו עליו רע, וכשנדע לו הדבר, שלח דורון לאדם שסיפר עליו, וכתב לו: אתה שלחת לי דורון מזכיותיך, ואני גמלתי לך בדורון צנוע זה ששלחתי לך.

על פי דברי חובות הלבבות הנ"ל אפשר להבין את הפסוק שלנו: "זאת תהיה תורת המצרע", הרי הצרעת באה על עוון לשון הרע (מצורע) נוטריקון מוציא שם רע), וא"כ אותו אדם שדיבר לשון הרע, כל המצוות שעשה וכן התורה שלמד, הכל עבר לאותו אדם שעליו דיבר המצורע לשון הרע, ולפי זה כל מה שלמד אינו נחשב שלו.

א"כ איך ומתי יזכה לכך שהתורה והמצוות של המוציא שם רע יחזרו אליו בחזרה? **פְּיוּם טְהוֹרָתוֹ** - כאשר יעשה תשובה ויתקן את חטאו.

הגר"ש פינקוס זצ"ל כתב שבפסוק זה יש עצה טובה לבעל לשון הרע כיצד להטהר מעוון זה: "**וְהוֹבִיֵא אֶל הַכֹּהֵן**", הכהן המומחה לנגעי לשון הרע, הלא הוא רבי ישראל מאיר הכהן מראדין, מחבר הספרים "חפץ חיים", ו"שמירת הלשון", כל הבא אל ספריו ולומד בהם בוודאי לא יבוא לדבר לשון הרע ולא יאבד מצוותיו.

אחד מנכבדי העיר ורשא, סוחר ידוע ותלמיד חכם, בא אל ה'חפץ חיים' וקנה ממנו את כל ספריו, מלבד הספר 'חפץ חיים'. רבי ישראל מאיר תמה על הדבר, ושאלו מדוע אינו קונה גם את הספר 'חפץ חיים'.

השיב לו הסוחר: סוחר אני, ובעקבות עסקי הענפים קשרים רבים לי עם אנשי מסחר, ואין לי אפשרות בשום אופן להיזהר מלדבר לשון הרע ושאר דיבורים אסורים, וא"כ לא תהיה לי כל תועלת מספר זה.

כשמוע החפץ חיים את דברי הסוחר, אמר לו: 'אגלה לך, שאלה זו שאלתי את גאון המוסר רבי ישראל מסלנט זצוק"ל, כי טענתי היתה בעבור מה אוציא את הספר 'חפץ חיים', אם העם לא יצליח לחסום את פיו ולשמור על דיבורו? ענה לי רבי ישראל: 'כדאי לך להוציא את הספר לאור עולם, כי אף אם לא יצליח אלא להוציא אנחה מלבן של יהודי בגלל עוון לשון הרע, דיינו, בזה לבד יש ערך רב בל יסולא בפז'.

וכן רבי ישראל סלנטר היה נוהג לומר: "כדאי לאדם ללמוד מוסר כל ימי חייו, אף אם לא יועיל לו אלא רק לחסום את פיו מדיבור אחד של לשון הרע".

כתב ה'חפץ חיים' זצ"ל (שמי"ה"ל ד, יב): אם עבר וספר לשון הרע על חברו וקא לעשות תשובה... אם חברו נתגנה על ידי זה בעיני השומעים ונסבב לו על ידי זה הזק בגופו או בממונו, או שהציר לו על ידי זה, הרי הוא ככל עונות שבין אדם לחברו, שאפלו יום הכפורים ויום המיתה, אין מכפר עד שיירצה את חברו, על כן צריך לבקש מחילה מחברו על זה, וכשיתפייס וימחל לו, לא נשאר עליו, כי אם העון דבין אדם למקום.

ומקשים העולם: איך האדם שדיברו עליו לשון הרע יסכים למחול לחבירו, הלא בעת שימחל, יחזרו אליו כל העוונות שעברו ממנו וכן יפסיד את המצוות שיש אצלו מאותו אדם שדיבר עליו לשון הרע, ומי פתי שיסכים למחול על כך?

בעניין חזרת העוונות, הרה"ג רבי רפאל הכהן (בספרו מרפא לשון) כתב לתרץ על פי מה שאמרו חז"ל: "כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו" (ר"ה יז.). והנה בשעה שאדם מוחל לחבירו על עוול שעשה עמו אין לך מעביר על מדותיו גדול מזה, ובאותה שעה מעבירין ממנו כל פשעיו. נמצא שאם ימחל לחבירו שדיבר עליו לא יפסיד מאומה, שאף שאותו אדם שדיבר עליו לשון הרע זוכה שמשתלקים ממנו אותן העבירות שעשה זה שדיברו עליו, אך מ"מ אותן עבירות אינן חוזרות לאותו אדם שמחל לחבירו, ולא עוד אלא שזוכה שמעבירים ממנו את כל פשעיו.

ובעניין הפסד המצוות, תירץ ה'בן איש חי' (בספרו שני אליהו) שאדם המוחל לחבירו על לשון הרע שדיבר עליו, נחשב כמחזיר לו אבידה רוחנית. וזה פשוט שכפי ערך האבידה כך יקבל שכר לעתיד לבוא, שאם השיב שק מלא אבנים טובות ויהלומים, יקבל שכר גדול פי כמה מאשר אם השיב שק תבואה. כך גם בשעה שמוחל, שמחזיר לו אבידה גדולה ויקרה - את כל מצוותיו, נמצא שלעתיד לבוא יקבל שכר גדול לא פחות מערך כל אותן המצוות, וא"כ המוחל לא הפסיד מאומה.

אין אדם רואה נגעי עצמו

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן
(יד, א-ב)

כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו. (נגעים ב, ה)
דכתיב 'והובא אל הכהן', משמע אל אחר. (תפא"י)

מי שיכול לקבוע אם הנגע טהור או טמא הוא הכהן בלבד. אם הכהן עם הארץ, תלמיד חכם הבקי בנגעים אומר לו אם הנגע טהור או טמא, ובאמירת הכהן נקבע מה דינו של הנגע. כהן יכול לראות את נגעי כולם, גם את נגעי קרוביו, אך כהן מצורע אינו יכול לראות את נגעי עצמו. זאת למרות שבדברים אחרים כמו בדיקת טריפות בבהמה, או מראות דמים, האדם יכול לראות ולפסוק לעצמו, כאן בנגע הצרעת הדין שונה. מדוע?

לענ"ד נראה שזה משום שהצרעת באה על לשון הרע, גסות הרוח וצרות העין (ערכין טו.). הקב"ה נתן באדם שתי עיניים, כדי שבאחת יראה את המומים שלו עצמו ואת חסרונותיו, ובשנייה יראה את מעלות האחרים. אולם זה המצורע הפך את היוצרות, הוא רואה רק את מעלות עצמו ואת המומים וחסרונות האחרים. על כך אמרו חז"ל: "כל הפוסל - פסול, כל הפוסל - במומו פוסל" (קידושין ע.).

וכתב קדושת הלוי: אדם הרגיל לפסול אחרים, מקשר את כל מחשבתו במידה מגונה זו, להוציא דיבה על אחרים. ועל ידי מחשבתו מהותו וכל כוחו, שמתאמץ להוכיח את דבריו הרעים - מידה זו מתפשטת בכל אבריו ומהותו, עד שנעשה בעצמו פסול.

המצורע הוא אדם צר עין - עינו רעה באחרים, אין הוא מסוגל לראות את זולתו באופן חיובי, וזה מביא אותו לספר לשון הרע ודברי גנאי, וכל זה נובע מגסות הרוח שבו, כי חושב את עצמו לאדם טוב ומושלם.

לכן אדם כזה גס רוח, שהוא מצורע, אינו יכול לראות נגעי עצמו, מבחינתו הוא מושלם ולא רואה בו שום נגע או חסרון. אדם כזה זקוק לאחרים כדי שיגלו לו את חסרונותיו.

רפי ברנע, הגרפולוג הידוע, התרווח בכורסת המנהלים במשרדו המפואר שבמרומי מגדל המשרדים היוקרתי, ולגם קלות מכוס הקפה המהביל שניעב על השולחן. הוא הקפיד להיות נינוח ורגוע כאשר ערך ניתוחים גרפולוגיים גורליים. הדבר סייע בידו להתחבר לאינטואיציה הפנימית שלו, שבזכותה התפרסם כאחד הגרפולוגים הטובים ביותר.

הוא עצם את עינו ונשם עמוקות. הוא ידע שהאבחון הבא הולך להיות לא פשוט בכלל. על שולחנו נחה דוגמת כתב יד של קצין בכיר בעבא, ועליו להחליט האם הקצין ימשיך בשירותו או יעזוב בחרפה את העבא. שמועות עקשניות שהסתובבו ידעו לספר שהקצין מעביר סודות חסויים לעיתונאים צמאי סקופים. שלטונות העבא ניסו להשיג ראיות אך לא הצליחו. המוצא האחרון היה למסור את כתב היד שלו לגרפולוג, כדי שיספק חוות דעת על האיש ועל אישיותו, ובכך יכריע את עתידו.

ברנע אחז את דף הנייר בתשומת לב ובחן את הסימנים האופייניים של הכתב. הקצין עושה רושם של אדם אינטליגנטי ומוכשר, ציין לעצמו, אבל אינטליגנציה זה לא הכול בחיים. על פי הקימורים הגבוהים באותיות מסוימות אפשר לזהות אצלו שחצנות ומידה לא מבוטלת של התנשאות.

רפי שלף זכוכית מגדלת מהמגירה, ובחן את האופן שבו האותיות מ' ו- ר' משתלבות. 'לא טוב', מלמל לעצמו, ורשם לעצמו את הממצאים הנוספים אודות הקצין: 'עביעות ונטייה לרמייה עצמית'.

השלב הבא היה בדיקת האותיות התחתיות וסיומי המילים. לאחר סקירה קפדנית, הגיע הגרפולוג למסקנה שהקצין הוא ברנש קמצן ולא נחמד שמתקשה מאוד לקבל מרות. אדם שמסוגל לרמות את הממונים עליו ללא היסוס, אגוצנטרי, אגואיסט, לא שומר סוד, נקמן ואוהב לדבר רעות על אחרים.

הוא הרים את ראשו מהדף, ופשפש אחר חפיסת הסיגרים היוקרתיים שנחה בקצה השולחן. הוא קטם בעדינות את ראשו של אחד הסיגרים, והצית אותו. עכשיו, לאחר שפירק את המנגנון הנפשי של הקצין הגבוה,

הגיע הזמן להרכיב את התמונה המלאה ולסכם בכתב את מסקנותיו הסופיות.

רפי פתח את המחשב והחל לרשום חוות דעת רשמית. הוא שמע רבות על הקצין הגבוה, ועד היום הייתה לו דעה חיובית עליו, אבל לא היה אכפת לו שמסקנותיו הנחרצות עומדות לקטוע את הקריירה העבאית הארוכה שלו. אדם בעל מידות גרועות כל כך, לא יכול להישאר בעמדה כה בכירה ואחראית. אדם כזה, שהכתב שלו מעיד על נפשו המושחתת, לא יכול לפקד על חיילים צעירים ולשלוח אותם לשדה הקרב. רפי כבר ראה הרבה כתבי יד של הרבה אנשים, ותמיד הם שיקפו תערובת של תכונות טובות ותכונות רעות. אבל הפעם לא היה ספק שבעל הכתב הוא אדם ירוד ביותר מבחינה אנושית ומוסרית...

הוא סיים לכתוב את חוות דעתו ושיגר אותה בדואר אלקטרוני לגורם הבכיר שהזמין אותה.

רפי התרווח בכיסאו בסיפוק. התחושה שעתידו של קצין כה בכיר נתונה בידו מילאה אותו תחושת כח מענגת. העובדה שכמה שורות שהוא שיגר במייל, יגרמו סערה גדולה, גרמה לו לחוש שולט ועוצמתי...

ואז צלצל הטלפון שעל שולחנו. זו הייתה המזכירה מהחדר הסמוך. היא הודיעה לו שהכתב של הקצין הבכיר הגיע, והיא מיד מכניסה לו את הנייר.

'הכתב של הקצין?', תמה רפי, 'לא יכול להיות, כבר כתבתי חוות דעת ושלחתי אותה'.

'ממש לא', התעקשה המזכירה, 'הנייר הגיע רק הרגע. כנראה שנפלה איזו טעות'.

'את יכולה להיכנס אלי?', שאל ברנע, 'משהו כאן לא מסתדר לי... אם זה הגיע רק עכשיו – אז של מי היה הכתב שהרגע סיימתי לבדוק?'

המזכירה העיפה מבט חטוף בדף שעל השולחן ונעצה בו מבט מוזר. 'אדוני', אמרה באיטיות, 'אולי אני טועה – אבל האם אין זה במקרה כתב היד שלך?'... (שלום לעם)

טהרת המצורע

וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמִּצְרָע בְּיוֹם טְהַרְתּוֹ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן, וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן אֶל מִזְוִיץ לַמְּוֹנָה וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נִרְפָּא נִגַע הַצָּרַעַת מִן הַצָּרוּעַ, וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן וּלְקַח לַמַּטְהָר שְׁתֵּי צִפְרִים זָוִיּוֹת טְהוֹרוֹת וְעַץ אֶרֶז וּשְׁנֵי תוֹלְעֵת וְאֵזֶב (יד, א-ד)

יש לשאול:

- א. מהי הצרעת?
- ב. מדוע נאמר: "ביום טהרתו", והרי אינו נטהר בפועל באותו יום, אלא רק לאחר ימים רבים?
- ג. לכאורה יש סתירה, מצד אחד נאמר: "והובא אל הכהן", משמע שהמצורע בא אל הכהן. ומיד אחר כך נאמר: "ויצא הכהן אל מחוץ למחנה", ומשמע שהכהן בא אל המצורע.
- ד. מדוע המצורע נצרך לכל אותם הדברים כדי להטהר?

ה'כלי יקר' כתב שהצרעת היא מלשון 'צרה רעה', כי למכה זו, שבאה כעונש על עוונות, אין תרופה בדרך הטבע, כמו שמצינו בצרעת נעמן, שכל הרופאים לא מצאו מזור למכתו, ואלישע הנביא ריפא אותו בדרך לא טבעית. האדם הנגוע נקרא 'מצורע', מלשון 'מוציא רע', שהצרעת מוציאה כל רעתו אל החוץ, לגלות רעתו בקהל. חז"ל גם דרשו ש'מצורע' מלשון 'מוציא שם רע', ללמד שהעונש בא לו משום שעבר על איסור לשון הרע ורכילות.

אותו אדם לא רק שלא למד מאהרון הכהן, שהיה אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, אלא אף גרם למחלוקות וסכסוכים בין אדם לחבירו ושלח מדנים בין אחים בשבט לשונו. לכן עכשיו, כאשר הוא מצורע, מרוחק ומנודה, ואין דרך טבעית לטפל בנגעיו, הוא נצרך לכהן כדי למצוא תרופה למכתו.

על כן נאמר: "זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו", כי ביום שירצה לשוב בתשובה מעוונותיו, ולשנות את דרכיו, בו ביום

מתחילה טהרתו, אע"פ שבפועל הוא עדיין מצורע. **וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן** - אין מדובר כאן על ביאתו של המצורע אל הכהן, אלא על לבו ששב בתשובה, וסר מן הרע ובא אל הטוב, כלומר להתקרב אל מידותיו של הכהן, ולבקש תורה ומוסר מפיחו, על כן נאמר **"תורת המצורע"**.

אמנם אותו אדם אינו יכול בעצמו לבוא אל הכהן, כי הרי אינו יכול לבוא אל תוך המחנה, אולם מה שהמצורע הושפל ונצרך לכהן, זה נחשב כאילו שהוא בא אל הכהן.

אמרו חז"ל (ערכין טז): **"מה נשתנה מצורע, שאמרה תורה: 'בדד ישב מחוץ למחנה מושבו?' הוא הבדיל בין איש לאשתו ובין איש לרעהו, לפיכך אמרה תורה: 'בדד ישב'.** אמר רבי יהודה בן לוי: מה נשתנה מצורע, שאמרה תורה: **יביא שתי ציפורים לטהרתו?** אמר הקב"ה: הוא עושה מעשה פטיט, לפיכך אמרה תורה יביא קרבן פטיט".

כלומר, מאחר שהצרעת באה על עסקי פטפוטי לשון, קבעה התורה את טהרתו בפריטים המרמזים על חטאו, כמו הציפורים שטבעם לצפצף ללא הרף. עפ"י זה גם: **"עץ ארז"** שהוא גבוה, מרמז שנגעי הצרעת באו עליו כי היה גס רוח. **"שני תולעת ואזוב"**, מרמז שתקנתו ע"י שישפיל את עצמו ויראה עצמו כתולעת וכאזוב. **"וגילח את כל שעריו"**, "מעביר תער על כל בשרו הנראה אפילו בית השחי ובית הערוה, שיער שעל כל הגוף עד שיעשה כדלעת" (לשון הרמב"ם, הלכות טומאת צרעת יא, א עפ"י סוטה טז), כדי להסיר ממנו גאוות הלב באופן המוחלט ביותר, עד שיהיה מאוס מרוב כיעור.

ולכאורה קשה, אם כבר הגיע המצורע לשלב הטהרה, אות הוא כי כבר שב בתשובה, השפיל והכניע את עצמו, אחרת הנגע לא היה עובר. א"כ, מדוע צריך הוא כעת לכל אותם הדברים אשר מראים על הכנעה ושיפלות?

האדמור מסוכוצ'וב תירץ, שיתכן שמה שנרפא מצרעתו הוא מפני שהתחרט, הפסיק לדבר לשון הרע ושב בתשובה, רק בגלל כאב פצעיו ובזיונו בעיני העולם על היותו מצורע. אולם עתה, כאשר נרפא והוקל לו, יתכן שיחזור שוב לסורו אם לא יתבונן שוב בעצם גנות המעשה, ויעקור אותו מלבו. לכן ציוותה התורה, שעליו לעשות מעשה בפועל (גילוח), שיסמל את חרטתו ואת תשובתו.

שפלות וענווה

וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן וְלִקְחוֹ לַמִּטְהָר שְׁתֵּי צַפְרִים זָוִיּוֹת טְהוֹרוֹת וְעֵץ
אָרֶז וְשְׁנֵי תוֹלְעֹת וְאֶזֶב (יד, ד)

אמר רבי יוחנן על שבעה דברים נגעים באין: על לשון הרע ועל שפיכות דמים ועל שבועת שוא ועל גילוי עריות ועל גסות הרוח ועל הגזל ועל צרות העין.
(ערכין טז.)

הנגעים באים על גסות הרוח - גאווה. אותו אדם הגביה את עצמו כעץ ארז, ועתה בטהרתו עליו להביא ענף של עץ ארז, אזוב ושני תולעת - צמר צבוע באדום כדם התולעת, כדי להמחיש לו שמעתה עליו לנהוג בשפלות וענווה.

פעם פנו כמה חכמים אל פילוסוף הוגה דעות, ושאלו אותו: "באיזו זכות כבודו רוכב על סוס וחורש בשוורים? במה אתה נעלה מהם? מדוע הנך מתנשא עליהם? במה מותר האדם מן הבהמה?"

(את היהודי שאלה זו כלל אינה מטרידה, שהרי הקב"ה נתן את בעלי החיים לאדם כדי שישתמש בהם שנאמר: 'ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרומשת על הארץ'. וגם את הגוי הפשוט אין השאלה מטרידה, הלוואי והיה מסתפק רק בניצול והתנשאות על בעלי החיים. אולם הפילוסוף אינו גוי פשוט, הוא מתיימר לנהוג בחכמה ובתבונה מתוך צדק ויושר).

חשב הפילוסוף ולבסוף ענה: "הואיל ואנו רואים שבעלי החיים משמשים כמאכל לאדם לאחר מותם, והוא ניזון מבשרם, אות הוא שהאדם נעלה מהם ומתנשא עליהם, ולכן רשאי הוא להשתעבד בהם גם בחייהם".

צחקו השומעים ואמרו לפילוסוף: "אם כך, הרי האדם עצמו משמש לאחר פטירתו כמאכל לתולעים. ולפי שיטתך אות הוא שחייב האדם להיות להם לעבד בחייו..."

נסתתמו טענות הפילוסוף והוריד את ראשו במבוכה.

אמר על כך רבינו החיד"א ז"ל, יש לו לאדם לרכוש ענווה מופלגת מידיעה זו שאין הוא אלא רק "שני לתולעת" ומשמש אותה למאכלה, ואם כך במה יתגאה? על כך נאמר (אבות ג, א): עקביא בן מהללאל: "דע לאן אתה הולך... למקום עפר רימה ותולעה". (מעייין השבוע)

בפרקי אבות (ד, ד) נאמר: רבי לויטס איש יבנה אומר, מאד מאד הוי שפל רוח, שתקנות אנוש רמה.

למה להיות מאד מאד שפל רוח? מפני שתקנות אנוש רמה!

אם נשאל ילדים מה כל אחד רוצה להיות כשיהיה גדול, אחד יאמר שרוצה להיות רב חשוב, שני טייס, אחר רופא, וכן על זה הדרך. אבל אף אחד לא יקום ויאמר: "אני מאוד רוצה להיות בקבר, שיאכלו אותי התולעים".

א"כ אינו מובן מה שחז"ל אומרים שתקוות אנוש רימה.

ונראה לבאר בס"ד על פי הגמרא (ראש השנה יז): "אמר רבא: כל המעביר על מדותיו (מוותר) מעבירים לו על כל פשעיו, שנאמר: 'נשא עון ועבר על פשע', למי נושא עון למי שעובר על פשע". ופירש רש"י: "אין מדת הדין מדקדקת אחריו, אלא מניחתו והולכת".

הגר"ח שמואלביץ זצ"ל דייק, כי מדברי רש"י נראה, שאף על פי שלא נתכפרו לאדם פשעיו ועדיין חוטא הוא, מכל מקום, כיוון שמעביר על מדותיו מדת הדין מניחה לו.

הגמרא שם מספרת על רב פפא שבא לבקר את רב הונא בריה דרבי יהושע שחלה. כשראה את מצבו האנוש, אמר שיכינו לו תכריכין. לבסוף נרפא רב הונא בדרך נס, ואמר שאכן נגזרה עליו מיתה, אלא שהקב"ה אמר, שמכיוון שאינו עומד על מדותיו אלא מעביר עליהן, אל תדקדקו אחריו. רואים אנו, שאף לאחר שנגזרה עליו מיתה והיה כבר במצב של גסיסה, הועילה לו מדה זו להצילו מן הדין ולהשיבו לתחיה.

באחד מבתי הכנסת נהגו למכור את מקומות הישיבה לתפילה בימים הנוראים. המקומות הטובים עלו יותר, הפחות טובים עלו פחות, ומי שלא שילם קיבל מקום מיוחד על גבי השטיח.

הגבאי נהג למכור את המקומות בעזרה מסודרת, כל אחד מהמתפללים קיבל פתק ובו מספר השורה והכסא.

בתפילת מנחה של ערב ראש השנה התברר שאחד המקומות היותר טובים נמכר בטעות פעמיים, לשני אנשים שונים. השניים ניגשו לגבאי והעמידו אותו על טעותו, והוא השיב שאין לו פתרון מאחר שכל המקומות כבר נמכרו, הוא הציע שאחד מהם יוותר וכספו יוחזר, אבל אף אחד מהם לא הסכים לוותר. מאחר שבתפילת מנחה וערבית ישנם פחות מתפללים מאשר בבוקר, עוד איכשהו שניהם הסתדרו, אך היה להם ברור שמחר בבוקר על אחד מהם לוותר.

אחד מהשניים לאחר שקידש, וערך סעודת חג מפוארת עם בני משפחתו, הלך לישון. והנה מוצא הוא את עצמו בודד במרכזו של שדה רחב ידיים, הוא מתחיל ללכת ולפתע עוברת לידו מרכבה עמוסה במלאכים לבנים. מאות מלאכים בגדלים שונים נדחסו בתוך העגלה.

הוא המשיך ללכת אחרי העגלה ובדרך חלפו על פניו אלפי עגלות עמוסות מלאכים, חלקם לבנים וחלקם שחורים.

לבסוף הוא הגיע לרחבה ענקית, שם עמדו מאוניים עם שתי כפות ענקיות, לתוכן נתקבצו המלאכים, הלבנים מימין, והשחורים בכף השמאלית...

הוא שאל מה קורה כאן, והסבירו לו שהיום זה יום הדין וכעת שוקלים את העבירות והזכויות של בני האדם. הוא שאל של מי כל המלאכים האלה, והשיבו לו שאלו כל המעשים שהוא עשה במשך השנה.

מיודענו קצת נבהל כי הכף של המלאכים השחורים היתה הרבה יותר כבדה. פתאום שאלו מה קורה עם היסורים, אז באו כל המלאכים שנוצרו מהייסורים שעבר במשך השנה, אמנם הם הוסיפו קצת משקל לטובת המלאכים הלבנים, אך לא היה בזה מספיק כדי להכריע את הכף.

ואז הכריזו: "תביאו את המלאכים של מעביר על מידותיו". אולם אף מלאך לא הגיע, במהלך השנה לא נוצרו כאלו, הרי הוא אף פעם לא ויתר.

לפתע נוגש אליו מלאך ואמר: "יש לך עכשיו הזדמנות להכריע את הכף, נתנו לך ניסיון של מעביר על מידותיו, אם תעמוד בו ותוותר תזכה להכתב בספרן של צדיקים".

אותו יהודי קם נסער מהחלום, וכשהגיע לבית הכנסת אמר לגבאי שהוא מוכן לוותר, הוא מוכן לשבת כל התפילה על גבי השטיח, רחוק מהמזגן, ואף הוא לא מעוניין לקבל בחזרה את הכסף ששילם בעבור המקום שקנה. אולי בכך יזכה להכריע את הכף...

הגרי"ש לוינשטיין שליט"א הביא על כך משל יפה בשם החתם סופר זצ"ל: יהודי אחד, לאחר שנפטר מן העולם, הגיע לבית דין של מעלה. הקטגור מביא את כל המעשים השלילים שעשה, קרונות שלמים של מלאכים שחורים ומפחידים. לעומתו מביא הסנגור קרונות של מעשים טובים, מלאכים צחורים.

כולם רואים שכמות העבירות של אותו יהודי היתה רבה מאוד, הרבה מעבר למצוות הבודדות שעשה, והכל מתועד ולא ניתן להתווכח.

ביה"ד פונים לסנגור ושואלים אותו אם יש לו מה לומר, אולי יש עוד מצוות, כף זכות או משהו לטובת הנאשם.

לסנגור המיואש לא היה מה לומר.

שואלים ביה"ד את הנאשם עצמו אם יש לו מה לומר להגנתו, וזה משיב: "כבוד הדיינים, כל הממצאים השליליים, הכל שקר וכזב".

אומרים לו: "אתה טועה, כאן עולם האמת ולא שייך כאן שקר".

מסביר היהודי ואומר: "תראו היכן אני נמצא, בקבר, בעומק מטר מתחת לאדמה, אוכלים אותי התולעים ומכלות את גופי, ואני ברוב ענווה לא מתנגד. ותראו מי עומד מולי, במי נלחמתי, ביצר הרע! מלאך שכולו אש, האם זה צודק היכן ההגנות אין כאן כוחות שווים! הכל שקר וכזב".

בביה"ד משתרר שקט, הדיינים חושבים מעט ואז מחליטים לצאת להפסקה. הסגור מחמיא לנאשם ואומר: "אתה גאון, אם אתה יוצא זכאי אפשר לסגור את ביה"ד, זהו משפט ייצוגי".

ביה"ד חוזר ומכריז: "אנו מקבלים את הטענה, אבל צריכים לבדוק אם גם בזמן היותך בחיים היית כזה שפל רוח, מאכל רימה".

מביאים את הקלטות ורואים איך כשהיה ילד היה מרבה להתקוטט עם אחותו...

שואלים אותו: "מה זה?"

והוא משיב: "מה אתם רוצים?! אז הייתי ילד קטן". הם מריעים קדימה ואז רואים מה קרה כאשר הגיע הביתה מהעבודה והאוכל לא היה מוכן... הוא היה נראה כמו חיית טרף רעבה, ולא כמו רימה!

סיים החתם סופר את משלו ואמר: "עכשיו מובן היטב למה **מֵאֵד** **מֵאֵד הָיוּ שְׁפַל רוּחַ** כל החיים, כי **תִּקְוֹת אָנוּשׁ** היא להגיד בסוף: 'הייתי **רָמָה**! תעזבו אותי...' " (הגר"ש לוינסטיין)

גאוה

וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן וְלִקְחוּ לַמִּטְהָר שְׁתֵּי צִפְּרִים זָוִיּוֹת טְהוֹרוֹת וְעֵץ
אֶרֶז וְשֵׁנִי תוֹלַעַת יָאֵזֵב (יד, ד)

אמר רבי שמעון בן אלעזר: על גסות הרוח הצרעת
באה. (תנחומא מצורע ג)

בין הקרבנות שהמצורע חייב להביא נכללים אזורב ושני תולעת, והדבר בא לרמז שהצרעת באה על האדם כעונש על חטא הגאוה, ולכן עליו להשפיל עצמו כתולעת וכאזורב. ומה עונשו של המצורע? הוא יוצא אל מחוץ למחנה, וגם זה בא לתקן את חטא הגאוה: הוא התנשא על חבריו, ולכן עכשיו הוא יהיה מבודד מהם.

זהו עונשו של כל גאוותן - להתגלות בסופו של דבר בקלונו וחרפתו. שהרי אין בעולם אף אדם מושלם, ולכל אחד יש חסרונות, אלא שהגאוותן אינו מכיר בעובדה זו וחושב שהוא נטול כל חסרונות. אם תנזוף בו שהוא גאוותן, הוא כלל לא יבין על מה אתה מדבר, כי הוא באמת חושב שהוא מוכשר ומוצלח יותר מכולם. וזה יהיה עונשו הגדול ביותר, כאשר חסרונותיו הגדולים והרבים יחשפו לעיני כל.

אחרוני הנוסעים הנרגשים עלו על האניה ורב החובל חילק הוראות אחרונות למלחים. בגרם המדרגות אל הסיפון עלה אדם בשנות החמישים לחייו, לבוש בקפידה וכולו אומר כבוד. לחש נרגש של התפעלות עבר בין הנוסעים. האיש המכובד היה פרופסור סטנלי הוקינס, שניעב בשורה הראשונה של אנשי המדע. שורת תארים ארוכה עיטרה את שמו, ופרסים רבים הוענקו לו. עד מהרה נפוצה השמועה כי הפרופסור וכמה מידידיו המלומדים הצטרפו להפלגה, כדי לשוחח ביניהם בשלווה ולדון בדברי חוכמה.

בעזות הספינה עבד ספן זקן וחכם בשם רפאלו, שאהב מאוד לשמוע דברי חכמה. כאשר הוא שמע שהפרופסור הידוע מפליג באניה, החליט הספן לבקר אותו בחדרו וליהנות מהשכלתו הרחבה בנושאים רבים ומגוונים.

באותו ערב, לאחר סיום משמרתו על הסיפון, הקיש רפאלו על דלת תאו של הפרופסור, שם כבר ישבו כמה אנשים נוספים, וביקש להאזין לשיחתם. הפרופסור המפורסם הרשים מאוד את רפאלו. ידיעותיו היו רבות ושלטתו בתחומי המדע הייתה מושלמת. במשך שעה ארוכה ישב רפאלו בעד החדר והאזין לדברי החכמה, אך כשעמד לעזוב את החדר, פנה אליו הפרופסור ושאלו בחיוך מתנשא: 'אמור לי נא, רפאלו, האם למדת פעם גיאולוגיה?'

'גיאולוגיה?!', ענה הספן הקשיש, 'מה זה, אדוני? מעולם לא שמעתי את המילה הזו.'

'גיאולוגיה זה המדע העוסק בחקר האדמה שעל פני כדור הארץ', השיב הפרופסור.

השיב הספן: 'לא אדוני, מעולם לא ביקרתי בבית הספר או באוניברסיטה, ומימי לא למדתי גיאולוגיה.'

'אם כך', אמר הפרופסור בהתנשאות, 'דע לך שבזכות לריק רבע מחיך'. קדרו פניו של רפאלו, והוא יצא מתאו של הפרופסור בעצבות. אם כך אמר איש כה חכם ומפורסם, אין ספק שהוא עודק. חבל על רבע מחי שירדו לטמיון...

למחרת הגיע שוב רפאלו להקשיב לדברי החוכמה בחדרו של הפרופסור, וכאשר פנה לצאת שאל אותו הפרופסור: 'אמור נא לי רפאלו, האם למדת אוקיאוגרפיה?'

'אוקיאוגרפיה? תמה רפאלו, 'מה זה אוקיאוגרפיה?'

'אוקיאוגרפיה הוא המדע העוסק בחקר הימים והאוקיינוסים שעל פני כדור הארץ', ענה הפרופסור, ורפאלו השיב: 'לא, אדוני. מעולם לא למדתי אוקיאוגרפיה.'

'חבל', אמר הפרופסור. 'דע לך, ספן, כי בזכות לריק מחצית מחיך.'

יצא הספן הזקן ופניו חפויotes. 'איזה טיפש אני', חשב, 'אם הפרופסור אומר שבזכותי מחצית מחי, הוא בוודאי יודע מה הוא אומר...'

ושוב, בערב השלישי, לאחר שהספן הזקן ישב והקשיב לדברי החכמה של הפרופסור וידידיו המלומדים, פנה הפרופסור אל הספן: 'אמור לי, רפאלו, האם למדת מטאורולוגיה?'

'מטאורו מה?', תמה רפאלו, 'מימי לא שמעתי על דבר מוזר כזה'.

הפרופסור איבד את סבלנותו מול בורותו המוחלטת של הספן, ואמר לו בזלזול מופגן: 'ראה נא ספן, מעולם לא למדת את מדע האדמה שעליה עומדות רגליך, מעולם לא השקעת בלימוד מדע האוקיאנוסים שבהם תלויה פרנסתך, מעולם לא חקרת אודות מזג האוויר המשפיע עליך מדי יום ביומו, בזבזת לשווא שלושה רבעים מחייך!'

יצא רפאלו מן החדר מדוכא ואומלל. 'אוי ואבוי לנפשי', אמר לעצמו, 'כיצד זה בזבזתי לריק שלושה רבעים מחיי?'

באותו לילה התהפך רפאלו על משכבו ולא הצליח להירדם. הוא חש כי החמיץ את כל חייו, והעביר אותם בלי שום תכלית.

אך למחרת בערב, כאשר קרבה שעת המפגש היומי של המלומדים, נעצרה האנייה הגדולה לפתע בחבטה עזה, וחושך השתרר בה. בהלה אחזה בקהל הנוסעים, וצעקות אימה עלו מכל עבר.

הגיע הספן הקשיש בריצה לחדרו של הפרופסור השחצן ושאל אותו: 'אמור נא לי, פרופסור, האם למדת שְחִיולוֹגְיָה?'

'שְחִיולוֹגְיָה?!', כעס הפרופסור שהיה מבוהל כמו יתר הנוסעים, 'למה אתה מתכוון ב"שְחִיולוֹגְיָה"?'

'אני מתכוון לשחיה, אדוני. האם כבודו יודע לשחות?'

'לא', אמר הפרופסור בבוז, 'מעולם לא חשתי צורך ללמוד שחייה'.

'חבל', אמר רפאלו, 'חבל מאוד. אם כך, בזבזת את כל חייך. הספינה עלתה על שרטון ועוד מעט היא טובעת. החוף אינו רחוק אך אין לנו סירות הצלה. מי שיודע לשחות יוכל להציל את עצמו, אך מי שאינו יודע לשחות, יטבע במי האוקיאנוס'.

גילוח שיער המצורע

וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי יִגְלַח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ אֶת רֵאשׁוֹ
וְאֶת זְקָנוֹ וְאֶת גְּבֵת עֵינָיו (יד, ט)

מעביר תער על כל בשרו הנראה אפילו בית השחי
ובית הערווה, שיער שעל כל הגוף עד שיעשה כדלעת.
(רמב"ם הלכות טומאת צרעת יא, א)

ה'כלי יקר' כתב שאע"פ שצריך להעביר תער על כל בשרו, הכתוב פירט שלושה ראשי איברים אלו, לפי שהם קרובים אל שלושה ראשי עבירות אשר עליהם באים הנגעים. את ראשו, לכפר על גסות הרוח, שרוצה להיות ראש לכל דבר, שנאמר: 'עַן כִּי גָבְהוּ בְּנוֹת צִיּוֹן... וְשָׂפַח ה' קֶדְקֶד בְּנוֹת צִיּוֹן'. ואת זקנו, הן השערות סביב לפיו לכפר על פי המדבר לשון הרע, ואת גבות עיניו, לכפר על צרות העין.

ה'בן איש חי' צ"ל כתב, שכידוע הנגע בא על עוון לשון הרע, וזו באה עקב קנאה וצרות עין. ואלו באים מחשש שמא חבירו נוטל משהו מפרנסתו, כבודו או מעמדו.

לכן מורה התורה הקדושה שיגלח את כל שערו, שכן השערות עומדות בצפיפות זו בצד זו, ובכל זאת אין אחת דוחקת את חברתה, ואין אחת מזיקה לחברתה, וכמו שאמרו חז"ל (ב"ב טז). שכל שיערה יונקת ממעיין נפרד. כיוצא בכך אמר בן עזאי: בשמך יקראוך, ובמקומך יושיבוך, ומשלך יתנו לך, ואין אדם נוגע במוכן לחבירו, ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלוא נימא" (יומא לח.).

ואמרו על כך במדרש (ויק"ר טו, ג): מעשה באדם אחד שהיה יושב ודורש ואמר אין לך כל נימא ונימא שלא ברא לה הקדוש ברוך הוא גומא בפני עצמה, כדי שלא תהא אחת מהן נהנית מחברתה, למחר ביקש לצאת לפרנסתו, אמרה לו אשתו אתמול היית יושב ודורש, 'אין לך כל נימא ונימא שלא ברא לה הקב"ה גומא בפני עצמה כדי שלא תהא אחת מהן נהנית מחברתה', ועכשיו אתה מבקש לצאת לתור אחר פרנסתך?! שב והקב"ה יעזור לך, שמע לה והקב"ה עזרו.

לפיכך הורתה התורה שהמצורע שלא למד לקח מהשערות, יגלחן.
(מעייך השבוע)

זקן עבות

וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי יִגְלַח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ אֶת רֹאשׁוֹ
וְאֶת זָקְנוֹ וְאֶת גְּבַת עֵינָיו (יד, ט)

בתיקוני הזוהר (קלב): אמרו בשם ספר בן סירה: "קליל דקן קורטמן, עב דקן איהו ברבויא דליחא בלחונתא דיליה, ובגין דא איהו פתגא שטגא". כלומר: מי שזקנו דליל אדם חכם ובעל שכל חריף הוא, ואילו מי שזקנו סמיך ועבה הוא פתי ושוטה.

יהודי בעל זקן עבות שהיה קורא בספר הזוהר הגיע פעם לקטע הזה והחל לחשוש שיחשבו אותו לפתי ושוטה. מיד לקח קולמוס וכתב שם הערת שוליים: "לא דווקא", שהרי הוא עצמו ראה לכך, שהרי זקנו עבות ובכל זאת הוא פיקח וחכם מופלג.

לאחר שכתב את הגהתו, החל לחשוש, שהרי מי שלא יעין בספר הזוהר שברשותו, יחשוב עליו שהוא שוטה, לכן חפן ה'פיקח' את קצות זקנו העבות בידו האחת, ובידו השנייה קירב את הנר הדולק, כדי להסיר את חרפתו מעל פניו.

כעבור רגע ליחכה האש את שערות זקנו, וידו אשר לפתח את הזקן נכוותה מהניצוצות. מיד, בתנועת רפלקס, הסיר מיודענו את ידו מזקנו, והאש כילתה את זקנו כליל...

כך בעודו מפויח, נטול שערות ומאוכזב, שב האיש אל ספר הזוהר, מחק את מה שכתב קודם לכן, וכתב הגהה חדשה: "בדוק ומנוסה..." (מאורות הדף היומי).

יש לציין שבגמרא (סנהדרין ק:) אמר רב יוסף שאין לקרוא בספר בן סירה משום שכתובים בו דברי שטות כמו: "זלדקן קורטמן עבדקן סכסן"...

גמילות חסדים

**וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן לֵאמֹר, כִּי תִבְאוּ אֶל אֶרֶץ
 כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם לְאֻזּוּזָה וְנִתַּתִּי נֹגַע צָרַעַת בְּבֵית
 אֶרֶץ אֻזּוּזֹתְכֶם (יד, לג, לד)**

פסוק זה נאמר כהקדמה לנושא נגעי הבתים. ויש להבין מדוע הקב"ה מדגיש כאן שהוא נתן לנו את הארץ לאחוזתה?

הגאון המקובל רבי שלמן אוחנה זצ"ל, ביאר זאת על פי הנאמר במדרש (דב"ר ו, ח): על ידי מה הנגעים באים? על ידי עין הרע! אמר רבי יצחק בנוהג שבעולם אדם אומר לחבירו השאילני קרדומך שאבקע בו העץ הזה, ויש לו, והוא אומר לו אין לי, מעין רעה, מיד בא הנגע על ביתו. ומה היו עושין לו? מפנים כל מה שהיה לו בתוך ביתו, שנאמר: 'יִצְוָה הַכֹּהֵן וַיִּפְנוּ אֶת הַבַּיִת'. כיון שהיה מוציא כל מה שהיה לו בתוך ביתו, היו אומרים: ראיתם עין רעה שהיתה בידו, מה שהיה לו לא היה רוצה להשאיל. מי גרם לו להפנות, על ידי שהיתה בו עין רעה.

לכן מקדימה התורה ואומרת: יהודים יקרים, אנא עשו חסד עם חבריכם, השאילום ותנו להם כבקשתם. אל תשכחו שהקב"ה נתן לכם את כל הארץ במתנה, אתם מתקיימים בחסד ה', על כן תגמלו גם אתם חסד עם חבריכם!

בתורה נאמר: "וְעֵתָה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שְׁאֵל מֵעַמּוֹךָ כִּי אִם לִירְאָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת בְּכָל דְּרָכָיו... " (דברים י, יב). ודרשו חז"ל: זו דרכו של הקב"ה, מה הוא רחום וחנון אף אתה היה כן, מה הוא גומל חסדים אף אתה כן (פסיקתא זוטא).

כאשר נעיין בכתובים נמצא שבענייני המידות שבין אדם לחבירו חפץ הקב"ה בחסד. כמו שנאמר "וְאֵל יִתְהַלַּל הַגִּבּוֹר בְּגִבוֹרָתוֹ אֵל יִתְהַלַּל עֲשִׂיר בְּעֲשָׂרוֹ, כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלַּל הַמִּתְהַלַּל הַשְּׂכַל וַיִּדַע אוֹתִי כִּי אֲנִי ה' עֹשֶׂה חֶסֶד מְשֻׁפֵּט וַיְצַדֵּקָה בְּאֶרֶץ כִּי בְּאֵלֶּה חִפְצָתִי נְאֻם ה'" (ירמיה ט, כב-כג), "כִּי חִפֵּץ חֶסֶד הוּא" (מלכה ז, יח), "כִּי חֶסֶד חִפְצָתִי וְלֹא זָבַח" (הושע ו, ו), ללמדנו כי ה' חפץ ומבקש מהאדם לנהוג במדת החסד.

מהו חסד? פירש הגאון מוילנא זצ"ל - דבר שאין אדם מחוייב לתת לזולתו, ההטבה היא בתורת חסד. וכן בבורא עולם נאמר: 'ורב חסד' שנותן למרות שאינו חייב כלל.

בכלל מצוות גמילות החסדים היא ההשאלה שמשאיל אדם לחבירו ספרים או כלים, עליו אומרת הגמרא (כתובות נ.) את הפסוק 'הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד'. וכן דרשו בילקוט שמעוני על הפסוק: "אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת" (תהילים קו, ג), וכי אפשר לו לאדם לעשות צדקה בכל עת? רבי טרפון אומר זה הכותב ספרים ומשאילן.

כתב המהר"ל מפראג זצ"ל (נתיבות עולם, נתיב הגמ"ח פרק ג'): כאשר מטיב האדם לזולת, ה' משפיע עליו גם כן טוב וחסד כמו נחל קטן המחובר אל הנהר הגדול אשר אין לו סוף, וכאשר יוצאים מים מן הנחל הקטן לבור שסמוך לו - תיכף ומיד יוצאים כנגדם מים מן הנהר הגדול וחוזרים ומשפיעים אל הנחל המחובר לו, וכל עוד אשר המים יוצאים ומשפיעים, יושפע להם גם כן. כן בעל החסד אשר הוא דבק באלוקים חיים ומשפיע טוב לזולת, ה' שהוא מקור הטוב משפיע עליו טוב כנגדו וכפי אשר השפיע. ובאותה הדרך ישפיעו עליו משמים ג"כ טובה וברכה.

הנביא מיכה אומר: "הֲגִיד לְךָ אָדָם מֶה טוֹב וּמָה ה' דּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהִצַּנֵּעַ לְכַתֵּם עִם אֶלְהֵיךָ" (מיכה ו, ח), 'עשות חסד' אין כתוב כאן, אלא 'אהבת חסד'. אדם העושה חסד, אם באים אליו ומבקשים ממנו לעשות חסד מסוים הולך מיד ועושה. אבל אדם האוהב חסד, הוא אדם שרודף ומחפש אחריו עד ששיגנו. כמו אדם שאוהב את בנו או בתו ומרגיש שמחה רבה כשהוא גומל עמם חסד, כך אוהב החסד מרגיש סיפוק והנאה בעשיית החסד עם כל אדם.

אין מידת החסד מעלה או יתרון בפני עצמה, אלא דרישה וציווי של הקב"ה מכל אחד ואחד. ואל יעלה בדעתו של אדם לומר שאם עשה חסד, כבר יצא ידי חובתו ושוב אין הוא מצווה, אלא צריך שירגיש תאב וצמא לעשות חסד עם הבריות כאדם שצמא למים ומשיג מים להרוות את צמאונו. ועם כל זאת, גם אם זכה להרבות בחסד ורחמים כלפי הבריות ישתדל לעשות מלאכתו בצניעה וללא פרסום וייחד ליבו וכוונתו לה' לבדו שהוא ציוונו לאהוב ולהטיב עם בריותיו כלשון הפסוק "והצנע לכת עם אלוקיך".

מסופר על החפץ חיים זצ"ל שפעם הגיע אליו בחור החולה במחלה נדירה אשר הרופאים לא מצאו לה מזור, ובכה על מר גורלו. אמר לו החפץ חיים: "לך לרב פלוני בעיירה אלמונית והוא יברך אותך, וזאת בתנאי שלא תספר את הדבר לאף אחד בשום תנאי". הלך התלמיד לאותו רב וקיבל ממנו ברכה ומיד נרפא.

לאחר כמה שנים חלתה גיסתו של אותו אברך באותה מחלה שבה חלה הוא לפני כמה שנים. מאחר ואשתו ידעה שגם הוא חלה באותה מחלה עמדה וביקשה ממנו לגלות לה כיצד נרפא. אולם הוא קיים את הבטחתו לחפץ חיים וסירב לגלות. ויהי כדברה אליו יום יום בבכיות ובתחנונים, הוא נשבר וגילה לה את הסוד. אך אח"כ שוב חלה באותה מחלה.

האברך בא לחפץ חיים באפיסת כוחות ואמר לו: "את חטאיי אני מזכיר היום, כך וכך היה המעשה, אני עברתי על דברי הרב וגיליתי... אני מבקש מכבוד הרב שיברך אותי שוב".

אמר לו החפץ חיים: דע לך בני שבעבר צמתי עליך שלושים יום והרבתי בתחנונים, אבל עכשיו אני כבר זקן, כלו כוחותי ואיני יכול לעום שוב.

רואים מכאן עד היכן הגיע החסד של הח"ח לצום שלושים יום על בחור שאינו מכיר, ועוד לתלות את ההצלחה ברב אחר שכביכול בזכות ברכתו נושע החולה!

זו מעלה גדולה בעשיית החסד, שלא להראות לנצרך שגומלים עמו חסד כדי שלא יתבייש.

חששות רבים ליוו את שגיאת ואת מיכל לקראת טיסתם לארצות הברית. זו לא הפעם הראשונה שהם נוסעים לחו"ל לעורך עבודתו של שגיאת, אך תמיד שהו בניו יורק או בעיר גדולה אחרת, ואילו הפעם שגיאת נשלח לעיירה קטנה ונידחת שאין בה אפילו יהודי אחד לרפואה. בימות החול עוד ניתן להסתדר, אך הרעיון לעשות את השבת בבדידות לא מצא חן בעיניהם. עוד מהארץ ביררה מיכל ומצאה כי בעיר אחרת, המרוחקת כשעתיים נסיעה מהעיירה שבה ישוהו, יש מלון יהודי עם תפילות שבת וסעודות, והיא הזמינה חדר לשבת.

בני הזוג נחתו בארה"ב ביום שני, ונסעו למקום עבודתו של שגיא. בצהרי יום שישי, ארבע שעות לפני כניסת השבת, הם יצאו לדרך למלון היהודי, אולם לאחר כמאה קילומטרים החל להתפשט ברכב ריח שריפה. בתחילה הם חשבו שהריח מגיע מהסביבה, אולם לא חלפו רגעים רבים, ועשן סמיך החל להיתמר ממכסה המנוע. שגיא עצר בעד הכביש ובני הזוג יצאו מהמכונית במהירות. 'רק זה היה חסר לנו', אמר שגיא כשהוא מביט בשעונו בדאגה. השבת מתקרבת, והם נמצאים באמצע שום מקום כשמסביבם רק שדות המגיעים עד קצה האופק.

כששגיא התקשר לחברת ההשכרה, בישרה לו הפקידה כי רכב חילופי יגיע תוך שעתיים. 'שעתיים?!', הזדעק שגיא. 'גברתי, אני יהודי אורתודוקסי. בעוד שעתיים וחצי נכנסת שבת ולא אוכל לנסוע', אך הפקידה ענתה ביובש כי אין אפשרות לזרז את הגעת הרכב.

השעתיים עברו על בני הזוג במריטת עצבים. חמישים דקות לפני כניסת השבת הגיעה המכונית החלופית והם נכנסו אליה בסערה, אך לא היה כל סיכוי להגיע למלון היהודי לפני כניסת השבת.

'יש לנו פה כמה לחמניות', אמרה מיכל, 'בוא ניכנס לעיר הראשונה שנראה, נקנה לעצמנו כמה מצרכים נוספים, ונמצא איזה מקום שקט שבו נוכל לשהות. נעשה לנו שבת נחמדה כהלכתה, גם אם אנחנו זרוקים באיזה חור בקצה העולם'.

כחלוף עשר דקות הם הגיעו לעיר קטנה. שגיא החל להסתובב ולחפש גן ציבורי שלידו יוכלו לשהות ביממה הקרובה, אך לפתע בלם את המכונית בהפתעה: על המדרכה צעד אדם חבוש קסקט שעל מכנסיו משתלשלים חוטי ציצית. 'תראי, הנה יהודי!', קרא שגיא אל מיכל.

הוא יצא אל האיש שאכן התגלה כיהודי שומר מצוות, והסביר לו במהירות את מצבו. 'הגעתם למקום הנכון', חיך היהודי, 'אתם מוזמנים לביתי'. לאחר כמה דקות כבר עמדו שגיא ומיכל בפתח ביתו של האיש. 'יש לנו אורחים', קרא האיש לרעייתו, ורץ להביא להם קפה ועוגות.

שגיא ומיכל היו נבוכים. מצד אחד שמחו על שלא ייאלצו לעשות את השבת תחת כיפת השמים, אך מצד שני חששו להכביד על המשפחה שוודאי לא התכוננה לאורחים.

'אתה בטוח שזה בסדר שנישאר פה?', שאל שגיא את היהודי. 'יש לכם מספיק אוכל?'

היהודי הביט בו במבט תוהה ואחר השיב בשאלה: 'למה שלא יהיה לנו מספיק אוכל? הרי זה הביזנס שלנו.'

'מה הפירוש?'

'יש לנו פה בית הארחה', הסביר היהודי, 'המחיר שלנו לשבת הוא 100 דולר, ועם פנסיון מלא זה יעלה לכם 300 דולר.'

'אתה עוזק עלי?', שאל שגיא בתדהמה, אך פניו השלוות של בעל הבית העידו שהוא מתכוון לכל מילה. 'גם אני צריך להתפרנס ממשחו, לא?', ותאמין לי, עוד עשיתי לכם הנחה בגלל שהתחשבת במעבכם.'

תחושת המבוכה של שגיא התחלפה בתימהון ואפילו במעט פליאה. זה נראה בית פרטי, חשב לעצמו, ולא בית הארחה. כנראה האיש פשוט החליט 'לעשות קופה' על חשבוננו. מצד שני, המשיך שגיא להרהר, זכותו של היהודי לגבות תשלום, הרי גם בבית המלון שבו הזמנו חדר היינו משלמים.

כאשר הם שבו מתפילת ליל השבת, כבר היה השולחן ערוך לתפארה. ילדי המשפחה ישבו סביב השולחן, וגם שגיא ומיכל תפסו את מקומותיהם. כעת, למען האמת, הם שמחו על שהיהודי גובה מהם תשלום. כך חשו בנוח ולא כמי שזוכים למתנת חינם.

הסעודה היתה נעימה, והשיחה קלחה. כשבעלת הבית הציעה לשגיא עוד מנה של דג, הוא לקח בשמחה, וכשבעל הבית הציע לו בקבוק יין יקר, הוא קיבל את ההצעה בלי נקיפות מצפון. כשהם הלכו לישון, המצעים לא היו נוחים למיכל, ושגיא לא היסס וביקש מרעייתו של המארח להחליפם.

השבת חלפה בנעימים, ובמוצאי השבת, מיד לאחר ההבדלה, שלף שגיא 300 דולר מארנקו, והגישם לבעל הבית.

אבל היהודי פרץ בעצווק גדול ודחה את התשלום. 'אני לא לוקח כסף. אתם הייתם אורחים שלנו', אמר, כשגם אשתו מחייכת מהמטבח.

'מה?!', תהה שגיא, 'אבל אמרת לנו בפירוש שזה בתשלום'.

'נכון שאמרתי', אישר בעל הבית, 'פשוט ראיתי כמה אתם נבוכים והבנתי שכל השבת הולכת לעבור כך, אז מצאתי דרך מיוחדת לתת לכם ליהנות מהאירוח שלנו בעזרה הטובה ביותר...'

מעלת היסורים

כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְכֶם לְאֶזְוָה וְנָתַתִּי
נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֶזְוָתְכֶם (יד, לד)

ונתתי נגע צרעת - בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל ידי הנגע נותן הבית ומוצאן. (רש"י)

בספר 'מושב זקנים' לבעלי התוספות, הקשו שהרי אמרו חז"ל שהנגעים באים בגלל החטאים שאותו אדם עשה, ונגעי הבתים באים בגלל צרות עין, א"כ היאך נאמר כאן שבשורה טובה היא להם?

עוד קשה: וכי אין לקב"ה דרכים אחרות לתת לבני ישראל את המטמון המגיע להם אלא רק ע"י נגעים?

וכתב בעל 'ערוך השולחן' לתרץ, שכך היא מדתו של הקב"ה, מאהבתו את בניו, אף כי מייסרם ביסורים קשים, מכל מקום אין כוונתו לצערם בעצם היסורים, אלא כוונתו להחזירם למוטב. לכן גם הצרות והרעות סופן שיהפכו לטובה, כמו שמצינו שיוסף הצדיק

נמכר לעבד במצרים כדי שעל ידי כך לבסוף יהיה מלך, ובשנות הרעב יוכל לכלכל את כל בני משפחתו בשפע.

גם כאן, הצרעת היא אכן בשורה רעה, אולם דוקא מתוך הרע לבסוף תבוא הטובה, ומתוך הריסות הבית ימצאו מטמון. את המטמון היו מוצאים בכל מקרה, אם לא היו חוטאים היו מוצאים בלא צער כלל, ועכשיו שחטאו ימצאו את המטמון מתוך צער, אבל מכל מקום הסוף יהיה לטובה ולברכה. (אוצרות התורה)

וכן הוא גם בכל ייסורי האדם, שהם לטובתו של האדם, כי כל מה שהקב"ה עושה - הכל לטובה, והרי היסורים הם מאת ה' יתברך שאוהב אותנו ומרחם עלינו וא"כ הם לטובה. הכיצד?

אפשר לבאר על פי המדרש (בי"ר ט, ח): "אמר רב הונא: 'הנה טוב מאוד' - זו מדת הטוב, 'נהנה טוב מאוד' - זו מדת יסורין. וכי מדת יסורין טובה מאוד?! אלא שעל ידה הבריות באים לחיי העולם הבא, וכן שלמה אומר 'ודרך חיים תוכחת מוסר', אמרת צא וראה איזו דרך מביאה את האדם לחיי העולם הבא, הוי אומר זו מדת יסורין". חז"ל אמרו שהיסורים טובים כי בכוחם לכפר על העוונות ולהביא את האדם נקי וזך לחיי העוה"ב.

אין אדם נקי לגמרי מחטא ועוון, "כִּי אָדָם, אֵין צְדִיק בְּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִחַטָּא" (קהלת ז, כ), אפילו צדיקים גדולים צריכים לתת למעלה דין וחשבון על מעשיהם. והרי על חטאים צריכים 'לשלים', החטא הוא 'כתם' על הנשמה וגורם בושה גדולה בעולם האמת, לכן צריכים לעבור זיכוך בגהינום כדי 'לכבס' את הכתם. ככל שהעבירות גדולות וקשות יותר כך הכתמים גדולים וקשים יותר, ויותר קשה לנקות אותם. וכתב הרמב"ן ששבעים שנה של ייסורי איוב אינם מתקרבים לשעה אחת בגהינום, כי העולם הרוחני הוא הרבה יותר מרוכז, תמציתי ועוצמתי מהעולם הגשמי. א"כ ברור שעדיף לסבול יסורים בעולם הזה, ולא להגיע מלוכלכים לעולם הבא.

משל לאדם שהיה צריך לעבור ניתוח. הרופא המרדים הגיע כדי לתת לחולה זריקת הרדמה, אך החולה סירב בתוקף. "מדוע?!", שאל הרופא המרדים. "הזריקה כואבת", אמר החולה, "אני מעדיף לעבור את הניתוח בלי הרדמה"... אבל לחתוך בבשר החי כואב הרבה יותר מאשר זריקת ההרדמה. ייסורי העולם הזה הם כמו כאב

של זריקת הרדמה לעומת כאבים של ניתוח בלי הרדמה של עולם הבא. אולם בסופו של דבר **הכל לטובה!**

יהודי בשם יצחק סלוצקי, נצר למשפחה גדולה בפולין, סיפר שהמשפחה שלהם הייתה בין הראשונות שהושמדו באושוויץ. רק הוא, שהיה אז בן שש עשרה, ואחותו הצעירה ממנו במספר שנים, הצליחו להימלט מאימת הנאצים ולהסתתר בכפר אחד. תושבי הכפר היו גויים, ועל אף שידעו על זהותם היהודית של האב והאחות, שמרו על קשר שתיקה. ולא גילו זאת לאף אחד מחברי המפקדה הנאצית שהייתה במקום.

"אני", כך סיפר יצחק לעת זקנתו, "לקחתי כאתגר על עצמי לשמור על אחותי ולהוות לה מחסה ומסתור מכל פגע רע". במשך תקופה ארוכה מאוד, הסתתרו השנים במרתף צר וטחוב מתחת לאדמה. "אסרתי על אחותי לצאת מן המרתף וסיפקתי לה את כל צרכיה - מזון, ביגוד ושאר דברים", סיפר.

כך עברו עליהם מספר חודשים, כאשר כל הזמן האחות נשארת בתוך המרתף והאב יוצא מדי פעם להביא מצרכים עבורה. יום אחד, בשובו "מקניות", הרגיש בתכונה חשודה ליד "הבונקר" האישי שלהם, ואכן, כשהגיע למרתף, לא מצא את אחותו. בהיותו בגיל זקנה, יובל שנים אחרי, הודה יצחק שאם היה חושב אז, באותו הרגע, מה הולך הוא לעשות, לא היה עושה זאת בשום פנים ואופן. "לא חשבתי אז על כלום, במוחי קיננה רק מחשבה אחת ויחידה: כיצד להציל את אחותי".

בריצה פרץ מהמרתף ושאל את העוברים והשבים, האם ידוע להם היכן נמצאת אחותו. אלה הצביעו לו על בנין המפקדה הנאצית, שנמצא במרכז הכפר. יצחק רץ אל הבניין, ולא פחות ולא יותר, פרץ לתוכו, תוך שהוא עוקף את השומרים שהיו מוצבים בחוץ. הוא נכנס אל תוך הבניין ופתח בזעקות אימים: "השיבו לי את אחותי עכשיו".

הקצינים הנאצים שלא היו רגילים למחזות שכאלו, שלפו את אקדחיהם והתכוננו לירות בו. ברגע האחרון נמנע האסון. המפקד הראשי שמע אף הוא את הצעקות המזורות, הוציא את ראשו מחדרו וקרא ליהודי

להיכנס אליו. יצחק סלוצקי לא שתק גם בלשכת המפקד. המשיך לצעוק שיחזירו לו את אחותו, עכשיו ומיד! ללא כל שהיות... "אינני יודע מהיכן היה לי האומץ לכך", יאמר ברבות השנים.

המפקד היה משועשע מהמחזה, והבין שלפניו עומד טיפוס מיוחד במינו החליט המפקד לשטות ביהודי. הוא הפתיע אותו באומרו, שהוא מוכן להשיב לו את אחותו בתנאי אחד: "את אחותך אני מוכן לשחרר רק אם יצמחו לך שערות בכף ירך", אמר המפקד הנאצי במבט שטני.

יצחק לא התרגש: "ואם אראה לך שיש לי שערות בכף היד, אתה מבטיח להחזיר לי את אחותי?", שאל בתגובה.

המפקד חוזר שנית, כולו משועשע: "הרי כבר אמרתי לך את התשובה". יצחק פשט את ידו לפני הנאצי הארור, וזה – חשב להתעלף...

כף היד היתה מלאה בשערות!

פניו של המפקד חווירו וסמקו, וזאת בשל העובדה שכאשר רוצים לתאר בתרבות הגרמנית משהו הדומה לשטן, מציירים אותו עם שערות בכף היד.

"החזירו לו את אחותו וסלקוהו מכאן במהירות האפשרית", צרח המפקד הנאצי באימה.

יצחק ואחותו שרדו את המלחמה והגיעו לארץ ישראל.

כעבור יובל שנים, סיפר יצחק לחבריו על ה"מופת" הזה. וכמובן, גם הם לא ויתרו ובקשו לראות את כף ידו... מאוד התפלאו להיווכח בתופעה הבלתי מצויה, שכף היד מלאה הייתה בשערות.

הסביר להם יצחק סלוצקי את פשר העניין: "לאבא שלי הייתה מאפיה גדולה בפולין. כילד קטן אהבתי מאוד להסתובב בין התנורים והמערבלים. בהיותי בן שבע, הכנסתי פעם, כדרכו של ילד קטן, את ידי אל תוך אחד המערבלים, וחתיכות גדולות של עור כף היד נקרעו. אז, בתי החולים עבדו בצורה פרימיטיבית למדי. הרופאים חתכו פיסת עור ממקום אחר בגופי, והשתילו אותה בכף היד, בפיסת העור המושתלת

היו שערות, וכך הגיעו השערות לכף היד, ועם צמיחת העור, אף הן צמחו".

"זכורני", סיים הקשיש, "שבד בבד עם רגשי ההודיה לקב"ה על החסד שעשה עמדי, בכך שכף היד נותרה שלימה, הצטערה אימי עד מאוד על המראה הלא סימפטי הזה של השערות שנבטו מכף ידי. בכל פעם שיצאתי איתה לרחוב ביקשה ממני שאכניס את היד לכיס, כדי שלא יראו... גם אני עצמי התביישתי בכך וחברי צחקו ולגלגו עלי. רק הקב"ה, הצופה מסוף העולם ועד סופו, יכול היה לדעת את העתיד להתרחש בתקופת השואה. רק הוא ידע שיחטפו את אחותי ואזדקק למופת הגלוי הזה של שערות בכף ידי". (עלינו לשבח)

כל אדם נתקל במהלך חייו במקרים שבהם בתחילה לא הבין על מה ולמה עשה לו האלוקים כך. ורק לאחר שנים הוא זוכה ורואה שהכל היה לטובה.

הכל לטובה

וּבֹא אֲשֶׁר לֹא הִבִּיתָ וְהִגִּיד לְכַתֵּן לְאֹמֵר כִּנְגַע נִרְאָה
לִי בַּבַּיִת (יד, לה)

אפילו תלמיד חכם שיודע שהוא נגע ודאי לא יפסוק
דבר ברור לומר נגע נראה לי, אלא כנגע נראה לי.
(רש"י)

מדוע הקפידה התורה שיאמר "כנגע"? מה הבעיה לומר "נגע נראה לי" בלא כ' הדמיון?

ה'אמרי אש' זצ"ל כתב לבאר על פי מה שאמרו חז"ל: בשורה טובה היא להם שימצאו שם מטמוניות. לפיכך אינו אומר "נגע" נראה לי אלא "כנגע", נדמה לי שהוא נגע, אבל לאמיתו של דבר בשורה טובה היא. וכן אמר דוד המע"ה: "אוֹדֶךָ כִּי עֲנִיתָנִי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה" (ק"ח, כא), ופירש מרן 'בית הלוי זצ"ל "עניתני" - מלשון עינוי, והיינו שדוד

המלך ע"ה הודה לקב"ה גם על העינוי משום שידע שמתוך העינוי תצמח הישועה, וא"כ נמצא שאין זה עינוי אלא טובה.

ומעין זה ביאר החיד"א את הפסוק הנ"ל על פי מה שאמרו חז"ל: יסורין ממרקין עוונותיו של אדם, וכן אמרו שהצרה עצמה - ממנה ומאליה תצמח הישועה, וזה שאמר: "וּמִפְּכוֹתֶיךָ אֶרְפָּאךָ נָאִם ה' (ירמיה ל, יז) - מהמכות עצמן, משם תעלה ארוכה ומרפא.

הרב חנוך בורוביץ מניו-ג'רסי שקע באחת הכורסאות המרופדות בקצה חדר ההמתנה, ופתח ספר תהלים קטן. יוכבד, רעייתו, התקבלה בחדר הלידה הסמוך, לקראת לידת תינוקם הראשון, ור' חנוך ביקש להתפלל לשלומם.

"הרב בורוביץ?"

ר' חנוך נשא עינוי מן הספר והבחין בדמותו של הרופא הניצב מולו במבט רציני. הוא זינק ממקומו וחיכה לשמוע מה בפיו של הרופא.

"אשתך מרגישה טוב. היא די מותשת לאחר הלידה, אבל זה דבר צפוי, היתה לה לידה ארוכה אבל רגילה, כעת היא ישנה, תוכל להכנס אליה בעוד מספר דקות..."

"והתינוק?", שאל ר' חנוך, "לא הזכרת דבר אודות התינוק!"

"נולדה לכם בת יפהפיה". הרופא השתק לרגע, והמשיך: "אבל אני מצטער לומר לך שהיא נולדה עם בעיה שנקראת "ספינה ביפידה".

ר' חנוך הרגיש פיק ברכיים. הוא התאמץ שלא לאבד את שיווי משקלו.

הרופא הסביר שהתינוקת נולדה עם עמוד שדרה פתוח, היא תהיה חייבת לעבור ניתוחים, אבל יש סיכוי שעם טיפול טוב היא תהיה מסוגלת ללכת.

בני הזוג בורוביץ קראו לבתם "תקוה". הם קיוו שהתפתחותה הגופנית והחברתית של בתם תהיה נורמאלית ככל האפשר, ואת חלומם רצו לשקף בשמה.

תקוה, הודות לתמיכה וההשקעה העצומה של הוריה, החלימה לחלוטין מהמום שנולדה בו לפני עשרים שנה. ופרט לצליעה קלה, איש לא יכול היה לדעת כי תקוה היתה פעם תינוקת עם "ספינה ביפידה". למרות זאת, הרקע הרפואי שלה וצליעתה הפריעו לה בכל הקשור לשידוכים.

כאשר תקוה היתה בת עשרים ושתיים, פנתה לאביה הרבנית גולד, ובפיה הצעת שידוך. היא אמרה שהבחור המדובר, שמעון גינזבורג מבוסטון, הוא מציאה של ממש, הוא מצטיין בישיבה ובעל הופעה נאה, רק שיש לו קצת בעיה עם הסוכר.

תקוה והוריה החליטו שאם שמעון הוא אמנם החתן המבוקש, אל להם להתמקד בסוכרת שלו, בדיוק כפי שהם לא היו רוצים שיתמקדו בצליעה של תקוה.

תקוה ושמעון נפגשו, ובסופו של דבר התחתנו. הם עברו לגור בבוסטון, כדי לאפשר לשמעון להמשיך בלימודיו במסגרת הכולל המקומי. הרב חנוך בורוביץ ורעייתו ראו באותם חודשים ראשונים אחרי החתונה, כתקופה הנעימה ביותר של נחת מבתם, בראותם כיצד חלומותיהם הולכים ומתגשמים. אך עשרה חודשים אחרי החתונה, התנפצה התמונה היפה כבועת סבון, עם שיחת טלפון מבוהלת ממרחקים.

"תקוה, מה קרה את נשמעת נורא, מה יש?", שאלה יוכבד.

"זה שמעון... לפני מספר ימים הוא התחיל להרגיש לא טוב, וקבע פגישה אצל הרופא. חשבנו שהוא פשוט עייף מדי משעות לימוד ארוכות. הרופא רשם לו כמה בדיקות, והיום הוא סיפר לנו... הוא סיפר לנו שהכבד של שמעון אינו מתפקד כראוי. כבר קבענו פגישה עם מומחה השבוע. אוי, אמא, אני כל כך פוחדת!"

יוכבד לא יכלה להשאיר את ששת ילדיה לבדם, לכן יצא הרב בורוביץ למחרת בטיסה אל בתו ובעלה, והצטרף אליהם בביקורם אצל המומחה.

"תוצאות הבדיקות מצביעות על בעיה קשה בתפקודי הכבד", פתח הרופא בסבר פנים חמורות. "אין זו תופעה רגילה כל כך אצל אדם כה

צעיר. בשלב זה, הכבד של שמעון מתפקד ברמה של כעשרה אחוזים מיכולתו הרגילה".

"ומהו הטיפול לכך?", שאל הרב בורוביץ, מנסה להפיח נימה של תקווה בכולם.

"אם נתחשב בכל הגורמים, הטיפול היחידי הקיים לדרגה כזו של כשל תיפקודי בכבד הוא... השתלה".

נסיון החיים של הרב בורוביץ לימדו כי שמעון ייאלץ להוסיף את שמו לרשימת הממתינים לקבלת כבד. בנוסף לכך, ידע כי גם אם ימצא תורם בזמן, חייבת להיות התאמה בינו לבין שמעון. ואחרי הכל, נשארה לו ההתמודדות עם האפשרות של דחיית האיבר המושתל. מורכבותו של המצב העומד בפניהם גרמה להם לטלטלה נוראית.

תקוה לא ידעה כיצד לעכל את אבחנת המומחה. היא ידעה שהמצב גרוע, אך לא הבינה את חומרתו. ברגע שהשלושה יצאו ממשרדו של הרופא אל הפרוזדור, פנו תקוה ושמעון אל אביה, מבקשים לשמוע ממנו דברי עידוד והבהרה בו זמנית.

"אבא, מה עושים?"

"ילדים, אנחנו נלך צעד צעד. תקוה, אחרי שנולדת, אמך ואני שאלנו בדיוק אותה שאלה. אבל ה' היה אתנו, וגם כעת הוא לא יעזבנו. בדיוק כפי ששמע לתפילותינו אז, כך ישמע אותן עתה. שמעון ותקוה, אני יודע שהעתיד נראה שחור משחור, אבל לעולם אסור לנו להתייאש, אסור לאבד את הבטחון בה' יתברך. דרכיו נסתרות מאתנו, ואיננו מבינים, אבל אנחנו חייבים לזכור תמיד, שכל מה שה' עושה - הכל לטובה הוא עושה, גם אם לא רואים זאת תיכף ומיד".

הרב בורוביץ נשאר בבוסטון במשך מספר ימים נוספים, כדי לעזור לבתו ולחתנו להתגבר על כל הבירוקרטיה הכרוכה בכניסה לרשימת הממתינים להשתלת איברים. ואז שב לביתו בפאסאיק, ניו-ג'רסי, כדי לנסות ולאחות את שברי חייו.

במהלך החודשים הבאים, נסע הרב בורוביץ בקביעות בקו בוסטון פאסאיק, כאילו היה סוכן מכירות. שמעון קיבל סוגים שונים של תרופות רבות עוצמה, שהיו מיועדות להחזיקו בחיים עד שיימצא תורם כבד מתאים. בכל עת שנוצר מצב חירום רפואי, חלה נסיגה או התרחש משבר, הצליח הרב בורוביץ להיות לעידם. הוא תמך ועודד את הזוג הצעיר, שהגיב בהלם וזעזוע למחלתו של שמעון, המאיימת על חייו.

"אבא, שמעון ואני, שנינו עברנו כל-כך הרבה בחיינו הקצרים", קוננה תקוה באוזני אביה באחד מביקוריו התכופים, "מדוע ה' מייסר אותנו כך, בפרט כעת, בדיוק כשהתחלנו להרגיש כמו זוג נורמאלי לכל דבר?".

הרב בורוביץ הביט בעיניה המפצרות של בתו, והשיב לה: "איננו יכולים לתאר לעצמנו שנוכל להבין את דרכי ה'. דבר אחד עלינו לזכור ולהזכיר לעצמנו - שום דבר לא קורה 'במקרה'. יש תוכנית אלוהית לעולם, גם אם ברגע זה היא נסתרת מאתנו".

במהלך אחד מאישפוזיו הרבים של שמעון, נכנס רופאו לחדר והודיע על שחרורו הקרוב. הרב בורוביץ, ששהה במקום לביקור, קיבל את הדברים כששורות רעות. סיכויו של שמעון לקבלת כבד לא היו גדולים, גם בהיותו מאושפז. אך ברגע שישוחרר, יפחתו סיכויו עוד יותר. אפילו אם מצבו של מישחו אחר, שנמצא בבית החולים, יהיה טוב יותר מזה שאינו מאושפז, יקבל החולה המאושפז זכות קדימה ברשימת הממתינים.

"דוקטור, אולי תסכים בבקשה, להרשות לו להישאר עוד שבוע לכל הפחות", הפעיר והתחנן בפני הרופא, "הוא נמצא כאן כבר שלושה שבועות", הסביר הרופא, כשהוא מבין את הטעם להתנגדותו לשחרור. "הוא בסך הכל מקבל אנטיביוטיקה, אותה יוכל להמשיך ולקבל בקלות בביתו. פשוט אין לי דרך להצדיק בפני חברת הביטוח את המשך האישפוז. אני עלול אפילו לאבד את הרשיון שלי לעסוק ברפואה".

הרב בורוביץ המשיך לבקש, ולבסוף הסכים הרופא להשאיר את שמעון לשבוע נוסף.

השיחה התקיימה ביום חמישי בערב. בשבוע שלאחר מכן, ביום שלישי, בישר להם הרופא בשורות מדהימות: "נמצא תורם לשמעון, אתם ברי מזל עוד יותר ממה שתוכלו לשער בנפשכם!", פתח הרופא, כשהוא מחייך מאוזן לאוזן, "אנחנו רוצים להעניק לך לא רק כבד חדש, אלא גם לבלב חדש!"

הרופא הפסיק לרגע, מצפה לביטויי ההתרגשות של תקוה ושמעון. אך דבריו נתקלו במבטים של תמיהה, והוא הבין כי דרוש כאן הסבר נוסף. "שמעון הוא סוכרתי, הסובל גם מאי תפקוד של הכבד. אף פעם לא מבצעים השתלות לבלב לסוכרתיים, בגלל הסיכון לסיבוכים בעקבות התרופות החזקות שניתנות לדיכוי מערכת החיסון אצל מושתל. אבל כיוון שאנחנו עומדים לתת לשמעון כבד חדש, וממילא הוא יזדקק לאותן תרופות, אין כל סיכון נוסף בכך שניתן לו גם לבלב חדש. אתם מבינים?", שאל בחיך, "אם ההשתלה תעבור בהצלחה, אנחנו מקווים שנוכל לרפא את שמעון ממחלת הכבד וגם מהסוכרת שלו, בניחות אחד!"

כעת הבינו השניים, ופיותיהם נפערו בתדהמה. ההתרגשות שאחזה בהם היתה כה גדולה, עד שהתקשו להאמין כי דברי הרופא אכן יתאמתו. למרות זאת, החדשות המדהימות שבפיו חיזקו את שניהם ועודדו אותם לעמוד בפני הנסיונות המצפים להם.

רופאו של שמעון המשיך להסביר להם נקודות נוספות, מדהימות לא פחות, לגבי ההשתלה ששמעון עומד לעבור: "עליכם לדעת, כי ניתוח כזה עדיין לא בוצע מעולם, וחברת הביטוח שלכם לא הסכימה לשלם עליו במלואו. השתלת הכבד לבדה תעלה לחברת הביטוח 250,000 דולר. השתלת הבלב היתה עולה להם סכום עתק דומה. חברת הביטוח החליטה, כי עבורם יהיה זול יותר, אם תמשיך לקחת אינסולין כל חייך! אבל, בית החולים שלנו מעוניין בכבוד ובהערכה שיזכה להם, עבור ביצוע השתלה ראשונה משולבת של כבד ולבלב, ולכן החליטה מועצת המנהלים שלנו לוותר לגמרי על מחיר השתלת הבלב".

החלטתה של מועצת המנהלים שלא לחייב את שמעון עבור השתלת הלב לב היתה חריגה ביותר, והיותה צעד מדהים לטובת הזוג הצעיר. אבל כל זאת היה כאן וכאפס לעומת התיזמון הניסי שבבחירת שמעון מתוך רשימת הממתינים.

שמו של שמעון הוזכר במהלך השבוע האחרון לאישפוזו, שהוארך מעבר למתוכנן. לא זו בלבד ששמו הועלה בעודו מאושפז, ובכך קיבל מעמד מועדף, אלא הוא נבחר שבעה ימים בלבד לפני השינוי שהתבצע בתקנון רשימת הממתינים! לפי התקנות החדשות לקביעת עדיפות של תורם-מקבל, מעולם לא היה שמעון מתקרב אפילו למעמד של זכאי לכבד חדש.

ברוך ה', ההשתלה הכפולה עברה בהצלחה, ושמעון החלים מהניתוח במהירות שיא. ארבעה שבועות אחרי שחרורו מבית החולים, נפגש שמעון עם הרופא המנתח במשרדו.

"שמעון, אני שמח לבשר לך כי כל תוצאות הבדיקות שלך מצוינות. איך אתה מרגיש?", שאל הרופא.

"יש לי עדיין רגישות במקום הניתוח, אבל פרט לכך, אני מרגיש נפלא. הייתי רוצה לחזור לאורח חיים רגיל בהקדם האפשרי, אבל רציתי לחכות עד שאשמע ממך מהן המגבלות שעלי להטיל על עצמי."

"שמעון, סיימתי לבדוק אותך בדיקה רפואית מלאה ועברתי שוב על כל תוצאות הבדיקות שלך. אכן, מצב הבריאות שלך מצויין. אינני רואה כל סיבה להטלת מגבלות כלשהן עליך". "אף מגבלה!?", תהתה תקוה בקול, כאילו מתוך חלום.

"אכן כן. הוא כבר אינו סוכרתי. הוא יכול אפילו לאכול עוגות כמה שהוא רוצה!" שמעון ותקוה הביטו זה בזו. המילים נעתקו מגרונם. הם פשוט בהו זה בזו בפליאה, דמעות של אושר זולגות מעיניהם.

ישועה כה מופלאה יכולה להיות אך ורק כתוצאה מתכנון וביצוע של בורא כל הרפואות, הזורע עבורנו ללא הרף זרעי מזל והצלחה, המוסווים לפעמים בלבוש פורענות. (זורע צדקות)

כשעושים רצון ה' לא מפסידים

וְרָאָה אֶת הַנֶּנֶע וְהִנֵּה הַנֶּנֶע בְּקִירַת הַבַּיִת... וַצֹּה הַכֹּהֵן
וְזִקְלָצוּ אֶת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֶן הַנֶּנֶע וְהִשְׁלִיכוּ אֶתְהֶן אֶל
מִזְזוּיץ לְעִיר אֶל מְקוֹם טָמֵא (יד, לו-לט)

נתאר לעצמנו: אדם קונה בית, ויום אחד הוא מגלה שיש נגע בבית. יכול להיות שזו צרעת, וצריך לשבור את קירות הבית. ואז בא אליו יצר הרע ואומר לו: 'לא צריך, אל תלך לכהן'. אבל אותו יהודי מצליח להתגבר על היצר הרע, והוא מוכן ללכת לכהן אע"פ שביתו בסכנה... הכהן מגיע לבית, ואומר לו לפנות משם את כל החפצים. אח"כ הכהן מסתכל ומטמא את הבית. צריך לשבור את כל האבנים הנגועות. והאדם, שמסר נפשו למען שמו יתברך, מגלה פתאום אוצר שהטמינו הגויים בתוך הקיר.

מכאן לומדים שמקיום רצון הבורא יתברך לעולם לא מפסידים, רק מרוויחים. כאשר לא עומדים בנסיון ח"ו, אז ההפסד הוא גדול...

באחד העיתונים בארה"ב במדור "דרושים", הופיעה מודעה: "דרוש סייד מקצועי ומנוסה לארגון ופיקוח על צוות פועלים, נא לשלוח קורות חיים והמלצות".

יהודי בשם גרשון שהיה סייד מקצועי, קרא את המודעה. הוא חלם לקחת את העבודה. הצעתו של המיליונר שביקש לשפץ בניין דירות מפואר, היתה עבורו חלום חיוו. גרשון החל לחייג לכל מכריו על מנת לקבל המלצות, וכל אלו שאכן השתמשו בשרותיו, שמחו לשלוח אליו את המלצותיהם. כך שלח גרשון את המכתב בדואר אקספרס.

כנראה שההמלצות והתשבחות עשו את שלהן, וגרשון הוזמן לפגישה עם המיליונר. אבל לעזרו הפגישה נקבעה יומיים לפני תשעה באב, וגרשון חשש שדוקא בשל כך הוא עומד להחמיץ את הזדמנות חיוו, מפני שבימים אלו אנו נוהגים שלא להתגלח.

ואז החל לחשוב לעצמו: תאר לך את המנכ"ל המצפה להפגש עם מי שעתיד להיות קבלן השיפוצים שלו, זה שיהיה אחראי על פועלים

רבים ועל נכסיו הרבים שבתוך הדירות, והנה לפתע יכנס אל משרדו טיפוס מבולגן עם זיפים על פניו. איני מסוגל לחשוב על כך שבשל עובדה זו, אחמיץ הזדמנות נדירה ומיוחדת להרוויח סכום עתק. התלבטות נוספת עמדה בפני גרשון, שמא אין הוא רשאי לקיים את הפגישה כלל ועיקר, שהרי אסור לסכם עסקאות בתשעת הימים.

לאחר התלבטויות והתחבטויות, החליט לפנות לפוסק הדור הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, ושטח בפניו את בעייתו. הוא סיפר לו שהמצב הכלכלי אצלו בבית בכי רע ושאינו גומר את החודש.

אמר לו הרב: "מאחר שמדובר במצב של דוחק הפרנסה לך ולמשפחתך, אני מתיר לך לסכם את העסקה בימים אלו. אולם לגבי הגילוח, אין היתר לך. כיהודים מאמינים בני מאמינים, סמוכים ובטוחים אנו שכל נזק לא יארע לנו מקיום מצוות התורה, אדרבה ההקפדה והעקביות בשמירת המצוות וההלכות, הן הן השומרות עלינו ומחזקות אותנו על כל צעד ושעל".

גרשון לא יכול היה לעמוד בנסיון, ולפני הפגישה התגלח, ואץ רץ לפגישה. שם המתין לו המנכ"ל ואמר לו: "אני מחפש אדם מהימן ובעל מקצוע שיכול למלא תפקיד מורכב ומסובך הדורש מיומנות רבה, האם אתה מסוגל לכך?". "כן", השיב גרשון מיד.

שאל המנכ"ל: "מנין לי הביטחון שאפשר לסמוך עליך? אמנם קיבלתי עליך המלצות רבות, ואחת מהן ציינה שאתה יהודי חרדי, אמנם איני מבין הרבה בדת היהודית, אבל יש לי חברים יהודים חרדים כמוך, שבכל חודש אוגוסט אינם מגלחים את זקנם מטעמי דת, ואם כן, כיצד אתה מתיימר להיות אדם מהימן ואחראי בזמן שאינך מקפיד על מצוות דתך?...."

הפגישה הסתיימה וגרשון לא קיבל את העבודה.

עלינו להאמין שכך הם פני הדברים. אדם העושה רצון הבורא יתברך, מקיים תורה ומצוות, ומנסה להקפיד על קלה כבחמורה, לא יוכל להנזק כתוצאה מקיום מצוותיו.

אַהְרֵי מוֹת

אמירה ודיבור

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אֲזוּרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרָן בְּקִרְבָּתָם
לִפְנֵי ה' וַיִּמָּוֶתוּ, וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אֶהֱרָן אֲזוּזִיךָ
וְאֵל יִבְאֵ בְּכָל עַת אֶל הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרֹכֶת אֶל פְּנֵי
הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל הָאָרֶן וְלֹא יָמוּת כִּי בַעֲזֵן אֶרְאֶה עַל
הַכַּפֹּרֶת (טז, א-ב)

אין דיבור בכל מקום אלא לשון קשה, ואין אמירה
בכל מקום אלא לשון תחנונים (רש"י במדבר יב, א)

בפסוקים אלו אנו מוצאים דיבור קשה למשה רבינו (וידבר ה'), מיד
אח"כ אמר ה' למשה בלשון רכה ציווי לדבר קשות אל אהרן אחיו
בחומרת מורא המקדש.

הגר"י משאש זצ"ל, בספרו נחלת אבות, הסביר את לשונות הכתוב
על פי מעשה שהיה במלכות אוסטריה.

מעשה במלך שהיה לו יועץ סתרים, ראש השרים, והיה המלך נועץ בו
בכל דבר. המלך גם היה מטיל עליו שליחויות עדינות ומשימות
אחריות, שהיה מבצען לשביעות רצונו של המלך.

בן המלך, יורש העצר, ראה את הקירבה היתירה שנהג אביו ביועצו
וחשב בלבו: אין זה כבוד המלכות שיהא היועץ כחבר למלך. ועל אף
שהוקיר את היועץ על חכמתו ונאמנותו, על מסירותו ועל פעלו, סבר
שהמלך חייב להטיל עליו את מוראו ואימתו.

לימים מת המלך, ויורש העצר עלה על כסאו. והנה כאשר בא היועץ
ועמד לפקודתו, הטיל עליו אימה יתירה והורהו הוראות בקצרה, ומיד
רמז לו שיעצא מעם פניו.

היועץ שב לביתו ועל פניו ארשת דאגה. ראתה אותו אשתו ושאלה אותו: "מה קרה? מדוע פניך כה רעות?"

אמר לה בעלה: "זמנים חדשים ורעים באו עלינו, המלך החדש החליט להטיל על כולם את מוראו. פוקד הוא בקצרה ובמילים סתומות, ואח"כ משלח מעל פניו. מבין אני, שמבקש הוא תואנה להתגולל עלי בכעסו. אוי לי אם אומר שלא הבנתי ואבקש הסברים. הרי יאמר: הזה הוא היועץ החכם, המתיימר להבין דבר מתוך דבר? ואוי לי אם אעשה כהבנתי ויאמר שלא לכך התכוון בדבריו הסתומים".

נחרדה האשה והזעיקה את אביה להיוועץ בו. שמע החותן ונרעד. הוא הבין כי כלתה הרעה על חתנו המוצלח, ואסון כבד עומד לבוא על ביתו. הוא ישב וחשב מה לעשות ולאחר זמן מה אמר: "יש לי חבר יהודי, נבון, חכם ופיקח מאוד. אולי הוא יוכל להנחות אותנו בעצתו".

הלכו יועץ המלך וחותנו אל החכם היהודי וסיפרו לו על הצרה שהתרגשה עליהם. שמע החכם, חשב קמעה, ואח"כ חייך ואמר: "העצה פשוטה והישועה מובטחת!"

"מהי עצתך?", נדרך היועץ.

"פשוט מאוד", אמר החכם, "הוציאו קול, כי יועץ המלך בא לפני המלך החדש, והוא הטיל את מוראו, ומיראת המלכות ניטל ממנו דיבורו והפך לאילם! תביאו רופא אחר רופא, ואת המומחים הגדולים ביותר, וכמובן שדבר לא יעזור, ויועץ המלך ימשיך להיות "אילם"... כך בעל כרחו ירפה ממנו המלך, והיו לו חייו לשלל".

"נפלאה עצתך", אמר היועץ, "אבל מה ערך לחיים אם נגזרה עלי אילמות עולמית?", חייך החכם ואמר: "הלא תבין, שהמלך לא ישאר בלא יועץ. הוא יאלץ למנות לו יועץ חדש וישכח את הקודם, כך תוכלו לומר שאט אט מתרפא היועץ הוותיק ושב לאיתנו".

עוד באותו היום נפוצה השמועה כי יועץ המלך נאלם דום מרוב חרדה ומורא המלכות. עלו כל מכריו לנחמו, והיה רומז להם בידיו ברוב צער ובכיה. הביאו רופאים ומכשפים ונילאו מלרפאו. גם המלך עלה לבקרו, ראהו בערתו ובכה עמו.

כעבור שלושה ימים מינה המלך יועץ חדש במקומו. עמד לפניו היועץ והמלך הטיל עליו אימה נוראה ופקד את פקודתו בלשון סתומה. נבעת היועץ ויצא מעם פניו בלא להבין מאומה. למחרת קרא לו המלך לדעת אם קיים את הפקודה. אמר היועץ: "אדוננו מלכנו הנערץ, נבצר ממני לקיים את פקודתו כי לא הבנתי את ציווי המלך!"

זעם המלך והרעים עליו בקולו: "האם לזה יקרא יועץ? אם אינך מסוגל להבין פקודות פשוטות הכיצד מתיימר אתה להיות יועץ המלך? האם אינך מתבייש לעשות צחוק מהמלך?!", ואז ציווה המלך על השומרים לקחת את הפושע הנתעב הזה שהעז להמרות את פי המלך ולערוף את ראשו...

שמע היועץ ה'אילם', וידע כי ניצלו חייו בעצת היהודי.

למחרת היום מינה המלך יועץ אחר. התייצב בפחד ובמורא בשיניים נוקשות, והמלך הורה לו את פקודתו הסתומה. ידע הלה מה ארע לשני קודמיו, קד קידה ואמר: "אדוני המלך, פחדך מבעתני ולא זכיתי להבין את הדברים לאשורם. הגדל נא חסדך עלי וחזור על דבריך בנחת ובפירוט, והרשה לי לחזור עליהם במילותי, כך אדע כי הבנתי אל נכון ואקיים רצונך במלואו".

קצף המלך וחרה אפו: "וכי אני גנת בגן טרום חובה? אם שוטה נבער אתה הכיצד התיימרת להיות לי ליועץ?", ואז ציווה על שומריו: "הורידוהו לבית הכלא והחרימו את כל רכושו!"

שמע היועץ ה'אילם' ושלה תשורות נכבדות לחכם היהודי שהצילו ממוות ומבור תחתיות.

למחרת הודיעו למלך כי מלך ספרד שלח אליו את משנהו לדבר אתו דברי סתר בענייני הממלכה. המשנה למלך ספרד היה יהודי שומר תורה ומצוות. המלך האוסטרי קיבלו בכבוד ושמע את הדברים שבפיו. לאחר מכן הזמינו לסעוד עמו. אמר לו המשנה הספרדי: "לכבוד הוא לי להסב על שולחן המלך, אף כי לא אוכל לאכול אלא רק פירות וירקות מפני מצות הכשרות".

בסעודה, סיפר המלך כי מחפש הוא יועץ כלבבו, באשר שלושת היועצים הקודמים איכזבוהו קשות. אמר המשנה למלך הספרדי: "אכן, הגיעו לאוזני השמועות". "ומה הן אומרות?", שאל המלך. השיב המשנה: "לעניות דעתי, כל האשמה תלויה בך!"

קם המלך מכסאו, עשן אדום יצא לו מאוזניו ועיניו ירו זיקים: "יהודי חצוף, האינך מתבייש לדבר כך בפני מלך... הכיעד מעז אתה לומר שהאשמה בי?!"

אמר לו המשנה ברוגע ובשלווה: "תגובתך הנועמת מוכיחה כי עודך אני בדברי! מדוע כבודו רותח מזעם? מעוניין אני בטובתך, שמע נא אדוני המלך. חכמינו אמרו כי שלושה מלכים הם: הארי מלך החיות, השור מלך הבהמות והנשר מלך העופות. מדוע לא ברא ה' מלך גם לאדם שהוא מבחר הברואים כולם?"

המלך תמה, חשב בדבר, ואז נשא את עינו אל המשנה היהודי ושאל: "אכן, מדוע?"

השיב היהודי: "משום שלא כל אדם ראוי להיות מלך, מלך ראוי להיות רק אדם המוכשר למלוכה!"

"ואם הוא בן מלכים?", שאל המלך. "אין זה מספיק", אמר היהודי, "רבים עלו על כס המלוכה בזכות כישוריהם וייסדו שושלות של מלכים, ורבים הם בני המלכים שאיבדו את הכתר שעל ראשם וגם את ראשיהם משום שלא היו מוכשרים להיות מלכים". הודה המלך לדבריו ושאל: "מה הם הכישורים הנצרכים למלוכה?"

ענה המשנה: "שהמלך לא יהיה רודף תענוגות, יאהב את שריו ואת בני עמו, ויזהר בכבודם לבל ימרדו בו. אך אתה, אדוני המלך, הולך בדרך שגויה שתביא עליך אסון. מבקש אתה להטיל אימה יתירה על שריך, ודורש מהם להבין פקודות סבוכות וסתומות במשפט קצר. והן אמת שגם פקודות פשוטות קשה להבין מתוך בהלה וחרדה. וכי מבקש אתה לשנות את טבע האדם?!"

"לא", ענה המלך, "אבל חייב אני לשמור על כבוד המלכות, הרי מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול". חייך המשנה הספרדי ואמר: "די לעבד שיהא כרבו, מדוע לא תלמד מהנהגתו של בורא העולם, מלכי ומלכך?"

"וכיצד נוהג הוא?", שאל המלך. השיב היהודי: "כשנתן לנו הבורא את תורתו, נאמר: 'וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאָמֹר' – בתחילה אמר דיבור קשה, כדי להטיל עלינו את אימתו, ולאחר מכן שב וחזר על הדברים בלשון אמירה שהיא לשון רכה ובחיבה כדי להבינם ולהסבירם".

"תודה לך!", השיב המלך האוסטרי, "הארת את עיני".

"דע לך", אמר המשנה הספרדי, "חכמתו של היועץ הקודם אשר שירת את אביך בנאמנות, זכתה להוקרה ולתהילה בכל הארצות. לא פעם שמעתי את מלכי משבחו, ואף נוכחתי בה בעצמי". "אכן", אמר המלך, "גם אבי הירבה בשיבחו, אבל קרהו אסון נורא. הטלתי עליו אימה יתירה, וניטל ממנו כח דיבורו". "סבור אני", אמר המשנה, "שאף זה מפרי חכמתו...". נפקחו עיני המלך ושלח לקרוא ליועץ ה'אילם', הסביר לו פנים ואמר לו: "אנא, גלה לי את האמת, ולא תיענש". הודה היועץ כי התחזה כאילם כדי להציל את עורו מגורל הבאים אחריו, וסיפר כי היתה זו עצתו של החכם היהודי חברו של חמיו. מינה המלך את היועץ לשעבר להיות משנה למלך, ואת החכם היהודי להיות לו ליועץ.

לפי זה אפשר להבין את הפסוקים הפותחים את פרשתנו. שני בני אהרן התייחסו בקלות ראש אל הקודש והמקדש, הם נכנסו שתויי יין וחסרי בגדי כהונה והקריבו אש זרה. הם זלזלו במורא המקדש ונענשו במיתה. על כן פנה הקב"ה אל משה רבינו ע"ה בלשון קשה ומטילה אימה, לצוותו על מורא המקדש, ולאחר מכן שב וציווהו בלשון רכה, אבל הורה לדבר עם אהרן הכהן בלשון קשה, כדי להעמידו על חומרת העניין וגודל המורא! (מעייין השבוע)

הכהן הגדול ביום הכיפורים

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן בְּקִרְבָּתָם
 לִפְנֵי ה' וַיִּמְתּוּ, וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן אַחֲרַיִךְ
 וְאֵל יְבֵא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרְכֶת אֶל פְּנֵי
 הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ וְלֹא יָמוּת כִּי בַעֲנֵן אֶרְאֶה עַל
 הַכַּפֹּרֶת (טו, א-ב)

בין פסוקים אלו מסתתר עניין נשגב ונפלא, ובכדי להבינו עלינו לפתוח בכמה שאלות:

- א. מדוע כעת לפני שמדבר על יום הכיפורים, מזכיר הכתוב את מות שני בני אהרון?
- ב. מדוע נאמר: "שני בני אהרון", וכי לא ידענו מפרשת שמיני, שנדב ואביהוא שמתו היו שניים?
- ג. מדוע נאמר למשה: "דבר אל אהרון אחיך", וכי אינו יודע שאהרון אחיו?
- ד. מדוע הכהן הגדול אינו יכול לבוא בכל עת אל קודש הקדשים?
- ה. הלשון "בכל עת" לכאורה אינו מדויק, כי ממנו משמע שלא תמיד יכול הוא לבוא אל הקודש, אבל לפעמים כן, אך למעשה יכול הוא לבוא רק פעם בשנה ביום הכיפורים.

במדרש (ויק"ר כ, יב) מובא: "אמר רב חייא בר אבא באחד בניסן מתו בניו של אהרן, ולמה מזכיר מיתתן ביום הכפורים, אלא למד שכשם שיום הכפורים מכפר כך מיתתם של צדיקים מכפרת".

וה'חותם סופר' כתב, שמיתת הצדיקים שמכפרת, זוהי כפרה כללית על כלל הציבור ולא על כל יחיד ויחיד. אולם ישנה אפשרות שמיתת הצדיקים תכפר על ישראל גם על כל יחיד ויחיד, וזה אם יצטער בלבו על מות הצדיק. על מיתת שני בני אהרון נאמר: "כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּ אֶת הַשְּׂרֵפָה אֲשֶׁר שָׂרַף ה' (ויקרא י, ה), וא"כ הצער של כלל ישראל על מיתת נדב ואביהוא, כיפר לישראל גם באופן פרטי לכל אחד ואחד מהם.

ועפ"י זה נראה לומר, שלכן נסמכה מיתת הצדיקים ליום הכיפורים, שהוא יום כפרה לישראל בשני אופנים: א. כפרה לכלל ישראל, כמו שנאמר בפרשתנו: "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם". ב. כפרה לכל יחיד ויחיד, ובתנאי שיצטער על עוונותיו ויחזור בתשובה.

במדרש נאמר שנדב ואביהוא לא נטלו עצה זה מזה ולכן נענשו. ומצינו בגמרא, שנדב ואביהוא הכניסו את הקטורת לפני ולפנים, לקודש הקדשים, ועשו זאת משום שהגביהו לבבם וחשבו שמעלתם כמעלת הכהן הגדול. אולם היה עליהם לדעת, שאין כהן גדול אלא רק אחד. "שני בני אהרון" לא יכלו לכהן ככהנים גדולים בעת ובעונה אחת.

בני אהרון אכן ידעו זאת, אולם מכיוון שלא נטלו עצה זה מזה, נמצא שהאחד לא ידע שגם השני מתכוון לעשות מעשה כהן גדול, להכניס קטורת לפני ולפנים. כך קרה שבלי כוונה נזדמנו שניהם לפני ולפנים ומתו.

ובאמת שנדב ואביהוא לא יכלו להיות כהנים גדולים לפי שהיו רק "בני אהרון", כלומר פחותים ממנו (למרות שהיו שקולים כנגד משה ואהרון בדברים אחרים). הקב"ה מצווה את משה לומר לאהרון, אע"פ שהוא אחיד, כלומר במדרגה שלך, (כמו שאמרו חז"ל שמה ואהרון היו שקולים), אפילו הוא לא יכנס בכל עת אל הקודש.

על הפסוק: "וְאֵל יְבֹא בְכָל יְעַת אֶל הַקֹּדֶשׁ", רש"י כתב: "לא יבוא כי אם בענן הקטורת ביום הכיפורים". וביאר ה'כלי יקר', שאיסור ביאתו של הכהן הגדול אל קודש הקדשים, הוא מפני עוונות עם ישראל, אשר מבדילים בינם לבין הקב"ה, וזה מונע מהכהן הגדול לבוא לשם, כי כל הזכות שלו היא מכח עם ישראל, וכאשר הם אינם ראויים, אף הוא אינו ראוי. אבל ביום הכיפורים, בו נמחלים עוונותיהם של ישראל, דומים הם למלאכי השרת, ואז הכהן הגדול יכול להיכנס לתוך קודש הקדשים.

דבר נוסף, "השטן", בגימטריה עולה למניין 364 שזה מניין ימות החמה (365) חסר אחד, לרמז שבכל ימות השנה השטן שהוא היצר הרע שולט בעולם, אולם ביום הכיפורים אין לו שליטה, ואינו יכול לקטרג. נמצא שיום הכיפורים אינו בכלל ה'עת' של כל שאר ימות השנה, אלא עומד הוא "מעל הזמן", נבדל בפני עצמו.

כאשר נאמר: "אל יבוא בכל עת", רמז שלא יבוא כלל בשום יום שהוא בכלל ה'עת', אלא ביום שאינו בכלל העת, והוא ביום מחילה וסליחה, שישראל נמשלו בו למלאכי השרת שאינם נופלים תחת העת, ואינו בכלל שאר ימות השנה שהשטן המחטיא מושל בהם.

לתוספת ביאור יש להקדים ולשאול: מהו הקשר בין העניין שביום הכיפורים נמחלים עוונותיהם של ישראל ודומים למלאכי השרת, לבין קודש הקדשים ולכך שיום הכיפורים הוא "מעל הזמן"?

ועוד, בפרשת תרומה נאמר למשה רבינו: "וְנִזְעַדְתִּי לָךְ שָׁם, וְדַבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַפְּתָח מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים אֲשֶׁר עַל אֲרוֹן הָעֵדוּת, אֵת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות כה, כב). רש"י שם ביאר, שכאשר משה היה נכנס למשכן, היה יורד קול מן השמים לבין הכרובים, ומשם יוצא ונשמע למשה באהל מועד. ונשאלת השאלה, מדוע היה צריך הקול לרדת קודם לבין הכרובים, ורק משם להיות נשמע למשה רבינו באהל מועד, ולא ירד הקול ישר לתוך האהל עצמו?

אברך יקר, החפץ בעילום שמו, הראני שכתב לבאר בזה עפ"י הפסוק: "הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לָהּ וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם" (תהלים קטו, טז), שהשמים, שהם עניין רוחני, רק בהם שייכת השראת שכינתו של ה' יתברך ממש, מה שאין כן בארץ, שהיא עניין הגשמיות והחומריות,

וכביכול לא שייך בה עניין "התגלות השכינה". וכן הוא בגמרא (סוכה ה.), שמעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה טפחים.

אולם מכל מקום ישנו אופן שבו יכולה לשרות השכינה גם בארץ, במקום הקדוש ביותר על פני כדור הארץ, בקודש הקדשים. מקום זה הינו "שיא הרוחניות" והוא מעל הטבע, וכמו שאמרו חז"ל: "דבר זה מסורת בידינו מאבותינו מקום ארון אינו מן המדה" (וימא כא.), שהארון היה עומד בנס ולא היה תופס מקום (קודש הקדשים היה 20 על 20 אמה, ובתוכו ארון הברית, ובכל זאת בין הארון לבין הקיר היו 10 אמות מכל צד). כלומר, קודש הקדשים (ומה שבתוכו) היה מקום של רוחניות גמורה ולכן אינו מצומצם בגבולות החומריות.

כאשר יעקב אבינו ע"ה לן בבית אל, בקודש הקדשים, נאמר: "וַיֵּרָא וַיֹּאמֶר מֶה נֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֲנִי זֶה כִּי אִם בַּיַּת אֱלֹהִים, וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם". כלומר, במקום זה ישנה מציאות של "שמים על הארץ", דהיינו, מקום רוחני, המקשר בין השמים לארץ, בין הרוחניות לגשמיות.

עפ"י זה מובן מדוע הקול היה צריך לעבור קודם דרך הכרובים, שהיו למעלה מעשרה טפחים, ורק דרך קודש הקדשים יצא הדיבור אל משה, כי ה"דיבור" הוא עניין השראת השכינה, ויכול לעבור רק דרך "שער השמים", שהוא קודש הקדשים.

יום הכיפורים הוא היום הרוחני ביותר בשנה, ונקרא "אינו מן העת", כי הרוחניות היא גם למעלה מן הזמן, לפי שאינה בגבולות החומר (והזמן כידוע שייך לגבולות החומר), ורק אז, בזמן הרוחני ביותר בשנה, שייך שהכהן הגדול, שהוא האדם הרוחני ביותר בעם ישראל, יכנס לקודש הקדשים, שהוא המקום הרוחני ביותר, המופקע מגבולות הזמן, המקום והחומר.

דבר זה רמוז בפסוק: "יָמִים יִצְרֻוּ (ולא) וְלוֹ אֶחָד בָּהֶם" (תהלים קלט, טו), וכתב רש"י: "זה יום הכפורים לסליחה". בריאת העולם היתה באופן של הסתר וכיסוי האמת הצרופה, שאין עוד מלבדו, והחומריות מסתירה ומראה את ההיפך. כך הוא בשאר ימות השנה, אבל יום הכיפורים שייך לקב"ה, ואינו נכלל בעניין זה של ההסתר שהיה ביצירת העולם, ובו מתגלה ה"אין עוד מלבדו" והרוחניות הגמורה.

יקרה היא מפנינים

בְּזֹאת יָבֵא אֱהָרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ (טו, ג)

פעם אחת בשנה בלבד, ביום הכיפורים שהוא היום הקדוש ביותר בשנה, היה נכנס הכהן הגדול שהוא האדם הקדוש ביותר, לקודש הקדשים שזה המקום הקדוש ביותר בעולם, ומקטיר שם את הקטורת, שהיתה עולה לריח ניחוח לפני ה' יתברך...

כמה היינו מוכנים לשלם אם היה ניתן להכניס פתק עם הכהן הגדול שיזכיר את בקשותינו לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא במקום הקדוש ביום הקדוש ע"י האדם הקדוש הזה?

אבל חז"ל הקדושים אומרים לנו שיש מישהו יותר גדול מאותו כהן גדול ביום הכיפורים שנכנס לקודש הקדשים, והוא תלמיד חכם העוסק בתורה הקדושה, שנאמר: 'יקרה היא מפנינים', יותר מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים (הוריות יג).

התורה היא הדבר החשוב והנעלה ביותר וכמו שנאמר: 'כי טוב יום בְּתַצְרִיךָ מֵאֲלָף' (תהלים פד, יא), ודרשו בגמרא (מכות י). שאמר הקב"ה לדוד המלך ע"ה: טוב לי יום אחד שאתה עוסק בתורה לפני מאלף עולות שעתיד שלמה בןך להקריב לפני על גבי המזבח.

ולמה התורה כל כך חשובה ויקרה?

אמרו חז"ל (פסחים סח): אילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר 'פֶּה אָמַר ה' אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקֹּת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שִׁמְתִּי' (ירמיה לג, כה). בלי התורה הקדושה אין קיום לשמים ולארץ ולכל העולם כולו, והכל היה חוזר לתוהו ובוהו. וכתב הגר"ח מוולוז'ין זצ"ל (נפש החיים יא): "והאמת בלתי שום ספק כלל, שאם היה העולם כולו, מקצה עד קצהו, פנוי ח"ו אף רגע אחד ממש מהעסק והתבוננות שלנו בתורה כרגע היו נחרבים כל העולמות, עליונים ותחתונים והיו לאפס ותוהו חס ושלום, וכן שפעת אורם או מיעוטו ח"ו, הכל רק כפי עניין ורוב עסקנו בה, ולכן אנו מברכים על התורה וחי עולם נטע בתוכנו".

וכתב הגרבי"צ אבא שאול זצ"ל (זכרון הדסה י"ב): כמה צריך להיות שמח ומאושר כל בן תורה. נתאר לעצמנו שאדם ראה מישהו נוטה למות ח"ו, ועשה לו הנשמה וגרם לו להמשיך לחיות כמה ישמח על מעשה זה שעשה ומה תהיה השמחה אם הציל קבוצה של אנשים? ואם יודע האדם שכשהוא לומד תורה כל העולם כולו ניצל בגללו. בוודאי צריכה להיות לו שמחה גדולה מאוד.

בזמנו של מרן החפץ חיים זצ"ל רצו לבנות בית חולים יהודי על טהרת הכשרות. לשם כך אספו כספים מכל היהודים העשירים, ועשו סעודה גדולה לכבודם של התורמים הנכבדים. כל אחד מהם הרים תרומתו לבית החולים, האחד תרם מכשירים רפואיים, שני תרם עשר מיטות, אחר תרם חדר...

באמצע הסעודה נכנסו כמה תלמידים לשאול את החפץ חיים שאלה בהלכה, והוא התפנה אליהם למשך שעה ארוכה. לאחר שהלכו התלמידים, התרעמו העשירים על החפץ חיים ואמרו לו: מדוע הקדיש להם הרב זמן כה רב, האם הם חשובים כמונו? וכי כמה מיטות הם תרמו לביה"ח?

ענה להם החפץ חיים: "כל אחד מהם תרם לפחות חמישים מיטות!", העשירים שמעו ותמהו: "חמישים מיטות? הרי אפילו העשירים ביותר תרמו לכל היותר עשר מיטות, א"כ איך אברך פשוט יתרום פי חמש מאתנו?"

אמר להם הרב: "דעו לכם, בזכות לימוד התורה שלהם, מונעים הם בכל יום מחמישים איש להזדקק לאותן המיטות שתרתם אתם!"

אמר הסבא מקלם זצ"ל: כדאי היה לקב"ה ישתבח שמו לברוא את העולם למשך ששת אלפים שנה כדי שיהודי יזכה לומר פעם אחת בלבד במשך זמן הבריאה 'ברוך הוא וברוך שמו', ואלף אמירות של 'ברוך הוא וברוך שמו' אינן מגיעות לגודל חשיבות של אמירת 'אמן' אחת. ואלף פעמים אמירת 'אמן' לא מגיעות לגודל חשיבות של עניית 'אמן', יהא שמיה רבא' פעם אחת. ואלף פעמים עניית 'אמן' יהא שמיה רבא' לא מגיעות לזכות של תיבה אחת מלימוד התורה!

על ידי לימוד התורה בעמל, ביגיעה ובהתמדה, זוכה האדם להגיע לדבקות בה' יתברך במדרגה הגבוהה ביותר. ואי אפשר להשיג זאת ע"י שאר המצוות אלא ע"י לימוד תורה. וכמו שדרשו חז"ל על הפסוק "וכל חפצך לא ישוו בה" (משלי ג, טו), שכל מצוותיה של תורה אינן שוות לדבר אחד מן התורה, מפני שהדבקות בשכינה הקדושה ע"י כח דיבור ומחשבה טהורה נחשב יותר ממצוות מעשיות שנעשות ע"י שאר האברים.

ואמרו בעלי המוסר בוא וראה, יהודי מקיים מצנת כתיבת ספר תורה, מזיל מכיסו עשרות אלפי דולרים - ומקיים מצווה אחת מהתורה שנאמר: "ועתה כתבו לכם את השירה הזו ולמדה את בני ישראל" (דברים לא יט). יהודי צם במשך עשרים ושש שעות ביום הכיפורים מקיים מצוה אחת, מניח תפילין - מקיים מצוה אחת, יושב שבעה ימים בסוכה - מקיים מצווה אחת. אבל כשהוא לומד תורה, בכל מילה ומילה מקיים תרי"ג מצוות שהרי תלמוד תורה כנגד כל המצוות שבתורה!

וכבר חישב החפץ חיים זצ"ל שבדקה אחת אפשר לדבר מאתיים מילים. ולפי זה, בחישוב פשוט מקיים 122,300 מצוות בדקה. ובשעה אחת של תלמוד תורה מקיים 7,356,000 מצוות, וכל זה כשהוא לומד לבד, אך אם יושב ללמוד עם מניין אנשים נכפיל את הסכום הנ"ל פי עשרה (73,560,000), וכל זאת ביום חול אך אם לומד ביום שבת, אומר הבן איש חי, ערך הלימוד הוא פי אלף (73,560,000,000). וכל זה כשהוא לומד בנחת ושלווה, אך אם התנאים קצת יותר קשים, אמרו חז"ל: טוב אחת בצער ממאה שלא בצער, וא"כ נכפיל את הסכום פי מאה (7,356,000,000,000), וכל זה בשעה אחת בלבד!

שני השעירים

וְלָקַחְז אֶת שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים וְהַעֲמִיד אֹתָם לִפְנֵי ה' פְּתוּז אֹהֶל מוֹעֵד, וְנָתַן אֶהָרָן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גִּרְלוֹת גֹּזֶרֶל אֲזוּד לַה' וְגֹזֶרֶל אֲזוּד לְעֹזֹאזֶל, וְהִקְרִיב אֶהָרָן אֶת הַשְּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזֶרֶל לַה' וְעָשָׂהוּ זֹטָאֵת, וְהַשְּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזֶרֶל לְעֹזֹאזֶל יַעֲמִד זֵי לִפְנֵי ה' לְכֹפֵר עָלָיו לְשִׁלּוֹז אֹתוֹ לְעֹזֹאזֶל הַמִּזְבֵּחַ בְּרֵה (טז, ז-ו)

שני שעירי יום הכפורים מצותן שיהיו שניהן שוין במראה ובקומה ובדמים ובלקיחתן כאחד (יומא סב.)

שני השעירים שהיו שווים במראה, בקומה ובדמים (במחיר), ואף נלקחו מאותו עדר, מסתמא היו חברים מילדות. הם הובאו אל בית המקדש ושם ביום הכיפורים עשו להם גורל, האחד היה קרבן לה' והשני לעזאזל. השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' היה נלקח מיד אל בית השחיטה, שם היו שוחטים אותו, מקבלים את דמו אל כלי מיוחד, ומדמו היה מזה הכהן הגדול בתוך קודש הקדשים וכן גם על הכפורת ועל מזבח הזהב...

בינתיים, השעיר שעלה עליו הגורל לעזאזל אינו נשחט ועולה לקרבן אלא "יעמד חי". מסתמא חשב: "כמה מסכן חברי הטוב שכך עלה בגורלו... הוא נרצח ושופכים את דמו..."

אחר כך היו לוקחים את השעיר החי, מוציאים אותו מבית המקדש ומוליכים אותו לעבר ההרים שבמדבר מחוץ לירושלים... הוא בטח חשב לעצמו: "כמה טוב שכך עלה בגורלי... בעוד שחברי כעת שחוט וזבוח, אני יוצא לטיול שטח במדבר יהודה... ובזמן שכולם כעת צמים אני זוכה לאכילה ושתייה בפנסיון מלא..."

הוא כל כך שמח שכך עלה בגורלו עד שהוא מתמלא בשמחה של התרוממות וגאווה. רגע השיא היה נחשב בעיניו כאשר היו מעלים אותו על הצוק הגבוה לתצפית על הנוף המדהים. בגרון נטוי היה

עומד שם במרומי הצוק ושולח מבט של בוז וחמלה לעבר רעהו הזבוח.

מובן מאילו שאילו ידע השעיר את הסיבה האמיתית למה הוא מובא אל הצוק, ואילו היה חש את אשר צפוי לו כעת, לא היה נתפס למחשבות אלו. בסופו של דבר כל אשליותיו ותחושת ההצלחה המדומה שלו מתנפצות אל תוך הסלע, כאשר הוא נדחף לעבר המדרון התלול ו"זוכה" לריסוק עצמות וניפוץ אברים... כך היו מגישים את השעיר לעזאזל המסכן כשוחד ליצר הרע. ובעוד שחבירו הטוב זכה בגורל לעלות כקרבן טהור לה' יתברך ולמות על "קידוש השם", זוכה השעיר לעזאזל להיות כקרבן לכוחות הטומאה והסיטרא אחרא. אז מתברר מי המאושר האמיתי. (עפ"י הגרש"ר הירש זצ"ל)

תיאור זה יכול להוות ביטוי לענין הבחירה החופשית. שתי דרכים דומות פתוחות בפני כל אחד מישראל. הדרך האחת היא דרך התורה והמצוות, היא מובילה את ההולכים בה ומקרבת אותם אל ה'. הדרך השנייה היא דרכם של אותם אנשים הרחוקים מקיום מצוות התורה, המחפשים חיי חופש ודרור לרדיפה אחר תאוות והנאות העוה"ז.

הדרך הראשונה לעיתים דורשת וויתור על רצונות מסוימים, הגבלות שונות הבאות מכח התורה, אולם הם זוכים **לאושר אמיתי בעולם הבא ואף בעולם הזה**. ואילו אותם שבחרו לעצמם דרך של פריקת עול, אמנם נדמה ונראה שיש להם חיים מאושרים יפים ונעימים יותר (מה שאינו בהכרח), אך סופם רע ומר! ואז יתברר לכולם מי המאושר האמיתי. אמנם הרשעים נראים שמחים ופורחים, על כך אומר דוד המלך ע"ה בתהלים: **"אִישׁ בְּעַר לֹא יִדַע וְכִסִּיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת, בְּפֶרֶחַ רְשָׁעִים כָּמוֹ עֵשֶׂב",** אנשים באמת אינם מבינים מדוע הרשעים נראים שמחים ופורחים בעולם הזה, אך התשובה היא: **"וַיִּצְיָצוּ כָּל פְּעֻלֵי אֹן לְהַשְׁמֵדֵם עֲדֵי עַד" -** הפריחה שלהם היא רק זמנית, הם עולים על הצוק כדי להיות מושלחים ממנו... אך לעומתם פריחת הצדיקים היא לעולם ועד שנאמר: **"צַדִּיק בְּתִמְרוֹ יִפְרַח כְּאֶרֶז בְּלִבְנוֹן יִשְׁגָה, שְׁתוּלִים בְּבַיִת ה' בְּחִצְרוֹת אֱלֹהֵינוּ יִפְרִיחוּ, עוֹד יִנְוֹבוּ בְּשִׁיבָה דְשָׁנִים וְרַעֲנָנִים יִהְיוּ"**.

השוכן איתם בתוך טומאתם

וְכַפֵּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטּוֹמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפְּשָׁעֵיהֶם לְכָל זֹטְאֹתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲלֵ מוֹעֵד הַשְּׂכָן אִתָּם בְּתוֹךְ טּוֹמְאֹתָם (טז, טז)

הקדוש ברוך הוא, מהווה את שיא הקדושה והטהרה. הטומאה היא היפך הקדושה, ובכל זאת גם כאשר יהודי טמא, אין השכינה מסתלקת ממנו. וכן הוא בפירוש רש"י שכתב: "אף על פי שהם טמאים שכינה ביניהם". אך מכל מקום משמע שדבר זה נאמר רק על טומאות הגוף כמו טמא מת ושרץ וכיו"ב, ולא על טומאת עבירות. וכן הוא מפורש בגור אריה שכתב שאמנם גם על עבירות מצינו לשון טומאה, אך הפסוק הנ"ל מדבר על טומאת מקדש וקדשיו ולא על טומאת עבירה.

אבל רבינו בחיי כתב: "אפילו יש בתוכם סוררים ופושעים שכינה ביניהם", ולפי דבריו השכינה שורה על היהודי ואינה מסתלקת ממנו גם כאשר הוא עסוק בטומאה של עבירות. ויש להביא ראיה לדבריו מאדם הראשון, שאף לאחר החטא הקב"ה התגלה אליו.

ונראה שבמחלוקת זו של הראשונים נחלקו גם התנאים הקדושים (קידושין לו). 'בָּנִים אֲתֶם לֵה' אֱלֹהֵיכֶם' - בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרוים בנים, אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרוים בנים, דברי ר' יהודה. רבי מאיר אומר בין כך ובין כך אתם קרוים בנים שנאמר 'בָּנִים סְכָלִים הִמָּה', ואומר 'בָּנִים לֹא אֲמֹן בָּס', ואומר 'זָרַע מְרַעִים בָּנִים מִשְׁחִיתִים'.

וכבר דרש ר' לוי יצחק מברדיצ'ב על הפסוק "אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אִתָּם בְּמוֹעֲדָם" (ויקרא כג, ד): ומה כאן שכתוב: "אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אִתָּם", וקרינן אותם (כאילו עם ו'), ואפילו הכי, דרשו חז"ל **אִתָּם**, אתם אפילו שוגגים, אתם אפילו מזידין, אתם אפילו מוטעין (שבית הדין מקדשים את החודש). א"כ כל שכן, כאשר כתוב אִתָּם במפורש, כמו בפסוק: "בָּנִים אֲתֶם לֵה' אֱלֹהֵיכֶם", בוודאי שיש לומר: **אתם** אפילו שוגגים, **אתם** אפילו מזידין, **אתם** אפילו מוטעין, בכל מקרה "בנים אתם לה' אלהיכם".

ואמרו שם בגמרא שאפילו אם עובדים עבודה זרה עדיין קרויים בנים. וכן מצינו בירושלמי (פאה ל.) שאחאב לא הניח הר וגבעה בארץ ישראל שלא העמיד עליו ע"ז, ואעפ"כ היו יוצאין למלחמה ומנצחים בניסי נסים, וזאת משום שה' היה אִתָּם ועזר להם. להראות לנו כי הקב"ה אוהב אותנו ואינו מוותר על שום יהודי, וימינו פשוטה לקבל שבים.

אולם יש דברים הקשים יותר מהחטא החמור של עבודה זרה והם אכן מסלקים את השכינה הקדושה. כמו שכתב תלמיד הבעל שם טוב (צפנת פענח, יתרו): בלאר מורי זצ"ל שגאווה קשה מן החטא, כי בכל הטומאות והחטאים כתוב 'השוכן אתם בתוך טומאותם', מה שאין כן בגסי רוח שדרשו חז"ל (סוטה ה.): "כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם, שנאמר 'גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל', אל תקרי אותו אלא אִתּו לא אוכל". ובלאו הכי מוכח, כי בכל החטאים לא מקרי כופר בכל המצוות, מה שאין כן בגסי הרוח שהוא ככופר בעיקר (סוטה ד, ב.).

וכתב הפרי חיים (אבות ד, ד): שמעתי בשם הבעש"ט זלה"ה שהיה מקרב אף בעלי עבירה רחמנא ליצלן, כשלא היו בגדלות (גסי רוח), ומרחק בעלי תורה שאינם בעלי עבירה כשהיו בגדלות, ואמר שכשהוא בעל עבירה, ויודע מזה שהוא בעל עבירה, ומחמת זה הוא שפל בדעתו, ה' יתברך עמו, כי הוא השוכן אתם בתוך טומאותם, אבל בזה אף שאינו בעל עבירה, כיון שהוא בגדלות אין ה' יתברך עמו.

סיפר הרב מפוניבז' זצ"ל, שפעם פנה אליו ה"חפץ חיים" זצ"ל ושאלו: "חז"ל אומרים שאין השכינה עוזבת שום יהודי, יהיה מי שיהיה ובאיזה מצב שיהיה שנאמר: 'השוכן אתם בתוך טומאתם', א"כ מדוע על המתגאה אומר הקב"ה: 'אין אני והוא יכולים לדור בעולם' ועוזבו? הרי, אף בעבירות חמורות ומפורשות, בטומאה ובסיאוב, לכל מקום שיגלה תגלה שכינה עמו. ואילו המתגאה, גם אם מושלם הוא ומלא מצוות כרימון, למה אותו השכינה תעזוב?"

"לא ענית", סיפר הרב מפוניבז', "ידעתי שאשמע את התשובה".

וכך השיבני: "הלא תבין, עבד שעובר על רצון המלך יענש. אבל איך יגיב המלך אם יראה אחד מעבדיו או את אחד השרים, נכנס אל

הטרקלין כשהוא לבוש בבגדי המלך! נכנס לחדר ההלבשה ועטה את אדרת המלוכה, חבש לראשו את הכתר, ונכנס כך לטרקלין המלוכה. מה יעשה המלך? ואיני מדבר עתה על העונש שמגיע לאותו אדם. מכל מקום ברור שהמלך לא ישאר עמו בטרקלין. הוא יצא, או שיורה להוציאו..."

הגאווה היא לבושו של הקב"ה וכמו שכתב הרמב"ן באיגרתו: כי המתגאה בלבו על הבריות - מורד הוא במלכות שמים, כי מתפאר הוא בלבוש מלכות שמים, שנאמר 'ה' מִלְךָ גְאוּת לְבָשׁ'. ובמה יתגאה לב האדם? אם בעושר - 'ה' מוֹרֵישׁ וּמַעְשִׁיר'. ואם בכבוד - הלא לאלוקים הוא, שנאמר: 'וְהַעֲשֶׂר וְהַכְּבוֹד מִלְּפָנָי', ואיך מתפאר בכבוד קונו? ואם מתפאר בחכמה: 'מִסִּיר שְׁפָה לְנֶאֱמָנִים, וְטַעַם זְקֵנִים יִקַּח'. נמצא הכל שוה לפני המקום, כי באפו משפיל גאים, וברצונו מגביה שפלים, לכן תשפיל עצמך, וינשאך המקום.

מצינו גם שעבירות של בין אדם לחבירו כמו לשון הרע, שנאת חנם וחוסר אחדות בעם ישראל מסלקים את השכינה, כמו שמצינו שם בירושלמי שלמרות שבימי שאול המלך היו צדיקים, בכל זאת כאשר היו יוצאים למלחמה הם היו מפסידים בגלל שהיו בהם עבירות של לשון הרע ושנאת חנם.

בית המקדש נחרב בגלל שנסתלקה משם השכינה (הכותל המערבי עליו נאמר שלא זזה ממנו השכינה לעולם נשאר וישאר קיים לעד). ומה גרם לסילוק השכינה ולחורבן בית המקדש השני? שנאת חנם ולשון הרע (גיטין נה:).

גם עבירות של חוסר קדושה כמו ניאוף וחוסר צניעות גורמות לסילוק השכינה, ועל כך נאמר במפורש: "וְהָיָה מִחֲנִיף קְדוּשׁ וְלֹא יִרְאֶה בְּךָ עֲרֹת דָּבָר וְשֵׁב מֵאַחֲרַיִךְ" (דברים כג, טו).

אולם יש לדעת שלא משנה מה יהודי עבר ומה עשה - אין לך דבר העומד בפני התשובה, 'וְעַל כָּל פְּשָׁעִים תִּכְסֶּה אֱהָבָה' (משלי י, יב), ו-'אֱהָבָתִי אֶתְכֶם אָמַר ה'' (מלאכי א, ב), ואם יחזור בתשובה מאהבה כל עוונותיו יהפכו לזכויות, ובמקום שבעלי תשובה עומדים, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד.

תשובה

**כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטָהָר אֶתְכֶם מִכָּל זֹטְאֹתֵיכֶם
לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ (טז, ל)**

יכול יהא יום הכיפורים מכפר על שבים ועל שאינן שבים? ודין הוא, הואיל וחטאת ואשם מכפרין ויום הכפורים מכפר, מה חטאת ואשם אין מכפרין אלא על השבים, אף יוה"כ אין מכפר אלא על השבים.
(שבועות יג.)

יום הכיפורים הוא יום כפרה לכלל ישראל, אך הוא מכפר דווקא למי ששב בתשובה (ועל עבירות קלות מועילה תשובה אף בלא יום הכיפורים, אך על עבירות חמורות תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר).

התשובה היא נס ופלא, חסד גדול מצד מידת הרחמים של הקב"ה, כמו שכתב הישערי תשובה: "מן הטובות אשר היטיב ה' ית' עם ברואיו, כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם, ולנוס מפח פשעיהם, לחשוך נפשם מני שחת ולהשיב מעליהם אפו. ולמדם והזהירם לשוב אליו כי יחטאו לו לרוב טובו וישרו, כי הוא ידע יצרם שנאמר: "טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך". ואם הרבו לפשוע ולמרוד ובגד בוגדים בגדו, לא סגר בעדם דלתי תשובה".

מצד הדין, לא היתה צריכה להיות בעולם מציאות של תשובה, כי איך יתקן האדם אשר עיוות וחטא, ואיך אפשר להחזיר את המצב לקדמותו ולהסיר את המעשה אשר כבר נעשה, וכי הרוצח שחזר בתשובה החזיר את הנרצח לחיים?!

אבל ה' יתברך, רחום וחנון, ואין הוא נוהג עמנו במדת הדין, אלא במידת הרחמים, בזכותה יכול האדם לשוב בתשובה, והקב"ה מוחל לו על חטאו. ולא זו בלבד, אלא שע"י חרטתו ועקירת רצונו לחטוא, נחשב הדבר עבורו כעקירת המעשה, כאילו החטא לא נעשה.

וכתב הרמב"ם (ה' תשובה א, א): כל מצוות שבתורה, אם עבר אדם על אחת מהן, כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתוודות לפני האל ברוך הוא. כיצד מתוודין? אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתני במעשי ולעולם איני חוזר

לדבר זה, וזהו עיקרו של וידוי, וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובת. את"ד.

התשובה כוללת: וידוי, חרטה ועזיבת החטא (קבלה לעתיד).

וידוי

לכאורה קשה, מדוע אנו צריכים "להתודות לפני האל ברוך הוא", והרי הוא יודע תעלומות והכל גלוי וידוע לפניו?

אפשר להבין על פי המשל הבא:

לדני בשבוע הבא יחגגו בר מצוה. הוא מאוד מתרגש. היום החליפה היפה שלו הגיעה מתיקון המכפלת ודני מאוד התרגש. הוא רצה ללבוש את החליפה, ולעשות סיבוב בשכונה כדי להרשים את החבר'ה. אבא של דני קצת היסס: "החליפה חדשה, ועליך לשמור אותה חדשה ונקייה למסיבת בר המצוה שלך". אבל דני החליט שהוא כבר ילד גדול ובהחלט יכול לשמור על החליפה שלא תתלכך. אבא הסכים.

דני, הלך לכיוון מרכז השכונה, והחברים אכן התלהבו מהחליפה היפה. סמי הציע לכולם לשחק כדורגל במגרש, ודני רץ לשם יחד עם כל החברים. מרוב התלהבות דני שכח שהוא לובש כעת את חליפת בר המצוה שלו ועליו לשמור עליה שלמה ונקייה.

דני שיחק כדורגל במגרש שהיה מלא שלוליות ובוץ מהגשם האחרון. דני הצליח לחטוף למשה את הכדור ורץ לעבר השער. סמי ניסה לחטוף לדני את הכדור, הוא זינק לעברו, ואז דני החליק ונפל אל תוך שלולית של בוץ סמיך. חליפת בר המצוה של דני התלכלכה וגם השתפשפה. דני קם על רגליו ואז סמי אמר לו: "אוי ואבוי דני, תראה מה עשית, אני הולך לספר לאבא שלך, הוא בטח יכעס עליך נורא".

דני ידע שאם סמי יספר לאביו את כל מה שהיה, אבא שלו ידאג לו לכזה עונש שהוא בחיים לא ישכח, הוא עוד מסוגל לומר לו לבוא לבר המצוה שלו בחליפה הבלוייה והמלוכלכת...

דני עזב את החברים והמגרש ורץ מהר לעבר ביתו. הוא באמת התחרט על מה שעשה והחל לבכות. הוא בכה בקול רם בחדר המדרגות ואבא

שלו שמע את בכיו. אביו פתח לו את הדלת ודני בכה בכי קורע לב... אבא שלו שאל מה קרה? אבל דני לא העליח לדבר מרוב בכי. האב המסור הגיש לו כוס מים וניסה להרגיע אותו... בקול משתנק דני אמר בעער: "אבא אני מצטער, לא הייתי מספיק אחראי... סמי... כדורגל... תראה... תראה מה קרה לחליפה היפה שלי... חבל שלא הקשבתי לך כבר בהתחלה..."

אבא של דני הבין שהוא מצטער, ריחם עליו ואמר לו: "דני אל תדאג, עד הבר מצוה שלך יש לנו עוד שבוע, אני בטוח שעדיין אפשר לקנות לך חליפה חדשה, אל תבכה, העיקר שלמדת את הלחץ".

חיוך קל עלה על פניו של דני, ובדיוק אז נשמעו דפיקות בדלת. אבא של דני פתח את הדלת ומולו עמד סמי הנחמד שאמר: "אני באתי לספר לך כמה שהבן שלך לא אחראי, דני שיחק אתנו כדורגל ונפל, ראית מה קרה לחליפה שלו?"

"כן", אמר אבא, "דני סיפר לי את כל מה שקרה, והוא מאוד מצטער ומתחרט על מה שעשה"... וסמי שמע והלך.

"סמי" בנמשל הוא הס"מ, הוא השטן, הוא יצר הרע והוא זה שגורר את האדם לעשות מעשים שליליים ורעים, ולאחר שהאדם מתפתה ונכשל, מגיע השטן אל הקב"ה ומקטרג, מלשין ומשטין על אותו אדם שנכשל ודורש למצות עמו את הדין.

אם האדם יקדים ויאמר לקב"ה: "חטאתי, עוויתתי, פשעתי", מודע על חטאיו ומגלה שהוא מצטער ומתחרט על מעשיו באמת ובתמים, כאשר יבוא השטן לקטרג, כבר לא יהיה לו פתחון פה, הקב"ה יאמר לו: "כן, אני יודע, דני סיפר לי והוא באמת ובתמים מצטער...", ואז השטן כבר לא יוכל לקטרג. וזה ברור שעדיף לדני שהקב"ה ישמע זאת ממנו מאשר ישמע זאת בתוספת נופך מהשטן המקטרג. אך זאת כמובן רק אם יאמר את הווידוי מתוך צער וחרטה.

על כל אדם להשתדל לעשות רצון ה', לרדוף אחרי המצוות ולברוח מעבירות, אולם כבר אמר החכם מכל האדם: "כִּי אָדָם אֵין צָדִיק בְּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִחָטָא" (קהלת ז, כ), אנו רק בני אדם בשר ודם והיצר הרע מלאך של אש, ואין אדם שלא נכשל ונופל "כִּי שָׁבַע

יפול צדיק וְקָם" (משלי כד, טז), אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו. אולם אסור לו לאדם לשקוע בחטא ועליו להצטער על שהגיע לכך.

בראש ובראשונה על האדם להכיר בחטאו ולהודות על האמת, ולא להצדיק את מעשיו ולחפש תירוצים. הבעיה, שקשה לאדם להודות על האמת ולכן הוא אומר כל מיני תירוצים "מפוברקים", והבעיה היותר גדולה שלפעמים הוא באמת מאמין לתירוצים שהמציא.

בספר שמואל א' (פרק ט"ו) שמואל הנביא מצווה על המלך שאול בשם ה': "לָךְ וְהִפִּיתָה אֶת עֶמְלֶק וְהַחֲרַמְתָּם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְלֹא תִחַמַּל עָלָיו, וְהִמַּתָּה מֵאִישׁ עַד אִשָּׁה מֵעַלְלָל וְעַד יוֹנֵק מִשׁוּר וְעַד שָׂה מִגְּמַל וְעַד חֲמוּר", אולם שאול המלך אינו עושה בדיוק כפי הציווי: "וַיִּתְפֹּשׂ אֶת אֶגְגַּ מְלֶךְ עֶמְלֶק חַי וְאֵת כָּל הָעַם הַחֲרִים לְפִי חָרָב, וַיִּחַמַּל שְׂאוּל וְהָעַם עַל אֶגְגַּ וְעַל מֵיטֵב הַצֹּאן", ובעקבות כך: "וַיָּבֵא שְׂמוּאֵל אֶל שְׂאוּל, וַיֹּאמֶר לוֹ שְׂאוּל בְּרוּךְ אַתָּה לַה' הַקִּימְתָּ אֶת דְּבַר ה', וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל, וּמָה קוֹל הַצֹּאן הַזֶּה בְּאָזְנֵי קוֹל הַבְּקָר אֲשֶׁר אֲנֹכִי שֹׁמֵעַ וַיֹּאמֶר שְׂאוּל, מֵעֶמְלֶקִי הַבִּיאוּם אֲשֶׁר חָמַל הָעַם עַל מֵיטֵב הַצֹּאן וְהַבְּקָר, לְמַעַן זָבַח לַה' אֶלְהֵיךָ וְאֵת הַיּוֹתֵר הַחֲרַמְנוּ".

שאול המלך חושב שהוא עשה את רצון ה', ומתרץ כל מיני תירוצים מדוע השאיר את אגג ואת הצאן והרכוש. אולם שמואל אומר לו: "לָמָּה לֹא שִׁמַּעְתָּ בְּקוֹל ה' וַתַּעַט אֶל הַשָּׁלָל, וַתַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי ה'". ובעקבות כך נפסקה ממנו המלוכה והועברה לדוד המלך ולזרעו. ואמרו בגמרא (יומא כב.): ששאול נכשל רק בעבירה אחת, ועלתה לו (שנענש על כך במיתה ובאובדן מלכותו), ואילו דוד נכשל בשתיים ולא עלתה לו (לא איבד את מלכותו). וכתבו המפרשים ששאול נענש בגלל שבמקום להודות על האמת ולומר שהוא נכשל החל לתרץ תירוצים כדי להצדיק את דרכו, ואילו דוד המלך, ברגע שהוכיחו אותו, מיד אמר "חטאתי", הודה על האמת ושב בתשובה שלמה (ראה עוד בעמוד 234).

הדבר הגרוע יותר מעצם החטא הוא חוסר ההכרה בכך שחטא, וכן נאמר: "גַּם בְּכַנְפֵיךָ נִמְצְאוּ דָם נִפְשׁוֹת אֲבִיוֹנִים נְקִיִּים... וַתֹּאמְרֵי בִי נְקִיִּיתִי אַךְ שָׁב אִפּוֹ מִמִּנִּי, הִנְנִי נִשְׁפָּט אוֹתָךְ עַל אֲמַרְךָ לֹא חָטָאתִי" (ירמיה ב, לד-לה), מדובר כאן באדם שהרג חפים מפשע, אך אין הוא מכיר בחטאו כי יש לו תירוצים שונים ומשונים שהוא בסדר ונקי מחטא, באמצעות תירוצים אלו הוא מצליח לשכנע את עצמו ועל כך

הקב"ה שופט אותנו, וכתב שם המצודות: "מלבד גמול החטא אוסיף עוד עונש על מה שתכחש חטאיך".

הווידוי צריך להיות אמיתי, מתוך צער ומעומק הלב. לפעמים מחמת ההרגל אנו אומרים את הווידוי מתוך הסידור ולא מתוך הלב, על כך אומרים ביום הכפורים "על חטא שחטאנו לפניך בוידוי פה". אמרנו 'אשמנו, בגדנו', ובכלל לא חשבנו על מה שאנו מוציאים מהפה. ועל וידוי כזה צריך לעשות תשובה, כיוון שהוא יצא רק מהפה.

מענדל סיים את יום העבודה וחזר ברגל לביתו. כשהיה בדרך אשתו התקשרה וביקשה שיקנה ירקות ופירות לשבת. הוא בחר את הפירות והירקות, עמד בתור לקופה, הזדעזע מהמחיר, שילם ויצא.

בדרכו עבר ליד חנות 'הכל בשקל', לאחר התלבטות קצרה, נכנס לשם והחל לבחור פרסים לילדים... לשמידעל קנה ספירל (ספירעל באידיש), לגיטעל קנה עגילים, לקריינדעל קנה קשת לשיער, לשמערעל קנה מדבקות, ולבערעל קנה צבעים... הוא שילם, והמשיך ללכת לביתו, הוא מיהר ולכן חצה את הכביש באור אדום, הוא ברח מהשוטר שרדף אחריו כדי לתת לו דו"ח והגיע לביתו מתנשם בכבדות.

אשתו פתחה לו את הדלת בחיוך רחב, וכל הילדים שמחו לבואו ורצו לקראתו. כולם קפצו עליו והוא עף לריצפה. לאחר כל הנשיקות והחיבוקים, כל אחד מהילדים רצה להראות לאב המאושר מה הוא עשה היום בגן ובבית הספר, אבל אז מענדל הרגיש פתאום מכה בלב... ועוד אחת... מכות קטנות ומהירות... ואז הוא פתח את עיניו ומצא את עצמו בבית הכנסת באמצע אמירת וידוי של תפילת שחרית...

על וידוי בלי כוונה של צער וחרטה אמרו במליצה שזה כמו שק שרוצים למלאו בחמש קילו קמח, שאם מילאוהו עד אפס מקום ועדיין אין משקלו חמש קילו, צריכים לדפוק עליו ואז יהיה מקום לעוד. ישנם אנשים שלבם מלא בחטאים עד אפס מקום, והם צריכים להכות בלב על חטא, כדי שיהיה להם עוד מקום לחטאים נוספים.

חרטה

כאשר אדם לא הצליח לגבור על יצרו והוא נכשל בחטא, ולאחר מעשה לבו כואב עליו והוא מלא חרטה, ודאי שהקב"ה מתחשב בזה, וחטא זה אינו נחשב כל כך גדול כמו שיעשהו השמח בחטאו, וכעומק החרטה כך ימהר הוא לשוב בתשובה ולתקן את מעשיו.

יסוד זה רואים מדוד המלך ע"ה: נתן הנביא סיפר לו את המשל בכבשת הרש (שלעני הייתה רק כבשה אחת, וטיפל בה במסירות ונהג עמה כאחת מבני הבית, והשכן העשיר לקח לו את הכבשה ושחט אותה כדי ליתנה לאורחו לאכול). שאל נתן הנביא את דוד המלך 'מה עונשו של העשיר?' אמר דוד: 'כֶּן מְוֹת הָאִישׁ הַעֲשֵׂה זֹאת!' אמר לו נתן הנביא: 'אַתָּה הָאִישׁ, ומיד: 'וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל נָתָן חֲטָאתִי לַיהוָה, וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל דָּוִד גַּם הִ' הַעֲבִיר חֲטָאתְךָ לֹא תָמוּת'.

ולכאורה קשה, הרי מצות ווידוי לומר "חטאתי, עויתי, פשעתי", וכאן דוד המלך אמר רק "חטאתי", וא"כ איך יצא ידי חובת הווידוי? ומדוע לא אמר את כולו?

הסביר מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל, שדוד המלך התכוון לעשות ווידוי של 'חטאתי, עויתי, פשעתי', וכשהוא רק אמר את המילה 'חטאתי' - כבר הרגיש חרטה וצער עמוק מאוד, וכמעט שנתעלף. ואם היה ממשיך לומר גם 'עויתי פשעתי', הייתה נשמתו עלולה לצאת מרוב צער. לכן הקב"ה אמר לנתן אחרי שדוד אמר "חטאתי", תגיד לו שסלחתי לו. וזה שאומרים 'חטאתי אודיעך ועוונתי לא כסיתני', דהיינו רציתי להגיד גם 'עוונתי'. 'אמרתני אודה עלי פשעתי' - רציתי לומר גם 'פשעתי'. ואתה, ריבונו של עולם, נשאת עוון חטאתי סלה.

כאשר אדם מצטער בכל לבו על שנכשל ואומר: "הלוואי ולא הייתי עושה זאת", בכח חרטה זו למחוק את החטא כאילו לא נעשה מעולם.

אל רבי אלימלך מליזנסק, בא פעם יהודי, וביקש שיורחו דרך תשובה. הוא סיפר שחיה לפני כן אצל רב אחר שחזרה לו דרך תשובה קשה מאוד, והוא אינו יכול לעמוד בזה. אמר לו רבי אלימלך: 'אם אתה אומר ווידוי לידי, מבחינתי עשית תשובה גמורה וזה תיקונך, אבל לפני כן לך

תנוח, תאכל ותשתה, כי אני רואה שאתה חלש מאוד. אחר כך בוא אלי ואני אסביר לך מה המשמעות של כל מילה ומילה בווידוי, וכך תאמר את הווידוי מתוך כוונה'.

וכך היה, הרב החל להסביר לו מה פירוש 'אשמנו', שהרבה פעמים האדם חושב 'אני לא אשם בחטא כלל. זה בגלל ההורים שלי, זה בגלל אשתי, זה בגלל הטבע שלי, ואני לא יכול לשנות אותו. ואם כן, אני לא אשם, כך יצר אותי הקב"ה. לכן המילה הראשונה כשמתחילים לומר בווידוי היא 'אשמנו'. והרב האריך והרחיב לומר לו עוד פירושים מה זה אשמנו, והאיש החל לומר 'אשמנו' ונתעלף, כי הוא הבין מה זה אשמנו.

אחרי שהתעורר ונח קצת, הרב הסביר לו מה פירוש 'בגדנו' על פי הגמרא (ברכות ז.), רבי מאיר אומר, בשעה שהגויים משתחווים לחמה הקב"ה מיד כועס, כיוון שבדבר שה' יתברך מטיב להם ומאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים – הם בוגדים בו. אמר לו הרב: ה' יתברך נתן לך ידיים כדי שתוכל להניח תפילין כראוי, ולאכול ולשתות, ולעבוד וכדומה, והאדם לוקח את ידיו וגונב איתן או מכה איתן ועושה בהן שאר עבירות. וכן הקב"ה ברא לאדם אוזניים כדי שיוכל לשמוע דברי תורה ולשמוע מה שמדברים עמו, והוא שומע בהם לשון הרע או כל מיני דברים בטלים. וכן נבראו העיניים כדי שיוכל לראות את אותיות הגמרא והמשנה, ולא יהא עיוור, שהרי עיוור חשוב כמת. ואילו הוא פוגם בעיניו ורואה דברים אחרים. היש בגידה גדולה מזו?

ועוד האריך והרחיב הרב, והסביר לו מה פירוש המילה בגדנו. וכשאמר הבחור את המילה 'בגדנו' התעלף שוב, וכן בכל אמירת המשך הווידוי, עד שהרב אמר לו 'עכשיו אתה בעל תשובה גמור'.

את הווידוי כולנו אומרים פעמים רבות בתפילות של יוה"כ, אבל עלינו לזכור גם את הדבר השלישי - עזיבת החטא.

עזיבת החטא - קבלה לעתיד

לא מספיק רק להכיר את החטא, להתוודות עליו להתחרט ולהצטער, אלא צריך להתנתק ממנו, כמו שכתב הרמב"ם (הלי תשובה

ב, ב-ג): "ומה היא התשובה? הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד שנאמר יעזוב רשע דרכו וגוי, וכן יתנחם על שעבר שנאמר כי אחרי שובי נחמתי, ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם... כל המתוודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו שאין הטבילה מועלת לו עד שישליך השרץ, וכן הוא אומר ומודה ועוזב ירוחם".

עחי קיבל מתנה לבר המצוה – גרביים מסבתא שלו. הוא מעולם לא החליף ולא כיבס אותן, גם כשהיה מתרחץ, היה חוזר לאותן הגרביים. הריח היה איום ונורא. למרות שהיה בחור חברותי, מעטים היו מוכנים להתקרב אליו. היה לו חבר אחד טוב, ממש מסירות נפש ורפש. משום מה, היו לו בעיות בשידוכים וכאשר סוף סוף היה נפגש עם מישהי, מיד היא היתה בורחת ממנו, בגלל הריח. החבר היה אומר לו כל הזמן להחליף גרביים, אבל הוא היה אומר שבכלל אין לו ריח לא טוב, וגם אם יש, זה בוודאי לא בגלל הגרביים.

הוא פנה לשדכן מומחה, ולאחר ששילם טבין ותקילין הוא מצא לו שידוך מוצלח, בחורה נאה וטובה, רק שהיה לה מום קל, היא היתה תתנית (חסרת חוש ריח). כמובן שהשידוך התאים, ונקבע תאריך לחתונה. החבר הנאמן החליט שהוא יודע מה לקנות לו מתנה לחתונה, גרביים, והוא חייב להביא לו אותן לפני החתונה, כדי שהחתן ילבש אותן, ולא יהיו בושות (שאנשים לא יברחו). החתן קיבל את הגרבים החדשות והתחייב לחברו שהוא ילבש אותן בחתונה שלו.

החבר הגיע באיחור קל לחופה. הוא ראה שהחתן והכלה תחת החופה, אבל הרב, העדים, הצלם וההורים, כולם מחוץ לחופה, רחוקים מאוד, עם אטבי כביסה באף...

נוף החבר בחתן, ואמר לו: "קניתי לך גרביים חדשות, במיוחד לחתונה, מדוע לא גרבת אותן?! הרי התחייבת!"

השיב לו החתן: "אני אכן לובש אותן... ידעתי שלא תאמין לי ולכן הבאתי גם את הגרביים הישנות", תוך כדי שהוא הוציא מכיס חליפתו זוג גרביים דהויים ומעחינות...

ביום הכיפורים, אנו צריכים לבוא לקב"ה נקיים מעוונות ע"י תשובה הכוללת: חרטה וידוי וקבלה לעתיד שלא לשוב לזה החטא, אבל אם אנו רוצים לחזור לסורנו ולהמשיך לעשות עבירות לאחר יום הכיפורים, אנו למעשה משאירים בכיס את העוונות, והצחנה ניכרת.

אם האדם עוזב את החטאים ומקבל על עצמו שלא לשוב לסורו, אז הוא זוכה להיות (כלשון הרמב"ם): אהוב ונחמד קרוב וידיד.

בין אדם לחבירו

**כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטָהָר אֶתְכֶם מִכָּל זִטְאוֹתֵיכֶם
לְפָנַי ה' תִּטְהָרוּ (טו, ט)**

דרש רבי אלעזר בן עזריה 'מכל חטאתיכם לפני ה'
תטהרו', עבירות שבין אדם למקום יום הכפורים
מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים
מכפר עד שירצה את חבירו. (יומא פה:)

כתב השלי"ה: "יש לדעת, אם ציער את חבירו אפילו בדברים, אפילו אם יתן לו מלא ביתו כסף וזהב, אין לו מחילה עולמית עד שירצה את חבירו ומוחל לו".

כאשר אדם פוגע בחבירו, כל זמן שיש קפידה מצד הנפגע ואינו מוחל לו, גם הקב"ה אינו מוחל, על הפוגע יש קיטרוג ומזלו חסום.

לביתו של הגאון ר' חיים קניבסקי, נכנסה נערה הלומדת בכיתה גבוהה באחד הסמינרים בבני ברק, וסיפרה על תופעה פלאית המתרחשת בכיתתה. למרות שהיה מדובר בכיתה גבוהה, אף אחת מן הבנות לא

זכתה לבוא בברית הארוסין עם בן גילה. היא ביקשה לדעת מה דעת הגאון על כך, ומה הוא מייעץ לעשות.

הרב אמר, שאם אכן מדובר בכל בנות הכיתה, הרי שזו היא 'חטאת הקהל', וצריך לחשוב במה פשעה וחטאה הכיתה כולה. לכך קיימות שתי אפשרויות: או שפגעו במורה, או שפגעו באחת החברות.

הנערה העבירה את הדברים לחברותיה, ולאחר דיון הגיעו בכיתה למסקנה שבמורה הן לא פגעו, אבל יתכן מאד שפגעו באחת מבנות הכיתה. אותה אחת שאולי פגעו בה היתה נערה אומללה, והגם שאף אחת מהחברות לא התכוונה לפגוע בה, ויתכן שגם הפגיעה היתה בדבר קל מאוד, אך מכל מקום היתה פגיעה בכבודה.

בנות הכיתה שיגרו משלחת נכבדה אל הנפגעת, וביקשו שתמחל להן. אבל הנערה הפתיעה אותן, ואמרה בפה מלא שאינה מוחלת! החברות הבינו שיש כאן עסק רציני, ועכשיו הן כבר ידעו שעד שלא יפייסו את הנעלבת, ימשיכו להיות "תקועות" בשידוכיהן.

הן שקלו את צעדיהן מחדש, והחליטו שכל הכיתה כולה צריכה לעלות לביתה של הנפגעת, ולבקש שוב ושוב את סליחתה. הן לא הסתפקו בכך, אלא נקטו גם בצעד נוסף כדי לפייסה.

כשנכנסו כל הבנות לביתה, הן הבטיחו לה שהן עצמן, תשתדלנה בכל מאודן לדאג לשידוך טוב עבורה. ואם לא די בכך, הרי שאביה של אחת הבנות הבטיח לשאת בעול הכספי של דמי השדכנות עד סך אלף דולר.

משראתה הבת הנפגעת שכוונתן של החברות היא רצינית, והן באמת חוזרות בתשובה, ומעוניינות לשפר את דרכן, נענתה ומחלה להן בלב שלם. שבועים לאחר מכן, מצאו ארבע מבנות הכיתה את זיווגן!

ערכן של מצוות

וּשְׁמֵרְתֶם אֶת זִקְתִּי וְאֶת מִשְׁפָּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֲתֶם
הָאָדָם וְזִי בָהֶם אֲנִי ה' (יח, ה)

וחי בהם - לעולם הבא, שאם תאמר בעולם הזה,
והלא סופו הוא מת. אני ה' - נאמן לשלם שכר. (רש"י)

אנו באנו לעולם כדי "לעשות חיים"!!! כלומר, לעשות כאן בעולם
הזה את החיים הנצחיים לעולם הבא, ואיך? באמצעות המצוות.
וכמו שכתב הרמח"ל: "האדם לא נברא אלא להתענג על ה' וליהנות
מזיו שכינתו, שזהו התענוג האמיתי, והעידון הגדול מכל העידונים
שיכולים להמצא. ומקום העידון הזה באמת הוא העולם הבא, כי
הוא הנברא בהכנה המצטרכת לדבר הזה... והאמצעים המגיעים
את האדם לתכלית הזו, הם המצוות אשר ציוונו עליהן האל יתברך
שמו".

מה שחשוב בעולם הבא זה תורה ומצוות ומעשים טובים. אבל שם,
בעולם הבא, כבר לא ניתן לקיים מצוות, שנאמר "במתים חופשי",
שהמתים חופשיים מקיום המצוות. לכן צריך האדם להשתדל
מאוד, בזמן היותו בעולם הזה, לרדוף אחר המצוות ולברוח מן
העבירות. ועל זה אמרו חז"ל (ערובין כב.): "היום לעשותם ומחר לקבל
שכרם", היום - העולם הזה. מחר - העולם הבא, שיקבל שכר על מה
שעשה.

אי שם, בארץ המשלים והאגדות, היתה ארץ יפה ועשירה 'ארץ החיים
היפים'. כל הנכנס בשעריה של הארץ נדהם למראה העצים הירוקים
והפרחים הססגוניים. אגמי מים תכולים שבהם שייטו ברבורים צחורים
הוסיפו למראה המרהיב, וארמונות מפוארים השלימו את התמונה רבת
הרושם.

שמה של 'ארץ החיים היפים' יצא למרחוק, ורבים חפצו להגיע אליה.
אך לא רק בגלל יופייה של הארץ, אלא בעיקר בשל העובדה שכל אורח
לא היה צריך לעבוד בה ולעמול לפרנסתו. מיד בכניסתו נמסרו לו ארמון

למגורים ושלושה משרתים שתפקידם להשביע את רצונו ולמלא את כל מבוקשו. אין פלא אפוא שרבים חיפשו את ארץ החיים היפים וביקשו להגיע אליה.

אולם היה דבר אחד שכל אלו ששמעו את הסיפורים על ארץ החיים היפים לא ידעו: המשרתים והארמון עמדו לרשות כל אורח רק לתקופה של שנה אחת. לאחר מכן היה האורח נתפס ומובא למשפט בפני זקני הארץ, הללו שאלו אותו שאלה אחת ויחידה: 'מדוע הגעת לארצנו?', ועל האורח היה להשיב את תשובתו.

גזר הדין של האורח היה מוות בכל מקרה, אולם תשובתו יכולה היתה להשפיע על דרך ביצוע גזר הדין. מי ששיקר בתשובתו, נזרק לכלוב מלא אריות טורפים. אך מי שאמר תשובה אמיתית, הוכנס לכלוב ריק למשך ימים רבים עד שהוא מת ברעב.

מנהג זה נמשך שנים רבות ואיש לא ערער עליו. האורחים שהגיעו שמעו על המשפט שצפוי להם ימים מעטים לאחר הגעתם, אך ידעו שאין להם ברירה וגזר דינם נחתם. הם השתדלו ליהנות ככל יכולתם במשך השנה שנותרה להם, ובמשפט כל אחד השיב תשובה אמיתית או שקרית, כפי מה שהוא חשב למוות קל יותר: להיטרף בשיני האריות או לגזוע ברעב.

יום אחד הגיע לארץ החיים הטובים אדם זקן והדור פנים, שפיו שופע דברי חכמה ותבונה. מיד כשנכנס לארץ, קיבל האיש ארמון ושלושה משרתים, כנהוג, אולם התנהגותו היתה שונה מכל האורחים שלפניו. במקום לעסוק באכילה, בשתייה ובשאר ההנאות, הוא עסק כל הזמן בעבירת רכוש, אבנים טובות ומרגליות. על שלושת משרתיו הוא הטיל מלאכה מוזרה: הוא שלח אותם אל מחוץ לגבולות הארץ, והורה להם לבנות עבורו מקומות מסתור ולהניח בהם את דברי הערך שהוא עבר.

מעשיו המוזרים של האיש עוררו תמיהה בארץ, וזקני הארץ התכנסו לדון בכך, אך הם לא מצאו כל פסול במעשיו כל עוד הוא עצמו אינו יוצא מגבולות הארץ. תושבי ארץ החיים הטובים חשבו את הזקן

למשוגע. יש לו שנה בלבד לחיות, ובמקום ליהנות מכל רגע הוא עושה לעצמו מחסנים ומחבואים שהוא לא יזכה לראות אותם לעולם...

השנה חלפה ביעף, ומועד משפטו של האיש החכם והזקן הגיע. הפעם התקבעו כל תושבי הארץ למשפט, כדי לחזות בסופו של האיש התמהוני ומעורר הסקרנות.

האיש הובל בשלשלאות כבדות והועמד בפני שלושת השופטים.

'מדוע הגעת לארצנו, ארץ החיים היפים?', שאל אותו זקן השופטים.

האיש הישיר מבט אל שופטיו והכריז: 'הגעתי לכאן כדי להיאכל על ידי האריות'.

השופטים גיחכו נוכח התשובה שללא ספק היתה שקרית. מי מגיע על מנת להיטרף בשיניהן של חיות רעות? זה שקר מוחלט!

'התשובה שיקרית – ולכן גזר דינך הוא להישלח לכלוב האריות', הכריז השופט.

שני גברתנים תפסו בידיו של האיש הזקן, אולם הוא ביקש לומר דבר מה לפני ביצוע גזר הדין.

'רבותי השופטים', אמר, 'אם תזרקו אותי לגוב האריות, הרי שתשובתי היתה אמת לאמיתה, ואם כך אינכם רשאים לזרוק אותי לאריות אלא להכניס אותי לכלוב שבו אמות ברעב'.

השופטים התלחשו ביניהם דקות ארוכות, ועד מהרה הכריז השופט הזקן על החלטתם: 'מכיוון שהנאשם אמר אמת, יש להכניסו לכלוב שבו ימות מרעב'.

שני הגברתנים כבר החלו לשאת אותו לעבר הכלוב, אולם אז הוא שוב ביקש לומר משהו: 'רבותי השופטים, אם תכניסו אותי לכלוב, פירושו של דבר שלא נזרקתי לאריות, ואם כך שיקרתי, ולכן עליכם לזרוק אותי לכלוב האריות...'

המבוכה הרבה ניכרה על פני השופטים. הם התלחשו ביניהם זמן ארוך ביותר ונראו אובדי עצות, עד שזקן השופטים נקש בפטישו על השולחן: 'הנאשם משוחרר, אך עליו לעזוב את ארצנו עוד היום...'

האיש הזקן והחכם עזב את ארץ החיים היפים, כאשר בדרכו הוא עבר ליד המקומות שבהם הטמינו משרתיו את הזהב ואת היהלומים, והוא חזר לארצו עשיר ועמוס ברכוש. (שלום לעם)

העולם שלנו הוא 'ארץ החיים היפים'. אנו מגיעים לכאן לתקופה קצובה, ויכולים ליהנות בלי הגבלה אבל בסופו של דבר זה נגמר, ואנחנו יכולים להישאר בלי כלום.

אבל מי שדאג, כמו אותו זקן חכם, להכין לעצמו מצבורים יקרי ערך מחוץ לגבולותיה של 'ארץ החיים היפים'. מי שעושה מצוות ומעשים טובים שיעמדו לזכותו כאשר נשמתו תחזור לעולם העליון, יצא מהמשפט כשידו על העליונה.

חבל על הזמן, צריך לאסוף כמה שיותר מצוות!

המצוות הן כרטיס הכניסה שלנו לעולם הבא, וככל שהאדם יעשה יותר מצוות עם יותר חשק, כוונה והתלהבות, כך גם יזכה למקום טוב יותר בעוה"ב, יותר קרוב לה' יתברך. אומרים לנו חז"ל: "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" (קידושין לט:), והכוונה שלא ניתן לשלם שכר בעוה"ז ואף לא על המצוה הקטנה ביותר, כי אדם המקיים מצוה מגיע לו שכר גדול יותר מכל העולם כולו.

מעשה ברבה בר אבוב ששמעא את אליהו הנביא בבית קברות של גויים. רבה שאל אותו כיצד הוא עומד בתוך בית קברות והרי הוא כהן, אליהו הנביא תמה עליו, כיצד אין הוא יודע את ההלכה שאמר רבי שמעון בר יוחאי, שקברי גויים אינם מטמאים, מדוע אין הוא בקי בסדר טהרות? אמר לו רבה: "העניות גרמה לי זאת, עלי לעבוד כדי להתפרנס ולהביא טרף לביתי".

לקחו אליהו והכניסו לגן עדן. אמר לו: "פשוט גלימתך ולקוט מאלו העלים". לקח רבה מהעלים אשר הדיפו ריח גן עדן, וצרר אותם בתוך גלימתו. כאשר בא לצאת, שמע קול שאומר: "מי רוצה לאכול עולמו בחייו כמו רבה בר אבוב?!".

כאשר שמע זאת, מיד השליך את כל העלים מתוך הגלימה, אולם הריח הטוב נשאר בה. רבה בר אבונה מכר את הגלימה בשנים עשר אלף דינרים וחילק את הכסף לבני ביתו. (עפ"י ב"מ קיד):

וזה פשוט שאותם עלים שרבה בר אבונה מצא בגן עדן, היו מכח המצוות שעשה, ואע"פ שהשאיר שם את העלים, בכל זאת היתה להם השפעה כה גדולה על גלימתו שהפיצה ניחוח כה נפלא ומרוכז, עד שנמכרה בשנים עשר אלף דינרים. אי"כ מהו ערכה של מצוה ממש? זאת אנו לא יודעים, אבל מכאן נלמד עד כמה יש לרדוף אחר המצוות, וכמה חשוב שלא לזלזל ולא להחמיץ ולפספס אף מצוה.

עמידה בנסיון

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת מִזְקָוֹת הַתּוֹעֵבוֹת
אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לְפָנֶיכֶם וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם... (יח, ל)

רבן שמעון בן גמליאל אומר: 'ושמרתם את משמרתתי',
הא כל היושב ולא עבר עבירה, נותנין לו שכר כעושה
מצוה. לא שיהא יושב ובטל, אלא כגון שבא דבר
עבירה לידו וניצל ממנה. (משנת רבי אליעזר י"ז)

מעין זה מובא במשנה (מכות ג, טו): רבי שמעון בר רבי אומר, הרי הוא
אומר 'רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפשי', ומה אם הדם
שנפשו של אדם קצה ממנו הפורש ממנו מקבל שכר גזל ועריות
שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן הפורש מהן על אחת כמה
וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות.

בשפת אמת (פרשת מקץ) כתב שאע"פ ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא,
בזה הוא מקבל שכרו גם בעולם הזה, כי שכר עבור עשיית מצוה
הבאה מכוח קיום צווי השי"ת, אינו שייך בזה שכר בעולם הזה,
דכתיב "מי הקדמני ואשלם" (איוב, מא, ג), אך עמידה בנסיון אינו
בכלל "מי הקדמני", ולכן שייך בו גם שכר בעולם הזה.

ביד כל אחד להיות קדוש

וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, דַּבֵּר אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם
(יט א-ב)

מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ, בין גוי ובין
ישראל בין איש ובין אשה בין עבד בין שפחה, הכל
לפי מעשה שעושה כך רוח הקודש שורה עליו (תנד"א)

מדקדוק הפסוק "דבר אל כל עדת בני ישראל", משמע שכל אחד
ואחד מישראל יכול להגיע לדרגה זו של הקדושה. ולכאורה קשה
הכיצד דבר זה יתכן והרי ר' פנחס בן יאיר אומר: תורה מביאה לידי
זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות מביאה לידי נקיות,
נקיות מביאה לידי פרישות, פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה
מביאה לידי חסידות, חסידות מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי
יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי
רוח הקדש, רוח הקודש מביאה לידי תחית המתים" (ע"ז כ:).

מכאן שמעלת הקדושה עליונה מאוד, שלב לפני רוח הקודש ותחיית
המתים, דרגה שכביכול שייכת רק ליחידי סגולה. ובמיוחד קשה לפי
דברי הרמח"ל במסילת ישרים בביאור עניין הקדושה שכתב: "ענין
הקדושה הוא שיהיה האדם דבק כל כך באלהיו, עד שבשום מעשה
אשר יעשה לא יפרד ולא יזוז ממנו יתברך". דרגה נעלה זו שייכת רק
לאנשים מורמים מעם הדבקים בקב"ה כל ימיהם, ולא לכלל העם.
וא"כ היאך זה שהציווי "קדושים תהיו" נאמר לכל העם כולו?

ועוד קשה, מדוע נאמר "קדושים תהיו" בלשון עתיד, ולא "קדושים
היו" בלשון ציווי והווה?

והנראה שבאמת התורה לא אמרה "קדושים היו" בלשון ציווי
והווה, כי אי אפשר לצוות דבר זה לכלל ישראל שהרי לא כולם

בדרגה כה גבוהה. אלא ציווי התורה "קדושים תהיו" בלשון עתיד, להורות לנו שעלינו לעשות את הדברים שעל ידם נגיע לקדושה, והיינו להיות פרושים מן העריות ומן העבירה, להיות שמורים מן החטא, וזה בכח כל אחד ואחד מישראל לעשותו. וכאשר יעשה האדם מצדו את כל מה שהוא יכול לעשות, מבטיחה לו התורה שבסופו של דבר יגיע לדרגה הגבוהה של הקדושה בעתיד.

וכן אמרו חז"ל: "הבא ליטהר מסייעין אותו" (שבת קד:), "אדם שמקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה" (יומא לט.), וכבר הבטיח הקב"ה לישראל ואמר: "בְּנִי, פִּיתַחוּ לִי פֶתַח אֶחָד כַּחוּדָה שֶׁל מַחַט וְאֲנִי אֶפְתַּח לָכֶם פֶּתָחִים שִׁיְהִיו עֵגְלוֹת וְקִרְוֹנוֹת נִכְנָסִים בּוֹ" (שהש"ר ה, ב). על האדם לעשות את מה שהוא יכול, את השאר הקב"ה כבר יעשה. (אוצרות התורה)

אומר הקב"ה: "אני מצידי אתן לך את כל הסייעתא שאתה זקוק לה, אבל דבר אחד אני מבקש ממך: את הצעדים הראשונים שלך בדרך הקדושה עליך לצעוד בכוחות עצמך. הרי גם מסע ארוך של 20,000 קילומטר, מתחיל בצעד הראשון!" כאשר אדם עושה את הצעד הראשון, בכך מראה להקב"ה שהוא באמת רוצה ושואף להגיע אליו!

מר עוקבא היה אב בית דין מגדולי האמוראים, וכתב רש"י (סנהדרין לא:): "מצאתי בספר הגדה שהיה מר עוקבא בעל תשובה, שנתן עיניו באשה אחת והעלה לבו טינא ונפל בחולי, ואשת איש היתה, לימים נצרכה ללוות ממנו ומתוך דוחקה נתרצית לו, וכבש יצרו ופטרה לשלום ונתרפא, וכשהיה יוצא לשוק היה נר דולק בראשו מן השמים ועל שם כך קראו לו (במסכת שבת נו: ר' נתן צוציתא)".

הרי לנו להיכן יכול להגיע אדם שכובש את יצרו, וצועד צעד אחד לעבר הקדושה.

מהי קדושה?

**וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, דַּבֵּר אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם**
(יט א-ב)

בכדי להבין ציווי זה יש להקדים ולשאול:

- א. מהי הקדושה הנדרשת מאתנו?
- ב. כיצד אפשר להגיע אליה?
- ג. מה הסבר הטעם: "כי קדוש אני"?
- ד. מדוע היה צריך לומר זאת לכל עדת ישראל?
- ה. מדוע בסוף הפרשה, לאחר שהתורה מונה מצוות רבות שלכאורה אין קשר ביניהם, חוזרת התורה שוב ואומרת: "וְהִיִּיתֶם לִי קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה'?"

בפירוש פסוק זה יש לכאורה מחלוקת בראשונים: רש"י פירש: "קדושים תהיו - הוּו פרושים מן העריות ומן העבירה, שכל מקום שאתה מוצא גדר ערווה אתה מוצא קדושה". מכאן משמע שאם אדם יושב ולא עושה עבירה (שיש בה תאווה), נקרא "קדוש", וכן הוא במדרשים: "כל מי שהוא גודר עצמו מן הערווה נקרא קדוש". וכן: "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך" - מגיד שהפורש מן המאכלות האסורין נקרא קדוש". הג"ר ירוחם ממיר זצ"ל למד מכאן, שאפשר לשבר את מידת התאווה אך ורק ע"י קדושה.

אך הרמב"ן כתב, שיש בציווי זה לא רק אזהרה לפרוש מן האסור, אלא **לקדש את עצמו במותר, שלא להיות נבל ברשות התורה**. והביא מדרש: "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני" - כשם שאני קדוש כך אתם תהיו קדושים, כשם שאני פרוש כך אתם תהיו פרושים". וביאר, שעניינה של הפרישות הוא להתרחק מן ההנאות והתענוגים שהם מותרות ואינם מוכרחים לצורך האדם.

אכן מותר וצריך ליהנות מן העולם במידה הנכונה, אך כל הנאה שאין בה צורך, אלא תאווה גרידה, אסורה היא, ומפסיד כנגדה הנאה אחרת שהיה צריך ליהנות בעולם הבא.

ולכאורה קשה, אם אותו מעשה מותר הוא מן התורה, אי"כ מדוע מי שעושה זאת יקרא "נבל"? ועוד קשה, מה כוונת המדרש: "כשם שאני קדוש כך אתם תהיו קדושים", וכיצד אפשר להדמות לקב"ה?

נראה ליישב, שבכל מעשה עבירה, ישנם שני חלקים, **האחד** - עצם מעשה העבירה, **והשני** - הפגם והקלקול שנגרם בנפש האדם כתוצאה מהחטא. כאשר עובר אדם על מצות: "קדושים תהיו", שהיא מצות הפרישות מהדברים המותרים, אע"פ שבעצם המעשה אין עבירה והוא לכאורה כשר, אך מכל מקום בפנימיותו ובנפשו של האדם נגרם קלקול ופגם, והריחו "נבל" (מלשון "נבלה סרוחה", שזה משאיר כתם מסריח בנשמתו). אמנם הוא לא עשה מעשה עבירה אך יתכן שבמעשה זה נעשה "בעל תאוה", ושאר מידות רעות, וזה כמובן נגד רצון ה' יתברך.

יתכן לומר שהמחלוקת בין הרמב"ן לרש"י אינה מהותית, כי לשניהם המטרה בציווי "קדושים תהיו", היא להתגבר על התאוה, רק שרש"י דיבר על מצוות לא תעשה, כמו עריות ומאכלים אסורים, והדרך להגיע לזה היא ע"י שיכניע את תאוותו בדברים המותרים. ואילו הרמב"ן דיבר על הפרישה מן המותרות, שאם לא עושה כן, ונכנע לתאוותיו, סופו להיכשל בעריות ובשאר עבירות.

במדרש נאמר: "והתקדשתם והייתם קדושים" - יכול כמונני? תלמוד לומר: "כי קדוש אני", קדושתו למעלה מקדושתכם", ונשאלת השאלה מהו הדמיון בין הקדושה הנדרשת מאיתנו לבין קדושתו של ה' יתברך?

באדם ישנם טבעים רעים ומידות רעות מנעוריו, כמו: קנאה, תאוה וכבוד, ועליו להתנהג בקדושה, להתעלות מעל גדרי הטבע ולהתגבר על רצונותיו, להכניע ולשבר את מידותיו הרעות. בכך ישנו דמיון כלשהו לבורא יתברך, אשר הוא מעל לטבע.

אולם הקדושה אינה רחוקה ונפלאה היא מהאדם, אלא נמצאת בתוכו ובמהותו, בכל אחד ואחד מאתנו. הנשמה באדם היא חלק אלוהי ממעל וטהורה היא, כמו שנאמר: "וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נְשִׁמַת חַיִּים", וכמו שה' קדוש, כך גם נשמתנו קדושה, כי "מאן דנפח מדיליה נפח". ומשום שהאדם נברא בצלמו ודמותו של ה' יתברך שהוא קדוש, והנשמה הטהורה שוכנת בו, על כן חייב הוא לשמור על קדושתה. לפי זה מצות הקדושה שייכת בכל אחד ואחד מאיתנו, כי כל אדם ראוי לכך ויכול לעלות במעלות הקדושה והפרישות, ולכן גם הקהיל משה את כל עדת בני ישראל, להורות שכולם יכולים ומחוייבים בזה.

היה מקום לומר שעל האדם להידמות לבוראו בכך שיתרחק לגמרי מכל דרכי העולם הזה ולהתנתק מכל זיקה וקשר לענייני העולם הזה (ועל זה נאמר: "יכול כמוני?!!"), אולם לא זו הדרך, וכמו שכתב הרמב"ם: (דעות ג, א) "שמא יאמר אדם: הואיל והקנאה והתאוה והכבוד וכיוצא בהם דרך רעה הן ומוציאין את האדם מן העולם, אפרוש מהן ביותר ואתרחק לצד האחרון, עד שלא יאכל בשר ולא ישתה יין ולא ישא אשה ולא ישב בדירה נאה ולא ילבש מלבוש נאה, אלא השק והצמר הקשה וכיוצא בהן כגון כהני העובדי כוכבים, גם זה דרך רעה היא ואסור לילך בה, המהלך בדרך זו נקרא חוטא". האדם אינו יכול לפרוש לגמרי מכל ענייני העולם הזה, כמו ה' ית'. האדם מצד אחד מצווה להתגבר על התאוות ובכך יקרא קדוש, כמו שמצינו אצל הנזיר, שנקרא קדוש על שהדיר עצמו מן היין, אולם מצד שני הנזיר גם נקרא חוטא על שציער עצמו מן היין וצריך כפרה.

בסוף הפרשה נאמר: **"וְהֵייתֶם לִי קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' וְאַבְדַּל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי"**, ועפ"י זה נראה לומר בס"ד ביאור נוסף לציווי "קדושים תהיו" - מצינו שהפירוש למילה "קדוש", הינו מובדל ומיוחד, כמו שנאמר על אהרון הכהן הגדול: "לקדשו לכהנו לך", וכן כאשר האיש מקדש אשה, באומרו לה: "הרי את מקודשת לך", ובכך מייחד אותה לעצמו ואוסר אותה על כל העולם. מפסוק זה נראה שהציווי: "והייתם לי קדושים", הוא בכך שיהיו מיוחדים לה' ומובדלים מכל העמים.

נאמר במדרש (ספרא קדושים, א'): "כי קדוש אני ה' אלהיכם", לומר, אם מקדשים אתם עצמיכם, מעלה אני עליכם כאילו קידשתם אותי. ע"י קיום "קדושים תהיו" אנו עושים קידוש ה', א"כ כיצד אנו יכולים להיות "קדושים", ולקדש את ה'?

בפרשת אמור נאמר: **"וּשְׁמֵרְתֶם מִצְוֹתַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי ה', וְלֹא תַחַלְלוּ אֶת שֵׁם קְדֹשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם"**. יהודי מצווה לקדש את ה' יתברך, ישנם שני סוגים של קידוש ה': האחד - למות על קידוש ה', והשני - לחיות על קידוש ה'. כאשר יהודי עושה רצון ה' יתברך, ומקיים תורה ומצוות, הרי הוא עושה קידוש ה' בחייו, וזו מעלה גבוהה לא פחות מאשר למות על קידוש ה'.

ומעין זה מובא ברמב"ם (ספר המצוות שורש ד') שכתב: **"קדושים תהיו"**, ו"והתקדשתם והייתם קדושים", הם ציוויים לקיים כל התורה.

כאילו יאמר הֲיֵה קדוש בהיותך עושה כל מה שצוויתך בו ונזהר מכל מה שהזהרתך ממנו. ולשון ספרא: "קדושים תהיו" - פרושים תהיו, רוצה לומר, היבדלו מן הדברים המגונים כולם שהזהרתי אתכם מהם. ובמכילתא אמרו: "ואנשי קדש תהיון ליי" - איסי בן יהודה אומר: "כשהקדוש ברוך הוא מחדש מצוה לישראל הוא מוסיף להם קדושה", רוצה לומר, כי זה הציווי (קדושים תהיו) אינו ציווי עומד בעצמו, אלא הוא נמשך אחר מצוה שנצטוו בה ומקיים הציווי ההוא יקרא קדוש. ואין הפרש בין אומרו "קדושים תהיו", או אילו אמר "עשו מצוותי".

לפי דברי הרמב"ם עם ישראל מתקדשים בכך שמקיימים תורה ומצוות, דבר זה גם רמוז בנוסח הברכות שעל המצוות: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו", שע"י קיום המצוות אנו מקיימים ציווי "קדושים תהיו". אולם, כל זה נעשה כאשר עושים את המצוות לשם שמים, בכוונה הראויה, עם הדקדוקים בהלכה, רק אז מתעלה ומתקדש האדם (וכן צריך האדם לקדש את עצמו בעת קיום המצוות).

בין הציווי הראשון בפרשה: "קדְשִׁים תְהִיֶינּוּ", לבין הציווי האחרון: "וְהִיִּיתֶם לִי קְדָשִׁים", ישנן מצוות רבות ושונות. מפרשי התורה אומרים שבמצוות אלו רמוזים כל עשרת הדיברות: "אנכי ה' אלהיך" - "אני ה' אלהיכם". "לא יהיה לך" - "ואלהי מסכה". "לא תשא" - "ולא תשבעו בשמי" - "זכור את יום השבת" - "את שבתותי תשמרו". "כבד את אביך ואת אמך" - "איש אמו ואביו תיראו". "לא תרצח" - "לא תעמוד על דם רעך". "לא תנאף" - "ואיש אשר ינאף". "לא תגנוב" - "לא תגנבו". "לא תענה" - "לא תלך רכיל". "לא תחמוד" - "ואהבת לרעך כמוך".

האברבנאל ז"ל כתב (בפרשת יתרו), שבעשרת הדיברות כלולות כל תרי"ג מצוות התורה, ולפי זה אפשר להסביר שהתורה כתבה אותן שוב כאן, בין שני הציוויים של "קדושים תהיו", כדי לרמוז שאת הקדושה הנדרשת אפשר להשיג ע"י קיום מצוות התורה הקדושה.

האדם מורכב מגוף ונשמה, הגוף מושך לכיוון התאוות והחומריות, ואילו הנשמה מושכת אחר תורה ומצוות, והבחירה ביד האדם - האם להימשך אחר תאוות הגוף או אחר רצון הנשמה. אם האדם יעסוק בתורה ובמצוות ויפרוש מענייני העולם הזה, יזכה לקדושה.

שלושה שותפים

אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֵת שִׁבְתֵּי תִשְׁבְּרוּ אֲנִי ה'
אֶלֶהֶיכֶם (ויט, ג)

תנו רבנן שלשה שותפין הן באדם הקב"ה ואביו ואמו,
 בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו אמר הקב"ה
 מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני.
 (קידושין ל:)

אע"פ שיש לאדם שלושה שותפים, אין הם שותפים שווים. גדול
 כוחו של השותף האחד משני השותפים האחרים, וכמו שכתב רש"י:
 "סמך שמירת שבת למורא אב, לומר אף על פי שהזהרתיך על מורא
 אב, אם יאמר לך חלל את השבת אל תשמע לו, וכן בשאר כל
 המצוות". כאשר יש סתירה בין מורא אב ואם לבין מורא שמים -
 על האדם לעשות את ציווי ה', אע"פ שזה בא על חשבון ההורים,
 משום שגם הם חייבים בכבודו.

המגייד מדובנא המשיל על כך את משלו :

פעם היו שלושה חברים, בעלי כשרונות, חכמים ונבונים. האחד השתלם
 בחכמת הרפואה והיה רופא ורוקח ממוחה, השני עסק בתחום
 האופטיקה והרכיב טלסקופים מיוחדים במינם, והשלישי עסק בהרכבת
 מנועים ומכונות.

יום אחד ישבו החברים על גג ביתו של האופטיקאי והחליפו חוויות.
 האופטיקאי הראה לחבריו את הטלסקופ החדש שהמציא, היכול
 להראות לנו מה קורה במרחב של מאות קילומטרים מאתנו. המכונאי
 הסתכל בטלסקופ ראשון, הוא כיוון אותו אל עיר הבירה ושם ראה
 אנשים מתרוצצים אובדי עצות, הוא סיפר לחבריו מה הוא רואה,
 האופטיקאי תפס פיקוד על הטלסקופ, הוא סובב כמה כפתורים ופתאום
 קלט מודעה גדולה תלויה בלוח המודעות, ואנשים עומדים ומסתכלים

בה. הוא הגדיל את התמונה בטלסקופ והצליח להקריא לחבריו את הכתוב במודעה:

"נתינים יקרים, בת המלך ירום הודו נפלה למשכב. גדולי הרופאים הודיעו בצער שלא נותר לה זמן רב לחיות ואין ברשותם שום מזור או תרופה למחלתה. מי שיעליח לרפא את הנסיכה יזכה לפרס גדול מאת המלך!"

שמע זאת הרופא ואמר: אולי אצליח לרפא את הנסיכה, אבל איך אגיע לשם? זמנה קצר ועד שאגיע אליה היא כבר עלולה למות. אמר המכונאי, אני הגעתי לכאן עם רכב מיוחד שבניתי ובעזרתו נוכל להגיע לשם במהירות.

שלושת החברים עלו על הרכב, המכונאי הפעיל את מנועי הסילון והם אכן הגיעו תוך זמן קצר מאוד.

הרופא הגיע לנסיכה בדק אותה, רקח לה תרופה מיוחדת, נתן לה לשתות מהתרופה, ותוך זמן קצר ניכר שיפור משמעותי במצבה. הוא המשיך לטפל בה עד שחזרה למיטבה לשמחת המלך וכל עבדיו.

השלושה הגיעו אל המלך המאושר והוא אמר להם: "הכיעד אוכל לשלם לכם? אף אם אתן לכם את כל אוצרותי, אין בזה די להשיב את גמולכם, על כן החלטתי שבתי הנסיכה תהיה לאחד מכם לאשה. שמחו החברים על הבשורה הטובה, אבל אז כל אחד טען שהנסיכה ראוייה להינתן דווקא לו לאשה.

בעל המשקפת אמר: "לולי שראיתי במשקפת שבניתי, לא היינו יודעים כלל שבת המלך חולה, ולא היינו מגיעים להצילה". המכונאי אמר: "אם היינו מגיעים לכאן עם סוס ועגלה, לא היה כבר את מי להציל, אני חושב שרק בזכות הרכב המיוחד שבניתי הצלחנו להגיע ולהציל את הנסיכה בזמן". אמר הרופא: "מה התועלת במשקפת וברכב אם אין תרופות? הרי היא ניצלה ממוות לחיים רק בזכות התרופה שרקחתי לה".

בת המלך פתחה את פיה בחכמה ואמרה: "אם נסתכל על העבר אכן כל אחד מכם תרם להצלתו, אך אם על העתיד נתבונן, ברור לי כשמש עם מי עלי להתחתן, וכי מה לי צורך בטלסקופ על אדן החלון או ברכב עם מנוע סילון, כאשר אחלה באנגינה עם כאב גרון? כמה טוב זה ויפה להיות נשואה לרופא".

אמר להם המלך: "בתי אכן צודקת, אנו צריכים את הרופא וסמי המרפא המיוחדים שלו כדי שהנסיכה תוכל להמשיך לחיות".

סיים המגיד את משלו ואמר: הוא אשר אמר הקב"ה בתורה "איש אמו ואביו תיראו", אמנם אביו ואמו הם שהביאוהו לחיי עולם הזה, אך מעל הכל "ואת שבתותי תשמרו", כולכם חייבים בכבודי כדי להמשיך לחיות ולשרוד עלי אדמות.

הקב"ה הוא שנותן לנו חיים יום יום שעה שעה, ולפיכך כולנו חייבים בכבודו ומוטלת עלינו החובה לשמור מצוותיו וללכת בדרכיו.

אמונה תמימה

אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֵת יְשִׁבְתֵּי תִשְׁמְרוּ אֲנִי ה'
אֱלֹהֵיכֶם (ויט, ג)

נאמר בגמרא (קידושין ל:): תנו רבנן, נאמר 'כבד את אביך ואת אמך', ונאמר 'כבד את ה' מהונך', השווה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום. נאמר 'איש אמו ואביו תיראו' ונאמר 'את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד', השווה הכתוב מוראת אב ואם למוראת המקום. נאמר 'מקלל אביו ואמו מות יומת' ונאמר 'איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו', השווה הכתוב ברכת אב ואם לברכת המקום.

איזהו מורא? לא עומד במקומו ולא יושב במקומו ולא סותר את דבריו (שם לא:). ולפי זה שהוקש מורא אב ואם למורא המקום יש לדרוש גם לגבי הפסוק "את ה' אלהיך תירא" שלא יעמוד במקומו ולא ישב במקומו ולא יסתור את דבריו, כי רק הקב"ה יכול להנהיג לנהל את העולם, וכל מה שה' עושה הכל לטובה.

פעם ישבו לפני הצדיק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל שני יהודים פשוטים והתאוננו על מצבם. שאלם הצדיק: "כיצד הייתם נוהגים, לו אתם הייתם מנהיגים את העולם?"

השיב האחד ואמר: "הייתי עושה שלא יהיו בעולם עניים ועשירים, אלא שלכל בני האדם יהיה בשווה". השני אמר: "אני הייתי מבטל את כל המלחמות ומשכין שלום ושלווה בין כל המדינות".

"ואני", אמר להם רבי לוי יצחק, "הייתי עושה בדיוק כפי שזה כעת, כאשר הקב"ה מנהל את העולם, כי אין ספק שכל מעשי השם יתברך הם לטובה, בשלמות ובאמת, אלא שחסרה לנו הידיעה וההשגה בחשבונות של מעלה".

דוד המלך אומר: "מִזְמוֹר לְדָוִד ה' רֵעִי לֹא אֶחָסֵר, בְּנֵאוֹת דָּשָׂא יִרְבִּיצֵנִי עַל מֵי מְנַחֹת יִנְהַלֵּנִי" (תהלים כג, א-ב), אנחנו עם ישראל צאנו של הקב"ה שנאמר 'וְאַתָּן צֹאנֵי צֹאן מְרֻעֵיתִי' (יחזקאל לד, לא).

פעמים שהשה רוצה להמשיך בדרכו מאחר שנראה לו שבמקום אחר יש מרעה שמן וטוב יותר, ושם ימצא מרגוע לנפשו ושובע לרעבונו, אבל הרועה מושיבו דווקא במקום זה, והשה התמים והמסכן אינו מבין על מה ולמה מענהו הרועה. והאמת, כי רק במקום ההוא יש 'נאות דשא', על כן ירביץ הרועה את צאנו, שישארו במקום זה למלאות שובע וחסרון רעבונם. וכן להיפך, פעמים שהשה רוצה להישאר על עמדו במקום מסוים, ובא הרועה ומכה בו ודוחקו להמשיך בדרכו, וגם אז לא יבין השה מדוע נגזר עליו להתיישר תחת שבטו של הרועה. ובאמת, מטרת הרועה להוליכו ולנהלו עד לימי מנוחותו, שם ירוה צימאונו במים זכים וחיים.

ולעניינינו, הקב"ה הוא הרועה הנאמן שלנו והוא יודע מה טוב ביותר עבורנו והכל לטובה, ועל הצאן לסמוך על הרועה.

לא לגנוב

לֹא תִגְנְבוּ וְלֹא תִכְזְבוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ (ויט, יא)

'לא תגנבו' - אזהרה לגנוב ממון, אבל 'לא תגנובו'

שבעשרת הדברות, אזהרה לגנוב נפשות. (רש"י)

מדוע הפסוק כאן המדבר על גניבת ממון נכתב בלשון רבים, ואילו הפסוק המדבר על גונב נפשות (חוטף) נאמר בלשון יחיד?

לענ"ד הפסוק יכול להתפרש על פי מה שקורה בצבא. כאשר חייל מגיע לבסיס הטירוונות הוא מקבל ציוד כמו מימיות, חגור, מדי ב', קסדה וכד'. כאשר הוא מסיים את הטירוונות עליו להחזיר את כל הציוד עליו הוא חתום. אבל מה עושה חייל שגנבו לו חלק מהציוד?

בעיקרון חייל שחסר לו ציוד אמור להישפט על כך ולשלם. אבל מה שמוזר שכמעט לכולם חסר ציוד, ובכל זאת אף אחד לא משלם. הכיצד? על כך יש פטנט גאוני הנקרא "השלמת ציוד", "משלימים" את החסר מחייל אחר שכרגע לא נמצא באהל. במילים אחרות גונבים את הציוד שחסר! ומה עושה אותו חייל שבאמצעותו חייל אחר "השלים ציוד"? פשוט מאוד, גם הוא "משלים ציוד", וכן הלאה... נמצא שגניבה אחת של אדם אחד מאיש אחד, גורמת לאנשים רבים לגנוב, על כן נאמר "לא תגנבו" בלשון רבים.

מעשה באופה יהודי שהיה קונה את שקי הקמח מערבי אחד חכם במיוחד. הם סיכמו שעל כל שק שיעביר הערבי, יטיל היהודי פרוטה לתוך צלוחית, ואחר כך ימנו יחדיו את המטבעות בכדי שידעו כמה שקים נתן לו, וישלם לו היהודי שכרו הראוי כמניין השקים. אך הערבי הדומה לחמור, ב'חכמתו' הרבה, המתין לשעת הכושר, וברגע ששוב היהודי את ראשו, גנב שמונה מטבעות מהצלוחית, בחושבו שהוא מרוויח בזה הון רב.

כאשר גמרו לפרוק את כל השקים ולהכניסם לתוך החנות של היהודי, הם ניגשו לעשות חשבון על פי המטבעות שבצלחת, כל מטבע פרוטה שבצלחת היתה כנגד שק קמח בשווי מאה פרוטות.

היהודי התפלא מאוד שהיו שם מעט מטבעות, אך הערבי הגנב הרגיע אותו ואמר לו: "הרי אתה שמת את המטבעות ואף אחד לא נגע בהם". היהודי שילם אלף ומאתיים פרוטות כנגד שתיים עשרה מטבעות והערבי שמח שהעליח לרמות את היהודי בכך שלקח ממנו שמונה פרוטות בלי שישים לב.

הערבי חזר לביתו שמח וטוב לב, ורק אז הבין את טעותו הנוראה שבגלל תאוותו לגנוב ממון, על כל מטבע שגנב למעשה הפסיד תשעים ותשע מטבעות.

על כל גנב ורמאי להבין, מהגזל לא רק שלא מרוויחים, אלא אף מפסידים עשרות מונים, וזה כאן בעולם הזה, אבל מה שמחכה לגזלן בעולם הבא... לכן הגנב אינו רק רשע, אלא הוא גם טיפש!

אמרו חז"ל: "כשם שמזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה כך חסרונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה" (ב"ב י.). בראש השנה נגזר על האדם כמה ירוויח או יפסיד במשך השנה, אבל לא נגזר עליו איך זה יקרה. אם הוא ירבה במתן צדקה, אמנם הוא לכאורה "הפסיד" כסף, אבל כסף זה בכל מקרה היה מפסיד, ועדיף שכסף זה ילך לצדקה, כך לפחות מרוויח מזה האדם מצוות ושכר עצום בעולם הבא.

כך גם לעניין רווחים, מה שאדם צריך לקבל הוא יקבל בכל מקרה. כאשר אדם גונב מהשני, דבר זה היה מגיע לו גם אם לא היה גונב, אבל עכשיו שגנב, הוא עשה עבירה וגם ציער את חבירו, ומלבד מה שעתיד לתת על כך את הדין ולהיענש בחומר רבה, סופו גם להפסיד בעולם הזה.

לא לרמות

לֹא תִגְנְבוּ וְלֹא תִכְזְבוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ (ויט, יא)

בילקוט שמעוני (נח אות נ"ו) מובא שהשקר בא אל נח וביקש להכנס לתיבה, אמר לו נח: אינך יכול להכנס אלא א"כ תביא לך בן זוג. הלך השקר ופגע בפחתא (הכח המזיק והמפסיד). שאל פחתא: מהיכן אתה בא? אמר לו השקר: מנח, ביקשתי להכנס לתיבה ולא הניח לי משום שלא היה לי בן זוג. הציע השקר לפחתא להיות בן זוגו. אמר לו פחתא: ומה תתן לי? אמר השקר: אני מסכים שכל רווח שבעולם שייעשה על ידי, יבוא לידך ותוכל להזיקו ולכלותו. ואז באו שניהם אל התיבה. וההסכם הזה בין השקר והרמאות לבין ההפסד קיים עד עצם היום הזה.

שקרן יקר ורמאי נכבד! עליכם לדעת שמשקרים ומרמאויות שום דבר טוב לא יוצא, רק הפסד...

החורף הגיע ונתן את אותותיו על שוכני היער, הקור הפעם היה נורא והוא הגיע מוקדם מהצפוי שוכני המחילות התחפרו במאורותיהם והתכוננו לשנת חורף ארוכה מתמיד. בתוך מחילה ארוכה אחת ישב לו העכבר כשהוא עצוב ומדוכא. כבר כמה ימים שהוא עורך חיפוש בכל המחסנים והאסמים אחר מזון לקראת החורף שהפתיע אותו, והוא לא מצא אפילו גרגיר אחד קטן לרפואה. במחילתו שוכנים כעת עשרה עכברונים קטנים ורעבים. 'כיצד אצליח לעבור את החורף הקשה? כיצד אצליח להאכיל את משפחתי?', חשב העכבר באין אונים. לאחר כמה שעות של מחשבה, יצא העכבר החוצה ועשה את דרכו לביתו של הצרצר, כדי ללוות ממנו שק תבואה עד חודשי הקיץ.

עמד העכבר כשהוא מבויש מחוץ לדלת ביתו של הצרצר, וקרא: 'צרצר יקר, צרצר יקר!' יצא הצרצר מביתו, ואמר: 'כן ידידי העכבר, במה אוכל לעזור לך?'

'אני זקוק לעזרה. האם אתה יכול להלוות לי קצת תבואה?! לא הספקתי לאסוף בקיץ ועכשיו כבר האסמים והמחסנים ריקים בכל מקום. העכברונים שלי רעבים, מבקשים אוכל...'

'כן, נכון', נאנח הצרצר, 'החורף ארוך וגם בביתי משפחה גדולה. אם אתן לך מהתבואה שלי, בקושי אצליח להגיע לאביב עם אוכל...'

'בבקשה ממך תעזור לי, ידידי הצרצר. נפש טובה יש לך! אל תעזוב אותי בעת צרה!', התחנן העכבר על נפשו: 'האם תוכל לישון בשקט אם תדע שהעכברים הקטנים שלי מתו ברעב?', לאחר תחנונים רבים השתכנע הצרצר. 'שיהיה, אני מוכן להתחלק איתך במה שיש לי... כמה גרעינים נחוצים לך?'

'שני שקים יספיקו לי ברווח עד לסוף החורף', השיב העכבר, 'ומתי תחזיר לי את התבואה, ומי יהיה הערב שלך שאכן תחזיר את החוב?', שאל הצרצר בספקנות. 'אחזיר את התבואה בסתיו, ולגבי ערב, למה צריך ערב? מה אתה חושב שלא אחזיר את החוב? אני עכבר הגון. אם אמרת שאחזיר אז אל תדאג אני אחזיר...'

'לא ידידי, אני חייב ערב', השיב לו הצרצר: 'אם לא תמצא ערב לא אוכל לתת לך גרעינים'... העכבר המאוכזב חזר הביתה בידיים ריקות. למחרת הוא חזר אל הצרצר, לבקש ממנו שוב את ההלוואה. 'אין לי ערבים, מה אני יכול לעשות?' סיפר לצרצר. 'אולי בכל זאת תרחם עלי ותביא לי את התבואה?'

'יש לי רעיון!' אמר הצרצר: 'אולי תבקש מהחתול שיהיה ערב שלך? אם החתול יהיה ערב שתחזיר לי את התבואה, אתן לך אותה בשמחה ובששון!'

חזר העכבר עצוב לביתו, ישב וחשב ולבסוף החליט לעשות תעלול: הרי עם החתול בוודאי איני יכול לדבר על הנושא, אבל לספר לצרצר שהחתול הסכים להיות ערב אפשר לנסות. הוא חזר שוב אל הצרצר למחרת ואמר: 'שלום ידידי הצרצר! הנה חזרתי, אתמול הייתי אצל החתול והוא הסכים להיות לי לערב על התבואה!'

'אם הוא מסכים, זה עניין שונה. מבחינתי אין שום בעיה...!', אמר הצרצר, הוא הלך למחסן שלו והכין עבור העכבר שני שקי גרעינים כבדים. העכבר שם את השקים על גבו וחזר הביתה ברגליים קלות, הוא הלך, כששקים כבדים לוחצים על גבו אבל הוא אפילו לא הרגיש בכך, צוחק כל הדרך הביתה. 'כמה היה קל לרמות את הצרצר התמים!', חשב העכבר לעצמו בסיפוק, הוא הגיע הביתה וערך את התבואה עבור החורף הקשה...

עבר החורף והעכבר ומשפחתו נהנו מהאוכל הטעים, בא הקיץ ולאחריו הגיע הסתיו. התבואה נקצרה כבר מזמן והחלה שוב לנשב רוח קרירה. 'העכבר בוודאי כבר אסף את היבול ויבוא עוד מעט להחזיר לי את החוב', חשב לעצמו הצרצר. אלא שעבר שבוע וגם שבועיים, והעכבר לא נראה באופק. הצרצר החליט לא לחכות יותר והלך בעצמו אל העכבר, עמד מחוץ למחילתו וקרא: 'ידידי העכבר, מה קורה עם החוב? הרי לקחת ממני שני שקי גרעינים!'

'נכון שלקחתי, אבל להחזיר אני לא מתכוון. אין לי תבואה, לא אספתי כלום בקיץ. לשווא באת הנה, צרצר, סתם הטרחת את עצמך...!', אמר העכבר בבוז. 'הטרחתי את עצמי לשווא? והמילה שלך, מילה של עכבר הגון מה אתה? הרי הבטחת להחזיר!'

'מילה היא מילה, ומה תעשה עם המילה שלי אם אין לי מה להחזיר?', אמר העכבר. 'אם לא תחזיר לי את החוב, אקרא לערב שלך!', איים הצרצר. 'אל תאיים עלי! אין לי גרגירים ולא יהיו גם אם תביא מאה ערבים, מאיפה אביא לך גרעינים אם אין לי כאלו?'

ראה הצרצר שאין עם מי לדבר, הלך אל החתול וסיפר לו על המתרחש: 'בסתיו הקודם בא אלי העכבר וביקש ממני להלוות לו שני שקי גרעינים, ואמר שעשרה עכברונים רעבים אצלו בבית. אני סירבתי לתת לו בלי ערבות והוא אמר שאתה ערב עבורו, עכשיו הגיע הזמן להחזיר את החוב והוא מסרב, ואומר שאין לו גרעינים! אנא ממך חתול יקר, תעזור לי לקבל ממנו את התבואה!', החתול מתח את גבו, ושאל בעניין: 'אתה אומר שהוא לקח אותי כערב עבור החוב שלו? מעניין מאוד! ואמרת

שיש לו בבית עשרה עכברונים? מעניין מאוד! האם אתה יודע איפה הוא גר?'

'בוודאי, בוא אראה לך!', אמר הערצר והתלווה אל החתול לביתו של העכבר. ממש באותם רגעים ישב העכבר לשולחן עם כל משפחתו לארוחת צהריים. הערצר דפק על החלון ושאל: 'ידידי העכבר האם אתה מחזיר לי את החוב?'

'מוטב שתחזור הביתה ערצר, לא תקבל כאן דבר!' אמר העכבר. 'הבאתי הנה את הערב שלך, החתול! הדגיש הערצר בקול. 'אני לא דואג!', השיב העכבר: 'אינני מפחד מהחתול. אנחנו כולנו לא מפחדים מהחתול, לא אכפת לנו ממנו!', החתול שכבר לא היה יכול לסבול חוצפה שכזאת, התמתח ואמר בשקט 'מיאו!'.
 'אבוי לי ערצר! באמת הבאת אותו לכאן! אני כבר הולך לחפש, אולי אמצא עוד קצת גרגירים!', הוא רץ מהר למחסן, הוציא שני שקי תבואה, פתח את החלון וזרק אותם החוצה. 'מיאו!', אמר החתול: 'זה לא יפה ככה לזרוק! מהמקום שלקחת את התבואה לשם תחזיר אותה, קח את השקים ותביא אותם לביתו של הערצר!', העכבר המושפל נאלץ לסחוב את השקים על גבו עד לביתו של הערצר. העכבר שהתעייף מסחיבת השקים, התיישב לנוח אבל החתול רק אמר: 'מיאו!' והוא מיד התאמץ שוב והמשיך ללכת. בכוחותיו האחרונים הוא הביא את השקים לביתו של הערצר וחיכה שם עד שהחתול ילך מהמקום. לאחר מכן חזר הביתה, ולא מצא איש: עשרת העכברונים שלו, נאכלו על ידי החתול כארוחת בוקר דשנה.

ישב העכבר וקונן על מר גורלו: 'לא כדאי היה לרמות! לא רק שהכריחו אותי לחזיר את הגרעינים, עוד שילמתי על כך בחיי משפחתי, איזו טעות עשיתי!'

'אתה עודק ידידי, טעית טעות מרה!' הגיח החתול מתוך החושך. 'וכרגע אני הולך להראות לך עד כמה היא גדולה....', חובו של העכבר לערצר, הפך לעניין אישי של החתול שטיפל בו במסירות... (הרב איתמר מאיר)

על מי חסה התורה?

לא תקלל זורש (יט, יד)

לא תקלל חרש - אין לי אלא חרש, מנין לרבות כל אדם, תלמוד לומר (שמות כב, כז) 'בעמך לא תאר'. (רש"י)

אם האיסור לקלל אינו רק על קללת חרש אלא בכל אדם, א"כ מדוע התורה לא כתבה בקיצור "לא תקלל"? הרי אין מילה מיותרת בתורה, א"כ מדוע הדגישה התורה את איסור קללת החרש?

כתב הר"ן ז"ל בדרשותיו (דרוש י"ב), שהתורה גילתה לנו כאן יסוד נפלא: אם נשאל אדם: מדוע אסור לגנוב? מן הסתם יענה שאסור לגנוב, כי אסור לשלוח יד ברכוש הזולת, אסור לפגוע בו, אסור להזיק לו... במילים אחרות התורה חסה על האדם שנפגע ודורשת בטובתו.

אם כן, הוא הדין לכאורה גם בקללה. מדוע אסור לקלל? כי אסור לצער יהודי, אסור להכאיב לו. והשומע קללתו, נפגע. הדבר חורה לו, פוגע בו, מציק, מדכדך ומכעיס.

אבל, אם זו היתה הסיבה האמיתית - היה צריך להיות מותר לקלל חרש! ובאמת מדוע לא? הרי אינו שומע. ולעומתו, המקלל משכך את כעסו ופורק את זעמו. יש כאן רווח, בלי הפסד... אך לא, התורה אסרה אף לקלל חרש! ובאמת, מדוע לא? משום שלא הבנו נכון את מהות האיסור!

מהאיסור לקלל חרש, נמצאנו למדים שאסור לקלל - לא רק בגלל שהתורה חסה על המתקלל המצטער, אלא חסה בעיקר על המקלל, המשחית את נפשו על ידי "נקמתו" וקללתו. אומרת התורה: תלמד להבליג, לסלוח, למחול - ואל תקלל גם אם הלה אינו שומע!

וממילא, נמצאנו למדים כי האיסור לגנוב ודומיו הנ"ל, אינו רק לטובת הנגנב, אלא גם לטובתו של הגנב! התורה דאגה לו, לבל ישחית את נפשו בגנבה, שלא יתדרדר ושלא יחטא!

משפט צדק

לא תעשו עול במשפט לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיִתך (יט, טו)

מלמד שהדיין המקלקל את הדין קרוי עוול, שנאו ומשוקץ, חרם ותועבה. (רש"י)

התורה הקדושה מצווה את הדיינים שלא יעשו עוול במשפט. עוול הוא ההיפך מצדק. על הדיין לפסוק בדין צדק גם אם הצדק לא תמיד צודק. אם יש עשיר שתובע עני בדין, עלול הדיין לרחם על העני ולזכות אותו למרות שהעשיר צודק בתביעתו, לכן אומרת התורה "לא תישא פני דל", אלא יקוב הדין את ההר. על כך אמרו שאם באים לפניך עני ועשיר, לא תאמר אטה המשפט ואזכה העני, אלא דרוש האמת בין לעשיר בין לעני (מדרש אגדה). ואם הדיין רוצה לעזור לעני, יכול הוא לתת לו משלו. וכן נאמר: "וְיִמְלֹךְ דָּוִד עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיְהִי דָוִד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וַיְצַדֵּק לְכָל עַמּוֹ" (ש"ב ח, טו), ודרשו (סנהדרין ו:): משפט לזה שהחזיר לו את ממונו, וצדקה לזה ששילם לו מתוך ביתו.

כך הוא בדייני ישראל שהם רחמנים ויש צורך להזהיר אותם שלא להטות את המשפט לטובת העני, כי אין זה צדק אלא עוול. אבל אצל הגויים המשפט כל כך מעוות כך שגם כאשר העני צודק הם יפסקו לטובת העשיר...

הגבעה הקטנה והירוקה שבקצה האופק תפסה פתאום את מבטו של הרוזן מנואל פרנצ'סקו, ממול אחוזתו הגדולה של הרוזן עמד לו משק קטן על גבעה. הוא ראה בתוך המשק בית איכרים קטן ולידו מכלאה של צאן, אורווה ובאר. הרוזן האהיל על עיניו כדי להצל מהשמש המסנוורת והדהיר את סוסו לכיוון הגבעה.

כשהגיע ירד מסוסו, עמד ממול הבית והסתכל על החציר שנערם בערימה מסודרת, ועל התרנגולות והאוזים שהתהלכו בחצר. האיכר שהבחין באורח הנכבד יצא החוצה מביתו. 'יש לך משק יפה', החמיא הרוזן לאיכר שהנהן בראשו במבוכה, 'אולי תמכור לי את המשק שלך?'

'מצטער אדוני', ענה האיכר, 'אינני יכול לעשות זאת. כאן חיו החורים והסבים שלי. כאן אני רוצה לחיות בעת זקנותי, וכאן ארצה שיחיו גם ילדיי ונכדיי... אינני יכול למכור לך את ביתי...'

'איכר טיפשו!', זעם הרוזן, 'איך אתה מעז להתנגד לי, לרוזן הגדול! אני נותן לך זמן לחשוב על כך עד מחר. אם לא תסכים לי, רע ומר יהיה גורלך...', הרוזן סובב את סוסו ויצא מהחצר מותיר את האיכר עם אבק פרסות הסוסים כשהוא נטוע על מקומו בתדהמה. למחרת בבוקר הגיע הרוזן שוב אל האיכר וקרא לעברו בחוסר סבלנות: 'עו מה החלטת?'

'החלטתי לא השתנתה אדוני, הבית הזה לא למכירה', השיב האיכר בחשש. 'טוב אם הוא לא למכירה, אז אני אקבל אותו בחינם! אתה עוד תראה!'. הרוזן נפף באגרוף קמוץ מול עיניו של האיכר, סובב את סוסו וחזר לאחוזתו.

יום למחרת התייצב הרוזן בפני חבר השופטים האזורי. 'כבוד גדול לראותך בעל קורתנו', אמר השופט הראשי וקד עמוקות, אבל הרוזן לא בזבז זמן, 'אין לי זמן לכיבודים ודיבורים מיותרים. ישנו משק כפרי בקרבת האחוזה שלי שבעליו אינו רוצה למכור לי אותו, באתי אליכם כדי שתטפלו בעניין ושהמשק יעבור לבעלותי בהקדם...'

'זו הבעיה?', התפלאו השופטים, 'נטפל בזה בהקדם, תהיה רגוע אדוני הרוזן, המשק יעבור לרשותך בהקדם', שליח מהיר זימן את האיכר לעיר הקרובה כדי להופיע בפני השופטים. לאחר שהתייצב האיכר במועד שנקבע לו, פנו אליו השופטים והחלו לשכנע אותו: 'מדוע אתה מתעקש לחינם? הרוזן מציע לך כסף ואתה מסרב? תחשוב היטב על ההצעה ותסכים לה בטרם יהיה מאוחר...'

'איך אוכל להסכים?', אמר האיכר, 'בבית הזה גדלתי, ובבית הזה אני רוצה לחיות בעת זקנותי.'

'כנראה שאיבדת את בינתך', ענו לו השופטים בחוסר סבלנות, 'אם הרוזן ירצה יגרשו אותך מהבית, הרעון שלו יותר יקר לנו מהעדק ולכן עליך להיענות להצעה שלו במהירות!'

'אינני עוזב את המשק', ניענע האיכר בראשו בנחרצות, ואילו השופטים לא המתינו יותר וקבעו: 'החלטת בית המשפט היא שעליך לעזוב את המשק בתוך שבוע ימים. אם אינך רוצה לעזוב אותו, השוטרים יפנו אותך ממנו בכוח הזרוע...'

'זאת הפסיקה שלכם?!', נחרד האיכר עד עמקי נשמתו, 'כנראה אין יותר צדק עלי אדמות אם כך שפטתם. מי יודע, אולי בשמים, יש מי שישפוט כראוי...'

השופטים הנכבדים פרצו בעצוק מתגלגל והשופט הראשי אמר: 'מה אתה מקשקש, כפרי טיפש, על איזה צדק את מדבר שיש בשמים? הצדק כבר מת מזמן!'

'אתם שופטים מושחתים המעוותים את הצדק', הטיח בהם האיכר ויצא מאולם המשפט. כשדמעות מלוחות בעיניו, הוא יצא מהעיר ועשה את דרכו ברגל לעיר הבירה, מקום מושבו של המלך.

לאחר ארבעה ימי הליכה הגיע האיכר לפתחו של הארמון. 'ברצוני לדבר עם המלך כדי לקבול בפניו על העוול שנעשה לי...', אמר האיכר לשומר שבפתח הארמון, והלה פרץ בעצוק: 'מה נראה לך? שכל כפרי שיגיע לכאן ויגיד שהוא רוצה לדבר עם המלך, הוא יקבל אותו? תסתלק מכאן ואל תחזור לפה לעולם!'

האיכר עזב את המקום כשהוא מיואש ועשה את דרכו לעבר הכנסייה הגדולה של העיר. הוא הגיע לפתחה של הכנסייה ודפק בחלון הקטן של הכנסייה בו גר האיש שתפקידו היה לצלצל בפעמון. 'שלום ידידי', אמר האיכר כשהחלון נפתח. 'שלום', ענה לו האיש, 'איזו שמחה הביאה אותך כדי שתדפוק בחלוננו? אולי אתה משיא את בנך, או מחתן את בתך, ותרצה שהפעמונים יצלצלו עבור החתונה?', האיכר ניענע בראשו לשלילה ואמר בעצר: 'לא ידידי. אין לי יום שמח היום, אלא רק צרה צרורה...'

סיפר לו האיכר השבור את השתלשלות הדברים ולסיכום אמר: 'נשאר אצלי עוד קצת כסף, קח אותו ותמורתו צלצל בכל הפעמונים שלך!'

ותעשה לי טובה עלצל בהם – כאילו נפטר האיש החשוב ביותר בכל הממלכה! עלצל כדי שנערוך אשכבה לזכרו של הצדק!

חלפו מספר דקות והאיש החל לעלצל בכל הפעמונים שעמדו לרשותו, בגדולים, בבינוניים ובקטנים ובכל כוחו. עלצלו הפעמונים, והרעישו את העיר בקול רעש גדול. האנשים יצאו החוצה והחלו לברר ברחובות. 'מה קרה, מי מת?', והחלו לעשות את דרכם לכיוון הכיכר המרכזית.

המלך שמע את הפעמונים ושאל את השרים: 'מה קרה? מי נפטר היום?', אך הם הנהנו בראשם במבוכה, אינם יודעים מדוע מצלצלים הפעמונים. שלח המלך שליח מהיר לכנסייה כדי לברר מי מת היום. השליח עשה את דרכו בריצה מהירה לכיוון הכיכר והנה הוא רואה מולו את האיכר. 'אמור לי בבקשה. מי מת? מדוע מצלצלים בפעמונים?'

'הצדק מת, הפעמונים מצלצלים כדי לערוך לו הלוויה!', השמועה התפשטה במהירות והאנשים זעמו, איך יתכן שהצדק מת? ההמון הנוזעם החל לעשות את דרכו לכיוון ארמון המלך. השליח חזר לארמון מתנשף וסיפר: 'הצדק מת! הפעמונים מצלצלים עבור הלווייתו של הצדק. והמונים זועמים הגיעו הנה לחצר הארמון!'

המלך נכנס ללחץ, ואז ניגש אליו היועץ ולחש באזנו מספר מילים. המלך חבש את הכתר ויצא מהארמון לכיוון ההמונים, ואמר: 'אנשים טובים! המלך יודע כבר הכול! תדעו לכם כי השמועה אינה נכונה. הצדק לא מת הוא רק נרדם, ואני אעיר אותו בעצמי! זאת הבטחה של מלך! לא ארפה מהצדק עד שהוא יתעורר!'

המלך חזר לארמון והזמין אליו את האיכר שסיפר לו כיצד נגזל ממנו המשק שבבעלותו. המלך הורה מיד לשלוח פלוגת שוטרים כדי להשליך לכלא את הרוזן הגזלן ואת השופטים המשוחזרים. וכמובן להחזיר לאיכר החכם את המשק בשלימותו...

לדון לכף זכות

בְּצֶדֶק תִּשְׁפּוּט עִמִּיתְךָ (יט, טו)

בצדק תשפוט עמיתך - כמשמעו, דבר אחר: הוי דן את חברך לכף זכות. (רש"י)

התורה הקדושה מצווה אותנו לדון לכף זכות, כמו שכאשר אדם רוצה ליטול דבר מה מקדירת החמין, הוא הופך ומגיס בכף עד שמוצא את מה שרוצה, כך כאשר רואה בחבירו חשש של צד חובה, יקח "כף" יהפוך ויגיס בה עד שימצא את הדרך להצדיקו (פני מנחם).

כאשר אדם מאבד חפץ החביב לו, קודם כל הוא מחפש בכל המקומות שעולה בדעתו שאפשר שיימצא שם. כאשר החפץ לא נמצא, אינו אומר נואש, אלא הולך הוא לחפש במקומות שהדעת רחוקה שהחפץ שם. אך חושב - אולי בכל זאת. אחר כך חוזר שנית למקומות הראשונים בהם חיפש, אולי לא חיפש היטב, שמא לא ראה, ושמא ימצא בסוף את היקר לו.

מדוע באמת הוא מחפש כל כך? כי הוא פשוט מייקר את הדבר שנאבד ממנו. כמו כן, אם אכן היית אוהב את רעך כמוך, היית מחפש בחורים ובסדקים שבמוחך זכות עליו, והיית מצליח להעלות ברעיוןך זכויות, ואפילו אם באופן שטחי זה לא 'גלאט', היית מחפש בנרות את צד הזכות שבענין, ואם אינך מחפש - זה משום שאינך אוהב את עמיתך! (לקח טוב)

לצערנו, במקום לדון ל"כף זכות", הרבה דנים את חברם ל"כף סחוג" חריף שישרף... אולם עלינו לדעת שמי שרגיל לדון את חבירו לכף זכות, המרוויח העיקרי מכל העניין זה הוא בעצמו.

בכוחו של האדם להביא לכך שבשמים ידונו אותו לכף זכות ויראו את מעשיו באור חיובי. הדבר תלוי באופן שהוא מביט על מעשי הזולת. בדרך שהוא דן את חברו כך ידונו אותו. תנו רבנן: הדין חבירו לכף זכות דנין אותו לזכות (שבת קכז, ב).

מעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעל בית אחד בדרום שלוש שנים. ערב יום הכיפורים, אמר לו: 'תן לי שכרי ואלך לזון את אשתי ובני'. אמר לו: 'אין לי מעות'. אמר לו: 'תן לי פירות'. אמר לו: 'אין לי'. 'תן לי קרקע'. אמר לו: 'אין לי'. 'תן לי בהמה'. 'אין לי'. 'תן לי כרים וכסתות'. 'אין לי'. הפשיל כליו לאחוריו והלך לביתו בפחי נפש.

לאחר הרגל נטל בעל הבית שכרו בידו ועמו משוי שלושה חמורים, אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני מגדים, והלך לו לביתו. אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו. אמר לו: 'בשעה שאמרת לי תן לי שכרי ואמרתי אין לי מעות, במה חשדתני?' אמרתי: 'שמא פרקמטיא בזול נזדמנה לך ולקחת בהן'. 'ובשעה שאמרת לי תן לי בהמה ואמרתי אין לי בהמה, במה חשדתני?' אמרתי: 'שמא מושכרת ביד אחרים'. 'בשעה שאמרת תן לי קרקע ואמרתי לך אין לי קרקע, במה חשדתני?' אמרתי: 'שמא מוחכרת ביד אחרים היא'. 'ובשעה שאמרתי לך אין לי פירות, במה חשדתני?' אמרתי: 'שמא אינן מעושרות'. 'ובשעה שאמרתי לך אין לי כרים וכסתות, במה חשדתני?' אמרתי: 'שמא הקדיש כל נכסיו לשמים'. אמר לו: 'העבודה (לשון שבועה), כך היה. הדרתי כל נכסי בשביל הורקנוס בני שלא עסק בתורה; וכשבאתי אצל חברי בדרום התירו לי כל נדרי. ואתה, כשם שדנתני לזכות המקום ידון אותך לזכות'. (שבת קכז:)

במדרש (ב"ר צג, ט) נאמר: "אבא כהן ברדלא אומר: אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה וכו'... יוסף קטנן של שבטים היה, ולא היו אחיו יכולים לעמוד בתוכחתו, שנאמר: "וְלֹא יָכְלוּ אָחָיו לְעִנּוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנֵיו". לכשיבוא הקב"ה ויוכיח לכל אחד ואחד לפי מה שהוא, שנאמר (תהלים נ, כא): "אוֹכֵיחַךְ וְאֶעְרָכָה לְעִינֶיךָ", על אחת כמה וכמה".

וביאר ה'בית הלוי' עפ"י המעשה של "כבשת הרש" (שמואל ב' י"ב): כאשר בא נתן הנביא להוכיח את דוד המלך ע"ה על לקיחת אשת אוריה החיתי, לא אמר לו מיד את אשמתו, אלא סיפר לו תחילה על שני שכנים, האחד עשיר והשני עני. לעשיר היה רכוש רב, הרבה צאן ובקר, ולרש אין כל, רק כבשה אחת קטנה, ממנה מתפרנס. פעם

אחת הגייע אורח לביתו של העשיר והוא בקמצנותו חמל על צאנו, לקח את כבשת הרש, שחט אותה והכין סעודה לכבוד האורח. שאל נתן הנביא מה דינו של איש זה?

"וַיִּחַר אֶף דָּוִד בְּאִישׁ מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל נָתָן חִי ה' כִּי בֶן מְנוּת הָאִישׁ הֶעֱשָׂה זֹאת", אמר לו נתן הנביא: "אתה האיש", מיד אמר דוד: "חטאתי לה".

הדרך הטובה ביותר להביא את האדם להודות על האמת, להבין את חומרת מעשיו ולחזור בתשובה, היא כשמתארים בפניו כיצד נראים מעשים אלו, כאשר מישהו אחר עושה אותם. אז (בלא שוחד עצמי) ישפוט את עושה המעשים בכל חומרת הדין. כשיווכח שבעצם גם הוא עשה את אותו עוול, יסתמו טענותיו. אבל אם נטיח באדם ביקורת ישירה, תמיד יחפש תירוצים כדי להצדיק את מעשיו.

הבעל שם טוב זצ"ל כתב שלעתיד לבוא כל אדם ידון את עצמו בשמים כמעשה נתן הנביא ודוד המלך. כאשר יוכיחו את האדם בבית דין של מעלה, יתנו לו קודם לפסוק את הדין על מעשיו שלו (כאשר חושב שמדובר במישהו אחר), ואח"כ יוכיחו אותו לפי מה שהוא פסק לעצמו. וזו גם הכוונה בפסוק "אוֹכֵלֶיךָ וְאֹמְרֶיךָ לְעֵינֶיךָ" (תהלים ג, כא) התוכחה תהיה לפי מה שהאדם רואה לעצמו.

ומה יכול אדם לעשות כדי להינצל מדינו של עצמו?

התשובה לזה - ללמוד לדון כל אדם לכף זכות, כלומר, לחפש בכל אדם את הטוב שבו, ולנסות להצדיק את מעשיו: אולי טעה, אולי לא ידע, אולי מה שמספרים שעשה אינו מדויק וכן כל כיוצ"ב. אדם שמרבה להיטיב ודן את חברו לכף זכות, גם בסיפור של עצמו ימצא נקודות טובות, ויהפוך את הדין לרחמים, וממילא ישפיע הדבר גם עליו עצמו.

אחת המשימות הקשות בחייו של היהודי היא החובה לדון לכף זכות, לראות את השני עושה משהו רע, ובכל זאת לחשוב עליו טוב. זאת לא תמימות, גם לא צדקות יתרה. זו חובה אנושית מינימלית, שהרי כל אחד היה רוצה לזכות במבט זה מצד אחרים כשהוא שוגה, טועה או חסר אונים.

תאר לעצמך, אתה עומד ליד הסופר השכונתי, עמוס בשקיות ובקושי נגרר, בכביש שליד חולפת מכוננית, אתה מזהה אותה כרכבו של השכן מקומה ב', וידך מושטת לעברו. השכן מנפנף אליך לשלום וממשיך הלאה.

התחושה הראשונית אומרת איזה מין בן-אדם זה?! מה, הוא לא יכול לעצור לי, לקחת אותי כמה מטרים עד הבית, הוא ממילא נוסע! דוקא חשבתיו שהוא בן אדם נחמד, תמיד מקדים שלום, נחמד כזה, די חביב. כנראה, טעית.

מחשבה שניה, יכולה לתת אפשרויות שונות. קודם כל יכול להיות שהוא לא הבחין בך כלל, הוא נפנף למישהו אחר, או שהיה נדמה לך. אולי גם הוא חשב שאתה מנופף לו לשלום והוא פשוט נענה להשיב לך. אולי האוטו שלו עמוס כל כך, ואין לו מקום להכניס אותך. אולי הוא ממחר מאד, או שהוא נוסע לכיוון אחר, ובכלל לא מגיע הביתה.

כל אחת מהאפשרויות סבירה בהחלט. למעשה אם חושבים על זה, דווקא האפשרות שהשכן לא עצר בכוונה, היא הכי פחות סבירה. במקרה כזה קל לדון לכף זכות, הקושי הוא כאשר כל האפשרויות מורות לחובה, ואילו צד הזכות נראה קטן מרוב שהוא רחוק, ולפעמים דווקא זה מה שבאמת היה, כפי שרואים מהמעשה הבא:

היה זה בכנוס מיחד שנערך על ידי תלמידיו של ה'חתם סופר' זצ"ל, במטרה להתחזק לאחר פטירת רבם הגדול, שנפטר בשנת ה'ת"ר.

ישבו שם מסולתה ומשמנה של יהדות הונגריה: רבנים, דיינים, ראשי ישיבות, תלמידי חכמים וראשי קהילות, כשהמכנה המשותף לכולם הוא היותם תלמידיו בעבר של ה'חתם סופר'. הם ביקשו למצוא תנחומים זה בזה, לצאת מחוזקים ברוחם ולהמשיך בפעולותיהם הברוכות, בדרכו של רבם.

בראש המסובים ישב בנו הגדול של ה'חתם סופר', רבי שמואל בנימין סופר זצ"ל, הידוע בכנוי ה'כתב סופר', סביבו התגודדו תלמידיו הוותיקים של אביו וביקשו להעלות זכרונות מימים עברו,

להתבשם מדברי תורתו של האב שאינו, וללמוד מעט מהנהגותיו המיוחדות בכל ענייני החיים.

תוך כדי הכינוס הכריז בן הרב זצ"ל, כי ברצונו לשתף את הנוכחים ולהראות להם חפץ יקר ערך שאותו קיבל ירושה מאביו. דממה שררה בקהל בעת שתיאר את המטבע היקרה שברשותו, מוחזקת היא ליחידה בעולם, והיא הועברה במשפחתו דור אחר דור מימות בית שני ועד לאביו המנוח. יודעי דבר טוענים כי מטבע זו היא מ'שקלי הקודש', שנמסרו לידי הכהנים בבית המקדש הראשון.

הוא ביקש מהנוכחים להעבירה איש לרעהו, מיד ליד, שכולם יוכלו לראותה, ולמשש בה. המטבע הועברה מיד ליד, כל אחד מישש ונגע, בחן והסתכל במטבע הנדירה, לא בכל יום רואים מטבע שכזו. משך שעה ארוכה הועברה המטבע, ורבי שמואל בנימין הסיח את דעתו ממנה והמשיך בדבריו עם הסובבים.

כעבור זמן התנער לפתע וביקש לדעת היכן המטבע, הגיע הזמן שתשוב למקומה. רחש עבר בקהל, הרב מבקש את המטבע. כל אחד חיפש על שולחנו, מנסה להיזכר למי העביר אותה, אולם איש לא ידע היכן היא, המטבע נעלמה כאילו בלעה אותה האדמה.

רבי שמואל בנימין נראה נסער, המטבע היתה יקרה ללבו, הוא סרב להשלים עם העלמותה. 'אנא', הפציר בנוכחים, 'יחפש כל אחד היטב בכיסו ובקפלי הבגדים, אולי תימצא בטעות, שמא הכניס אותה אי מי בטעות לארנקו'.

כולם מיהרו לפשפש בכיסים ובקפלים, אך לשווא, המטבע נעלמה, כאילו בלעה אותה האדמה.

ואז הציע אחד הנוכחים כי כדי להיות בטוחים שהמטבע לא נכנסה בטעות לכיסו של איש, יפשפש כל אחד בכיסו של היושב לידו, רק כך יוכלו להיות בטוחים כי אכן חיפשו אחר המטבע ביסודיות, מי יודע, אולי היא תימצא.

כולם נטו להסכים להצעה, אלא שאז התרומם אחד מזקני תלמידיו של ה'חתם סופר' ובקול מתחנן ביקש להמתין לפחות עוד עשר דקות בטרם יבצעו את החיפוש. עיניים תמהות נתלו באותו ישיש, ואם לא מפאת כבודו סביר להניח שהיו דוחים את דבריו.

עשר דקות חלפו, והאיש התרומם בשנית: 'אנא, בבקשה מכם, עוד עשר דקות!'. רחש לחש עבר בקהל, נשמעו רטינות מפה ומשם, אך ה'כתב סופר' השתיק את הקהל והורה להמתין עשר דקות נוספות.

גם אלו עברו, והזקן התרומם בשלישית 'בבקשה מכם, יותר לא אבקש, אך אנא, עוד עשר דקות נוספות'. שוב נשמעו לחישות ורטינות, ושוב היה זה ה'כתב סופר' שהרגיע את הנוכחים והורה להמתין.

דקות מספר חלפו, ואל האולם נכנס משמשו של רבי שמואל בנימין, בשורה בפיו 'מצאתי את המטבע'. בתוך כדי נייעור המפות בחוץ נפלה המטבע עם שאריות האוכל ארצה, האבירה הושבה.

עיניים נתלו בתלמיד הישיש שהשהה את החיפוש, והוא הסביר: 'האמינו לי שלא ידעתי היכן המטבע, וזאת היא הסיבה שכל כך חששתי מהחיפוש'.

בתוך כדי כך פשפש הישיש בכיסו והוציא משם לתדהמת הנוכחים מטבע זהה לזו האובדת. 'אף לי היתה מטבע שכזו, ירושה מאבות אבותי. בשעה שראיתי את שמחתו של רבי שמואל בנימין במטבע שברשותו, לא אמרתי דבר, לא חפצתי להוריד מערכה של המטבע הראשונה בעיני הקהל, שתקתי והשארתי את המטבע בכיסי, על אף שהבאתי אותה לאותה מטרה כדי לשתף בה את הנוכחים. תארו לעצמכם מה היה קורה אילו בוצע החיפוש במתכונת שהוצעה, האם היה מישחו מאמין לי כי אף לי היתה מטבע כזו בדיוק, אותה נשאתי בדיוק בכיסי? אין טעם להאריך ב'חילול השם' שהיה נגרם, כאשר היה נופל חשד על אדם שכמוני כי שלח את ידו במטבע לא לו. לכן ביקשתי לדחות את החיפוש, ולהמתין אולי תימצא המטבע, בינתיים נשאתי תפילה שנענתה, והמטבע נמצאה'.

התרגשות ניכרה בקהל. רבי שמואל בנימין התרומם ממקומו, ואמר: 'רבותי, לימוד גדול יש כאן בדברי חכמים שחייבו: 'הוי דן את כל האדם לכף זכות'. מסיפור זה נוכל להבין עד כמה צריך להרחיק לכת בלימוד זכות. הרי אילולא נמצאה האבידה סביר להניח כי חוטאים היינו בהטלת אשמה על אדם נקי כפיס, איש לא היה מעלה על דעתו כי מטבע זהה לזו היתה בכיסו, ובפועל, אלו היו העבדות, ובחסידי שמים נמנע מאתנו עוון זה. אילו לא התאספנו כאן היום אלא רק לעורך לימוד זה, דיינו!'

קשה מאד ליישם בחיי המעשה את מה שאמרו 'הוי דן את כל האדם לכף זכות'. אך כגודל הקושי בעניין זה, כך מן הראוי להקדיש מחשבה ומאמץ לשינוי דפוסי חשיבה עתיקי יומין, ולא לפז את עצמנו לחפש נקדות של זכות אצל זולתנו. מאמץ שכזה סופו להצליח ובכך גם להאיר את חיינו בעולם הזה ובעולם הבא באור שונה לחלוטין.

איסור רכילות

לֹא תִלְךָ רֵכִיל בְּעַמֶּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךָ אֲנִי ה'
 (ויט, טז)

נפתח בסיפור שלכאורה קשור לנושאים עליהם דיברנו במאמרים הקודמים:

מעשה שהיה בירושלים של הימים ההם, ימי מלחמת העולם הראשונה, אז היתה תקופה קשה של מחסור במזון ואנשים רבים מתו מרעב. ליהודי אחד היה בביתו מטבע נפוליאון זהב, שהיה שווה הון רב בימים ההם. הוא הניח את המטבע מעל הארון בבית, וידע תמיד, שברוך ה' יש לו מטבע לעת צרה. הילד הקטן ראה מידי פעם שאבא מטפס על הארון. עניין אותו לדעת מה יש שם למעלה.

פעם, כאשר אבא לא היה בבית, הוא טיפס וראה שם מטבע. מטבע! אפשר הרי לקנות בו לחמניה להשקיט את הרעב, ואולי גם שוקולד. טיפס הילד, לקח את מטבע הזהב, ורץ למכולת.

בדרך פגש אותו אדם חביב וראה שיש לו בידו מטבע זהב. "חמודי, לאן אתה הולך?", התעניין היהודי. "אני הולך למכולת לקנות שוקולד ולחמניה", סיפר הילד. אמר היהודי לעצמו: "כאן בירושלים משתולל הרעב, והנה ילד זה מסתובב ברחוב עם מטבע זהב!?", הוא ביקש מהילד לראות את המטבע, שרק שריקת התפעלות, והחזיר לו מטבע נחושת פשוטה, את מטבע הזהב שלשל האיש לכיסו בלי שהילד יבחין בכך. הילד נכנס לקיוסק וקנה במטבע שוקולד ולחמניה.

שעתיים אחר כך, טיפס האב לראות את האוצר, אך שוד ושבר, האוצר איננו! הוא עשה סקנדל גדול, ושאל מי גנב? הילד אמר: "אני לקחתי". "ומה עשית עם הכסף?", "קניתי שוקולד ולחמניה". האב רץ למכולת והתחנן לפני המוכר: "תרחם עלי, תחזיר את מטבע הזהב שהילד נתן לך". אמר לו החנווני: "אני לא יודע על מה אתה מדבר". "מה זאת אומרת אתה לא יודע? הרי הילד אומר שהוא נתן לך את המטבע!". "באמת הילד היה אצלי, נתן מטבע וקנה לחמניה, אבל זו היתה מטבע של נחושת".

האבא התחיל לצעוק: "רימית את הילד, אנא רחם עלי ותחזיר את הגניבה", והמוכר בשלו: הוא נתן לי מטבע נחושת. "איך יכול להיות, הרי על הארון היה מטבע זהב", טען האב. "אני לא יודע מה היה על הארון שלך, אבל הילד נתן לי מטבע נחושת!..."

הם הלכו לרב. הרב שמע את הסיפור, והכריע: "המוכר מחויב להישבע שלא לקח את מטבע הזהב, ויפטר". המוכר, שהיה ירא שמים אמר: "רבי, אינני נשבע אפילו שבועת אמת. ואם משום כך אצטרך לשלם – אשלם, אבל יקח לי זמן להשיג כזה סכום...".

מכל מקום נהיה שם רעש גדול, כולם דיברו על בעל המכולת ה"צדיק" שהוא למעשה גנב, הרי אין בכך שום ספק, הילד מודה שלקח

מטבע זהב. כיצד יש לו בכלל חוצפה לומר שהוא הביא לו מטבע נחושת?!

הקונים נמנעו מלדרוך בחנותו. היו לו בזיונות מרובים, וכמובן שהיה עליו להשיג כסף לשלם על המטבע, הוא מכר את הבית, ובסופו של דבר מת משברון לב.

המלחמה הסתיימה, חלפו הימים ונהיתה קצת רווחה. היהודי שנטל את המטבע מהילד הרגיש כי עליו לחזור בתשובה. הוא הלך לאב וסיפר את סיפורו: "ראיתי שהילד שלך מסתובב בשנות רעב עם מטבע זהב, החלפתי אותה במטבע נחושת בלי שהילד ישים לב. כעת אני מחזיר לך, לקיים "והשיב את הגזילה...". האב נבהל: "אתה מחזיר לי?! יפה מאוד, אבל החנווני הפסיד את פרנסתו, מכר את ביתו, נקרא ברחוב "גנב", ומת משברון לב..."

ואמר על זה אחד מגדולי הדור של אותם הימים: הבה נחשוב ונלמד מזה מוסר השכל – כאשר שלושתם באים לעולם האמת, ודנים אותם: אבי הבן, המוכר שחשדו בו, והגנב האמיתי, מה דינם? המוכר – מיד לגן עדן, איזו שאלה, כזה צדיק שלא רצה להישבע אפילו על אמת, וגם עבר מסכת בזיונות, "אשרי מי שחושדים בו ואין בו", ממש כפרת עוונות. האבא – מה כבר אפשר להאשים אותו? הבן מספר לו שלקח את המטבע וקנה לחמניה, מה פתאום יעלה על דעתו שהמטבע הוחלפה בדרך? הוא הלך לדין תורה החנווני לא רצה להישבע והעדיף לשלם לו. הגנב האמיתי – הוא ומשפחתו היו רעבים ללחם, והוא חשב לעצמו שיקח כעת בהלוואה ואחר כך יחזיר, הוא כמעט מת מרעב ופה מסתובב ילד עם מטבע זהב. לחמניה אפשר לקנות גם במטבע פשוטה. אמנם יענישו אותו, אבל לא בעונש חמור מאוד, שהרי השיב את הגזלה.

אז את מי כן ידונו? את כל אלו שריכלו... אותם ידונו בחומרה רבה! מה אתם מתערבים? יש כאן מבוי סתום, ויש מצוה לדון לכף זכות, אין שום היתר לדבר לשון הרע ולרכל גם על מי שחושדים בו שהוא גנב.

(יחי ראובן)

שנאת חינם

לֹא תִשְׂנֵא אֶת אֹזְיֶיךָ בְּלִבְּכֶךָ (יט, יז)

בית המקדש הראשון נחרב בגלל שאותו דור היה פרוץ בעבירות חמורות של עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים. שלוש העבירות החמורות ביותר שעליהן נאמר: יהרג ואל יעבור.

לאחר שבעים שנות גלות, נבנה הבית השני ואף הוא נחרב.

שואלת הגמרא (יומא ט): "מקדש שני שהיו עוסקין בתורה, במצוות ובגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו **שנאת חינם**, ללמדך ששקולה שנאת חינם כנגד שלוש עבירות: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים".

שנאת חינם היא לכאורה שנאה בלי סיבה... אותו אדם לא עשה לו כל רע, ובכל זאת הוא שונא אותו. ולמה? בגלל קנאה וצרות עין, כי הוא הצליח יותר ממנו ועינו רעה בהצלחתו, וכל זה מוליד שנאה.

שנאת חינם חמורה יותר משנאה שיש לה סיבה. אפשר ללמוד זאת מאהבה (היפך השנאה), עליה נאמר: "אהבה התלויה בדבר - בטל דבר, בטלה אהבה. אהבה שאינה תלויה בדבר, אינה בטלה". כך הדבר גם בשנאה: שנאה עם סיבה - בטלה הסיבה, בטלה השנאה. אבל שנאת חינם שהיא בלי סיבה, קשה מאוד לעקור.

אולם לפי השקפת התורה, אין זו ההגדרה המדוייקת לשנאת חינם.

בכדי להבין מהי שנאת חינם, עלינו הבין קודם מהי שנאה המותרת, כתב הרמב"ם (הלכות רוצח ושמירת הנפש יג, יד): "והיאך יהיה לישראל שונא מישראל והכתוב אומר 'לא תשנא את אחיך בלבבך'? אמרו חכמים כגון שראהו לבדו שעבר עבירה והתרה בו ולא חזר, הרי זה מצוה לשונאו עד שיעשה תשובה ויחזור מרשעו".

זה המקרה היחיד בו מותר לשונא אדם מישראל! וכתבו רש"י והר"ן (שבת לב): שנאת חינם - שלא ראה בו דבר ערוה שיהא מותר לשונאו והוא שונאו. ולפי זה גם אם יהודי העליב אותי פגע בי והזיק אותי אסור לי לשונא אותו, ואם אני שונאו הרי שזו שנאת חינם.

ולמה אם פגע בי והזיק לי ואני שונאו, נחשב הדבר לשנאת חינם? משום שמי שחושב שהוא עשה לי והוא פגע בי והוא הזיק לי, דבר זה הוא בבחינת כפירה, כי הוא כביכול שוכח את בורא עולם, שהוא זה שמושך בחוטים ומנהל את כל ענייני העולם. ואם אדם פגע בנו והזיק לנו, עלינו להבין שזה מאת ה' יתברך, וגם זו לטובה כי כל מה שה' עושה הכל לטובה. וכך אמר דוד המלך ע"ה כאשר שמעני בן גרא רגם אותנו באבנים וקילל אותנו קללה נמרצת, כאשר ביקשו עבדיו להורגו, אמר להם דוד: "הניחו לו, ה' אמר לו קללי".

בית המקדש נחרב בגלל שנאת חינם, ובירושלמי (יומא פ"א ה"א) נאמר: "כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו", וזה מפני שעדיין יש בנו את אותם הנגעים של שנאת חינם.

בוינה בירת אוסטריה, לפני כשלוש מאות שנה חי הרב שמשון ורטהיימר זצ"ל. מלבד גאונותו וצדקתו העצומה, היה מקורב מאוד לבית המלוכה, עד שהתמנה לשר האוצר של הממלכה האוסטרית-הונגרית, וכמובן שהרב ניצל את מעמדו כדי לדאוג לאחיו היהודים.

באמצעות הרב למד הקיסר להכיר את העם היהודי המופלא, והתרשם ביותר ממעלד הרוחניות. באחד הימים פנה הקיסר אל הרב ושאל: "עתה כאשר מכיר אני את גודל רוחו ומעלתו של העם היהודי, מנברת במוחי תמיהה אדירה: מדוע העם היהודי שקוע בגלותו שנים כה רבות? דורש אני ממך שתגלה לי את האמת לאמיתה, ודע לך שלא אסלח לך אם תעלים ממני את הסיבה האמיתית!".

רבי שמשון נאלם דום, השאלה הבלתי צפויה והאזהרה שבעדה הדהימו אותו. לבסוף נענה ואמר: "אדוני הקיסר, ירום הודו, על מעלותיו הרמות של עמנו ועל תכונותיו הנאצלות מעיבה עננה אחת בלבד והיא שנאת חינם ובגללה אנו סובלים בגלות קשה ומרה עד עצם היום הזה".

הקיסר נעץ ברבי שמשון מבט של חוסר אמן ואמר: "תשובה זו אינה נראית לי כלל, לא יתכן שבשל דבר כה פעוט נענשתם בגלות כה ארוכה! דע לך שאם לא אקבל ממך את התשובה האמיתית לשאלתי בתוך שלושה ימים, כל יחסי אליך ואל עמך ישתנה בתכלית השינוי".

רבי שמשון נותר נבוך ומבולבל, ובלית ברירה עשה בלילה שאלת חלום, ומן השמים הודיעו לו שהתשובה שענה היא הנכונה, וכי עד מהרה ייווכח הקיסר בעצמו בעדקת התשובה הזו.

באותו יום יצא הקיסר למסע ציד ביער. לאחר שעות ציד רבות הוא איבד את דרכו ותעה ביער כשהוא אובד עצות. הלילה החל פורש כנפיו, והקיסר הנבוך מצא את עצמו עומד ליד נחל, שבעדו השני נצצו אורות כפר בלתי מוכר.

הסיר הקיסר את בגדיו הנכבדים והכבדים ושחה לעבר אותו הכפר. בשעת לילה מאוחרת החל לנקוש על דלתות התושבים, אולם איש לא אבה להכניס אל ביתו אדם בלתי מוכר רטוב מכף רגל ועד ראש.

לבסוף נקש הקיסר על דלת בית שבפתחו מזוזה. היהודי קיבל אותו במאור פנים, הושיט לו מיד בגדים יבשים להחלפה, והוסיף גם משקה חם וארוחת ערב מבריאה ומשביעה, ולאחר מכן אף הציע לו מיטה נוחה לשנת לילה מתוקה.

עם בוקר הורה הקיסר ליהודי להוביל אותו אל ארמון הקיסר. כשהגיע לשם, ביקש ממנו להמתין באחד החדרים, לבש את מדי הקיסר וחזר אליו. כשהבחין היהודי בזהותו של האורח הזר שבילה את הלילה בביתו, הוא לא ידע את נפשו מרוב פחד וחרדה. כאשר נרגע מעט, שאלו הקיסר איך יוכל לשלם לו על טיפולו המסור. הרהר היהודי ולבסוף אמר:

כבוד הקיסר, אינני זקוק לפרנסה ודי לי במה שיש לי, אבל בקשה אחת קטנה לי מהוד מלכותו: בכפר הסמוך אלינו מתגורר רוכל יהודי, אשר מדי שבוע מגיע לכפר שלנו וקונה מהאיכרים 'מציאות' שונות בזול ומוכר אותן ביוקר... הדבר הזה מאוד חורה לי בכל שבוע מחדש! הרי אני מעולם לא דרכתי בכפרו, ולא הלכתי לחפש 'מציאות' אצל שכניו, מה לו אפוא לבוא אלינו ולסחור עם השכנים שלי? לפיכך אני מבקש שאם על המלך טוב, הוא יתן צו מלכותי האוסר על אותי יהודי לדרוך בכפר בו אני מתגורר."

כשסיים היהודי השתררה במקום דממה עמוקה, הקיסר שתק בתדהמה מוחלטת.

כשהקיסר התעשת אמר בלבו: "הוי, כמה חכם ועודק הרב ורטהיימר, פשוט לא יאמן... חבל כל כך על עם כה אציל ונעלה, הסובל ומתענה שנים כה רבות בגלל מדה זרה שכזו שאינה תואמת כלל את רמתו המוסרית הנפלאה..."

בכדי לתקן את נגע שנאת החינם, עלינו להרבות באהבת חינם - לגמול טובה למי שהזיק והרע לנו. ולנהוג לפנינו משורת הדין, לוותר ולהתכופף, כמו אצבעות כף היד, שכאשר הן עומדות ישרות כל אחת מהן בגובה שונה, אך כשהן כפופות כולן בגובה שווה.

מצות תוכחה

הוֹכִיזוּ תוֹכִיחוּ אֶת עַמֵיִתְּךָ וְלֹא תִשָּׂא עֲלֵיךָ זִמָּה (יט, יז)

מצות עשה מן התורה להוכיח אדם מישראל שעבר עבירה. כל ישראל ערבים זה לזה ועל כל אחד מוטל להשתדל שגם רעהו לא יעבור עבירות.

כתב ה'כלי יקר': "ולפי שנאמר 'ולא תשא עליו חטא', מכלל שאם לא תוכיחו אז יהיה חטאו נשוא עליך וזה לפי שכל ישראל ערבים זה בעד זה". אדם שביכולתו להוכיח ואינו עושה זאת, נתפס בעוונם של החוטאים, שהרי הוא יכל להצילם מחטא ולא עשה זאת.

ורש"י פירש 'ולא תשא עליו חטא' - "לא תלבין את פניו ברבים". המוכיח צריך להשתדל מאוד שלא לבייש את החוטא ושלא להכלימו. לכן עליו לדבר עם החוטא בצניעה ובלשון רכה ונעימה.

פוסע היה הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל ברחובה של עיר בעיצומו של יום השבת ומשוחח בדברי תורה עם הגה"צ רבי משה אהרן שטרן זצ"ל. לפתע הם מבחינים ביהודי שאינו שומר תורה ומצוות, הפוסע למול עיניהם, וסיגריה בוערת בפיו בעצם יום השבת!

רבי אריה מתקרב אליו, ופונה אליו בחום ובחיוך גדול: 'א גוט שאבעס, שבת שלום, שבת בה אין מעשנים', הוא 'מוחה' בו באהבה אין קץ. אך הלה מתקשה: 'עזוב אותי שבת לא שבת. אדוני, אני גוי, אני רוצה לעשן עכשיו כמו אתמול וכמו מחר. אני גוי ומעשן בשבת!', מכריז המעשן בטון קשוח וקפוא...

'אוי, אח יקר ואהוב שלי! חס וחלילה, אל תדבר כך! אתה יהודי, אתה אח, אתה כמו חלק מהלב שלי!', 'נוזף' בו רבי אריה באותה אהבת ישראל לזהטת שפיעמה בו, והמיסה כל לב. 'תסתכל על עצמך, מבע פניך העדין מסגיר שאתה יהודי, בן אהוב של המלך, אח אהוב שלי!'

לפתע נעמד אותו יהודי בהלם. שתיקה קצרה השתררה, והוא שאל את רבי אריה בשקט: 'האם עלי לכבות את הסיגריה?', 'חלילה, שבת, לא מתאים ליהודי כמוך לכבות סיגריות באמצע השבת... תניח בעד וזהו', מורה לו רבי אריה ומניח יד רכה על כתפו. והלה, במבוכה ובעיניים לחות, הוריד את הסיגריה מידיו בחרטה גמורה, כשרבי אריה טופח על שכמו: 'כל הכבוד, אתה גיבור, אתה יהודי. רואים עליך, איזה עוצמות נפש יש לך!', מחמיא לו רבי אריה באהבה אינסופית, ונפרד ממנו בלבביות מרגשת...

רבי אריה לא ויתר על המחאה והתוכחה, אך עשה זאת בדרכו המקורית, במילים טובות הפותחות לבבות, באופן שהמיס את לבו. כך זכה רבי אריה לקרב אותו לאביו שבשמים, ולא להרחיקו חלילה! סיפור זה, טומן בחובו תגלית מרוממת, איך נוכל להשפיע, לקרב, לחולל שינוי אצל אנשים. דווקא כשהלב שלנו נמשך להטיח ביקורת, להוכיח במילים קשות, להביע תרעומת באופן גלוי, חושף רבי אריה תגלית מחודשת: ההיפך, בדיוק ההיפך! רק מילים טובות, מחמאות אמיתיות, מילים שכובשות את הלב וקונות שביטה בנשמה.

לא צריך מילים חדות ובוטות, יתכן מאוד שאלו לא ישיגו את המטרה הרצויה. מילים טובות הן כלי הרבה יותר חזק, כובש, מרומם, 'לוכד' את השומע דרך ההערכה הנושבת כלפיו, מקבל את הביקורת בתחושה שאומרים לו אותה באכפתיות, באהבה, מתוך דאגה כנה לו ולעתידו!

ותגלית זו, כתובה ונחשפת בספר השל"ה הקדוש על הפסוק: 'אל תוכח לץ פן ישנאך, הוכח לחכם ויאהבך' (משלי יט, יז). אדם שבא להוכיח את זולתו ולהעביר ביקורת: 'אל תוכח' לאדם, באמירתך אליו כי הוא 'לץ' - במילים חריפות ופוגעות, שכן אז 'ישנאך', המטרה שלך לא תושג, החוטא יתכנס ויתקשח, והביקורת תניב ריחוק ושנאה.

הדרך הנכונה היא: 'הוכח לחכם' - אמור למוכח כמה הוא חכם, אמור לו מילים טובות, תוכיח אותו באהבה ובמחמאה, ואז תצליח להשפיע עליו 'ויאהבך'. כי הדרך הטובה ביותר להשפיע על הזולת, לרומם אותו, ואפילו להוכיח אותו, היא דרך מילים טובות, רק מילים טובות!

הבה נאמץ את הנוסחה הטובה והמועילה הזו, בינינו לבין חברינו, עם הילדים ועם המשפחה. נעניק מילים טובות תמיד, כשמגיע להם, וכשלא מגיע, וגם כשמגיעה ביקורת. כי גם ביקורת כשהיא ניתנת במילים טובות - היא בונה עולמות, כי זה כוחה של מילה טובה, להחיות אנשים ולבנות את נפשם! (הרב קובלסקי)

על האדם לאהוב את התוכחות. בגמרא (תמיד כח.) מובא: תניא, רבי אומר איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם? יאהב את התוכחות. שכל זמן שתוכחות בעולם, נחת רוח באה לעולם, טובה וברכה באין לעולם ורעה מסתלקת מן העולם, שנאמר 'ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב'.

מי שמוכיחים אותו על חטא שעשה, יטה אוזן לדברי התוכחה ויקבל על עצמו לתקן את דרכיו. מאידך, מי שהוכיחוהו ולמרות זאת הקשה את לבו והמשיך להכשל בחטא, נכפל עונו.

כאשר אנו רואים מישהו שנוסע בחושך ללא אורות, אנו מסמנים לו והוא מודה לנו, כי לנסוע בחושך בלא אורות זהו דבר מסוכן (ובמיוחד אם יש בסביבה שוטר). כך צריכים להתייחס גם לתוכחות, אדם שעושה עבירה שרוי בחושך, וזה מסוכן, כאשר מעירים לו אנו למעשה "מאירים" לו ופוקחים את עיניו, ועל כן במקום לכעוס, עליו להתבונן, ואם יש אמת בדברי המוכיח, עליו להודות על האמת ולהודות למוכיח על שפקח את עיניו.

איסור נקימה ונטירה

לֹא תִקֶּם וְלֹא תִטֹּר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ וְאֶהְיֶה לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ
אֲנִי ה' (יט, יח)

משל לאדם שהיתה לו סכין ביד ימינו, ובא לחתוך בה בשר, ובלי כוונה ירדה הסכין על ידו השמאלית וחתכה אותה חתך עמוק, האם יעלה על הדעת שאותו אדם יקח את הסכין בידו השמאלית, ויחתוך את ידו הימנית כדי להתנקם בה? והרי הכל גוף אחד. כך גם כל ישראל נחשבים כגוף אחד לפני המקום ברוך הוא, ולכן יש לאהוב את כולם.

(עפ"י הירושלמי נדרים ט, ד)

על מצוה זו נכתב בספר החינוך (סי' רמ"א): משורשי המצוה, שידע האדם ויתן אל לבו כי כל אשר יקרהו מטוב עד רע, הוא סיבה שתבוא עליו מאת השם ברוך הוא, ומיד האדם מיד איש אחיו לא יהיה דבר בלתי רצון השם ברוך הוא, על כן כשיצערהו או יכאיבהו אדם ידע בנפשו כי עוונותיו גרמו והשם יתברך גזר עליו בכך, ולא ישית מחשבותיו לנקום ממנו כי הוא אינו סיבת רעתו, כי העוון הוא המסבב, עכ"ל.

כאשר האדם זוכר בתמידות שהקב"ה מנהיג אותו ואת כל העולם כולו בהשגחה פרטית גמורה, אז גם בשעה שיש לו מכשולים בדרכו, אם יזכור וירגיש שרק הקב"ה הוא זה שהוליכו עד עתה, ואף מעתה רק הוא זה שמונע בעדו, ולא שום גורם אחר. וישכיל ויבין שכל מה שה' עושה הכל לטובה, אז יוכל להתגבר. וכן מצינו אצל דוד המלך ע"ה (שמואל ב' ט"ז), שכאשר ברח משאול, בא אליו שמעי בן גרא וקיללו קללה נמרצת. וכאשר רצו להעניש אותו, אמר להם דוד: "האלקים אמר לו קללי", זה לא הוא שהזיק לי, הקב"ה הסית אותו ושלח אותו עלי להזיק לי, ואילו לא היה מגיע לי נזק, לא היה ביכולת שום אדם להזיקני.

כשאדם מסתגל למחשבה שמבלעדי רצון ה' ית' אין כלום בעולם, וכל המגמה והרצון שלו להשתעבד ולהתבטל לרצונו יתברך, ממילא אין לו כעס ולא תרעומת ולא צער על שום דבר שבעולם, מפני שיוודע שהכל זה רצונו יתברך, וכל מה שה' עושה הכל לטובה.

ולפי זה, על זה המאמין להשיב טובה תחת רעה, שהרי עפ"י אמונתו לא הרע לו זה האיש מאומה, א"כ מדוע לא ייטיב לו כמו שהוא מיטיב לכל איש מישראל? וכן נהג דוד המלך שאמר: "גַם אִישׁ שְׁלוֹמִי אֲשֶׁר בְּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכַל לַחֲמֵי הַגְּדִיל עָלַי עֶקֶב... וְאֲשַׁלְּמָה לָהֶם" (תהלים מא, י-יא). ופירש רבי סעדיה גאון (מובא ברד"ק): 'ואשלמה להם' - טובות תחת רעות כמו שהיה מנהגו, כמו שאמר (לה, יב): 'יִשְׁלְמוּנִי רָעָה תַּחַת טוֹבָה שְׂכוֹל לְנַפְשִׁי, וְאֲנִי בְּחַלּוֹתֶם לְבוֹשֵׁי שָׂק עֲנִיתִי בְּצוּם נַפְשִׁי' - שאע"פ ששונאיו היו משלמים לו רעה תחת טובה, כאשר הם היו חולים דוד המלך היה לובש שק ומתפלל עליהם מתוך צום ותעניות.

הדרך הישרה שיבור לו האדם - להיטיב אף למי שלא גמל עמו טובה ולא עוד אלא שהוסיף להרע לו, כי בזה זכה לקנות בנפשו אהבת חינם, ויזכה לברכה והצלחה ושפע עצום מן השמים.

בצעירותו היו לגאון בעל ה'שדי חמד' זצ"ל כשרונות חלושים, אך בכל זאת לא התייאש והיה עוסק בתורה בהתמדה מופלגת יומם ולילה. בין יושבי בית המדרש היה אברך שקינא בו באופן נורא, עד שהקנאה העבירה אותו על דעתו. הוא חיפש בכל עת תחבולות להכשילו ולמרר את חייו, ועדיין לא מצאה נפשו מנוח עד שפנה למשרתת הערבייה שהיתה מנקה את בית המדרש, שילם לה הון רב כדי שתוציא שם רע על השדי חמד, ותספר עליו דברי לעז וחרפה.

המשרתת נתפתתה לנוכח ה'מצלצלין', ואכן, למחרת הוציאה עליו שם רע וגרמה שהכל רינגו עליו בדברים הגרועים ביותר... מלבד ראש הישיבה שהכיר בעדקתו ויושר אורחותיו ולא אבה להאמין עליו שום דבר רע שבעולם. על כן מיהר ושלח את המשרתת מעבודתה לביתה הריק והדל. למרות כל הבזיונות וההשפלות, התמדתו של ה'שדי חמד'

לא פסקה לרגע והוא נתעלה מעל לכל הררי הבזיונות, והמשיך לשקוע ולצלול ב'ים התלמוד' מבוקר עד ערב.

לאחר כמה שבועות ניגשה אליו אותה משרתת בהחבא, וסיפרה לו שאת כל עלילתה רקמה רק מחמת הממון שנתן לה אותו אברך פלוני, ועד עתה נצרה את פיה כי המעות ההם פרנסוה בכבוד. אבל עתה 'תם הכסף' עוללים שאלו לחם ואין, ועז רצונה לשוב לעבודתה שהייתה עובדת ומנקה בישיבה, ובקשה שה'שדי חמד' בעצמו ימליץ עליה טוב בפני ראש הישיבה שיחזירנה לעבודתה, ובשכר זה היא תפרסם את האמת שלא היתה כאן אלא עלילה שפלה שהזמין אצלה פלוני ופלוני תמורת סכום הגון ביותר, אלא שהיא מעמידה 'תנאי קודם למעשה' שרק אם תשוב לעבודתה תטהר את שמו של ה'שדי חמד'.

בקרב לבו של ה'שדי חמד' פרצה מלחמה עזה, מצד אחד יש בידו הזדמנות לטהר את שמו ואולי גם להסיר את חילול השם הנגרם מאותה עלילה, אך מאידך בזה יישפך דמו של ה'רודף' ויתחלל שם שמים, שבגלל קנאתו המרובה שכר את המשרתת באופן נבזה כל כך... ה'שדי חמד' הסתגר בחדרו וחישב שם חשבונו של עולם עד שהגיע למסקנא נעלית, וכה אמר למשרתת, הנני מוכן ומזומן לדאוג שתשובי לעבודתך, אך אני אעמיד תנאי קודם למעשה, שלעולם לא ידע איש בעולם כי אותו אברך שכר אותך להכפיש את שמי.

לאחר כמה שנים סיפר ה'שדי חמד' את הדברים והוסיף, שבאותו הרגע הרגיש שנפתחו בפניו כל מעיינות החכמה והחל להבין ולהשכיל ולחדש בדברי תורה, גם זכה לימים לחבר את חיבורו הגדול "שדי חמד", שהוא נחשב לאנציקלופדיה מקיפה ביותר למושגי התלמוד.

מכאן למדנו עד היכן מגיע עניין המדות, שהסכים ה'שדי חמד' שישאר להיות מושפל ומבוזה, וכל זה כדי שלא לבייש את מי שהוציא עליו שם רע, ביישו ומירר לו את חייו. וכן ראינו למה יכול אדם לזכות כאשר הוא מעביר על מדותיו.

אהבת ישראל

וְאַהֲבֵתָ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ אֲנִי ה' (יט, יח)

ואהבת לרעך כמוך - אמר רבי עקיבא זה כלל גדול

בתורה (רש"י)

לכאורה קשה כיצד התורה מצוה אותנו לאהוב את האחר בדיוק כמו שאנו אוהבים את עצמנו? ועוד קשה מדוע נאמר 'ואהבת לרעך', ולא נאמר 'ואהבת את רעך', כמו שמצינו בפרשת עקב (דברים י, יט) שם נאמר: 'ואהבתם את הגר'?

אפשר ליישב על פי הגמרא בשבת (דף לא.): מעשה בנוכרי אחד שבא לפני שמאי. אמר לו: גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה, כשאני עומד על רגל אחת. דחפו שמאי באמת הבנין שהיתה בידו. בא אותו גוי לפני הלל, וגייר אותו. אמר לו הלל: יסוד התורה הוא מה דעלך סני לחברך לא תעביד! (מה ששנאו עליך לא תעשה לחברך) זו היא כל התורה כולה! ואידך (שאר התורה שהיא פירוש של כלל זה) זיל גמור (לך ולמד)¹.

הלל הזקן לקח את הפסוק "ואהבת לרעך כמוך", והפך אותו מלשון חיוב ללשון שלילה: "מה ששנא עליך ואינך רוצה שיעשו לך, אל תעשה לחברך".

וצריך לומר שזו בעצם כוונת התורה בציווי "ואהבת לרעך כמוך". כי אם היה רוצה לומר שיאהב את האחר כמו עצמו, היה לו לכתוב: "ואהבת את רעך כמוך". ובאמת היכן שכתוב "את" ("ואהבתם את הגר"), שם לא כתוב "כמוך". ולכן חייבים לומר שכוונת התורה:

¹ דברי רבי עקיבא והלל הזקן משלימים זה את זה, רבי עקיבא אומר שמצוה זו היא כלל גדול בתורה, והלל אמר שזו כל התורה כולה, והכוונה שמצוה זו כוללת את כל המצוות שבין אדם לחבירו ולפי הלל היא כוללת גם את כל המצוות שבין אדם למקום, שכמו שעליך שנא שעוברים על דבריך, כך לא תעבור אתה על מצוות ה'. ותלמידי הבעל שם טוב אמרו בשמו, כי מתוך שמתרגל לאהוב את הזולת ולמעט את ערך עצמו, לבסוף מגיע גם לאהבת ה' יתברך.

"ואהבת לו" ולא "אותו", כלומר, שיראה שיגיע לחבירו מה שרוצה שיגיע לעצמו, הן מן התועלויות הן משמירת הנזק. שישתדל לתועלת חבירו הן לבריאות גופו הן להצלחת נכסיו בכל אשר ישתדל לעצמו, וכל שכן שלא יגרום לו דבר אשר רוצה למנוע מעצמו. וזה מציון בשימוש הלמ"ד שמורה ההגעה לחבירו, שירצה לחבירו מה שירצה לעצמו. (עפ"י הכתב והקבלה, בכור שור, הרש"ר הירש ועוד)

אולם בספר החינוך (מצוה רמ"ג) מבואר שהמצוה "לאהוב כל אחד מישראל **אהבת נפש**", וכן כתב הרמב"ם (דעות ו, ג) וז"ל: "מצוה על כל אדם **לאהוב את** כל אחד ואחד מישראל כגופו שנאמר ואהבת לרעך כמוך", והאר"י הק' תיקן לומר כל יום לפני תפילת שחרית: "הֲרִינִי מְקַבֵּל עָלַי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל 'וְאֶהְבֶּתְ לְרֵעֶךָ כְּמוֹד' וְהֲרִינִי אוֹהֵב כֹּל אֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּנַפְשִׁי וּמְאוֹדֵי". הרי שהם הבינו שהמצוה היא כלפי כל יהודי **לאהוב אותו** אהבת נפש כפשוטו של מקרא.

מסופר על הצדיק רבי משה ליב מסאסוב זצוק"ל שהתפרסם באהבה רבה שהיה אוהב כל אחד מישראל, וכך היה אומר: אהבת ישראל למדתי מגוי אחד:

פעם עברתי ליד מסבאה וראיתי שני גויים מחבקים ומנשקים זה את זה, שאל האחד את חבירו: "האומנם אוהב אתה אותי באמת? השיב לו חבירו: "ודאי באמת ובתמים", אמר הראשון: "איך תאמר שאתה אוהב אותי באמת אם אינך יודע מה חסר לי?", באותה שעה למדתי שאין אדם מישראל אוהב את חבירו באמת אלא א"כ הוא יודע מה שחסר לו.

אמר החזון איש זצ"ל שלגדולי ישראל יש אהבת ישראל אמיתית, ומי שאין לו תורה לא תתכן אצלו אהבת ישראל.

חנות המכולת הקטנה בשכונת שערי חסד, היתה חנות מכולת קטנה, אמיתית, כמו של פעם. חדר קטן המכיל מוצרי בסיס, חלב טרי המגיע מדי בוקר, כמה לחמים ולחמניות חמות, ותו לא. בעל המכולת ורעייתו, למרות שכבר היו באים בימים, ניהלו את החנות ועבדו בה.

ביום מן הימים, הגיע זמנו של בעל המכולת להיקרא לישיבה של מעלה, והוא הותיר את רעייתו הקשישה לבדה בניהול המכולת, כשהיא

מודאגת בעיקר בשאלה אחת: מי יעזור לה לשאת את ארגזי החלב הכבדים ממקום הנחתם על המדרכה אל תוך החנות. להפתעתה, הבעיה נפתרה עוד טרם נוצרה, והיא הבחינה כי החלב מונח מדי בוקר בפתח החנות, ובליבה החמיאה למחלק החלב על ההתחשבות וההבנה.

בסוף החודש, כשהגיע מחלק החלב לגבות את שכרו, הודתה לו בחום על ההתחשבות והמאמץ. אלא שמחלק החלב משך בכתפיו, ולא הבין על מה מדובר. 'סליחה', אמר במבוכת מה, 'אך אני מניח את החלב בדיוק באותו מקום, כבר 28 שנים. לא אני הבאתי את החלב אל פתח החנות בחודש האחרון, כך שהתודה אינה מגיעה לי!'

התפלאה האלמנה מאוד, ולמחרת היום השכימה קום, ונעמדה בחמש בבוקר בפניה מרוחקת מהחנות, לראות מיהו הזר המשכים קום, ובא לגרור את ארגזי החלב מפנית המדרכה אל פתח החנות. עמדה מרחוק והשקיפה, ולפתע הבחינה ביהודי מבוגר ושפוף קמעא המתקרב למקום בעעדים נמרצים, מביט כה וכה לוודא שאיש אינו רואהו, ומתחיל לשאת את ארגזי החלב מהמדרכה אל דלת החנות.

כשסיים את מלאכתו, התקרבה אליו, ובפה פעור מתדהמה גילתה כי מדובר בלא אחר מגדול הדור והדרו: הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל! היא נפעמה ונדהמה, ובקושי העליחה להוציא הגה. 'כבוד הרב! תודה! אבל למה? למה הרב כה מטריח עצמו מדי בוקר לשאת את ארגזי החלב הכבדים?'

חיך רבי שלמה זלמן כמי ש'נתפס בקלקלתו', והשיב כמתנצל: 'מה זאת אומרת למה? הלא בעלך נפטר, ומי ישא עתה את ארגזי החלב מהמדרכה אל פתח החנות?', אמר, נשא רגליו ונמלט מהזירה...

ככל שאדם גדול יותר, המבט שלו על זולתו מתרחב, הוא מסוגל להיות יותר איכפתי, יותר מודאג, יותר מודע לרגשות ולדאגות של הזולת. הבה נאמץ דרך זו, להביט במבט רחב יותר על הזולת, לחשוב מה מכאיב לו ומה מציק לו, מה מטריד את מנוחתו ומה מעיב עליו, כדי שנוכה לסייע לו בזמן אמת ולהביע בכך אהבת ישראל אמיתית!

כתב הרמ"ק בספר "תומר דבורה" (פרק א'): "כל ישראל הם שאר בשר אלו עם אלו מפני שנשמותיהם כלולות יחד. לכך ראוי לאדם להיות חפץ בטובתו של חברו ועינו טובה בטובת חברו וכבודו יהיה חביב עליו כשלו. שהרי הוא הוא ממש. ומטעם זה נצטוונו 'ואהבת לרעך כמוך', וראוי שירצה בטובת חברו ולא ירצה ברעתו".

הפסוק אומר "ואהבת לרעך כמוך אני ה'". וצריך להבין, מדוע בחר הקב"ה להזכיר את שמו דווקא במצוה זו, ומה הרמז שרצה לרמוז לנו בכך?

התשובה לכך נמצאת במשל שסיפר ה'בן איש חי': פעם היו שני סוחרים יהודים, האחד מבגדד והשני מאלכסנדריה, שמתוך קשרי המסחר שביניהם הגיעו לכלל ידידות אמיצה על אף המרחק הרב שהיה ביניהם.

לימים, ירד הסוחר האלכסנדרי מנכסיו, והגיע עד פת לחם, והחל לפשוט ידו בחוצות העיר, הוא לא היה מסגל לכך, אך מנין יביא לחם?

אמרה לו אשתו לך לידידך מבגדד, וספר לו על מצבך, והוא לבטח יעזור לך. שמע האיש בעצת אשתו, ויצא לדרך. ימים ולילות כיתת רגליו בדרכים, עד שהגיע לבגדד. לעת ערב נכנס בשערי העיר באפיסת כוחות.

להכנס לבית ידידו בשעת לילה מאוחרת, ובמצב מוזנח כפי שהוא נראה, הוא לא רצה. על כן, חיפש אחר מקום נטוש להניח בו את ראשו. משמצא בפאתי העיר חורבה ריקה מאדם, החליט ללון בה וללכת לבית ידידו למחרת כשיאיר היום.

הוא נשכב באחת מפינות החורבה ונרדם. באמצע הלילה, נעור לקולות מריבה בין שני שוודים שרבו על חלוקת שלל, תוך כדי מריבה, שלף האחד חרב, ודקר את שותפו למוות. בפחד רב נעמד הסוחר לפינתו לבל יראהו השודד, ולא העז לזוז ממקומו גם לאחר שהרוצח עזב את המקום.

בבוקר הגיעו שוטרים לחורבה, ומצאו בה את גופת הנרצח, ואת מיודענו הסוחר. כיון שהיה זר במקום, ואף חזותו היתה חשודה, סברו השוטרים כי הוא הרוצח, ואילצוהו להודות במעשה.

הסוחר שהיה עייף, רעב, מיואש ומדוכדך, איבד את כוח ההתמרדות, והודה ברצח על אף שלא הוא ביצע אותו. האיש הובא לפני השופט, ונגזר דינו למות.

הובילוהו לתליה בככר העיר כשהמון העם נאסף לחזות בתלייתו. בין הנאספים עמד הסוחר הבגדדי אשר זיהה את הנדון למוות כידידו הטוב, וכמי שהכירו שנים רבות, לא האמין האיש במעשה שיוחס לידידו, והחל מפלס דרכו לעבר עמוד התליה.

כשהגיע לגרדום, התפרץ בסערת נפש לעבר התליינים ואמר: "יש לכם טעות, הורידוהו מהגרדום, אני הוא הרוצח!"

זיהה הנדון למוות את ידידו הבגדדי, ובכל כוחו צעק אל הסובבים אותו: "אל תאמינו לו, האיש הזה אינו שפוי בדעתו, אני הוא הרוצח, לי מגיע הענש ולא לו!"

הקהל שהיה נוכח לחילופי הדברים הללו, השתתק בהלם, ואף התליין נותר על עומדו משתומם. מחזה כזה טרם ראה מעודו. המקרה הגיע אל המלך, ואף הוא היה נפעם לשמוע את סיפור המעשה.

הזמין אליו המלך את שני האנשים, וביקש מהם לספר לו את האמת לאמיתתה, מי מהם הוא הרוצח, והוסיף המלך ואמר: "אני מביטח לכם שאם אשתכנע באמיתות הדברים, לא אוציא איש מכם להורג".

סיפרו השניים איש איש את סיפורו, ומשסיימו קם המלך ממקומו נרגש ואמר: "מימי לא פגשתי שני חברים כמוכם, חברים שכל אחד מוכן להיהרג כדי להציל את חברו. יש לי בקשה אליכם, אנא ערפוני לחברתכם, רוצה אני להיות החבר השלישי שלכם. מעריצים יש לי הרבה, ורבים הם הסרים למשמעתי, אך חבר אמיתתי כזה שיהיה מוכן להיהרג בשבילי, אין למצוא בנקל. עם שנים כמוכם רוצה אני להתחבר".

זו כוונת הפסוק 'ואהבת לרעך כמוך', אם אוהב אתה את חברך כפי שאוהב אתה את עצמך, אז "אני ה'", אני ה' כביכול רוצה גם כן להצטרף לחברות זו, על חברות כזו שרויה השכינה.

חינוך הילדים

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרֹן וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמִּי (כא, א)

אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים. (רש"י)

פסוק זה מדבר על הכהנים שעליהם ללמד ולהזהיר את בניהם על מצוות הכהונה. אולם ציווי זה של התורה להזהיר את הגדולים שיהיו מופקדים על מעשי הקטנים, אינו מיועד רק לכהנים, אלא לכל אב ואם.

את לשון רש"י שכתב "להזהיר גדולים על הקטנים", אפשר לפרש בשלושה אופנים: א. אזהרה - עליהם להזהיר אותם שלא יעשו מעשים רעים. ב. זהירות - על ההורים להיזהר מאוד בחינוך ילדיהם, להרבות באהבה מחד, ומאידך גם לא לוותר על עקרונות (שמאל דוחה וימין מקרבת). ג. לשון אור וזוהר - שעל ההורים להיות זוהרים ולהקרין אור על ילדיהם.

העיקר בחינוך הילדים הוא הדוגמא האישית של ההורים, לכן הורים הרוצים ילדים בני תורה ובעלי מידות טובות, צריכים לעבוד על עצמם במידות ובהתמדה בתורה, כי זה עיקר המסר שהילדים לומדים. בדבר שההורים יראו לילד יותר חריצות ושמחה בעשייתו, מזה ילמדו הילדים ויהיה הדבר חקוק בנפשם. לכן צריכים ההורים להשתדל בקיום המצוות ובלימוד התורה להיות בשמחה ולעשותם בכוונה (לכל הפחות ליד הילדים).

כדי להצליח בחינוך הילדים, צריכים ההורים לתת דוגמא אישית למופת, כי ההורים הם המראָה של ילדיהם ועיני הילדים נשואות אל הוריהם, כמו שכתוב "תפארת בנים אבותם" (משלי יז, ה). אם כן הורים המשקיעים את כוחם ומרצם בעניי העולם הזה, רוב הסיכויים הם, שלא יצליחו לחנך את בניהם לתורה ולמצוות.

משל למה הדבר דומה, לרופא המנסה לשכנע אנשים להפסיק לעשן מפני שזה מזיק לבריאות, בעוד סיגריה דלוקה בפיו מעלה עשן כלשהו.

התנהגות ההורים כראוי לפני ילדיהם מועילה הרבה יותר מדיבורים ושכנועים ואמירת מוסר לילדים. ולכן לפני שההורים רוצים לחנך את ילדיהם צריך שיחנכו בראשונה את עצמם.

מעשה באב שהקפיד מאוד על חינוך בניו. יום אחד ראה רב בית הכנסת איך שהאב תופס את בנו בידו ורוצה להכותו. האב היקר התכונן להנחית את המכה, הוא כיוון את ידו למטרה וכן עשה כוונת וייחודים "לשם מַעֲוֵת חינוך", אך ברגע האמת כלום לא עזר, כי כאשר המכה שוגרה לעברו, טרם נחיתתה, הילד הזריז התחמק, ובמקום להכות את הילד, היכה האב את עצמו.

שאל אותו הרב: "מדוע רצית להכות את בנך?", אמר לו האב: "בגלל שהיום הוא איחר לבוא לתפילה".

אמר לו הרב: "בנך רק היום לא הגיע בזמן לתפילה, אבל אתה מאחר כרוני, הרי אתה אף פעם לא מגיע בזמן לתפילה, תמיד אתה מגיע אחרון ויוצא ראשון, לכן מכה זו הגיעה לך בעדך".

עיקר הדוגמה האישית בענייני המידות, כגון: שליטה על כעס, וויתור, הסתפקות במועט וכדומה.

יש לדעת שהילדים מושפעים לא רק ממה שאומרים להם אלא גם ובעיקר מאיך שאומרים להם. אפשר לומר להם ששמירת השבת היא מהדברים החשובים ביותר בעולם, אבל אם הילד שבר בטעות ספל תוך כדי משחק בכדור, והוא חוטף צעקות ועונשים על כך ששבר את הספל האהוב, ולעומת זאת כאשר הוא מדליק אור בשבת אומרים לו בעדינות: "אוי ואבוי, הדלקת אור, חיללת שבת!", כמובן שהילד מבין שהספל יותר חשוב משמירת השבת.

דבר נוסף, הילד מושפע בעיקר ממה שהוא מבין ומפרש הרבה יותר ממה שאנחנו אומרים. לפעמים אנו אומרים דבר מסויים אבל הילד הבין בדיוק את ההיפך הגמור.

לפני כמאה שנה, באמריקה היה קשה מאוד ליהודים לשמור שבת. כל המפעלים פעלו שבעה ימים בשבוע ומי שלא בא לעבודה ביום שבת, פוטר למחרת ביום ראשון. (ראה סיפור על כך בעמוד 314)

שאלו את הרה"ג רבי משה פיינשטיין זצ"ל: כיצד יתכן הדבר שיהודים רבים נזהרו על שמירת השבת, פוטר מעבודתם וממש מסרו נפש על כך, חלקם זכו לרוות נחת מילדיהם ולראותם עוסקים בתורה, וחלקם, ילדיהם נטשו את דרך ישראל סבא?

השיב ר' משה: שני יהודים פוטר מעבודתם ביום ראשון. האחד שב לביתו, כינס את כל ילדיו ואמר להם: 'ילדים יקרים קיבלתי תעודת הוקרה מריבוננו של עולם, תעודה שאני שומר שבת ובשל כך פוטרתי מהמפעל, בואו נתלה אותה על הקיר! יוס'לה, אתה תביא פטיש, מוישי אתה תביא מסמר, שרה לאה את תעמדי מרחוק לראות שהתעודה עומדת ישר על הקיר!', ולאחר שתלו את ה"תעודה" (מכתב הפיטורין) שרו ביחד "ושמרו בני ישראל את השבת". 'זכרו ילדים יקרים, מוסיף אבא, 'מי שנותן לנו לחם לאכול זה לא הבעל הבית של המפעל, אלא בעל הבית של העולם והוא ימשיך לדאוג ללחמנו!'

לעומת זאת, בבית השני שקט ותוגה. ארוחת הצהרים נאכלת בדממה, שוב אבא פוטר מהעבודה... 'מה יהיה?', מפר אבא את הדממה, 'מאיפה תהיה לנו מחר ארוחת צהריים? קשה להיות יהודי!', הוסיף אבא. וכי איזה ילד ירצה לחיות חיים קשים? השבת נצרכת במוחו כדבר קשה ולא כדבר נעים, תרי"ג המצוות מצטיירות אצלו כתרי"ג של בעיות חלילה.

לכן אומר רש"י שצריכים הגדולים להזהיר ולהאיר את מצוות התורה על ילדיהם. אין עניין לקיים את המצוות כמְצַנְת אנשים מלומדה, אלא מתוך שמחה ואהבה. לכן על ההורים להאחיב זאת על ילדיהם ובמקום לומר כמה קשה זה לשמור תורה ומצוות, צריכים לומר כמה טוב ומשמח להיות שומר תורה ומצוות, ומסכן מי שלא זכה לכך.

איסור גרושה לכהן

וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִשָּׁה לֹא יִקְחוּ (כא, ז)

כל כהן אסור לשאת אשה גרושה. במשך הדורות היו כהנים רשעים שרצו לפרוץ איסור זה.

ה'נודע ביהודה' היה רבה של פראג. בעירו היה כהן רשע שרצה להתחתן עם גרושה. הרב הבהיר לו באופן חד משמעי שדבר זה אסור בתכלית האיסור. אולם לאותו כהן היו קשרים בבית המלוכה. הוא פנה אל הצארית קטרינה, והיא נתנה הוראה בעו מלכותי לחתן אותו עם הגרושה.

הכהן הרשע הגיע אל הנודע ביהודה עם חיוך רחב על פניו ועו מלכותי בידו, ואמר שהוא "מכבד" אותו בעריכת הקידושין. הרב לא התרגש, בראותו את העו המלכותי הוא הסכים מיד ואמר: "בסדר גמור! אם הצארית אומרת, מוכרחים להעמיד חופה ולערוך חתונה".

פשטה השמועה בעיר שהנודע ביהודה עומד לחתן כהן עם גרושה. כל יהודי העיר הגיעו לחתונה המדוברת, אף אחד לא רצה להפסיד את המחזה הנדיר.

החופה הועמדה, וכוס היין נמזגה. הנודע ביהודה נעמד תחת החופה, פנה לחתן המרוגש ואמר לו: "קח את הטבעת ואמור אחרי: 'הרי את מקודשת לי בטבעת זו, כדת הצארית קטרינה'!!!".

"מה?!!!", תמה החתן המופתע. הרב אמר: "הרי ברור לך שלפי 'דת משה בישראל' אסור לך לקדש אשה זו, אם הצארית אמרה שכן, אז האשה הזו מקודשת לך כדת הצארית קטרינה". (ומתוך האור)

מכאן מסר לכל המבקשים לשנות את התורה הקדושה בהתאם להגיגי לבם. אין לסטות כלל מדת משה בישראל, ולא להמיר אותה ברעיונות כפירה חדשניים, מתוך הרהורי לבבות כוזבים.

זריזות במצוות

ביום ההוא יאכל לא תותירו מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר אָנִי ה' (כב, ל)

התורה הקדושה מרמזת לנו, שאם עלינו לעשות איזו מצוה - אל לנו לדחות אותה למחר, כפי הפתגם: 'אל תאמר מחר, פן יהיה מאוחר'.

כתב ה'פלא יועץ': 'עניין הזריזות נאמר על מצוות עשה, ועניינו לחוש הרבה על המצוה פן ואולי לא יהא בידו לקיימה, ומתוך כך זריזין מקדימין למצוות (פסחים ד, א). כי לא ידע האדם את עתו, ומרגע לרגע כמה מניעות וכמה עִכּוּבִין וכמה פיתויי יצר הרע יכולין להזדמן, ומי שמחבב את המצוה, כאשר ראוי לחבבה מאלפי זהב וכסף ומכל חי העולם הבא, לבו בוער כאש ולא ישקוט האיש עד עשותו אותה וחושש על אחד מני אלף פן תארע לו איזו מניעה, ועל כן אמרה תורה (מכילתא פי בא פ"ט) מצוה הבאה לידיך אל תחמיצנה"'.
 מה שאנו יכולים לעשות עכשיו, אסור לנו לדחות, משום שאנו עלולים לדחות ולבסוף לפספס. הצדיקים אינם מתמהמהים במעשי המצוות ועושים הכל בזריזות. וכן ראינו אצל נעמי, שאמרה לרות: "שְׁבִי בְּתִי עַד אֲשֶׁר יִתְדַעֵין אִיךָ? פֶּל דְּבָר כִּי לֹא יִשְׁקֹט הָאִישׁ כִּי אִם כָּלָה הַדְּבָר הַיּוֹם" (רות ג, י"ח). ולכאורה מנין נעמי ידעה זאת? אלא שבועז היה צדיק, ואחד הסימנים של הצדיקים הוא שהם עושים הכל בזריזות, וכך באמת היה שבועז התחתן עם רות באותו יום, ולמחרת נפטר מן העולם. ואם היה מתמהמה ומכין הזמנות ואולם לחתונה, לא היתה בסוף חתונה, ואם הם לא היו מתחתנים לא היה יוצא מהם עובד, סבו של דוד המלך ע"ה שממנו יצאה כל מלכות בית דוד ומשיח צדקנו שיבוא ויגאלנו במהרה בימינו אמן.

וכן מצינו גם בנביא (שמואל ב, פ"ז) שאחרי שדוד המלך ע"ה הביא את ארון ה', החליט להקים את בית המקדש: "וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל נָתָן הַנְּבִיא רְאֵה נָא אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אֲרָזִים וְאַרְוֹן הָאֱלֹהִים יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הַיְרִיעָה, וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל הַמֶּלֶךְ כֹּל אֲשֶׁר בְּלִבְבְּךָ לַעֲשֹׂה כִּי הִי עֲמֹד". ומיד בסמוך כתוב: "וַיְהִי כִּפְלִילָה הַהוּא וַיְהִי דְבַר ה' אֶל נָתָן לֵאמֹר, לֵךְ וְאָמַרְתָּ אֶל עֲבָדֵי אֶל דָּוִד כֹּה אָמַר ה' הֲאֵתָה תִּבְנֶה לִי בַיִת לְשִׁבְתִּי, הַקִּבֵּה מִתְּגִלָּה לִנְתֵן הַנְּבִיא וְאֹמַר לוֹ לִלְכַת אֵל דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה תִּיכַף וּמִיד עוֹד בְּאוֹתוֹ הַלֵּילָה, וְלוֹמַר לוֹ שְׁלֵא הוּא יִבְנֶה אֶת בֵּיהֶמ"ק".

ואמרו על זה במדרש (ילקוט"ש קמ"ג): אמר רבי חנינא בר פפא, אמר לו הקב"ה לנתן: האדם הזה שאני משלחך אצלו מהיר הוא, שמא ישכור פועלים ונמצאתי מפסידו, לך מהר ואמור לו: 'לא אתה תבנה הבית'.

אם נתן הנביא לא היה מגיע אל דוד תיכף מיד, אלא היה ממתין לבוקר, היה לדוד הפסד גדול, שהרי כבר היו תוכניות ואישורי בנייה והפועלים כבר החלו במלאכתם. וזה מה שאמר דוד המע"ה בתהלים: "אִם אָבָא בְּאֵהָל בֵּיתִי אִם אָעֲלָה עַל עֶרְשׂ יְצוּעֵי, אִם אֶתֶן שָׁנֵת לְעֵינַי לְעַפְעָפֵי תְּנוּמָה, עַד אֶמְצָא מְקוֹם לְה' מִשְׁכָּנֹת לְאַבִּיר יַעֲקֹב" (קלב, ב-ה). דוד המלך אינו אומר ולאחר זמן עושה, אלא אומר ומיד בסמוך לדבריו הוא מקיים. לכן היה צורך להעיר את נתן הנביא ולשלוח אותו אל דוד בחצות הלילה למנוע ממנו את המעשה. כך מעשי הצדיקים שבהעלותם במחשבתם את המצוה, לא יתמהמהו בה כלל, וזה מה שאמר דוד המלך: "חֲשַׁתִּי וְלֹא הִתְמַהְמַהְתִּי לְשֹׁמֵר מִצְוֹתֶיךָ" (תהלים קיט, ס), וזו הדרך הנכונה והרצויה בקיום המצוות. (מנחת שלום)

מצוות ועבירות

"וּשְׁמַרְתֶּם מִצְוֹתַי וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם אֲנִי ה'" (כב, לא)

'ושמרתם מצוותי' - מצוות לא תעשה, 'ועשיתם אותם' - מצוות עשה, אני ה' - איני כמלך בשר ודם, שכל מצוות אשר יצווה על עמו הם להנאת עצמו, אך לא כן אנכי עמכם, כי הכל הוא להנאתכם ולטובתכם שאני מבקש להטיבכם על ידן. (עפ"י האלשיך)

כתב הרמח"ל: "האדם לא נברא אלא להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו, שזהו **התענוג האמיתי**, והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא. ומקום העידון הזה באמת הוא **העולם הבא**, כי הוא הנברא בהכנה המצטרכת לדבר הזה... **והאמצעים המגיעים את האדם לתכלית הזו, הם המצוות** אשר ציוונו עליהן האל יתברך

שמו". לעומת זאת החטאים, העבירות ותאוות עוה"ז הם המרחיקים אותו מזו התכלית.

בן עזאי אומר: הוי רץ למצוה קלה ובורח מן העבירה, שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה (אבות ד, ב). בעולם הזה לא שייך לתת שכר על המצוות, כי אפילו המצוה הקטנה ביותר, שווה כל כך הרבה, כך שאין בעולם כולו מספיק כדי לשלם עבורה (העוה"ב נברא למתן שכר לזה), לכן "שכר מצוה" היחידי שניתן לתת בעוה"ז על מצוה הוא מצוה נוספת.

לכן כדאי לרדוף אחרי המצוות, אף הקלות ביותר, כי מצוה גוררת מצוה ומצוה קטנה יכולה לגרום לנו לקיים מצוה גדולה, ולהביא אותנו אל התכלית הרצויה.

לעומת זאת העבירות הן הדבר הנורא והמסוכן ביותר עבור היהודי בעולם הזה, כי לכל עבירה יש השלכות חמורות למצבו בעולם הבא. לגבי העבירות לא נאמר "עבירה קלה" ו"עבירה חמורה", כי לגבי עבירות הכל חמור, וכמו שכתוב בספר יחזקאל: "אפילו העבירות הקלות חמורות הן, שאין להסתכל על קטנות העבירה אלא על גדולת המלך שציווה עליה". מלך מלכי המלכים הקב"ה ציווה עלינו שלא לעשות, לכן מי שעושה למרות ציווי המלך שאסר, נחשב הוא כמורד במלכות!

עבירה גוררת עבירה - אמרו חז"ל: כך אומנותו של יצר הרע, היום אומר לו לאדם 'עשה כך', ולמחר אומר לו 'עשה כך', עד שאומר לו 'עבוד עבודה זרה', והאדם הולך ועובד (שבת קה:).

דרכו של היצר לבוא בדברים קטנים לאדם, ולאחר שרואה שהאדם נשמע לו, מוסיף הוא עוד עבירה, ואם גם לזה האדם נשמע, אזי רואה היצר שיש לו "קליינט" טוב, ובסופו של דבר מביא את האדם אל העבירות החמורות ביותר.

דוגמא לכך אומר דוד המלך ע"ה, בתחילת ספר תהלים: "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים, ובדרך חטאים לא עמד, ובמושב לצים לא ישב". ואמרו חז"ל (ע"ז יח): אם הלך בעצת רשעים, סופו לעמוד, ואם עמד, סופו לשבת, ואם ישב סופו להיות לץ כמותם. כלומר, החטא עולה בהדרגה, בתחילה אדם רק "הולך" לראות מה

שלום החבר'ה. לאחר מכן הוא מתעכב קצת במקום, ומתחיל לשוחח עם החברים מהעבר, ומעלה זכרונות, ולכן נשאר הוא לעמוד שם, אבל עדיין אינו יושב במחיצתם. אולם בסופו של דבר אנו מוצאים את אותו אדם יושב עמם, ונהפך להיות לץ כמותם. לכן העצה היא לברוח מהעבירה, ולא לתת ליצר את ההזדמנות להביא אותו לעמוד בין הרשעים.

כיצד העבירה גוררת עוד עבירה?

כתב הגאון רבי משה סופר בספרו "תורת משה", כי המשחית הנברא מהעבירה, הוא רודף את זה שעשהו, עד שגורם לו שישנה באיולתו לעשות עוד עבירה ולברוא עוד משחית כיוצא בו.

ועל דרך זו נאמר גם על "מצוה גוררת מצוה", שהמלאך הנברא מכח המצוה, מושכו לקיים עוד מצוות, ומשום כך, בעשותו מצוה אחת בשלמות, נברא על ידה מלאך חזק מושלם ואמיץ כח הדוחפו לעשות עוד מצוות.

מעשה בשני שכנים, שלאחד מהם היתה טבעת יקרה עשויה זהב ומשובצת ביהלום, והשני חמד את הטבעת, וחיפש דרך להשיגה.

פעם אחת שני השכנים נפגשו בחדר המדרגות. האיש שחמד את הטבעת אמר: "קניתי היום טבעת עם יהלום, ואיני יודע אם היא שווה את הסכום ששילמתי בעבורה". אמר לו חברו: "ראה את הטבעת שלי, שילמתי עליה אלף דינרים". ביקש החמדן לראות מקרוב את הטבעת, וחברו הוריד את הטבעת ונתן לו לראותה.

החמדן הסתכל יפה בטבעת, ולאחר מכן שם אותה בכיסו. שאל חברו מה אתה עושה? ענה הגנב אני מחזיר את הטבעת לכיסי...

צעק בעל הטבעת: "זו הטבעת שלי, תחזיר לי אותה מיד". אמר לו החמדן: "את טבעתך החזרתי לך, וזו הטבעת אשר קניתי". הוויכוח ביניהם נמשך עד שהאיש שנגנבה טבעתו, הציע לגנב לבוא עמו לבית הדין.

אמר הגנב: "לא אוכל ללכת אתך, כי אין לבושי יפה, ומתבייש אני ללכת כך". נתן לו בעל הטבעת את מעילו, ואמר לו: "קח נא את מעילי ובוא אתי אל בית הדין".

אמר לו הגנב: "אבל אין לי כח לעשות את כל הדרך הזו ברגל". נתן לו בעל הטבעת את חמורו, העיקר שיבוא אל בית הדין.

כשהגיעו לבית הדין, בעל הטבעת טען את טענתו. "ומה יש לך להשיב על כך?", שאל הדיין. אמר הגנב: "אדוני הדיין, שכני הוא שקרן גדול, ואוכל להוכיח זאת, הנה שמעתם את טענתו שטבעת זו שייכת לו, הוא מסוגל בהחלט לספר לכם בלי כל בוש שהמעיל שאני לובש גם כן שייך לו".

"אכן", צעק האיש, "המעיל שלי הוא!" אמר הגנב: "רואים אתם שעדקתי. אני מכיר אותו, הוא גם לא יתבייש לטעון שגם החמור שבאתי עליו שייך לו". האיש התרגז מאוד וקרא בקול: "החמור הזה באמת שלי, נתתי לו לרכב עליו כדי שלא יצטרך ללכת לכאן ברגליו".

הדיין שוכנע שהמתלונן אינו אלא שקרן, ופסק לטובת הגנב שעלה ורכב על החמור, וחזר לביתו עטוף במעיל ועונד טבעת יהלום.

כך גם דרכו של היצר הרע, לגנוב לאדם לאט לאט את מצוותיו ומעשיו הטובים אשר רכש בימי חייו בעמל רב, וזאת על ידי פיתוי לעבירה ועוד עבירה, עד שלבסוף לא רק שלוקח לאדם את הכל, אלא בנוסף לכך עוד מקטרג עליו לפני בית דין של מעלה, ומאשים אותו על כך שעבר עבירות. חיבים אנו לדעת את תחבולותיו של היצר, ועלינו להגביר חיילים לעמוד כנגדו בכח ובחיל.

קמצן אחד רצה לקנות דג לכבוד החג. אך מאחר שהיה אמור לבוא אליו אורח לחג, לכן קנה דג יקר וטוב בשביל עצמו, ועוד דג מקולקל וזול בשביל האורח.

בערב החג הגיש בעל הבית את הדג המקולקל לאורח, ולאחר שאכל האורח מהדג, קיבל הרעלת קיבה, ואושפז בבית החולים. אמר בעל

הבית לאשתו: "בואי נלך לבקר את האורח בבית החולים, הרי ביקור חולים היא מצוה גדולה ויקרה עד מאוד".

כעבור יומיים נפטר האורח מהרעלת קיבה, ובעל הבית ואשתו הלכו לקיים מצות הלוויית המת. ובשבעה, הם גם הלכו לנחם את בני המשפחה של האורח.

כשחזרו לביתם, אמר הבעל לאשתו: "ראית כמה מצוות קיימנו בזכות הדג המקולקל – גם הכנסת אורחים, גם ביקור חולים, גם הלוויית המת, וגם ניחום אבלים..."

כך עושה היצר הרע לאדם, מראה לו את העבירות כמצוות, וגורר אותו לעוד "מצוות" מדומות, עד שמפילו לבאר שחת.

לעומת זאת הצדיקים, אם עשו מעשה טוב, אך לא בשלימות הראויה לפי דרגתם, הם מחשיבים אותו כעבירה.

פעם אחת אונייה מלאה באנשים, יהודים וגם גויים, נקלעה לסערה בלב הים, רוחות עזות השתוללו והאונייה חישיבה להישבר. רב החובל ניגש לקבוצה של היהודים, שהיו ראש ישיבה עם התלמידים שלו, ואמר לרב: 'לפי מה שאני רואה פה, לא נותר לנו הרבה זמן לחיות. אנא ממך, קום קרא אל אלוהיך'. מיד אמר הרב לכל תלמידיו לעלות לסיפון של האונייה, למרות הסכנה הנוראה, וכך עשו.

אמר הרב: נשב במעגל, וכל אחד מאתנו יכנס לאמצע המעגל ויספר את כל העבירות שהוא עשה בחייו. כי אם נעשה כאן דין – יקלו עלינו בדין של מעלה'. הבחור הצעיר שבחבורה נבחר להתחיל ראשון. הוא רצה להתחיל לדבר אבל נחנק מבכי. כאשר נרגע קמעה, החל בדבריו ואמר בקול חנוק: "במשך חמש שנים עברתי עבירה חמורה ביותר... עברתי על מה שכתוב בתורה 'לא תשקרו', ושיקרתי חמש שנים רעופות, יום אחרי יום. וכך היה: אנו היינו גרים בוילנא, אבא שלי שכר שם שני צריפים, באחד היינו גרים ובשני היתה לנו חנות, ממנה היינו מתפרנסים בדוחק. החדר שבו אבי ישן היה צמוד לקיר חדרו של הגאון מוילנא זצ"ל, ואבא שלי היה נרדם מתוך דברי תורתו של הגאון.

והנה ביום מן הימים אבא שלי הגיע מהעבודה, אכל משהו, קרא קריאת שמע על המיטה ולפני שנרדם, הוא שמע את קולו של הגאון מוילנא זצ"ל לומד מוסר ולא גמרא וקבלה כרגיל. ובלומודו הוא אמר בקול את מה שאמרו חז"ל: 'עוזב חיי עולם ועוסק בחיי שעה' (שחיי עולם זה התורה וחיי שעה זה פרנסה). הרב חזר על אותו משפט במשך כל הלילה, ואבא שלי לא הצליח לישון, הוא הלך להתפלל שחרית בהנץ החמה. כשחזר לביתו, אמי ראתה שעניני אדומות ונפוחות וניכר שמשוהו מעיק עליו. היא שאלה אותו: 'למה נפלד פניך'? והוא סיפר לה מה אמר הגאון והוסיף: 'ואם כך הוא חושב על עצמו, שיום ולילה הוא לומד תורה, מה יש לי לומר?' שאל. אמרה לו אמי העדקנית: 'לך תלמד תורה, ואני אעבוד במקומך בחנות'.

וכך היה. הפרנסה התמעטה מאוד, עד שביום מן הימים אמא אספה אותנו הילדים, ואמרה: 'יש שתי אפשרויות – או שאבא יחזור לעבוד ויהיה לכם מספיק אוכל, או שאבא ימשיך ללמוד ואתם תאכלו רק ארוחה אחת ביום'. אני ראיתי מבין עיניה שגם ארוחה אחת ביום יהיה קשה לה להביא. לכן קפצתי ואמרתי: 'אמא, גם ארוחה אחת אני לא צריך, כיוון שאתמול המנהל אמר שממחר יש ארוחת צהרים בתלמוד תורה'. וכך במשך חמש שנים שיקרתי לאמא שלי ואמרתי לה שיש אוכל בתלמוד תורה, ובאמת הייתי אוכל שאריות ממה שאכלו חבריי... כך שיקרתי להורי במשך חמש שנים". ואז הוא פרץ בבכי נוראי.

ניגש אליו הרב ואמר לו: 'חזור למקומך, עכשיו התור שלי'. ואז פנה הרב לבורא עולם ואמר: 'ריבונו של עולם, אנו תמיד אומרים 'אל תזכור לנו עוונות ראשונים', אלא תסתכל רק במעוות שלנו. אולם היום אני מבקש ממך שתסתכל ב'חטא' של הבחור הזה, שלא רק שהוא סבל חרפת רעב חמש שנים רק בשביל שאביו ילמד תורה ושאמו לא תצטער, אלא שרואה בכך עבירה חמורה והוא מעטער עליה ובוכה כתינוק... אנא ה', קח את חטאו ובזכותו תחייה אותנו'. פתאום נעשה נס גדול, הרוחות פסקו, והכל בא על מקומו בשלום.

חילול השם

וְלֹא תִחַלְלוּ אֶת שֵׁם קְדֹשִׁי (כב, לב)

מי שיש חילול השם בידו אין לו כח בתשובה לתלות
ולא ביום הכפורים לכפר ולא ביסורין למרק אלא כולן
תולין ומיתה ממרקת. (יומא פו.)

רבנו בחיי כתב: חילול ה' הוא עוון חמור ביותר, ומצינו שוויתר
הקב"ה על עבודה זרה ולא וויתר על חילול ה', והוא שאמר הנביא:
'וְאַתֶּם בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר ה' אֵישׁ גִּלְגָּלְיוֹ לָכֵן עֲבַדוּ וְאַחַר אִם אֵינְכֶם
שֹׁמְעִים אֲלֵי וְאַתֶּם שֵׁם קְדֹשִׁי לֹא תִחַלְלוּ עוֹד' (יחזקאל כ, לט).

ואמנם מצינו תקנה לעוון חילול השם, כשיקדש את ה' כנגד מה
שחילל, ולכך סמך לו: "ונקדשתי", וכן אמר הכתוב: (משלי טז, ו)
"בחסד ואמת יכופר עון", כלומר עוון הרשע והשקר שהם הפך חסד
ואמת, כעניין החולי שאינו מתרפא אלא בהפכו, ומפורש אמרו
חז"ל: חטא אדם בלשון הרע יעסוק בתורה, חטא אדם בעיניו יזילם
דמעות, וכן אמר דוד: (תהלים קיט, קלו) "פלגי מים ירדו עיני על לא
שמרו תורתך", לא שמרתי לא נאמר אלא "לא שמרו".

ועוד אמרו חז"ל: (ויק"ר כא, ד) אם עשית חבילות של עבירות עשה
כנגדן חבילות של מצוות. רגלים ממהרות לרוץ לרע, יהיו רצים לדבר
מצוה, ידיים שופכות דם נקי, יקשור תפילין על ידו ויתן צדקה
לעניים, עכ"ל.

מה נקרא חילול השם?

כל העובר מדעתו, בלא אונס, על אחת מכל המצוות האמורות
בתורה בשאט נפש להכעיס (היינו שעושה עבירה שאין בה תאוה ולא הנאה, אלא
מכוון בפעולתו למרד ופריקת עול מלכות שמים) - הרי זה מחלל את השם, ובזה
עובר אפילו ביחיד.

אבל העובר עבירה בפרהסיא, אפילו לתיאבון (שאינו עושה להכעיס אלא
מתוך תאוה), הרי זה מחלל את השם, לפי שבני אדם רואים ולומדים
ממעשיו, וכן אמרו: נוח לו לאדם שיעבור עבירה בסתר, ואל יחלל

שם שמים בפרהסיא, שהרואהו מזלזל במלך, משפיע עליו הדבר וגם הוא מזלזל בכבוד המקום, וכל החוטא ומחטיא אחרים הרי זה מחלל את השם.

העוון הגדול מכל העוונות, ואפילו מעוונות שיש בהם מיתת בית דין, הוא עוון חילול ה'.

לפני שנים אחדות היה באמריקה יהודי עשיר, שהיה לו מפעל לייצור שקיות ניילון. אשתו, שרצתה שבעלה יהיה יותר עשיר החלה להסיתו מדרך הישר ואמרה לו: אולי תשים חמש שקיות פחות מהכמות הרשומה באריזה, במקום חבילה של מאה תשים תשעים וחמש מה אכפת לך, מי כבר סופר שקיות ניילון?! כך יהיה לך רווח של 5%. בעל המפעל בהתחלה סרב, אבל אשתו ידעה איך להשפיע על לב בעלה, והוא לבסוף התפתה ושמע בקול אשתו, וכך עשה.

לאחר זמן שאף אחד לא בא להתלונן אמרה האשה לבעלה אולי תפחית עוד חמש שקיות, תשים תשעים בחבילה אף אחד לא ירגיש ואתה תרוויח עשר שקיות על כל חבילה, "רווח" של אלפי דולרים! והוא אכן עשה כרצונה. ואף הוריד עוד חמש שקיות עד שלבסוף מכר חבילה של שמונים וחמש שקיות כאילו מדובר במאה.

אבל סוף סוף יהודי הוא, ומצפונו העיקר לו. יום אחד הוא בא לרב וסיפר לו את כל המעשה. הרב אמר לו שמלבד גזל הרבים, אם היה נתפס בקלקלתו היה בכך חילול ה' נורא שכך יהודי מתנהג. הרב אמר לבעל המפעל: "במקום לעשות חילול ה' עליך לעשות קידוש ה', ולכן כתשובת המשקל עליך לשים מעתה מאה וחמש עשרה שקיות בכל חבילה, אני מבטיח לך שלא רק שלא תפסיד מזה אתה עוד תרוויח". אכן קיבל על עצמו היהודי לחזור בתשובה ממעשיו הרעים ומעושי ידיו, ומאותו יום החל לשים מאה וחמש עשרה שקיות בכל חבילה.

לאחר כמה חודשים, החליט איזה עיתונאי משועמם, לסקור ולבדוק את שקיות הניילון של החברות השונות, וכמו שחשד רק מיעוטן הקפידו לכתוב את המספר האמיתי של השקיות, ברוב החברות היו חסרות

שלוש עד חמש שקיות, אך תוך כדי הבדיקה פתאום הוא מגלה שיש חברה אחת שבמקום מאה שקיות כפי שמפורסם על גבי האריזה, יש שם מאה וחמש עשרה שקיות. הוא חשב שאולי זו טעות ולכן לקח חבילת שקיות נוספת מאותה חברה, וגם שם היו מאה וחמש עשרה שקיות במקום מאה... ובאמריקה כמו באמריקה הסיפור עבר תאוצה ותהודה אדירה בכל הרשתות והעיתונים המקומיים, ותוך יום הוצף בית החרושת של היהודי בקונים פי כמה מאשר בכל יום רגיל והרווחים עלו באחוזים מדהימים. וכך קיבל אותו יהודי את שכרו לא רק בעולם הבא אלא אף בעולם הזה.

שני קצוות

וְלֹא תִזְזַלְלוּ אֶת שֵׁם קְדְשִׁי וְנִקְדְּשִׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם (כב, לב)

חילול ה' הוא העוון החמור ביותר מכל העוונות, כמעט ואין עליו כפרה. לעומת זאת לחיות ולמות על קידוש ה' זו הדרגה הגבוהה והנעלה ביותר. כיצד שניהם יכולים לדור בפסוק אחד בכפיפה אחת? זה כמו לומר לילד: אני מבקש ממך להיות לפחות כמו משה רבינו, אנא אל תהיה ראש מאפיה...

התשובה לכך, שבעבודת ה' אין דרך אמצעית, או שעושים קידוש ה', או שעושים חילול ה'. לכן גם התורה מצווה בפרשתנו: "קדושים יהיו לאלהיהם ולא יחללו שם אלהיהם" (כא, ו), אם אין כאן "קדושים", הרי שיש "חילול ה'".

וכן מצינו שאמרה התורה: "והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם, השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם" (דברים יא, יג-טו). אין דרך ממוצעת, או שנמצאים במדרגה העליונה של אהבה ועבודת ה' בכל לבבכם ובכל נפשכם, או שמגיעים לעבודה זרה.

וכן אמרו במדרש תהלים על שיר המעלות (קס): כשישראל עולים אינם עולין מעלה אחת, אלא למעלות הרבה הן עולין, וכן הוא אומר: 'אתה תעלה מעלה מעלה' (דברים כח, מג), וכשהם יורדין אינם יורדין ירידה אחת, אלא 'ואתה תרד מטה מטה'. וכן כתב הרמב"ם (ה'ל' תשובה ה, ב): "כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם".

דבר נוסף, אפשר לומר שהפסוק "וְלֹא תַחְלְלוּ אֶת שֵׁם קִדְּשֵׁי וְנִקְדְּשֵׁי תִּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", בא לרמז לנו שלא לעשות חילול ה' במסווה של קידוש ה'. יש קבוצה של נטורי קרתא שהם הולכים להפגנות של ערבים נגד ישראל ומתנשקים עם אחמדניגי'אד ורואים בזה "קידוש שם שמים", אך לעומת זאת כל שאר העולם רואה בכך חילול ה'.

ישנם כאלו שחושבים שאם הם ישרפו פחים בבני ברק כאשר יש 'מצעד התועבה' בירושלים הם עושים בכך "קידוש השם", ויש החושבים שאם הם יחסמו צמתים בכל רחבי הארץ, יגרמו פקקי תנועה איומים, יתעמתו עם השוטרים ויהרסו לאלפי אנשים את שגרת החיים, בכל פעם שעוצרים בחור ישיבה שלא הלך לקבל דחייה מהצבא, יש בזה קידוש השם גדול ביותר, אבל למעשה אין זה אלא חילול השם.

כל זה נובע מהיצר הרע שעושה את עבודתו מעל ומעבר, ומכניס לאדם דמיונות. אומר שהמצוה היא עבירה והעבירה היא מצוה... לפעמים בא השטן ומבקש לצרף אותנו למחלוקת, הוא טוען שזה "למען כבוד שמו יתברך", תצטרף, תביע דעתך, הרי זה "קידוש השם", הוא בא בטענות של כבוד ה' וכמובן שזו מצוה גדולה... על כך אנחנו מבקשים בתפילותינו: "עֲזְרֵנו אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ, וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל חַטָּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ", רבונו של עולם, תציל אותנו מהשטן המנמק עצמו ב"כבוד שמך", "וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל חַטָּאתֵינוּ", על אלו חטאים? אותם שהם "לְמַעַן שְׁמֶךָ".

לחיות על קידוש השם

וּנְקַדְשִׁיתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' מְקַדְשֵׁיכֶם (כב, לב)

כל בית ישראל מצווים על קידוש השם הגדול הזה, שנאמר 'ונקדשתי בתוך בני ישראל', ומזהרין שלא לחללו שנאמר 'ולא תחללו את שם קדשי'.

(רמב"ם יסודי התורה ה, א)

כשבחר הקב"ה את ישראל לעם, הפך עם ישראל כמייצגים ודוברים של הקב"ה כביכול, כמו כן עם ישראל נמשלים לבנים של הקב"ה, וברור שמבניו של הקב"ה דורשים התנהגות טובה ומכובדת. מאחר וזכינו להיות העם הנבחר על ידי בורא עולם, אנחנו אכן צריכים להוכיח שאנו מיוחדים ונבדלים משאר העמים ושאכן תכונותינו חיוביות, ולכן כל מעשה חיובי שנעשה כיהודים (וכן הופעה מכובדת שלנו) כלול בכלל בניית "מותג" עם ישראל כעם הנבחר וכבחירה המוצלחת של הקב"ה, עד שמי שנחשף להתנהגות המתורבתת והמנומסת של כל יהודי - משבח את בוראו, ומציין את העם היהודי כעם שהוא אור לגויים, ויש בכך קידוש ה' גדול.

רבי שמעון בן שטח קנה חמור מישמעאל, כשהגיע עם החמור מצאו תלמידיו יהלום תלוי בעווארו של החמור. הם קפצו משמחה והודיעו לרבי שמעון בן שטח שהנה התעשר עושר רב. הגיב רבי שמעון ואמר: 'חמור קנתי יהלום לא קנתי', ואף שמן הדין היה פטור מלהחזיר את היהלום כי אבדת הגוי מותרת, בכל זאת חזר אל המוכר והחזיר לו את היהלום. כשראה זאת הערבי לא האמין למראה עיניו, וקרא: 'ברוך ה' אלהי שמעון בן שטח' (דב"ר ג, א).

המילה 'קדושה' מתקבלת לרוב כמושג של מניעה ופרישה, אולם האמת שהמילה 'קדושה' פירושה 'נבדל'. לקדש דבר הינו למעשה לבדל את הדבר מכל הסובב אותו, כך גם משמעות 'קידוש השם' היא לבדל את שמו של הקב"ה, וזה נעשה בשתי אפשרויות: מצד אחד גילוי נאמנות מוחלטת לרצון הבורא, וזה ע"י קיום הוראות התורה בכל מצב ובכל מחיר, גם במחיר של למסור את הנפש. ומצד

שני התנהגות הולמת ומכובדת, בעלת ערכים ערכיים של נתינה ושמירת חוקים, וכן התנהגות של לפני משורת הדין.

כל התנהגות חיובית של יהודי, ובפרט בפני אומות העולם המציינים זאת לשבת, נכלל בכלל מצות 'קידוש השם', ומבדילה את העם היהודי משאר העמים ובכך עם ישראל נעשה כאור לגויים. ועל כן התנהגות שהיא לפני משורת הדין נכללת במצות 'קדוש השם', וכן כל מעשה של נתינה והתחשבות בזולת וכיוצא'ב גם בתוך עם ישראל נחשב כ'קידוש השם'.

למות על קידוש השם

וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' מִקְדָּשְׁכֶם (כב, לב)

מסור עצמך וקדש שמי. יכול ביחיד? תלמוד לומר בתוך בני ישראל, וכשהוא מוסר עצמו, ימסור עצמו על מנת למות. (רש"י)

הרמב"ם (יסודי התורה ה, א) כתב: "כל בית ישראל מצווים על קידוש השם הגדול הזה, שנאמר 'ונקדשתי בתוך בני ישראל', ומוזהרין שלא לחללו שנאמר 'ולא תחללו את שם קדשי'. כיצד? כשיעמוד עובד כוכבים ויאנוס את ישראל לעבור על אחת מכל מצוות האמורות בתורה או יהרגו, יעבור ואל יהרג, שנאמר במצוות 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם'. 'וחי בהם' - ולא שימות בהם".

אך בכל כלל יש גם יוצא מן הכלל, ויש מצבים בהם מחוייב היהודי למסור נפשו על קידוש ה':

א. כאשר מאלצים אותו לעבור עבירה מתוך כוונה להעבירו על דתו, ונוכחו באותו מעמד עשרה אנשים מישראל.

ב. בשעת גזירת השמד, כגון שעמד מלך רשע וגזר גזירה כללית על ישראל לבטל מצוה מן המצוות, או אפילו מנהגים יהודיים שאינם מצוות גמורות. במקרה זה, אפילו בינו לבין עצמו (כלומר: אפילו אם באותו מעמד לא נוכחו עשרה אנשים מישראל), עליו לקדש את השם ולמסור את עצמו למיתה ולא לעבור על המצוה.

ג. כאשר מאלצים אותנו לעבור על אחת משלוש העבירות החמורות: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים. בעבירות אלו ציוותה התורה שלעולם יקדש את ה' במותו ואל יעבור עליהן, ואפילו אם אין כוונת המאלץ להעבירו על הדת.

בכל הדורות, כל יהודי היה מוכן למות בידי צורריו ואף להישרף חיים על המוקד, ובלבד שלא להתכחש לאמונתו ולדתו. תורת ישראל היתה לעם היהודי בגלות מעין מולדת רוחנית, שעל קיומה שמר ונאבק ולמענה היה מוכן למסור את נפשו. קידוש ה' לא היה מעשה של בודדים: משפחות משפחות, לרבות ישישים ותינוקות, עלו יחד על המוקד, ובתפילת "שמע ישראל" הוציאו את נשמתם. קהילות שלמות התכוננו למות בדרך זו בבוא עת רדיפות וגזירות על הדת.

בטרקלינו המפואר ישב הצאר ניקולאי מוקף בשריו ויועציו. בתווך, מסודרים כחיילים על משמרתם, ניצבו חברי הלהקה המלכותית: כנרים, חצוצרנים, פסנתרנים ומתופפים.

ולדימיר, מנצח הלהקה, ניצח במיומנות על התזמורת, האות ניתן וזו פצחה במארש צבאי קצבי, לקול תשואותיהם של כל הנוכחים.

הצלילים שהתנגנו בחלל הטרקלין התחלפו בזה אחר זה, מעליוזים לרוגעים, וחוזר חלילה. ואז הכריז המנצח כי כעת עומדת הלהקה לנגן יצירה קלאסית מיוחדת במינה. הנגנים דיפדפו בספרי התווים שלפניהם לדרך הרצוי, היטיבו את כליהם ופתחו בנגינה.

אלא, שחדי האוזן מקרב הקהל הבחינו כי התזמורת מתקשה לבצע את הניגון, ואכן, עד מהרה הוא הוחלף באחר.

הדבר לא נעלם מאוזנו של הצאר, ומאוחר יותר הוא שאל את המנצח, מדוע לא הצליחו הנגנים עתירי הנסיון לנגן את הקטע ההוא.

"הוד מלכותו", הסביר לו ולדימיר, "יצירה זו היא אחת מהיצירות המורכבות והמסובכות ביותר. רק נגן יהודי יוכל לבצע אותה באופן

מדוייק, שכן חכמת הנגינה ירושה היא להם מאבותיהם מן הימים שמקדשם עמד על תילו".

"אם כן", נענה הצאר, "אני מטיל עליך לחפש נגן מקצועי מקרב היהודים, כמהה נפשי לשמוע את היצירה המופלאה הזו על בוריה".

איש תם וישר היה ראובן, יודע נגן היה, ומכך היתה פרנסתו. כאשר עמד והעביר את הקשת על כינורו, היו השומעים מתענגים על הצלילים הערבים שהפיק ממנו.

ביום בהיר אחד התפלא ראובן לראות כמה מאנשי התזמורת המלכותית ניצבים בפתח ביתו. לשאלתם מה הביאם אליו, שחו לו: "תרים אנו אחר אמן מקצועי שיוכל לנגן את היצירה המורכבת הזו לפני הוד מלכותו הצאר". תוך כדי דיבור פתחו לו את ספר התווים, לראות היכול לפענח את צפונותיה של היצירה.

נטל ראובן את כינורו בידו, הביט בתווים והחל מנגן ביד אמן את היצירה הקשה, מול עיניהם הפעורות של הנגנים המלכותיים. הללו עמדו נדהמים לחלוטין: חודשים ארוכים התאמנו בביצוע יצירה זו ולא הצליחו לנגנה באופן מושלם, והנה יהודי זה מבצע אותה בדיוקנות כל־אחר יד.

הם הצליחו לשכנע את ראובן לבוא עמם ולנגן לפני הצאר, כשהם מבטיחים לו הון עתק בשכרו.

בשעה שסיים ראובן להפיק את היצירה המורכבת מכינורו בטרקלינו של הצאר, רעש האולם הגדול ממחיאות הכפיים הסוערות.

לאחר ששולם לו שכרו, שב ראובן לביתו. לתומו חשב כי בזאת תם העניין, אך לא ארכו הימים והוא קיבל הזמנה בשנית אל ארמון הצאר.

"הנגינה שלך שבתה את לב כולנו", פנה הצאר ניקולאי אל היהודי. וכאן הנחית אליו את סופו של המשפט, שגרם לו כמעט ליפול תחתיו מזעזוע: "בתי המושלמת חפצה להנשא לך..."

ר' ראובן חש שהשמים קורסים על ראשו! להנשא לבת נכר?! או לאוזניים שכך שומעות!

קולו של הצאר המשיך להלום באוזניו כאלפי פטישים: "לשם כך, עליך כמובן להפוך לנוצרי כמונו".

לאמיתו של דבר, קדמו להצעה זו וויכוחים סוערים בין ניקולאי לבתו, הוא לא היה מוכן לשמוע על אפשרות שבתו תינשא ליהודי, אך לאחר שראה כי לא ניתן לשנות את רעונה בשום אופן, החליט להתנות את העניין בהמרת דתו של היהודי. בטוח היה כי הלה יקפוץ על ההזדמנות הנדירה והמבטיחה להיות חתנו.

אך מה התפלא, כאשר ענה ר' ראובן ללא היסוס: "לצערי, עלי לרחות את הצעת הוד מלכותו, תורתנו אוסרת עלי את הדבר".

באותו רגע אדמו פניו של הצאר מחרון אף, הכיזד שם אותו היהודי ללעג ולקלס?! הלא בנישואין אלו יכול הוא להפוך לאדם המאשר ביותר במדינה! כיוון שכך, הבהיר לו חד משמעית, כי אין זו שאלה, אלא צו מלכותי שהוא חייב להשמע לו.

ראה ר' ראובן כי כלתה אליו הרעה, ונתן את הסכמתו.

ביום המיועד עשתה הפמליה המלכותית את דרכה במרכבה הדורה, לעבר הנהר, שם אמור היה להערך טקס ההטבלה של האמן היהודי. גם כמרים נלוו לפמליה, כדי שיערכו את הכל "כדת וכדין".

בתוך המרכבה יושב ר' ראובן ומכין עצמו בדחילו ורחימו לרגע הנשגב שבו יזכה לקדש שמו יתברך. מפעם לפעם הציץ מבעד לחלון המרכבה, הוא הבחין כי עולים הם על הגשר העובר מעל הנהר. המתין שהמרכבה תגיע לאמצע הגשר ואז זינק בין-רגע מהחלון, היישר אל מימי הנהר העמוקים.

בתוך שניות ספורות עלתה נשמתו הטהורה של ר' ראובן השמימה. הצאר ובני לווייתו היו נדהמים ונבוכים. מעשה הגבורה של היהודי

שמסר נפשו ובלבד שלא ישא גויה, גם אם היא בתו של הצאר בכבודו ובעצמו, היכה גלים והתפרסם בעולם כולו, כשהוא גורם לקידוש ה' נורא חוד.

כתב רבי אלימלך מליז'ענסק זצ"ל, שביד כל יהודי לקיים בחיי חיותו מצוה נשגבה זו של קידוש ה' בכל עת ורגע פנוי, על ידי שיהיה מהרהר ומדמה בנפשו, ומצייר במחשבתו, כאילו אש גדולה ונוראה בוערת לפניו, ובשביל קדושת ה' יתברך הוא שובר את טבעו, ומפיל את עצמו לכבשן האש על קדושת ה' יתברך. ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, ונמצא שהוא מקיים מצות עשה מן התורה.

קדושה וקדיש

**וְלֹא תִזְכְּלוּ אֶת שֵׁם קִדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֲנִי ה' מְקַדְּשֵׁכֶם (כב, לב).**

כתב המשנה ברורה (סימן קכה, ד): "צריך לכוין ביותר בקדושה לקדש את ה' יתברך, ובזכות זה ישרה עליו ה' ית' קדושה מלמעלה, ויכון לקיים הפסוק 'ונקדשתי בתוך בני ישראל', והאר"י ז"ל היה מזהיר מאוד על זה". ושנה דבריו בספרו 'תורת הבית', וכתב שלדעת הזוהר כשאומרים קדיש וקדושה מקיימים מצות עשה של "ונקדשתי בתוך בני ישראל".

וכתב הטור בשם ספר היכלות: כמה חביבות יש לקב"ה באמירת הקדושה: ברוכים אתם לה' שמים ויורדי מרכבה אם תאמרו ותגידו לבני מה שאני עושה בשעה שמקדישים ואומרים קדוש קדוש קדוש, ולמדו אותם שיהיו עיניהם נשואות למרום לבית תפילתם ונושאים עצמם למעלה כי אין לי הנאה בעולם כאותה שעה שעייניהם נשואות בעיני ועיני בעיניהם, באותה שעה אני אוהב בכסא כבודי בדמות יעקב ומחבקה ומנשקה ומזכיר זכותם וממהר גאולתם.

ואם כך מעלת הקדושה, מה נאמר על מעלת הקדיש שהוא בדרגה גבוהה יותר וגם בו מקיימים מצות "ונקדשתי בתוך בני ישראל".

עיקר הקדיש הוא שבחים ותפילות שיתגדל שמו יתברך. הקדיש הוא דבר שבקדושה שנאמר רק במניין.

בניגוד למה שרבים חושבים בטעות, הקדיש אינו תפילה על חיי העולם הבא וישועת נפשם של הנפטרים. תקנת אמירת הקדיש מיוסדת, אך ורק על הרעיון של קידוש השם ברבים. בנו של הנפטר מקדש את השם בזה שהוא מזמין את כל הקהל לברך את ה' בפרהסיא, בציווי "ברכו" (שאומרים לאחר קדיש יתום בסוף תפילת שחרית וערבית), ולאשר ברבים את כל התשבחות שבקדיש ע"י אמירת "אמן". הוריהם של בני האומרים קדיש נחשבים לשותפים לקידוש השם, שבנם זוכה לגרום ע"י אמירת "קדיש" ו"ברכו".

מעשה ביהודי עשיר שנפטר בארה"ב והוריש הון רב לבנו שהיה כופר גדול, ובעזוואתו התנה את מסירת הרכוש רק אם הבן יאמר עליו קדיש.

התנאי לא מצא חן בעיני הבן, שראה בעניין התפילה לעילוי נשמת האב "כפייה דתית", ופנה לבית המשפט. השופט שלא היה יהודי, ביקש לדעת מה כלול בטקסט של הקדיש, הוא קיבל לידיו סידור תפילה מתורגם לאנגלית, וכאשר ראה את פירוש הקדיש התפלא מאוד ואמר:

"כיצד מעז אתה לטעון שיש באמונה של השארות הנפש משום כפייה דתית?! הרי אין כאן מילה אחת הקשורה לנפטר, והקדיש אינו מדבר על עילוי נשמת המת, אלא רק על התפשטות מוסר ה' בעולם, על החוקים היפים שיש בתורה שיתגדלו בעולם, ועל השלום – "יהא שלמא רבא מן שמיא", ועל כך שהעיקרים הכתובים בתנ"ך (שמקובל על כל גויי הארצות) יתפשטו בכל רחבי תבל, ותורת ה' ומעשיו הטובים עם הבריות יתפרסמו בעולם".

השופט לא הסכים לתביעתו של הבן, וציווה עליו לומר קדיש, ואם יסרב תופקע זכותו לירש את אביו. (עלינו לשבח)

על הנוכחים להתרכז היטב כדי לשמוע את מילות הקדיש מפי האומר, והם עונים בקול רם "אמן", "אמן, יהא שמיה רבא...". בחז"ל (שבת קיט:) מובא ששכרו של העונה "אמן יהא שמיה רבא" בכל כח כוונתו, גדול מאוד וקורעים לו את גזר דינו. על חשיבותו של

הקדיש בעיני ה' יעידו דברי חז"ל (ברכות ג, א): "בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין: יהא שמו הגדול מבורך, הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו ואומר: אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו".

ובסדר רב עמרם גאון (קריאת שמע וברכותיה) מובא: אמר רבי ישמעאל, סח לי ססנגיר שר הפנים: 'ידידי, שב בחיקי ואגיד לך מה תהא לישראל', וישבתי בחיקו והיה מסתכל בי ובוכה, והיו דמעות זולגות מעיני ויורדות עלי, ואמרתי לו: 'הדר זיוי, מפני מה אתה בוכה?', אמר לי: 'בוא ואכניסך ואודיעך מה נגנזו להם לישראל עם קדושים'. תפשני בידי והכניסני לחדרי חדרים ולגנזי גנזים, ולאוצרות, נטל הפנקסין ופתח והראני אגרות כתובות מצרות משונות זו מזו. אמרתי לו: 'הדר זיוי הללו למי?', אמר לי: 'לישראל', אמרתי לו: 'ויכולין ישראל לעמוד בהן?', אמר לי: 'בוא למחר ואראך צרות משונות מן הראשונות'. למחר הכניסני לחדרי חדרים והראני אשר לשבי לשבי, ואשר לרעב לרעב, ואשר לביזה לביזה. אמרתי לו: 'וכי ישראל בלבד חטאו?', אמר לי: 'בכל יום מתחדשות עליהם גזירות קשות מאלו, וכיון שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונים אמן יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא, אין מניחין אותן לצאת מחדרי חדרים'.

מכאן רואים שאפילו אם נגזרו על ישראל גזרות קשות ורעות, על ידי עניית 'אמן יהא שמיה רבא' מתעכבות הגזרות שלא לצאת לחוץ. וכתב החפץ חיים (סוף ספר שמירת הלשון): "מה מאוד צריך האדם להתחזק לשמור שלא לבטל אמירת הקדושה ואמן יהא שמיה רבא".

אשה מכובדת ובעלת עסק מבוסס, היתה נוהגת במשך שנים רבות להביא מדי פעם בפעם תרומה הגונה לישיבה, בתנאי שיגידו בישיבה קדיש תמידי לעילוי אותן נשמות גלמודות שאין מי שיגיד קדיש אחריהן, והישיבה העמידה בחור מיוחד שאמר קדיש לטובת נשמות אלו.

לימים הסתלק לעולמו בעלה של אותה אשה, ומכיון שהוא ניהל את העסק ביחד איתה, פגעה פטירתו בעסק, שנצטמק והלך עד שנסגר כליל. מצבה הכלכלי של האשה הלך והחמיר, וברבות הימים נפל עליה עול נוסף, כאשר הגיעו שתי בנותיה לפרקן, וכסף מנלן נשאה האשה את

סבלה בדומיה, קיבלה עליה את הדין באומץ והשלימה עם גורלה. אולם, על דבר אחד לא יכלה לוותר ולבה היה מר עליה ביותר והכאיב לה מאוד, והוא עניין שמירת הקדיש שעלול להתבטל, אחר שהפסיקה את ההקצבה למטרה זו.

במר נפשה עלתה להנהלת הישיבה ושטחה את בקשתה שהישיבה תיאות להמשיך גם הלאה את שמירת הקדיש לעילוי הנשמות הגלמודות, עד שירחיב ה' את גבולה ותחזור לתמוך בישיבה כמקודם. נתרגשו מאוד ראשי הישיבה מתום לבה ועדקת נפשה של אלמנה זו, והבטיחה למלא את מבוקשה לשמור את אמירת הקדיש כפי שהיה עד כה. הבטחה זו מלאה את נפשה אושר אין קץ, וכשברק של אושר מנענץ מעיניה הנוגות, נפרדה מראשי הישיבה ופנתה ללכת לדרכה. מעתה שוב לא העיק עליה כל כך מצבה היא, ואפילו מצב שתי בנותיה שהגיעו כבר מזמן לפרקן. כי מרגע שענין הקדיש לנשמות הגלמודות הובטח לה, כמעט שלא חסר לה כלום בעולמו של הקב"ה. ובענין שתי בנותיה, שמה מבטחה בה', אבי יתומים ודיין אלמנות. והוא הרחום וחנון יראה בודאי בעונין של בנותיה, ויזמין להן את זוגן וכל צרכיהן.

בעצתה לרחוב בא למולה יהודי ישיש בעל הדרת פנים נדירה, כשזקן צח כשלג יורד לו על פי מדותיו, וברכה לשלום. הופתעה האשה מהסברת הפנים הלבבית של הזקן הבלתי מוכר לה. הפתעתה גדלה שבעתיים, בעת שהזקן התקרב אליה ונכנס אתה בשיחה לבבית תוך התעניינות במצבה ובמצב בנותיה.

נאנחה האשה קשות ושטחה לפניו את מר גורלה ואת נפילתה מאיגרא רמה לשפל המדרגה, עד שאין לה האמצעים ההכרחיים להשיא את בנותיה הבוגרות.

"מהו הסכום המשוער הדרוש לך להוצאות נישואיהן של בנותייך", שאל הזקן.

"לשם מה חשוב לכבודו לדעת, למאי נפקא מינה" השיבה האשה בתמהון ונקבה בסכום המשוער.

שלא הזקן גיליון נייר ורשם הוראה לבנק המקומי לשלם לאשה את הסכום שנקבה. אולם בטרם שם את חתימתו, הביע את משאלתו שהיות ומדובר בסכום רציני מאוד, רצוי שתהא חתימתו בנוכחות עדים שיראו במו עיניהם כשהוא חותם אישית על ההמחאה, ויאשרו זאת בחתימת ידם.

נרגשת ומופתעת ממה שהתרחש, עלתה לאולם הישיבה ובקשה משני בחורים להילוות אליה. משראה אותם הזקן, הציע להם שיתבוננו איך שהוא שם את חתימתו על הוראת התשלום, וליתר בטחון ביקש מהם פיסת נייר ורשם עליה את חתימתו למזכרת ולדוגמא. במסרו את ההמחאה על הסכום הנכבד לידי האשה, הורה לה שתלך לפדות את ההמחאה למחרת בבוקר.

כל הענין נראה לאשה ההמומה תמוה ומוזר. מה ראה הזקן הזר והבלתי מוכר להסביר לה פנים, ולהראות רוחב לב כזה, עד כדי כיסוי הוצאות השאת שתי בנותיה. אעפ"כ הזדרזה למחרת לסור אל הבנק ולנסות בלב דופק את מזלה.

כשבחן פקיד הבנק את ההמחאה, תקע בה מבט תוהה, מסתכל פעם ופעמיים וכולו נבוך ומשתאה. תוך הבעת סימני המבוכה ביקש מהאשה להמתין, והוא נכנס עם ההמחאה למנהל הבנק שהיה גם בעליו. וכאן התרחש משהו דרמתי ביותר.

כשראה מנהל הבנק את ההמחאה, ענח מכסאו והתעלף...

בבנק קמה מהומה, הפקידים ששמעו על המתרחש, הכניסו מיד את האשה לחדר צדדי והפקידו עליה שומר לבל תתחמק, תוך חשד שיש כאן ענין עם מעשה מרמה. אחרי ששבה רוחו של מנהל הבנק, ביקש לראות את האשה שהגישא את ההמחאה לפרעון. בהכנסה בבהילות שאלה, אימתי וכיצד קיבלה את ההמחאה.

"רק אתמול קבלתיו מיהודי מכובד בעל הדרת פנים, וישנם אפילו שני בחורי ישיבה היכולים לשמש כעדים, שראו איך שכותב ההוראה חתם על ההמחאה", ענתה האשה כמתנצלת.

"האם תוכלי לזהות את האיש אם אראה לך אותו בתמונה", שאל המנהל.

"בודאי אזהה אותו, ואין לי כל ספק שגם שני הבחורים יוכלו לזהות אותו", ענתה.

הורה המנהל להביא לפניו את תמונת דיוקנו של אביו המנוח, וכשהוצגה התמונה בפני האשה, הצביעה בלא היסוס עליו כעל האיש שנתן לה את ההמחאה. עיוה המנהל לפרוע את ההמחאה ושחרר את האשה.

אחרי שהאשה עזבה, סיפר המנהל לנוכחים את פשר הפרשה המוזרה שהתחוללה לנגד עיניהם. האיש שמסר את ההמחאה לאשה, אינו אלא אביו שהלך לעולמו לפני עשר שנים. בלילה שלפני זה הופיע אביו בחלום ואמר לו בזו הלשון: "דע לך שמאז שסרת מן הדרך הישרה והתחתנת עם נכרית והפסקת לשמור את הקדיש, לא מצאה נשמתי מנוחה, עד שבאה אשה אלמונית וצוותה להגיד קדיש לנשמות שאין אומרים קדיש אחריהם, וזכותי עמדה לי שהקדיש הזה שאמרו בישיבה לפי פקודת האשה גרם עילוי ונחת רוח לנשמתי. אשה זו תופיע מחר בבוקר בבנק שלך עם המחאה שמסרתי לה לכיסוי הוצאות נישואי שתי בנותיה". כשקמתי בבוקר נפעם מהחלום, ספרתי לאשתי שלעגה לכל הענין. אולם משהופיעה האשה עם ההמחאה נתאמת לי שאכן החלום אמת היה.

האיש נהיה לבעל תשובה, אשתו נתגיירה כדון, וזכו להקים בית נאמן בישראל.

כך סיפר הרב זוננפלד וסיים: "מי היו שני הבחורים? אני הקטן וחברי ר' יהודה גרינוואלד" ... (מתוך 'האיש על החומה')

שבת

שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת שַׁבְתָּן
מִקָּרָא קֹדֶשׁ כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ שַׁבָּת הוּא לָהּ בְּכָל
מוֹשְׁבֵיכֶם (כ"ג, ג')

החפץ חיים זצ"ל, בתחילת הקדמתו לחלק ג' במשנה ברורה האריך הרבה בגודל מצות השבת. וכך הוא כותב: "ענין שבת הוא שורש האמונה לידע שהעולם הוא מחודש... והזהירה התורה על שמירת השבת שתיים עשרה פעמים. ואמרו חז"ל כל המשמר את השבת כאילו מקיים את כל התורה וכל המחלל את השבת כאילו כפר בכל התורה כולה, והכל מהטעם דהוא שורש האמונה".

לפני שנים רבות, כאשר יהודים ממזרח אירופה נמלטו לאמריקה מחמת הרדיפות וקושי הפרנסה, נאלצו להתמודד עם נסיון שמירת השבת. בכל עבודה היה עליהם לעבוד גם ביום השבת. מי שלא עבד ביום השבת, פוטר מעבודתו ביום ראשון ונאלץ להפשע עבודה אחרת. רבים לא עמדו בנסיון ובלית ברירה עבדו גם בשבת, ולאחר זמן מה פרקו מעליהם לגמרי עול תורה ומצוות (ראה על כך בעמוד 290).

מנהל מפעל יהודי בניו יורק, נסע במכוניתו ההדורה לביתו, לאחר יום עבודה. לפתע הוא רואה מראה משונה: ילדים הנראים כילדי הכושים, לבושים בכיפה וציצית ופאותיהם מתבדרות ברוח. הוא עצר את מכוניתו והנה הוא שומע אותם מדברים באידיש כשפת עולי מזרח אירופה.

הסקרנות בערה בו, והוא יצא ממכוניתו לעמוד מקרוב על הדבר. כשהתקרב, ראה לתדהמתו שיהודים הם, אך בגדיהם ועור בשרם שחורים מפוח. היהודי הזדעזע מהדלות והעוני שניגלו לעיניו, ושאל את הילדים: "היכן אתם גרים?", הילדים שמחו למראה האורח הנכבד, וליוו אותו אחר כבוד ל"ביתם", אשר לא היה אלא חדרון בתוך קומת חניה של בנין משרדים רב קומות.

"אני חייב לעזור להם", אמר לעצמו מנהל המפעל.

"אבא, אמא! יש לנו אורח!", קראו הילדים להוריהם המופתעים והנבוכים, שמיד הגישו לאורח כסא אשר ידע ימים יפים יותר.

"פה אתם גרים?", שאל בתדהמה, "לא מצאתם מקום מגורים עם פחות פיח?"

"תראה", השיב לו מארחו, "בכל עבודה שעבדתי, פוטרתי ממנה ביום ראשון, כיון שלא באתי לעבוד בשבת קודש. בעל החניון שהכיר אותי, הציע לי חניס אין כסף מחסן זה תמורת ניקיון החניון, ומודים אנו לה' כי גבר עלינו חסדו, ויש לנו וילדינו מקום לישון בו".

"בבעלותי יש מפעל העובד שבעה ימים בשבוע המכניס לי ממון רב", שח להם המנהל, "אתן לכם שלושת אלפים דולר שישפיקו עבורכם לשכירות דירה לשנה. תוכלו לעבור לגור במקום הראוי למגורים, ואתה תעבוד אצלי במפעל, ששה ימים בשבוע", סיים את דבריו בנדיבות לב, תוך שהוא מוציא מכיסו את הכסף.

"רגע, רגע", עצרוהו בני הזוג, "האם הכסף שלך הגיע מחילול שבת?"
 "מה זה נוגע לכם?", הזעיף המנהל פניו, "תגידו תודה ותתחילו לארוז".

השיבו לו ההורים: "אנו מוסרים את נפשנו על שמירת השבת, ואיננו מעוניינים ליהנות מכסף שהגיע מחילול שבת".

מנהל המפעל יצא בכעס מביתם ונסע לביתו. "איזה אנשים משונים פגשתי היום", סיפר לאשתו, וגולל בפניה את כל קורותיו. האשה לא הגיבה, ולפתע הוא רואה דמעות זולגות על לחייה.

אמרה לו אשתו: "לפני כמה שנים גם אנו היינו בסיפור הזה, רק אנחנו לא עמדנו בניסיון ונעתרנו להפצרות דודך שהיה אז המנהל. היזכר כיצד שכנע אותך: 'רק תבוא למפעל בשבת בלי לעבוד, כדי שלא לגרום לתסיסה בקרב העובדים האחרים', ואכן לא עבדת, אבל בשבתות אחר כך רק תיקנת את המכונה שהתקלקלה, ורק ביצעת שליחות קטנה, עד שפרקנו מעלינו עול תורה ומצוות... כמה אני מקנאה במשפחה

המאושרת שפגשת, ומתגעגעת לימים עברו בהם שמרנו את השבת ושאר המצוות", הפטירה בעודה מוחה את דמעותיה.

תוכחת אשתו נכנסה בלבו, ואט אט החלו לחזור ולשמור תורה ומצוות. לבסוף, גם זכו לעלות לארץ ישראל עם משפחתם, וכיום בני בניהם יושבים ועוסקים בתורה.

הרבה אנשים מחפשים כל מיני סגולות לכל מיני עניינים, אבל ישנה סגולה מיוחדת בעצם השבת, כמו שאומרים בקבלת שבת: "לְקַרְאֵת שֶׁבֶת לְכוּ וְנִלְכְּהָ, כִּי הִיא מְקוֹר הַבְּרָכָה", מי שצריך ברכה לפרנסה - ישמור שבת, מי שצריך ברכה לרפואה - ישמור שבת, מי שצריך ברכה לילדים, שלום בית, הצלחה בחיים - ישמור שבת. וגם מי שכבר ברוך ה' זכה ושומר שבת, כמה שיהדר ויענג יותר את השבת, כך גם הברכה תגדל, ורצוי מאוד להקדים לקבל את השבת.

בזמן החפץ חיים זצ"ל, היה חי יהודי, עשיר גדול. וכפי גודל עושרו כך גם גודל צרותיו, שהתבטאו במחלות קשות שלו ושל בני ביתו, כל הרופאים אמרו נואש ולא יכלו להעלות ארוכה ומרפא למחלותיהם. יהודי זה היה רחוק מאד מתורה ומצוות והפעיל את עסקיו המסועפים גם בשבתות.

לימים נפגש העשיר עם סוחר גדול שהיה ירא שמים ומדקדק במצוות. ובאותה הזדמנות תינה לפניו את צערו, כי מצבו בכי רע וכי כל הממון הרב שיש לו אינו שווה מאומה, בו בזמן שכל משפחתו סובלת יסורים קשים ומרים.

הסוחר הציע לעשיר לגשת אל ה"חפץ חיים" ולבקש את ברכתו. אולם העשיר שהיה רחוק מחיי תורה ומצוות, דחה כלאחר יד הצעה זו באומרו, וכי הרב הוא מלאך שתהיה באפשרותו לשנות את הטבע? אך הסוחר הפעיר בו מאד עד ששכנעו לגשת לעדיק.

כשנכנס הלה לבית הרב, פרץ בבכי מר ובתוך כך סיפר על היסורים והמחלות שלו ושל בני ביתו, וביקש והתחנן מהרב שיואיל בטובו לברכו. אך הרב במקום לברכו אמר לו תן לי את ירך, ואז לחץ הרב

את ידי העשיר ואמר "לקראת שבת לכו ונלכה כי היא מקור הברכה",
אם ברצונך בברכה, תתחיל לשמור שבת ואו הברכה תבוא מאליה.

התנצל העשיר בפני הרב ואמר: "כבוד הרב, וכי סבור אתה שיכול אני
בקלות לשמור שבת? והרי יש תחת ידי עשרות מפעלים וסגירתם ביום
שבת תגרום לי הפסד של הון עצום".

החפץ חיים שמע את דברי העשיר, ואז שוב לחץ את ידו באומרו:
"לקראת שבת לכו ונלכה כי היא מקור הברכה", הרי כבר אמרתי לך
שהשבת היא ורק היא הברכה. אם תשמור את השבת הברכה תבוא
מאליה".

העשיר לא ידע את נפשו מרוב צער ולא היה מענה בפיו. אחרי כמה
רגעים אמר: "חשבתי ברגע זה על פתרון נפלא, הרי בעוד כעשרים יום
תסתיים השנה הנוכחית, אז אתחיל לשמור את השבת. ואם כן תרשה
לי אדוני הרב לחלל רק עוד שלוש שבתות".

כששמע הצדיק דברים אלו התפרץ בבכי ואמר: "בני, בני, וכי חושב
אתה שהשבת היא שלי שאוכל להרשות לך לחלל אותה? אילו השבת
היתה שלי באופן פרטי לא היה איכפת לי להרשות לך לחלל כמה וכמה
שבתות, אולם השבת היא של הקב"ה בורא כל העולמות. ואם כן איך
אוכל להעזי להרשות לך לחלל שלוש שבתות?".

התרגש העשיר מדבריו האמיתיים שיצאו מלבו הטהור של החפץ חיים,
ובקול חנוק מדמעות אמר: "כבוד הרב, אילו ידעתי שהשבת
היא כל כך יקרה לא הייתי מעז לחלל אפילו שבת אחת... מקבל אני
עלי בלב שלם להתחיל לשמור שבת". ואז בירכו הצדיק בברכת
רפואה שלימה לו ולכל בני משפחתו. לא עברו ימים מועטים וכולם
התרפאו רפואה שלמה, ומני אז שקד העשיר על שמירת השבת ושאר
מצוות התורה.

ספירת העומר

וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבֵּיאֲכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה, עַד מַמְחֲרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִת תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה' (כג, טו-יז)

בכדי להבין את עניין ספירת העומר עלינו להקדים ולשאול:

א. כתוב: "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת", המילה "לכם" לכאורה מיותרת, מה משמעותה? מדוע נאמר לשון **ספירה**, ולא לשון מניין? ומדוע נאמר 'ממחרת ה**שבת**' ולא ממחרת הפסח?

ב. מדוע הספירה אינה מתחילה כבר מהיום הראשון של פסח, בו יצאנו ממצרים, אלא דווקא "ממחרת השבת", שהוא מוצאי פסח? ג. מדוע נאמר: "תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם", ולא 49 שהרי כך חשבון שבעה שבועות?

בספר החינוך מובא: "כל עיקרון של ישראל אינו אלא התורה, והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים, כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה, ועניין גדול הוא להם, יותר מהיציאה מעבדות לחרות. ומפני כן נצטוונו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו".

החירות הלאומית, כאמור, היא לא היציאה מבית עבדים, אלא קבלת התורה בהר סיני, ברגע בו הכרזנו: "נעשה ונשמע", וקיבלנו על עצמנו עול מלכות שמים. זוהי התכלית של היציאה מבית עבדים, כדי לקבל את התורה ולהיות עבדים לקב"ה.

אמנם בפועל אנו סופרים 49 יום, ולא 50, אך נאמר: "תספרו חמישים יום", כי יום החמישים הוא יום קבלת התורה והוא התכלית, ופירוש הפסוק הוא: תספרו בשביל יום החמישים.

אחד מעמודי העולם הוא התורה, כמו שכתוב: "על שלושה דברים העולם עומד: על התורה, ועל העבודה ועל גמילות חסדים". עד זמן מתן תורתנו העולם לא הגיע אל המנוחה ואל הנחלה, היה זה עולם רעוע, עולם על תנאי. רק ביום מתן תורה, העולם הגיע אל התכלית שלו, ואם כן, הוא בבחינת "שבת", הספירה היא כדי להגיע למנוחה ולנחלה.

ספירת העומר, נועדה גם כדי להזכיר ליהודי את התכלית שידע שהעולם הזה הוא פרוזדור, התכלית היא הטרקלין. העולם הזה הוא עולם של טלטלות, עולם של דאגות, עולם של הכנה, עולם פרוזדורי, התכלית להגיע ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים.

'אור החיים' הקדוש שואל, מדוע המתין ה' יתברך לתת את התורה לעמו ישראל עד החודש השלישי? הוא דימה את מתן תורה לחתונה, התורה היא הכלה ועם ישראל הם החתן, וכתב שהיה צריך להמתין לחתן. בחתונה הכלה צריכה להמתין שבעה ימים נקיים קודם לחתונה, כדי להיטהר מטומאתה, אולם כאן, הכלה שהיא התורה, היתה קדושה וטהורה, אך החתן לא היה מוכן, עם ישראל עדיין לא היו ראויים להיכנס לחופה, לפי שהיו שקועים בטומאת מצרים, מ"ט שערי טומאה, והיה צורך לטהר אותם מטומאה זו.

ומכיוון שטומאתם היתה גדולה וחמורה, לא היה די בשבעה נקיים, אלא היו צריכים שבעה שבועות של נקיים, 49 ימים כנגד מ"ט שערי טומאה, שהיו בהם, כדי שבכל יום יצאו משער אחד של טומאה ויכנסו לשער אחד של קדושה.

לפי זה עצם ההמתנה והספירה היא בגלל עם ישראל, בסיבתם, לטהרם. לכן כתוב "וספרתם לכם", בגללכם, כי אתם מלוכלכים ומזוהמים בטומאת מצרים, אחרת הקב"ה היה נותן להם את התורה מיד.

לפי זה גם מובן מדוע סופרים רק ממחרת השבת, ממוצאי פסח, ולא מפסח עצמו, לפי שהספירה היא משום טהרה, כמו ספירת הנידה. וכמו שבספירת הנידה לטהרתה צריך שבעה ימים נקיים שלמים, ומקצת היום אינו נחשב, כך גם כאן יש צורך במ"ט ימים שלמים ותמימים לטהרתם, לילה ויום. ומשום שביום פסח יצאו ממצרים ביום, אין יום זה עולה בכלל הספירה, לפי שאינו תמים ושלם, כי היום מתחיל מהלילה.

כתוב "וספרתם לכם", ולא כתוב ומניתם, משום ש"ספירה" מתפרשת בכמה מובנים: א. מניין, למנות. ב. תספורת - להתגלח להסתפר (הסרת גידולי פרא). ג. לראות הארה, זכות, כמו שנאמר: "קִמְעַשֶׂה לְבַגְתֵּי הַסְּפִיר". הוי אומר שסגולת המניין של ספירת העומר היא להסיר את גידולי הפרא שדבקו בנפשנו ולהתבהר, להיות זכים

ובהירים - טהרה, נקיון, כי יצאנו ממצרים מזוהמים. ולכן נאמר "ויסַפְּרֶתֶם לְכֶם" - מניין, תספורת רוחנית ובהירות.

משמעות נוספת ל"ויסַפְּרֶתֶם" - מלשון סַפַּר (כמו יישוב סַפַּר - השוכן על גדר הגבול), תכלית הספירה היא להגיע אל "קְדָשִׁים תִּהְיוּ" - להיות נבדלים, פרושים, גדורים, כמו שכתוב: "וַעֲשׂוּ סִגְ לַתּוֹרָה". תכלית הספירה היא לפרוש מן המותרות ולהגביל את צרכנו הגשמיים. ספירה, סייג, סַפַּר, כדי שנוכל להדגיש את עיקר מרצנו, זמננו ויכולתנו להשגת אור התורה, לצמצם בתאוות החומר, החול, ולהרבות בהשגת הרוח, כי הא בהא תליא.

הספירה שאנחנו סופרים מדי יום ביומו מנתקת את היהודי מחשכת העולם, מחשכת מצרים, מהחושך שדבק בעם ישראל בהיותו במצרים 210 שנים. מרוב התעתועים שבעולם, כל האורות שבו הם אורות של עולם השקר והחושך, דימיונות בחסות היצר הרע (כמו בקולנוע, שברגע שמדליקים את האורות, כל התמונות שעל גבי המסך נעלמות).

הספירה כאמור באה לנתק את היהודי מחשכת העולם, מחזיונות השווא שהוא מקרין להמונים. זו הספירה, כי ממצרים יצאנו עם אור תעתועים - אור שוא וחושך של טומאה, ותכלית הספירה היא להביא אותנו אל האור האמיתי, אור התורה הקדושה, "כִּי יָרַ מְצִיָּה וְתוֹרָה אִוֵּר".

משכיל אחד ישב לפני הגאון רבי אלחנן וסרמן זעוק "ל מברנוביץ בימים שבין פסח לשבועות, וקיבל טענות למכביר על החרדים שאינם מלמדים את בניהם חכמות חיצוניות, אפילו דברים שכולם צריכים כמו מקצוע החשבון. שאל אותו הרב: "תאמר לי, ואתה כן בקי בחשבון?", השיב המשכיל "בוודאי רבי, מי שאינו בקי בחשבון אינו בכלל מן הישוב". אמר לו רבי אלחנן וסרמן: "אתה אומר כי אתה בקי בחשבון, ובכל זאת אשאל אותך חשבון פשוט שהכל צריכים לו, ולא תדע להחזיר תשובה". תמה המשכיל ואמר: "שאל נא". אמר לו רבי אלחנן וסרמן: "הגידה נא לי, כמה הוא לעומר?", והמשכיל לא ידע להשיב על חשבון פשוט זה...

ראש השנה

וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
 בַּזֹּדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאָזוּד לְזֹדֶשׁ יְהִי לָכֶם שַׁבְּתוֹן וְכַרוֹן
 תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ, כָּל מִלְאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ
 וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לָהּ' (כג, כג-כה)

בתורה לא כתוב מה מהותו של ראש השנה, מלבד שהוא יום תרועה ונאסר במלאכה. חז"ל מגלים לנו שבראש השנה אנו נידונים על כל המעשים שעשינו במשך כל השנה, הטובים והרעים, ולפי זה גם נקבע כיצד תיראה השנה הבאה, מי לחיים ומי למיתה, ואיך תהיה הפרנסה וכו'...

אך יש להבין, בעבור מה ניתן לנו יום טוב של ראש השנה, שהרי בשלמא יום טוב של סוכות זכר לענני כבוד, חג הפסח - זכר למצות ומרורים ולניסי יציאת מצרים, שבועות - קבלת התורה, וכמו כן יום כיפור - "כי ביום הזה יכפר עליכם". לכל חג ישנה משמעות ברורה על אירוע שאירע בימים ההם, ואנו צריכים לחגוג את זכר אותו אירוע, להתבונן במה שאירע להודות ולהלל לקב"ה על ניסיו ונפלאותיו עמנו. אולם יום טוב של ראש השנה הרי שהוא יום טוב שלכאורה לא אירע בו כלום וגם לא מובן מדוע נקרא "יום זכרון"? זכר למה?

הר"ן בדרשותיו כתב להסביר כך: בכ"ה באלול נברא העולם, וא"כ יום השישי שבו נברא האדם היה באחד בתשרי. בפסיקתא מובא סדר אותו היום: "בשעה ראשונה עלה במחשבה, בשנייה נמלך במלאכי השרת, בשלישית כינס עפרו, ברביעית גיבלו, בחמישית ריקמו, בשישית העמידו גולם על רגליו, בשביעית זרק בו נשמה, בשמינית הכניסו לגן עדן, בתשיעית ציוהו, בעשירית עבר על ציוויו, באחת עשרה נידון, בשתיים עשרה יצא בדימוס מלפני הקב"ה (ה' חגן אותו). אמר לו הקב"ה: אדם, זה סימן לבניך כשם שנכנסת לפני בדין ביום הזה ויצאת בדימוס, כך עתידין בניך להיות נכנסין לפני בדין ביום הזה ויוצאין בדימוס. אימתי, בחדש השביעי באחד לחדש".

נמצא שראש השנה הוא היום בו נידון אדם הראשון על חטאו, ויום זה נקבע ליום דין לדורות.

אלא שלכאורה קשה מה שאמרו חז"ל שיצא בדימוס, וכי אדם הראשון יצא בדימוס? הרי יצא חייב בדינו, הוא נענש וקיבל פסק דין חמור מאוד: הקב"ה נידהו וגרשו מגן עדן, אמר לו "בזעת אפך תאכל לחם" ואף האדמה נתקללה בעבורו. כמו כן יש להבין מה שאמרו "סימן לבניך להיות עומדים לפני בדין ויוצאין בדימוס".

נראה שפרשה זו מלמדת אותנו פרק חשוב על התועלת והחיוב שבדין. דין שמים שונה מדין בני אדם. עונש בני אדם בא כנקמה או כלימוד לקח לחוטא כדי שירתע מלשוב על חטאו, לא כן דין שמים שמטרתו להעמיד את האדם במצב שבו יוכל לתקן את מצבו. בלא דין אין תיקון לחטא, ע"י הדין נקבע כמה סבל וייסורים מגיעים לאדם, ובכך גם מגיע לתיקונו.

עצם זה שאדם הועמד לדין ונענש, זה מכונה "יצא בדימוס", חנינה. כי ה' שהוא רחום וחנון יודע שרק כך הוא יגיע לתכלית הטוב שזה תיקון המעשים. לכן מצד אחד אנו צריכים להיות שמחים ביום זה, שבכך שאנו נידונים אנו מגיעים לידי תיקון, ומאידך עלינו גם לירא מעומק הדין.

כדי להבין מה מהותו של ראש השנה, עלינו להתבונן בחטא אדם הראשון:

קודם החטא לא היתה בחירתו של אדם הראשון בין טוב לרע, אלא בין אמת לשקר. הוא לא השיג את הרע כמציאות כלל, אלא ידע בבירור שהרע אינו אלא שקר ודמיון, ושהאמת היא המציאות המוחלטת. הוא ידע שאם יאכל מעץ הדעת אפשר להשיג ולהבין מציאות הרע. וכבר ביארו בשם האר"י ז"ל שאדם הראשון התכוון לשם שמים, הוא רצה להגביר את הנסיון ע"י הכרת הרע ולעמוד בו, ובכך להגדיל כבוד שמים.

חטאו היה בכך שהיה עליו להבין שאין להמרות את ציווי ה', על אף כל החשבון. מחשבה כזו, שאפשר לעשות אחרת מדברי ה', באה מחוסר שלימות בידיעת ענין יחודו - שאי אפשר להפיק תועלת על ידי עשייה נגד רצונו, ושעבודת האדם היא להתבטל בפני רצונו.

מלך אחד שלח את אחד משריו הנכבדים לשליחות חשובה במדינה השכנה. לפני שהשר הלך, ציוה עליו המלך: "לא משנה מה יגידו לך, אל תוריד את החולצה!"

כאשר הגיע השר לאותה המדינה, כולם כיבדוהו. הוא נפגש עם המלך של אותה מדינה, והם חתמו על הסכמים מאוד חשובים. בשלב מסוים פונה אליו המלך בלחישה: "ישנה שמועה, שפעם אחת כשהיית שיכור, לקחת סכין ודקרת את עצמך בבטן. האם זה נכון?"

"מה פתאום!", השיב השר, "זה שקר וכזב..." אמר המלך: "אני דווקא נוטה להאמין לזה ואפילו מוכן להתערב על מיליון דולר, שיש לך צלקת". השר חשב, הרי זו דרך קלה להעשיר את קופת המדינה, ואם המלך היה יודע שזה כך, בוודאי שהיה מסכים לזה, והוא בטח יכעס אם אני לא אסכים, הרי זה בזיון למלכנו שיש שמועה ששר חשוב במדינתו השתכר ופצע את עצמו.

השר פשט את חולצתו, הראה לכולם שאין לו צלקת ובכך רומם את כבוד מלכו. המלך של אותה מדינה התנצל, והגיש לשר המחאה על סך מיליון דולר.

השר חזר מאושר למדינתו וביקש להפגש עם המלך. הוא ניגש בשמחה למלך והכריז: "הרווחתי מיליון דולר לטובת קופת המדינה!", אולם המלך הראה לו פנים זועפות ואמר: "טיפש, אני התערבתי עם המלך השכן על 10 מיליארד דולר שלא תוריד את החולצה".

עבד צריך לעשות בדיוק מה שהמלך אומר לו, בלי לנסות להתחכם, עליו להתבטל ביטול מוחלט למלכו.

חטאו של אדם הראשון (שהיה בראש השנה) היה בכך שניסה להתחכם במקום להתבטל למלך, בכך היה חוסר של המלכת ה', ולכן התיקון לכך בראש השנה הוא ע"י המלכת ה'. ונקרא יום זיכרון כדי לתת לנו תזכורת להכרת המלכות שנשכחה מאתנו מחמת ההרגל.

לחם הפנים

וּלְקַוֹּזֶת סִלְתָּ וְאָפִיתָ אֹתָהּ שְׁתֵּים עָשָׂרָה זֹלֹת (כד, ה)

בבית המקדש היו אופים שתיים עשרה חלות והיו עורכים אותן כל שבת על שולחן הזהב שבהיכל. את החלות היו מחלקים לאחר שבוע במוצאי שבת לכהנים, והיה בהן נס שלמרות שהיו בחוץ במשך שבוע, היו החלות טריות וחמות כאילו רק עכשיו יצאו מהתנור.

האר"י הקדוש כתב שבשבת קודש יש להשתדל להניח על השולחן שתיים עשרה חלות כנגד שתיים עשרה החלות של לחם הפנים שהיו במקדש.

מעשה ברב גדול שדרש בשבת קודש בעניין שתיים עשרה החלות של לחם הפנים שהיו בזמן שבית המקדש היה קיים, והיה בקהל אדם תמים שעלה לארץ מגירוש ספרד. הלך לאשתו וסיפר לה את העניין, ואמר לה שהוא רוצה להביא לקב"ה את לחם הפנים, והיא תנפה את הקמח 13 פעמים, תאפה את החלות והוא יקח את זה. אשתו, בתמימותה, כן עשתה.

האיש לקח את החלות המשובחות, הניח אותן בתוך ארון הקודש, ביקש מהקב"ה שיקבל את מנחתו מידו והלך. לאחר זמן בא השמש להכין את ספרי התורה, ראה את החלות ולקח אותן לביתו לשבת קודש. והאיש התמים, כשראה למחרת את הארון בלי הלחם, חשב לתומו שהקב"ה לקח את הלחם ושמח מאוד. וכך החל לעשות במשך כמה שבועות.

יום אחד הגיע עם החלות לבית הכנסת, והרב היה שם. גער בו הרב 'מה אתה חושב, שהקב"ה לוקח את הלחם?! זה השמש'. האיש הצטער מאוד וחזר לביתו. ובינתיים בא שליח מטעם רבינו האר"י ז"ל ואמר לרב: 'מיום חורבן בית המקדש לא הייתה לה' נחת רוח כמו מהתמימות של האיש הזה, ואתה גרמת שזה יפסק. לכן מחר, בשעה שאתה עתיד לדרוש בשבת, תשיב נשמתך ליוצרך'. ואכן כך היה.

מה עניין שמיטה לענין הר סיני?

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר, דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם וְשָׁבַתָּה הָאָרֶץ שִׁבְתָּ לָּהּ (כח א-ב)

מה ענין שמיטה לענין הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו בהר סיני, אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ודקדוקיה מהר סיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני. (רש"י בשם תו"כ)

מה מיוחד כל כך במצנת השמיטה שדוקא עליה נאמר בפירוש שהיא נאמרה בסיני?

ביאר הגר"מ פיינשטיין זצ"ל כי כמעט בכל מצוה יכול אדם לחשוב בנפשו שיש לו בה השגה והוא מבין את טעמה ועניינה ויש לו ממנה מעלה ותועלת. אלא שאדם חייב לקיים את מצוות התורה לא מחמת שמבין את טעמיהן וענייניהן, וגם לא מחמת שיש לו מהן איזו תועלת, אלא עליו לקיים את המצוות אך ורק משום שהקב"ה ציווה עליהן בהר סיני. אדם מקיים את מצוות התורה כדי לקיים את רצון ה' יתברך.

מצנת השמיטה שונה משאר המצוות בכך שהיא אינה נתפסת בשכל האדם. אם התורה לא היתה מצווה עליה, לא היינו מוצאים בה טעם, מצד השכל אין בה שום תועלת, והיא ההיפך הגמור של ההגיון וההבנה האנושית. שש שנים אדם עמל, מעבד את שדהו, חורש, זורע, קוצר וטורח רבות עד שרואה פרי בכל עמלו. והנה מגיעה השנה השביעית ועליו לשבות ממלאכה ולהפקיר את שדהו, והיא עומדת מוזנחת ומופקרת מעלה קמשונים וחרולים, ולכאורה נגרם מכך הפסד עצום.

נמצא שמי שמקיים את מצות השמיטה, אינו עושה זאת משום שמבין את טעמה, אלא אך ורק משום שכך ציווה אותנו ה' יתברך בתורתו הקדושה: "ושבתה הארץ שבת לה". הקב"ה מצווה והאדם מקיים את רצונו בלי לערב את שכלו האנושי.

על כן הסמיכה התורה את מצות השמיטה להר סיני - לומר לנו, שכמו שמצות השמיטה נאמרה בסיני ועלינו לקיימה משום שנצטוונו עליה בסיני כי כך רצון ה' ולא משום שיקול אחר, כך עלינו לקיים את שאר מצוות תורתנו הקדושה, גם אותן מצוות שסבורים אנו שיש בהשגתנו להבין את טעמן ועניינן ונראה לנו שיש לנו מהן רווח ותועלת. (ומתוק האור).

ארץ ישראל

כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם (כה, ב)

ארץ ישראל היא ירושה לנו מאבותינו, שנאמר: 'ונתתי אתה לכם מורשה אני ה'' (שמות ו, ח), ונאמר: 'ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת' (בראשית טו, יח), 'לזרעך אתן' אין כתוב כאן, אלא 'לזרעך נתתי', כבר נתתי והרי היא שלהם.

משניתנה הארץ לאברהם פקעה זכותם של אומות העולם, ומאותו הזמן הארץ כבר היתה של אברהם וזרעו אחריו, שהרי באותו מעמד של ברית בין הבתרים שנאמר לאברהם: 'לזרעך נתתי את הארץ הזאת', נאמר לו: 'ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם... ודור רביעי ישובו הנה' (בראשית טו, טז), הרי שבעודם בעיניו ובעבודת כבר היתה ארץ ישראל שייכת לבני ישראל.

ואע"פ שנאמר לאברהם 'לזרעך נתתי את הארץ הזאת', וכן ליצחק נאמר: 'כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האלו' (בראשית כו, ג), מכל מקום אין ישמעאל ועשו בכלל, שנאמר: 'כי ביצחק יקרא לך זרע' (בראשית כא, יב), פרט לישמעאל, ונאמר: 'ביצחק', ולא כל יצחק, פרט לעשו שאינו נקרא זרע יצחק, שהרי יצחק אמר ליעקב: 'ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך' (בראשית כח, ד), וזה מורה שאותו חלק שנתרבה מ"ביצחק" הוא יעקב והחלק שנתמעט ממנו הוא עשו, ולא

להיפך. ואף בברית בין הבתרים עצמה כבר נתמעטו ישמעאל ועשו מכלל "לזרעך נתתי", שהרי נאמר שם: "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם", וזה לא היה אלא בזרע יעקב בלבד, שהרי רק הם היו בכלל 'ועבדום ועינו אותם'.

נאמר במדרש (ויק"ר יג, ב): מדד הקב"ה כל האומות ולא מצא אומה שהיתה ראויה לקבל את התורה אלא עם ישראל, מדד הקב"ה כל ההרים ולא מצא הר שתנתן בו את התורה אלא סיני, מדד הקב"ה את כל העיירות ולא מצא עיר שיבנה בה את בית המקדש אלא ירושלים. מדד הקב"ה את כל הארצות ולא מצא ארץ שראויה לינתן לישראל אלא ארץ ישראל.

הקב"ה מדד ובחן היכן ועל מי יוכל להשרות את שכנינו הקדושה. עם ישראל נועד להיות עם שהשכינה שורה עליו וארץ ישראל נועדה להיות ארץ שהשכינה בה. יש קשר מיוחד ומכנה משותף בין עם ישראל לארץ ישראל והוא עניין הקדושה.

שואל ה'בן איש חי' לכאורה מה טעם יש במצות השמיטה והלא הארץ דוממת היא מה שמיטה היא צריכה? ומתרץ שארץ ישראל, יש לה בעצמה סגולה נפלאה ויחס גדול לקבל ניצוץ אלוקי, והשגחה אלוקית תתייחד באותה ארץ באופן נפלא. ארץ ישראל היא ארץ שיש בה ניצוצות אלוקיים, מה שאין כן בשום ארץ אחרת, "אַרְץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ דָּרַשׁ אֹתָהּ תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מִרְשֵׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית הַשָּׁנָה" (דברים יא, יב). בארץ ישראל יש השגחה אלוקית מיוחדת. הארץ, מצד טבעה ומצבה אצל העליונים, נבחרה מכל הארצות, היא מקודשת מעצמה ולכן הרבה מצוות תלויות בה.

ארץ ישראל ועם ישראל נבחרו מכולם להיות תחת הנהגת הקב"ה, וכמו שהקב"ה מעל הטבע כך הוא גם נוהג עם עם ישראל וארץ ישראל, וזו גם המהות של מצות השמיטה וכמו שכתב רבי יהונתן אייבשיץ (אורים ותומים סז, א): "והיא המצוה אשר בא בגללה נס מפורסם באומה ישראלית ובארץ חמדה, אשר תמיד בשנת שש לשמיטה היתה הברכה מצויה בגדולי ארץ על הספקה לשלוש שנים, וכאשר נסמכה ליובל על ארבע שנים, והתמיד הענין תמיד במכוון בשנת שש לשמיטה לא הקדים ולא האחיר כלל, עד שיכירו וידעו כל כי לא בא במקרה... וידעו כל העם כי ה' בקרב ישראל לברך את עמו ולקדשם במצוותיו".

אומר הנצ"ב מוואלוז'ין: "הכלל שיש לנו לדעת ולהשיב אל לבנו, דכמו קיום האומה הישראלית שאין קיומה על פי השכל האנושי הטבעי בהליכות עולם, כך משוּנָה ארץ ישראל מכל הארצות, דעיקר קיומה אינו על פי טבע הליכות ארצות הגוים". עם ישראל הוא "משוּנָה", הוא נצחי, אין נוסחה טבעית שמסבירה את הישרדותו וקיומו אחרי כל כך הרבה צרות, רדיפות, עינויים, כך גם ארץ ישראל.

אם כן, עיקר קיומה של ארץ ישראל אינו על פי טבע, הליכות, ארצות וגויים ואינה תלויה אלא בהשגחת ה' על פי המצוות שנקיים. זוהי ארץ מיוחדת, אין לך דור שלא ביקשו לכבוש ולהחריב את הארץ, אף אחד לא התקיים בה, לא הממלוקים, ולא הזרגוקים, ולא הצלבנים ולא העותומאנים. מי התקיים בה? מי מפריח את שממותיה? רק עם ישראל!

נאמר בגמרא (כתובות קיא.): כל הדר בארץ ישראל שרוי בלא עוון, וכל הקבור בארץ ישראל כאילו קבור תחת המזבח, וכן מובא שהמהלך ארבע אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן העולם הבא.

אבל עלינו לדעת שלא כל אחד זוכה לחיות ולמות בארץ ישראל ולא כל אחד זוכה להיקבר בה.

מעשה באדם עשיר שלאחר שנפטרה אשתו עלה לארץ עם נכדו וניניו. באותה תקופה, היה בארץ מחסור ועוני משווע, אבל אותו עשיר לא ידע מחסור, הוא קנה בית גדול בעיר טבריה וגר שם עם נכדו עד ליזמו האחרון. תושבי טבריה עשו לו הלוויה והוא הובא לקבורה.

לאחר סיום השבעה החל הנכד לחפש את הכסף, הוא ידע שהסבא הביא עמו סכום כסף גדול, אבל למרות שחיפש לא מצא דבר.

באותה תקופה היה בארץ רבי משה קלירס, שהיה בקי בנגלה ובנסתר. הנכד הלך אליו והסביר לו את העניין שהוא ובניו עלו לארץ וסמכו על העושר של הסבא, והם לא מצאו מאומה, אולי הרב יוכל לעזור.

הרב חשב בכובד ראש, ואמר לנכד את מאמר חז"ל שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה, כלומר אדם שיש לו כסף או אבן יקרה בכיס אז תמיד הוא בודק אם הכסף נמצא, ואם כן כשלסבא שלך היה

סכום גדול ודאי הוא הלך לבדוק מדי פעם אם הכסף נמצא, האם זכור לך שהסבא היה נוגע בחפץ או בדבר מסויים בבית באופן תמידי?

הנכד ניסה להיזכר, ובסופו של דבר אמר: "אני יודע שסבא כל הזמן היה הולך לתכריכים שלו לבדוק אותם. אבל אני חושב שהוא היה נוגע בתכריכים בכדי לזכור את יום המיתה ולעשות תשובה".

הרב חשב אחרת ואמר לנכד: "כנראה שסבא שלך הניח את הכסף בתוך התכריכים שלו כדי שיוכל לחגוג עם זה בעולם הבא".

הנכד שמע את הדברים הללו והם גרמו לו צער: "מה, עד כדי כך הסבא שלי רצה להקבר עם כל הכסף... עשה כיס בתכריכים ולא רצה לתת לנו כלום?!". מכל מקום התעוררה כעת בעיה הלכתית לפתוח את הקבר, והרב שהיה גאון עצום, החל לחפש פתח בהלכה כדי להתיר זאת.

לאחר זמן אמר הרב לנכד: "אתם אהבתם את הסבא וגם הוא מסתמא אהב אתכם, ולכן הוא בוודאי לא היה נותן את הכסף לאדם זר, וגם החיים שלכם תלויים בכסף הזה, ובפרט שיש לכם תינוקות בבית, וכיון שזו שאלה של חיים, וגם הסבא שלכם היה רוצה את טובתכם, ובוודאי עכשיו כשהוא מונח בקבר הוא רואה שהכסף לא מועיל לו, אזי ללא ספק הוא מסכים שיפתחו את קברו".

הרב אמר לנכד שאת הקבר הם יפתחו למחרת לקראת הערב ולא ביום, כדי שלא למשוך תשומת לב גדולה והוא עצמו מוכן לבוא עם הנכד, ועוד שמונה אנשים שהוא סומך עליהם שלא יספרו, חלקם מהחברה קדישא ואת חלקם הוא מכיר באופן אישי. למחרת באו כולם לקבר עם לפידים בידיהם, התפללו תפילות מיוחדות בהכוונת הרב, והחלו בחפירה. הקבר נפתח וכולם הזדעזעו ונכנסו להלם! אנשי החברה קדישא הכירו הרבה סיפורים נוראים שהיו בבתי קברות אבל דבר כזה הם עדיין לא ראו.

לפני שבוע הם קברו את הסבא, אולם האדם הקבור שם כעת הוא אדם אחר, הדור פנים ונראה שלם בגופו כאילו מת זה עתה... לפתע אדם אחד מהקבוצה צעק צעקה נוראה בבהלה, ואמר: "אתם יודעים מי זה?!"

זה מורי ורבי, הרב של העיירה שלי בפולין, צדיק יסוד עולם, והוא זה שקבור כאן".

הרב חקר את אותו האדם שסיפר זאת והבין שאכן הדברים אמיתיים, למרות שזה נראה כדמיון, אבל התעלומה עדיין לא נפתרה, לאן נעלם הסבא? הם כיסו את הקבר בחזרה ועזבו את המקום.

למחרת קרא הרב לנכד והורה לו לנסוע לאותה עיירה בפולין שאותו אדם סיפר עליה. הרב נתן לו כסף ושלח בידו מכתב לפרנסי הקהילה. שם במכתב הוא הסביר להם את כל הסיפור, והוסיף: "אני מבקש מכם ללכת עם האדם הזה שבא אליכם עם המכתב ולפתוח את הקבר של הרב שלכם".

הנכד לקח את הכסף לנסיעה ואת המכתב ונסע לפולין. כשהגיע הנכד לעיירה בפולין ודיבר עם פרנסי הקהילה התברר שבאמת הרב שלהם נפטר, הנכד שאל מתי הוא נפטר והתברר שהוא נפטר בדיוק באותו יום בו הסבא נפטר. הנכד הזדעזע, הוא נתן להם את המכתב, הם קראו את המכתב אבל סירבו לפתוח את הקבר. הם טענו שהרב שלהם היה צדיק גדול ולא רוצים לפגוע במנוחתו ובכבודו ולפתוח את הקבר, אולם מצד שני הם ראו שזה מכתב שכתב הרב של טבריה שהיה גאון עצום, וגם הנכד שהוא ירא שמים מעיד שהם בארץ פתחו את הקבר של סבו והוא ראה במו עיניו שמי שקבור שם אין זה סבו אלא רבם וכמו שהעיד בן עיירתם שעלה לארץ.

בסופו של דבר הם התייעצו עם רב נוסף והוא הורה להם לפתוח את הקבר. הם לקחו עשרה יהודים, עשו תשובה, קראו תהילים, ביקשו מחילה ואחר כך באו ביחד עם הנכד אל הקבר והחלו לחפור ולפתחו. פתאום הנכד הזדעזע וצעק בבהלה: "סבא, איך הגעת לכאן?!", כל האנשים שם קיבלו פחד נורא ולא הבינו להיכן הרב שלהם נעלם.

הם בדקו את התכריכים של הנפטר וראו שאכן היה שם כיס תפור ובתוכו סכום כסף גדול. הם סגרו את הקבר ונתנו לנכד את הכסף. כשהנכד חזר בחזרה הוא סיפר לרב את כל הסיפור. אמר לו הרב: "חז"ל אומרים שמשמים לוקחים לפעמים אדם שהוא ראוי להיקבר בארץ ישראל ואדם שהוא לא ראוי לוקחים אותו לחז"ל".

שמיטה

**שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שְׂדֶךְ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמַר כְּרֶמֶךְ וְאַסְפֹּת
 אֶת תְּבוּאָתָהּ, וּבַשְּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שָׁבַת שְׁבִתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ
 שְׁבַת לַה' שְׂדֶךְ לֹא תִזְרַע וְכְרֶמֶךְ לֹא תִזְמַר, אֶת סְפִיזוֹ
 קְצִירָךְ לֹא תִקְצוֹר וְאֶת עֲנְבֵי זֵיזְרְךָ לֹא תִבְצֹר שְׁנַת שְׁבִתוֹן
 יִהְיֶה לְאָרֶץ (כה, ג-ה)**

במצות השמיטה נאמר: "ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ
 שבת לה' שדה לא תזרע וכרמך לא תזמר", כמו שנאמר על יום
 השבת: "ויום השביעי שבת לה' אלהיך לא תעשה כל מלאכה" (שמות
 כ, ט), ללמד כי יש בה להזכיר ולהשריש את האמונה בקב"ה ובבריאת
 העולם, "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום
 השביעי שבת וינפש" (שמות לא, יז).

ביום השבת אנו מצווים שלא לעשות מלאכה ביום השבת, אע"פ
 שלכאורה, לפי ההגיון עלול להיגרם לנו הפסד אם נעבוד יום אחד
 פחות בשבוע. אולם צריכים אנו להאמין כי השבת היא מקור
 הברכה, וממנה השפע לכל השבוע. הוא הדין גם בשנת השמיטה,
 שצריכים אנו להאמין, למרות הקושי הגדול, וחוסר ההגיון להוביר
 את הקרקע במשך שנה שלמה, דווקא קיום המצוה, הוא שיביא את
 הברכה הגדולה. כאשר יהודי מתגבר על כל החשבונות, שם בטחונו
 אל ה' יתברך ומקיים את מצות השמיטה כהלכתה, הרי שהוא מרבה
 בכבוד שמים, לכן נאמר: "שבת לה'".

למרות הדמיון הרב בין השנה השביעית, שנת השמיטה, ליום
 השביעי, יום השבת, יש חילוק גדול ביניהם. קדושת השבת היא
 קדושה בעצם היום השביעי, ואינה תלויה בששת ימי המעשה
 שקדמו לה, לכן נאמר בתורה קודם: "זכור את יום השבת לקדשו",
 ורק אח"כ: "ששת ימים תעבוד, ועשית כל מלאכתך". אבל שנת
 השמיטה תלויה בשש השנים שקדמו לה (שקודם נכנסו לארץ ורק אחרי
 שש שנים אז חלה קדושת השמיטה), ולכן נאמר קודם: "שש שנים תזרע
 שדך", ורק אח"כ: "ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ".

מלבד האמונה והביטחון בקב"ה, שלא לעבוד את הקרקע שנה שלימה, יש בשביתת הארץ גם כדי להזכיר ולהמחיש לאדם שהקב"ה הוא בעל הקרקע וממנו התבואה, הפרנסה והברכה. דבר זה בא לידי ביטוי באופן מיוחד במצות היובל, שבה מלבד שביתת הקרקעות, גם צריכים כל הקונים להחזיר את קרקעותיהם לבעלים, וזה מרמז לאדם, שכמו שהקרקע נמצאת ברשותו באופן מוגבל, וזמני, רק עד היובל, כך גם האדם עצמו הוא מוגבל וזמני בזה העולם.

לכן גם נאמר: "כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְכֶם", כדי שידעו כולם כי לה' הארץ ומלואה, ושלא יחשבו שיכוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה'. תנאי בסיסי כדי לקיים את מצת השמיטה, הוא לדעת שהארץ שייכת לקב"ה ובידו לצוות לשבות בשנה השביעית ובידו גם לשלוח ברכה עצומה למי שמאמין ועושה דברו.

השביעית מהווה הוכחה לכך שהקב"ה משגיח בעולמו, כי מי ששומר שמיטה בסופו של דבר מרוויח באופנים שונים נגד הטבע, ומי שאינו מקיים את מצות השמיטה, בסופו של דבר מפסיד. כך גם עם ישראל, שלפי חוקי הטבע לא יכול היה להתקיים, מול כל העמים שקמו עליו ללותו, ומכל מקום חי וקיים הוא לנצח, ויושב הוא על אדמתו, וככל אשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ. אין זאת אלא הוכחה לקיום ההשגחה האלוקית שמכוחה נותר עם ישראל בארצו, כי אע"פ שבכל דור ודור עומדים עלינו ללותנו, הקב"ה מצילנו מידם.

כאשר ישראל מבטלים ח"ו את השמיטה, הרי שאינם בטוחים בהשגחת ה' יתברך, ואינם מאמינים שיצווה להם את ברכתו כפי שהבטיח בתורתנו הקדושה, אלא חושבים שעולם כמנהגו נוהג בדרך הטבע. ומכיוון שהם חפצים בהנהגה טבעית, הרי שבדרך הטבע אינם ראויים לשבת על אדמתם (כי הם ככבשה אחת בין שבעים זאבים), על כן עונשם הוא גלות.

מצות השמיטה, במהותה, שייכת לכל יהודי, גם אם אין לו שדות או אילנות בחצר, כי היא דורשת מהאדם להאמין בקב"ה ולבטוח בו, ודבר זה נדרש מכל אחד ואחד מאתנו בעיקר בעניין הפרנסה. חז"ל אמרו: "קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף" (פסחים ק"ח.), והדמיון הוא - כמו שבקריעת ים סוף, עמדו בני ישראל נבוכים, סגר

עליהם המדבר, מצד אחד ים, מצד שני המצריים ובצדדים חיות רעות ומדבר, ולא היה להם לאן לברוח. הם לא ידעו מה לעשות: אם להיכנע למצריים, להילחם בהם, או להיות טרף לחיות. אולם הישועה באה ממקום שאינו צפוי, נחשון בן עמינדב, שם ביטחוננו בה' יתברך, קפץ למים, וה' עשה נס גלוי, הם נבקע ובני ישראל עברו ביבשה בתוך הים. דווקא על זה הם לא חשבו. כך גם בעניין הפרנסה, אין האדם יודע מה יעשה, ופעמים רבות אדם חושב להשיג דבר ממקום פלוני או לעשות השתדלות באופן מסויים, והישועה באה לבסוף ממקום אחר בלתי צפוי.

פירות שביעית

וְהִיְתָה שִׁבְתַּת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֹכְלָהּ (כה, ו)

לכם ולא לאחרים (תורת כהנים)

אין מאכילין לא את הגוי ולא את השכיר פירות

שביעית (תוספתא שביעית ה, כא)

גידולי קרקע שגדלו בארץ ישראל בשנת השמיטה, יש בהם קדושת שביעית וחלים עליהם מספר דינים:

א. חובת הבעלים להשמיט ולהפקיר כל מה שתוציא הארץ.

ב. איסור עשיית סחורה בפירות שביעית.

ג. איסור הפסד פירות שביעית.

ד. חובת ביעור פירות שביעית מן הבית בזמן שכלו הפירות מן השדה.

ה. יש הלומדים מהפסוק שלנו שפירות שביעית הם "לכם לאכלה" - לא לבהמה וגם לא לגויים. ואסור לתת להם פירות שביעית הראויים לאכילת אדם.

מספרים על צדיק אחד מצדיקי ירושלים, שבביתו עבדה בנקיון עובדת זרה. פעם אחת באמצע היום אמרה המשרתת לרבנית כי לקראת הערב היא מתעתדת לשוב לביתה לחו"ל. הרבנית השתוממה ותמהה: "מדוע

לא אמרת לי כמה ימים קודם לכן, הייתי דואגת לעצמי למישהי אחרת?", המשרתת התנצלה ואמרה כי עליה לשוב בדחיפות לחו"ל. "אם היית אומרת לי קודם לכן, הייתי נותנת לך מתנת פרידה", אמרה הרבנית, אך הגויה בשלה: "נכון, אבל קיבלתי הודעה פתאומית שעלי לנסוע, אין לי זמן לכלום, אני חייבת לצאת".

המשרתת ארזה את חפציה ועמדה לצאת מהבית. "את יודעת מה? קחי לך תפוח לדרך" – אמרה הרבנית ונתנה לה. היא נטלה את התפוח ויצאה באמירת 'שלום'. לאחר כמה דקות הגיע הרב הביתה. היא סיפרה לו על המקרה המוזר, שהגויה יצאה והלכה ללא הודעה מוקדמת, וגם סיפרה שנתנה לה תפוח – כיון שלא היה לה משהו אחר לתת לה כמתנת פרידה.

"מה עשית?!", נבהל הרב, "הרי התפוח הוא מפירות שביעית שאסור לתת לגוי! אנא, מהרי בעקבותיה וטלי את התפוח מידיה, יש סיכוי שהיא עדיין בתחנת האוטובוס". הרבנית רצה אחריה לתחנה, אולם היא כבר לא היתה בתחנה, כנראה עלתה לאוטובוס שעמד עדיין בתחנה. הרבנית הצדקת לא התמהמהה, אם אסור אז אסור, שילמה עבור כרטיס באוטובוס ועלתה עליו. היא החלה לחפש את הגויה בשורות הנוסעים באוטובוס והנה ראתה אותה ממרחק, במושב האחורי בסוף האוטובוס. המשרתת הגויה, רק ראתה את הרבנית באה לקראתה, הוציאה מיד קופסת תכשיטים שגנבה, זרקה לעברה באומרה: "קחי, קחי...!", היא פחדה שמא יקראו למשטרה.

הרבנית, כמובן, לא ידעה שהמשרתת גנבה לה את התכשיטים. הגויה היתה בטוחה שבגלל זה היא רודפת אחריה... אבל הרבנית לא התבלבלה ודרשה בתקיפות: "תני לי גם את התפוח!" (יחי ראובן)

איסור אונאה

וְכִי תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר לְעַמִּיתְךָ אוֹ קָנִה מִיַּד עַמִּיתְךָ אֶל תִּנּוּ
אִישׁ אֶת אָזְוִיו (כה, יד)

אל תונו - זו אונאת ממון (רש"י)

וְלֹא תִנּוּ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ וְיִרְאֶת מֵאֲלֹהֶיךָ כִּי אֲנִי ה'
אֱלֹהֵיכֶם (כה, יז)

כאן הזהיר על אונאת דברים, שלא יקניט איש את
חברו ולא ישיאנו עצה שאינה הוגנת לו. (רש"י)

בנוסף לאיסור "אונאה" במקח וממכר (רמאות מצד המוכר או הקונה), ישנו גם איסור "אונאת דברים", שהוא איסור גרימת צער לזולת בדיבור, שלא יאמר אדם לחבירו דברים שיפגעו בו ויכעיסוהו.

נאמר בגמרא (ב"מ מח:): "אונאת דברים" כיצד? אם היה חברו בעל תשובה, אל יאמר לו: זכור מעשיך הראשונים. היה בן גרים, אל יאמר לו: זכור מעשי אבותיך. היה גר ובא ללמוד תורה, אל יאמר לו: פה שאכל נבלות וטרפות, שקצים ורמשים, בא ללמוד תורה שנאמרה מפי הגבורה? וכן לא יאמר אדם לסוחר: בכמה חפץ זה? כשאינן בכוונתו לקנותו.

חכמים ראו את איסור אונאת דברים בחומרה רבה, ואמרו: גדולה אונאת דברים מאונאת ממון, שזה ניתן להשבון וזה אינו ניתן להשבון, וזה בממונו וזה בגופו, וזה נאמר בו "ויראת מאלהיך" וזה לא נאמר בו. ואמרו: כל הצועק מאונאת דברים נענה מיד, שנאמר: "כי אני ה'", שכל השערים ננעלים חוץ משערי אונאה.

האיסור לבייש את חבירו הוא מהחמורים ביותר ובמיוחד אם נעשה לעיני רבים. על כך נאמר (ב"מ נח:): המלבין פני חבירו ברבים הרי זה שופך דמים ואין לו חלק לעולם הבא... כל היורדין לגיהנם עולין, חוץ משלושה שיורדין ואינן עולים: המלבין פני חבירו ברבים, והמכנה שם רע לחבירו, והבא על אשת איש. ולכן הוסמכו בעשר

הדברות איסור "לא תרצח" שזה כולל הלבנת פנים, ומכנה שם רע לחבירו שפוגע בו, ל"לא תנאף" שזה הבא על אשת איש.

ומבארים שכל האנשים שחטאו ופגמו, צריכים לרדת לגיהנם כדי לנקות ולמרק את מה שפגמו, חוץ משלושה אלו, שאותם אפילו הגיהנם אינו מנקה, משל לבגד שיש בו כתם עמוק, שאם ינקהו היטב, יקרע הבגד ויהיה בו חור. אלא שאלו השלושה יבואו על תיקונם באופן אחר, כגון ע"י גלגול, ויסבלו צער בעולם הזה או באופנים אחרים (הגר"נ לובראט זצ"ל).

לפנינו מעשה נפלא, המעיד על גדלותו של אדם, שהעדיף לבייש את עצמו בושות גדולות, והעיקר שלא לגרום בושה לאחרים.

התכונות גדולה נכרה בביתו של גביר העיירה. בתו המהוללה נכנסה בברית האירוסין, ובעוד ימים מספר, יחגגו בני העיירה את שמחת כלולותיה עם חתנה המהולל. הגביר הבטיח לבתו סכום עתק כנדונייה, התחייב לזון את הזוג לכל ימי חייו, וגם ייחד להם דירה מפוארת.

מספר ימים לפני החתונה, החתן כמעט ולא יצא מפתח חדרו, ארון הספרים שהיה עמוס בספרי קודש נדירים, ריתקו אותו אליו, ולמעט מספר אנשים בודדים לא ראה איש את פניו.

בערב שבת שלפני החתונה, עמד לו החתן והשקיף בעד חלון חדרו אל עבר בית חורי אשתו לעתיד, וראה שכולם עסוקים בהכנות לשבת, אופים חלות ומבשלים תבשילים. והנה באותה שעה נכנס למטבח תרנגול, והחל לנקר מהחלות שהוכנו לשבת.

פתאום נכנסה הכלה למטבח, הבחינה במה שעשה התרנגול. חמתה בערה בה, ומיד אחזה בתרנגול וזרקה אותו בחוזקה על הקיר, ומעוצמת המכה התרנגול מת. ברגע שראה זאת החתן, החליט בלבו שאינו רוצה להנשא לה. מדותיו הרחומות לא יכלו לשאת את אכזריותה של הנערה.

מיד סגר החתן את ספריו והלך לבית המדרש. טובי הלומדים של העיירה שקועים היו בלימוד, ולא שמו לב לחתן שפסע לעבר קופת בית

הכנסת שנעבה על הבימה, והיתה מלאה במטבעות. החתן החל מקרב ידין לעבר הקופה, הוא פתח את מכסה הקופה, ולפתע השליכה ארצה. הס הושלך בבית הכנסת, ועיני הכל ננעצו בבחור שהסתתר מאחורי הבימה ונתפס בגנבתו.

באותו מקום היו נוהגים להעניש את מי שעשה מעשים חמורים בכך ששמים אותו בתוך כלוב גדול בכניסה לבית הכנסת, שכולם יראו אותו בקלונו, למען יראו וייראו. ברגע שהבינו שהחתן ניסה לגנוב מקופת הצדקה, מיד לקחוהו ושמו אותו בבזיון גדול בתוך הכלוב.

שבת המלכה פרשה את כנפיה. הגביר המתין זה זמן רב לחתנו שיתלווה אליו לבית הכנסת, וכשראה שחתנו אינו נמצא, חשב שהוא כבר הלך לבית הכנסת. והנה כשהגיע לשם הגביר, חשכו עיניו בראותו את חתנו לעתיד אסור בכלוב...

מיד בירר מה עולל חתנו, וכשנודע לו שניסה לגנוב את כספי ההקדש, מיד החליט לבטל את השידוך, ובמוצאי שבת, סולק הבחור מהעיירה.

כששב החתן אל בית הוריו הנדהמים ששמעו מפיו את דבר המעשה, שאלוהו מדוע עשה כן? השיב להם הבן: "לא עלה בדעתי לבייש בת ישראל ולהודיע לה שאיני מוכן להתחתן אֶתָּה בגלל שראיתי את אכזריותה. לכן העמדתי פנים כגנב, כדי שיביישו אותי ויזרקו אותי מהקהילה, ובכך יתבטל השידוך בלי לפגוע בכלה..."

חלפו שנים, וה"חתן הגנב" התפרסם בעולם היהדות כרבי העשיל מקראקא זצ"ל, רבם של הש"ך, וה"נחלת שבעה", ורבים מגדולי הפוסקים שלאחריו.

שכר דירה

וְעִשְׂיֵתֶם אֶת זִזְקָתִי וְאֶת מִשְׁפָּטֵי תִשְׁמְרוּ וְעִשְׂיֵתֶם אֹתָם
וַיִּשְׁבַּתֶּם עַל הָאָרֶץ לְבִטּוֹן... כִּי לִי הָאָרֶץ כִּי גֵרִים
וְתוֹשְׁבֵי אֶתֶם עִמּוֹדֵי (כח, יח-כג)

מעשה במשפחה ברוכת ילדים שלא היתה להם דירה. הם מצאו מחסן נטוש ושומם וקבעו שם עובדות בשטח. הם ריצפו, שיפצו ועבעו את המבנה. הביאו מיטות, הציבו ארונות, קבעו מזוזות, תלו תמונות והפכו את המבנה לבית חם שנעים לגור בו.

אבל השכנים לא וויתרו. הם הציקו לדיירים החדשים, איימו במשפטים ופעלו בכח הזרוע. יום אחד בחדר המדרגות היה וויכוח קולני. השכנים הגיעו למקום עם אלות, סכינים רימוני רסס ובקבוקי תבערה וניסו לגרש את המשפחה מהבית. אך לפתע הגיע למקום אדם מכובד עם תיק צד יוקרתי, שלף משם דף טאבו ואמר: "על מה אתם רבים? אני הוא בעל הבית!"

פתאום שקט מבורך שרר באוויר. השכנים הורידו את הסכינים והאלות. האיש ניגש אל ראש המשפחה שאותו ניסו לגרש, הניח ידו על כתיפו ואמר לכולם: "אני בעל הבית והבחור הזה משלם לי את דמי השכירות, ולכן הוא יכול לגור פה!"

הבחור חייך והשכנים המאוכזבים סבו על עקבותיהם ועזבו את המקום. מסתבר שלפני שבני המשפחה "השתלטו" על המקום, הם יצרו קשר עם בעל הבית ועשו עמו חוזה שכירות.

אך מה היה קורה אם הם באמת היו משתלטים על המבנה?

בעל הבית היה מגיע ומבקש מכולם לפנות את המקום. ואם בני המשפחה היו נזעקים מעומק לבם וטוענים: "אינך יכול לגרש אותנו מכאן, הרי טרחנו והשקענו, שיפצנו והפכנו את המבנה הנטוש לבית חלומות!", כמובן שזה לא היה עוזר להם, ואם היו פונים לבית

המשפט, הם היו מתחייבים לשלם לבעל הבית תשלום למפרע על השימוש בנכס ואף פיצויים על הפלישה... (מעיון השבוע)

זהו המשל, ואנו הנמשל! אנו עם ישראל באנו מהגלות ו"כבשנו" את ארץ ישראל, יש לנו שכנים בעלי אלות, סכינים ובקבוקי תבערה שטוענים בעלות על הארץ, אבל הקב"ה בא ומכריז: "כִּי לִי הָאָרֶץ", אני בעל הבית הבלעדי על ארץ ישראל וגם על כל העולם ויושביו שנאמר: "לְהִי הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תִּבֶל וַיִּשְׁבֵי בָהּ". אין אנו הבעלים על הארץ וגם לא שכנינו הנחמדים... הארץ שייכת לבורא עולם ואנו גרים בה בשכירות.

ומה הם דמי השכירות אשר בעל הבית דורש מאתנו? **וְעֲשִׂיתֶם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם וַיִּשְׁבְּתֶם עַל הָאָרֶץ לְבִטָּח**, שמירת התורה והמצוות. אם נקפיד על שמירת המצוות בארצנו הקדושה, לא רק שבעל הבית ירשה לנו לגור כאן, אלא אף יספק לנו ביטחון, פרנסה, בריאות ושפע אלוקי מיוחד שאף ראש ממשלה אינו יכול להבטיח, אפילו לא בזמן תעמולת בחירות...

בטחון והשתדלות

וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכֵל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נִאֶסַף אֶת תְּבוּאָתֵנוּ, וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעֲשִׂיתִי אֶת תְּבוּאָה לְשָׁלֹשׁ הַשָּׁנִים (כה כ-כא)

לכאורה ראוי היה לכתוב רק "וצויתי את ברכתי" וממילא לא יהיה מקום לשאלה "מה נאכל", מדוע א"כ הבטיחה התורה שהשדות יתנו יבולם בשנה השישית לשלוש השנים, רק אחר שישאלו "מה נאכל בשנה השביעית"?

מבארים חכמי המוסר כי ישנם שתי דרגות באמונה ובטחון בה'. ישנם אנשים צדיקים ותמימים שמקיימים את מצוות ה' בלי התחכמויות ובלי שאלות, אינם מהרהרים אחר מדותיו ומצוותיו של הקב"ה, אלא מקיימים את הפסוק: "תמים תהיה עם ה' אלהיך" (דברים יח ג). הם אינם מוטרדים ולא שואלים "מה נאכל?", הם זוכים לברכה מרובה, אך לא בכמות אלא באיכות, אוכלים

קמעא ומתברך במעיהם. לאלה התורה מבטיחה: "ואכלתם לשובע, וישבתם לבטח עליה" (כה יט), וכן: "ונתנה הארץ יבולה". אמנם כמות היבול בשנה השישית תהיה כמו בכל שנה, אולם בכל זאת תהיה ברכה מיוחדת שיבול זה יספיק להם לשלוש שנים.

הבטחון צריך להיות בשלימות ללא ספקות ופקפוקים. אך מי שאינו בוטח בה' ושואל: "מה נאכל בשנה השביעית, הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו" (כה ט), אדם כזה רוצה לראות את ישועת ה' במו עיניו, את היבול של השנה השביעית והשמינית הוא רוצה לראות מבורך יותר בשפע של כמות ולא רק באיכות, והקב"ה אכן מראה לו זאת: "ועשת את התבואה לשלוש השנים" (כה, כא). שדהו אמנם מגדלת כמות כפולה ומכופלת לשישית שביעית ושמינית, אך עבודתו גם כן כפולה ומכופלת, הן בקצירה והן באיסוף ובאיחסון וטירחתו מרובה. אמנם תהיה לו ברכה בכמות אך לא באיכות, באותה מידה שאדם בוטח בה' כך ה' מתנהג עמו מידה כנגד מידה, כמו שכתוב: "ה' צלך על יד ימינך" (תהלים קכא, ה) ואמרו חז"ל: מה הצל הזה כשאתה מרים יד אף הוא מרים יד כנגדך כך גם הקב"ה.

לפעמים ההשתדלות שעושה האדם, לא רק שאינה מועילה, אלא אף מזיקה, כמו שמצינו עם שלמה המלך שהגמרא (סוכה נג.) מספרת: פעם ראה שלמה המלך ע"ה את מלאך המוות כשהוא עצוב, אמר לו שלמה: "למה אתה עצוב?", אמר לו: "משום שהגיע זמנם של שני סופריך למות". מיד שלמה ציווה בחכמתו לשדים שיקחו אותם לעיר לוז, אשר שם אין שליטה למלאך המוות, כדי שלא יוכל לקחתם. למחרת שוב פגש שלמה המלך את מלאך המוות, אבל הפעם היה שמח וחיוך רחב היה מרוח על פניו השחורות והמפחידות. שאל אותו שלמה: "למה היום אתה כל כך שמח, זכית בלוטו?", אמר לו מלאך המוות: "היום אני שמח בזכותך, משום שנגזר על שני סופריך שימותו בשער לוז, והייתי עצוב, מי יוליך לי אותם לשם, והנה עשית לי את העבודה על הצד הטוב ביותר ולקחת לי אותם לשם, לכן נתמלאתי היום שמחה שיכולתי לעשות את שליחותי".

הרי שלא רק שלא הועילה השתדלותו של שלמה המלך ע"ה, אלא אדרבה דווקא ע"י השתדלותו יצאה גזירת הקב"ה לפועל, ומזה ילמד האדם למעט בהשתדלות וירבה בתפילה לבורא עולמים שייזמן לו את מה שצריך בלא הרבה עמל וטורח, כי רוב ההשתדלות לא תוסיף על המגיע לו.

וכן מצינו בפרשת המן: "וילקטו המרבה והממעט, וימודו בעומר ולא העדיף המרבה והממעט לא החסיר" (שמות טז, יח). ופירש רש"י: "יש שלקטו הרבה ויש שלקטו מעט, וכשבאו לביתם מדדו בעומר איש מה שלקטו, ומצאו שהמרבה ללקוט לא העדיף על עומר לגולגולת אשר באהלו והממעט לא מצא חסר מעומר לגולגולת וזהו נס גדול שנעשה בו". פרשת המן באה ללמדנו כי הכמות אינה ולא כלום וכל אדם מקבל מה שצריך לקבל ומה שנגזר עליו לקבל וברכת ה' היא תעשיר.

אדם בעל אמונה ובטחון אינו דואג מה יהיה מחר, אלא יושב בשלוות הנפש והוגה בתורה ובעניינים רוחניים, ולא דואג שום דאגה גשמית של מה יהיה ומה נאכל, ואיך נסתדר, וכיצד נחתן את הילדים וכו', שהרי מאן דיהיב חיי יהיב מזוני (מי שנותן חיים נותן גם פרנסה ומזונות), והכל כבר נגזר בשמים כמו שאמרו: הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (נדה טז:). נמצא שמי שאינו בוטח בה' ית' ומרבה בהשתדלות הרי הוא סוחב חבילין דמעיקין ללא שום צורך.

ואמר על כך החפץ חיים זצ"ל: אדם אחד הלך בדרך ונשא חבילה כבדה על כתפו. בעודו הולך עברה שם עגלה, והעגלון הציע לו שיקח אותו אל העיר. שמח ההלך על העזרה, הודה לעגלון ועלה לעגלה. לאחר כמה דקות הסתובב העגלון לאחור וראה את הטרמפיסט שלו יושב על הספסל, אך עדיין נושא את חבילתו הכבדה. שאל אותו העגלון: "מדוע אינך מניח את חבילתך? לשם מה אתה ממשיך להתאמץ ולשאת אותה על כתפך?". ענה לו האיש: "די לסוסים הטורח שהם נושאים אותי, איני רוצה להטריח ולהכביד עליהם לשאת גם את חבילתי".

כך נראה האדם שמרבה לעשות השתדלות, וחושב שבכך הוא עוזר לקב"ה, ואינו מבין שהקב"ה נושא אותו ואת דאגותיו וכל אשר לו.

לעומת זאת ישנם אנשים החיים בתמימות, אמונה ובטחון גמור בקב"ה:

הגרי"ח זוננפלד זצ"ל היה עני מרוד, הוא מעולם לא הסכים לקבל מתנות מבני אדם, והיה בוטח מאוד בקב"ה שימלא כל חסרונו. הוא היה מרבה בתפילות לה' ית' ומבקש ממנו שגם אשתו הרבנית תתאזר במדת בטחון עצומה כשלו.

ה' שמע את תפילתו, וכל ימיה לא התאוננה הרבנית על חוסר פרנסה. אך פעם אחת ויחידה פקעה סבלנותה, ולבה האמהי נכמר למראה עולליה המבקשים לחם ואין היא יכולה למלא את מבוקשם.

כך העיד רבי ישראל יעקב ברנשטיין ז"ל: גרים היינו בשכנותו של רבי חיים שנים רבות, באחד הימים בשעת הצהרים הקישה הרבנית אשת רבי חיים על דלת ביתנו, ושאלה בעצב ובבישנות, אם נוכל להשאיל לה ככר לחם לארוחת הצהרים. והי הדבר לפלא, כי מימיה לא נהגה הרבנית לשאול משכניה מחוט ועד שרוך נעל, וביחוד צרכי אוכל.

נגשתי לארון הקיר ובחרתי ככר לחם אפוי היטב, מעשה ידי אשתי שנהגה לאפות בעצמה את הלחם, והושטתי אותו לרבנית. תוי פניה של הרבנית העידו שרוחה נסער בקרבה. ומכיון שראיתי בכל הענין מקרה יוצא דופן, גברה סקרנותי ועקבתי אחרי הרבנית עד לתוך ביתה.

כשנכנסתי אחרי הרבנית ראיתי שרבי חיים מסב ליד השולחן שותק ומכונס, שוזה ומצפה למה שתגיש לו אשתו הגישה לו הרבנית את הלחם שזה עתה השיגה בהשאלה. ואחרי שרבי חיים פרס כדין ובירך ברכת המוציא, אמרה לו: "רציתי להטעימך הטעם כשאין לחם בבית, למען תרגיש בצערי ובצער הילדים שאין לי במה להשביע רעבונם". באומרה מלים אלה פרצה בכבי מר, והוסיפה: גם לחם זה שעליו בצעת עתה שאול הוא מאת שכנו ר' ישראל יעקב.

הצטער מאד רבי חיים על סעודה זו שאינה מספקת, ועוד שהלחם לא משלו הוא, דבר שנגד את הנהגתו, כי מעולם לא שאל דבר מאחר. דחק עצמו ואכל שיעור כזית שיוכל לברך עליו ברכת המזון הרבנן, אכל ולא שבע כי לא רצה לשבוע מסעודה שאינה שלו. כל אותו זמן שרבי חיים סעד את סעודתו הדלה וברך בכוונה ברכת המזון, עמדה הרבנית בפינת החדר השני, כשדמעותיה נגרות על לחייה ואינה יכולה לשלוט ברוחה.

צערה של אשתו, ורעבון ילדיו, נגעו מאוד ללבו של רבי חיים, ועם גמר ברכת המזון אמר, כפונה אל עצמו: "אמנם נדמיתי שגם לה יש מדת הבטחון כמוני, אבל עכשיו שאין הדבר כן, יש לצאת ולחפש פרנסה". ובדברו כדברים האלה שם את ה'דזובע' שלו על כתפיו, קם ויצא מן הבית "לחפש פרנסה".

אני, שהכרתי את רבי חיים כאיש מופת מהרבה מקרים אחרים, גבר בי יצר הסקרנות לעקוב ולראות איך "מחפש" רבי חיים פרנסה. הוא עולה במדרגות הרחבות במעלה השכונה, ואני מצדד עצמי בקרבת הקירות בכדי שלא ירגיש בי, רבי חיים סובב ימינה פונה לצאת מהשער שע"י בית החולים "משגב לדך" בסמטא הפונה למיידאן, ואני בעקבותיו. הוא עושה כמה צעדים מחוץ לשער ומהלך בכיוון לרחוב המיידאן, ואני אינני מסיר עיני אף לרגע מתנועותיו.

לפתע הבחנתי שרבי חיים מתכופף. לא שלטתי ברוחי וזרזתי את צעדי בכדי להמצא בקרבתו, בטווח ראיה, והנה אני רואה שהוא מרים מהארץ שני נפוליון זהב. רק עתה כאילו הרגיש בי, ויפן אלי בשלוות רוחו ויאמר: "נו אפשר כבר לחזור הביתה יש לי ב"ה כבר פרנסה..." (האיש על החומה)

וציויתי את ברכתי

וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעָשִׂית אֶת
הַתְּבוּאָה לְשִׁלְשֵׁי הַשָּׁנִים (כה, כא)

יהודי שמקבל על עצמו לשמור שמיטה זוכה לכך שבשנה השישית, התבואה תצמח בכמות כזו המספיקה לשלוש שנים!

מי יכול להבטיח הבטחה כזו, שבמשך מאות שנים לא תחסר תבואה בשנה השביעית והשמינית? רק בורא עולם שהוא כל יכול. השמיטה מהווה ראיה ברורה ומוכיחה בעליל שהתורה ניתנה מן השמים, ולא כמו שחושבים הכופרים כאילו משה רבינו בדה אותה מלבו. וכי מי יעז להבטיח הבטחה כזו שהיא בגדר נס גלוי מעל הטבע? רק הקב"ה שהוא כל יכול, יש בכוחו להבטיח ולקיים, וזו ראיה ברורה שהקב"ה נתן את התורה על הר סיני.

לפנינו עדות מתוך אגרת שכתב הג"ר בנימין מנדלסון זצ"ל, רב היישוב קוממיות:

אחרי שנת השמיטה תשי"ב לא היו לנו חיטים לזרוע, לפי שבחיטים משביעית לא רצינו לזרוע, ובדוחק השגנו חיטים משנה שישית מקיבוץ סמוך, חיטים שבורים ומתולעים שלא היו ראויים לזריעה כלל. ושאל אותי ר' יחיאל ע"ה שהיה ראש ענף הפלחה בקוממיות, מה לעשות? ואמרתי לו: אם אין על פי ההלכה חיטים אחרים, תהיה מאמין בחיי העולמים וזרוע וה' יתברך יעזור בחיטים אלו.

ואכן נמצאו חיטים ישנים פגומים שבורים ומתולעים, ואותם זרעו בקוממיות.

והנה כל סביבותינו עחקו עליו, על שזרע בחיטים כאלה, והזהירוהו לבל יעשה היזק של כעשרים אלף לירות, אך הוא בתום לבבו מילא אחר דברי, ובטחנו בקב"ה. והנה בשנה זו לא היו גשמים בתחילת החורף וכל אלה שחרשו בסוף שביעית וזרעו תיכף במוצאי שביעית נרקבו זרעיהם בקרקע היבשה, ואנחנו לפי שלא חרשנו בסוף הקיץ של

שנת השמיטה וגם לא בחול המועד סוכות של מוצאי שביעית ונמשכה חרישתנו עד מאוחר לתוך החורף, ואחר כך נמשכה זריעתנו וכשגמרנו בחודשי החורף התחילו הגשמים לרדת בשפע, והצלחנו בעז"ה בתבואתינו בברכה מרובה מאוד. ונעשו פלאות בחיטים השבורים והמתולעים שזרענו, כי גדלו והצליחו ועשו פרי, בזמן שבכל הסביבה לא היה יבול, והיה לאות שהקב"ה שולח ברכתו לשומרי שביעית.

עוד שני דברים נפלאים היו לנו בקוממיות בשמיטה תשי"ט שמרן הגאון מבריסק זצ"ל אמר עליהם שמצוה לפרסמם:

בחודשים הראשונים של שנת השמיטה היה זרוע בשדות מאכל בהמה שנזרע לפני שביעית, שמותר לקצור בשביעית. והנה ביום ששי אחד בא ארבה לכפרים הסמוכים. ואנשי מקומנו באו אלי בחרדה שיש סכנה גדולה של אכילת כל הנזרע, לידי הארבה. ואמרתי נראה ישועת ה' ית' בשמיטה. והנה בא מחנה גדול של ארבה עד לגבול קוממיות, וכשאך הגיע לגבולנו תיכף פנו לנו עורף, וכלעומת שבאו כן הלכו, ולא נשאר ארבה אחד בכל גבולינו ולא הזיקו מאומה.

הדבר השני: בשנת תשי"ז החליטה הסוכנות לנטוע פרדסים לכמה ישובים וביניהם גם לקוממיות. אמנם העמדנו תנאי כי מסכימים אנחנו רק אם יתחייבו לשמור כל הלכות שמיטה בפרדס לפי כל הוראותי. כשנה או יותר נתעכב הדבר בגלל זה. כי הם סירבו למלא אחר התנאי שלנו, ואנחנו עמדנו על זה כעור חלמיש. ובמשך הזמן התייאשנו כבר מכל הפרדס. הגם שבעבודות הפרדס היו מתפרנסות כמה וכמה משפחות והיתה מגיעה רווחה לקוממיות.

עד שבשנת תשי"ח דברנו עם מנהל הפרדסים מר ויגודסקי, והסברתי לו את גודל קדושת השמיטה ועד כמה שחביב עלינו קיום מצוה זו ונתרשם מאוד. וקבלנו ממנו הודעה כתובה וחתומה על ידו, כי הפרדס ינטע וכל דיני שביעית ישמרו בו כפי הוראותי. וכן היה הפרדס ניטע, הושקע בו כחצי מליון ל"י ומנהלי הפרדס מילאו תמיד אחר הוראותי.

והנה במשך זמן עבודת הפרדס בשנת השמיטה תשי"ט שנעשתה בדיוק כפי הוראתי, אמרו לי מנהלי הפרדס שלדעתם אני מסכן את הפרדס ע"י שלא נעבד כראוי מחמת הוראותי, ואני עלול לגרום להפסד הסכום הגדול שהשקיעו בו.

פעמים רבות הייתי חושב מה יהיה אך חיזקתי את עצמי בבטחון בעצם המצוה שבוודאי יעזור ה' ית' שלא יתחלל שם שמים על ידינו. וברוך ה', בסוף חודש מנחם אב תשי"ט בא מנהל הפרדס ואמר לי בהתרגשות רבה כי שנים עשר פרדסים ישנם תחת ידו, ובכולם עבדו כרגיל, מלבד בפרדס קוממיות שלא עשו את הרצוי והצריך לדעתם, ולבסוף פרדס קוממיות הצליח מאוד, הרבה יותר משאר הפרדסים. ושאל אותי שאסביר לו הדבר, ואמרתי לו שה"אני מאמין" הראשון הוא שה' ית' הוא לבדו עשה עושה ויעשה לכל המעשים, וגם את הפרדס. ולפי שאנחנו עשינו רצונו יתברך בפרדס, הצליח ה' את הפרדס וכך נרשם במחלקת הפרדסים הממשלתית: "הפרדס בקוממיות לא עבד בכל שנת השביעית והצליח" (ילקוט לקח טוב).

● היה זה בחודש אייר ה'תשס"ז. "שלום, אני מדבר עם הרב ראובן מאיר?", בקע הקול מהשפופרת. "כן", השיב ר' מאיר. "אתה מטפל בשומרי השמיטה בארץ?" – "כן". "אני חקלאי מהדרום, הגעתי השנה להחלטה שעלוי לשמור שמיטה, אפשר להיפגש איתך? ניתן להיפגש היום בארבע". "אין בעיה", סיים ר' מאיר את השיחה. "איזה סיפור מוזר", הרהר לעצמו. הרב מאיר, יש להקדים, הוא רכז אחת מקרנות השביעית המסייעות לחקלאים שומרי שמיטה. השיחה הייתה לא שגרתית, שכן בד"כ פעילי הקרנות הם אלו המכתתים את רגליהם ממושב למושב כדי לשכנע את החקלאים לשמור שמיטה, הדבר כרוך בשכנועים רבים ובשיחות נפש ארוכות. וכאן לפתע חקלאי מביע נכונות לשמור מיוזמתו שמיטה כהלכה. בשעה היעודה הופיע ר' מאיר במקום המפגש. לאחר כמה דקות נפגשו עיניו באדם הנראה כמחכה למישהו. הוא ניגש אליו, ומיד כשהבחין בו הלה, אורו עיניו. "הרב מאיר?"

"כן". "אני שמח לפגוש אותך", אמר האיש, שהזדהה כליאור, "בבקשה אתה מזמן להיכנס לרכבי שם נוכל לדבר יותר בנחת", אמר. השניים התיישבו ברכב, ליאור פתח ואמר: "תראה הרב, אני חקלאי ביישוב בדרום הארץ, השנה החלטנו אני ואשתי לשמור שמיטה". ר' מאיר הסביר בכללות: "על מנת לשמור שמיטה יש צורך לא לעבוד כלל בקרקע לאורך כל שנת השביעית. מראש השנה שנת ה'תשס"ח וסיומה בראש השנה ה'תשס"ט". במשך הפגישה הוא פירט לפניו את הפרוצדורות היותר מורכבות הכרוכות בהכנת השדה לשמיטה, באופן השבתתו, ובשאר הפרטים ההלכתיים. "הגוף במסגרתו אני עובד יעמוד כל העת לשירותך ולעזרתך", הוסיף, "תוך כמה ימים נשלח אליך בעז"ה מדריך חקלאי שיעמוד לימינך וילווה אותך לאורך השנה". "תודה רבה", אמר ליאור, "זה יותר מסובך ממה שחשבתי". "הניסיון לא קל", הוסיף הרב, "יותר קשה ממה שאתה חושב, אבל תדע לך שיש הרבה עזרה ממרום, על כל צעד ושעל". "את זה אתה לא צריך לספר לי", אמר ליאור, כשחיוך מופיע בקצה פיו. "לא מפתיע אותך שאדם מתחזק כמוני, מחליט לפתע להשבית ארבעים דונם של שטח חקלאי פורה ומניב יבול יפהפה?!"

"הדבר החל לפני שלוש שנים", החל לספר. "יום אחד שוחחנו אני ואשתי על אודות העובדה שאנו חיים בארץ ישראל והחלטנו בשלב ראשון להתחזק בקיום המצוות ולהתחיל כל ערב לקרוא יחד עם כל המשפחה כמה פרקים בתנ"ך". "מידי ערב, באווירה נעימה אנו מתיישבים עם הילדים בגינה, וקוראים כמה פרקים בתנ"ך. מידי פעם מתפתחים דיונים על מה שקראנו עתה. כשהגענו לפרשת "בהר", מתגלה לעינינו ציווי מאוד מיוחד: שש שנים מותר לך לזרוע את השדה, ולעבוד אותו כראוי, אולם לאחר שש שנים אלו באה השנה השביעית, שבה עליך להשבית את כל העבודה החקלאית לחלוטין! במרכולים שבהם ניתן היה להשיג סחורה בלא קשר לעונה, לא היו מקררי ענק לאיחסון תוצרת חקלאית סיטונאית. כיצד אם כן עם שלם המתפרנס כולו

מהחקלאות יכול לעמוד בציווי שכזה, אחת לשבע שנים לא לזרוע ולא לקצור, ולא לגדל דבר הניתן לאכילה. בהמשך הפסוקים קראנו כי הבורא מבטיח שהוא יעווה את הברכה, והארמה תצמיח בשנה השישית עבור שלוש שנים! הבטנו המומים אחד בשני, כיצד התורה יכולה להבטיח שבמחזוריות קבועה לאחר חמש שנים שבהן הקרקע תניב יבול מסוים, ישתנה הטבע שלה בשנה השישית, והיא תניב פי שלושה? זוהי הבטחה על טבעית בעליל.

אשתי זרקה לחלל האוויר: 'בוא נבדוק את זה, נחליט שאת כל החקלאות שלנו אנו משביתים בשמיטה, ונראה מה קורה בשנה השישית, מה דעתך?'. הרהרתי לעצמי, לאחר מספר רגעים ולבסוף החלטתי להיענות לאתגר: זוהי אפשרות נהדרת לבדוק את ההבטחה. היה זה לפני שנתיים".

ליאור השתק לרגע. ור' מאיר שאל: "עכשיו אנו כבר במחצית השנה השישית, יש בידך תוצאות?" – "כן, צר לי לומר הברכה לא הופיעה אצלי פי שלשה". "אז מה כן קרה?" – "אני חקלאי כבר שלושים שנה, הנתונים אצלי מאוד מדויקים, כל שנה הרווחים הם פחות או יותר אותו דבר, אולם השנה קרה לי משהו מאוד מוזר, צירוף מקרים ייחודי גרם לכך, שהשנה הרווחתי פי חמישה! "מאזן הרווחים שלי השנה הוא שיש כרגע בידי כסף כמו שאני מרוויח במשך חמש שנים בדיוק! מבחינתי אין כל בעיה לשמור שביעית ברווח וגם להתחיל בפיתוח הקרקע שנה לאחר מכן". "מה קרה השנה שלא קרה בכל השלושים שנה האחרונות?" שאל ר' מאיר. "אני מגדל בארבעים הדונם שברשותי פלפלים, לייצוא לחו"ל. בד"כ אני מוכר קילו פלפלים במחיר סיטונאי של שלושה עד שלושה וחצי שקלים לק"ג, השנה פנו אליי מכל העולם, שאייצא את הסחורה שלי אליהם. המחירים טיפסו ולבסוף קילו פלפלים נמכר במחיר סיטונאי של שמונה עשרה שקלים!"

"התחלתי לברר מדוע ואז נודע שיש מחסור של פלפלים בעולם, מדינות באירופה, ובראשן ספרד, הן יצואניות הפלפלים הגדולות בעולם. לפני

כמה חדשים בבדיקות שערך משרד הבריאות העולמי באירופה התברר שחומר רעיל מופיע בכל התוצרת. בירור קצר העלה שהשנה נקנתה כמות גדולה של חומר ריסוס מחברה סינית במחיר הרבה יותר זול. החומר לא היה ראוי לשימוש, וכל התוצרת החקלאית של ספרד ועוד כמה מדינות נאלצה להיזרק. "נוצר מחסור עולמי בפלפלים, והמשווקים חיפשו נואשות בכל מקום בעולם אחר מטעי פלפל. כשנודע להם עליו, הם היו מוכנים לשלם הון תועפות על מנת לזכות בתוצרת החקלאית שלי". "כמובן, אני ואשתי עומדים המומים מול העובדה הזו, אין לנו מה לומר. כבר אמרתי לך, שזו השנה השלושים שאני חקלאי, וכל שנה פחות או יותר התגובה זהה וכך גם המחירים, אין ספק כי זו ברכה אלוקית. הגיע הזמן לעשות את חלקנו בהסכם ולשמור שמיטה במלואה" ... (מעובד מתוך האמנתי כי אדבר)

לה' הארץ ומלואה

**"וְהָאָרֶץ לֹא תִמְכַּר לְעַמִּיתָת כִּי לִי הָאָרֶץ כִּי יָרִים
וְתוֹשָׁבִים אֹתָם עַמְדִּי" (כה, כג)**

בפסוקים הקודמים התורה ציוותה על שמיטין ויובלות, בהן אנו נאסרים בעבודות האדמה, עלינו להפקיר אדמותינו ולשחרר את העבדים משליטתנו...

מה יש במצוות אלו ומה תכליתן?

המשגיח ממיר, רבי ירוחם ליבוביץ זצוק"ל, ביאר בספרו דעת תורה, שמטרת מצוה זו לומר לנו כי אין אנו בעלים על רכושנו! בהסרת הבעלות על האדמות והעבדים, מודים אנו ומחליטים בעצמנו - כי לה' הארץ ומלואה! ואף שהחזקנו בנכסינו במשך יובל שנים, הרי מצהירים אנו בבוא שנת היובל - כי לה' הארץ ומלואה ואנו בה רק כגרים ותושבים.

מצוה זו באה ללמדנו, כי אל יחשוב האדם בלבו כי מקומו כאן בארץ הוא לצמיתות - כי הארץ לא תמכר לצמיתות, מצבנו כאן בעולם

הזה הוא ארעי, אין לנו שום קביעות לא בעצמנו ולא בנכסינו, הכל ארעי, וממילא יתבונן ויחשוב כי יבוא יום וצריכים להסתלק מן העולם ולתת דין וחשבון...

אדם שחי בהתבוננות ובחשבון כזה, הרי כל חייו הם מקשה אחת של עבודת ה' בהתבוננות ובהנהגה שיש בורא לעולם ואנחנו בניו ועבדיו, שומרי מצותיו ההולכים בדרכיו, וכל מה שנתן לנו הרי הוא כפקדון לחיינו כאן עלי אדמות כדי שנוכל לשמור מצוותיו וחוקותיו.

בזמן כהונתו של רבי חיים מוולוז'ין זצוק"ל כרבה של העיר וולוז'ין, היה מעשה בשני אנשים מתושבי העיר שפרץ סכסוך ביניהם, האחד טען כי מגרש פלוני הנמצא בקצה העיר שייך לו, ואילו השני טען שלי הוא.

הסכסוך ביניהם הגיע לטונים גבוהים וכשהבינו בחוסר האפשרות להגיע להסכמה החליטו לגשת להכרעת הדברים בבית המשפט, כל אחד מעורכי הדין קיבל תמורה גדולה על מנת שיטה את כף המשפט לצד שלו, וכך התנהל המשפט כמה ימים, אך ללא הכרעה, עד שהשופט הראשי הודיע כי לא מצליח הוא למצוא צדק בצד מסוים ואינו יכול להכריע במשפט.

בלית ברירה החליטו בעלי הדין לגשת לדין תורה אצל הגאון רבי חיים זצוק"ל, התייצבו הם ביום שנקבע, וכל אחד שטח טענותיו וראיותיו לכאן ולכאן, שמע הגאון את טענותיהם וראה כי רחוקים הם בעמדותיהם האחד מהשני, בכל זאת ניסה לפשר ביניהם ולהגיע לפשרה שתוסכם על שניהם, אבל עקב עקשנותם שלא לבוא אחד לקראת השני בשום אופן, החליט רבי חיים לעשות מעשה.

וכך בסיום עוד יום של דיונים אמר לפתע רבי חיים: "ברצוני לנסוע ולראות את חלקת האדמה עליה אנו דנים, אנא התלו אלי לנסיעה". בקשתו של רבי חיים התמיהה את בעלי הדין שלא הבינו כלל את התועלת שבדבר, וכך יצא ר' חיים ואילו התלו שני בעלי הדין ויצאו מחוץ לעיר לבדוק את חלקת האדמה.

בהגיעם לחלקת האדמה, החל ר' חיים מודד את החלקה לאורכה ולרוחבה לכל ד' רוחותיה. ולפתע, התכופף ר' חיים והשתטח על האדמה וקירב את אוזנו אל האדמה כאילו הוא מאזין למשהו מסוים.

לאחר כמה דקות קם ר' חיים וביקש מכולם להתלוות אליו חזרה העירה, מבלי שיש להם מושג לפשר המחזה המוזר שהתרחש לנגד עיניהם. באן אומר ודברים חזרו כולם העירה, והתיישבו בחדרו של ר' חיים לשמוע מה בפיו ומה יחרוץ בעקבות הביקור בחלקת האדמה.

התיישב ר' חיים ופתח את דבריו ואמר: "שמעתי את טענותיהם של שני הצדדים, דנתי בדבר, ניסיתי להכריע, אך לא עלה בידי, לכן החלטתי שעלי לשמוע מה בפי האדמה עצמה, מה דעתה, למי היא שייכת". לשמע המילים הפולחות הללו לא ציפה אף אחד ומשום כך הס הושלך בחדר בית הדין, כולם שמו אזניהם כאפרכסת לשמוע את המשך דברי הרב.

אמר להם ר' חיים: "מה תחשבו שענתה לי האדמה? היא אמרה לי שהיא עצמה לא שייכת לאף אחד מבעלי הדינים! להיפך שניהם שייכים לה! מה להם לריב ולהתקוטט והרי יגיע היום ושניהם בסוף יגיעו אלי!"

הפסק הובן במלא חומרתו, ומרוב בושה כבשו בעלי הדינים את פניהם בקרקע, על כי לא הסכימו בשום אופן להגיע לפשרה, ועל אתר הסכימו להתפשר ולסגור ביניהם את המחלוקת המרה.

תמיכה רגשית

וְכִי יִמּוֹךְ אֶזְוִיךָ וּמָטִיהַ יָדוֹ עִמָּךְ וְהִזְזִיקְתָּ בּוֹ (כה, לה)

פעמים רבות, אדם מגיע לקושי שהוא חש שאינו מסוגל לעמוד בו. יהודי ניצב בפני התמודדות, שהוא מתקשה מאוד לשרוד אותה. הוא נאנח, לחוץ ואובד עצות... ברגע הזה, הוא צריך מישהו שיקשיב לו, שיאזין לו, שיתן לו לפרוק באוזניו את המשא הכבד העובר עליו.

יתכן שהוא זקוק לעזרה כספית או טכנית, אך יותר מזה - הוא זקוק לכתף ולאוזן קשבת. למישהו שישמע, יקשיב, יהנהן בראש וייאנח אתו. זה הכל, זה כל מה שהוא צריך, זו העזרה הגדולה ביותר עבורו!

ההקשבה לאדם הנתון בצרה נותנת לו שחרור, הוא מרגיש כאילו פורק הוא את משאו, זה מעניק לו כוחות חדשים להמשיך לשאת את דאגותיו וצרותיו! את הגילוי הזה חושף הפסוק: "דְּאָגָה כְּלָב אֵישׁ יִשְׁקָנָה" (משלי יב, כה), וחז"ל ביארו: 'ישיחנה לאחרים'. כאן נחשפת נוסחת קסם, המגלה את סוד ההקשבה. כשאדם מודאג והוא משוחח על דאגתו עם אחרים, כשלבו כבד ועייף מדאגותיו והוא פורק אותו באוזני הזולת, הוא הופך לאדם חדש, הוא מקבל כוחות חדשים להתמודד!

כשפוגשים יהודי ברגע ההתמודדות, בעיצומו של קושי בחיים, העזרה הגדולה ביותר שנוכל להעניק לו היא להקשיב לו. לפעמים, ההקשבה שלנו ברגע המכריע, בעיצומו של הקושי - יכולה לשמש כמנוף להתעלות ולצאת מהסבך, בכוחה להעניק אנרגיה וכוחות להמשיך בהתמודדות.

זה מה שהתורה מגלה לנו, בפסוק: 'והחזקת בו'. ופירש רש"י: 'אל תניחהו שירד ויפול, ויהא קשה להקימו, אלא חזקה משעת מוטת היד'. כלומר, כשיהודי לצידיך ניצב ברגע מכריע, אל תיתן לו להתרסק, תהיה שם בשבילו משעת דאגתו, תהיה מוכן לעזרתו בשעת לחצו, הענק לו את התמיכה ברגע הנכון! אמנם התמיכה הזו, בדרך כלל הינה תמיכה כספית, אבל פעמים רבות, היא פשוט הקשבה. כי ההקשבה מקילה, היא נותנת כוחות להמשך

ההתמודדות, היא מונעת את ההתרסקות על שרטוני המשברים, ומעניקה את היכולת להחזיק מעמד.

ההקשבה מייצרת שינוי בנפש האדם המתמודד, ונותנת לו את היכולת לשרוד ולצלוח את המשבר. אלו רק כמה דקות של השקעה, שמזדמנות לנו כלאחר יד, מול אנחה של חבר, עיניים עצובות של ידיד, כאב לב מודחק של יהודי אחר. נכון שכולנו עמוסים ולחוצים, אבל תמיד עלינו לשמור על תשומת לב ועין פקוחה על זולתנו, לזהות את רגעי המשבר של ידידינו ולתמוך בהם בשעתם הקשה.

על פתח ביתו של הגאון רבי דב בעריש ויינפלד זצ"ל – הרב מטשעבין, נקש יהודי וביקש לשוחח עם הרב. הרבנית הורגלה בכך שיהודים מבקשים להיכנס לרב לעצה ולברכה לכמה דקות, וניאותה להכניסו לסלון הבית. הרב מטשעבין קיבל את היהודי הזר בשמחה ובמאור פנים, ושאל לשלומו. האיש החל לספר את סאת צרותיו, האריך לספר כיצד פוטר מעבודתו, פירט את קשיי המשפחה העוברים עליו, ולא נמנע גם מלתאר בפרוטרוט את מצבו הרפואי.

כל אותה עת ישב הרב והנהן בראשו, הקשיב בתשומת לב ולא ענה דבר וחצי דבר, למעט דברי הרגעה וניחום קצרים. שעה ארוכה ישב האיש, סיפר וסיפר, כאשר הרב רק מהנהן ומנחם, מקשיב ומעודד. הרבנית הבחינה כי האיש מדבר שעה ארוכה מהרגיל, והיטתה אוזן לשמוע על מה ולמה. להפתעתה, התברר כי הרב כלל אינו מדבר ואינו מייעץ דבר, הוא פשוט יושב ומקשיב בסבלנות אין קץ.

עוד זמן ארוך נמשך המחזה המוזר, כשאותו יהודי מפרט כל פרט ופרט בסאת צרותיו, מעלה חוויות קשות מההיסטוריה הרחוקה, ומקנח באנחות על המצב הנוכחי. ואילו הרב – שותק ומהנהן, מגיב באנחות השתתפות בעצרו ותו לא. לסיום, בירכו הרב בברכות חמות, ונפרד ממנו בלבביות. הרבנית התפלאה מאוד לפשר הביקור המוזר, ושאלה: 'הרי הרב כה עסוק, לכל דקה יש תפקיד ולכל רגע יש משמעות. האיש ישב וסיפר סיפורים, לא ביקש ולא קיבל אף עצה מעשית, רק סיפר

וסיפר וסיפר... על שום מה הקדיש לו הרב זמן ארוך כל כך, בסבלנות ללא גבול ובהשתתפות כנה?'

אמר לה הרב: 'דמייני נא, שאני רואה אדם צועד ברחוב, ועל שכמו משא כבד. הרי ברור שאגש אליו, ואציע עזרתי להוריד מעליו את המשא, נכון? והרי אותו יהודי נושא על לבו משא כבד, חבילות חבילות של צרות והתמודדויות עוברות עליו, לבו כבר מתקשה לשאת. האם אוכל להימנע מלהיות הכתובת בה יפרוק את המשא מלבו? האם לא ראוי שאשמש אוזן קשבת, בה יוכל לפרוק את יגונו?'

כי מי שלוקח נכון את הפרופורציות בחיים, יודע שהתפקיד החשוב והנעלה ביותר שיש ליהודי, גם אם הוא רם מעלה או לחוץ בזמן, הוא להוריד משא מלב יהודי אחר, להקשיב לו, להיות כתובת לפריקת סאת צרותיו. זו המתנה החשובה ביותר שניתנה לנו כעם מיוחד ומאוחד, להאזין לזולת, להשתתף בכאב, להרעיף מילות חיזוק. 'איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חיזק!'

היה זה ביום ששי, י"ח בטבת תשנ"ח. הרה"צ רבי מרדכי לאווי זצ"ל, בנו בכורו של כ"ק האדמו"ר מטאהש זי"ע, נערך כמדי יום לתפילה שחרית בשעת בוקר מוקדמת. הוא התעטף בטלית והתעטר בתפילין, ועם תחילת התפילה חווה התקף לב קשה, הוא קרס על מקומו בלי דופק ונשימה, לתדהמת סובביו.

כוחות ההצלה חשו למקום, אך לא נותר להם מה לעשות. רבי מרדכי השיב את נשמתו לבוראה במיתת נשיקה, בתוך רגע קט נפטר, ואיננו כי לקח אותו אלוקים. עסקני הקהילה וגבאי הרבי החלו בהכנות קדחתניות להלוויה, מנסים לארגן בזמן הקצר שנותר להם עד כניסת השבת הלוויה מכובדת כראוי לכבודו של הנפטר הדגול.

הבשורה על הפטירה הפתאומית וההלוויה הצפויה, הכתה את כל שדרות הציבור כרעם ביום בהיר. הוא היה בסך הכל בשנות החמישים לחייו, בשיא פריחתו, והכל עפו לו גדולות ונעזרות. לפתע, אסון כה קשה וכואב!

בשעה היעודה להלוויה, התקבעו בחצר בית המדרש הגדול בקרית טאהש שבקנדה אלפי יהודים, שבאו לחלוק כבוד אחרון לנפטר החשוב. בעיניים דומעות הביטו במיטת המנוח, כשמכל עבר נשמעים קולות בכי ונהי על סילוקו של צדיק. הכל המתינו לאביו הגדול, האדמו"ר מטאהש, שיבוא להשתתף בהלוויית בנו בכורו.

השעה היעודה לצאת ההלוויה חלפה עברה, אך דמותו של הרבי אינה נראית בפתח הדלת. המשתתפים הוסיפו להמתין בסבלנות, מהם שמדברים בגדולתו של המנוח ומהם שמבכים את לכתו בדמעות שלישי. אך חצי שעה נוספת חולפת, והרבי אינו מגיע.

עם התמשכות הזמן, החלו נישאים מבטי תמיהה לעבר הדלת הסגורה. נישאו השערות שונות לפשר העיכוב, היו שאמרו כי הרבי מצדיק עליו את הדין באהבה, אחרים אמרו כי העיכוב נובע מטעמים טכניים. הכל הסכימו כי עיכוב שכזה לא קורה סתם כך, ישנה סיבה לעיכוב הממושך. בשלב מסויים, נכנסו בני המשפחה לחדרו של הרבי, מבקשים לברר את הסיבה לעיכוב. להפתעתם, מצאו את הרבי משוחח בטלפון, ומבין שברי המשפטים הבינו כי מדובר באשה קשת יום אשר שלום ביתה התערער, המספרת באוזני הרבי את סאת יגונה.

האשה כלל לא ידעה, כי הרבי עמו היא מדברת, נמצא באחד הרגעים הקשים בחייו – בין פטירת בנו להלוויה. הרבי האזין לה בקשב, לא זירז אותה ולא מיהר את דבריה, אלא נתן לה לספר את כל מכאובי לבה, לשפוך ולפרוק את כל המעיק עליה. והאשה סיפרה פרק אחרי פרק בסבלנות, איך החלו נישואיה באושר, איך נולד הילד הראשון, כיצד מערכת היחסים הלכה והתערערה, ועד שהגיעה למסקנה כי חי המשפחה שלה עלו על שרטון. והרבי? הרבי מקשיב. שומע. תומך. מייעץ. מאזין. נאנח. הוא לא אומר אף מילה על ההלוויה הממתינה בחוץ, לא חושף את תחושותיו לנוכח האסון הנורא שקרה במעונו רק הבוקר. כל כולו נתון להקשבה לאשה הבוכיה, בכל כוחו הוא מרוכז בתמיכה בה, בדברי עידוד וחיזוק, בייעוץ נבון ובהשתתפות כנה.

בחוג מתחוללת סערת רגשות, הכל בוכים על פטירתו של בנו, ונקל להבין כי הבשורה הקשה מעיקה על הרבי, שוברת את לבו. אך לאשה הוא לא אומר דבר, ממשיך להאזין לה בסבלנות אין קץ, מוסיף להעטיר עליה טללי נוחם וברכות חמות, מעודד אותה ומייעץ לה כדת מה לעשות, למענה ולמען משפחתה, כאילו שעת קבלת קהל שגרתית היא זו... רק כשהאשה רגועה ומפוייסת, רק כשהרבי חש כי התחזקה וקיבלה כוחות חדשים – בירך אותה הרבי, והניח לאבל ולכאב האישי האצור בתוכו מזה שעה ארוכה, לפרוץ החוצה בהלוויה נסערת ורוויית דמעות. (הרב קובלסקי)

נשך ותרבית

אֵל תִּקְחוּ מֵאֲתוֹ נֶשֶׁךְ וְתִרְבִּית וְיֵרֵאתָ מֵאֲכֻלְהֶיךָ וְזוּי אֲזוּיָךְ עִמָּךְ, אֵת כִּסְפְּךָ לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ וּבְמִרְבִּית לֹא תִתֵּן אֲכֻלְךָ (כה, לו-לז)

מתים שהחיה יחזקאל - שישים ריבוא, וכולם עמדו על רגליהם חוג מאיש אחד. אמר לו הנביא: ריבון העולמים מה טיבו של זה האיש? אמר לו: בנשך נתן ותרבית לקח, וחי לא יחיה. (ילקו"ש יחזקאל שעה)

ידוע שאין מילה מיותרת בתורתנו הקדושה, אך כאן לכאורה יש כפילות שהפסוק חוזר לכאורה פעמיים, הכיצד?

ה'בן איש חי' זצ"ל כתב (בספרו עוד יוסף חי) ליישב על פי מעשה שהיה בזמן הגאון רבינו עקיבא איגר זצ"ל, שהיה בעירו עשיר גדול שכל עסקיו היו בריבית, ומזה נתעשר בעושר גדול. אחרי שמת, לא רצו הקהל לקוברו עד שיתנו יורשיו אלפיים מטבעות כסף לקופת הכולל של העיר.

הלכו בניו וקבלו אצל הנסיך על הדבר הזה וטענו שאין דרכם לקחת בשביל הקבורה יותר מעשרים מטבעות כסף, אפילו מעשיר גדול מאוד,

ובעבור אביהם תובעים אלפיים מטבעות?! הרי שזה עוול גדול שאי אפשר לסובלו.

שלח הנסיך לקרוא לרבי עקיבא איגר, ודיבר אִתּוֹ קשות על הדבר הזה. ענה לו הרב: "בתלמוד שלנו כתוב שמי שעסקו מהלוואות בריבית אינו קם בתחיית המתים, אלא ישאר בקבר. זה האיש שנפטר כל הרווחתו ופרנסתו היתה מן הריבית, ומזה נתעשר לכן לגבי שאר היהודים שבוודאי יקומו בתחיית המתים, אין המתים לוקחים את קרקע הקבר מן הקהל לאחוזתו, ורק נקברים בה בשכירות לזמן קצוב, כי בתחיית המתים יצאו ממנה וילכו לביתם לשלום, ואין אנחנו יכולים להעמיס עליהם מחיר גבוה עבור השכירות, שהרי אין לנו יודעים כמה זמן עוד ידורו בקרקע זו של הקבר, כי אולי אחרי שנה כבר יבוא המשיח ויקומו המתים מקבריהם, ולא יהיה להם עוד צורך בקרקע זו של הקבר. אבל האיש הזה, כיוון שלא יקום בתחיית המתים, שהרי הוא הלווה בריבית, א"כ הוא לוקח את גוף הקרקע של הקבר לאחוזת עולם עד אין קץ, וכיוון שקרקע זו שנתייחדה לקבורת המתים היא מקודשת אצלנו וערכה לפי גודל קדושתה רב הוא מאוד, לכך עשינו לה הערכה לפי כבוד קדושתה סך שני אלפיים מטבעות כסף".

הנסיך קיבל את תשובת הרב, וציווה שיתנו היורשים כאשר הושת עליהם מן העדה, ואם אינם רוצים בכך, יכולים הם לקוברו אצל הנוצרים בחצי מחיר.

לפי זה מובן מדוע התורה כפלה את הדברים : פעם אחת : "אל תקח מאתו נשך ותרבית" משום "ויראת מאלקיך" שציווה על הדבר הזה, וגם, "וחי אחיך עמך" - לומר שבזה תלויה התחייה שלך לעתיד לבוא, שעל ידי שאינך לוקח מאחיק נשך ותרבית תקום בתחיית המתים, שתחיה אתה ואחיק עמך ולא תשאר בקבר, וזהו "וחי אחיך עמך", שתחיה אתה ואחיק ביחד ותעמדו שניכם יחדיו.

ועוד הוסיף הכתוב להודיע לאדם תועלת אחרת שתהיה לו מזה שהוא נמנע מלקיחת שוחד, באומרו: "במרבית לא תתן אכלך" והוא מלשון "ואקלה אתכם ארץ אויביכם" (בפרשת בחקותי), ולכן הקבר נקרא בשם "אוכל" שהוא אוכל בשר האדם הנקבר בו, ובא לומר כאן שאם תקח נשך לא תקום בתחיית המתים, ולכך תהיה קרקע הקבר לך לאחוזת נצח ותהיה מוכרח לשלם בעבורה ממון רב וזהו "במרבית", כלומר בריבוי ממון.

במדרש (ש"ר לא, ו) מובא: "וחי לא יחיה - אמר הקב"ה: מי שחיה בריבית בעולם הזה, לא יחיה לעולם הבא".

בירושלמי (ב"מ ה, ח) מובא: "כל המלווה בריבית, כופר בעיקר". הליכותיו של יהודי מבוססים על אמונה בהשגחה פרטית. המלווה בריבית, הרי הוא כופר בעיקר, כי חושב הוא שכוחו ועוצם ידו מצליחות את דרכו ומעשירות אותו. הוא זוקף את הצלחתו המסחרית לחריצותו וכושרו. מחשבות אלו הן בגדר כפירה בעיקר, ועל כן עונשו שלא יחיה לעולם הבא, איש כזה אין לו חלק בחיי נצח.

על חומרת איסור ריבית כתב הפלא יועץ: "ידוע חומר שבו שעובר בחמשה לאוין ונכסיו מתמוטטין, ויורד ואינו עולה, ואין לו חלק באלהי ישראל... ויחרד האיש וילפת לבל תיגע ריבית בממונו, יותר מאשר יחרד לבל יגע בשר חזיר וחלב ודם במאכלו, כי כן באמת הוא חמור יותר. שהאוכל בשר חזיר וחלב ודם וכדומה, אינו עובר אלא לאו אחד, ובריבית עובר על חמשה לאוין. אלא שכבר מילתי אמורה שיש עבירות קלות בר מזל שנוהרים מאד בהן, ואם יצאו אנשים בני בליעל שיעברו עליהן, תהום כל העיר עליהם שיצאו מדת יהודית, ויש עבירות יותר חמורות שאין נוהרים בהן ונעשו כהיתר, כגון עוון ריבית ולשון הרע ושבועת שווא והזכרת השם לבטלה וכהנה רעות רבות, וביטול תורה כנגד כולם, שומר נפשו ישמור את כולם".

שמירת השבת

אַתְּ שִׁבְתֵּנִי הַיְשׁוּבוֹרִי (כו, ב)

תמונה שווה אלף מילים, אבל לפעמים סיפור שווה יותר מתמונה! לפני מספר שנים רכש מר ליב לבייב את קניון רמת אביב בסכום של 250 מיליון דולר מכספו האישי ללא שותפים. בעיתון העסקים "גלובס" דווח בהרחבה על דבר העסקה ובין השאר צויין שבסעיף הראשון בחוזה נכתב: "ברגע שהקניון עובר לבעלותי, הוא יסגר בשבת, עקב היותו שומר תורה ומצוות".

הודעה מרעישת זו הדהדה ברחבי העיר תל אביב, והגיעה עד ללשכת ראש העיר, שמיהר לקרוא ללבייב, והבהיר לו באופן חד משמעי: "אני כאן ראש העיר של ת"א שזכתה לכינוי "עיר ללא הפסקה", משום שמתפקדת עשרים וארבע שעות ביממה שבעה ימים בשבוע. אינך יכול לבוא לעיר חילונית ולסגור קניון מרכזי ביום שבת, כאן זה לא בני ברק, אתה לא תשנה לנו את העיר. דע לך שאם לא תשנה את החלטתך, לא אחדש לך את רשיון העבודה בעיר בסוף השנה".

מר לבייב שמע את ההודעה אך לא נבהל: "אדוני ראש העיר, אינך יכול לאלץ אותי לפתוח את הקניון בניגוד לרצוני. הקניון נרכש מכספי האישי, ומאחר ואני יהודי שומר תורה ומצוות לא אפתח את הקניון בשבת משום שזה נוגד את אמונתי. במידה ולא תחדש לי את הרשיון – ניפגש בבית המשפט!".

ואכן הפרשה לבסוף הגיעה עד לבג"ץ (בית דין גבוה לצדק, ולפעמים הצדק שם כל כך "גבוה" עד שהוא נעלם מעינינו ונשגב מבינתנו), בראשות מר אהרן ברק נשיא בית המשפט דאז.

על אף שמבחינה כספית, הייתה למר לבייב היכולת להעמיד סוללת עורכי דין מהטובים בארץ, להפתעת כולם, הוא הגיע ללא עורך דין וביקש לייצג את עצמו.

המשפט החל. השופט פנה אל מר לבייב ואמר: "מר לבייב, הקניון שלך אינו ממוקם לא בבני ברק וגם לא בשכונת מאה שערים בירושלים. על פי הנתונים שבידי, ברדיוס של 5 ק"מ מאזור הקניון לא מתגוררים אנשים שומרי תורה ומצוות. אינך יכול לבוא לעיר ת"א, לרכוש קניון מרכזי ולסגור אותו בשבת, זו כפייה דתית".

מר לבייב עלה לדוכן ודיבר באופן שהדהים את כל הנוכחים: "ברשותך, כבוד השופט, אשאל שאלה: תאר לך שנשיא ארה"ב מגיע לביקור מיוחד בארץ. כל הכבישים נחסמים, השמירה מתוגברת, כולם מתרגשים לקראת בוא הנשיא.

והנה אתה, כבוד השופט, יושב לך בבית ולפתע נשמעות דפיקות בדלת. אתה פותח את הדלת ורואה המולה רבה בכניסה לביתך. הנשיא האמריקאי הגיע עם כל פמליתו במיוחד אליך! כולם מפלסים דרך לנשיא, העושה דרכו לכיוונך, הוא אחוז בידו קופסה קטנה אך חשובה מאוד, כל הצלמים והשוטרים עומדים וממתינים דרוכים. הנשיא אומר לך: שלום מיסטר ברק, אני נשיא ארה"ב החלטתי להעניק לך מתנה חשובה שהיתה כל השנים בכספת סודית... קח, הרי היא שלך!"

תאר לך שהיית אומר לו: "כבוד הנשיא קח את המתנה שלך וצא מביתי!"

היש בושה גדולה מזו?!

כבוד השופט, זה בדיוק מה שכולם רוצים שאעשה!

בורא עולם אמר למשה רבינו: "משה מתנה טובה יש לי בבית גנזי (שבת י:...) והכספת של בורא עולם היא לא כמו הכספת של ממשלת ארה"ב, אלא שם יש את כדור הארץ, כל הכוכבים והגלקסיות והחיים של כולנו! ובא הקב"ה ואומר למשה: "בתוך כל האוצרות שלי יש לי מתנה אחת טובה ומיוחדת שאני רוצה לתת לעם ישראל והיא השבת!!!" אמור נא לי, כבוד השופט, האם נראה לך נכון שאזרוק לבורא עולם את המתנה בפרצוף?!

איני יודע מה תפסוק, אך דע לך שאני שומר את תורתו ומצוותיו של הקב"ה שהוא ברא את העולם וגם אותי ואותך, והוא ציווה לשמור שבת. אני לא אחלל שבת, נקודה!

השופט נדהם מהתשובה המפתיעה ופסק: "הנני מתיר לך לסגור את קניון רמת אביב בשבת".

הקניון היה ברשותו של מר לבייב במשך שמונה שנים. בסוף כל שנה פירסם עיתון "גלובס" מיהו הקניון הכי רווחי ומצליח במדינה – קניון רמת אביב, הסגור בימי שבתות וחגים... כי "לקראת שבת לכו ונלכה כי היא מקור הברכה". אכן מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה! (נפלאותיך אשיחה)

מורא מקדש ובית הכנסת

וּבִמְקוֹדְשֵׁי הַיְרֵאָאוּ אָנִי ה' (כו, ב)

מצוה לירא מן המקדש, כלומר שנעמידהו בנפשותינו מקום הפחד והיראה, כדי שיתרככו לבבינו בבואנו שם להתפלל או להקריב קרבנות, שנאמר 'ומקדשי תיראו'. ופירשו זכרונם לברכה איזהו מורא? לא יכנס להר הבית במקלו ובמנעלו ובאפונדתו ובאבק שעל רגליו ובמעות הצרורים לו בסדינו, ולא יעשנו קפנדריא, כלומר שיכנס מפתח זה ויצא מפתח שכנגדו כדי לקצר הדרך לבד, ואין צריך לומר שאסור המקום ברקיקה. (חינוך רי"ד)

הסמ"ק כתב (מצוה ו') על כך: "ובזמן הזה בית הכנסת מקדש מעט".

צריך האדם להתנהג במורא, בפחד ובכובד ראש מאימת האל הגדול הגיבור והנורא השוכן בבית הכנסת, ועונש העובר על זה גדול מאוד.

כתב הפלא יועץ: ואחר כוונת הלב הם הדברים, שצריך להיות ירא וחרד ורועש ורועד איך יכנס להיכל המלך, כלי מלא בושה וכלימה.

ויכוון באומרו 'ואני ברוב חסדך אבוא ביתך', שהוא אינו כדאי להכנס להיכל המלך אם לא בעבור גודל חסדו ובזכות אבות ראשונים... ומתוך כך החי יתן אל לבו לעמוד שם באימה ביראה ברתת ובזיע, ושלא לשוח שם שיחת חולין חס ושלום מאימת השכינה השורה שם.

בזהר הקדוש (שמות קלא): נאמר על כך: "מִי שֶׁמְדַבֵּר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּדַבְרֵי חַל - אוֹי לוֹ! שֶׁמְרַאֶה פְּרוּד. אוֹי לוֹ! שֶׁגּוֹרַע אֶת הָאֲמוּנָה. אוֹי לוֹ! שֶׁאֵין לוֹ חֶלֶק בְּאַלְהֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁמְרַאֶה שְׁהָרֵי אֵין לוֹ אֶלּוֹהַ וְאֵינוֹ נִמְצָא שָׁם, וְאֵין לוֹ חֶלֶק בוֹ, וְלֹא פּוֹחַד מִמֶּנּוּ, וּמִנְהִיג קָלוּן בְּתַקּוּן הָעֲלִיוֹן שֶׁלְמַעְלָה".

רבי משה קורדובירו זצ"ל והאר"י הקדוש היו נזהרים שלא לדבר בבית הכנסת אפילו דברי תורה כדי שלא יגררו בטעות לדברי חולין! ואם ראשונים הדומים למלאכים חששו ומנעו עצמם מלדבר דברי תורה בביהכ"ס פן יבואו ח"ו לזלזל במלכו של עולם, קל וחומר שעלינו לבלום את פינו מלדבר בביהכ"ס דברי חולין, ולכל הפחות בשעת התפילה וקריאת ספר תורה.

אמרו חז"ל על הפסוק: "והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפילתי" (ישעיה נז, ז), אימתי? "כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים", כלומר, כאשר אתם תעשו השתדלות לכבד את בית התפילה (בתי כנסיות ובתי מדרשות), ע"י זה יתייקר כבודם גם בעיני שאר העמים שרואים איך עם ישראל נוהג בתוך ביהכ"ס, באימה ביראה וברתת, ואז כל העמים יקראו לו בית תפילה, ממילא אז אביא אתכם אל הר המוריה אל בנין בית המקדש ואשמח אתכם שם לעולם לעיני כל העמים.

הרב הגאון שאול אבולעפיה היה רב עיירה קטנה במרוקו, ועל פיו נשק כל דבר. הוא היה אב בית הדין, השוחט, וכמובן מנהיג רוחני ללא חת, שיד לו גם בתורת הקבלה.

באותם ימים שלט במרוקו מלך עריץ, אשר ביקש לחזק את עבאו, ולכונן עבורו מחנות, הן לחיילים והן למזון. הוא הורה לעזות קצינים

לעבור מעיר לעיר ומכפר לכפר, לאתר עבורו מבנים גדולים וחזקים, ולהחריםם לטובת הצבא.

חיל ורעד אחזו את היהודים, בעיקר את העשירים שבהם בעלי הנכסים והמבנים התעשייתיים. אף אחד לא רצה שהמבנה שלו יוחרם לטובת צבא המלך בעבור קומץ פרוטות מבישות.

והנה בוקר אחד, נוחת לו צוות הקצינים בעיירה הקטנה, והללו מתחילים לרחרח, לבדוק ולחפש בניין שיענה על דרישות הצבא. הם חיפשו בניין שישימש כאסם, כמחסן גדול לתבואה.

עסקני ורבני העיירה היו לחוצים וטרודים, הקצינים שוטטו ובלשו, ולעת ערב הם היו אמורים לעדכן את ראש העיירה לגבי המבנה שהמלך מעוניין בו.

מיד אחרי צאת הכוכבים התפרסמה השמועה מבית ראש העיירה לשכונת היהודים: "ועדת הקצינים החליטה לְבַס לטובת צבא המלך, את בית הכנסת הגדול של העיירה".

שמו שמים, בית הכנסת המרכזי יהפוך לאסם תבואה, חילול הקודש, חיל ורעדה אחזו בכולם. העסקנים והרבנים פנו במרוצה לביתו של הרב שאול אבולעפיה, להודיעו על ההחלטה המזעזעת. הרב אבולעפיה האזין להם בקשב רב, עצם עיניו וביקש מצוות ראשי הקהילה למצוא עבורו רעיון, פתרון, כדי למנוע את רוע הגזירה. חשוב לעיין כי הרב בעצמו, למד והתפלל בבית כנסת קטן העמוד לביתו, ורק בחגים דרש והתפלל בבית הכנסת הגדול.

"קחו לכם שעה זמן לחשוב", ביקש הרב, "אני צריך רעיון, קצה חוט של פתרון כדי להציל את המצב".

הללו התיישבו מול הרב נרעדים ופוחדים. סטירת לחי שכזו, אף אחד לא שיער לעצמו ולא חלם בחלומותיו הכי שחורים. אחרי שעה ניצב

אל מול הרב אחד מגבאי בית הכנסת ואמר: "כבוד הרב, אני חושב שאחרי שהעבא יכניס תבואה לבית הכנסת, אזי תוך זמן קצר הוא יוציא אותה ממנו ויחזיר לנו את בית הכנסת. ואם הרב שואל מדוע, אסביר. בשנה האחרונה ישנן שתי תופעות לא נעימות בבית הכנסת. הראשונה, כשיורד גשם לעיתים, מים דולפים מן הגג, ובנוסף להקות של עכברים השתלטו על בית הכנסת ועדיין לא פעלנו לתיקון המפגע".

הרב אבולעפיה נעמד על רגליו, עיניו רושפות ברקים ורעמים ושאגה נוראה בקעה מפיו: "בושה וחרפה... שוד ושבר! עכשיו אני מבין מדוע המלך רוצה לעקל ולשדוד את בית הכנסת. אתם בעצמכם, הגבאים והמתפללים, בזים למקום, לא מתקנים את הדרוש תיקון, מותירים אותו דולף ושורץ עכברים, אז מה הפלא שמן השמים איבדנו את הזכות להימצא בו.

תכף ומיד כולם רצו אל בית הכנסת, הזמינו בעלי מקצוע, שילמו במזומן לגגנים, ולמדבירי השרצים, שישימו קץ למפגעים המבישים.

תוך יומיים בעלי המקצוע תיקנו את הגג, השמידו את העכברים ושיפצו את בית הכנסת מבפנים ומבחוץ... והמלך, העבא ואסם התבואה... שומכלום.... הם לא באו, לא נכנסו... (הרב קובי לוי)

בַּחֲזֻקָתִי

מ"ב פירושים

אם בְּזֻקָתִי תִלְכּוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם (כו, ג)

לרבי חיים בן עטר זצ"ל יש ארבעים ושניים פירושים על פסוק זה, והם כתובים בספרו אור החיים, ועל כך יש מעשה:

רבינו אור החיים הקדוש נוהג היה לחלק בשר ביום שישי לכל האברכים בישיבה לכבוד שבת קודש. יום אחד, ערב שבת פרשת בחוקותי, היה מחסור בבשר בשוק ולכן הגיע אחד העשירים כדי לקבל מהבשר, אך את נתח הבשר האחרון שנותר רצה הרב לתת לאברך מהישיבה. העשיר אמר לרב שהוא מוכן לשלם הרבה עבור הבשר, אבל הרב העדיף לתת את הבשר בחינם לאברך שלומד תורה, מאשר לתת אותו לעשיר בתשלום. העשיר שכבודו נפגע החל לבזות ולהעליב את אותו אברך, והרב לא מחזה בעשיר כראוי, ולכן הקפידו עליו משמים ואמרו לו לצאת לגלות.

כבר באותו יום ארז הרב את מטלטליו הנערכים ויצא לדרך. באמצע עשה הפסקה, להשיב את נשמתו בדברי תורה על פרשת בחוקותי, שם נתחדשו לו 14 פירושים נפלאים על הפסוק "אם בחוקתי תלכו", ואח"כ המשיך בדרכו. אחר כברת דרך עשה הרב שוב הפסקה, ונתחדשו לו שוב עוד 14 פירושים נוספים על הפסוק. והמשיך בדרכו והלך הלאה. עשה שוב הפסקה, ונתחדשו לו עוד 14 פירושים, סך הכל 42 פירושים, כמניין ודברת בס, הלא הם כתובים בספר אור החיים.

בליל שבת נכנס לבית הכנסת להתפלל מנחה וערבית, בלי שידעו הקהל שהאורח האלמוני הוא הרב רבי חיים בן עטר האוה"ח הק'. לאחר התפילה היה מישחו שזכה להזמינו אליו לסעוד את סעודות השבת.

אחר הסעודה בליל שבת ביקש המארח מרבינו הקדוש שיתלווה אליו לשיעור תורה מפי הרב של המקום. בהגיעם לשיעור פתח הרב פיו בחכמה ואמר להם: 'כעת גילול לי משמים ארבעה עשר חידושים על הפסוק הראשון בפרשתנו, ממה שחידש רבינו הקדוש, נר המערבי, הגאון רבי חיים בן עטר' (כידוע, את חידושיו של אור החיים היו יודעים בעלי רוח הקודש עוד לפני שנדפסו). פתאום קם הרב חיים בן עטר ואמר בענוונותו: "קוראים לו 'חיים', בלי תוספות". שומעי השיעור הזדעזעו מחוצפתו של האורח ומהפגיעה בכבוד הרב ומיחו בו, והוא ישב ושתק. למחרת לאחר הסעודה שוב הלכו לשיעור, ושוב הדבר חזר על עצמו, שהרב הזכיר את שמו בליווי תארים נכבדים בעת שאמר בשמו עוד ארבעה עשר חידושים, ורבי חיים בן עטר שוב קם אמר שמספיק לקרוא לו 'חיים' בלבד, כל השומעים הזדעזעו והזהירו אותו שלא יגיד כך, משום שרבי חיים הצדיק הוא גדול הדור...

לאחר סעודה שלישית הלכו שוב לשיעור, והדבר חזר על עצמו, הרב החל לומר עוד חידושים בשם רבינו חיים בן עטר, והחל לשבח. ושוב רבינו הקדוש עצרו ואמר 'חיים בלבד', ומתוך כעס על פגיעה בכבוד רבי חיים הקדוש, הפעם לקחו אותו וסגרו אותו במחסן.

בינתיים, בצאת השבת, נעשו רוחות עזות כאילו העולם עומד להיחרב, והרב שמסר את השיעור, שהיה בעל רוח הקודש, שאל מה קרה. ענו לו משמים שמלאכי חבלה לא עובדים בשבת, אך בצאת השבת הם רוצים להבעיר את אש הגיהנם, ואין להם רשות עד שרבינו חיים בן עטר עושה הבדלה. וכיוון שהרב אצלו, נעול במחסן ואינו יכול להבדיל, מתקיים כל הרעש הזה. כשמוע הרב את הדברים מיהר להוציא מן המחסן. ביקשו כולם מחילה מהרב, והכל בא על מקומו בשלום.

עמל התורה

אם בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ וְאֶת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם, וְנָתַתִּי גְשָׁמִיכֶם בְּעֵתָם... (כו, ג-ד)

'אם בחוקותי תלכו' - יכול זה קיום המצוות? כשהוא אומר ואת מצוותי תשמרו, הרי קיום המצוות אמור, הא מה אני מקיים 'אם בחוקתי תלכו', **שתהיו עמלים בתורה**. (רש"י)

בכדי להבין עניין זה, יש להקדים ולשאול:

- א. מדוע הזכיר רש"י לשון עמל בתורה, ולא כתב: "שתלמדו תורה" או "שתעסקו בתורה"?
- ב. כיצד התורה מבטיחה לנו שכר בזה העולם והרי אמרו חז"ל: "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" (קידושין לט:), ששכרן של מצוות רק בעולם הבא, ולא ניתן לקבל עליהן שכר בעולם הזה?
- ג. מדוע אומר: "ונתתי גשמיכם", ולא גשמים?
- ד. מדוע מוזכר כאן עניין יציאת מצרים?

היכלי יקר' כתב, שחייבים לומר ש"אם בחוקותי תלכו", מדבר על העמל בתורה, כי על שאר המצוות, גם אלו שהן בגדר "חוקים", לא מצינו בהן לשון הליכה. לכן חייבים לומר שכאן אין מדובר בדבר שהקב"ה מצווה עליו, אלא שהאדם הולך ועושה מעצמו, שקובע עצמו בבית המדרש חוק ולא יעבור, עד שנעשה לו לטבע, כלומר שמתרגל ללכת לבית המדרש, ועושה זאת אפילו באופן בלתי נשלט (כמו שמצינו אצל דוד המלך ע"ה שכאשר היה רוצה ללכת למקום מסויים, רגליו היו מוליכות אותו לבית המדרש), ואז התורה נחקקת בקרבנו. דבר זה אפשרי רק מתוך עמל ויגיעה בתורה הקדושה.

מה שנאמר: "ואת מצוותי תשמרו", הכוונה לתכלית היוצאת מן הלימוד, שהיא שמירת מצוות לא תעשה וקיום מצוות עשה. על מצוות לא תעשה נאמר: "ואת מצוותי תשמרו", ועל קיום מצוות עשה נאמר: "ועשיתם אותם".

הברכות המובטחות הן בגדר מידה כנגד מידה - "אם יש תורה יש קמח", לכן זוכים לגשמים, ואז "ונתנה הארץ יבולה". כאשר שומרים על מצוות לא תעשה, זוכים שה' ישמור עליהם מכל נזק ומזיק, ואז גם יש שלום. וכאשר מקיימים את מצוות העשה, עשייה בידיים, אז זוכים ל"ונתתי משכני בתוכם", שבוה נאמר "מקדש ה' כוננו ידיך", וכן זוכים לשאר הברכות: "וּפְנִיתִי אֲלֵיכֶם וְהִפְרִיתִי אֶתְכֶם וְהִרְבִּיתִי אֶתְכֶם וְהִקִּמְתִּי אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם וכו'... וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וכו'..."

באשר לשאלה כיצד התורה מבטיחה שכר בעולם הזה אפשר לענות על כך עפ"י משל: בכפר אחד פרימיטיבי, הרחוק מאוד מכל פלאי המדע ושכלולי הטכנולוגיה, נשלחו מספר נציגים אל העיר הגדולה כדי ללמוד מהם כיצד אפשר לשפר את איכות חייהם. לתדהמתם הרבה הם ראו שבני העיר אינם צריכים לסחוב דליים מלאים מים מן הבאר, כי לכל אחד יש ברז מחובר לקיר בביתו, ממנו יוצאים בקלות מים מתוקים, זכים ועלולים. פה אחד הם החליטו לרכוש את ה"שיכולול" הנפלא הזה, ובכך לשפר את איכות חייהם של תושבים רבים. הם הגיעו לכפר עם ארבעים ברזים של "חמת", וסיפרו לכולם על מה שראו בעיר הגדולה, איך מסובבים ידית ויוצאים מים מהברז בלי לטרוח כלל.

הם חיברו את הברזים לקירות הבתים, וכאשר סובבו את הידית, מול עשרות עיניים סקרניות, נוכחו לדעת כי הברז ריק, אין בו מים. הם ראו שיש "תעודת אחריות" על המוצר והזמינו מומחים כדי לפתור את הבעיה. כאשר הגיעו המומחים למקום, הם פשוט פרצו בצחוק גדול, ואמרו: "כיצד חשבתם שהברז הוא שנותן מים! הברז הוא רק קצהו של צינור המוליך מים מן הבאר, אבל אתם בכלל לא התחברתם אל הבאר".

על פי משל זה יש לומר שכל הבטחות התורה על ענייני העולם הזה, אינן כחלק מן השכר המובטח לנו לעולם הבא, אלא זה בגדר של "סיבה ותוצאה", וכמו שכאשר נסובב את ידית הברז, יצאו ממנו מים, כך גם מובטח לנו שפע של ברכה והצלחה, אם רק נשכיל להתחבר אל מקור מים חיים, תורתנו הקדושה.

ואיך מתחברים אל התורה?

הרב דסלר כתב שע"י רוב העמל וההשקעה בדבר, כך נקשרים אליו, כגון, אדם שעמל לנטוע עץ וטורח בגידולו, ככל שהוא יטרח וישקיע יותר, כך גם יראה בעץ כחלק ממנו וירגיש קשור אליו. ואם כך הוא בדבר גשמי, בדבר רוחני על אחת כמה וכמה: ככל שהאדם יעמול ויתייגע בעסק התורה, כך הוא יתחבר לתורה עד שתהיה לחלק ממנו ולקניין בנפשו.

נאמר בגמרא: "אמר רבא: בתחילה (התורה) נקראת על שמו של הקב"ה, ולבסוף נקראת על שמו (של הלומד), שנאמר: "בתורת ה' חפצו, ובתורתו יהגה וילילה". וביאר שם רש"י: "נקראת על שמו של אותו תלמיד שטרח בה". חז"ל מגלים לנו שאם אדם טורח בלימודו, והוגה בתורה מתוך עמל יומם ולילה, נעשית התורה קניין בנפשו עד שממלאת את כל תוכן חייו ולכן "נקראת על שמו", כי "השם" מציין את התוכן הרוחני והמהות שלו.

רבי יוחנן היה אומר: "אשרי מי שגדול בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו", ונשאלת השאלה, מדוע מוסיף ואומר: "ועושה נחת רוח ליוצרו"? ה'לב אליהו' כתב לבאר שתוספת זו אינה עניין נוסף, אלא ביאור למה שנאמר קודם לכן, כלומר, אשרי מי שגדול בתורה ועמלו בתורה, כדי לעשות נחת רוח ליוצרו.

כל התכלית היא לעשות נחת רוח לבורא יתברך, וזאת ע"י עמל התורה וקיום המצוות. אדם כזה שעמל והתייגע בעסק התורה עד אשר הוא חי ונושם את התורה, בכל רגע ורגע מרגיש הוא את ה' יתברך וכל מעשיו הם עפ"י תורתנו הקדושה, הרי שהוא בגדר של "מעל הטבע", כי שבר את כל טבעיו, ולכן הקב"ה שומע לתפילותיו, ויש כח בברכותיו לחולל נסים ונפלאות אשר למעלה מן הטבע.

מעשה שהיה לפני כשלוש מאות שנה עם הראשון לציון הרב משה גלאנטי (רבו של הפרי חדש). היתה זו שנת בעזרת, כבר הגיע חודש אדר אולם עדיין לא ירדו גשמים, ונפש המון העם מתושבי ירושלים היתה מלאה דאגה, כי החורף כמעט חלף עבר, ולא נראתה בשמים אפילו עננה קטנה. האדמה היתה יבשה וחרוכה, לא היו מים לצורך היבול השנתי, ואף מים לשתייה בקושי היו, כי הבורות נתרוקנו...

הפחה שהיה איש רשע צורר יהודים, שלח מכתב התראה לראשל"צ הגאון רבי משה גלאנטי שהיה גר בעיר העתיקה, ובו הודיעו שאם לא יתפללו היהודים על הגשם ויבואו גשמי רצון ברכה ונדבה תוך שלושה ימים מהיום, יגרש את כל היהודים מירושלים, כי רק באשמתם נסגרו ארובות השמים... "אתם היהודים מתפארים להיות עם בחיר ה' בקוראכם אותו אבינו מלכנו. הנה כעת שאנו נמצאים בעת צרה ומצוקה הראו לנו את כח תפילתכם, ואם לא, חיי הנביא מוחמד, כי כאשר דיברתי כן אעשה לכם לגרש אתכם מהסתפח בנחלת ה' בעיר הקודש ירושלים".

כראות הרב את תוכן המכתב מיד הכריז על עצרת של צום ותפילה. כל היהודים למגדול ועד קטן התאספו בבית הכנסת המרכזי והרבו בתפילה ובכיה לה' יתברך, שישמע לקול תחינתם ויוריד להם גשמי ברכה.

היום הראשון חלף עבר, וכך גם היום השני אך עננים עדיין לא נראו באופק. ביום השלישי בנטות השמש לערוב ציווה הרב על כל הקהל ללכת עמו לקבר שמעון הצדיק, להתפלל שם בעד הגשם. הוא ציווה על כולם לבוא בלבוש חורפי: מעילים, מגפיים ומטריות, כי בחזרתם ירד גשם שוטף. כל העם עשו כדבר הרב אע"פ שתמחו על כך בסתר לבבם, שהרי השמש זורחת ואין ברקיע אפילו ענן אחד גלמוד.

כאשר יצאו משער שכס, ראה אותם קצין המשטרה אשר בנקודת תחנת המשטרה שם, לבושי בגדים חמים, מעילי חורף ומגפיים ואף מטריות בידם, ולא יכל להתאפק מלצחוק. שאל אותם השוטר מדוע הם לבושים חורפי ביום קייצי בפרט שהשנה שחונה? ענו לו: "כך ציווה אותנו הרב גלאנטי!". בשומעו זאת, כעס הקצין על הרב גלאנטי שהלך בראש התהלוכה, ניגש אליו וסטר לו סטירת לחי על שמהתל בעמו.

אולם הרב לא התייחס לזה, והמשיך בדרכו אל קבר שמעון הצדיק. בהגיעם לשם, כרע הרב על ברכיו ואמר סליחות בדמעות שלישי וכל הקהל אשר מסביבו נשאו קולם ובכו.

כאשר חזרו על עקבותיהם, פתאום התנשאה רוח גדולה וחזקה מאוד שהביאה עמה ענני מטר כבדים. השמים התכסו בעבים ואגלי מטר כבדים התחילו לרדת ממרומים.

כאשר הגיעו לנקודת תחנת המשטרה יצא הקצין לקראתם, ואמר: "עתה ידעתי כי יש אלהים קדושים בישראל ובזכותכם ירדו הגשמים לרוות פני תבל". הקצין השתטח על הרצפה הרטובה לפני רגלי הרב וחילה את פניו שישלח לו על שהכלימו ברבים ואף החציף והרים עליו יד. הרב בעדקותו וענוותנותו נענה לו, ואמר: "סלחתי כדברך!" אז הרימו הקצין על כתפיו ולקחו עד ביתו. המטר לא חדל במשך שלושה ימים רצופים. וכל המוסלמים והנוצרים הודו בפה מלא כי בזכות היהודים ורבותיהם ירד גשם, וכי תפילת היהודים רצויה לפני ה' יתברך, ואת שוועתם שמע והושיעם. ביום הרביעי בא קצין המשטרה אל הרב גלאנטי וביקש להתגייר. הוא עבר בהצלחה את תהליך הגיור ושירת את הרב עד יום מותו.

בספר 'סימן לבנים' (עמוד 118) הובא מעשה עם ה'בבא סאלי' זצ"ל אשר בכח תפילתו הוריד גשמים באמצע הקיץ לצורך הכשרת מקווה טהרה, וכן מסופר על עוד צדיקים רבים שבשנות בצורת הם התפללו וירדו גשמים, כמובן שכל זה הוא מכח עמלם בתורה.

ונראה לומר שדבר זה מרומז בכך שהתורה אמרה: "ונתתי גשמיכם", שאם יהיו עמלים בתורה, הקב"ה יוריד גשמים מתי שרק ירצו, אפילו באמצע הקיץ, בשנת בצורת, נגד הטבע, והגשמים שיורדים בזכות עמלם בתורה נקראים שלהם.

כל התכלית ביציאת מצרים היתה כדי שנקבל את התורה ונקיים את מצוות ה' יתברך, וע"י כך ישרה את שכינתו בעם ישראל. בימינו שאין בית המקדש קיים, אפשר לזכות להתגלות השכינה ע"י עסק התורה, וכמו שאמרו חז"ל: "שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה, שכינה שרויה ביניהם, שנאמר: 'אֲזוּ נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיִּקְשְׁבּוּ ה' וַיִּשְׁמַע וַיִּכְתֹּב סֵפֶר זִכְרוֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי ה' וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ'".

סיפורים על עמל התורה

אם בְּזַקְתִּי תֵלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעַשִּׂיתֶם אֹתָם

(כו, ג)

שתהיו עמלים בתורה. (רש"י)

סיפר נכדו של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל: כידוע, היתה לנכדים תורנות אצל סבא. פעם הגיע תורי. סבא ישב כרגיל ולמד, ואני ניגשתי למטבח והכנתי לו כוס תה ירושלמי מהביל. הנחתי לפניו את הכוס, סבא הודה והמשיך ללמוד במנגינתו הנודעת ובמסירת כל ישותו לדרג הגמרא שלפניו.

כעבור איזה זמן נכנסתי לחדר. סבא ישב, שקוע כל כולו בלימוד, כוס התה שכבה לה על צידה, והמשקה ניגר על המפה, על השולחן ועל מכנסיו של סבא... וסבא? שום דבר. אינו חש בכלום, הוא בתוך דברי אביו ורבא. וכוס התה? מי בכלל שם לב?!

● במחלקה הכירורגית בבית החולים שערי צדק, ניצב לו הפרופסור הנכבד וכחכח בגרונו. הוא פנה אל קבוצת הגברים החדורה, נשואת הפנים, הלא הם בניו וחתניו של נשיא מועצת חכמי התורה הראשל"צ רבי עובדיה יוסף זצ"ל, והציע להם את האפשרויות העומדות על הפרק, או דוקא, ליתר דיוק, עולות על שולחן הניתוחים.

"...אבא שלכם אדם לא צעיר. מצד אחד, קשה לי להכאיב לו. אך מצד שני, אי אפשר להרדימו במעבו הנוכחי. אך אין לי ברירה אחרת ואני חייב לנתחו".

הבן, רבי דוד יוסף שליט"א, רבה של שכונת הר נוף, נכנס לחדרו של אביו, וסיפר לו שהטיפול יהיה קשה, כואב ומייסר. "אל תדאג. יש לי סוגיה ללמוד, אני עסוק כעת בנושא מסויים שאני כותב עליו 'תשובה'. הרופא יעסוק בשלו, ואני אעסוק בשלי", אמר הרב עובדיה זצ"ל והמשיך לחשוב בלימוד.

הפרופסור טיפל, והדממה שררה בחדר. הרב היה טרוד בליבון הסוגיה והרופא טרוד במלאכת הרפואה, מופתע ומתפעל מיכולת הריכוז של הרב, שאינו מרגיש שום כאב בזמן שהוא חותך בבשרו החי... כשהסתיים הטיפול, נכנסו הבנים לחדר. הרב זצ"ל התנער באחת מהרהורי תורתו, הרים את עינו ושאל בתמיהה: "נו, למה הרופא לא מתחיל לטפל בי?!".

עוד מסופר עליו, שפעם אחת, ביום ראשון, העיר את אחד מבניו לתפילת שחרית. אמר לו הבן: "אבא אני עייף, אקום בע"ה למניין השני". אמר לו הרב זצ"ל: "תאמין לי שגם אני עייף כי לא ישנתי מיום שישי עד עכשיו". אמר לו הבן: "אבא, למה לא ישנתי?". אמר לו הרב: "שכחתי לישון, הייתי שקוע בסוגיה מסויימת ושכחתי לישון...".

אנחנו לפעמים שוכחים ללמוד, ומעניין שלעולם לא שוכחים לאכול, ואילו הרב עובדיה זצ"ל שכח לישון!

● מספרים על הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל שפעם אחת בעת לימודו, בירך על כוס שהיתה לפניו ושתה. באה הרבנית ושאלה אותו: "היכן הכוס שהיתה כאן?", "שתיתי ממנה", ענה הרב. "אוי ואבוי", אמרה הרבנית, "שתית נפט, עכשיו צריכים להגיע מהר לבית החולים כדי שיעשו לך שטיפת קיבה", הרב נבהל ואמר: "אוי ואבוי, בירכתי ברכה לבטלה..."

● מסופר על הרב שך זצוק"ל שפעם הרבנית היתה צריכה לצאת בדחיפות. לפני שיצאה החלה להכין דיסה. היא ביקשה מהרב שיעמוד ליד הסיר ויערבב, עד שיגיע לידי רתיחה, ואז יכבה את הגז.

הרב ניגש אל הסיר, בידו האחת עירבב את הדיסה, ובידו השניה החזיק את הגמרא. הוא עמד כך ועירבב במשך זמן רב... הקדרה כבר נשרפה, עשן שחור התמר מחלון ביתו של הרב, וריח שרוף נישא באוויר... ועדיין הרב המשיך לערבב תוך כדי לימוד הגמרא.

אחד השכנים שהריח ריח שרוף, והבחין בעשן שחור המיתמר מביתו של הרב, חשב שח"ו פרצה שריפה. הוא ניכנס אל הדירה ומצא את הרב שקוע בלימוד תוך כדי שהוא ממשיך לערבב סיר מפויח ולא שם לב כלל למה שמתרחש סביבו.

● רבי משה סוקולובסקי זצ"ל (רבו של הגראי"ל שטיינמן זצ"ל) היה נוהג לנעול את עצמו בחדר, שם היה לומד בעמל וביגיעה ובהתמדה עצומה בלא שיפריעו לו.

יום אחד, רעייתו היתה צריכה אותו בדחיפות. לא היתה לה ברירה ודפקה על דלת חדרו, אך הוא לא פתח. הרבנית חשבה שאולי נרדם ולכן דפקה חזק יותר, אך גם אז לא היתה תגובה. היא דפקה בכל כוחה ומשלא נענתה נכנסה לפחד: "מי יודע מה קורה, הרב נעול ואין תגובה".

הזעיקה לשם מיד את אביה, שהרגיע אותה, ואמר שאין לה מה לדאוג. החל לדפוק גם הוא על הדלת, אך אין קול ואין עונה, גם הוא כבר החל להיבהל. מהחלון לא יכלו להיכנס, ולכן ניסו לדפוק עם פטיש מעץ ופטיש מברזל. כשגם זה לא הועיל, לא היתה עצה אחרת והם נאלצו לקרוא לפורץ. יחד עם הפורץ התכוננו לעזרה ראשונה, כיוון שההשערה היתה או שהוא מת, או שהוא במצב שאפשר עוד להצילו.

הפורצים החלו במלאכתם, הכו בגרזנים וניסרו את העץ. תוך זמן קצר נפער חור גדול בדלת העבה. כאשר היתה אפשרות להיכנס פנימה, מיד נכנסו אנשי ההצלה ואחריהם חמיו של הרב, אשתו, ועוד. והנה, לתדהמת כולם, רבי משה יושב בשלווה ליד השולחן ולומד! כאשר התמלא החדר באנשים, הגביה את ראשו, הביט סביבו כלא מאמין ושאל: "איך נכנסתם לכאן הלא הדלת היתה נעולה?!"

התורה - פצצת אטום כנגד היצר הרע

אם בִּזְקַתִּי תֵלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעַשִּׂיתֶם אֹתָם

(כו, ג)

שתהיו עמלים בתורה. (רש"י)

נאמר בגמרא (ברכות ה.): "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע שנאמר: "רְגִזוּ וְאַל תַּחֲטְאוּ" (תהלים ה, ד). אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה, שנאמר: "אֲמְרוּ בְּלִבֵּכֶם". אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא קריאת שמע, שנאמר: "עַל מְשִׁבָּכֶם". אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה, שנאמר: "וְדַמּוּ סֵלָה".

כלומר, אם יש לאדם ניסיון, והיצר הרע מושך אותו לעשות עבירה, עליו להתגבר ולנסות להכניע את היצר הרע. אם לא הצליח ועדיין יש לו תאוה לעשות מעשה נגד רצון ה', עליו לעסוק בתורה כי יש בה כח סגולי נגד היצר הרע. ואם גם זה לא עוזר, יקרא קריאת שמע - קבלת עול מלכות שמים, שהרי לא יתכן שהעבד יעשה נגד רצון אדונו. אם גם זה לא עוזר, לא לדאוג, ישנה סגולה נוספת שהיא בביכול היעילה ביותר - "יזכיר לו יום המיתה".

ולכאורה קשה, אם הזכרת יום המיתה זה הדבר הטוב ביותר כנגד היצר הרע, א"כ מדוע צריך קודם ללמוד תורה ולקרוא קריאת שמע, ואם כל זה לא עוזר, רק אז לזכור יום המיתה? למה לא להתחיל ישר מהדבר החזק ביותר, שהוא זיכרון יום המיתה?

אומר הילב אליהו שכוונת הדברים, שזיכרון יום המיתה אינו תרופת פלא לבטול התאוות, אלא זיכרון לאדם שישים לב לכך שיש קץ לימיו עלי אדמות. וממילא הרואה בעולם הזה ובתאוותיו את עיקר מגמת חיו, ועומד לרשותו רק פרק זמן מוגבל, יתעורר ויתאמץ לחטוף ולהשיג כמה שיותר הנאות כל זמן שהוא חי.

אך מי שעושה מלחמה עם יצרו ועוסק בתורה וקורא קריאת שמע, הרי כל מגמתו וחפצו להגיע נקי ומתוקן לעולם הבא אשר שעה אחת של קורת רוח שם, יפה מכל חיי העולם הזה.

אדם כזה המחפש להתגבר על היצר הרע כדי לזכות לעולם הבא, נתנו לו חז"ל עצה שיזכיר לעצמו את יום המיתה. כשיתבונן

באחריתו ויזכור שאינו יודע מתי ימות, יכנס בו פחד שמא יבוא לעולם הבא בלתי מתוקן ולא יוכל להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו, וע"י זה יתגבר על יצרו.

אולם לכאורה כל מהלך הגמרא בברכות תמוה, שהרי בגמרא בקידושין (דף ל:.) נאמר: כך הקב"ה אמר להם לישראל: בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו שנאמר 'הלא אם תטיב שאת', ואם אין אתם עוסקין בתורה אתם נמסרים בידו שנאמר 'לפתח חטאת רובץ'... תנא דבי ר' ישמעאל בני אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח ואם ברזל הוא מתפוצץ (ולא מוזכר כלל ענין קריאת שמע וזכרון יום המיתה).

וכתב הרמח"ל (מסילת ישרים פרק ה') והנה פשוט הוא, שאם הבורא לא ברא למכה זו אלא רפואה זו, אי אפשר בשום פנים שירפא האדם מזאת המכה בלתי זאת הרפואה, ומי שיחשוב להנצל זולתה, אינו אלא טועה... ואם יעשה כל התחבולות שבעולם ולא יקח הרפואה שנבראה לו שהיא התורה, לא ידע ולא ירגיש בתגבורת חוליו אלא כשימות בחטאו ותאבד נשמתו. הא למה זה דומה, לחולה שדרש ברופאים והכירו חוליו ואמרו לו שיקח סם זה. והוא יניח הסם ההוא ויקח מה שיעלה במחשבתו מן הסמים, הלא ימות החולה ההוא ודאי, כן הדבר הזה. כי אין מי שמכיר בחולי היצר הרע ובכוחו המוטבע בו אלא בוראו שבראו, והוא הזהירנו שהרפואה לו היא התורה, א"כ מי אפוא יניחה ויקח מה שיקח זולתה ויחיה!?

ולפי זה קשה, איך הגמרא בברכות אומרת שאם לימוד התורה לא מועיל כנגד היצר הרע יקרא קריאת שמע ויזכור יום המיתה? הרי אין שום עצה מלבד לימוד התורה.

שמעתי מהרשלא"צ הגרש"מ עמר שליט"א, להסביר את הגמרא בברכות כך: בכדי לנצח את היצר הרע על האדם לעמול ולעסוק בתורה לשמה, **אם נצחו מוטב** - סימן שלמד טוב וכראוי, **ואם לאו** - סימן שלא למד טוב, לכן **יקרא קריאת שמע**, יקבל עליו עול מלכות שמים ואז ילמד תורה לשמה ויוכל לנצח את יצה"ר. **אם נצחו מוטב** - סימן שלמד טוב וכראוי, **ואם לאו** - סימן שעדיין אינו לומד

תורה כראוי, וזה משום שהראש שלו מלא שטויות ותאוות של הבלי עולם הזה, לכן **יזכור לו יום המיתה**, כאשר יתבונן על יום המיתה ויחשוב מה יהיה עמו ביום הדין, הוא יוכל לקבל פרופורציה נכונה על תאוות ותענוגות עולם הזה, ואז ילמד תורה לשמה ובכך להתגבר על יצה"ר (כלומר כל עצה שנאמרה שם היא בנוסף ללימוד התורה).

התורה היא הנשק היחיד שיש לנו בכדי לנצח את היצר הרע שרוצה לאבדנו מהעולם ובעיקר מעוה"ב, ולכן היצה"ר נלחם בכל כוחו בלומדי התורה לבטלם מתורתם, כי התורה היא סם חיים עבור הלומדים, וסם המוות עבור יצר הרע וגרורותיו.

החפץ חיים זצ"ל אמר על כך: משל לשני מלכים אשר היתה ביניהם מלחמה תמידית, פעם זה מנצח ופעם זה, והנה ישבו לטכס עצה מה עושים כי כך אי אפשר להמשיך, והחליטו שני המלכים הללו שהפעם יצאו למלחמה, ומי שינצח במלחמה זו הוא יהיה המלך של שתי המדינות. מכיון שבמלחמה זו יקבע מי יהיה המלך, כל צד כינס את המפקדים מהדרג הגבוה ביותר למצוא איזו עצה ותחבולה היאך לנצח במלחמה. עמד אחד המפקדים הגדולים ואמר שישלחו מרגלים לראות היכן האויב מחזיק את נשקו, ויפשטו על המחסנים הללו ובזה ינצחו במלחמה. ואכן הם הצליחו להשמיד את כל כלי הנשק של האויב וכאשר לא היה להם במה להלחם הם הפסידו.

הנמשל ליצה"ר שהוא מלומד במלחמה ובמסירות נפש ומנסה לקחת מהאדם את נשקו שזו התורה הקדושה ובכך יוכל לנצח במלחמה ולהחטיא את האדם. לכן החכם שעיניו בראשו, אם ירצה לנצח במלחמת היצר, הרי שמוכרח הוא להחזיק בנשק שנתן לו מלכו של עולם, ונשק זה הוא רק התורה הקדושה, ובלי זה לא שייך לנצח את היצה"ר.

גשם בחסד

אם בְּזוֹקְתֵי תִלְכוּ... וְנִתְתֵי גְשָׁמֵיכֶם בְּעֵתָם (כו, ד)

שבזכות ישראל השמים יתנו טלם, וכשישראל חוטאין
השמים נעצרים (מדרש אגדה)

באחת השנים הקדים הקיץ לבוא, שרב כבד שרר בארץ והתבואה שבשדות החלה לקמול באיבה. יום אחד הגיע לפני הרה"ק רבי עבי הירש חכהן מרימינוב זצ"ל יהודי כפרי, עובד אדמה, אשר עיבד את שדותיו וזרען, ועתה ראה את הונו ואת יגיע כפיו יורדים לטמיון.

"רבי קדוש!", קרא האיש עם כניסתו אל הקודש פנימה, "הואיל נא להתפלל שירד גשם והתבואה לא תיערב בחמה!". "הלא ידעת בני", השיב לו הרב, "כי מקרא מלא דיבר הכתוב 'אם בחוקותי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם'..." "למה לי כל הפלפול הזה?", השיב הכפרי הנבער בקוצר רוח, "כן בחוקותי, לא בחוקותי, עם ישראל זקוקים עתה לגשם".

הרב הזדעזע עד מאוד מתשובתו הנואלת של הכפרי המגושם וחשש כי יש בה כדי לעורר קטרוג קשה על ישראל. הרה"ק מרימינוב הפסיק אפוא לקבל את הקהל אשר עבא על פתחו והסתגר בחדרו בכדי לפעול להמתקת הדינים שלא היתה קלה, ונמשכה זמן רב מאוד.

באותו זמן, האזין הגבאי לשיח של חסידים אשר ישבו והמתינו לפתיחת השערים, ונשמעה מבינותם אמרה ששמעו מפיו של הצדיק הקדוש רבי ישראל מרוז'ין: בפסוק נאמר 'הֲנִי מְמַטֵּיר לְכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם וְיֵצֵא הָעָם וְלָקְטוּ דִבְרֵי יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנִסְנוּ הַיֵּלֶךְ בְּתוֹרַתִי אִם לֹא' (שמות טו, ד), הקב"ה מבטיח להשפיע לעם ישראל שפע פרנסה מן השמים 'למען אנסנו', כדי לרוממו ולנושאו (מלשון הרמת נס) 'הילך בתורת אס לא', בין אם ישראל ישמרו את התורה ובין אם לא חס ושלום.

הגבאי נכנס אל חדר הרבי מרימינוב וחזר בפניו על האמרה אשר שמע, נתפעם הרב והשיב: "אם כך הרי שהצדק עם אותו כפרי". מיד הורה רבינו לפתוח את שערו בפני הקהל והמשיך לברך את ישראל. אותה שנה הצטיינה בשפע גדול ליהודים ביבול ובפרנסה. (סיפורים נפלאים)

הדרך אל האושר

אם בִּזְקָתִי תֵלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם, וְנָתַתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתָם... וְיִשְׁבְּתֶם לְבֶטְחוֹ בְּאֶרְצְכֶם... וּפְנִיתִי אֲלֵיכֶם וְהִפְרִיתִי אֶתְכֶם וְהִרְבִּיתִי אֶתְכֶם וְהִקְיַמְתִּי אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם (כו, ג-ט)

פרשת בחוקותי מביאה לנו את הדרך האמתית להשגת שפע וכל טוב סלה. התורה לא אומרת לנו שככל שנעבוד קשה יותר כך נרוויח יותר, היא גם לא אומרת לנו שאנו צריכים צבא חזק וכבד כדי לנצח את האויבים שמקיפים אותנו. כמובן שמותר לעבוד וצריכים צבא, אך צריך לזכור שזוהי השתדלות גשמית בלבד והיא אינה קובעת את המציאות, שהרי: "אם ה' לא יִשְׁמֵר עִיר שָׁוְא שֶׁקֵּד שׁוֹמֵר" (תהלים קכז, א). הדרך האמתית להשיג שפע גדול היא פשוט ללכת על פי חוקי התורה.

אם נשמור את החוקים והמצוות יהיו גשמים, יהיה יבול, יהיו פירות, נאכל לשובע, יהיה שלום, בטחון, בלי דאגות... הכל יהיה טוב.

צריך לדעת שישנם פרטים רבים שמרכיבים את חיינו, אבל כל אחד מהם מופעל על ידי כוחות עליונים עם סיבות מדוקדקות. הכל בידי שמים על פי מה שנקבע, חוץ מיראת שמיים, שיראת שמים (שזה כולל תורה, תפילה ודקדוק במצוות) יכולה לשנות דברים ולהשפיע בעולמות העליונים כך שנקבל יותר ממה שנגזר עלינו בשמים.

אנשים רבים מחפשים לעבוד שעות נוספות ולהשיג את השפע בכל דרך גשמית אפשרית, אך שוכחים את שורש ההצלחה שהוא רוחני - תורה ומצוות.

גדול השלום

וְנָתַתִּי שְׁלוֹם בְּאַרְץ (כו, ו)

שמה תאמרו הרי מאכל והרי משתה, אם אין שלום אין כלום, תלמוד לומר אחר כל זאת 'ונתתי שלום בארץ', מכאן שהשלום שקול כנגד הכל. וכן הוא אומר 'עושה שלום ובורא את הכל'. (רש"י)

במשנה נאמר: "רבן שמעון בן גמליאל אומר על שלשה דברים העולם עומד: על הדין ועל האמת ועל השלום" (אבות א, יח). ולפי זה השלום הוא אחד מהיסודות עליהם העולם עומד, בלי שלום העולם ח"ו ייחרב, ולכן אנו מתפללים ומבקשים בסליחות: "תן שלום בארץ, תן שלום במלכות".

הברכה הגדולה ביותר היא השלום - אמר רבי שמעון בן חלפתא: לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר: (תהלים כ"ט) 'ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום' (עוקצין ג, יב). כאשר פינחס בן אלעזר הכהן השיב את חמת הקב"ה מעל בני ישראל, ובזכותו נפסקת המגיפה הקשה, הקב"ה ברך אותנו בברכה גדולה ועצומה: "הִנְנִי נֹתֵן לֹאֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם" (במדבר כה, יב). וכן ברכת הכהנים, בה מברכים הכהנים את עם ישראל, מסתיימת במילים: "יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשֵּׂם לְךָ שְׁלוֹם" (במדבר ו, כו). וכן תפילת העמידה וברכת המזון חותמות במילים: "עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו, הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל".

אך עלינו לדעת שהשלום הוא אינו דבר המובן מאליו, אלא עלינו לעבוד עליו ולעמול קשה בכדי להשיגו, וכן מצינו בחז"ל (מסכת דרך ארץ פ' שלום ד'): אמר חזקיה גדול הוא השלום, שכל מצוות שבתורה כתוב בהם כי: 'כי תראה', 'כי תפגע', 'כי יקרא', 'כי תבנה', כשתבוא המצוה לידך אתה זקוק לעשותה, אבל השלום מה כתיב בו: "בִּפְקֹשׁ שְׁלוֹם וְרַדְּפֶהוּ" (תהלים לד, טו), בקשה במקומך, ורודפהו במקום אחר.

לאחר תפילת שמונה עשרה, כשאומרים "עושה שלום", נוהגים לפסוע שלוש פסיעות לאחור, כי כאשר רוצים שלום - יש לסגת מעט

ולא לעמוד במקום! כך כשרוצים לעשות שלום בין עמים, בין ידידים וחברים ובעיקר בין איש לאשתו. השלום אינו דבר שבא מאליו אלא יש לעשותו (שנאמר "עושה שלום") ולעמול עליו. בפסוק שלנו יש רמז איך עושים שלום: "ונתתי שלום בארץ", השלום צריך נתינה, כדי להגיע לשלום צריכים לוותר...

מֶרֶן הַגְּרָא"מ שַׁךְ זצ"ל מסר פעם שיחה לתלמידיו וכך אמר: בחורים יקרים, אתם עומדים בפני הקמת בית בישראל, בשעה טובה ומוצלחת. ידוע לכם שאדם השרוי בלי אשה, שרוי בלא תורה בלא ברכה בלא שמחה. יוצא אם כן שהבית שתקימו חופן בחובו את התורה שהיא מעמידה את העולם כולו, וכן את האושר הפרטי שלכם, שהוא הפרנסה, הבריאות ושמחת החיים היומיומית....

אני יהודי זקן אבל ברצוני לתת לכם נוסחה מופלאה המורכבת משלוש מילים בלבד, שיש בה את הסוד המופלא לשמור על שלום ביתכם, והעיקר להקים משפחה עם אשה ובעל וכמובן ילדים מאושרים בריאים בנפשם ובגופם.

שלוש מילים בלבד יש בנוסחה, ואלו הן:

המילה הראשונה – לוותר! המילה השנייה – לוותר! והמילה השלישית היא – לוותר!

זו הנוסחה שהיא גם סגולה אמיתית לשלום בית ואושר: לוותר, לוותר, (והכי חשוב) לוותר.

כל העוסקים בהשכנת שלום, יודעים להעיד מנסיונם האישי עד כמה עצה זו היא אכן 'עצת זהב'. המוותר - לא רק שאינו מפסיד כלום, נהפוך הוא - הוא מרוויח חיים מאושרים ושלווים, הוא זוכה לחיים נוחים ומאירים, הוא משרה בביתו אורה רגועה ושמחה, וגם מחנך את ילדיו להתנהגות אצילית לצד ישועות גדולות. הבה נאמץ את שיטת הוויתור, כי היא המפתח לחיים טובים ומאושרים!

בני זוג שהשלוש לא שרר בביתם, פנו לרב שישכין שלום ביניהם.

אמר להם הרב את הסגולה הידועה: לוותר, לוותר ולוותר.

פנה הבעל לרב ואמר: "כבוד הרב, אתה לא יודע כמה פעמים אני אומר לה שהיא צריכה לוותר, אבל היא אינה מוכנה לשמוע..."

אמרו חז"ל: גדול השלום ששמו של הקדוש ברוך הוא נקרא שלום (ילקו"ש תהלים תשי"א). ולכן כאשר איש ואשה זכו, ויש ביניהם שלום, השכינה עמהם (סוטה יז.). השאיפה והמטרה על כל אחד מבני הזוג לדאוג לכך שיהיה שלום בביתו, ואפשר להגיע לכך רק אם כל אחד מהם לא יחשוב על עצמו אלא אך ורק על השני, שיבטל רצונו ולא יחשוב שמגיע לו, אלא מגיע לשני. תמיד ישתדל להעניק ולתת, וכאשר מקבל, ירגיש שזו מתנת חנם שקיבל לפני משורת הדין, ויהיה אסיר תודה על כך. אם שני בני הזוג ינהגו כך בביתם ברור שיזכו לברכת השלום ותהיה השכינה אורחת קבע בביתם.

שלום ושלווה

וְנָתַתִּי שְׁלוֹם בְּאַרְצְךָ וּשְׁכַבְתֶּם וְאִין מוֹזְרִיד (כו, ו)

אחת מן הברכות שמבטיח הקב"ה לשומרי התורה ומצוותיה היא ברכת השלום והשלווה. מאז חורבן בית שני אנו בגלות נוראה בגלל חטאינו, יהודים רבים רבים נרדפים ומוכים על לא עוול בכפם מאימת מגפיהם של חיילי הצאר או מסתם גוי שיכור המחפש קרבן תמים לפרוק בו את יצריו.

מעשה היה בתקופת רבנו קלונימוס הקדוש זצ"ל. באותם ימים גברה שנאתם היוקדת של גויי ירושלים ליהודים, והם תרו אחר כל עלילה שתבאיש את שמש בעיני מושל העיר. אולם הוא לא התייחס לדבריהם וכיבד את יהודי ירושלים וחכמיה.

באחד הימים נועדו הגויים באסיפה כשהם מבקשים רעיון להפוך את לב המושל. לבסוף הוחלט לחטוף את בן המושל, להורגו ולהכניס את

גופתו לתוך אחד מבתי הכנסת בשכונת היהודים. חמתו של המושל אשר אוהב את בנו אהבת נפש בוודאי תבער בו ואין ספק כי הוא יורה להרוג את כל היהודים או לכל הפחות לגרשם לכל הרוחות.

ואכן לקראת שעות הערב הם ארבו לבן המושל, נכנסו עמו למשחק הנערים והצליחו להסיח את דעתו, לקחת אותו אל מחוץ לעיר ושם לבצע בו את זממם ולבסוף לזרוק את גופתו לתוך בית הכנסת.

הדבר היה בעצומו של יום השבת, והמלך בחמתו קרא לרב היהודים, רבנו קלונימוס, ואמר לו שאם בתוך שעתים לא יביאו לו היהודים את הרוצח – יגזור לאבד, להשמיד ולהרוג את כל יהודי הקהילה מנער ועד זקן נשים וטף ביום אחד.

הרב שקע למספר רגעים במחשבה, ולפתע בקש מהמלך שיכנס את כל ראשי המלוכה והכנסייה והוא כבר ידאג להביא את הרוצח. הלך הרב טבל במקוה טהרה, ובא לאולם בית המשפט מול כל השרים, הכמרים והבישופים וביקש להביא את גופת הנער המת. לאחר מכן הוציא הרב מכיסו קלף, קולמוס ודיו, כתב בעצם יום השבת דבר מה על הקלף והדביקו במצחו של הנער.

לפתע קם הנער המת, פקח את עיניו והחל לספר ולתאר בדיוק כיצד חטפו אותו השרים, הבישוף כמו ידיו רצח אותו ושר אחר השליכו בחצר בית הכנסת של היהודים... כך גולל בפני כל הקהל והמלך את כל המאורע כהוויתו.

כאשר כילה דבריו, הסיר הרב את הקלף ממצחו, ונפל הנער בחזרה לארץ להיות פגר מת. ראה המלך את האמת והוציא להורג את כל הרשעים השותפים במעשה, ולקהילה היהודית היטיב וסייע רבות ונעזרות.

מצילנו מידם

וּנְפְלוּ אִיְבֵיכֶם לְפָנֵיכֶם לְזֹרֵב (כו, ז)

אע"ג שלא יהיה בידכם חרב, מכל מקום יפלו לפניכם

איש בחרב רעהו (העמק דבר ורש"י)

בהגדה של פסח אנו אומרים: "וְהָיָא שְׁעַמְדָּה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ, שְׁלֹא אַחַד בְּלָבָד עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, אֶלָּא שְׁבָכַל דּוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם", ואמרו על כך הדרשנים שהקב"ה מגלגל שההצלה תבוא מידם של רודפינו, שהם בעל כרחם בלא יודעין יסייעו לנו בהצלה, כמו שהיה עם המן בפורים שתרום להצלת מרדכי ועם ישראל, ולבסוף נתלה על העץ שהכין עבור מרדכי.

הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל סיפר על פסוק זה סיפור המתאר באופן נפלא כיצד ניצל היהודי ע"י האויב בעצמו המבקש כל העת רעתו, ואילו האויב נפל לפניו לחרב.

מעשה שהיה כך היה, בעיירת דברצין היה רב יהודי צדיק וקדוש, כל תושבי העיירה יהודים וגויים כאחד העריכו אותו מאוד, כולם היו סרים למרותו, ואף הגויים היו שוחרים אל פתחו לשמוע את עצתו. דבר זה הפריע מאוד למושל העיר שהיה ידוע כרשע מרושע, הוא לא יכול היה לסבול את העובדה שאותו כולם שונאים, למרות היותו מושל העיר, ואילו את הרב כולם אוהבים ומעריכים.

ברשותו טיכס המושל עצה כיצד יוכל להיפטר מאותו רב צדיק, הוא העליל עליו עלילה שכביכול ריגל נגד השלטון. הרב נשפט ע"י המושל עצמו וחבר מושבעים שהיו מחבר מרעיו, ונדון למוות.

שמח המושל שמחה גדולה על שהעליח להפטר מן הרב, עלה על מרכבתו ההדורה ונסע לביתו עם משרתיו. בדרך עברו דרך יער, ולפתע נשבר אחד מגלגלי הכרכרה, היא התהפכה והמושל יצא בנס ללא כל

פגע, אך הרוכב שלו נפצע קשה מאוד, חמתו של המושל בערה בו ובלבו חשב כי אין זה סתם מקרה, בוודאי מישהו חיבל בכוננה בכרכרה שלו כדי שהוא יהרג.

בעוד משרתיו של המושל מנסים לתקן את הגלגל השבור, נשמע לפתע קול שקשוק גלגלים, הנה עגלה עוברת. ציווה המושל על משרתיו לעצור את העגלה ולומר לעגלון להסיעו אל אחוזתו. עגלה רעועה זו היתה, וסוסים כחושים רתומים לה, ממש לא לפי כבודו של המושל, אך לא היתה לו כל ברירה, הרי רוצה הוא לצאת מן היער ולהגיע לארמנו מהר ככל האפשר.

בהגיעם אל הארמון בעוד המושל יושב עדיין בעגלה הרעועה, מותש וחבול מהקורות אותו ביער, הגיעו שני שוטרים ומספרים למושל כי הרב של דברצין ברח מן הכלא, וישנה שמועה שהוא שם פעמיו אל מעבר הגבול, ובכוונתו לצאת מגבולות המדינה, שם כבר אי אפשר על פי חוקי המדינה לתפוס אותו.

המושל לא ידע את נפשו מרוב כעס, וצעק בקולי קולות, 'אני בעצמי אסע ואתפוס אותו, לא אתן לו לברוח לי מתחת לאפי!', הוא ציווה על העגלון בעל העגלה הרעועה להמשיך וליסוע אל מעבר הגבול. אך לפני שהחלו בנסיעתם, ציווה על משרתיו להחליף את הסוסים הכחושים בסוסים טובים ומשובחים, כך יוכל להגיע בקלות ובמהירות אל מעבר הגבול. שני השוטרים באו בעקבותיו, והמושל זירז את העגלון שיסע במהירות לרדוף אחר הרב הבורח.

גשר צר מאוד שרחבו רק כרוחב עגלת סוסים אחת, קישר בין שני צידי הגבול, מעידו האחד גבול המדינה בה שכנה עיר דברצין, ואילו הצידי השני של הגשר כבר היה שייך למדינה הסמוכה, בהגיעם אל הגשר ציווה המושל לעגלון לעצור את העגלה, וכאן קיווה לחכות לרב ולתפוס אותו על חם בנתיב בריחתו. אך העגלון לא שם לבו לקריאותיו של המושל לעצור את העגלה, והמשיך לנסוע על הגשר לכיוון המדינה

הסמוכה, כל צעקותיו של המושל לא הועילו לו, העגלון בשלו ובנסיעתו כאילו המושל כלל אינו מורה עליו לעצור.

בהגיעם לחלקו השני של הגשר שהיה בשטחה של המדינה השכנה, נעצר העגלון, אך מכיון שהגשר היה צר מאוד לא יכול היה המושל לרדת מן העגלה, וכך הוא צעק על העגלון כשהוא יושב בתוך העגלה.

העגלון ניצל את המצב בו נמצא המושל, קפץ מן העגלה ניתק ממנה את הסוסים ופנה אל המושל: 'האם כבודו מכיר אותי? אני הוא הרב של דברצין... ומעומק הלב רציתי להודות לך על שהעמדת לרשותי שני סוסים משובחים כל כך, כי הסוסים שלי באמת היו כבר כחושים וספק אם הייתי מצליח להגיע איתם אל מעבר לגבול, וכמו כן אני מודה לך על שהסעת אותי עד לגבול... אך אני רק מקווה שמהיום והלאה תתנהג טוב יותר אל היהודים שבתחום שיפוטך', וכשסיים את דבריו הלך לו הרב לדרכו.

עוד המושל המום, הגיעו השוטרים שהיו מאחור ונתלוו אל המושל, ולתדהמתם פוגשים את המושל כשהוא תקוע בכרכרה, נסער עצבני וכועס. בער לו פקד עליהם שיתפסו את הרב הבורח לצידו השני של הגבול, אך כאמור הגשר היה צר, והעגלה בה ישב המושל חסמה את המעבר ולא יכלו השוטרים לעבור ולתפוס את הרב, שכבר מזמן היה הרחק מהמושל ומהשוטרים.

המושל בחרונו ניסה לטפס ולצאת מהכרכרה דרך החלון, אך לפתע נתקף בשיעול עז, איבד את שיווי משקלו ונפל למי הנהר שזרמו מתחת לגשר. מאותו יום והלאה לא ידעו יותר יהודי דברצין צער ומכאוב, והשקט והשלווה חזרו לשכון בעיירה.

הקב"ה אינו רוצה להעניש אותנו

וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ לִי וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה,
וְאִם בְּזֻקְתֵי תִמְאָסוּ וְאִם אֶת מִשְׁפָּטֵי תִגְעַל נַפְשְׁכֶם
לְבַלְתֵּי עֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתַי לְהַפְרֹכֶם אֶת בְּרִיתִי, אֲף
אֲנִי אֶעֱשֶׂה זֹאת לְכֶם... (כו יד-טז)

פרשתנו מכילה בין השאר גם קללות ועונשים שלא כל כך נעים לקרוא אותם, ועל אחת כמה וכמה שלא נעים בכלל לחוות אותם. אנו יודעים שה' יתברך הוא רחמן ואנו בניו, הוא אוהב אותנו ורוצה בטובתנו. א"כ מדוע יש צורך בכל הקללות האלו?

הרבה אנשים שואלים את עצמם על הצרות בחייהם: "למה ה' עושה לי כך? למה יש צרות? למה ה' לא עוזר?", אבל אותם אנשים אינם עוצרים וחושבים שאולי זו תגובה ישירה למעשים לא טובים שהם עושים... הכי פשוט וקל להפנות אצבע מאשימה כלפי היושב בשמים ובכך להתנקות מאחריות ולחשוב שאנחנו בסדר. זה נוח כי כך לא צריך להתאמץ כדי להשתנות. אפשר פשוט לומר שהקב"ה ח"ו לא אוהב אותנו ולא איכפת לו מאתנו, הכל מקרה, ואז נוכל להמשיך לעשות את כל העבירות שהתרגלנו לעשותן בלי יסורי מצפון... אבל עלינו לדעת שאת כל הצרות אנחנו מביאים עלינו בעצמנו.

שמעון חשב שמחיר הדלק מאוד יקר ובכדי להוזיל עלויות, החליט שמעתה במקום למלא ברכבו דלק הוא ימלא מים כי זה הרבה יותר זול. משום מה הרכב לא נסע ואף נגרם לו נזק... שמעון החליט שאין כל קשר בין העובדה שהוא מילא ברכב מים במקום דלק לבין זה שהרכב לא נסע כי "הלך המנוע", ולכן הוא מתרעם וכועס על הקב"ה, הוא יודע שזה לא בסדר למלא מים במיכל הדלק, אבל לדעתו זה לא מצדיק עונש כזה שהרכב לא ייסע... "מה, בגלל עבירה כל כך קטנה שמילאתי מים במקום דלק הקב"ה מעניש אותי שהרכב שלי מושבת?! היכן הצדק? למה זה מגיע לי? הרי יש לי לב טוב, אני

שומר כשרות, לא רוצח ולא גונב... למה הקב"ה מעניש אותי
בחומרה כה רבה?!"

כמו שיש חוקים בטבע שקובעים שאם מכניסים דלק למיכל הדלק
הרכב ייסע, ואם מכניסים שם מים אז המנוע יהרס ויגרם לו נזק
בלתי הפיך. כך גם אם וכאשר יהודי עובר עבירה הוא גורם נזק
לעצמו ולכל העולם ומשבית את השפע שהיה מגיע לו אם היה מתנהג
כראוי.

כאשר הוא מאשים את הקב"ה שכביכול שונא אותו ושולח לו צרות
וייסורים, אותו אדם הוא כמו שמעון שמראה על עצמו שאינו מבין
כלום. הקב"ה חקק חוקים בעולם הנקראים "טבע", וכאשר אנחנו
פועלים בצורות מסוימות, אנו מקבלים תגובה מהבריאה בהתאם
למעשים שלנו. אם אתה רוצה שהאוטו ייסע, אז תשים בו דלק ולא
מים. כך גם אם תרצה להימנע מצרות וייסורים, אז תקשיב לחוקים
של הקב"ה. אי אפשר לזלזל בשמירת השבת ולעשות עבירות מתוך
חוסר הבנה של חשיבות הדבר, ואחר כך לבוא בטענות מדוע יש לנו
ייסורים וצרות. זה לא משנה אם אנחנו מבינים את הקשר או לא,
השם יתברך חקק טבע שבו ישנם מעשים שמושכים אלינו שפע
וישנם כאלו שמזיקים ומקלקלים.

הקב"ה אומר לנו לשמוע לחוקים שחקק בתורתו הקדושה: "אם
בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו", אם נכניס "דלק טוב" למנוע
שלנו, הכל יהיה טוב ונקבל את כל מה שאנו צריכים. אבל אם לא,
אז יש חוקים בבריאה שיביאו עלינו חס ושלוש דברים לא רצויים.

הקב"ה גילה לנו את חוקי הבריאה ואמר לנו שאם נרצה שיהיה טוב,
אז יש לנו בדיוק את החוקים הנחוצים והדרך שבה אנו צריכים
ללכת. הבחירה היא שלנו אם ללכת בדרך הזו או לא.

החטא והעונש

וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ לִי וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה,
וְאִם בְּזִקְתִּי תִמָּאֲסוּ וְאִם אֶת מִשְׁפָּטֵי תִגְעַל נַפְשְׁכֶם
לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתַי לְהַפְרֹכֶם אֶת בְּרִיתִי
(כו, יד-טו)

בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קלה כבחמורה ובורח מן
העבירה שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה,
ששכר מצוה מצוה ו**שכר עבירה עבירה** (אבות ד, ב)

כאשר יהודי עובר עבירה, הדבר הגרוע יותר מכל, אפילו יותר
מהעונש על העבירה הוא עצם העבירה.

הדברי חיים מצאנו זצ"ל היה נוהג לספר: מעשה בכומר אחד שחיה
מטיף ללא הרף כנגד השכרות וזלילת המאכלות האסורות, המכלה כל
חלקה טובה ומאבדת את ממונם ואת צלילות דעתם של האיכרים. סברו
השומעים וקיבלו עליהם שלא להפריז בשתיה ושלא להסחף אחרי
הטיפה המרה.

לא עבר יום אחד, והשיכור הראשון כבר התגולל בקיאו בראש חוצות.
נזעקו האיכרים וגררוהו לבית הכומר, כדי שיקצוב את עגשו.

ספק הכומר כפיים וקרא: "איזה קסם יש במשקה הארור הזה, המסוגל
לאבד את עלם האדם של האנשים, ולגרור אותם לתהומות הניוול
ואיבוד צלילות הדעת?!"

"מה דינו של השיכור?" האיכרים תבעו לדעת.

כאן בא הכומר במבוכה, "איך אוכל לגזור דינו של אדם, אם לא עמדתי
על גודל נסיונו? מימי לא טעמתי טיפת משקה, תמיד נזהרתי להתקרב
אליו. כדי להעניש אדם, חייב אני לדעת מהו הנסיון שבפניו לא עמד.
היודעים אתם - הבו לי כוסית יין שרף, ואדעה!"

מיהרו והביאו לו וויסקי שיבס משובח. הכומר טעמו בקצה הלשון, שנחרכה בחוזקו של המשקה, ועיווה את פניו ממרירותו. ירק אותו בתיעוב, וקרא: "עונש מבקשים אתם לקצוב לו? הרי אין עונש גדול יותר מלגימתו של משקה נורא זה! הוא כבר העניש עצמו דיו בשתייתו – שלא לדבר על אובדן חושיו והתבוססו בקיאאו!"...

וזהו שאנו אומרים בווידוי לפני השי"ת: "סרנו ממצוותיך וממשפטיך הטובים, ולא שוה לנו". כלומר, כל השנה כולה אנו מבוסמים בחטאינו ומתגוללים בסיאובם. אך ביום הכיפורים כשבאים אנו לשוב בתשובה על כך, מבינים ומכירים אנו במרירותו של החטא ובעומק השחתתו, וקוראים במר נפשנו: רבונו של עולם, מה לך עוד להענישנו. הן די לנו בעונש זה ש'סרנו ממצוותיך וממשפטיך הטובים, ולא שוה לנו' - היש עונש נורא יותר מן החטא עצמו?! וזהו שאמרו: הוי בורח מן העבירה, ששכר עבירה - עבירה, ואין לנו עונש נורא יותר ממנה עצמה! (מסביב לשולחן)

מעשה שהיה ערוד (יצור כמו נחש) והיה מזיק את הבריות, באו והודיעו לרבי חנינא בן דוסא. ביקש שיראו לו את פתח מאורתו, כאשר הראוהו, חלץ רבי דוסא את נעליו, ונתן עקבו על פי החור. יצא הערוד נשך את רבי חנינא בעקבו, ונעשה נס ומת אותו ערוד. רבי חנינא נטל את הערוד המת על כתפו, הביאו לבית המדרש ואמר לכולם: "ראו בני, אין הערוד ממית אלא החטא ממית". באותה שעה אמרו אוי לו לאדם שפגע בו ערוד ואוי לו לערוד שפגע בו ר' חנינא בן דוסא. (ברכות לג.)

א"כ לפי כל מה שכתבנו לעיל קשה, למה במקום לומר לנו שהחטא איום וממית מבחינה רוחנית, מדרדר, מסאב, מרחיק את האדם מבוראו ומרחיקו מחיי עונג וכל טוב סלה בעולם הבא... במקום זאת התורה אומרת לנו שיש להמנע מחטאים ועבירות בגלל העונשים! ועוד קשה שהרי עונשי עולם הבא הם הרבה יותר חמורים, ומי שעושה עבירה נידון באש הגיהנם בעולם הבא, וכתב הרמב"ן ששבעים שנה של ייסורי איוב אינם מתקרבים לשעה אחת של יסורי הגיהנם... א"כ קשה, מדוע התורה מדברת כאן רק על עונשים של עולם הזה?

דבר זה דומה לאדם שכאשר שותה כוסית אחת של יין שרף משתכר כלוט, דעתו משתבשת ומסתלקת ממנו, הוא מתבזה ועומד ללעג וקלס לעיני כל ומתבוסס בקיאו. וכאשר אנו מנסים לשכנע אותו שלא לשתות ואומרים לו: "אל תשתה, לא כדאי לך, כי כאשר תקום יהיה לך קצת כאב ראש". התורה כביכול מדברת על הסימפטומים אך לא על עיקר המחלה, מדוע?

קודם שניישב, יש לשאול מעין זה גם על הגמרא (נדריים כב.): אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו שנאמר 'והסר כעס מלבך והעבר רעה מברשך', ואין רעה אלא גיהנם שנאמר 'כל פועל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה', **ולא עוד אלא שהתחתוניות** (טחורים) **שולטות בו** שנאמר 'ונתן ה' לך שם לב רגז וכליון עינים ודאבון נפש', איזהו דבר שמכלה את העינים ומדאיב את הנפש? הוי אומר אלו התחתוניות.

וזה קשה מאוד, שהרי אין לך דבר חמור וכואב יותר מאש הגיהנם וכנ"ל, ובכל זאת אחרי שמאיים על הכועס **שכל מיני גיהנם שולטין בו**, אחר כך אומר "ולא עוד", כלומר, לא רק שמצפים לו גיני גיהנם בעולם הבא, **אלא** אף יותר מכך שיהיו לו טחורים ויהיה לו מאוד מאוד כואב בעולם הזה. וא"כ קשה מדוע רבי שמואל בר נחמני הופך את היוצרות ומציג את עונשי עוה"ז כחמורים ומפחידים יותר מעונשי עוה"ב?

אלא שהגיהנם באמת מאוד כואב ונורא, אבל הוא פחות מפחיד מפני שהוא רק בעולם הבא שזה מושג ערטילאי הנשגב מבינתנו, מה שאין כן טחורים שזה מאוד כואב ואנו מכירים אותם טוב ומקרוב... זה כבר מדבר אלינו יותר, ולכן זה יותר משכנע (עפ"י הגר"י גלינסקי זצ"ל).

ומעין זה אפשר ליישב גם לגבי השאלה הראשונה, שבאמת עצם החטא הוא דבר איום ונורא, אבל זה מושג שאינו מוכר לנו ולא נתפס בשכלנו הגשמי, לכן כדי לשכנע אותנו שלא לעשות עבירות יש לדבר אתנו במושגים שאנו מכירים, ולהפחיד אותנו בעונשי עולם הזה. ולכן אנשים מפחידים יותר מהעונש מאשר מעצם החטא. ובאמת שרבים מהחוזרים בתשובה התעוררו לכך בעיקר בגלל אסון שחוו או מכה שקיבלו, ולא בגלל שהבינו בשכלם שעצם החטא הוא דבר גרוע יותר מהעונש המגיע לחוטא.

להפוך את הקללה

**וְאִם תֵּלְכוּ עִמִּי קָרִי וְלֹא תֵאָבֹוּ לְשִׁמְעֵי לִי וְיִסְפְּתִי עֲלֵיכֶם
מִכָּה יִשְׁבַּע כְּזוֹטֵאֲתֵיכֶם (כו, כא)**

לאחר שהתורה הקדושה פירטה את הברכות שיזכו להן ישראל כאשר יעשו את רצון ה' ית', החלה התורה לתאר מה יקרה להם אם ח"ו לא יעשו את רצונו. אלא שהברכות נכתבו בקיצור נמרץ ואילו התוכחות נכתבו באריכות, ויש בה ארבעים ותשע קללות בפרשתנו (ועוד תשעים ושמונה קללות בפרשת כי תבוא). ולכאורה קשה, הרי מידה טובה מרובה פי חמש מאות ממדת פורענות, וא"כ היה לתורה להאריך בברכות הרבה יותר מאשר בקללות.

אלא שאמרו במדרש (ויק"ר לה, א) שבאמת הברכות יתירות מן הקללות, כי הברכות מתחילות באות א' (אם בחוקתי) ומסתיימות באות ת' (ואולך אתכם קוממיות), כלומר שהברכות מאל"ף ועד תי"ו, ואילו הקללות מתחילות באות ו' (ואם לא תשמעו) ומסתיימות באות ה' (דיבר ה' את משה), שהן שתי אותיות הסמוכות זו לזו, **ולא עוד אלא שהן הפוכות**, שהרי הן אינן כסדרן (כי האות ה' קודמת לאות ו').

ולכאורה קשה, מה זה משנה אם הקללות כתובות בסדר כזה או אחר?

ביאר המגיד מדובנא זצ"ל לפי דרכו במשל: עשיר מופלג תפר לבנו הקטן בגד יקר מאוד אחוז בחבלי בויץ וארגמן, שזור בחוטי כסף וזהב. הילד שמח מאוד בבגד המפואר ושמר עליו מכל משמר, אך כעבור כמה ימים כבר התרגל לבגד המפואר, ולא היה איכפת לו ממנו. הוא פחות נזהר בשמירתו והבגד החל להתלכלך.

כאשר ראה זאת האב, נטל את הבגד היפה והפך את החלק הפנימי כלפי חוץ, ובמקום שיראו את הזהב והכסף ראו את התפרים הפנימיים והבגד היה נראה קרוע ומכוער.

יום אחד, אחד מידידי האב העשיר ראה את הבן לבוש בבגדים "קרועים ובלויים". מאוד חרה לו על הדבר הזה ולכן הלך אל האב והחל לנזוף

בו: "מדוע הנך מלביש את בנך בגדים בלויים וקרועים? במקום להתקמץ על כספך הרב, לך ותקנה לבנך בגד מכובד הראוי למעמדך!" האב העשיר חייך והשיב: "בגד זה יקר הוא ביותר, אך מאחר והבן לא השכיל לשמור עליו כראוי, הפכתי את הבגד, כדי שהצד היפה לא ימשיך להתלכלך. כאשר הבן יהיה מסוגל לשמור על בגדו, מיד אהפוך את הבגד, וכולם יראו את יופיו וזיו הדרו".

אבינו אב הרחמן, נתן לנו מתנה טובה מבית גניזו והיא התורה הקדושה, שאין לך ברכה גדולה יותר ממי ששומר את מצוותיה. אולם כאשר בני ישראל אינם שומרים עליה כראוי ואינם נוהגים כפי החוקים והמצוות הכתובים בה, אזי הקב"ה כביכול מהפך את הברכה עצמה לקללה, וזו טובה גדולה מאוד לעם ישראל, כי מיד כאשר יחזרו בתשובה, תשוב הקללה עצמה להיפך לברכה כבתחילה, ולא יזדקקו ללכת ולהביא את הברכה ממקום אחר. לפי זה נמצא שכל הקללות הן בעצם ברכות מרובות.

אין מקרה

וְאִם תֵּלְכוּ עִמִּי קָרִי וְלֹא תֵאבֹו לְשִׁמְעַי לִי וְיִסְפְּתִי עֲלֵיכֶם
 מִכֶּה שִׁבְעַי כְּזוֹטֵאתֵיכֶם (כו, כא)
 וְאִם בּוֹאת לֹא תִשְׁמְעוּ לִי וְהִלַּכְתֶּם עִמִּי בְּקָרִי, וְהִלַּכְתִּי
 עִמָּכֶם בְּזוֹמַת קָרִי וְיִסְרַתִּי אֶתְכֶם אִף אֲנִי שִׁבְעַי עַל
 זוֹטֵאתֵיכֶם (כו, כז-כח)

כאשר יבואו עליו צרות ומקרים שיודה עלי פשעו לה',
 ויחשוב כי אין זה אלא מצד חטאו, **ולא שיתלה**
אותם במקרה, כי אם יתלה זה במקרה הנה הקב"ה
 יוסיף לו מאותו "מקרה". (רבנו בחי')

הגשם לא יורד ב"מקרה". וכך גם שאר מאורעות העולם: כל העולם שונאים אותנו ו"מזכים" אותנו לגינויים חמורים באו"ם, לא סתם כך כי משעמם להם ואין להם למי להציק. לא סתם יש בעולם שטפונות, רעידות אדמה וצונאמי, הכל מכוון מאת ה'. וגם כל

הדברים הקטנים והגדולים ש"קורים" לאדם אינם מקרה כי "אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אי"כ מכריזין עליו מלמעלה" (חולין ז:), ולכל דבר יש סיבה ותכלית. הכל מאת הבורא יתברך שהוא מנהיג את עולמו בהשגחה פרטית, ושולח לאדם מסרים.

אם נחשוב שזה "מקרה", אז חס ושלום גם הקב"ה ילך אתנו ב"קרי" ויגביר את האיתותים עד שלבסוף נבין את הרמז. הכל ממנו יתברך, וכל מה שצריך זה ללכת בחוקותיו, ולקלוט את המסרים ששולחים לנו משמים.

אדם נוסע ברכבו, ופתאום רואה נורה אדומה (עם ציור של כד שמן) שדולקת בלוח השעונים. יש לו שתי אפשרויות בכדי לבטל את האור האדום: א. להוציא את הפיוז של הנורה ולהמשיך לנסוע. ב. למלא שמן מנוע. אם הוא יבחר באפשרות הראשונה, אמנם האור האדום יכבה, אך במוקדם או במאוחר רכבו ישבוק חיים. כל התכלית של נורית השמן האדומה היא כדי להזהיר ולהרתיע שיש למלא שמן.

גם בורא עולם מאותת לנו ומדליק "נורית אדומה" בדמות פנצ'ר בגלגל, תקלה במכונת הכביסה, חולי, בעיה עם אחד הילדים ושאר מרעין בישין... לקב"ה לא חסרות "נורות אדומות" לאותת לנו שיש לנו מה לשפר ולתקן, ועלינו לקלוט ולהבין את המסר ולפתור את הבעיה מהשורש.

אגדה יהודית מספרת שכאשר סיים הקב"ה לברוא את העולם, הוא ביקש מכל המלאכים להתייצב בפניו כדי לקבל תפקידים, על כל פרט ופרט בבריאה. רשימת התפקידים היתה ארוכה מאוד, אך לפניו נעמדו ביראה ורטט גודדי מלאכים עצומים ורבים, וכולם חדורי מוטיבציה ורצון עז לקבל סמכויות ואחריות על הבריאה המופלאה שריצדה לנגד עיניהם.

במועד שקבע בורא העולם נתבקשו המלאכים להגיע, כדי לקבל את כתב המינוי שלהם. ואכן בשעה הקבועה, התייצב תור ארוך של מלאכים יפהפיים, שלובי כנפיים ונלהבים, כולם אהובים, כולם ברורים, כולם גיבורים, כולם קדושים, כולם עושים באימה ובריאה רצון קוניהם. ואכן כל מלאך שנכנס מהוסס ונבוך, יצא מקודש הקדשים, כשכולו הארה ושמחת שחקים. הקב"ה מינה את חייליו העליונים לתפקידים

מגוונים ומרתקים, על כל פרט ופרט בבריאה הנפלאה, שהרי על כל עשב ועשב עומד מלאך שאומר לו: "גדל".

לאחר שכבר חולקו כל התפקידים, לכל המלאכים, ונסגר ונחתם ספר התעסוקה השמימי, הגיח לפתע מלאך נבוכ אל מרכז השמים, וביקש אף הוא תפקיד, אחריות, מינוי על שביב קטן ואלוקי מתוך הבריאה.

הקב"ה סירב לאותו מלאך, באומרו: "איחרת חביבי, קבעתי זמן ובו ניצבו כל מלאכי עליון, וקיבלו משימותיהם. מי שמאחר מפסיד, צר לי".

זרם של דמעות מלאכים פרץ מעיניו. "אני מתחנן אבא, אנא מצא לי תפקיד בבריאה. סלח לי, מחל לי על שלא ניצבתי במועד... אנא".

נכמרו רחמיו של הבורא ובעודו מדפדף בספר היצירה במכמני הבריאה, לפתע אורו עיניו. "מצאתי", אמר, "ברגע זה הנני ממנה אותך למלאך המוות. אתה תהיה השליח שלי להוציא את נשמות האנשים מגופם ולהשיבן אל גנזי מרומים, אל בית הדין של מעלה".

"רק לא זה", זעק המלאך וסכר של דמעות מלוחות פריצו מתוך עיניו המרובות, "אוי לי, רע ומר לי, חברי המלאכים מופקדים על החיים, על העמיחה, על פריה ורבייה, על האור הנשגב, ואילו אני ממונה על התמותה, השכול והאבל... אנא ריבונו של עולם, מצא לי בריה קטנה לשומרה ולהעמיחה... להיות מלאך המוות זה נורא, פשוט נורא. כל באי עולם ישנאו אותי, יקללו אותי, ישמיצו אותי. זה תפקיד כפוי טובה... אנא אל תטיל אותו עלי".

"אל תדאג בני מלאכי", חייך הבורא, "אף אחד מן הנבראים, מיצירי האנוש, לא יקלל ולא ישמיץ אותך. אף אחד לא יאשים אותך או ישנא אותך. אחרי שתסיים את תפקידך, ותיטול את נשמות הנבראים, ימצאו תרועים רבים למוות. זה יגידו עליו מת מדום לב, על אחר יגידו חיידיק הטורף הרגו, חברו צנח מהגג, ומשנהו נמחץ בין דפנות המכונית בתאונה קטלנית... אל תדאג בני, כאשר יבוא מר המוות, רק אותך לא יזכירו. וכך תהיה שותף לקשר הנשגב שבין העולם הזה, לעולם הבא, נקי וטהור כפיים...".

שוכנע המלאך המאחר, קיבל את הוראות השימוש לתפקיד מלאך המוות, ויצא לדרכו בשמחה למילוי משימתו החשובה.

הרבה אנשים מסתובבים בעולם הזה, עסוקים בבריאותם. וזה כמובן חשוב. הרופאים, המירשמים, התרופות והזריקות, הפכו לחלק מהותי בשיגרת חייהם. עד כמה אדם מקדיש עצמו למחשבה על קץ החיים על המפגש הבלתי נמנע עם מלאך המוות? זה המלאך שעושה מלאכתו נאמנה ואין מי שיאשים אותו.

בואו ונבכה על לבנו הקשיח, העיקש, אשר מרגיע אותנו במילים מלטפות מרנינות אתם בסדר גמור, אתם צדיקים גמורים. מלאך המוות לא יגיע אליכם, ולכל היותר תמותו במיתת נשיקה ומשם היישר לגן עדן... (הרב קובי לוי)

אין מקרה בעולם כלל, הקב"ה מנהיג ומסובב את העולם בצורה נפלאה, כך שכל אחד יקבל את המסר האלוקי המגיע לו בזמן הנכון ובמקום הנכון, עלינו רק להתבונן ולהבין את המסר.

רבי יוחנן בן זכאי היה תנא בזמן חורבן הבית השני, והוא גם שמו של ראש כולל "היכל הקודש" בדרום הארץ. בהיותו בחור בישיבה, התבלט יוחנן בן זכאי לא רק בחוכמת העיון כתלמיד חכם שסברותיו הדהדו בין כתלי הישיבה הדרומית המפורסמת, אלא גם בהשקעתו הרבה בלימוד המוסר ותיקון המידות. אהבתו לספרי המוסר לא ידעה גבול.

עם הגיעו לגיל 21 הוא יצא לשידוכים, ובשעה טובה ומוצלחת הקים בית נאמן בישראל. יום שמחת לבם שלו ושל רעייתו חל סמוך ונראה לחג הפסח, ומיד לאחר השבע ברכות פתחה הרעיה הנמרצת במסע ניקיון, האופייני לנשות ישראל הצדקניות. "את הספרייה", החליטה בלבה, "אשאיר לסוף". אכן כן, יומיים לפני פרוס חג הפסח היא הורידה את הספרים מעל המדפים איבקה אותם, דיפרפה בהם, וחיפשה חמץ.

תוך כדי מבצע החזרת הספרים למדפים, תפש את עיניה ספר קטן מידות, ישן ובלוי. נוכחותו די הפתיעה אותה, שכן רוב הספרים של הזוג הצעיר בן זכאי, היו חדשים ומבריקים, ומה לספר קשיש ובלוי זה בספרייתם?

היא העיצה בכריכת הספר, ואכן חשדותיה נשאו פרי. על הספר התנוססה חותמת לא מוכרת. "מאוצר הספרים של גרשון מנדל בלכהיים בני ברק".

"בלכהיים!?", תמחה הגב' בן זכאי, "מעולם לא שמעתי שם משפחה משונה שכזה... מעניין איך הגיע הספר הזעיר הזה לספרייתנו. כשיוחנן יחזור מן הכולל אשאל אותו. צריך לאתר את בעליו של הספר ולהחזירו לו...".

כשיוחנן חזר מן הכולל, פנתה אליו רעייתו והציגה בפניו את הספר הבלוי. "בעלי, היום בבוקר גיליתי ספר זה, שבוודאי אינו שייך לנו... אתה זוכר אברך יהודי בשם גרשון מנדל בלכהיים?"

לא, אינני זוכר. יוחנן הביט בכריכת הספר, דפדף בו קלות ואז אמר: "הא, עכשיו נזכרתי כיצד הגיע ספר מוסר זה אלי. את כבר מכירה את ההשתוקקות שלי לבלוע ספרי מוסר, ובכן לפני כחצי שנה, עוד בטרם הכרנו, ביקשתי מהמשגיח לשאול ספר זה. המשגיח התיר לי מיד, הוא סמך עלי שאחזירו מיד עם תום הקריאה. הוא כנראה לא ידע שזה ספר פרטי.

בערב שבת של אותו שבוע, הכנסתי את הספר לתיקי כדי לעיון בו בשבת בבית הורי. חזרתי לישיבה בלעדי הספר. הוא נשכח בבית הורי. חודשיים אחר כך יצאתי לשידוכים, הכרתי אותך וברוך השם... אמי הכינה לי את כל ספרי בטרם אצא מבית הורי, לביתנו המשותף... והספר היקר הזה נמצא עכשיו כאן, למרות שמקומו בעצם בישיבה. דומני שהיהודי הזה גרשון מנדל בלכהיים שכחו באוצר הספרים של הישיבה... אם כן מה שמוטל עלי לעשות הוא לאתר את האיש המתגורר בבני ברק ולהחזיר לו את הספר..."

"יפה מאוד בעלי, אני מבקשת ממך עוד בטרם התקדש ליל הפסח לאתר את ר' בלכהיים ולהשיב לו את ספרו..."

אך כוונות טובות לחוד, ומעשים לחוד... קרוב ל- 20 שנה עברו להן במעופה, יוחנן עלה במעלות התורה והיראה, הוסמך לרבנות, עמד

בראש כולל אברכים, אבל הספר עדיין לא הוחזר לבעליו... מפסח לפסח חוזרת הרבנית בן זכאי על הבקשה המפורסמת: "אנא בעלי, זה לא מכובד, הספר הישן הזה לא שייך לנו. אנו לא גולנים. אני כבר חוזרת על בקשתי שנה אחרי שנה... אנא".

הרב בן זכאי איננו גזולן חלילה וחס. ידיו נקיות מגזל, וכוונותיו לעולם טהורות וטובות. אולם אין לו שום הסבר מאין צעה היד הנעלמה המונעת ממנו לבצע מעשה כל כך פשוט, של השבת אבידה עם סימנים ברורים לבעליה. כמה משפחות בלכהיים יש בעולם? ועוד בבני ברק?

בפסח האחרון החליטה הגב' בן זכאי לשים קץ לשיכחה של בעלה החשוב. "עד כאן!", אמרה בתקיפות, "אתה לא לומד עכשיו, אל תעזור לי לנקות, בזה הרגע אתה מתפנה לאתר את ארון גרשון מנדל בלכהיים ושולח לו את הספר... הפעם אני מתעקשת".

גם הרב יוחנן בן זכאי חש באותן דקות, כי הוא הגדיש את הסאה. 20 שנה הספר הזעיר והבלוי ממתין לחזור לבית ממנו הוא בא, והוא מרביץ התורה הגדול מתעלם מלבצע הלכה ברורה ונדרשת. האם כך נוהג אדם מתוקן במידותיו?

המשימה היתה קלה בתכלית. תוך פחות משתי דקות ענו לו מ"בזק", נקבו במספר הטלפון של משפחת בלכהיים, וציינו בפניו את הכתובת: רחוב קלישר 27.

סוף טוב הכל טוב. הרב בן זכאי הכניס את הספר למעטפה לבנה, וכתב באותיות קידוש לבנה: "עבור ר' גרשון מנדל בלכהיים, רחוב קלישר 27, בני ברק".

חמש דקות אחר כך הוא ניצב בתור בסניף הדואר השכונתי, שילם כמה שקלים כדי לממן משלוח של חבילה ב"דואר רשום". וברוך השם, הספר הקטן והבלוי עומד לחזור לביתו.

"יש עבורכם חבילה קטנה בדואר רשום", הודיע צביקה הדוור הותיק לבני משפחת בלכהיים מרחוב קלישר 27, "נדמה לי שמדובר בספר,

או משהו כזה, גשו לדואר לקחת את החבילה, הנה לפניכם האישור אותו תציגו בפני הפקיד".

גיורא בלכהיים אברך בן 28 נשוי ואב לשלושה קטנטנים עסוק עד מעל לצווארו בלמוד וללמד, הבטיח לאמו כי מיד עם סיום לימודיו בכלל הוא יעבור דרך סניף הדואר השכונתי ויביא את החבילה.

השעה חמש ושלושים אחה"צ. גיורא מציג את האישור לקבלת החבילה. הפקיד מבקש שיחתום על קבלתה... אלא שגיורא בלכהיים לא ממחר לקחתה. החבילות משום מה נראית חשודה בעיניו, חשודה מאוד.

"תסלח לי כבוד הפקיד", אמר בלכהיים הצעיר, "החבילה הזו ממוענת לאבא שלי שנפטר לפני 10 שנים, הרב גרשון מנדל בלכהיים ז"ל. וחוזן מזה שמו של השולח עוד יותר מוזר וחשוד בעיני – יוחנן בן זכאי... מתמיהה מאוד. יוחנן בן זכאי היה תנא חשוב בתקופת חורבן בית המקדש השני ומעולם לא שמעתי על קשר של דיורר ישיר בין אבא שלי שנפטר ממחלה קשה, לבין התנא בן זכאי...".

הפקיד הוריד את משקפיו וגרד בחוטמו במבוכה. "ובכן, מה מחליט כבודו... אתה לוקח את החבילה, או לא?". "תראה ידידי הפקיד", השיב גיורא בלכהיים בשיקול דעת, "יתכן שהמעטפה הזו מכילה חומר מסוכן אולי אנתרקס, לך תדע. מי ירצה לשלוח לאבא חבילה 10 שנים אחרי פטירתו ועוד מכנה עצמו בשם יוחנן בן זכאי... עשה לי טובה בקש מן הממונים שלך בדואר לבצע בדיקה יסודית של החבילות ואז נחזור אי"ה ונפגש".

האלמנה מרים בלכהיים זקפה גבותיה. "חבילות בדואר רשומה על שם בעלי עליו השלום, והשולח, לא פחות ולא יותר, יוחנן בן זכאי... אני המומה. טוב עשית גיורא, שהשארת את החבילה בדואר. שיבדקו, השם ישמור בהלת האנתרקס הגיעה גם לבני ברק".

חלפו עשרה ימים, היום י"א באלול... בערב י"ב באלול, היארצייט של גרשון מנדל בלכהיים ז"ל, חמשת בניו מתפזרים בין בתי הכנסת בשכונה ועולים לדוכן. באותה נשימה, תרצה בלכהיים בת ה-18 היתה אמורה

להיפגש באותו ערב פגישה שלישית גורלית ומכרעת עם המשודך שלה. היא בת הזקונים המוכשרת של המשפחה, עדינת נפש מחד ושופעת שמחת חיים מאידך. חמשת אחיה הבוגרים כבר נשואים ומטופלים בילדים, ועושים נחת גדול לאמם האלמנה.

אמה של תרצה סיפרה לה לפני כחודש, כי כאשר היתה תרצה תינוקת כבת שנה, היא חלתה במחלה נדירה וקשה. בחסדי שמים ולאחר הרבה תפילות ותחינות היא הבריאה מן המחלה, וברוך השם אין בה מום ולא פגע. היא בריאה ב- 100%, אלא שיש אליה וקוץ בה.

"בתי יקירתי, יש סרח עודף אחד למחלה הנדירה שבה חלית, וגם הוא לא משמעותי במיוחד. הפרופ' שטיפל בך אמר, שלפני שאת מתחתנת עליך לוודא שבן זוגך, חלילה, לא חלה במחלה הזו. אם חלילה נישאים בני זוג שחלו במחלה הנדירה הזו, עלול הדבר לפגוע פגיעה אנושה בילדיהם... אשר על כן, עם כל הקושי שבדבר בשלב מסוים בפגישות שלך עם המשודך תצטרכי להודיע לו על כך..." כך ביקשה הרבנית בלכהיים מבתה.

ישבו חמשת האחים בלכהיים לדיון סוער אחרי הצהריים. עוד שלוש שעות הפגישה. האם לומר למשודך, או לא לומר. המתנגדים מבין האחים אמרו: הסיכויים שהמשודך חלה באותה מחלה נדירה הם אולי אחד למיליון... סיכוי אפסי ממש, ובשביל מה להכניס ללחץ את כל המערכת? לדידם זה רחוק ממשק טעות.

המצדדים להודיע טענו כי עצם הסתרת המידע החשוב הזה יש בו משום שקר, משום סילוף. וזו אינה דרך נאותה וחינוכית לפתוח בה את החיים... עוד מעט שקיעה והענין לא מוכרע: האם תרצה הצעירה תספר למשודך על מחלת הילדות הנדירה שלה, או לא?

לפתע נשמעו נקישות בדלת, ובפתח עביקה, הדוור הסימפטי, עם חיוך ענק מרוח על פניו: "משפחת בלכהיים, יקירי ואהובי, לא אתרקס ולא שמרטקס, אף אחד לא שלח לכם מעטפת טרור. הנה החבילות שלכם, ושיהיה לכם ערב טוב ובשורות טובות".

גיורא בלכהיים נטל את המעטפה ופתח אותה לעיני אחיו ואמו. אט אט השתרבב מן המעטפה ספר קטן ובלוי מ"סדרת תיקון המידות" של הרב אברהם טובולסקי... וכותרתו: "מדבר שקר תרחק". נשימתם נעצרה, על כריכת הספר הופיעה החותמת המוכרת של אביהם גרשון מנדל בלכהיים, שהיום יום השנה לפטירתו.

"בני חביבי", סיכמה האלמנה בלכהיים, "הוויכוח בזה הרגע הסתיים, ממש בדקה זו שקעה החמה. זה יום האזכרה העשירי של אבא שלכם... בעלי, האיש הצדיק והיקר, אביכם ז"ל מדבר אתנו כרגע מגנו מרומים ופסק את פסיקתו: "מדבר שקר תרחק. תרצה שלנו תספר למשודך שלה על מחלתה הנדירה... כך פסק אבא שלכם ועל כך אין עוררין, זו יד ההשגחה עליונה".

שעה אח"כ, 10 דקות לאחר שנפתחה הפגישה השלישית, אזרה תרצה בלכהיים אומץ וסיפרה למשודך על מחלתה הנדירה... בה חלתה כשהיתה תינוקת.

הבחור החביב בן הישיבה המוצלח, הצמיד ידיו לרקותיו ואמר: אני לא מאמין!!! אני לא מאמין!!! גם אני חליתי בילדותי במחלה הנדירה הזו, אבל הורי אמרו לי שאין צורך לספר על כך כי זו מחלה נדירה ביותר ובלתי אפשרי הדבר שהמשודכת שלי חלתה בה... אם כך לא נוכל להשתדך... אבל זה רעון השם ונקבל זאת באהבה".

מבט עצוב נשקף מעיני השניים, והם ברכו זו את זו וזה את זו, שהקב"ה יזכה אותם בשידוך מתאים והגון, לאלתר.

בבית הרב יוחנן בן זכאי הטלפון צילצל... כששמע שהספר "מדבר שקר תרחק" הגיע ביום היארצייט של גרשון מנדל בלכהיים עם המסר הברור שלו, הוא ניגב את מצחו ואמר לאשתו: "כעת את מבינה מדוע במשך 20 שנה הספר היקר המתין בספרייתנו, כי עדיין לא הגיע הזמן הנכון והמדויק לשליחותו, אין מקרה בעולם כלל". (הרב קובי לוי)

ארץ ישראל לעם ישראל

וְהִשְׁמֹתִי אֶנִי אֶת הָאָרֶץ וְשָׁמְמוּ עָלֶיהָ אֹיְבֵיכֶם הַיְשָׁבִים
 בָּהּ, וְאֶתְכֶם אֲזַרֶה בְּגוֹיִם וְהִרְקֵתִי אֲזַרְיֶכֶם זָרָב וְהִיִּתָּה
 אֶרְצְכֶם שְׁמֹמֵה וְעָרֵיכֶם יִהְיוּ זָרָבָה (כו, לב-לג)

מה שאמר בכאן 'ושממו עליה אויביכם', היא בשורה טובה מבשרת בכל הגליות שאין ארצנו מקבלת את אויבינו, וגם זו ראייה גדולה והבטחה לנו, כי לא תמצא בכל הישוב ארץ אשר היא טובה ורחבה ואשר היתה נושבת מעולם והיא חרבה כמוה, כי מאז יצאנו ממנה לא קבלה אומה ולשון, וכולם משתדלים להושיבה ואין לאל ידם. (רמב"ן)

כאשר עם ישראל היו בארץ ישראל, היתה הארץ מצמיחה את הפירות הטובים ביותר בטעמים ובגודלם, בכמות ובאיכות ובשפע רב. כאשר עם ישראל חטאו ויצאו לגלות, פתאום הארץ נהיתה כמדבר שממה, כמעט כלום לא גדל בה, וגם מה שכן הצליחו לגדל, היה בכמות מצומצמת ובאיכות ירודה.

כך היה בגלות שלאחר חורבן בית ראשון, וכך היה גם בגלות שלאחר חורבן בית שני, עד לפני כמה עשרות שנים, כשהחלו יהודים לעלות לארץ והפריחו את השממה.

דבר זה מוכיח לנו ולעולם כולו שארץ ישראל שייכת רק לעם ישראל, ואין היא נותנת מפירותיה לעם זר.

גם כאשר עם ישראל יושבים בארצם, ומפריחים את השממה, מצב הפירות תלוי במצבם הרוחני של עם ישראל, כמו שאמרו חז"ל: אין פירות ותבואה באים לידי רקבון אלא מתוך דרכיהם של בני אדם (תנ"א זוטא ג'). כאשר עם ישראל עושים רצונו של מקום זוכים הם לארץ זבת חלב ודבש.

וכן אמרו חז"ל: 'ארץ זבת חלב ודבש' - שפירותיה שמנים כחלב, ומתוקים כדבש (ספרי, עקב, ל"ז), שיהיו הצאן רועים תחת התאנים,

והחלב זב מן הבהמות, והדבש מן התאנים, ומתערב זה בזה (פסיקתא, גמ' כתובות קיא:).

וכן מצינו בימי שמעון בן שטח שירדו להם גשמים בלילי רביעיות ובלילי שבתות עד שנעשו חיטים ככליות ושעורים כגרעיני זיתים ועדשים כדינרי זהב וצררו מהם דוגמא לדורות להודיע כמה החטא גורם שנאמר 'עוונותיכם הטו אלה וחטאותיכם מנעו הטוב מכם' (תענית כג.).

ואילו כאשר עם ישראל חוטאים נאמר: מיום שחרב בהמ"ק אין יום שאין בו קללה ולא ירד הטל לברכה **וניטל טעם הפירות** (סוטה מח.).

מעשה באדם אחד שהיה עשיר והיתה לו שדה שעשתה אלף כור (כמות עצומה), והיה אותו עשיר נוטל מאה כורין למעשר ומפריש כל שנה ושנה, וכך עשה כל ימיו.

כשחלה ונטה למות, קרא לבנו ואמר לו: "בני דע לך ששדה זו שאני מוריש לך עושה בכל שנה ושנה אלף כורין, הזהר שתפריש מאה כורין כאשר עשיתי אני".

מת אותו האיש, ועמד הבן במקומו ועשתה השדה אלף כורין כאשר היתה עושה בחיי האב, והפריש ממנה מאה כורין. בשנה שניה היה קשה לבן הקמצן לתת כמות כה גדולה של מאה מנה, ולא נתן כלום.

בשנה השלישית נתמעטה השדה ולא עשתה אלא רק מאה כורין, עשירית ממה שהיתה עושה תמיד. אמרו לו חבריו: "אתה לא רצית לתת עשירית מהתבואה תרומות ומעשרות, לבסוף אתה בעצמך קיבלת רק עשירית ממה שהיתה צריכה השדה להוציא" (תוס' תענית ט.).

הבטחה אלוקית

וְאָף גַּם זֹאת בְּהִיּוֹתֵם בְּאֶרֶץ אֲבוֹתֵיכֶם לֹא מֵאֲסִיתִים וְלֹא
גְּעֻלָּתִים לְכַלְתֶּם לְהַפֵּר בְּרִיתִי אִתְּם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם
(כו, מד)

ואף גם זאת - ואף אפילו אני עושה עמהם זאת
הפורענות אשר אמרתי בהיותם בארץ אויביהם, לא
אמאסם לכלותם ולהפר בריתי אשר אתם (רש"י)

לאחר התיאורים הקשים של התוכחה והקללות, הנפרשים על פני פסוקים רבים, הקב"ה מבטיח לנו הבטחה אלוקית: "לא מאסתים ולא געלתים לכלותם..." כאן מתואר מצב בו עם ישראל עוזבים את התורה והמצוות ועושים עבירות קשות ועל כן נענשים. אך עם זאת הקב"ה מבטיח לנו שלמרות כל הרע שנעשה, למרות כל העבירות, למרות שנפר את הברית, למרות הכל הוא לא יעזוב אותנו, לא יפר את הברית ויהיה אתנו לנצח נצחים סלה. בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו והקב"ה מצילנו מידם.

ללא ספק, מי שהזיק, פגע והציק הכי הרבה ליהודים בזמן הגלות המרה, היו הנוצרים שניסו בכל דרך להביא את היהודים אל דתם "דת החסד", כפי שהם מכנים אותה ולמרות שבמסעות הצלב ובאינקוויזיציה הם עינו והעלו על המוקד רבבות יהודים מסכנים שלא רצו להמיר את דתם).

הנצרות מבוססת על סיפור מאוד תמוה וטיפשי בו הבורא חס ושלום עזב את עם ישראל בגלל שעשו עבירות ובחר בעם אחר במקומם, ובכדי ש'העם הנבחר' החדש לא יכשל גם הוא בעבירות, התיר להם כמעט הכל... כאילו שבהתחלה הוא לא ידע לבחור בעם הנכון חס ושלום, ועשה טעות. והדבר טיפשי לגמרי שהרי אין טעויות אצל הבורא ובנוסף הוא אינו מוגבל בזמן ולכן רואה את העתיד עוד לפני שהתרחש (ובכלל כל סיפור הנצרות מגוחך שהרי הופך את הבורא לגשמי וכאילו יש לו "בן" בשר ודם). גם הנוצרים מאמינים בתנ"ך ושם נכתב במפורש שהבורא הבטיח הבטחה אלוקית שלמרות שנהיה בארץ אויב, למרות ההסתר פנים שנחוש ולמרות כל מה שנעבור, עם כל זה הוא

לא ימאס בנו, לא יעזוב אותנו ולא יפר את הברית עמנו. אנחנו העם הנבחר שלו לנצח נצחים סלה ועד.

לפי כללי ההיסטוריה, היה צריך העם היהודי להעלם ח"ו כבר מזמן מהמפה, הרי לא עבר דור שלא ניסו להשמיד את עם ישראל, גופנית או רוחנית, אויבנו אומרים: "לְכוּ וְנִכְחֲדֵם מְגוּי וְלֹא יִזְכָּר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד" (תהלים פג, ה), ובכל דור ודור עומדים עלינו לכולתינו.

למרות האנטישמיות, הגלויות, האינקוויזיציה והשוואות, בעוד עמים שונים ואימפריות גדולות נעלמו מן העולם, עם ישראל שורד בניגוד להגיון בזכות אותה הבטחה אלוקית.

רוב העמים שנעלמו מעל המפה, לא נעלמו בגלל השמדתם הטוטאלית. הסיבה העיקרית היא היטמעות, התבוללות. והרי ככל שמדובר בקבוצה קטנה יותר, כך סיכויי ההישרדות בגלות נמוכים יותר. ישנה הבטחה על נצחיות עם ישראל, גם לאורך הגלות. לפי ההגיון כדי שעם ישראל ישרוד בגלות, היה צריך להיות עם רב, אבל אומרת לנו התורה, נגד כל כללי ההיסטוריה: "וְהִפְיִץ ה' אֶתְכֶם בְּעַמִּים וְנִשְׁאַרְתֶּם מִתֵּי מִסְפָּר בְּגוֹיִם אֲשֶׁר יִנְהַג ה' אֶתְכֶם שְׂמָה" (דברים ד, כז), "וְנִשְׁאַרְתֶּם בְּמִתֵּי מַעַט תַּחַת אֲשֶׁר הֵייתֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרֵב כִּי לֹא שְׂמַעְתֶּם בְּקוֹל ה' אֱלֹהֵיךְ" (דברים כח, סב).

הרי לנו נבואה כנגד כל הסיכויים: אתם תהיו המעט שבכל העמים, קבוצה קטנה, שנואה ונרדפת, ואעפ"כ תשארו קיימים לנצח.

לדעת מומחים, עם ישראל הקיים אלפי שנים, היה צריך למנות כיום מאות מליונים, אם היה זוכה לשבת בארצו בשלווה. הרדיפות, הפוגרומים, מוקדי האש והשוואות שליוו אותו לאורך תקופות ארוכות בגלות, וכן ההטמעות והתבוללות, מנעו את גידולו הטבעי והפיכתו לעם מרובה אוכלוסין. מה שהתורה הודיעה, התקיים במדויק.

היטיב לתאר הסופר האמריקאי מארק טוויין: "המצרים, הבלים והפרסים עלו ומלאו את העולם בשאון הדר ויפעה, עד שהועם הזוהר והם שקעו, בלו ועברו מן העולם. היוונים והרומאים הלכו בעקבותיהם, עוררו רעש עצום ונעלמו. עמים אחרים הופיעו, נשאו

ברמה את לפידים לזמן מה, אך הוא נשרף באש של עצמו ועתה הם יושבים בצל או אבדו בכלל.

היהודי ראה את כולם, והוא היום מה שהיה מאז ומעולם. אינו מראה סימני שקיעה, לא תשישות של זקנה, אין האטה בכישוריו, וערנותו לא קהתה. כולם בני תמותה בעולם מלבד היהודים. כל הכוחות חולפים, אך הוא נשאר. מה סוד נצחיותו?!"

אותו הסטוריון תמה מהו סוד נצחיותו של עם ישראל, והתשובה לזה היא אותה הבטחה אלוקית הכתובה בפסוק שלנו, שה' תמיד ישמור עלינו ולא יעזוב אותנו, אנו נשרוד לנצח נגד כל הסיכויים.

● יהודים רבים נמצאים במצב של ייאוש. הם חושבים על כל העבירות שעשו ובטוחים שאין להם תקנה. לפעמים זה נראה שאחרי כל החטאים שעשינו, אין כל סיכוי שהקב"ה יאהב אותנו, לפעמים אנחנו מרגישים כאילו הוא חס ושלוש שונא אותנו... אך האמת היא שהקב"ה אוהב אותנו ומאמין בנו, ללא קשר למעשים שעשינו. לכן אנו מודים לו בכל בוקר ומסיימים ב"רבה אמונתך", כי למרות כל העבירות והחטאים, הוא מאמין בנו ומחזיר את הנשמה שלנו אל הגוף ליום חדש של ניסיונות. הוא נותן לנו הזדמנות נוספת ומאפשר לנו לתקן. לכן הוא אומר לנו שאפילו אם נהיה במצב הקשה ביותר של חוסר אמונה ועם חטאים רבים, למרות הכל הוא לא ימאס בנו ולא יעזוב אותנו לעולם.

אסור לאף יהודי להרגיש שאין תקווה, משום שתמיד אפשר לשנות את הדברים. לא משנה מה עשינו, גם אם עברנו על כל העבירות האפשריות ואנו מרגישים שחצינו את כל הגבולות האדומים, ה' יתברך אוהב אותנו בכל מקרה. תמיד יש לנו את האפשרות להתחרט על המעשים הלא טובים, לחזור בתשובה ולהתקרב לקב"ה.

הדבר דומה לאב שמייסר את בנו ומעמיד פני כועס כדי לחנך את הבן מתוך אהבה ודאגה. האב בוודאי לא מרגיש נעים עם העונשים שנותן לבנו, אלא שהוא נותן את העונשים בלית ברירה. הוא מצפה בכליון עיניים שבנו יתחרט על מעשיו וישוב לדרך טובה, וכך יוכל להפסיק עם העונשים ולהראות לו את אהבתו. הכל נעשה לטובת הבן. הוא אוהב אותו ולמרות הפנים הכועסות שהוא מציג, הוא לא מואס בו ולא רוצה להחליף אותו באף אחד אחר. כך הקב"ה עושה

את הכל לטובתנו ואוהב אותנו בכל מצב, הוא רוצה שנלך בדרך התורה והמצוות כי זה מה שהכי טוב בשבילנו. כאשר אכן נזכה ללכת בדרך הזו, הוא ישמח שהוא יכול להראות לנו את אהבתו כמו אב ששמח להראות את אהבתו לבנו.

חשוב לזכור את העניין הזה במצבים שונים של יאוש. אסור לאף אחד להתייאש ולחשוב שאין סיכוי. לא משנה מה עשינו, לא משנה איפה היינו, וגם אם עברנו על הגרוע מכל, תמיד יש תקווה כי אבינו שבשמים אוהב אותנו וסולל לנו דרך מיוחדת לתיקון ותשובה. בכל מצב יש אפשרות לתקן כי זה מה שה' ית' רוצה מאתנו. הוא לא רוצה להתאכזר אלינו ולגרום לנו סבל, אלא הוא רוצה שנתקן את המעשים ונזכה לשפע עצום ולכל הטוב שבעולם. שנזכה לשוב אליו ולקיים תורתו באהבה.

לא להחליף מצוות בעבירות

לֹא יִזְלִיפוּנוּ וְלֹא יִמִּיר אֶתוֹ טוֹב בְּרָע אוֹ רָע בְּטוֹב (כו, י)

'טוב ברע' - תם בבעל מום. 'או רע בטוב' - וכל שכן טוב בטוב ורע ברע. (רש"י)

הפסוק הנ"ל מדבר על קרבנות. לאחר שאדם הקדיש בהמה לקרבן, אסור לו להחליפה עם בהמה אחרת. 'חליפין' משמעו שמחליפים דבר טוב בדבר טוב ממנו, כמו שנאמר אצל יוסף 'וַיַּחַלֵּף שְׂמֹלֶתוֹ' (בראשית מא, יד), שהחליפו את בגדי האסיר שלו בבגדים נאים יותר, אבל 'תמורה' משמעותה להמיר דבר טוב בדבר רע ממנו, ולכן מי שעוזב את דת ישראל ומחליף אותה בדרך אחרת נקרא 'מומר'.

לענ"ד יש לדרוש פסוק זה גם לעניין יצר הרע, על פי מה שכתב הרמח"ל (מסילת ישרים ג'): "כי מי שהוא חבוש במאסר יצרו, אין עיניו רואות האמת ואינו יכול להכירה, כי היצר מסמא את עיניו ממש, והנה הוא כהולך בחושך שיש לפניו מכשולות ואין עיניו רואות אותם".

היצר הרע מסתיר לאדם את עצם העבירה, ולפעמים אף גרוע יותר שהוא מראה לו את העבירות כאילו הן מצוות ואת המצוות מראה

לו כאילו הן עבירות... על פלוני "מצוה" לספר לשון הרע, ו"מצוה" ללחוץ יד לאשה כי היא עלולה להיעלב אם בחור חרדי ימנע מללחוץ את ידה. וכן "אסור" להציל אשה שטובעת בנהר, על אדם כזה אמרו בגמרא (סוטה כ: א) שהוא "חסיד שוטה".

לפעמים אדם מתעורר לפנות בוקר כדי ללכת לאמירת הסליחות, ומעיר גם את כל הבית ואת כל הרחוב. פעמים שאדם רוצה לקיים מצות תוכחה ולהוכיח את חבריו אך עושה זאת בצעקות לעיני כולם ומלבין את פניו ברבים.

היצר הרע מבלבל ומטעה את האדם ואומר על הרע שהוא טוב ועל הטוב שהוא רע. על כך מקונן הנביא ואומר "הוי האִמְרִים לְרַע טוֹב וְלְטוֹב רַע, שְׁמִים חֲשֵׁךְ לְאֹר וְאֹר לְחֲשֵׁךְ, שְׁמִים מֵר לְמֵתוֹק וּמֵתוֹק לְמֵר" (ישעיה ה, כ). על כן אומרת התורה אל תשמע ליצר הרע להמיר "טוב ברע" - אל תחליף את המצוה לחשוב שהיא עבירה, וכן גם לא "רע בטוב" - אל תמיר את העבירה לחשוב שהיא מצוה.

היצר הרע עובד על האדם בכח הדמיון. הוא שקרן מצוין, רמאי מפולפל וקוסם להטוטן המומחה באחיזת עיניים.

מעשה בכפרי אחד שהעמיס תבואה רבה בעגלתו. בדרך לביתו היה צריך לעבור דרך פתח צר ונמוך. הוא נעצר לפני הפתח מדד את גובה התבואה בעגלתו ואת גובה הפתח והחליט שהתבואה גדולה מידי ואינה יכולה לעבור דרך הפתח, ולא ידע מה לעשות.

ראה אותו סוחר ממולח והחליט "לעשות עליו קופה", הוא הציע לו לקנות משקפת "קסמים" במחיר מיוחד של מאה רובל בלבד. הכפרי לא הבין מה הוא יכול לעשות עם משקפת הקסמים, אבל הסוחר הסביר: "תראה אדוני, למשקפת שלי יש שני צדדים אם אתה מסתכל דרך הצד הצר הוא מגדיל כל מה שאתה רואה, אני מציע לך שבזמן שאתה נוסע עם התבואה דרך הפתח הצר, תסתכל עליו במשקפת ואז הפתח יגדל".

הכפרי מאוד שמח על העצה הנפלאה, הוא ביקש לבדוק את הפטנט המיוחד, הסוחר נתן לו את המשקפת, והכפרי הסתכל דרכה וראה שהכל באמת נעשה הרבה יותר גדול בדרך נס ופלא, ממש "קסם".

בלי לחשוב פעמיים, קנה הכפרי את משקפת הקסמים והחל לנסוע דרך הפתח הצר בעודו מסתכל עליו דרך המשקפת המופלאה.

למרבה הצער והתדהמה, אמנם הפתח גדל, אך לא מספיק כדי שתעבור בו העגלה עם כל התבואה, ולכן העגלה נתקעה.

הכפרי שאל את הסוחר הקוסם (שעדיין נשאר כדי לצפות במחזה המשעשע), מה עליו לעשות כעת? אמר לו הסוחר: "עליך לעבור שוב עם העגלה העמוסה דרך הפתח הצר, אך הפעם תסתכל על התבואה במשקפת דרך הצד הרחב, אז תראה שיתרחש קסם והתבואה תיקטן".

בדק זאת הכפרי וכאשר הסתכל עליה במשקפת דרך הצד ההפוך התבואה אכן נעשתה קטנה יותר. שמח הכפרי וניסה לעבור שוב דרך הפתח הנמוך. אולם גם הפעם הפטנט לא עזר, אך למרבה הצער הסוחר עשה "קסם" והוא נעלם עם הכסף.

כך פועל גם היצר הרע. הוא מראה לנו את העבירה כאילו היא קטנה ואינה חמורה כל כך, ואת ה"תועלת" וההנאה היוצאת ממנה הוא מגדיל לנו, ובכך מנסה לשכנע אותנו לעבור את העבירה. אולם הכל רק "אשליה אופטית" למראית העין בלבד, כי כל עבירה היא גדולה וחמורה, והתועלת וההנאה אינה שווה את כל ההרס, הקלקול והחורבן שגורמת העבירה לו ולנשמתו והנזק העצום שנגרם בעולמות העליונים.

ראו כמה גדול כח הדמיון: פעם התהלך לו ביער צבי גדול ויפה עם קרניים גדולות מסועפות ויפות. פסע לו הצבי ברחבי היער לאט ובזהירות, כדי שקרניו היפות לא יסתבכו חלילה בסבך הענפים. יום אחד הגיע ליער צייד וכיוון את רובהו אל עבר הצבי הגדול והיפה. הצבי ראה את הצייד והחל לברוח בזהירות... הוא התלבט אם לרוץ מהר ובכך להזיק לקרניו היפות או שמא עליו להתחבא מהצייד. לבסוף יריית הרובה הכריעה, והוא (שיהיה בריא) נפח את נשמתו ומת. אלא שלמעשה כל ההתלבטות מלכתחילה היתה מיותרת כי הוא בכלל לא היה צבי, אלא יחמור שחשב שהוא צבי, וליחמור כידוע אין קרניים.

הכל לטובה

לֹא יִבְקֹר בֵּין טוֹב לְרַע וְלֹא יִמְיָרֵנוּ (כו, לג)

לענ"ד אפשר לדרוש את הפסוק כך: **לא יבקר** - אל תבקר (מלשון ביקורת) את הקב"ה **בין טוב לרע**, בין אם עושה עמך טוב, ובין אם נראה לך שהוא עושה עמך רע, כי כל מה שה' עושה הכל לטובה, לכן **ולא ימירנו** - אל תטעה להמיר ולהחליף את הטוב ברע, לומר על הטוב שהוא רע, כי באמת "הכל לטובה", אלא שאין לנו את העיניים לראות זאת.

המדרגה הגדולה באמונה, היא להאמין בקב"ה גם כאשר רואים דברים המנוגדים לשכל ומעוררים קושיות חמורות על הנהגת ה' יתברך, זהו ניסיון אמיתי באמונה. אם האדם מתעלם מהתמיהות ומהקושיות שיש לו ומאמין בה' מתוך הבנה שלא יתכן שהנברא יבין את בוראו, זוהי המדרגה הגדולה ביותר באמונה.

לבורא יש שיקולים וסיבות שונות מדוע להנהיג כך את האדם, ורק הוא שמכיר ויודע מה עבר, עובר, וצריך האדם לעבור בחייו, בגשמיות וברוחניות, רק הוא יודע את הטובה שתצמח מכל דבר. האדם כל הזמן נמצא בנסיונות, ואין הוא יכול לראות את הטובה בזמן הנסיון, כי א"כ לא יהיה זה ניסיון כלל. הדרך היחידה לעמוד בניסיון היא רק ע"י אמונה שהכל לטובה.

פעם ישבו לפני הצדיק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל שני יהודים פשוטים, והתאוננו על מצבם. שאלם הצדיק: "כיצד הייתם אתם נוהגים, לו אתם הייתם מנהיגים את העולם?"

השיב האחד: "הייתי עושה שלא יהיו בעולם עניים ועשירים, אלא שלכל בני האדם יהיה בשווה". אמר השני: "אני הייתי מבטל את כל המלחמות ומשכין שלום ושלווה בין כל המדינות".

"ואני", אמר להם רבי לוי יצחק, "הייתי עושה בדיוק כפי שזה כעת, כאשר הקב"ה מנהל את העולם, כי אין ספק שכל מעשי השם יתברך הם לטובה, בשלמות ובאמת, אלא שחסרה לנו הידיעה וההשגה בחשבונות של מעלה".

במשנה (ברכות ט, ב) נאמר: "על הבשורות הטובות אומר (מברך) ברוך הטוב והמטיב, ועל שמועות רעות אומר ברוך דין האמת". ובהמשך נאמר: "חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, שנאמר: ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך וכו', בכל מאודך - בכל מידה ומידה שהוא מודד לך (בין מידה טובה ובין מידת פורענות) הוי מודה לו במאוד מאוד".

ובגמרא (ברכות ס:) נאמר: "מאי (מה כוונת המשנה) חייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה אילימא (אם נאמר) כשם שמברך על הטובה הטוב והמטיב, כך מברך על הרעה הטוב והמטיב, והתנן (והרי שנינו במשנה) על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב, על בשורות רעות אומר ברוך דין האמת. אמר רבא (תרוץ) לא נצרכה אלא לקבולינהו בשמחה". ופירש ר"ע ברטנורא: "כשמברך דין האמת על הרעה, חייב לברך בשמחה ובלב טוב כשם שמברך בשמחה הטוב והמטיב על הטובה".

ולכאורה קשה - אם הרע הוא טוב ולכן צריך לברך בשמחה, למה הנוסח "ברוך דין האמת" ולא "הטוב והמטיב" כמו שמברכים על בשורות טובות ואם הרע הנו באמת רע, מדוע חייב לברך בשמחה?

הביאור לכך הוא שבאופן כללי ה' עושה טוב, לכן הרע, אע"פ שהוא אכן לכשלעצמו אינו טוב, מ"מ הוא חלק מ"פאזל" גדול שבכללותו ובסופו (בתמונה השלמה) רואים שהוא טוב. לעינינו, עיני בשר ודם, "הרע" עצמו אכן נראה רע, לכן יש לברך עליו "ברוך דין האמת", אולם מכיוון שהוא חלק ממשוהו שבכללותו הוא טוב, ועתיד לצאת ממנו טוב, צריך לברך בשמחה.

על פי זה מובנים גם דברי הגמרא (פסחים ג:): "לא כהעולם הזה העולם הבא, העולם הזה על בשורות טובות אומר הטוב והמטיב ועל בשורות רעות אומר ברוך דין האמת, לעולם הבא כולו הטוב והמטיב". ולכאורה קשה, שהרי העולם הבא כולו טוב ואין בו רע כלל, א"כ על אילו "בשורות רעות" יברכו הטוב והמטיב?

והתירוץ לכך שפשוט וברור שבעולם הבא לא יהיו צרות, אבל באותם ימים יסובב כביכול הקב"ה כל אדם לאחוריו, ויצווה עליו להתבונן במשברים ובייסורים, בשעות הקשות וברגעי האימה שעברו עליו, ויוכיח לו שהכל היה לטובה, ומה שנחשב 'בזמן אמת'

כאירוע טראגי ומר, גם הוא היה אך ורק לטובה. לכן בעולם הבא ירצו להחליף את הברכה שבירכו בעולם הזה "דיין האמת" לברכת "הטוב והמטיב", וזה הפירוש "לעולם הבא כולו הטוב והמטיב".

● לפני מספר שנים היתה תאונת תעופה מחרידה. מטוס של חברת "פאן אמריקן" יצא מלונדון לכיוון ארה"ב ונפל מעל העיר לוקורבי. מספר ימים לאחר התאונה פורסם בעיתון "המודיע" מכתב שנשלח מלונדון, וזה תוכנו:

נהג מונית אני, תושב ישראל בעבר וכיום בלונדון. ברצוני לספר על נס הצלה של משפחה מאסון נפילת המטוס, שהייתי לו עד, ואף זכיתי ליטול בו חלק. הוזמנתי באותו יום לקחת משפחה מ'סטמפורד היל' לשדה התעופה, לטיסה זו מלונדון לאמריקה.

בדרכנו לנמל התעופה, ארע לי מקרה לא שגרתי: התפוצץ אחד מגלגלי הרכב. עצרנו, למורת רוחם של הנוסעים קצרי הרוח, החלפתי את הגלגל המפוצץ בגלגל הרזרבה שבתא המטען.

אלא, שכאשר בהמשך הנסיעה נשמע לפתע קול פיצוץ נוסף מכיוון הגלגלים, היה זה למעלה מיכולת הסבל של הנוסעים הממהרים. ירדתי מהרכב. נוכחתי לראות שגלגל אחר שבק חיים דווקא עכשיו, כאשר אין בתא המטען גלגל רזרבה נוסף. בהכירי את המצב ידעתי כי אין לי ברירה אחרת זולת להשאיר כאן את הרכב ה'תקוע', לפנות לתחנת דלק סמוכה, הרחוקה כעשר דקות, ולרכוש גלגל מתאים.

נוסעי הרעיפו על ראשי ברכות למכביר: "שתהיה לי בריא", נאנחה אם המשפחה, אשר איחור הטיסה הילך עליה אימים. "מדוע אינך מצוין בראשית הדרך כי אין אויר בגלגליך".

עוד טענות צודקות שכאלה האשימוני בכל הנעשה, אך לא היתה לי ברירה, עשיתי את הדרך לתחנת הדלק, רכשתי את הגלגל ושבתי אל הרכב, כשהנוסעים שלא הצליחו לעצור מונית אחרת, מטיחים בי קבלת פנים חמה ורותחת... הפנצ'ר תוקן. המונית פתחה בשעטה מהירה לשדה התעופה, מאחור ומהצדדים האיצו בי קולות חסרי סבלנות למהר

ולמהר, זמן הטיסה הולך ומתקרב, התפללתי בכל ליבי שנעליח להדביק את הקצב.

אלא שלפתע, נראה היה לי שזה חלום, נשמע במכונית צליל צורם מאד ולאחריו נפעי זכוכיות... היינו המומים. אך זו היתה מציאות, המשאית שהיתה לפניי, נשאה אבנים בחלקה האחורי, עצרה בפתאומיות וכתוצאה מכך נחתו על שמשות החלון הקדמי מטר של אבנים קטנות וניפצוה לרסיסים.

וויכוח קצר ביני לבין הנוסעים העלה פשרה, אמשיך אמנם לנסוע בשמשה מנופצת, אך אין לי מנוס מלעצור לקחת את פרטי נהג המשאית, למען אוכל לעמוד בנוק זה. חרון אפה של הנוסעת וילדיה גאה, זו סיננה מבין שיניה מתוך לחץ נפשי, כי לא אעיו לבקש תשלום עבור הנסיעה. בעמקי ליבי שמחתי על הדרישה הצנועה, סברתי כי עוד אצטרך לשלם להם עבור המאסר במונית...

אחר דין ודברים עם נהג המשאית, ביקש זה האחרון לראות את הנוק כמו עיניו, קרב למונית וזכה אף הוא בזר ברכות שנשלפו במיוחד עבורו...

אחר עיכוב של כעשרים דקות שוב יצאנו לדרך, אחזתי בהגה, לחצתי על הדוושה וגמאתי את המרחקים, השעון נתן לי תקווה כי נספיק עדיין להגיע זמן סביר לפני הטיסה.

עקב לחץ הזמן סטיתי במכוון מהנתיב המרכזי אל נתיב צדדי האסור לנסיעה בדרך כלל, הנתון רק לנסיעת רכבי חרום, עברתי על 'חוק תנועה' זה למען ירווח זמנם וליבם של פקעת העצבים שברכבי.

אודה, לא היתה זו פעם ראשונה שעברתי על 'עבירת תנועה' זו. אך וודאי ניחשתם כבר, הפעם הבהבו מולי אורות בלתי רצויים, מולי פסע מעדנות שוטר רחב כתפיים וחמור סבר שהורה לי לעצור את הרכב בשוליים. בניע אצבע סימן לי לצאת ולתת דין וחשבון על מעשי בשולי הכביש... השמשה המנופצת, התסיסה שברכב, ההצטדקויות שבפי, כל אלה לא שינו את סבר פניו הנוקשה, כפי שלא הצרו את רוחב כתפיו.

התחננתי בפניו כי יואיל לשחררני לשעה קלה עד שאביא סוף סוף את נוסעי ליעדם, הסכמתי להשאיר בידי את תעודותי וכל כספי אך דברי נפלו על אוזן אטומה. עשר דקות יקרות ירדו לטמיון, שבתי אל הרכב והתנעתיו בפעם החמישית לנסיעה זו. הקיטור שמאחורי כמעט ופסק, כבר התייאשו מלהגיע לטיסה, מהלחישות הכבויות הבנתי כי מצויים הם כבר בשלב שלאחר יאוש...

הגענו לנמל התעופה השעון הורה על כך שהמטוס בו אמורים היו ידידי להיות המריא זה עתה. בתנועות רשלניות וכבידות פנו ללא אומר להוציא את חבילותיהם מהרכב. אצתי לסדר להם מקום בטיסה של חברת 'בריטיש ארווייס' שהתעתד להמריא לאמריקה כעבור שעה. הצלחתי בס"ד לסדר זאת ע"י פרוטקציה שהפעלתי, דרך חבר שעבד בחברה זו.

הודעתי להם על הטיסה החילופית כשעיני נעוצות בקרקע, ברחתי משם כל עוד רוחי בי מבלי לקבל פרוטה על נסיעה זו. נשמתי לרווחה כשמצאתי את עצמי לאחור פרשייה מוזרה זו: התפוצצות גלגל אחר גלגל, התנפצות שימשה בנסיבות כה נדירות, קבלת דו"ח, וכל זה בנסיעה תמימה אחת. תפקידים רבים היו לפני בטיפול במכונית הפצועה, קיוויתי שיומי יסתיים בכי טוב.

בדרכי חזרה ל'סטמפורד היל' נרעשתי כולי לשמוע את קריין החדשות מודיע בקול רועד על נפילת המטוס, ראשי הסתחרר וידי רעדו, "רבנו של עולם", זעקתי. "מה גדלו מעשיך ה', מה מאד עמקו מחשבותיך..." גרוני נחנק מדמעות, לא ידעתי את נפשי. נוכחתי לראות עין בעין בהנהגה המופלאה של השם יתברך.

התודה והברכה

לאמי מורתי מרת שרה בת חיה יהודית תחי' על כל התמיכה והעזרה, העידוד, המילים הטובות והתרומה הנכבדה להוצאת הספר.

להצלחת ה"ה גבריאל בן סעדה ה"י, ולרפואת חיה יהודית בת חנה פוריה

יה"ר שזכות זו תעמוד להם להצלחה בכל העניינים ברוחניות ובגשמיות ושהשי"ת ימלא כל משאלות לבם לטובה ולברכה לאורך ימים ושנות חיים, ושיזכו לנחת, שלווה, אושר, שמחה, בריאות, פרנסה טובה וכל מילי דמיטב.

זכות התרומה תעמוד גם לע"נ מו"א:

ה"ה יצחק רפאל בן לולו ז"ל

אשת זייל' מי ימצא ורזוק מפג'נים מכרה

לעילוי נשמת האשה הצדקנית

הרבנית מרים יפרה ע"ה

אשת חבר למרן הרה"ג ראש הישיבה המעטרה
ישיבת "שערי תשובה וחיים"

הרה"ג ר' משה יפרה שליט"א

זכות התורה תליץ טוב בעדה ויעלה זכרונה לטובה, בגן עדן תהא מנוחתה
ובצרור החיים תהא נשמתה ותנוח בשלום על משכבה אמון.

ת . נ . צ . ב . ה .

לע"נ נורית פוס ע"ה
בת אריה ויהודת
תנצב"ה

לע"נ יצחק בן רחל ז"ל
לע"נ בתיה בת לאה ע"ה
תנצב"ה

לע"נ רחמים בן דוד ז"ל
נלב"ע ד' באדר תשע"ז
תנצב"ה

לעילוי נשמת
חנה בת סולטנה ע"ה
תנצב"ה

לע"נ בועז בן אילנה ז"ל
לע"נ אהובה אדוה בת רויטל ע"ה
תנצב"ה

לע"נ ר' מנחם בן רחל ז"ל
נלב"ע כ"ח מנחם אב תשע"ז
תנצב"ה

לע"נ שלום האברד ז"ל
בן בצלאל (סגיר) ורבקה
תנצב"ה

לעילוי נשמת
דואלט נג'אתי ע"ה
בת במון ורבי
תנצב"ה

לע"נ שלום יעקב ז"ל
בן ר' מנשה וכתון
תנצב"ה

לעילוי נשמת

מרגלית בת חממה
תנצב"ה

לע"נ אברהם כרום ז"ל
בן דונה
תנצב"ה

לעילוי נשמת
מיכאל בן אסתר ז"ל
נלב"ע ג' בטבת תשע"ז
תנצב"ה

**רפואה, ישועה, ברכה,
הצלחה וכל מילי דמיטב:**

ר' שלום בן רחל ורעייתו,
ר' משה בן רחל, ר' יהודה
מנחם וב"ב, שושנה בת
רוזה, יעקב בן שושנה,
לילך בת שושנה, דניאל בן
לולי, יצהר בן שרה, מירב
בת שרה, גבריאל בן סעדה,
גיא בן איריס וכל בני
משפחתו, יוסף בן שושנה,
חביב בן פרלה, שושנה בת
פסיה, ססיה בת רחל,
הראל בן רומה, מרים בת
אילנה, רחמים בן צפורה,
יצחק בן דואלט, יגאל כהן
וב"ב, אברהם אשכנזי בן
מרים וב"ב, צפורה בת
צביה, תהילה בת שרה, ינון
בן שרה, אליה בן שרה,
מוריה בת שרה, שירה בת
שרה, יצחק שאול בן שרה,
הצלחת התורם בעילום
שם ובני ביתו.

הצלחה וזיווג הגון:

גלית שני בת רחל, אורי בן
רות, מוריה בת אסתר,
ניסן בן פנינה, שלמה בן
אורית, ענת בת יפה, אביה
בת בת-שבע, זיוה בת בלה,
רחל רבקה מינדל בת
מלכה מינה, אריאל בת
מלכה מינה.

לעילוי נשמת

ברוך בן שרח, ר' יעקב בן חכם
מנשה, לולו בת ויקטוריה,
אליהו בן מלכה רגינה, לולי
בת אסתר, ר' הלל דוד בן
לונה, חנה פוריה בת אסתר,
טוביה בן חנה פוריה, אליהו
בן חנה פוריה, ידידיה בן חנה
פוריה, חנניה בן חנה פוריה,
בתיה בת חנה פוריה, מרדכי
בן צפורה, צפורה בת דבורה,
אירית בת מזל, יורם בן
צפורה, ר' דוד מוסאי בן
אברהם ומחטב, חנה מוסאי
בת שמואל ורבקה, אלישע בן
שלמה ויפה זגול, יוסף בן
רוחמה קימה, לאה בת חנה
קרביץ, ר' מאיר בן סעדה,
רחל בת עליה, עליה בת רחל,
רחל בת יקוט, פרלה בלה בת
זמרודה, גילה פיבי בת זוהרה,
ר' יצחק משיח בן אברהם
ויהודית מורסיה, וגם לכל מי
שאין מי שילמד לעילוי
נשמתו.

תנצב"ה.

